ספרים נוספים · ספריית דיקטה

עצמות יוסף על קידושין

רבי יוסף אבן עזרא

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עצמות יוסף על קידושין

רבי יוסף אבן עזרא

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עצמות-יוסף-על-קידושין/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

הקדמת המחבר אמר הצעיר יוסף בן לא"א ישיש ונבון בה"ר יצחק עזרא זלה"ה: רבים אומרים מי יראנו מי ומי הקרב הקרב אל משכן ה עם מזיו כבודו וכבודו עליו יראה לאור באור פני מלך.

הן לצדק כל אמרי פינו כי יש ה' בקרבנו בתת בברותיים ראש פהבא ישליו אהלים לשכון באויבי ה' כיקד כרים. הן אה כל במורדי אור יקרות בנו מגדל לתלפיות על קו תהו באמרם שהצרבה צבי תפארה לבדה אל שאול תורד כי זה דרכה דרך גבר בעלמא עולם סגשפות במדות ישרות מוסר ה' ראשית חכמה ואין מעסקים לתת תפארת חיים לעושיה ולא להכנס לפנים לפני יעמד חי לפני ה' ויתודה אשר בנו כי סביב למשכן ה' יחנו: אליכם אישים אקרא שמעו נא דברי הראשונות ישמיעונו דרך תבונות יודיעונו אדוננו נביאנו בעת סר צלו מעלינו לא צוה לעדת ישראל כי אם על המצוה והתורה ונעים זמירות באחרית חלדו צוה את שלמה בנו כי זה מלבו לא ינשה.

לשמור החקים והמשפטים ככתוב בתורת משה: ארץ ארץ ארץ שמעו נא כל העמים היש מהבלי הנכרים מגשימים. הראיתם פילוסוף רוחו ונשמתו יאסוף להניף גשם נדבות משמי עליה בעת בעולם שמה ושערוריה ועליון יתן קולו יענהו בעת יקרא כרב יהודה בחסידותו דכי הוה שליף מסאני' הוה אתי מטרא.

מפלאות ומעשה נסים אשר נעשו לחכמים התלמודיי' אין חקר למספרם להיות עסקם במצות על תילם הם הגבורים אשר מעולם ובוראם לעת קץ יעשה להם מחולה. יושב ביניהם ועומדים בעגולה.

וכל אחד יערב לחכו ואומר כל חיך שטועמו לי לי מראה באצבעו ואומר זה אלי. אז יאמרו בגוים כי לא לרצון יהיו להם כל צאן קדר ואילי נביות ולא כחכמות הנכריות העבריות יחזו ויבשו קנאת עם איכה יועם חכמיהם נואלו שריהם כמוהם יהיו עושיהם עבדי ה' המתפארים ביוצרם יאכלו והם ירעבו אז יאמרו כי השער לה' צדיקים יבאו בו: לכן שמתי פני כחלמיש בלב נשבר ונדכא לזרות התבן מהבר ולכלות ימי חלדי ואם הם מעט ורעים מצרות ויגונות רבו מלמנות בתלמוד רבינא ורב אש' אולי אתרצה לפני קוני כקרבן ואשה.

ונתתי את לבבי לידע ולהשכיל מן מוצא דבר ולידע על מה אדני התלמוד הטבעו לא חסרתי עת ורגע מלכת אחרי רבותי לשתות בצמא את דבריהם עד אשר רבים תחכמונים טוב מפנינים ראיתי בני עליה למקוצעות משכני התאוו תאוה חשקו לעסוק עמי בקשו דרך ישכון אור במושבותם ורצונם וחפציהם לדעת המדות שהתורה נדרשת בהם אני אהבי אהב ראיתי ונתון אל לבי להיות חלקי מעמלי להועיל לאשר כגילי ראיתי את עניים

ואת עמלם לא הטיתי לארץ מנלם באתי לגני בריתי מכל עצי ברושין במסכת קדושין תהיה נא זאת הפעם עצם מעצמי תחילת דברי בהם כ' היא מסכתא עמוקה דקה מן הדקה יש בקרבה אש וגפרית ורוח זלעפות בדברי הגמ' ורש"י והתוס' בקושיות והויות עשר ידות משאר המסכתות.

גם בכללי קלים וחמורים ימלאו מגילות וספרים וגמרתי בלבי עת לעשות עד לא יבאו ימי הפקודה להוציא לאור תעלומה וכאשר אראה המלאכה ערוכה אעשה כן במה שאקרא ואשנה בשאר המסכתות אם ה' יגזור בחיים: זאת אשיב אל לב"י לא במדרש לקרקר קיר ושוע כי כרוכיא מהות כשוורים מנגחים זה את זה הוא העיקר אשר אנו מבקשים אין זה כי אם רוע אהבת הניצוח אך התל שהכל פונים בו לידע ולהשכיל מוצא דבר למשפט ולהבין מתוך ההלכה הדין היוצא ממנה ולידע בשרשי המפרשים אשר הוציאו הדין מן הסוגיא איך למדו אותו הדין מן הסוגייא ולהעתיק אם יש בה ישוב לדעתם ז"ל ובזה ידעו אמיתות הדין מה הוא ונעשים שותף להב"ה.

והנה זה לי שנים רבות נתתי את לבי לתור בספרי הפוסקים בס"ד להעתיק בהם ע"ד זה וראיתי שהיא מלאכה גדולה עד מאד בעזר האל כתבתי מקצת הלכות מספרי הטור ולקטתי הסלת מהם כאשר יעדתי בהקדמה לספר משא מלך שעשיתי ולפי שאין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה אמרתי יהיו ג"כ דברי אלה לעשות סדרי זה בכל הלכה והלכה והיודע יראה כמה תועלת ימצא בלימוד זה אם כפי העיון אם כפי הדין לדעת הדין על בוריו.

וידעתי אני בעצמי כי אין בי דעת ולא תבונה אני אדם להבל דמה ולא ידעתי חכמה ובטחתי בעזר האלהים בשמים יהיה בעזרי בזכות טרחי ועמלי ברוב טיפול בני ובנותי קשים מזונותי ובצדקתי החזקתי אמצתי זרועותי אמרתי אלקטה נא דעות הפוסקים בדיני הקידושין כי דבריהם נסתרים ומכוסים לפרשם וללבנם כתלג חיור כדי שכאשר תצא ההלכה מתחת יד המעמיק בה כבר נתבארו לו דברי הגמרא ורש"י והתוס' והרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור ושאר הפוסקים אם נגעו באותו הדין ולא היתה כוונתי בלימודי זה כי אם להועיל לעצמי בדיני הקדושין כי הוא צורך גדול כי הוא מעשים בכל יום ולכן מנעתי סדרי מסוגיות עבד עברי עד סוף הפרק כי אם בקצת לשונות הפוסקים באו אגב ריהטא גם ברוב פרק עשרה יוחסין עשיתי על דרך זה זולת בסוף הפרק שבא דין מדיני הקדושין הארכתי כפי המקום: ואודיע למעיין שאחר שכתבתי וגמרתי המסכתא באו אלינו מעיר ואם בישראל קושטאנטינה יע"א ספר ד' מתשובות הרב מוהרי"ן לב חידש קצת חידושים על זאת המסכתא אמרתי לחזור ולשנות במקומות שהיה הרב

מדבר ובקצת המקומות אשר הרב הניח ידו לא מנעתי עצמי להעמיק בדבריו ז"ל גם שבמקצת דברים כיוונתי לדעתו ז"ל: וראיתי בעוז ותעצומות לחקוק בספר כל החידושים שחידשתי במסכתא הזאת וקראתי שמו עצמות יוסף כי ידוע אצל שער עמי טורח המעיין עד יצא כנוגה אצלו מבוקשו ושופו עצמותיו עד אשר דק כל עצמותיו עצם אל עצמו.
ובנה בניתי מפתחות מפותחות בכל דף ודף מהגמרא וכל הלכה והלכה מלבד ביאורה בדברי רש"י והתוספות שלא זכרתי במפתחות פתחתי פתוחי חותם כל חידוש הדין אשר חירשתי בה הן חידוש מדעתי הן חידוש אשר לי בדברי הפוסקים כדי שימצא הדיין מבוקשו בנקלה בעת יצטרך אליו וגם בנה בניתי מפתחות מלשונות הפוסקים לבד כדי שימצא הלשון שיצטרך לו ביאור אשר בא בספר הזה בנקלה גם כשיצא כלל מחודש מתוך ההלכה אבנה אצלו ציון כדי שילך התלמיד וימצא את מבוקשו בנקלה.
אתנפל לפני היודעים אל יאשימוני אם ימצא דבר לא נח להם בו עד יחזרו וישנו ויתקנו כפי חכמתם השגיאם אשר בי מצאו בכח ואל. כי לא איש אל וממשפיע הדעת והתבונה אשר ממנו ימשכו נהרי נחלי חכמה ודעת אשאל עזרו יהיה עם פי והגיוני ידריכני בנתיב המלאכה אל אכשל בדבר הלכה אויר"א:פתיחת המסכתא עיקר המסכתא היא להורות לנו דרך ידרוך האדם לקדש את האשה אשר היא מצוה צונו האל יתברך, לבל נהיה כאחד מעו"ג להיות פרוצים בעריות ולהבדילנו מדרך הזונים אשר היינו מורגלים קודם מתן תורה וקודם שנפרש המסכת נבאר מה שהיה מותר הקדשה קודם מתן תורה כדי שנדע איסור הקדשה שאסרה תורה ונבאר דין הפלגש.
אם ההדיוט מותר בה ואיך הדין בזה. וז"ל הרמב"ם פ"א מהל' אישות.
קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא נותן לה שכרה ובועל אותה על אם הדרך וכו' משנתנה התורה נאסרה הקדשה שנאמר ולא תהיה קדשה מבנות ישראל לפיכך כל הבועל אשה לשם זנות בלא קדושין לוקה מן התורה לפי שבעל קדשה ע"כ והשיג הראב"ד ז"ל וז"ל אין קדשה אלא מזומנת והיא המופקרת לכל אדם וכו' עד מכל מקום אין איסור לאו אלא, במזומנת עצמה לכל אדם שאם כדבריו מפותה היאך משלם עליה ממון והלא לוקה אלא ודאי משהוצרכה לפתוי אינה קדשה עכ"ל.
הבין הר"א ז"ל כדברי הרמב"ם שמ"ש כל הבועל אשה לשם זנות בלא קידושין לוקה מן התורה היינו אף בבא דרך אקראי או אפי' במייחדה לו לשם פלגש ולכך כתב שאין קדשה אלא מזומנת וכו' אבל המייחדת עצמה אין בה לא מלקות ולא איסור לאו וכו' וע"ד זה הלך משנה והביא ראיה מדברי הרמב"ם ממ"ש חזקה אין אדם עושה בעילתו

בעילת זנות וכו' ולי נראה שאין מזה כ"כ הכרח כיון שבית דינו של דוד גזרו על יסוד הפנויה כ"ע דינא כי האי גוונא גמירי לה.

עוד כתב הרב המגיד ז"ל ועוד מדאמר רבי אלעזר פנוי הבא הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה פי' ונפסלה לכהן ואע"ג דלא קי"ל כוותי' דר' אלעזר מ"ע משמע דאיסור לאו איכא דאי מן התורה היה מותר היכי א"ר אלעזר דמקריי' זונה ע"כ ודבריו ז"ל תמוהים דאפשר לומר דר"א ס"ל דקדשה דקרא היינו פנוי' הבא על הפנויה ולכך אמר שהיא אסורה לכהן ואנן לא קי"ל כוותיה אלא כמ"ד דאין זונה אלא גיורת ומשוחררת ולדעת זה קדשה דקרא היינו המזומנת ומופקרת לכל.

ואפשר לומר דלא מצינו פלוגתא בין ר' אליעזר לשאר תנאים אלא דוקא דזונה דכהן לא בקדשה דכתיב לא תהיה קדשה ולאפושי מחלוקת לא מפשי', אך קשה דאכתי מנא ליה דלרבי אליעזר לוקה בבא על הפנויה דלעולם אימא לך שאין בה שום חיוב ואפ"ה גזר הכתוב שלא יקח הכהן אותה האשה הבעולה כי היכי דאסר האלמנה לכ"ג וראיתי להרמב"ן בהשגות על מנין המצות להרמכ"ם ז"ל בעיקר ה"ה שכתב שם ז"ל בפנוי הבא על הפנויה אם לדעת פלגשות רצוני לומר תהא מיוחדת וידועה לו זה מותר הוא ואדננו דוד ע"ה נשא מהן אבל בא עליה דרך מקרה כענין הזונים זה אינו בכלל אל תחלל את בתך להזנותה ולא בכלל לאו דקדשה אלא לדברי ר' אלעזר ואין הלכה כמותו אבל הוא בכלל אזהרתו של ר' אליעזר בן יעקב מתוך שהוא בא על נשים הרבה וכו' ע"כ הרי כתב דלר' אליעזר פירוש לא תהיה קדשה הוא פנוי הבא על הפנויה: ואחר שכתבתי מה שיש לדקדק על דברי ה"ה.

נראה שעדיין יש לתמוהכפי דרכו בדברי הרמב"ם ז"ל מהאי דאמרינן בסנהדרין פרק כ"ג אמר רב יהודה אמר רב באותה שעה גזרו על היחוד ועל הפנויה ופריך ייחוד דאורייתא הוא ומשני אלא אימא גזרו על ייחוד דפנויה ע"כ והנה מעיקרא הוה מסיק אדעתין דגזרו על ייחוד דאשת איש ועל ביאת הפנויה דהכי קאמר על הייחוד ועל הפנויה ומשום דקשיתי' בייחוד דעריות דהוי מדאורייתא הדר ביה ואסיק אלא ייחוד דפנויה משמע דביאת פנויה מגזירה הוי ולא מדאורייתא וכיון שכן היכי כתב הרמב"ם ז"ל דהבועל בלי קדושין לוקה.

ונראה דס"ל דמעיקרא נמי הוי ס"ד דאייחוד דפנויה קאמר ויחוד נמי קאי אפנויה ופריך מיחוד דעריות דהוי דאורייתא ומשני אלמא אימא וכו' זה נראה ע"פ דרכו ז"ל ומה שנראה נכון בדברי הרמב"ם ז"ל הוא אחר שאעמוד עוד על סתירה אחרת שנראה שיש בדבריו שהנה כפי הנראה מלשון זה הוא דכל הבועל הפנויה לוקה ואע"פ שאינה

מופקרת ומזומנת לכל וכמו שהבינו בדבריו הראב"ד ז"ל והרב המגיד משנה ז"ל ובפ"ב מהל' נערה בתולה כתב ז"ל אני אומר שזה שנאמר בתורה אל החלל את בתך להזנותה שלא יאמר האב הואיל ולא חייבה תורה לאונס ולמפתה ממון ולא מלקות כשאירע הדבר מקרה שלא מדעת אביה ולא הכינה עצמה לכך וכו' אבל אם הניח בתו הבתולה מוכנת לכל מי שיבא עליה גורם שתמלא הארץ זימה וכו' והמכין בתו לכך הרי היא קדשה ולוקה הבועל והנבעלת משום לא תהיה קדשה וכו' עכ"ל הרי.

שלא נתן איסור לאו דלא תהיה קדשה כי אם למי שמכנת עצמה לכך לא למי שבעל אשה דרך אקראי וראיתי אל הרב הגדול מוהרי"ק זלה"ה בכסף משנה בפרק נערה בתולה נתעורר בזה וכחב ז"ל וצריך לדחוק שסמך שם. אל מ"ש כאן עכ"ל הרי הכרח לסבול זה הדוחק בדברי הרמב"ם ז"ל ולומר דמה שכתב בהלכות אישות כל הבועל אשה וכו' לשם זנות היינו במופקרת ומזומנת דאז הבעילה שבעל היא לשם זנות וכמ"ש בהלכ' נערה ומעתה מה שכתב הר"א ז"ל בהשגות בהלכ' אישות שאם כדבריו מפותה היאך משלם והלא לוקה וכו' כבר הרמב"ם עצמו יישב אותו ע"פ דרך זה שדבר זה אינו הווה תמיד וכו' וראיתי בקצת הנוסחאות שאין כתוב בהשגות לשון זה ואולי נמחק בעבור זה ומ"מ נראה שאין תפיסה על הרמב"ם ז"ל שהרי לדעתו ז"ל אין קדשה אלא מופקרת ומזומנת. ואין לחלק ולומר דבנערה בתולה בעינן שיכינה אביה לשם כך כיון שעדיין היא בתולה דמסתמא אינה זונה כיון דעדיין לא נבעלה אבל הבועל אשה בעולה לשם זנות אף על פי שלא תהיה מופקרת ומזומנת לוקה דמסתמא אמרינן דכיון שהפקירה עצמה לזה היא זונה וביאה זו אסרה תורה דהא כיון שבא עליה להם זנות מאי אולמיה דבעילה ראשונה מבעילה שניה.

ועוד שהרמב"ם ז"ל לא נתן טעם בדבר אלא לפי שבא הדבר במקרה ולא בירר חילוק זה עם שהאמת שנראה שאינו חילוק באופן שעלה בידינו שאין שום איסור לאו לדעת הרמב"ם אלא בקדשה שהיא ע"ד שהיתה קודם מתן תורה שהיתה מופקרת ועומדת בשוק. ומתוך דברי הראב"ד ז"ל נראה שלא די שתהיה מופקרת ומזומנת לכל אלא שצריכה שתהיה עומדת בקופה של זונות ומתוך מ"ש בהלכות אישות נראה שהמזומנת לבד היא הקדשה ולא הזכיר שתהיה עומדת בקופה של זונות ונראה דלשון קצר נקט וק"ל.

ונראה לי שלדעת הרמב"ם ז"ל כל הבועל אשה בדרך זנות ולא היתה מזומנת לכך אין בה איסור לאו ומ"ש כל הבועל לשם זנות היינו במופקרת תדע לך שהרי כתב הרמב"ם ז"ל קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק וכו' וזו היא הנקראת קדשה ומשנתנה

התורה נאסרה וע"כ היינו המזומנת כענין דתמר דכתיב ותשב בפתח עינים וכתב בסמוך ולפיכך כל הבועל אשה לשם זנות וכו' ואם דברי הרמב"ם ז"ל אינם במזומנת איך למד משם דכל הבועל אשה וכו' לוקה כיון דפשיטא דקרא איירי בקדשה שהיתה מותרת קודם מתן תורה אלא ודאי שפירוש דבריו הם כדפרישית.

וראיתי באדם וחוה שכתב בנתיב כ"ב ח"א ז"ל הבא על בת ישראל פנויה או המייחד עמה עובר על גזרת דוד ובית דינו פשוט בע"ז פרק אין מעמידין פי' והיא עוברת על לא תהיה קדשה פי' מזומנת לשכיבה והוא עובר על ולפני עור וכו' עכ"ל נראה מדבריו שאין איסור לאו דלא תהיה קדשה אלא לדידה ולדידיה גזרו בית דינו של דוד ולא ראיתי מי שיסכים עמו בזה ודבריו ז"ל נפלאו ממני.

ונראה שמה שכתב בעל הטורים אם בא עליה אדם בלא קדושין וכו' הם ע"ד שכתבתי בדברי הרמב"ם ז"ל ותדע לך שהרי בהל' נערה סימן קע"ז העתיק כל דברי הרמב"ם ובאמת שמ"ש בפי' דברי הרמב"ם הוא יותר נכון מהכרח שכתבתי ובדברי המחבר אין לנו הכרח זה: ואחר שכתבתי שאין איסור לאו אלא במופקרת לכל.

נבאר דין הפלגש איך יהיה דינה אם היא אסורה או מותרת ואומר שעם שכתב הראב"ד ז"ל שהמייחדת עצמה לאיש א' אין בה לא מלקות ולא איסור לאו נראה [דלדידים ז"ל איסורא מיהא אית בה וז"ש אין בה לא מלקות ולא איסור לאו ולא כתב ולא איסור סתם ומסכים לדעת הרמב"ם שכ' פ"ד מה' מלכים ז"ל וכן לוקח מכל גבול ישראל נשים ופילגשים וכו' וכתוב בקצת הנוסחאות ז"ל אבל ההדיוט אסור בפלגש עכ"ל ולא השיג עלה הראב"ד כלל ועם שיש בספרים נוסחאות חלוקות בעל סמ"ג בלאוין סי' רכ"ב כתב לשון הרמב"ם שההדיוט אסור בפלגש וכתב שם שהיא בלא קדושין הפך ממ"ש הרב המגיד ז"ל.

ודע שהריב"ש בתשובה סי' תצ"ה כתב ז"ל אפשר לומר שלא גזרו על הפלגשים המיוחדות קודם הגזירה וכו' ובסוף ענין זה כתב ז"ל וא"כ דוד עבר אם הפלגש היא המיוחדת לבד אלא שהפלגש היא בקידושין כדברי רש"י והרמב"ם עכ"ל. והנה בכל התשובות נמשך אחר ד' הרב המגיד ז"ל וכבר הכה על קדקדו הרב מוהרי"ק זלה"ה בפ"ו מהלכות מלכים שכתב בפי' דפלגש היא בלי כתובה ובלי קדושין.

גם משם תראה שמן הדין למלך מותרת ולהדיוט אסור דעת הרמב"ן בהשגות על מנין המצות בעיקר הכ' כתב שהפלגש מותרת וכבר כתבתי למעלה לשונו וכן כתוב בתשובת הרמב"ן בהדיא וכן נ"ל מתוספות דברי הר"ן בתשובותיו סי' ס"ח שנשאל על מי שהיתה לו פלגש בביתו ואחר זמן נשאת לאחר אי צריכה להמתין ג' חדשים וכתב בתשו' ז"ל

שצריכה להמתין דכיון שהיתה מוחזקת בפלגשו לא מקריי' אשה מזנה שהרי הפלגש המיוחדת לאיש אחד אינה נקראת מזנה שהרי מותרת היא ואבות היו נוהגין בה כמו שאמרו בפרק כ"ג מאי נשים וכו' פלגשים בלי כתובה וקדושין וכו', ומעתה כיון שהיא עומדת עמו בהיתר מגדלת את בנו ונוהג בה מנהג פלגש לא מקריי' מזנה וכו' עכ"ל הרי הסכים להתיר הפלגש שהרי כתב שהיה מותרת והוא הפך מ"ש הרמב"ם ז"ל, ונראה שלדעת הרמב"ם אם היתה עומדת אצלו בקדושין אפשר דשרי דהוא ז"ל גריס בגמרא בלא כתובה וקדושין וכמ"ש בפ"ד מהל' מלכים הפך ממ"ש ה"ה בהל' אישות ובזה כתב דלהדיוט אסורה: איברא דתמוה לי על דברי הרמב"ם שכתב פ"ג מהלכות מלכים לא ירבה לו נשים מפי השמועה למדו שהוא לוקח עד י"ח נשים בין נשים ופלגשים הכל י"ח ע"כ ולדידיה פלגשים בלי כתובה וקדושין הוו מן המנין ובמנין מצות ל"ת סי' שס"ד כתב ז"ל שהזהיר המלך מהרבות נשים וכו' וגבול זה שלא יוסיף על י"ח נשים בכתובה וקדושין ע"כ נראה מדבריו דבלא כתובה וקדושין יכול להרבות עוד והיה ראוי שיאמר שבין הכל יהיו י"ח ואיני מאריך בזה שאינו לענייננו.

אבל למדנו דעתו ז"ל דפלגש אסורה. וראיתי בתשובות מהור"ר דוד כהן זלה"ה בית ט' שלדעת הרמב"ם בין המיוחדת לו בין בעלה באקראי והלך לו אסור מדרבנן חוץ מהעומדת על הדרך והיא מזומנת לכך וכו' הרי שהסכים לפי' שכתבתי בדברי הרמב"ם ז"ל ועוד האריך אלא שאין מדבריו ז"ל לדברינו לא סתירה ולא ניגוד לא ראיתי להאריך ולהביא כל דבריו ז"ל ולענין הלכה מי לנו גדול מהרמב"ם ז"ל ומי לא יחוש לדבריו דברי אלהים חיים כ"ש שהסמ"ג כתב בסתמא לשונו ז"ל שהפלגש אסור להדיוט כל שכן בזמנינו זה שהרי אפילו הרמב"ן שהוא מכת המתירין חשש לאסור מטעם נדה וגם הרא"ש ז"ל בתשובה שכתב הרב בעל הטורים בתחילת הלכות קדושין אסרה מטעם שיבא עליה בנדת טומאתה וכפי הנראה מדבריו ז"ל דלענין הדין ס"ל דמותר אם לא מטעם שבושה לטבול ותמהתי מהרב ר"מ מפאדווא ז"ל שכתב בתשובה סי' י"ט על שנשאל ממנו מראובן שהיתה לו פלגש ואח"כ השיאה לאיש אחר וגרשה בעלה אם יכול ראובן להחזירה לפלגשו וכתב ז"ל יותר נ"ל להתירה לו דרך קדושין ויותר נכון שיקחנה כמנהג הכשרים מאשר תהיה לו לפלגש ויאכל בשר תמותה שחוטה ואל יאכל בשר תמותה נבלות ויראה זרע יאריך ימים עכ"ל איך כתב יותר טוב וכו' והיה ל"ל שאסור להדיוט שיקחנה ולחוש לדברי הרמב"ם והסמ"ג ז"ל ומ"מ אפילו לדעתו ז"ל איסורא מיהא איכא שהרי קראה בשר תמותה נבלה שומר נפשו ירחק ממנה משחית נפשו הוא יעשנה אחר שכתבתי שורש הדין אומר אני שמ"ש ה' בעל הטורים בא"ה

סי' כ"ו שזו היא זונה האמורה בתורה קאי אקרא דאל תחלל את בתך להזנותה שהרי איסור זה פירשו הרמב"ם ז"ל דלהזנותה היינו שמכינה לכל ועובר על לאו דלא תהיה קדשה ויפה כתב שזו היא זונה האמורה בתורה ממש ואין אנו צריכין לסבול הדחוקים שסובל הרב מוהרי"ק זלה"ה בלשון הטור ז"ל זה הוא מה שנראה לי הצעיר בדין הקדשה האסורה אחר מתן תורה ובדין הפלגש ולהיות קדימתן בזמן בלי קדושין ראיתי לבארם קודם המסכתא שהיא מדברת בענין הקידושין שמקדש האדם לאשה כדין התורה ועתה אתחיל לפרש המסכתא בעזר הנותן ליעף כח:פירוש המסכת מתני' תוס' האשה הכא תני בה"א וכן בכמ' דוכתין גבי איש ואשה האש' שהלכה האיש מקדש וכו' טעמא שהזכירו האיש מקדש אף על גב דהוו ממסכתין לבסוף לפי שרצו להביא מילי דאשה בתחלה דומי' דהך מתני' והקשו הבתולה נשאת קודם עבד עברי שהזכירו אח"כ משום דהוי מילי דאשה.

וקשה לי איך מתרצים התוספות ההיא דהאשה שהלכה והאשה שנתארמלה ונראה דכיון דאיש ואשה נזכר בהדיא גבי נשואין שפיר קתני האשה שהלכה כלומר אותה האשה שנשאת שנתארמלה או הלכה בעלה למדינת הים וכך צריך לפרש בההוא דהמדיר את בנו בנזיר דאיש ג"כ נזכר בפ' נזי' איש כי ידור נדר נזיר וכו' אבל ממה שכתבו התו' בריש בתולה נשאת נראה הפך מה שכתבתי ששם אמרו בפירוש דהני מתניתא לא קאי אקרא.

ועוד יש גמגום בתירוץ זה דלא דמי לאשה דמתני' דמאי דקאי אקרא הוי האש' וכל קנייני' דבלקוחין משתעי קרא אבל בהאשה שהלכ' לא משתעי קרא בההיא עניינא ובדוחק יש לישב ג"כ דברי התוס' דהתם קרוב למה שכתבתי וק"ל ונראה דכיון דבחדא דוכתא קאי אקרא והיא האשה נקני' דהכא אגב דהכא תנא בכל דוכתא דתנא אשה בה"א וכן בכל דוכתא דקתני איש: עוד יש שואלים במה שמתרצי' התוספ' ואומרים והכא אקרא קאי וכו' דא"כ בכתובות בפ' נערה שנתפתת' אמאי לא תני הנערה בה"א שהרי דין פתוי מבורר בהדיא בכתוב.

ולי נראה שאינה קושי' כלל שהרי לא הוזכר נערה גבי פתוי אלא וכי יפתה איש בתולה. כתיב ואין להקשות דליתני בתולה שנתפתת' דזה אינו ממה שיקש' ודוקא במה ששונה התנא שייך למיד' דליתני בה"א אבל לא יתכן למידק שישנה הלשון וליתני באופן אחר דהתנא נקט בלישניה נערה לאשמועי' דינא דמתניתין דהתם בסיפא דוקא עוד כתבו דהא גבי יבמה קתני היבמה.

הבנת דבריהם הנראה לע"ד וכפי מה ששמעתי גם כן הוא זה כי התוספ' התחילו בתחילת דבריהם דבכמה דוכתי גבי איש ואשה קתני בה"א ונראה דדוקא באיש ואשה נקט התנא הא לישנא ובעלי התוס' הקשו מבתולה נשאת ומעבד עברי ותי' מה שתי' והקש' להם דלמה להם להקשות ולתרץ מעבד עברי ומבתולה שאינו לא איש ולא אשה לכך כתבו ז"ל דתירוצם שכתבו הוא מוכרח ולא תירוץ איש ואשה שכתבתי והטעם דהא גבי יבמה שאינו לא איש ולא אשה קתני בה"א ע"כ אית לנו למימר דמשום דקאי אקרא קתני בה"א: עוד נראה לפרש ולומר דחוזר למה שאמרו ושמא וכו' כטבע הלשון עם שאתקן תיקון שהוא צורך גם כן לתקנו וזה שהתוס' כוונו להנצל עצמם ממה שתירצו ואמרו ושמא בהני עבד ואמה וכו' כנראה שמאמה גם כן יש קושיא וצריך לתרץ מה שתירצו ולכאורה נראה דזה אינו ממה שיקשה שכבר התנא הזכיר ה"א גבי אמה דהא תנא אמה העבריה בה"א לזה השיבו מילין ואמרו דכל דבריהם הם בדקדו' גדול ובשלמא אי הוה תני תנא העבריה נקני' וכו' הוה אתי שפיר אבל אומרו אמה העבריה הוא לשון קשה ביותר ולא הוה ליה למימר אלא האמה ראיה לזה דגבי יבמה קתני היבמה עם היות שהיבמ' גם כן נקראת אשה כדכתיב ולקחה לו לאשה ויבמה ולא קתני אשה היבמה כמו אמה העבריה אלא יבמה לחוד ה"נ היל"ל העברי' לחוד אלא דאכתי יש לדקדק אמאי לא קתני העברי או העברי' וקאי אקרא דכי ימכר לך אחיך העברי או העבריה וכו' דמכל מקום צריך לתנא למתני מילי דעבדות ולומר שהם עבדים ודוחק:

תוספות ב"ש אומרים בפרוטה במסכת עדיות וכו' וקשה דמה מקשי' התוספות מהתם דהא בעדיו' לא תני אלא מאי דלב"ש מותרת גמורה ולב"ה אסורה בהחלט כגון אם קדשה בפרוטה דלב"ש מותרת לשוק ולב"ה אסורה בהחלט אבל אם פשטה ידה וקבל' קידושין דינר מאח' איכ' קול' וחומר' לזה וקול' וחומר' לזה דלב"ש מקודש' לשני ולב"ה לראשון וגם איכ' קולא לב"ה אם מת הראשון שאז מוסר' לכולי עלמא גם איכא קולא לבית שמאי אם מת השני מותרת לכולי עלמא וגם במת הראשון גם כן איכה חומר' לבית הלל כגון שמת בלא בני' דלבית הלל הויא זקוקה ליבם מה שאין כן לבית שמאי ואפשר לי לומר דלבית שמאי נמי עם היו' דקאמ' בדינר וכו' מכל מקום סבירא ליה דבפרוטה הויא מקודשת מספק והנה היכא דלא קיבלה קידושין ודינר מאחר ודאי דב"ה הוו לחומרא שהבא עליה בשוגג חייב חטאת ולב"ש לקול' לפי שהיא ספק מקודשת דאינה בחטאת אבל אם פשט' ידה וקיבלה קידושין דינר מאחר לבית הלל אין קידושי אחרים תופסים בה ולב"ש תופסי' בה קידושי שני הוו א"כ בית שמאי מחמירים א"נ התוספות הקשו היכא דפשט' ידה וקבלה פחות מדינר מאחר דלבי' שמאי תפסי קדושי תרוייהו ולב"ה

קדושין ראשונים לבד תפסי ותירצו דלאו להכי מתשיל אלא כשלא קיבל' קידושין מאחר נשנית בבית המדרש אחר שכתבתי זה באו לידי תוספ' הרא"ש וכתב ז"ל במסכת עדיות תני לה גבי קולי ב"ש וחומרי בית הלל דאם נתקדש' פחות מדינ' הויא לבית הלל אשת איש ולבית שמאי פנויה ואף על גב דאם קבלה קידושין מאחר ומת הראשון הוו ב"ש לחומרא לאו להכי איתשל אלא לענין קידושי הראשון עכ"ל ונראה שאינו מספיק לעיקר קושייתם והנראה לעניות דעתי כתבתי: והא דאמרינן לקמן אמר שמואל קדשה בתמרה וכו' ופריך והאנן תנן ב"ה אומר בפרוטה וכו' ומשני הא בקדושי ודאי הא בקדושי ספק ופרש"י ז"ל הא בקידושי ודאי אם ישנו ש"פ במקומה ובא אחר וקדשה אחר כך מותרת לראשון ואינ' צריכה גט משני וכו' דמשמע דמתני' נמי איירי בבא אחר וקדשה נראה דלא דמי דההיא דלקמן איירי בדקביל מאח' פרוט' גם כן וכיון שכן דמי לקדושי הראשון והוו קדושי הראשון קידושי ודאי אבל הכא איירי שקבלה מהראשון פרוטה ומהשני דינר ולאו להכי מיתשיל: תוספות בפרוטה וכו' תימא דלא ה"ל למתני וכו' ואף על גב דהתם נמי תני ה' פרוטות הן וגם לוי תני התם במתניתין האשה מתקדשה בפרוטה ולא קתני ש"פ כי הכא משמע לכאורה שאין קפידה בדבר נראה דמלוי ליכא למידק דלא אתא אלא למנויי מנין הפרוטות אבל מדברי התנא הוקשה להו מדקמתחיל בפרוטה וסיים בש"פ ש"מ שוה פרוטה היא מלתא רבה צריכא, למודעי: עוד תירצו משום דתנא כאן בכסף וכו' פי' ואין להקשות הכא דליתני שוה כסף דנקט לישנ' דקרא ככסף דשדה עפרון דמיניה ילפי' עוד הקשו התוספות ואם תאמר ומנלן דשוה כסף ככסף ותירצו דילפינן מע"ע.

וקשה כיון דילפינן מע"ע לענין שוה כסף ככסף אמאי לא ילפינן מיניה שתהא אשה נקנית בכסף ולמאי איצטריכא ג"ש דקיחה קיחה ונראה דלא ילפינן מע"ע אלא בתר דקיימא לן שהאשה נקנית בכסף ובגילוי מלתא דעלמא היא דילפינן שיהא שוה כסף ככסף: ועוד דאיכא פרכ' מע"ע שיוצא ביובל דמיציאה להכנסה פרכי' וכמ"ש התוספות בד"ה מעיקרא דדינא פירכא: ועוד דהוה ילפינן שלא תהא האשה נקנית בפחות משתי פרוטות כדאמ' חזקיה לקמן דף י"א והפד' מלמד שמגרע מפדיונה ופי' ואיתקש אשה לעבריה כדלקמן ולהכי ילפינן משדה עפרון שיהא נקנית בפרוטה אך ק' דנראה דהע"ע נקנה בפרוטה ולקמן בד"ה מוכר עצמו מנלן אבאר כל הצדדים שיש בזה ע"ש: עד קשה מה הקשו התוספות ומנ"ל דהא לקמן וכו' דמשמע דמדאיצטו' ישיב בע"ע שמעינן דבעלמא שוה כסף אינו ככסף נימא דלעולם דבעלמא שוה כסף הרי הוא ככסף ולגבי עבד עברי הנמכר לכותים אצטריך קרא משום דקנין ע"ע שיהא בכסף ילפינן ליה מגזרה

שוה דשכר שכיר מע"ע הנמכר לישראל וכמו שכתבו התוספות לקמן גבי מתניתין דע"ע בדיבו' המתחי' מוכר עצמו מנא לן שהקשו ז"ל למאי אצטריך מכסף מקנתו כיון דילפינן ש"ש ותירצו דאצטריך לכדדרשי' בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתבואה וכלים ע"כ וכיון דמכסף מקנתו הוא מיות' דלקנין כסף לא אצטריך הייתי אומ' דאף על גב דבעלמא שוה כסף הרי הוא ככסף מכח היתור הייתי אומר הכא דכסף מקנתואתא למעט שוה כסף וה"ק בכס' הוא נקנה ואינה נקנה בשוה כסף והכי אמרי' לקמן דף ח' אמר רב יוסף מנא אמינא לה דתניא מכסף מקנתו בכסף הוא נקנה וכו' היכי דמי אילימא דלא מקנו כלל ישיב גאולתו אמר רחמנ' לרבו' שוה כסף ככסף וכו' משמע דאי לא הוה קרא דישיב הייתי ממעט שוה כסף מכסף מקנתו ואפשר לומר דאי אפשר לומ' דאי הוה סבירא לן בכל דוכתא דשוה כסף הרי הוא ככסף שנמעיט שוה כסף מכסף מקנתו כיון דכסף דכתיב בכל דוכתא הוא אפילו שוה כסף ואי אפשר דמיעטו קרא לשוה כסף עם אומרו מכסף מקנתו כיון שמשמעות כסף הוא אפילו שוה כסף ומאי דפריך לקמן היינו קודם שנדע גלוי ישיב אבל בתר דאמרינן ישיב וכו' לא אמרינן הכי או שנאמר שהוא סברת מקשה בעלמא בדרך ספק ויש אומר ודברים בזה ממה שאמר התוספות בפרק הזהב גבי כלל ופרט דהקדש שכתבו שם דחשיב כסף פרט וכו' עיין שם שלכאורה נראה סותר לזה אלא שדברי התוספות במה שכתבו שם הם דברים קשים מאד להולמם הארכתי בפירושי למציעא עיין שם: עוד נראה לתרץ דמכסף מקנתו אינו מיותר לשנאמ' דאתא למעט שוה כסף דהא אצטרי' לכדרשינן לקמן בפרקין דף ד' ת"ר נמכר במנה והשביח מנין שאין מחשבי' תלמוד לומר מכסף מקנתו וכו' והתוספות גבי מתני' דע"ע שתירצו דאת' לדרשא תבוא' וכלים חדא דרשא מינייהו נקטי.

ועדיין אני מסתפק אי הוה דרשינן ההיא דרשא דבריתא דלקמן אי הוה כתיב ממקנתו לחוד בלא כסף: עוד קשה מה מקשין התוספות דהא לקמן וכו' לעולם דבעלמא שוה כסף ככסף ואיצטריך ישיב בע"ע דלא נילף מפדיון הבן ולתרץ קושיא זו אקשה קושיא אחרת בסוף הדיבו' והיא על מה שכתבו התוספות לקמן א"נ י"ל אי כתב בעבד הוה אמינא דין הוא שנקל עליו וכו' לא יטמע וכו' דע"כ קושיא זו דלא יטמע אינה חשובה פירכא דאי חשובה פירכא לישתוק קרא מהקד' והוא הכלל ופרט דמרבינן שוה כסף ככסף דע"כ מפדיון הבן ילפינן ליה שיהא להקדש כל דין פדיון הבן דאי אמרת להכי אצטרי' משו' דלא נילף מע"ע זה אי אפשר לאומרו דמה לע"ע שכן שייך ביה לא יטמע מה שאין כן בהקדש אלא ודאי דהך פירכ' לא חשיב' ולהכי אצטריך הקדש כי היכי דלא נילף מע"ע: ונראה דלעולם פירכ' דלא יטמע היא פירכא גמורה והאי דאיצטרך

הקד' כי היכי דלהוו הקד' ופדיון הבן שכה"כ דלא ניל' מהם אש' וערכין ובהכי נתרץ הקושי' הראשונ' דאין לומ' דאיצטר' ישיב כי היכי דלא ניל' מפדיון הבן דליכ' למיל' מיני' כיון דהוו הקד' ופדיון הבן שני כתובי הבאים כאחד: אך קשה זאת הקושיא עצמ' במה שהקשו התוספות ואמרו וא"ת והא גבי נזיקין וכו' ואם כן הוו נזיקין ועבד עברי שני כתובים הבאים כאחד דזה אינו דאי הוה כתיב עבד עברי לא הוה ילפינן נזיקין מיניה משום דע"כ נזיקין איצטריך כי היכי דלא נילף מפדיון הבן שאין לו שטר והשת' ליכא למימ' דליכא למילף מיניה משום דהוו הקדש ופדיון הבן שני כתובים הבאים כא' דכיון דע"ע נזכר בהדיא בכתו' ע"כ איצטרי' הקדש משום דלא נילף מע"ע וכיון שכן שפיר מצי יליף נזיקין מהקדש ופדיון הבן דלא הוו שני כתובים דתרוייהו צריכי משו' דלא נילף מע"ע וכלהו אחריני ילפינן מינייהו ונראה דאע"ג דמצינו למילף מפדיון הבן מכל מקום אין לומ' דלהכי איצטריך נזיקין דמ"מ כיון דאיכא למילף נזיקין מע"ע טפי ילפינן מיניה יותר מהקדש דמריבוי קניינים ילפי' ולא ממיעוט ע"ד שאמרו התוס' לקמן בדיבור ואשה בפחות מש"פ וכו' והתם אפי' בהיקשא אמרו התוס' הכי אע"ג דקי"ל דאין היקש למחצה: עוד קשה איך מתרצים התוס' דילפינן אשה מע"ע דמה לע"ע דין הוא שיהא נקנה אף בשוה כסף כדי שלא יטמע בין הנכרים מה שאין כן באשה: ונראה דאיכא למימר נזיקין יוכיחו אך קשה לי כיון דאתי להכי ומניקי' הוא דילפינן אשה א"כ ליבעי מיטב באשה דומיא דנזיקין ושמא תאמ' דנזיקין לא מהני אלא להעבי' הפירכא דאית לן בע"ע אבל עיקר הילפותא אינו מנזיקין כי אם מע"ע וכשעשינו לנזיקין יוכיח לא אמרינן ביה דיו.

אכתי קשה במ"ש התוספ' דדין הוא שנקל עליו משום לא יטמע וכו' דהא פדיון הבן יוכיח דאע"ג דלא שייך ביה טעמא דלא יטמע הוי שוה כסף ככסף ובשלמא אי אמרינן דיו איוכיח א"כ אמרינן שפיר דיו שיהא כפדיון הבן ונמעט שטר וקרקע אבל אי לא מהני אלא להעביר הפירכ' קשה לא לכתוב נזיקין ותיתי מע"ע ואפירכ' דלא יטמע איכא למימר פדיון הבן יוכיח והרא"ש בפ"ק דב"ק כנראה כתב בזה מחלוקת ז"ל יש מן הגדולים שכתבו דלא מחייב אלא מה שחייב בשניהם ול"נ דכל דין בור יש להם תדע וכו' והביא ראיה מדברי התוס' שכתבו לקמן היכי קאמר שור יוכיח שכן שלא ברשות וכו' ודברי הרא"ש קשים מאד בעיני דמדברי התו' בד"ה משורו למדנו ז"ל אך ק' כיון דמבור נמי ילי' לפטרו בהו כלים ומאי קושי' הא כיון דמשור יליף יהיבנ' ליה כל דיני שור ונראה דכיון דאבנו ומשאו דמי טפי לבור לכך דין הוא שיתנו לו כל דיני הבור ועיין מה שאכתוב בב"ק בס"ד: ונראה דודאי אמרינן דיו היכ' דעבדינן יוכיח וקושיא

קמייתא נראה לתרצה הכי דלא אמרינן דנבעי מיטב אלא בתירוצא קמא דתירצו התו' ובתירוץ זה אין עושין חשיבות מפירכ' דלא יטמע ובתירוץ השני אינם משמשים ממה שכתבו דאי ילפינן מנזיקין ה"א דנבעי מיטב דלתירוץ זה ליכא למימ' דנבעי מיטב בשאר דדוק' בנזיקן דהוי מזיק בעינן מיטב וכיון שכן אין להק' מה שהקשינו שהקושי' היתה מהרכבת שני התירוצי' יחד וכן לא יעש': עוד קשה היכי יליף מע"ע מה לע"ע דין הוא שיהא שוה כסף ככסף שכן יוצא בשנים וביובל דהא מהכנסה ליציאה פרכינן ואם נאמ' נזיקין יוכיח נבעי מיטב לתירוצ' קמא שתירצו בעלי התוספות ונראה דכיון דעיקר כסף כתוב בגילוי מלתא בעלמא ילפינן מע"ע דליכא למפרך מידי אך קשה דאיך יעשו התוס' פירכא שלא יטמע עיין: עוד קשה מה ראית למילף אשה מע"ע נילף מנזיקין ונבעי מיטב בקרקע ונראה דמריבוי קניינים ילפינן וכמ"ש למעלה עוד קשה בתירוץ הב' דלא מצינו למילף וכו' משום דאיכא פרכא דלא יטמ' דנמכ' לישראל יוכיח דלא שייך למימר הכי ואפילו הכי שוה כסף הרי הוא ככסף דהא יליף שכר שכי' מע"ע הנמכר לנכרי ואפשר דלא עבדינן יוכיח כי אם במה שכתוב בו בהדיא כסף וגילה הכתוב דהוי שוה כסף ג"כ אבל בע"ע הנמכר לישראל רצה הכתוב להטיל בו דין מחודש ולא ילפינן מיניה: עוד קשה במה שכתבו ואי כתב נזיקין גרידא וכו' דס"ד דע"ע לא יהא שוה כסף דגם הוא גרם לימכר בפירות שביעית וכו' דנילף אשה מנזיקין דהשתא שפיר מצי יליף אשה מיניה וכיון דילפינן אשה ילפינן ע"ע מיניה דהא איתקש ע"ע לעבריה ואמה העבריה לאחרת וכיוצא בזה מקשים התו' לקמן בדבור ואשה בפחות משוה פרוט' לענין חליפין וכן קש' ג"כ לשתוק מישיב בע"ע הנמכר לנכרי ונילף ליה מע"ע הנמכר לישראל בג"ש דש"ש: ודע שהתוס' כתבו לקמן דף ט"ו בד"ה אמאי קאמר דהאי סברא דלא יטמע אינה כתובה ואין לסתור מהך סברא ע"כ וזה לא יסתור לדברי התוספת כאן דסותרין הילפתא דע"ע מהך פרכא דשאני התם דהוו ילפי גזרה שוה דהוי כקרא הכתוב בהדיא ולזה אין כח לסתור אבל הכא שהוא ילפותא במה מצינו שפיר פרכינן: תוספת וכמה היא פרוטה וכו' אבל פרוטה איכא פלוגתא בגמרא הנה לא מצאתי פלוגתא דאמוראי לקמן דף י"ב דהא מסיק בגמ' עלה דפריך נימא את ורבין בפלוג' דהני תנאי וכו' א"ל בין דידי ובין רבין אליבא דת"ק ולא קשיא הא דאייקור איסרי הא דזול איסר משמע דליכא פלוגתא דאמוראי בהכי.

ועוד היכי אמרי דאיכא פלוגתא וכו' כיון דעיקר הזולא והיוקרא אינו בפרוטה כי אם באיסר שהפרוטה לעולם במקומה עומדת והיכא דזול איסר נותנים ו' פרוטות באיסרו והיכ' דאייקור נותנים בו ח' וחד אמורא איירי בזול וחד באייקור ומר אמר חדא ומר

אמר חדא ולא פליגי: ונראה דפלוגתא דאמרו התוס' היינו פלוגתא דתנאי דמייתי בגמ' והיינו ת"ק ורשב"ג והני תנאי פליגי בחדא מלתא בזמן הזול וכן בזמן היוקר שלעולם השיעור הוא שוה דלמר ח' פרוטות ולמר ו' בזמן היוקר אולערך זה בזמן הזול וכו' הכונה שבזמן הזול עצמו פליגי ובזמן היוקר בעצמו: ומה שכתבו התו' בסמוך א' מח' וכו' דוקא כשהאיסרי' כדינם היינו כנהוג ברוב הזמנים ואם יתייקר יהיה במקרה ומתני' נתן לפרוט' שיעור מוגבל וק"ל: אחר זה הגיעו לידי תוספי הרא"ש וכתוב ז"ל הא דלא מפרש כמה הוא הדינר משום שהדינר היה ידוע להם כמה הוא כדאמרי' בריש הזהב שהוא א' מכ"ד בדינר של זהב אבל בפרוטה איכא פלוגתא בגמרא דזימנין דזילי איסרי וזימנין דיקרי עכ"ל: תוס' היבמה נקנית וכו' הא דלא תני מנייונ' בע"ע וכו' המעוט שהיה בע"ע הוא דביציאה אתא למעט מיתת האדון ובהכנס' מיעט חליפין דהא איצטריך קרא בע"ע הנמכר לנכרי לכך וכן בעבד כנעני למעט הגבהה והיינו ביאה ובאי נמי כתבו התוספ' דליכא למעט מידי משום דאין מקום למילף הני קנייני' חד מאחר איברא דהא איתקש עברי לעבריה ושפיר ילפי' מיתת האדון ואפשר דדוקא לענין קנין דהכנסה איתקש ועיין מה שכתבו התוס' בד"ה מוכר עצמו מנלן וצ"ע ועוד כיון דליכא למעט בחדא מלתא לא תנא בהו מנין כלל: ויש לדקדק דלמה לן למתני מניינא בסיפ' ביבמה דלא נילף מאשה דהא כיון דתנא מני' בריש' למעט חליצה וע"כ לא הוה מייתינן חליצה אלא מק"ו דיבמה שאינה יוצאה בגט ויוצא' בחליצה אם כן תו לא צריך מניינ' למעט גט ונראה דביבמ' איכא ק"ו אפכא ומה אשה שאינה יוצאה בחליצה יוצאה בגט וכיון דאיכא למימר הכי והכי סמכינן אמה מצינו חד מחבירו ולהכי צריכי ב' קראי בתרוייהו ולהכי צריכי ב' מיעוטי': עוד ק"ל היכי מצי למתני מניינ' ביבמ' למע' גט דהא בלא מניינ' נמי ליכא למטעי דא"ת תנא ושייר נקשה ונאמר מאי שייר דהאי שייר כי היכי דפריך לקמן דף י"ו ונראה דהיכא דתני מניינא ליכא למימר לא נימא מניינ' למעט דבר א' דאינו לשון מיותר אלא שממעט הדבר בלשון ברור ולכך לא פריך תלמודא בשום דוכתא דתני מניינא למעט חדא מילתא מאי שייר דהאי שייר: תוס' מ"ש הכא וכו' מיהו אומר הר"י מנוח דה"מ למתני וניתרת וכו'.

וקשה דמאי קושיא היא דהוה מצי למתני ונתרת נימ' דלהכי קתני נקנית משו' דאי תני מתקדש' בריש' צריך למתני בסיפא ניתרת והוא לשון משונה מן הריש' להכי תנא לשון קנין בריש' וסיפא לשון שוה ונראה דקושיית התוס' באמרם ה"מ למימר אמר וכו' היינו משום דהיו סבורים דא"א למתני בסיפא שום לשון אחר אלא לשון קנין בדוקא אבל כיון דאפשר למתני בסיפ' בלשון אחר דהא מצי למתני ונתרת א"כ כיון דלשון הסיפא

אינו בדקדוק דאפשר ג"כ למתני בלשון אחר אם כן שייך שפיר להקשו' דליתני לשון קידושין ונימא בסיפא לשון קנין או לשון נתרת זהו דעת הר"ר מנוח בזה: גמרא וקיחה איקרי קנין וכו' פרש"י וקיחה לשון קנין הוא וכו' ואף על גב דאמרינן בגמרא משום דבעי למתני כסף כנראה דעיקר קנין אכסף קאי מכל מקום כיון דהך קיחה הוי בכסף נקט קנין משום כסף אבל התוספות כתבו בד"ה וכסף מנלן וכו' ז"ל לכך צריך ראיה דאותו כסף דגמרינן אשה מיניה איקרי קנין כנר' דאכסף קאי ולפי דבריהם צריך לומר דמ"ש בגמ' וקיח' איקרי קנין קאי אכסף דילפינן בהך קיח' והכסף איקרי קנין ולפי זה ניחא לי מה שנראה לדקדק במה שהקשו התוספות בד"ה אי נמי שדות בכסף יקנו וכו' וז"ל והא דלא מייתי מכס' מקנתו וכו' ומאי קושיא כיון דבגמרא בעי לאתויי קיחת דשדה דאיקרי קנין ובשלמא השתא דמייתי מהשדה אשר קנה אברהם א"נ שדות בכסף יקנו מייתי שפיר דמקרי קנין מאי דאיקרי קיחה והיינו קיחה דשדה אבל מאי דכסף איקרי קנין בכסף מקנתו זה אינו מעלה ומוריד לשקיח' איקרי קנין אלא שלדעת התוספות קיחה איקרי קנין דקאמר בגמרא היינו הכסף דגמרינן בהך קיחה וכמו שדקדקתי מדברי התוס' דלעיל ולפ"ז ניחא שפיר שהקשו מכסף מקנתו ותירצו משום דבעי לאתויי קנין דשדה פי' דכסף דשדה איקרי קנין ואין הכונ' בהנך קראי אלא לאתויי דאיקרי קנין לבד דכסף כבר נזכר בהדיא כדכתיב נתתי כסף השדה וכו' ולכך הקשו ואמרו וקשה אם כן הוה ליה לאתויי וכו' כלומר דמעיקרא הוה ליה לאתויי קרא דנביאים ואחר כך קרא דהשדה אשר קנה אברהם דהוי מן התורה לבסוף ולומר א"נ דמשמע דעדיף טפי שהיא מן התורה כיון דאין העיקר אלא להביא קנין דשדה וזהו כונת התוספות בהקשותם ה"ל לאתויי וכו' א"נ י"ל שהתוספות ס"ל דהגמרא מייתי מעיקרא קרא דהשדה אשר קנה אברהם לשקיח' יקרא קנין וקרא דשדות בכסף יקנו לשכסף יקרא קנין והקשו ז"ל דלהאי ענייא דכסף יקרא הוה ליה לאתויי קרא דמכסף מקנתו ותירצו דבעי לאתויי קנין דשדה פי' מעיקרא מייתי דקיח' איקרי קנין ואח"כ דקנין שדה אקרי קנין ולכך חזרו להקשות דה"ל לאתויי השדה וכו' פי' ולא יותר דתרוייהו שמעינן מיניה ותירצו דה"א וכו':

ודע שנשאל להר' הגדול מוהר"ש הכהן ז"ל ח"ב סימן ל"ב דברי התוס' דלקמן דף כ"ז שדברי התוס' שם סותרים למ"ש כאן וכפי תירצו שם נראה שהבין שכונת השואל היתה זאת שלמה לא תירצו התו' שם מה שתירצו כאן וכאן לא תירצו מה שתירצו שם ואם כונת השואל היתה זאת הנה השואל באמ' שאל ללא צורך ותירוץ הר' הם דברים פשוטים אלא שלשון השואל באומרו שדברי התוס' סותר' נראה שלא היה כונתו לכך: ואפשר שכונתו היא זאת שדבור זה נראה שדעת' ז"ל דכסף ושטר קונה בכותי ואלו התם

כתבו שכל קניינו של כותי בכסף והנה מה שאמרו שם דהוי בכסף האמת אתם דגבי עפרון כתיב נתתי כסף השדה אבל במתניתין דע"ע בד"ה הואיל וכל קניינו בכסף וכו' כתבו התוס' דכותי לא קני בשטר אלא בכסף דוקא ונראה שאינו סותר למאי דכתבו כאן דודאי האמ' שכל קניינו של כותי הוא בכסף דוקא אלא דמשמעותיה דקרא דהשדה אשר קנה אברהם איכא למשמע בשטר או בחזקה ומלשון הכתוב איכא למטעי ואם הדין מחייב שאינו קונה הכותי בשטר הוא מטעם אחר לא מלשון הכתוב: עתה אחרי כתבי כל המסכתא באו אלינו תשובות מוהרי"ן לב זלה"ה כתב דיבור זה ולפי שראיתי קצת דחוקים בדבריו לא ראיתי להביאם: ונתני האיש קונ' אין לדקדק דקתני האיש מקדש משום דבעי למתני סיפא האיש מקדש את בתו וכו' דהא הוה מצי למתני האיש מקנה את בתו ובשלוחו וכתו' בתוספי הרא"ש ז"ל וליתני האיש קונה אף על גב דתנן בתולה נשאת ולא קתני נושאין את הבתולה ועוד שהיה צריך להאריך יותר ולומר האיש קונה את האשה מ"מ כיון דמהדר אלישנא דקרא ה"ל למימר כדכתיב בקרא כי יקח איש אשה עכ"ל: עוד קשה כיון דשוה כסף ילפי' מע"ע נימא דלהכי נקט לשון קנין משום דבעי למתני כס' וכסף איקרי קנין דכתיב מכסף מקנתו ונראה דעיקר קנין דכסף ילפי' משדה עפרון ולהכי מייתי קיחה דשדה עפרון: תוס' דאסר לה וכו' והרי את וכו' התוס' הוקשה להו דאם אסר לה אכ"ע כהקדש אם כן כשאומר לאשה הרי את מקודשת לי היה מן הראוי להיות אסור' לו דהא שויא אנפשיה כהקדש לכך פי' דהרי את מקודשת.

לי כלומר להיות לי ר"ל שבעבור היות אתה לי אתה מקודשי' לעול' וז"ש מקודש' לעול' בשבילי והביאו ראיה מהרי הן מקודש' לשמים שאין הכונה שעושה אותה קודש לשמים לכך הם קודש לכל העולם ולא יתהנו מהם אבל הכונה שבעבור היותן לשמים משו"ה הם קודש לכל העולם ומשום דמשתמע מהמשך דבריהם שאם יאמר לאשה הרי את מקודשת בשבילי שתהיה מקודשת כיון שפי' הדברים הוא שתהא מקודשת לעולם בשבילי וזה אינו דהא קי"ל דידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים לז"א ופשט' דמילתא וכו' לומר דמ"מ פשט הלשון הוא מקודשת לי מיוחדת לי ואם כן השתא פי' הדברים הכי הוו הרי את מקודשת ואסורה כהקדש לעולם בעבור היותך מיוחדת לי.

וקשה דמדברי התוס' משמע דפירוש מקודשת לי הוא מיוחדת לי ואילו לקמן בהרי את מיוחדת לי מיועדת לי וכו' הוי בעיא דלא אפשיטא ובאומר לאשה הרי את מקודשת לי הוו קידושין גמורין ונראה דהא דהוי בעיא דלא אפשיטא היינו דאם קדשה אחר תפסי בה קידושין אבל הכא לא שייך למימר הכי שהרי אסרה אכ"ע כהקדש ולא יהיו קידושי אחרים תופסיבה ואם כן ע"כ פירוש מיוחדת שאמרו תוס' הכא היינו מיוחדת

לו בדוקא והוו קידושין גמורין עוד נר' דאף על גב דמיוחדת לי הוי ספק מקודשת מכל מקום היכא שהאשה מבינה אותו הלשון הוו קידושין גמורין דטעמא דמיוחדת הוי משום שהאשה מספקת עצמה אי הוו לשון קידושין והראשון עיקר: תוס' אי תנא קונה וכו' ואע"ג וכו' קשה דהא התם קתני האשה מתקדשת משמע מדעתה ואם כן אין לטעות ברישא דהוי בע"כ.

ונראה דניחא להו לתרוצי דאין לטעות מרישא א"נ דכיון דתנא הכא בדידה דהוי מדעת' שוב אין לטעו' ודכוות' תירצו התוס' גבי האיש מקדש: ואיבעית אימא וכו' תני האשה נקנית לומר דמדעתה אין בע"כ לא וכו': ראיתי לענין ההלכה להאריך קצת בזה לפי שראיתי הפוסקים בזה סתומים וחתומים כספר החתום ואחר הביאור לע"ד יסולקו מעלינו כל הספקות שיש בזה וזה אחר שנחקור בהן דאמרינן דאין האשה מתקדשת אלא מדעתה ולא בע"כ אי הוי דוקא היכא שהיא בע"כ גמורה אבל אי אנסוה עד שמחמת האונס אמרה רוצה אני תהיה מקודשת ולא גרוע מקרבן דאמרינן בפרק האיש מקדש יקריב אותו לרצונו מלמד שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני וכ"כ הרמב"ם ז"ל פי"ד מהלכות מעשה הקרבנות ומתוך דברי הרב בעל העיטור למדתי דאפילו אמרה רוצה אני לא מהני שכך כתב בהלכות קידושין ז"ל גרסינן בפח"ה אמר אמימר תליוה וקידש קדושיו קדושין רב אשי אמר קדושיו ודאי לא הוו קדושין הוא עשה שלא כהוגן לפיכ' יעשו לו שלא כהוגן ובעל הלכות ורב אחא משבח' לא פסקי הלכה כמאן ומסתברא דהלכה כרב אשי דבתרא הוא ורבינא נמי קאמר תינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר ש"מ דהלכתא כוותי' והא דאמרינן בריש קדושין תנא האשה נקנית מדעתה אין בעל כרחה לא דלא אמרה אין אבל אי ארציאת לבתר הכי איכא למימר דהוו קידושין כאמימר וע"כ לא פליגי אלא בתליוה לאתתא אבל תלוהו לגברא וקדיש לכולי עלמא לא הוו קדושין עכ"ל.

מדבריו ז"ל למדנו דהלכה כר' אשי דקדושיו לא הוו קידושין ולא כאמימר ויש לדקדק בדבריו ז"ל כיון דפסק הלכתא כרב אשי מאי הא דהוקשה לו משמעתין דהכא דהא שפיר מתוקמא אליבא דרב אשי דהלכתא כוותיה וא"ת דהוקש' לו ז"ל דלאמימר תקשי מתניתין דקתני האשה לקני' ולא האיש קונה הא שפיר מתוקמ' לדעת אמימר בלישנא קמא דתנא האשה נקנית משום סיפא וכדאיתא בשמעתין ונראה דהוקשה לו ז"ל דמכל מקום לישנא דנקנית משמעותו הוא דוקא מדעתה ולא בעל כרחה והך סברא דאי בעית אימא נראה שהוא סברא אלימתא והקשה כן לדעת אמימר ותירץ ז"ל דאמר לך אמימר

דהיינו דווקא היכא דלא אמרה אין אבל אי אמרה אין אין לך ריצוי גדול מזה והוא בכלל נקנית דמתניתין דהוי מדעתה.

ולמדנו מדבריו ז"ל דרב אשי דפליג עליה וסבירא ליה דקדושיו לא הוו קדושין היינו אפי' אמר' רוצה ומסקנה דשמעתא הכי אזלא כרב אשי והרמב"ם ז"ל בפרק ד' מהלכות אישות כתב ז"ל אין האשה מתקדשת אלא לרצונה והמקדש אשה בעל כרחה אינה מקודשת אבל האיש שאנסוהו עד שקידש בע"כ ה"ז מקודשת עכ"ל והנה בדין האיש שאנסוהו השיגו הראב"ד ז"ל והוא שיאמר רוצה אני וכבר תירץ ה"ה ז"ל ע"ש אבל בדין האשה שכתב שאינה מקודשת לא כתב ז"ל אף על פי שאמרה רוצה אני ומן הראוי היה שהרמב"ם ז"ל ישמיענו חידוש זה ולא יתכן בו שום יישוב עם דברי ה"ה ז"ל מכל מקום מתוך דברי הרשב"ם ז"ל למדנו וכל הסוגיא ופח"ה איירי כשאמרה רוצה אני ועלה קאמר רב אשי דאין חוששין לקדושיו והכי קי"ל: ובדין האיש שאנסוה נפל הספק בפוסקים ז"ל שלדעת הרמב"ם היא מקודשת גמורה ואפי' לא אמר רוצה אני ולדעת הראב"ד צריך שיאמר רוצה אני ולדעת ה' בעל העיטור אינה מקודשת כלל לפי שדעתו ז"ל דהא דאמרינן דתלויה וזבין דזביני זבין היינו דוקא למוכר דקביל זוזי אבל אי תליוהו לקנות לא הוי מקחו מקח ומכאן למד דתליוהו לאיש לקדש לא הוו קדושיו קדושין ג"כ באות מ"ם מודעא.

ולכאורה נראה שכן הוא דעת הרשב"ם שכ' בפ' חזקת הבתים על מאי דמסיק דר"ה מסברא אמר תליוהו וזבין וכו' משום דאיכא תרתי יסורין ומעות וכו' משמע הא לא"ה לא הוה זביני זביני. והרב המגיד ז"ל הליץ בעד הרמב"ם וכ' ואני אומר שהרי זה כמי שמכר באונס שהמכר קיים כמבואר בפ"י מהלכות מכירה וכ"ש כאן שהוא קונה שאע"פ שהוא באונס שקניינו קנין ולא ראיתי שהוצרך שם הר"א ז"ל שיאמר רוצה אני אלא כל זמן שהוא עושה הדבר קיים עכ"ל הנה כ' ז"ל בהדיא דבמכירה לא בעינן רוצה אני ואע"ג דאסיקנא בסוף פרק הכונס גבי הא דבעי מה בין גזלן לחמסן חמסן יהיב דמי וכו' ופריך אי דיהיב דמי חמסן קרית ליה והאמר רב הונא תלוה וזבין וכו' ומשני הא דאמר רוצה אני הא דלא אמר רוצה אני לאו למימרא דאי לא אמר רוצה אני דאינה מכירה אלא הכונה היא דאי אמר רוצה אני לא קרינן ליה שם חמסן אבל אי לא אמר רוצה אני קרינן ליה חמסן ולכך הרמב"ם ז"ל בענין מכירה סתם ולא כ' והוא שאמר רוצה אני בעבור שבענין המכירה אין לחלק בין אמר ללא אמר וכן יורה לשונו באמצע הפרק שכתב בד"א באנס שהרי הוא חמסן וכו' כנראה דעד השתא בחמסן איירי ואפ"ה זביני זביני ואין לחלק בענין מכירה בין אמר רוצה אני ללא אמר ולא דמי לקרבן דבעינן רוצה אני וכדאיתא

בח"ה דענין קרבן שאני שלא יהא נראה כזבח רשעים וכמה שכתבו התוס' שם או אפשר דהתם מייתורא דקרא אמרינן מדכתיב לרצונו וכו' וכן בענין גט כדי שיהא כשר לכתחלה בעינן רוצה אני אבל במכירה אין לחלק כלל זה נראה נכון מעצמו ותמהתי ממ"ש ה"ה בפ"א מה' גזילה על דברי הרמב"ם שכת' כל החומס עבדו וכו' אף על פי שנתן דמים ה"ז עובר בל"ת שנא' לא תחמוד וכו' וכתב עליו הראב"ד ולא אמר רוצה אני וכתב עליו ה"ה דעת הרב ז"ל מפני שאם אמר רוצה אני מקחו קיים ולא גרע מתליוהו וזבין כנראה דסבירא ליה ז"ל דלדעת הר"א ז"ל היכא דלא אמר רוצה אני אין המקח קיים ומש"ה עובר בלא תחמוד ולדעת הרמב"ם אפי' אמר רוצה אני ובאמת אין סתירה בדבריו ז"ל גדולה מזו וכבר הייתי אפשר לדחוק בדבריו בכונה אחרת אלא שלשונו דחוק מאד וכונת הרמב"ם ז"ל והר"א ז"ל לע"ד כונה אחרת היא ממה שהבין בו ה"ה וזה שהרמב"ם ז"ל כתב בפ"י מה' עדות ז"ל וכן כל העובר על גזל של דבריהם הרי הוא פסול מדבריהם כיצד החמסנים והם הלוקחים קרקע או מטלטלים שלא ברצון הבעלים אע"פ שנותנים הדמים הרי אלו פסולים מדבריהם עכ"ל טעם הרמב"ם פירש ה' בעל כסף משנה וז"ל ואע"ג דבפ"ק דב"מ אמרינן לא תחמוד לאנשי בלא דמים משמע להו דמשמע דלאינשי משמע אבל קושטא לא הוי כבר כתבו התוס' די"ל דה"פ דמשמע להו וקושטא נמי הכי הוי כנראה דסבירא ליה ז"ל דחמסן דקרא דעובר על לא תחמוד היינו היכא דלא יהיב דמי בדוקא.

וקשה שהרי הרמב"ם בהלכות גזילה כתב דאע"פ שנתן דמים עובר על לאו דלא תחמוד ולדברי הרמב"ם ז"ל ג"כ תקשי כיון דאפי' שנתן דמים עובר בלא תחמוד חמסן דרבנן לדעתו היכי הוי ונראה דצריך לחלק לדעתו ז"ל בין אמר רוצה אני ללא אמר דהיכא דאמר רוצה אני הוי חמסן דרבנן והיכא דלא אמר רוצה אני הוי חמסן דאוריתא דעובר על לאו דלא תחמוד וסוגיא דהכונס בחמסן דאורייתא קאמר וה"ק הא דקאמר רוצה אני לא קרינן שם חמסן פירוש דאורייתא אבל היכא דלא אמר רוצה אני קרינן ליה שם חמסן זה נראה מוכרח לתרץ לדעת הרמב"ם כדי שלא יסתור דבריו למ"ש בה' עדות ולפ"ז מ"ש בפ"י מהלכות מכירה בד"א באנס שהוא חמסן הוא כולל בין חמסן דאורייתא בין דרבנן דבכלהו הוי המקח קיים משום דאגב זוזי גמר ומקנה ולא דמי למאי דאמרינן כל מילי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני דהכא שאני שגמר והקנהו ועבר על לאו משום החמדה דמעיקרא ופסול לעדות מדאורייתא ולעולם המקח קיים והשתא מ"ש הר"א ז"ל בהלכות גזילה והוא שלא אמר רוצה אני הם פירוש לדברי הרמב"ם או השנה למה לא ביאר דבריו כיון שהם מוכרחות לפירוש דבריו אבל בענין מכר לעולם המכר קים עכ"פ:

ולענין הלכה בשמעתין באיש שאנסוהו לקדש אפילו שאמררוצה אני נראה דהוי ספק מקודשת לצאת מכל המחלוקת ותמהתי איך הרב מוהרי"ק זלה"ה בטו' ח"מ סימן ר"ה העתיק דברי העיטור בדרך סתם במ"ש דתליוהו לקנות לא אמרי' דגמר וקני כיון דתלוי בזה פלוגתא דאשלי רברבי בעינין קדושין כדפרישית והטור ז"ל כ' בשם הרי"ף דאינן קדושין ולא ראיתי דבר מבואר בדברי הרי"ף ז"ל לבד זה ראיתי שהביא בפח"ה פלוגתא דאמימר ורב אשי ופסק כרב אשי ואם איתא דהוה מחלק בין תליוה לאשה לתליוהו לאיש וכדברי הרמב"ם היה לו לפרש.

ובעל ספר המצות לפי הנראה מדבריו מפר' מחלוקת אמימר ורב אשי בתליוהו לאיש שיקדשנ' ולפ"ז צריך לפרש דמ"ש הוא עשה שלא כהוגן היינו האיש המכה אותו שיקדשנה ולכך הפקיעו רבנן קדושיו כדי שלא יבא לפועל כונת המכים אותו שיקדשנה. ובמקדש' בע"כ סתמא דתלמודא דהכא נראה שאינה מקודשת אבל בעל הלכות ורב אחא משבחא לא פסקו הלכה כמאן אי כאמימר אי כרב אשי וכמו שכתבתי בשם בעל העיטור ונראה דמספקא להו ואע"ג דרב אשי הוא בתרא כיון דקאמר תלמודא דהא אשה כשדה זו דמיא ואמר אמימר וכו' כנראה דלוקח בדבר פשוט דהויא מקודשת.

ונראה לע"ד שלא להקל בדבר זה אם לא יסכימו חכמי הדור להקל עם שיש מקום לומר דלכך לא פסקו משום דעל הסתם הלכה כרב אשי שהוא בתרא: תוס' קשו קראי וכו' מה שכחבו התוס' מלא הספיק וכו' כונתם לומר דחמור נזכר בלשון חכמים בלשון נקיבה כמו הבריתא שכתבו והוליכה בסר וגם בלשון זכר שאמרו עד שמת החמור ודכוותה נר שכפה וכבתה השנוי בב' מקומות: ונתני הכא האיש קונה פרש"י כי היכי דתני בלישנא דרבנן וקשה אמאי לא פרש"י דפריך דאמאי לא נקט האיש קונה כלישנא דקרא כי יקח איש אשה שהאיש קונה את האשה.

ונראה דהכי נמי קאמר אמאי לא קתני כי התם דהתם נמי נקטינן משום לישנא דקרא ועוד דלישנא דגמרא משמע הכי דקאמר וליתני הכא כלו' דליתני הכא כי התם וק"ל. ודע דהא דקאמר הכא דקתני האשה נקנית לאשמעינן דמדעתה אין בע"כ לא לאו משום לישנא דנקנית קאמר הכי דהא כתבו התוס' גבי היבמה נקנית דנקנית משמע בין בע"כ בין מדעת' אבל הכרח הגמרא הוא מדנקט מתניתין הך דינא באשה ולא נקט האיש קונה ע"כ לומר לך דדעת האשה בעינן ונקט נקנית ביבמה אגב רישא משום דנקנית ג"כ משמע לכתחלה ומשמע בדיעבד אבל אי לישנא דנקנית לא הוה משמע אלא מדעת' לא ה"ל למנקט בסיפ' משום אגב וק"ל: הכא בתורה קאי וכו' וקשה דלמה ליה לתלמודא למימר הכא .

במלחמה קאי וכו' דלא הוה צריך לתקן אלא קרא דהודעת להם דאיירי בלשון נקבה דקרא דכתב בלשון זכר לא קשה ולא מידי שהרי כל התורה כלה בלשון זכר נאמרה ונראה דאיצטרך ליה לתלמודא למיהב טעמא במלחמה משום דהוקשה ליה לתלמודא דמלחמה נמי הוי לשון נקבה וכמו שהקשו התוס' לכך הוצרכו לומר שדרך האנשים לעשות המלחמה ואף על גב דבתורה נמי דרך האנשים ללמוד וכמ"ש התוס' מכל מקום התם כתיב והודעת להם את הדרך דהתורה גופא היא הדרך ושייך בה והודעת ולכך כ' בלשון נקבה אבל בדרך אחד יצאו וכו' הדרך אינה מלחמה עצמ' שאם כן היה ראוי לכתוב בדרך אחת אלא האנשים הם היוצאים במלחמה ומלחמה לא הוזכרה בכתוב.

ועוד אי משמעותו של דרך הוא לשון זכר לא הוה ליה לכתוב למקרי לתורה שהוא נקבה דרך שהוא לשון זכר וק"ל: כל היכא דאיכא פלוגתא ק"ל דא"כ המשנה שמביאים התוס' בריש פרקין בג' דברים שוו גיטי נשים וכו' ליתני דרכים כיון דאיכא פלוגתא וראיתי במסכת גיטין דף ט' שהובא בברייתא בג' דרכים עוד קשה כיון דתני דרכים משום דאיכא פלוגתא דנקיט הנך ולא חופה וכמו שפרש"י ז"ל אם כן למה לן מניינא במתניתין דאמרי' לקמן למעוטי חופה ולא ליתני אלא האשה נקנית בדרכים בכסף וכו' והייתי יודע דמיעט חופה כיון דתני דרכים ידעינן דאיכא פלוגתא ונראה דלא אמרינן כל היכא דאיכא פלוגתא תני דרכים בלא מניינא.

ואי בעית אימא הא מני רבי שמעון וכו' דכתיב כי יקח וכו' מה שיש לדקדק בזה עיין מה שאכתוב לקמן בד"ה כתב רחמנא וכו': אתרוג שוה לאילן וכו' לעיל פירש רש"י דאזלינן בתר חנטה ובסמוך כ' ז"ל מה גורן ויקב מיוחדים וכו' דאזלינן בתר שנה שהביאו שליש וכו' וקשה כיון דאילנות ילפינן מגורן ויקב והתם אזלינן בתר הבאתן שליש אם כן אמאי לא נלמוד גם כן לשאר אילנות דאזלינן בתר הבאתן שליש ונראה דטעמא דאזלינן בתר חנטה משום דבעת החנטה נראה הפרי כאילו יצא כל הפרי אבל בגורן ויקב אם לא הביאו שליש הוי כעשב בעלמא ולכך צריך שיביאו שליש וכך הוי שליש בגורן ויקב כחנטה דאילן: תוס' אתרוג שוה לאילן וכו' פירוש לערלה וכו' התוס' אינם מחדשים אלא מ"ש דלענין שביעית אזלינן בתר חנטה וכו' דמ"ש לערלה וכו' היא משנה ערוכה בסוף מס' ביכורי' ואין לפרש דלרבעי דקתני מתניתין היינו שלא יהיה נוהג רבעי דהא לא הוה דומיא דערלה וק"ל ועוד מהיכא תיסק אדעתין שיהא אתרוג דומה לכרם כי היכי דנימא אתרוג שוה לאילן וכי היכי דרבעי אין נוהג בהם כמו כן באתרוג ובמה שתירצו התו' להיא דהקשו ממסכת ברכות קשה כיון דאפילו מאן דתני כרם סבירא ליה דיש תנא דסבירא ליה נטע רבעי אמאי פריך בכיצד מברכין הניחא למאן דתני וכו'

אלא למאן דאמר וכו' מאי איכא למימר דמשמע דלמאן דתני כרם אין שום קושיא והא הוה מצי לאקשויי ג"כ אפי' למאן דתני כרם כיון דסבירא ליה דאית תנא דסבירא ליה נטע רבעי אם כן אותו התנא ברכה מנא ליה ונראה דהכי נמי פריך אלא למאן דאמר נטע פי' בין למ"ד כרם אליבא דאותו תנא דתנא נטע בין למ"ד נטע אליבא דכלהו תנאי ברכה מנלן: עוד כתבו ולא נחלקו אלא לסתום המשניות וכו' לידע כמאן הלכתא וקשה שאם מה שנחלקו הוא לידע הלכה כמאן מכח הסתם העלו חרס בידם דהא לא ידעינן הלכה כמאן ואפי' ששונה במשניות במס' מעשר שני כרם רבעי אין ראוי לפסוק הלכה כמותה דהא הך מתניתין דאתרוג סתמא מתנייא כנראה דנטע רבעי הוי מדאור' וקשי' סתמא אסתמא ואדרבא ראוי לפסוק כהך מתניתין דאתרוג שהוא סתמא אחרונה במס' ביכורים שנשנית בסוף סדר זרעים.

ואין לומר דעדיפ' תרי סתמי מחד סתמא וסתמא דמעשר שני טובא הוו דהא כיון דסתמא מתניתין מה לי חד סתמא מה לי תרי סתמי דכה"ג פריך בגמרא לקמן פ' האיש מקדש ונראה דשלש תשובות בדבר א' דלא מקרי הך מתניתין דאתרוג סתמא כיון שהזכיר שם תנא ואף על גב דלא פליגי בהכי כיון דלא מתניא בלשון סתמא מאי דמתני בלשון סתמא עדיף.

ועוד נראה דאף על גב דהך דאתרוג הוי סתמא מכל מקום הלכה כמשניות דמ' מעשר דתנינן בהו נטע רבעי דעיקר דברי התנא באו לכך אבל זאת המשנה דאתרוג לא באה לכך ולא נשנית שם אלא אגב דתנא שם הדברים השוים לדבר אחר והבלתי שוים. ועוד כיון דמתניתין דמעשר שני תנינן לה בבחירתה במ' עדיות הלכתא נינהו והכי אמרינן בהאיש מקדש גבי כרם רביעי לו חומש וכו': עוד כתבו ויש נפקות' וכו' וקשה דהא איכא נפקות' מבוררת והיא דמאן דתני כרם רבעי אי נטע לא הוי אפי' דרבנן אם כן לדעתו אין נוהג נטע רבעי בארץ ישראל.

ונראה שהתוס' רצו לעשות נפקותא לענין הדין לדידן בני ח"ל עוד הקשו התוס' לרש"י והוא הפירוש אשר הזכירו בתחלת דבריהם עם מה שהקשה ותירץ רבינו נסים והקושי' היא דקשי' ר"ש אדר"ש ועם תירוץ הקושיא הקשו לרש"י דמשמע דלא אזלינן בירק בתר לקיטה. וקשה דהא רבנן פליגי עליה דר"ש בכל דוכתא וכו' וסבירא ליה דכל הספיחים אסורים אלמא היכא דגדלו בשישית ונלקט בשמינית אזלינן בתר לקיטה אבל היכא שגדלו בשביעית אף על גב דנלקטו בשמינית מחמירים כיון דרוב גדולו בשביעית שהרי גדלו באיסור ונראה דטעמא דרבנן אינו מטעם זה אלא משום דגזרי שאר ספיחין אטו ספיחי כרוב משום דאין אדם יכול לעמוד עליהם ולעולם דלדידהו נמי לאו בתר לקיטה

אזלינן:עוד כתבו בתירוץ רבינו נסים דההיא דמקום שנהוג איירי בשביעית וכו' וכתבו ז"ל ומה שגדלו אמהות הרי היא של שביעית ויש להבין בזה שהרי כתב למעלה דאין אדם יכול לעמוד בספיחי כרוב בין עלין לאמהות.

ונראה ביאור הדברים דה"ק דבשלמא לעיל איירי שהעלין הן גדולות וכיון שהאמהות הם משנה ששית יקח מהעלין שגדלו בשביעית וכיון שהם גדולות יטעה האדם ויאמר מן האמהות לקחתי וכ"ש שאסור ליקח מן העלין קטנים אבל כאן הוי שגדלו בשביעית ונלקטו בשמינית הנה כל העלין שיהיו גדולות יש לאסור שמא יטעה ויאמר שמן האמהות לקח וז"ש יראה ומה שגדלו אמהות יר' שגדלו כמו אמהות אבל מה שלא הגיע שלא הגיע למדריגה זו אלא שהם קטנות ביותר שאז ודאי אין לתלות שגדלו בשביעית שא"כ היה ראוי שיהיו גדולות אותם הם מותרים לפי שהן ודאי משנה שמינית.

ונראה עוד לפרש כדי להסכים דברי התוספות אל מה שכתבו בפרק מקום שנהגו ואומר שדעתם ז"ל דספיחי כרוב מותר ואפילו האמהות משום דמדאורייתא מותר הכל במוצאי שביעית אלא שרבנן גזרו דאתו בר איניש למיטעי כשיראה הגדולים במוצאי שביעית שנלקטו בשביעית ויעשה סחור' בפירות שביעית אבל בספיחי כרוב כיון דאיכא למתלי שגדלו אחר מוצאי שביעית שהרי דרכן לגדל הרבה מהם לא גזרו בהו רבנן כיון דאיכא צד תליא בעלמא וכוונתם הכא לומר דאף על גב דמותרים הספיחים במוצאי שביעית צריך שישהה קצת זמן אחר שביעית כדי שיתלו האנשים שבאותו זמן יצאו אבל אם בשביעית היו האמהות גדולות וסוכות ודאי לא גדלו באותו זמן ויתלה הרואה שנלקטו בשביעית וז"ש ומה שגדלו אמהות כלומר שהם גדלו מאליהן והיו אמהות בשביעית בלי שהיית זמן וליכא תליית זמנית ודאי אסור ומה שלא הגיע כלומר כל האמהות מהעיר בשביעית אך לא יצאו לגמרי ועדיין צריך קצת כדי להשלים עצמן אז מותרי' כל האמהות דבאותו המעט שלא הגיע יתלו הרואים שבאותו הזמן נתגדל עוד נראה לדקדק במ"ש התוספות מדשרי וכו' ולמה לא הוכיחו ג"כ מדאסר מה שגדל בשביעית ונלקט בשמינית דאסור אלמא לא אזלינן בתר לקיטה: תוס' מה ירק וכו' ואע"ג דמעשר ירק מדרבנן קשה איך הקשו מירק ולא מאילנות ועוד היכי קאמר ועוד איך עושה בנין אב וכו' דהא הבנין אב אינו אלא לשאר אילנות אבל בירקות אמר יצאו ירקות, ונראה דאתרתי הוא דקמקשו התוס' דהא מעשר ירק הוו דרבנן והכא משמע דהוו דאורייתא דקאמר יצאו ירקות שגדלים על כל מים דהוי בשעת לקיטה דאי לא הוו אלא מדרבנן הוה להו למיזל בתר גידול כגורן ויקב ולכך הקשו ואע"ג וכו' ועוד קמקשו גם כן לאילנות דהאיך עושה בנין אב מדבר שהוא דרבנן דקאמר מה גורן ויקב גדלים על רוב מים ולהכי הזכירו התוס'

בדבריהם בתירוצם ירק ואילנות והך דמוכיחות התוס' ממתני' דכלל אמרו בשביעית דהוי דאורייתא לכאורה נראה דאין הוכחא משם דאפשר דהוי מדרבנן ואי משום לישנא דכלל אמרו הרי במסכת מעשר נמי תנן כלל אמרו והוי דרבנן דהא תנא אילנות וכו'.
ונראה דלא דמי דבשלמא גבי מעשר כיון דמדאורייתא אינו חייב אלא דגן ותירוש ולא שאר אילנות כי אם מדרבנן דוקא הוא דחייב תני כלל גדול במילי דרבנן אבל בשביעית שנכנסו האילנות בכלל והוי דאורייתא ותנא כלל גדול מסתמא דאורייתא קאמר ונתן כלל בין לאילנות בין לירקות ודוחק ומ"ש התוס' כל שהוא אוכל וכו' נראה דהוא ט"ס דהא קתני מתני' מיני צבעים: עוד כתבו ושמא י"ל דאזלינן בתר חנטה להחמיר וקשה דא"כ אמאי לא קתני ולירק בשתי דרכים אח' שבשעת לקיטתו עישורו ב' דאזלינן בתר לקיטה לענין שביעית דדוקא לחומרא אזלינן בתר חנטה ונראה דאי תנא הכי לא הוו דמו להדדי דמאי דמי למעשר היינו דרבנן ומאי דמי לשביעית הוי דאורייתא ולא תנא אלא הדמיון שיש לאתרוג עם ירק במלתא דרבנן.
עוד קשה שאם כדברי התוס' דודאי אתרוג שוה לירק דאזלינן בתר לקיטה ודוקא לחומרא כשחנט בשביעית ונלקט בשמינית הוא דמחמרינן א"כ מאי פריך בפרק לולב הגזול דף ל"ט גבי מתניתין דאין לוקחים אתרוג בשביעית מעם הארץ ופריך לולב מאי שנא ומשני לולב הוא בת ששית וכו' והדר פריך אי הכי אתרוג נמי ומשני בתר לקיטה אזלינן כלומר וכיון דנלקט בשביעית אין לוקחים וכו' ופריך והא בין רבן גמליאל וכו' אתרוג בתר חנטה אזלינן דתנן אתרוג שוה לאילן וכו' ומאי קושיא הא הך תנא דהך מתני' נמי סבירא ליה דבתר לקיטה אזלינן ולא אזל בתר חנטה אלא לחומרא היכא דחנט בשביעית ונלקט בשמיני' כמ"ש התוס'.
עוד קשה לרבא ולרב המנונא דסבירא להו בפרק קמא דר"ה דף י"ד דאתרוג בת ששית הנכנס בשביעית דפטור מן המעשר ומן הביעור משום דאזלי בתר חנטה אמאי לא פריך להו מהך מתני' דלא אזיל בתר חנטה כי אם לחומרא ולא לקולא ונראה דבמסכת סוכה פריך שפיר משום דבירקות אזלינן בתר רוב גידול ולא בתר לקיטה מהכרח המשניות הסותרות כמו שהקשה רבינו נסים ותירץ למעלה הילכך אע"ג דלא אזלינן בתר חנטה אלא לחומרא מ"מ בתר רוב גידול אזלינן לא בתר לקיטה הילכך באתרוג הלקוחה מע"ה בשביעית שרוב גדולו נעשה בששית כמו שפרש"י שם שמט"ו ימים שמריה עד החג לא נתגדל אזלינן בתר רוב גידול ויהא מותר כי היכי דאזלינן בירק ולהכי פריך והא בין רבי גמליאל וכו' בתר חנטה אזלינן פי' לחומרא אבל כשאינו כך אזיל בתר רוב גידול ואמאי יהא מותר ומשני הוא דאמר כי האי תנא ודאי דבירקות אזלינן בתר לקיטה

מהכרח השמועות אבל באתרוג נמנו וגמרו דאזלינן בתר לקיטה דוקא ע"כ ולכך לא פריך מהך מתניתין לרבה ולרב המנונא משום דאינהו אמרי אתרוג בת ששית הנכנס לשביעי' ולישנא דאתרוג בת ששית משמע שכבר עשוי בששית אלא שנכנס בשביעית הכנסה לחודא וכיון דרוב גידול בששית ודאי פטור מן הביעור ואתי שפיר מתני' כוותייהו ואפשר שדעת התוס' בתירוץ זה דאזלינן בתר חנטה לחומרא אבל בתר לקיטה לא הזכיר מתני' דשוה לירקות משום דאי שוה לירקות איכא קולא דאזלי בתר רוב גידול אלא דעת התוס' דהך מתניתין ס"ל ככל החומרות ס"ל כההוא תנא דקאמר נמנו וגמרו דבתר לקיטה אזלינן הלכך אפי' שהיה רוב גידול בששית כיון דנלקט בשביעית אסור מ"מ היכא דחנט באיסור לא ס"ל כי ההוא תנא לגמרי דמיקל אלא דמחמיר ואזיל בתר חנטה לחומרא זה נראה נכון הן אמת כי מ"ש שם בגמרא הוא דאמר כי האי תנא קשה קצת לזה שהרי שוים הם אבל הכוונה הוא דאמר כלומר שאותו התנא שחידש דבתר לקיטה אזלינן: עוד כתבו אי נמי וכו' כיון דלענין רבעי לא חילקתי וכו', וקשה קצת שזה שכתבו התוס' כיון דלענין רבעי וכו' לא קיימא הכי אלא למאן דתני נטע רבעי ולזה לא אמרו כיון דלענין ערלה לא חלקתו תורה וכו' והוי לדברי הכל ואפשר משום דלדעתם הלכה כמ"ד נטע והזכירו כן לאשמועינן מילתא אגב אורחיה: עוד כתבו וא"ת אמאי לא חשיב ששוה לירק לפאה וכו'.

וקשה דהתנא לא חשב אלא מאי דאזיל בתר חנטה ולקיטה וכמו שהזכירו בסמוך ונראה דמ"מ ענין פאה בלקיטה תלאו וקראו לקט וכן בכורים ובתוספי הרא"ש כתב קושיא זו קודם הראשונה. ואפשר דהתוס' הקודם שייך נמי לזה.

עוד קשה דמה מקשים אמאי לא תני וכו' דלא תני אלא מאי דשוה להם לענין חיוב לא לענין השלילה ועוד דהיכי מצי למתני שוה לירק שאינם מטעם אחד דטעם הירק לפי שאינו דבר מתקיים וטעם האתרוג הוא משום דאין לקיטתו כאחד דוק: תוס' לא לחיה וכו' אפשר היינו לפרש דלא לחיה היינו טעמא משום דאין מרביעין איל על צבי אלא דזה אי אפשר לאומרו דא"כ אמאי איצטריך למתני לא לבהמה השתא על חיה כמותה אין מרביעין על בהמה מבעיא אלא ע"כ משום ספיקא הוא דתנא הכי ולכך הקשה התוס' ובתשובות הנדפסות מחדש ראיתי להריב"ל דקדק דקדוקים ובעבור שלא ראיתי בהם מן העומק לא הבאתי דבריו מניינא וכו' למעוטי חופה ה"ה דהוה מצי למימר חליפין וחזקה כדלקמן אלא דניחא ליה למימר חופה משום דנזכר במלתיה דרב הונא הפך זה: תוס' ואשה בפחות משוה פרוטה וכו' וקשה וכו'.

ויש לדקדק דאמאי לא קיימא זאת הקושיא ג"כ לדעת בית שמאיפרוטה תקדש. והתוס' כתבו לקמן דף י"ב אהא דפריך לבית שמאי וכו' מברתי' דרבי ינאי שאם קדשה בפרוטה מקודשת כנראה דוקא פרוטה.

ונראה שדעת' ז"ל דהמקשה ס"ל דאפי' פשטה ידה אינה מקודשת בפחות מדינר הואיל ומקפדת וכשתירץ פשטה ידה לא קאמינא לא נחתינן כ"כ דרגי ונאמר דאפילו פחות משוה פרוטה שתהא מקודשת ודוקא בפרוטה אמרינן הכי אבל לא בפחות זה נראה לסברת ב"ש: עוד הקשו לרש"י מאי בעי תלמודא לקמן בשטר מנ"ל נגמר משדה וכו' ויש לדקדק דהיכי מצי יליף שטר דאשה משטר דשדה דהכא הבעל כותבו ואומר בתך קנויה לי אבל בשטר המכירה המוכר כותב שדי מכורה לך וזה פשוט מאד דהכא מעניינא דקרא והכא מעניינא דקרא דכתיב כי יקח איש אשה כדאמרינן לקמן דף ט' ולפי המסקנא דהתם ניחא דהלכתא נינהו ואסמכינהו רבנן אקרא וכיון שכן שפיר ילפינן שטר משדה ויהיה מכור לענין ההלכה.

אבל קשה ממ"ש התוס' לקמן בד"ה ומנין שאף בשטר ז"ל ועוד כיון דלר"ח ליכא למילף וכו' דהיכי מצי למילף וכו' כיון דהלכתא נינהו. ונראה דדוקא בג"ש אמרו התוס' הכי משום דלא ילפי' אלא מאי דשייך לענין קנין לבד אבל לקמן כתבו התוס' כן על ק"ו שעשו דבק"ו שייך לומר דיו שיהא דומה ממש למלמד וזה א"א זהו מה שנראה לחלק בזה עם מ"ש התוס' לקמן עוד הקשו אשה נמי תקני בחזקה כמו שדה ק' דהא אין הנכרי קונה בחזקה ולא בשטר אלא בכסף דוקא וכמ"ש ר"ת לקמן במתניתין דע"ע דאין לחלק בין קונה למקנה וכתב דלא ילפינן משדה עפרון אלא מקניי' שדה לאשמועינן דכסף איקרי קנין אבל מקניית שדה דעלמא הוא דילפינן וכמ"ש רש"י ז"ל מה שדה מקניי' בחליפין דכתיב וישלוף נעלו וכו' א"כ מה הקשו התוס' בסמוך היכי ס"ד דנילף משדה עפרון והא שדה עפרון גופיה לא מקני בחליפין וכו' ומאי קושיא הא לא ילפינן משדה עפרון אלא דקיחה אקרי קנין ומקני' שדה ילפינן ונראה דהתוס' מקשי' לפי שיטת רש"י דילפינן מקנין שדה דבועז ולדעתו ז"ל קשה דאשה נמי תקנה בחזקה וכו': ועדיין יש לדקדק במ"ש ר"ת בתירצו והמקשה שהקשה וכו' דלא יליף בכל ענייני שדה וכו' והכי קאמר דלא יליף מכל ענייני שדה כנראה דהוה מצי למילף בכל ענייני שדה והיכי מצי למילף הכי כיון דשדה עפרון לא מקניי' אלא בכסף ולא היה להם לומר אלא דלא יליף אלא כסף משום דשדה עפרון לא מקניי' אלא ואפשר דכוונת ר"ת היא לומר דאי הוה גמרינן לכל מילי משדה דעלמא היינו למדי' חזקה אבל בחזקה לא הקשה לפי אנו עושים הכל ענייני שדה אפילו דעלמא אבל לרש"י ז"ל שאמר דחליפין דשדה דהיינו שדה דעלמא

קשה זה נראה נכון בזה עם שאפשר לומר שלדעת ר"ת הנכרי קונה בחזקה ובשטר מיהא קשיא שבפי' כתב ר"ת דהנכרי אינו קונה בשטר ומה שכתבו התוס' המקשה שהקשה ואימא ה"נ בשטר וחזקה לא הקשה לשון בשטר שכתבו התוס' קשה דהא דלא שייך בזה המקשה להקשות אלא בחזקה ואימא ה"נ אבל בשטר הא ג"כ אשה נקנית בשטר ונראה דהכי פריך ואימא ה"נ בשטר נילף מהכא ולישתוק מההיקש דויצאה והיתה ע"כ: עוד כתבו וכן משמע מכסף מקנתו וכו'.

וקשה דהא לקמן הך דרשא דמכסף מקנתו דממעט חליפין לא נאמר אלא לרב ששת דס"ל דפירי עבדי חליפין אבל לר"נ דס"ל דפירי לא עבדי חליפין איצטריך מכסף מקנתו למעט תבואה וכלים היכא דלית בהו שוה פרוטה וכיון דהתם הוי דלא כהלכתא איך היה רגיל ר"ת לשלוח הרשאה ביד נכרי ונראה דר"ת לא מההיא דלקמן אמרה מסברא אית ליה והנכרי קונה בחליפין בשאר עניינים משום דכסף וחליפים דמו אהדדי וכלהו הוי מטעם כסף ומהך טעמא היה רגיל לשלוח הרשאה וכו' אך קשה שהטור בח"מ סי' קכ"ג והמרדכי בפ' מרובה כתבו בשם ר"ת שהיה נוהג לשלוח הרשאה מדקאמר מכסף מקנתו וכו' והנראה יותר דר"נ ורב ששת דלקמן לא פליגי אלא אי פירות עבדי חליפין אבל כ"ע מודו דהנכרי קונה בחליפין עוד קשה היכי פריך למאי איצטריך מכסף מקנתו דהא איצטריך דדייקינן דבעלמא נכרי קונה בחליפין ועם מה שכתבתי למעלה דהסברא מחייבה שהנכרי קונה בחליפין ניחא דלא איצטריך קרא להכי אבל כבר כתבתי דחייה למעלה.

ועוד נראה שאם כל כוונת הכתוב היתה לכך היה ראוי לכתוב בהדיא שהנכרי אינו קונה הע"ע בחליפין והוה דייקא דהא בעלמא קונה בחליפין קרקעות ושאר דברים אבל כיון דקרא לא הזכיר אלא מכסף מקנתו ומשמע בכסף הוא נקנה אבל אינו נקנה בחליפין והדר דייקינן דוקא הכא הוא דאינו נקנה בחליפין הא בעלמא נקנה בחליפין הוה ליה הך דיוקא במעוט דמעוט: עוד כתבו מדאיתקש עברי לעברי' וכו' דע לשון קצר, כתבו התוס' בזה דהא ע"ע הנמכר לנכרי לא איתקש לעבריה אלא ע"ע הנמכר לישראל בדוקא כדכתיב כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה כדאיתא לקמן במתני' דע"ע דהא הנמכר לישראל יליף מכסף בהיקש דעברי' אלא דע"ע הנמכר לנכרי יליף מג"ש דש"ש ויליף נמכר לגוי מנמכר לישראל ועל זה סמכו התוספות עוד יש לדקדק אמאי לא הקשו התוס' דבע"ע לא צריך מיעוט לחליפין כיון דילפינן ביה שנקנה בכסף וחליפין לא הוו כסף כיון דאפילו פחות משוה פרוטה הוו חליפין דומיא דאשה דמטעם זה אינה נקנית בחליפין ונראה דכיון דאין כסף ברור בו אמרי' דקני חליפין ביה אי לאו מכסף מקנתו דמאשה לא

ממעטי' דמיעוט קניינים לא ילפינן וקנין כסף יליף מאשה וחליפין הוה יליף מקנייני' שהרי כתבו התוס' כך מחליפין דשוה בשניהם אך קשה דהא כתבינן לעיל דר"ת לא יליף זה אלא מכסף מקנתו ומלישנא דוכן משמע לקמן שכתבו התוס' למעלה הוה משמע שהראשון הוא הכרח עצמו דחליפין שוה בשניהם ובהכי הוה ניחא דמקשו התו' שפיר ל"ל מכסף מקנתו דאי לאשמועינן בעלמא דקונה מטלטלים בחליפין הא ידעי' ליה דלא מיעט אלא מה ישראל בחדא למעוטי חליפין דשוה בשניהם וניחא נמי האי דתירצו התוס' מיעוט קניינים לא גמרינן דלא פרכינן השתא לשתוק מכסף מקנתו וכיון דילפינן כסף מהיכא תיתי לן לאלפויי חליפין דהוה אמרי' דקרא דאו קנה לא מיעט חליפין השו' בשניהם אבל בלשון הטור קשה כדפרישי' עוד כתבו ובפ' ב"ש יליף נותר וכו'.

וקשה דבזבחים פרק ב"ש אמרינן איפכא דהתם ילפי' חילול חילול לקולא גבי מתני' דקדשי נכרים אין חייבים עליהם וגמ' חילול חילול מטומאה ובטומאה כתיב בני ישראל ולא נכרים והתוס' בפר' כל הבשר הקשו ל"ל ג' קראי נילף מנותר דהא ילפי' חילול חילול לקולא וכו'. ונראה דהא דאמר דלא גמרי להקל אלא להחמיר היינו לומר דלא גמרי' שום ילפותא מחדש מן הג"ש אלא אי הוי חומרא ולא קולא ואפי' שהג"ש נתקבלה להקל לא ילפי' מינה קולא אחרת ובזה אין שום תימא מהתם דהתם עיקר ג"ש דחילול להיא דיליף התם למעט קדשי נכרים נתקבלה אבל לא ילפי' עוד מינה אלא חומרא ולא קולא כן נ"ל ואע"ג דבפ' ב"ש נאמר חילול חילול ג"כ לחומרא באידך מתני' לא קאי הכי אלא מולא יחללו וכו' עוד חשבתי דרך אחר עמ"ש התוס' בטומאה כתיב גבי נותר עיין: מניינא דסיפא וכו' ה"מ למימר דמיעט חליפין שאינה יוצאת כמו שפחה כנענית אלא שאין ק"ו בזה ללמוד אותו אפילו תימא שנלמוד אותו ס' כריתות מיעט הכל: יבמה שאינה יוצאה בגט פרש"י דכתיב לה ולא ליבמה ותימא דהא לקמן בגמרא מסיק דנפקא לן מדכתיב הנעל דמנה דרשי' לה לשמה וכו': תוס' ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה וא"ת וכו'.

קשה דהא הך ק"ו פריכא הוא כיון דחליצה ביבמה אינה מוציאה אלא אחר שהביא סימנים וא"כ איכא למימר דיו לבא מן הדין להיות כנדון וכי היכי דחליצה אינה מוציאה ביבמה אלא אחר שהביאה סימנים כמו כן האמה וכיון שכבר יוצאת בסימנין תו אין צריך למילף שתהא יוצאה בחליצה אחר סימנים כיון דבלאו הכי יצאה מרשותו וכיון שכן מה מועיל הק"ו ואין לומר דכיון דמפריך הך ק"ו דלא מהני למידי לא אמרי' דיו דהא קי"ל כרבנן דהיכא דמפריך ק"ו אמרי' דיו ונראה דאע"ג דרבנן ס"ל היכא דמפריקך"ו אמרי' דיו היינו דוקא היכא שהדיו אינו מבטל הדין לגמרי אלא מניח הדבר כמו שהיה

בדינו כי ההיא דשן ורגל ברשות הניזק שהיה רוצה ללמוד שיתחייב נזק שלם ברשות הניזק והדיו מבטל הילפותא וישאר הדבר כמו שהיה ואמרינן בזה דיו אבל אי בק"ו אמרינן דיו מבטלינן הילפותא לגמרי לא ישאר לנו דין כלל דכיון שיצאה בסימנים מה צריך לחליצה ולכך לא אמרינן דיו אפי' אליבא דרבנן זה נראה לכאורה אבל ראיתי בדברי התוס' לקמן בד"ה חופה שגומרת וכו' שהקשו כיוצא בקושיא זאת והתם הדיו מבטל הילפותא לגמרי הלכך נ"ל דצריך לתרץ ע"כ ולומר שדברי התוס' הם אליבא דר"ע בדוקא:

עוד קשה נילף הך דאמה העבריה תהא יוצאה בחליצה מק"ו אחר ונימא הכי מה יציאת כסף שאינו ביבמה הוי באמה חליצה שמוציא ביבמה אינו דין שתהא מוציא באמה העבריה מה ליציאת כסף שנוהג בשפחה כנענית תאמר בחליצה שאינה בשפחה כנענית מיתת האדון תוכיח שאינה מוציאה בשפחה כנענית ומוציאה באמה העבריה אף אני אביא חליצה שאף ע"פ שאינה בשפחה כנענית תהא מוציאה באמה מה למיתת האדון שכן מוציא באשה תאמר בחליצה שאינה באשה יציאת כסף יוכיח וחוזר הדין לא ראי יציאת כסף כראי מיתת האדון הצד השוה שבהם שאין מוציאין בעלמא כסף אינו מוציא באשה ומיתת האדון אינו מוציא בשפחה ואפ"ה מוציאין באמה העבריה אף אני אביא חליצה ונראה שזה הוא בהוראת הק"ו מיציאת כסף והשתא לא שייך למפרך אכסף אלא איציאת כסף אבל נראה דכיון שאין היציאה אלא בכסף שייך למיפרך אכסף ולומר מה לכסף שכן מכניס ולכך דין הוא שמוציא מה שאין לומר כן בחליצה ואפי' תימא דהמלמד הוא היציאה עצמה עם שאינו כל כך נכון אפשר ג"כ לפרש ולומר דהצד השוה שבהם דהא אינו שוה גמור כיון שהשינוי הוא בשני מקומות משוני' א"נ אפשר לומר אעיקרא דדינא בק"ו איכא למימר גט דאשה יוכיח שעם שהיה מקום ללמוד הך ק"ו ולומר דמה גט שאינו מוציא ביבמה מוציא באשה חליצה וכו' ואפ"ה מעטי' קרא כמו כן נבטל הך ק"ו דיציאת כסף ויוכיח כיוצא בזה כתבוהו התוס' בחולין בפ"ק בסוגיא דכשר בפרה וכו' וכבר רמזתי כלל זה שם בביאור למסכת חולין ע"ש איברא שלפ"ז גם התוס' לכאורה נראה שהיו יכולין לתרץ כן לקושייתם א"נ נראה דאפשר לתרץ ולהקשות על מה הצד הזה ולומר מה להצד השוה דיציאת כסף ומיתת האדון שכן יציאתן מרובה דכסף מוציא בע"ע וכנעני ומיתת האדון מוציא באשה וביבמה מה שאין כן בחליצה שאינו מוציא כי אם ביבמה דוקא ולכך לא יוציא באמה העבריה וכי האי גוונא פריך לקמן שכן קניינם מרובה:

עוד קשה דאיך אפשר לעשות ק"ו באמה מיבמה דמה ליבמה שכן נקנית בביאה ולכך יוצאה בחליצה דבכי האי גוונא עביד ק"ו אמה מיבמה ופריך מה לאמה שכן יוצאה בכסף והקשו התו' ה"ה דמצי למנקט שכן יוצא בשנים וביובל וכו' דמיציאה להכנסה פרכינן אע"ג שלא יהא הפירכא ממאי דבעי למילף דהיינו כסף כלומר שיוצא בכסף אלא עביד פירכא משנים ויובל כמ"ש התוס' ונראה דאינו ממה שיקשה שהיבמה הנקנית בביאה אינה יוצאה בחליצה דהנקנית בביאה אינה יוצאה אלא בגט: עוד קשה הקושיא שהקשה הרב מוהר"י ן' לב זלה"ה דנילף ק"ו מסימנים ונימא ומה יבמה שאינה יוצאה בסימנים יוצאה בחליצה אמה העבריה וכו' וכן איכא למיפרך אמאי דעביד יוכיח מאמה ושפחה כנענית מה להנך שכן אינן יוצאות בסימנים וי"א דע"כ פירכא דסימנים אינה פירכא דאי חשיבא פרכא אכתי קשה קושיא אחריתי והוא דלשתוק קרא ממיתת האדון באמה העבריה ונילף מיבמה מהך ק"ו גופיה ומה יבמה שאינה יוצאה בגט יוצאה במיתת היבם אמה העבריה וכו' ואין לתרץ בזה שפחה כנענית תוכיח דמה לשפחה כנענית שכן אינה יוצאה בשנים ויובל וליכא למידחי אלא ע"ע יוכיח שאע"פ שיוצא בגט אינו יוצא במיתת האדון אף אני אביא אמה העבריה ואי פירכא דסימנין חשיבא פרכא איכא למיפרך מה לע"ע שכן אינו יוצא בסימנין תאמר באמה העבריה א"ו דפירכא דסימנין אינה פירכא ואין לומר דמיתת האדון אצטריך באמה העבריה כי היכי דלא נילף מע"ע בהקישא דהא מיעוט קניינים לא ילפינן בהך הקישה ואם נאמר שאינה יוצאה במיתת האדון הוי מיעוט קניינים תדע לך שהרי התוס' הקשו דנילף אמה שיוצאה בחליצה מק"ו דיבמה ומאי קושיא הא כיון דאיתקש אמה העבריה לאחרת מה אחרת אינה יוצאה בחליצה כמו כן אמה העבריה אלא נראה דריבוי קניינים גמרינן וכשיש לה יציאות הרבה הוי קנין לאשה שנקנית לעצמה כ"נ נכון.

ועדיין קשה דנהי שתירצו הקושי' דסימנין אבל אכתי תקשי לן זאת הקושיא משנים ויובל ונימא ומה שנים ויובל שאינה מוציא ביבמה וכו' ואין לומר מה לשנים ויובל שכן מוציאים בע"ע מה שאין כן בחליצה דאיכא למימר היא גופ' תיתי שהע"ע יוצא בחליצה עוד נראה דממיתת האדון לא מצי למשתק באמה דאיכא למפרך אעיקרא דדינא מה ליבמה שכן נקנית בחליצה ואם תאמר היא גופא תיתי איכא למימר שפחה כנענית תוכיח שאינה נקנית בחליצה: ונ"ל שאין שום קושיא לא מסימנים ולא מיובל ושנים דכיון שהאשה היא הנצבת עם האיש בדירת קבע אין סברא לומר שתהא יוצאה בשנים ויובל וסימנים ודוקא באמה העבריה הקיל בה הכתוב כדי שלא תהיה בעבדות ואין לעשות מזה לא ק"ו ולא פרכא בענין אשה ושמא תאמר הרי כתבו התוס' לקמן גבי הא

דפריך מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף שכתבו התוס' דהוא הדין דהיה מצי למנקט שנים ויובל וכו' מה שאין כן באשה אלמא עושה פרכא משנים ויובל גבי אשה: ונראה דהתם ה"ק דשאני התם דהטיל הכתוב בה יציאות הרבה שהרי היא בעבדות ויוצאה בשש ויובל ולכך ראוי להקל שיהיו לה הכנסות רבות כיון שיש לה עניינים רבים במה שתצא מה שאין כן באשה שהרי אין לה יציאות אלו כיון שהיא אשה אבל לעשות ק"ו הכא א"א כדפרישי' ואכתי קשה דלמה לא נאמר מה לאשה ושפחה שאינם יוצאות ביציאות אלו שהרי לא הטילן הכתוב משום דלא שייך באשה לומר כן וגם בשפחה ג"כ לא שייך לומר כן דהתנחלתם אמר רחמנא ועדיין צל"ע: הלכה א בכסף מנלן וכו' אין כסף לאדון זה וכו' וקשה היכי מוכח דמקדשה בכסף דילמא כיון שיש לו זכות לאב שנותנין לו שכר לקדש' בביא' בזה הוא דשמעינן מקרא ונאמר הא יש כסף לאדוון אחר דהיינו אב שנוטל שכר לקדש בביאה אבל מנלן דמקדש' בכסף.

ועוד קשה דילמא הכי קאמר קרא אין כסף לאדון זה כשיוצאה ממנו אבל יש כסף לאדון אחר והיא כשיוצאה מרשות אב וגזירת הכתוב היא שהבעל המוציא מרשות אב כסף ישקול כאילו היא שפחה שמוכרה בדמים אבל לעולם שאינה מתקדשת בכסף. ונראה דיציאה דכוותה בעי' מה יציאה דאמה בכסף היא יציאה המוציאה מכל וכל מרשות האדון כמו כן הכסף שמוציא מרשות אב צריך שיוציאנה מרשותו לגמרי אי אותו הכסף דמרבינן היא שכר הביאה או כסף אחר אותו הכסף אינה מוציאה מרשות האב אלא הקידושין שמקבלת היא מוציאים מרשות האב ומאי דקאמר בגמרא לקמן יציאה דכוותה דבר אחר חידש והוא דהייתי אומר דנהי דמרבינן דהוי כסף המוציאה מרשות אב אבל אימ' דהוי לדידה ועלה הוא דצריך לחדש ולומר דיציאה דכוותה מה כסף המוציאה מרשות האדון הוי של אדון כמו כן כסף יציאה של אב הויא של אב וק"ל: תוס' ואימא לדידה וכו' וא"ת הא ע"כ וכו' דהא דמקדשה בכסף גמר קיחה משדה עפרון. יש לדקדק מה שמקשים התוס' כיון דרב יהודה נפקא ליה דמקדשה בכסף מקרא דויצאה חנם אין כסף ולקמן אמרינן ותנא מייתי לה מהכח דנפקא ליה מקרא דכי יקח דיליף קיחה קיחה משדה עפרון דמשמע דרב יהודה לא דריש לדרשת התנא דלקמן וגם התנא דלקמן לא דריש דרשה דרב יהודה דמר נפקא ליה מהכא ומר נפקא ליה מהכא וכיון שכן מה מקשים התוס' לרב יהודה מג"ש דקיחה קיחה.

ונראה דיש טעם נכון לדבריהם ז"ל דהא לקמן עביד תלמודא צריכותא להני תרי קראי דתרוייהו צריכי כבר דאפי' רב יהודה דרש הג"ש דקיחה קיחה וגם התנא דלקמן דריש הך דרשא דויצאה חנם דדריש רב יהודה. עוד יש לתמוה במה שמתרצים דמיתורא לא

נאמר שהם של אב אם אין משמעות דקרא דלקמן‌במסקנא אמרינן דהני תרי קראי צריכי ולכאורה נראה מההיא דלקמן הפך דבריהם ז"ל דהא אמרינן דאי כ' רחמנא כי יקח ה"א קדושין דיהיב לה בעל דידה הוו כתב רחמנא ויצאה חנם כנראה דמכח היתור דרשינן מויצאה חנם דהוו קדושין של אב: איברא דמאי דאמרינן לקמן הוא עם המסקנא דהכא דנפקא ליה ממשמעותיה דקרא אבל עם שהאמת הוא כן אי אפשר להולמו ולדקדקו יפה בדברי התוס' במה שכתבו דלקמן במסקנא וכו' שכפי הנראה מקצ' דבריהם אינו עולה יפה לזאת הכוונה עם שבאמת מדברי התוס' בפ' נערה שנפתתה דף מ"ו ד"ה ואימא לדידה נראה שכונת דבריהם היא זאת.

ונראה עוד לפרש דמה שכתבו דלקמן במסקנא וכו' כיוונו לכל מה שכתבתי למעלה וזה שהם ז"ל הקשו מקיחה קיחה וכו' ותירצו דאם אין משמעות מכח היתור לא אמרינן שהם של אב ובאו לתת טעם לתירוצם ז"ל שהוא התירוץ העולה יפה על קושית' ולא שייך לתרץ דרב יהודה לא דריש קרא דלקמן דקיחה קיחה וכו' ראיה לדבר דהא לקמן במסקנא עביד צריכותא וכו' כנראה דלדברי הכל הני תרי קראי צריכי הילכך ע"כ אין לנו לקושית התוס' אלא תירוצ' ז"ל זהו כוונת הברייתא בזה והוא דבר נאה ומתקבל.

ובתשובות שנדפסו להר' מהריב"ל ראיתי שכתב דמאי קאמר הני תרי קראי צריכי היינו ויצאה חנם אין כסף דחד אתא לסימני נערות וחד לבגרות ויש כסף לאדון אחר היינו מיו"ד יתירה והאריך בזה והוא דבר חמור והשתא לא קיימי בהך ומ"ש הני תרי קראי קשה מאד לזה דלא הזכירום התוס'.

וראיתי ברש"ל שכתב ז"ל דלקמן במסקנא פי' כי יקח ויצאה חנם וכו' ועביד צריכותא אהדדי ואם כן אי סד"א דאתי מיתורא דשניהם א"כ לא בעי למעבד הני צריכותא: ב גמרא וכי תימא נילף מיניה פי' וכיון שכן לשתוק קרא דלאמה זה אי אפשר דממונא מאיס ור' לא ילפינן וכיון שהוכרח לומר כן מעת' האי דקמשנית אמר קרא בנעוריה בית אביה וכו' לא קמשנית ולא מידי.

ובתשובה הנדפסת להריב"ל ראיתי נתעורר בשמעתא ובזה בא התיקון יפה אבל כדפריך וכ"ת נילף מקנסא פי' אקדושין קאי דאילו אמעשה ידיה איכא למפרך שאני התם דלא טרחא בהו לכך פרש"י ז"ל דאקדושין קאי ואקושיא קמייתא לא פירש כן כנ"ל: תוס' וכי תימא נילף מבושת וכו' לכן נ"ל ואימא וכו' אבל אמת הוא שגם כשהיא נערה יכול לקדשה וכו'.

ויש לדקדק דמאי פריך בגמרא ואימא ה"מ קטנה דבנערה גופיה ה"מ למפרך ואימא ה"מ נערה שקבל אביה קדושי' אבל איהו שקבלה להוו קדושיה דידה וק"ל גם יש לדקדק

במה שכתבו דמקדושי אבי' ליכא למלפינהו וכו' דא"כ היכי קאמר בגמרא וכי תימא נילף מנדרים כיון שאלו הקדושין הם על ידה לגמרי, ונראה דהכי יליף דכי היכי דבנדרים כולה מלתא באביה תליא כמו כן בקדושין אפי' היתה הקבלה על ידה ליהוו של אביה. גם יש לדקדק בפירושם ז"ל בהך דעביד צריכותא לקמן דאצטריך למכתב מעשה ידיה וכו' ואי אשמועינן מעשה ידיה דקא מתזנא ופירש"י ז"ל ודעתיה אמעשה ידיה אבל קדושין דמעלמא דלא היתה דעתו לזונה אימ' לדידה וכו' ואיך יתכן לומר כן דכיון דגילה הכתוב דנערה המתקדשת ע"י אביה היו הקדושין לאביה אע"ג דאין דעתו עליהן כבר נתבטלה סברא זו ואיך אפשר למטעי דבמתקדשת ע"י עצמה שיהיו הקדושין שלה מההיא טעמא וכיון שכן תיתי מתרתי.

וליכא למימר דשאני התם דכיון שקבלם אביה נעשה כזונה בהם שהרי מעשה ידיה דבלאו קבלתם הם ברשותו ומהצד השוה ידעינן דהיכא דקדשה עצמה של אביה הוו ואם כן ישתוק מאין כסף שבא ללמד על קדושין שקבל' היא דהוו של אביה וכי האי גונא הקשו התוס' בפ' נערה שנתפתתה בדיבור המתחיל זכאי במציאתה וכו' וכשתעמיק העיון בצריכותא דלקמן תראה חלוק מבואר בדבר קל יתבאר: תוס' יציאה דכוותי' עיין בפ' נערה בכתובות פי' ר"ח.

זרע זרעה לא אצטריך קרא דבני בנים וכו' ומ"מ ברייתא מפיק מאין לה להוכיח זרע זרעה פסול דעיקר קרא לפסול איצטריך לזרע זרעה אפילו פסול הוא דאתא דלזרע פסול הא אם בא עליה פסול פסלה וכמ"ש התוס' ז"ל: גופא ויצאה חנם וכו' יאמר תושב ולא יאמר שכיר ואני או' קנוי קנין עולם אינו אוכל קנוי קנין שנים לא כ"ש.

וקשה דאיכא למפרך מה לקנוי קנין עולם שכן אינו נחשב כממון שיורשו האדם לבנו שהרי הנרצע אינו עובד את הבן ואילו היוצא בשש עובד את הבן ודמי לממון שהאדם יורשו לבניו ונראה דדמי הך ק"ו לגלוי מלתא בעלמא דסברא הוא דלא גרע השכיר מן התושב אלא דבעה"ג סמך דבר זה אל ק"ו: תוס' בגרות שמוציאה וכו' וא"ת מיתת האב תוכיח וכו' וק' דהא מאי דלא קיי"ל דמיתת האב מוציאה מרשות האדון מהך ק"ו גופיה הוא משום דאיכא למפרך מה לסימנים שכן נשתנה הגוף וכדאי' לקמן ט"ז וכיון דהתוס' אכתי לא סלקי אדעתייהו הך פירכא איך עשו ממנו יוכיח דאדרב' נקשה ונאמר דהיא גופא תיתי בק"ו ודוחק לומר דזהו כוונת תירוצם באומרם דאיכא למימר מה למיתת האב וכו' כלומר ומטעם זה אפילו מיתת אב לא קיי"ל אלא מהך ק"ו גופיה ונראה דמאי דעביד ק"ו בגמרא לבגר ואיילונית אינו חשוב כ"כ כיון דבבגר ליכא כ"כ שינוי כמו סימנין וכבר עלה על דעת אביי לומר לא נצרכה אלא לבגר דאיילונית וכו' והוו סלקי התוס'

אדעתייהו דטעמא דמיתת האב לא אתא בק"ו הוא משום דאיכא למפרך מה לסימנין שכן נעשית ברשות האדון משא"כ מיתת האב שאין סברא לומר שמה שנעשה בבית אביה יוצאה מרשות האדון ולקמן בד"ה מה לסימנין אבאר בפרכא זו בס"ד והיו סבורים התוס' דכך הוא הבגרות עם שנעשית ברשות האדון כמו מיתת האב שנעשה בבית אביה ולכך הקשו מיתת האב תוכיח בחשבם שאין עוד פרכא אחרת למיתת האב ודמי קצת לבגר איילונית וחידשו התוס' הפרכא והשתא גם טעמא דמיתת האב תליא בכך וק"ל: תוס' ויצאה חנם הקשה מהריב"ל בתשובות הנדפסות מחדש ז"ל ואיכא למידק דאדרבא אורחיה דתלמודא לאוקמו קרא בנראה יותר דתפסת מועט תפסת עכ"ל ואי לא הוה כתיב קרא אחד מהם שפיר הוה מקשה הרב זלה"ה אבל כיון דכתיבי ב' קראי טפי הוה למדרש לקראי כפי סדר הליכה: תוס' דלא אתיא סימני נערות וכו' וא"ת וכו' הא אמרינן גבי סריס עד שיהא בו כלן ומסתמא ה"ה באיילונית וכו' כנראה מדבריהם ז"ל שאם היו בו כלן הוי איילונית אף בעודה קטנה והוא דבר תימא שלא מצינו בגמרא סימני אילינית עד שתהיה בת עשרים והביאו הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' אישות.

עוד יש לדקדק שהתוספות הקשו מרב הונא אבל רב יוחנן אמר אפילו באחד מהן ומאי מקשי' התוספות למר בר רב אשי דאפשר לו לתרץ ולו' דאיהו סבירא ליה כר' יוחנן, ונראה דהתו' מקשים לד"ה כיון דמר בר רב אשי קרא יתירא דריש ע"כ צריך לתרץ הך קרא בין לרב הונא בין לרבי יוחנן וק"ל.

ולענין הלכה הדבר ברור שאין מחזיקין אותה באיילונית עד שתהיה בת עשרים וכדאיתא פ' יוצא דופן ודברי התוס' צריך לדחוק ולומר דהכי קאמר דאפילו את"ל דבעודה קטנה צריך שיהיו בה סימני איילינית מ"מ צריך שיהיו בה הסימנים כלן: ד ותנא מייתי לה מהכא וכו' כבר כתבתי למעלה בד"ה ואימ' לדידה וכו' דר' יהודה דנפקא ליה מאין כסף והך תנא דנפקא ליה מכי יקח איש אשה לא פליגי אהדדי אלא דמר נפקא ליה מהכא לענין כס' ומר נפקא ליה מהכא אבל הני תרי קראי צריכי לדברי הכל ומש"ה עביד בגמרא צריכותא בזה ואין להקשות אמאי תפיס רב יהודה האי קרא ותנא תפיס האי קרא דכיון דמכל חד מתרוייהו ילפינן כסף אין זה מן הדקדוק והדבר פשוט.

ובמאי דפריך בגמרא הא למה לי קרא הא אתיא לה יש לדקדק לכאורה דמאי קושי' היא זאת הא עיקר קרא איצטריך למאי דדריש לקמן להיכא דיהב' איהי לדידיה דלא להוו בקדושי כסף קידושין להכי אצטריך כי יקח והג"ש דקיחה כמ"ש התוס' והתירוץ נראה מבואר דפריך לבעל הברייתא דקאמר אחר קיום הק"ו ת"ל כי יקח איש אשה ולכך פריך אחר הק"ו הא למה לי קרא שכפי הנראה שהברייתא הוא שבעבור שנתבטל

הק"ואיצטריך הפסוק אבל לכתחלה דברי הברייתא שאמרה והלא דין הוא וכו' ופרש"י ולמה לי קרא וכו' תקשי לי דהא איצטריך להההיא דלקמן ולפי ריהטת שמעתתא אפשר לדחוק בדברי הברייי' דה"ק והלא דין הוא וקרא לא איצטריך להכי אלא להההיא דלקמן לענין צריכותא ולקמן לא פריך אלא משום דאחר קיום הק"ו אמר ת"ל כנר' קיום הק"ו קאמר הכי והנלפענ"ד בזה הוא דתנא לא מייתי מהך קרא אלא ענין קניית כסף לחודיה דהא על מתני' דנקנית בכסף קאי ועלה קא בעי מנלן ומייתי לה מקרא ועם היות דעיקר גופיה דקרא איצטריך להא דלקמן מכל מקום פריך בעל הברייתא והלא דין הוא כלו' דמאי דיילפ' כסף מהך קרא אין צורך לו דקניית כסף לתודה מק"ו קאתיא לן אבל לעולם עיקר גופיה דקרא איצטריך לדלקמן ואע"ג דממילא נפקא לן כסף בההיא צריכותא וזה נר' נכון: אבל קשה לי קושיא א' בדברי האי תנא אמאי לא יליף קניי' כסף מק"ו דהקדש ומה הפדיה דהקדש שאינו יכול לפדותו בשטר יכול לפדותו בכסף אשה שנקנית בשטר אינו דין שתהא נקנית בכסף ולכאורה נראה שאין שום פרכא בהך ק"ו ונראה דע"כ קרא איצטריך דאי מק"ו דהקדש הייתי או' דיו כהקדש שאין מתחלל על הקרקע וכמו כן אשה לא תהא נקנית בקרקע ואנן קי"ל דשוה כסף בכסף אך ק' דנהי דזה מתורץ לענין הכתוב דאיצטריך אבל כיון דבלא"ה איצטריך קרא כדלקמן וממילא משתמע כסף ועיקר קושית התלמוד לתנא הוא דלמה לא נפיק כסף מק"ו עם שהפסוק איצטריך להההיא דלקמן א"כ תקשי לן דאמאי לא נפיק כסף מק"ו דהקדש דכתיבנא וליכא למפרך ביה ולא מידי ואין לומר דכיון דמתני' קתני בכסף ובשוה כסף אין לתנא למילף מהקדש דנאמר דיו דהא עיקר התנא לא בא ללמוד כ"א קניית כסף אבל כבר הכתוב איצטריך לדלקמן ומינה ג"כ משתמע כסף וילפי' מע"ע דשוה כסף בכסף ונראה דאין לו לתנא ללמוד כסף מק"ו שיש בו דיו שהוא הפך משנתינו ובשלמ' השתא דנפיק מקרא דכסף ממילא נלמוד שוה כסף מע"ע במה מצי' אותו כסף שהוא שוה כסף בכסף כמו כן הכא אבל השתא אין ללמוד דבר זה מק"ו דאית ביה דיו שהוא דבר הסותרו.

עוד נראה דאיכא למפרך אק"ו של הקדש מה להקדש שכן נתקדש אפילו באמירה דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט והוה ליה פרכא מהכנסה ליציאה ע"ד שעשו התו' משש ויובל דוקא: ומה אמה העבריה שאינה נקנית בביאה נקנית בכסף וכו' קשה נימא דיו אריש דינא וכמו שהאמה אינה נקנית כי אם בשתי פרוטות כמו כן אשה.

והיה נר' לומר דבעה"ג סמיך אק"ו דשפח' כנענית דנקנית בפרוטה מה האמה מה לשפחה כנענית שכן נקנית בחזק' וחליפ' אמה יוכיח וליכא למימר דכיון דאמרת אמה יוכיח דיו שיהא כאמה בשתי פרוטות דכיון דאית ביה פרכא ואית למהדר לשפחה

כנענית שהוא תחלת הדין נלמוד משפחה כנענית ותהא נקנית בפרוטה נראה היה לע"ד שזהו טעם התוס' בד"ה מעיקרא דדינ' וכו' דניח' ליה למפרך הך פרכא דשייכא אף בשפחה כנענית דהוה מצי למעבד ק"ו משפחה כנענית דיש לדקדק למה להם למימר דהוה מצי למעבד ק"ו והוי להו למימר דהוה מצינן למימר שפחה כנענית תוכיח דאינה יוצאה בשש ויובל אלא דנקטו במלתייהו ק"ו משפח' כנעני' בעבור שהוא תחלת הדין אלא שזה א"א להולמו שהרי התוס' קיימי אמאי דעביד בגמרא פרכא דיוצאה בכסף דלמה לא עשו פרכא אחרת ותירצו תוס' דה"ה אלא דניחא ליה וכו' אבל קודם שיעשה הפרכא דיציאת כסף אין לנו למפרך מידי באמה ולא בשפחה כנענית ואם אית לנו פרכא דחליפין בשפח' ונא' אמה תוכיח אכתי נאמ' דיו באמה כיון דאכתי לא ידעינן הפרכא אבל עיקר הדבר הוא שעיקר קושייתנו היה דלמה ליה לתלמודא למימר מעיקרא דדינ' פרכ' נימא דיו ואפי' לא יהא שום פרכא בעולם וכיון שכן שפיר נאמר תחילת הדין שפח' כנענית ולא תקנה אלא בפרוטה ולפי זה מ"ש התוס' דהוה מצי למעבד קל וחומר משפחה כנענית דלא שייך למימר הכי הכונה לומר דליכא אם כן שום פרכא וליכא למימר דכוונתם לומר דליכא הך פרכא אבל לעולם דאיכא פרכא דחליפין וחזקה ואיכא למימר אמה העבריה תוכיח וכו' וע"כ צ"ל מה לתרוייהו שכן יוצאים בכסף ולכן עשה בגמרא הך פרכא דזה היה להם לתוס' לרמוז ולא היה להם לומר דלא שייכא פרכ' דסימנים וכו' ונתקיים מה שכתבתי בסמוך.

ועוד נראה דאק"ו דע"ע הנמכר לגוי סמכינן ונאמר הכי ומה ע"ע הנמכר לגוי שאינו נקנה בשטר נקנ' בכסף אשה וכו' וליכא למפרך אלא מיציאת כסף דעביד בגמרא דאפירכא גאולת קרובי אית יוכיח ואהך ק"ו סמיך לענין דלא נימא דיו. עוד נראה לתרץ דלא גמרינן מאמה אלא עיקר הקנין וגם האמה עיקר קניינ' בפרוטה הוא משום דלהוי בה אבל כסף הוא דאיצטריך ב' פרוטות וזה לא שייך באשה כלל אבל אי הוה ילפינן בהקישא דאמה הוה ילפי' ב' פרוטות דאין היקש למחצה כ"נ לי ולקמן בד"ה מוכר עצמו מנלן אבאר אם ע"ע הנמכר לגוי נקנה בפרוטה וטעמו של דבר ע"ש.

עוד נראה לתרץ דדוקא בק"ו לחודיה אמרינן דיו אבל הכא דאית הקיש וק"ו לא נבטל תרוייהו בעבור דיו ואפשר שזה כיונו התוס' באו' אי בהיקש לחוד וכו' ודוחק ותירוץ האמצעי עיקר: נקנית בכסף פרש"י מכסף מקנתו ועיקר נפקא לן מוהפדה אלא דלא נזכר שם כסף בהדיא. ואפשר לו' שרמז רש"י בזה הפסוק מה שכתבתי דסמיך בעה"ג אק"ו דע"ע הנמכר לגוי: יבמה תוכיח שנקנית בביאה וכו' מדכתיב ויבמה וכדפרש"י ונראה לדקדק דמדאיצטריך קר' למעט יבמה מכסף ידעינן דהאשה נקנית בכסף דאם

אינה נקנית למה לי קרא ביבמה למעטה מכסף א"ת דלא נילף מק"ו דאמה אשה תוכיח ונראה דאי לא הוה כתיב קרא דויבמה היינו לומדים אשה ויבמה מקל וחומר דאמה והשתא דכתב רחמנא ויבמה למעט יבמה מעתה אשה לא ידעינן בק"ו דאמרינן יבמה תוכיח ועוד דויבמה איצטרי' למעט שטר ביבמה וק"ל: מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף קשה לי דאמה המתקדשת בקדושי יעוד יוכיח שאינה יוצאה בכסף ונקנית בכסף במעות הראשונות.

ונראה דהאמה המתקדשה בקדושי יעוד נקנית אפילו בע"כ ודמי לפרכא דזקוקה ועומדת דעביד בגמרא א"נ איכא למפרך מה לאמה המתקדשה באותו כסף שכן אותו הכסף גם יכול להוציאה מעבדות מה שאין לומר כן באשה כלל: תוס' מעיקרא דדינא וכו' הוא הדין דהוה מצי למנקט שכן יוצאת בשש וביובל וסימנים וכו' צריך להבין היכי מצינן למעבד פרכא מיציאה להכנסה דאדרבה כל מה שריבה לה הכתוב ביציאות נראה דכונת הכתוב היא להוציאה מעבדות ואיך נאמר דמטעם זה יהיו לה הכנסות הרבה ויכניסנ' בתוך העבדות ומן הגמרא דפריך מה לאמה שכן יוצאה בכסף ליכא לאוכוחי כלל שכבר פרש"י ז"ל והואיל וכסף חשוב בה לפדות חשוב נמי לקנותה כפי הנר' דהוא ז"ל נתעורר בזה ותיקן דהואיל וחשוב לפדות' וכו' דנראה דמטעם שחשוב לפדותה משום הכי חשוב לקנותה אבל בשש וסימנים ויובל ליכא למימר הכי ונראה דטעם הפרכא הזאת הכי הוי דכיון דרבי בה רחמנא יציאות הרבה אינו מן הדוחק שיהיו בה הכנסות דמאיזה טעם אי אתה רוצה להכניסה בקנייני' הרבה בעבור שאת מכניסה בעבדות כבר נתן לה הכתוב תיקונים בזה שנתן לה יציאות הרבה להוציאה מתוך העבדות: חקירה בכלל ויש לספק אי עבדינן יוכיח מהכנסה ליציאה כי היכי דעבדינן מינה פרכא דלכאורה נראה דדוקא פרכא עבדינן משום דאית ביה הך טעמא דכתיבנא לעיל דמשום דיש באמה יציאות הרבה לתקן את עבודתה אינו מן הקושיא שיטיל בה הכנסות הרבה כיון שכבר יש בה תיקונין הרבה כדי שתצא לחירות אבל היוכיח מיציאה להכנסה אינו שייך הטעם הזה באותו הדבר ולא עבדינן יוכיח מינה ועוד יש לחלק דבשלמא בפרכא שאנו עושים מה לאמה שכן יש בה יציאה זו נמשך מעצמו בלמד שאין לו יציאה זו לא נלמוד אבל כשאנו אומרים יציאה פלו' יוכיח שהיה במקום ההוא ואינו נוהג כאן אף אני אביא הכנסה זו נמצא היא העיקרית המחויבת וזה לאיעשה.

ויל"ד לפי האמת אמאי איצטריך היקשא דכי יקח ללמד שטר באמה העבריה דמק"ו דאשה נפקא לן שאינה יוצאה בכסף ונקנית בשטר ואפשר דלא עבדי ק"ו עם יציאה והכנסה א"נ אי לא הוה כתיב הקישא לענין שטר הוה ילפינן ע"ע הנמכר לישראל מע"ע

הנמכר לגוי שאינו נקנה בשטר כמ"ש התוס' בסוגיא דע"ע ד"ה הואיל וכו' בג"ש דשכיר שכיר ועבריה איתקש לע"ע דכתיב כי ימכר לך אחיך העברי וכו' ולקמן בפסקא דובשטר מנלן דף י"ו אבאר עוד תירוץ אחר בס"ד: עוד כתבו ורבינו נתנאל וכו' דע כי אין טעם רבינו נתנאל משום דחשוב הדבר כמו פרכא דהא אין משיבין על ההיקש אבל הכוונה היא דכיון דמאי דכתיב בהדיא בכתוב אינו ההכנסה אלא היציאה וזה א"א ללמוד באשה אם כן ההכנסה דנפקא לן מהיציאה לא גמרינן בה וק"ל: תוס' מה לאמה וכו' וי"ל כ"ש דאיכא למפרך יבמה תוכיח וכו' הכ"ש הוא באופן זה אחר שנדקדק מה שדקדק הר' מוהרי"ן לב זלה"ה דבק"ו של מקומות המה נהפך ליוכיח והיוכיח למה והכא בהך ק"ו של מקומות ליכא למימר יבמה יוכיח אלא פרכא והיא מה לביאה וכו' וע"כ צ"ל שזאת הוא גם כן כוונת התוס' באו' דאיכא למפרך יבמה תוכיח פי' והיא פרכא דעדיף טפי מיוכיח והטעם הוא ברור.

ונ"ל לדקדק זה בדבריהם באומר דאיכא למפרך יבמה וכו' דהא לא שייך לישנא דלמפרך איוכיח כלל ואיך כתבו דאיכא למפרך אלא כונתם ז"ל היא לומר שהיוכיח שאמר בגמרא השתא איכא למפרכיה כלו' שנעשה פרכא ממנו והיא מה לביאה שכן קונה ביבמה וכו'. ויל"ד בדברי התוס' דמה ק"ו הוא זה דהא איכא למימר יציאת כסף יוכיח שמוציא באמה ואינו מוציא באשה אף אני אביא ההכנסה ועם מ"ש למעלה דמיציאה להכנסה לא עבדינן יוכיח ניחא אבל בסמוך אתרץ תירוץ מבואר לכל: עוד קשה דאפי' דפרכינן מה לביאה כדפי' איכא למימר שטר יוכיח שאינו קונה באמה וקונה באשה אף אני אביא כסף וכו' וכבר נתעורר הרב מוהרי"ן לב זלה"ה בזה והודחק בתירוץ וחסר הדבר בדבריהם ז"ל וכמ"ש הוא עצמו והנ"ל שאין צריך ביאור בדבריהם ז"ל וכונתם ז"ל מבוארת וזה שהתוס' ז"ל הוקשה להו בהאי ק"ו דעביד בגמרא ועביד מיניה יוכיח מיבמה ולבסוף מסיק דאית בה פרכא מיציאת כסף ואמאי לא עביד ק"ו ממקומות ולא שייך שום פרכא ולא שום יוכיח ונימא הכי ומה ביאה שאינה באמה ישנה באשה כסף וכו' והשתא ליכא למימר יבמה תוכיח וכו' ותירצו התוס' שהיוכיח נהפך למה ומכאן נלמוד לכל המקומות שהיוכיח נהפך למה וז"ש כ"ש וכו' שהוא אריש דינא והשתא איכא למפרך מה לביאה וכו' ואיכא למימר שטר יוכיח וגם לבסוף יציאת כסף יוכיח במקומו עומד ואפי' תימא מה לשטר שכן מוציא תאמר בכסף וכו' היינו משום הפרכא דמה לאמה שכן יוצאה בכסף וכוונת התוס' לומר שלא נמלטנו מכל הפירכות דלגמ' אלא דהמה נהפך ליוכיח והיוכיח למה זהו כל כוונתם בזה ואין שום תפיסה לדברי התוס' ונתבטלו קושיות הרב מוהרי"ן לב זלה"ה כנ"ל:

אחר שכתבתי ביאור דברי הגמרא והתוס' כפי הנראה לע"ד ראיתי לכתוב דבר קל בעיני יודעי דת עם שקשה מאד בדברי הריטב"א ז"ל וזה שהוא ז"ל הוקשה לו על הך ק"ו וכ' ז"ל וק"ל מה לאמה העבריה שכן אין קניינה לשם אישות ולא שייכה בה ביאה ולא משום קולא דביאה הוא ואיכא למימר דתנא סמך אהא דאפי' כי מפריך מדין ק"ו אכתי אתי שפיר במה מצינו וכו' ואנן מהדרינן דאפי' במה מצינו לא אתי דאדמדמינן לה לאמה נדמיי' ליבמה שאין כסף קונה בה ואמרי' מה ליבמה שכן אין נקנית בשטר כלומר דלאמה העבריה ראוי לדמותה יותר מלדמותה ליבמה שהרי זו דומה לאמה העבריה בצד א' שהיא נקנית בשטר משא"כ ביבמה וכו' ע"כ ודבריו תמוהים דלא מצינו מעולם בתלמוד פרכא אמאי דמחייב הדבר במלמד ללמוד ממנו ולא שייך למפרך מה לאמה אלא על הדין שנלמד משם שנקנה בכסף אבל לומר מה לאמה שמתחייבת בביאה מעולם לא מצינו ועוד שמה שאין בה ביאה משום דאין קניינה לשם אישות זה אינו ממה שיקשה שהרי אי לאו מעוטא דובעלה למעט אמה העבריה הא אמה העבריה אתיא בק"ו עם שאין קניינה לשם אישות אלא דלא רצה הכתוב בכך מטעם זה והכא נעשה ק"ו הכי ומה האמה שאינה נקנית בביאה לפי שלא רצה הכתוב בכך נקנית בכסף אשה שנקנית בביאה א"ד וכו' וזה פשוט בכל התלמוד ופירוש הריטב"א ז"ל קשה מאד דהא כיון דאיכא לדמויי לאמה משום דנקנית בשטר ואיכ' לדמויי ליבמה דנקנית בביאה נמצא הדבר מסופק דליכא למימר דעדיף טפי לדחויי לאמה משום חומרא דהא אתית לידי קולא אם קבלה קדושין מאחר וכיון שכן מאי פריך הא למה לי קרא הא אתיא לה דהא מהך ק"ו אין הכרח כדפרי' ואפשר דאלישנא דברייתא פריך דכיון דקיילפת מהך ק"ו אם כן איך שייך לומר להביא עוד קרא עליו אלא שהריטב"א ז"ל ס"ל דזה הוי כעין מה מצינו נמצא דלא פריך בגמרא ולא מידי נמצא שאין פירושו מחוו' ומה שכתבתי הוא הנכון ודבר ברור הוא בכל התלמוד: ה ואיצטריך למכתב וכו' דאי כתב רחמנא כי יקח הוה אמינ' קדושין דיהיב לה בעל דידה הוו וכו' ויש לדקדק דהא להא לא איצטריך קרא דגמרינן לה מהקישה דאמה העבריה ונראה דלא שמעינן מהך הקישא אלא מילי דקנין בהך מלתא הוא דאיתקש לאחרת אבל לא שיהא דומה לאחרת בשאר דיניהם דאם אחרת יק' בליקוחין דוקא משתעי דהא מהך טעמא לא נפקא לן דיוצאה במיתת האדון מהך היקשא וכדאכתוב בסוגיי' ע"ע בס"ד: ואי כתב ויצאה חנם וכו' היכא דיהב' וכו'.

וקשה היכי שמעינן זה מכי יקח הא כי יקח אצטריך למעט היכא דאמר הריני אישך וכו' דכי יקח כתיב ולא שיקח את עצמו עיין: תוס' היכא דיהבא וכו' וק' שהרי באיש אינו נופל לשון קידושין שאין נאסר בכך ויש לפ' שאו' הרי אני וכו' וקשה לי כיון דלשון

קידושין אינו לישנא דאורייתא אלא לישנא דרבנן דאסר לה אכ"ע כהקדש כדאיתא בריש פרקין כיון שלא הוקשה להו לתוס' אלא שאין נופל לשון קידושין שאין נאסר וכו' אמאי לא פירשו דלשון קידושין לאו דוקא אלא האשה היא שאמרה הרי את קנוי לי או הרי את בעלי דבאיש נופל שפיר לשון זה ונראה שבעבור זה כתבו התוס' וצ"ל דיהבא לדידי' לאו דוקא כלומר שאם היה מוכרח שהיא נותנ' לו היינו אומרים שהאשה אמרה זה הלשון בעבור שהיא נותנה לו ממון אבל לישנא דיהב' לדידי' ע"כ אינו כמשמעו כיון שהאב מקבל הקידושין לכך ניחא טפי למימר דהיא אמרה הרי אני מקודשת לך או קנויה לך דהוי לישנא דאורייתא.

עוד קשה כי היכי דהקשו על רש"י שכת' דאמר הרי את מקודשת לי וכו' אמאי לא הקשו על דבריו במה שכתב ז"ל דיהבא איהי לדידי' כסף וכו' דהא כסף דאביה הוא והייתי סבור לו' שמ"ש וצ"ל וכו' הוא פי' על דברי רש"י ויתיישב באו' דיהבה איהי לדידיה כסף וקדשתו דאמרה ליה התקדש וכו' כנר' דה"ק פי' נתן לו כסף היינו דאמרה ליה התקדש וכו' אבל מלשון שכתב בסמוך להוי קידושין מה לי כסף דידיה וכו' לא יתכן כלל זה וקישור אומר' וצ"ל וברור שנמשך במה שסיימו לו' שאומרת הרי אני מקודשת לך.

וקשה לי על דבריהם ז"ל שנראה מדבריהם דהיכא דנתן הוא ואמרה היא אינה מקודשת דהא עיקר הכתוב לא איצט' אלא להכי לומר דאינה מקודשת ובגמרא אמרי' לקמן דנתן הוא ואמרה היא ספקא הוי וחיישינן מדרבנן ונראה דלשון מדרבנן נראה שאין הספק מדאורייתא אלא חששא דרבנן בעלמא וזה אמת אבל אי לא הוה תירוץ זה הייתי אומר דכיון דלקמן איכא דרשא אחריתי בכי יקח שלא יקח את עצמו אפשר שזה היה טעם הספק והראשון עיקר: תוס' כתב רחמנא כי יקח ולא כי תקח אשה את איש לכאורה נראה דהבנת דבריהם היא מדכתב הכי ולא כתב כי תקח אשה את איש וזה אי אפשר דהא למה לן למכתב כי תקח אשה את איש בלאו הכי שמעינן ליה מדכתיב ויצאה חנם וכו' ונראה דהבנת דבריהם כך מדכתיב כי יקח דמשמעותו הוי ולאכי תקח אשה את איש.

ואכתי קשה כיון שהתוס' הכריחו למעלה דקרא דכי יקח איצטריך לנתן הוא ואמרה היא דלא מהני הוה להו למימר כתב כי יקח ולא שתלקח לאיש ולשון תקח אשה את איש משמע שאומרת הרי את מקודשת לי והיה נראה לומר דהכונה לומר ולא תלקח אשה לאיש אבל מלשון אומרם בסמוך בלאו הכי שמעי' מדכתיב כי יקח ולא כי תקח אשה את איש א"א זה ודוחק למחוק הס'.

עוד קשה לי דלעיל בריש פרקין מסיק ואיבעית אימא הא מני ר"ש היא דתני' ר"ש אומר מפני מה אמרה תורה כי יקח איש אשה ולא כתיב כי תלקח אשה לאיש מפני שדרכו של איש להלך וכו' והיכי קאמר ר"ש דרכו של איש מדכתב הכי דהא הוכרח לכתוב כן הכתוב לאשמועי' דנתן הוא ואמרה היא אינה מקודשת והיכי מצי למכתב כי תלקח אשה לאיש ועוד דאמאי קאמר ר' שמעון ולא כתיב כי תלקח אשה לאיש דהא למאי איצטריך למימר הכתוב כי תלקח דמויצאה חנם נפקא לן ונראה דה"ק מדכתיב הכי ולא הכי כלומר מצד הכתוב הזה יש להוכיח דדרך האיש וכו' אבל נר' דאפי' היה אומר הכתוב כי תלקח אשה לאיש היינו שומעים הך דרשא דהכא דכי תלקח אשה לאיש משמע שהאיש הוא הלוקח לאשה אבל לא הוה שמעינן דדרך האיש להלך אחר האשה אבל באומרו כי יקח איש אשה נר' דדרך האיש להלך וכו' ולא נעלם ממני מה שיש בזאת הקושי' מן הדחוי ומה שכתבתי נר' כפי שורש הלשון אבל ממאי דכתב רש"י ז"ל לקמן גבי נתן הוא ואמרה היא פרש"י ולא כתיב כי תלקח וכו' הפך מה שכתבתי: עוד כתבו אי לאו ג"ש הוה מוקמינן קרא דכי יקח איש אקדושי ביאה וכו' וקשה לי כיון דק"ל דאתקשי הויות להדדי כדאיתא בפרק נערה שנתפתתה דף מ"ו אם כן מקדושי ביאה ילפי' כסף גם כן ושטר ואי צריך קרא לכל הויה והויה בשטר מנלן קרא לומר כן.

ונראה דאפשר דבשטר הוה מקיש ליה לביאה אי משום דאיתקוש הויות להדדי ואינו נותן בידה כלום דבשטר אפי' על איסורי הנאה כשר אבל בכסף קס"ד דלא צריך נותן הוא ואמר הוא כיון שנותן ההנאה בידה ולכך לא הזכירו התוספות בדבריהם שטר כלל:

הלכה ב ובעלה מלמד שנקנית בביאה והלא דין הוא וכו' וקשה דנילף ביאה באשה מדכתב ביבמה יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ופריך בגמרא לקמן ואימא לכולי מלתא כאשה ומשני אמר קרא ויבמה וכו' משמע דבמאי דלא מיעט קרא אלא שנתפרש בהדיא דהיינו ביאה קאמר הכתוב דנחשב כאשה משמע דביאה קונה באשה ונראה דהכתוב קאמר שהיבמה יש לה דין אשה עם הביאה אבל אינו מוכרח שהאשה תהא נקנית בביאה וק"ל: ומה יבמה שאין נקנית בכסף נקנית בביאה וכו' אף על גב דהיבמה נקנית גם כן בעל כרחה באשה לא ילפינן אלא מדעתה ואין לו' דיו דאדרבא פחות ממה שדיינינן בק"ו נקטי מיניה דהיינו דוקא מדעתה דאין סברא שיהא האשה בע"כ כלל דהדיו אינו נעשה פרכא.

ודע דבהך ק"ו לא מצינן למילף שתהא הביאה גומרת כמו ביאה דיבמה דאיכא למימר דיו אסוף דינא שיהא ככסף שאינו גומר וליכא למפרך השתא מה ליבמה שכן ביאתה גומרת דאחר שעשינו דיו לא עבדינן מיניה פרכא וזה נראה לי כלל ברור במדות ואין

להקשות אליבא דרב הונא דחופה קונה נדון ק"ו מחופה שאינו קונה ביבמה ואפי' הכי קונה באשה ביאה שקונה ביבמה וכו' דהא חופה לא למדנו אלא מכסף ושטר וביאה בחדא מתלת כדלקמן ופשוט הוא בעיני: תוס' ובעלה וכו' וא"ת תיפוק ליה וכו' דמשמע נמי ל' ביאה כלו' דכסף למדנו מקיחה קיחה וביאה ממשמעותי' דקיח' לחודא.

עוד כתבו דאי לא כתיב ובעלה וכו' אבל ליחשב הראה כגמר ביאה שפיר דמי וכו' וקשה כיון דלאו לענין קנין איתמר הכי למאי מהני הג"ש והתוס' כתבו בפ' הבא ע"י דהוי ג"ש מופנה. ונראה דמהני דלא להוי כארוסה אלא כיון שהערה בה אחר כסף להוי אשת איש לענין חנק אבל השתא דאית בה ביאה כתובה בתורה השתא ילפינן הראה לענין קנין עוד קשה לשתוק מהג"ש לענין הראה ותיתי בק"ו ונימא הכי ומה כסף שאינו קונה ביבמה קונה באשה הראה שקונה ביבמה כדאית' בפ' הבא ע"י מג"ש דביאה ביאה אינו דין שתקנה באשה מה לכסף שקונה אמה ביאה תוכיח שאינה קונה באמה וקונה באשה אף אני אביא הראה ונראה דכיון דעיקר הראה ביבמה היא לגמור קדושיו של ראשון סבר' הוא שאין ללמוד זה בק"ו ואף על פי שכפי כללי המדות שיש לנו אין הפרכא שייכא אלא לכסף סברא הוא שלא לעשות הך למידה: תוס' אמה העבריה תוכיח וכו' ומשני אי לא כתיב אלא ובעל היא גופא לא אתיא בק"ו דה"א אמה העבריה תוכיח ע"כ דבריהם בלתי מבוארים דהא מיעוט אמה מובעל נפקא וע"כ פירושו הוי דוקא לאשה יש בעילה לא אמה וכיון שכן ממילא ידעינן דבאשה איכא בעילה ואיך נאמר אמה תוכיח וכבר נתעורר בזה הרב מוהריב"ל ז"ל.

והנראה דפירוש הברייתא באו' והלא דין הוא פירושו הוי כדפרשי' לעיל דנהי דקרא דכי יקח איצטריך לדרשא דלקמן וממילא נפקא לן כסף אבל התנא לא היה לו להזכיר מהכתוב כלל אלא הק"ו וז"ש והלא דין הוא ולא יזכר הכתוב כלל ואפילו תימא דמן הכתוב נשמע דין הביאה שלא ידענו אותו זה אינו דבלי שום פסוק נשמע הדין מכח ק"ו אפי' היה נכתב המיעוט דאמה העבריה במקום דלא לשתמע דהאשה נקנית בביאה וכיון שכן קרא לענין ביאה לא איצטריך דמק"ו לחודי' בלא שום קרא נפקא ומשני אי לא כתיב אלא ובעל פירוש ע"כ התנא הוכרח להשתמש מהכתוב שאם לא היה כתיב אלא ובעל לענין מיעוט האמה לחודיה והיה על אופן דלא הוה משתמ' מיני' אשה כדפרישי' הוה אמינא אמה העבריה תוכיח לכך הוכרח התנא להביא קרא דובעלה והמקשה הקשה לו מה לאמה העבריה שכן אין קניינה לשם אישות עד דמסיק אעיקרא דדינא פרכא שכן זקוקה ועומדת והשתא צריך קרא דובעלה לאשה והא דובעלה כי היכי דלא נקיש אמה לאחרת בהיקש.

עוד נראה דרך אחר והוא זה דאמה העבריה לא מצית אתיא מק"ו דיבמה דאיכא למפרך מה ליבמה שכן קניינה לשום אישות וכיון דלא אתיא מק"ו נראה דיש בין המשיב והמקשה אי אמרינן יוכיח גם כן מינה מטעם זה או לא דהמשיב שאמר אמה העבריה תוכיח והמקשה סבירא ליה דכי היכי דלא אתי מק"ו מטעם זה כמו כן אמרי' דלא נעביד מיניה יוכיח ויתבארו דברי התוס' על אופן זה שהקשה להו דהא אמה העבריה אתיא מק"ו אי לאו קרא דובעלה ולמה לי הא דובעלה ומשני דאי לא הוה כתיב אלא ובעל הייתי אומר דובעלה לגופיה איצטריך ללמדנו ביאה באשה דאי הוה שתיק קרא מיניה הוה אמינא היא גופא דהיינו האשה לא אתיא בהך ק"ו כיון דאיכא למפרך מה ליבמה שכן קניינ' ואיצטריך ובעל לגופיה והשתא הוה מקשינן אמה לאשה בהיקשא דאחרת להכי איצטריך הכ' דובעלה למעט אמה העבריה כנ"ר והכי סדר דבריהם אי לא כתיב אלא ובעל הייתי אומר אי הוה שתיק מיניה דאשה לא אתיא בק"ו ואיצטריך ובעל לגופי' ולא הוה ממעטים אמה העבריה.

וראיתי ברש"ל שכתב דרך בדבריהם דהייתי או' הכי זו שהיא ראויה לביאה מאחר שכבר לקח' בקידושין של כסף והיא אשתו אבל אחרת אינה ראויה לביאה אפילו יש לו כבר שייכת בגוה כגון אמה העבריה ודוק ולא ירדתי לסוף דעתו דלמה נמעט אמה לביאה אחר קנין ולא נאמר דלגופיה איצט' ללמד בו ביאה והנראה לע"ד כתבתי: הלכה ג ומנין שאף בשטר וכו' שטר שמוציא וכו' ואין לדקדק חליצה תוכיח שמוציא ואינו מכניס דמה לחליצה שאינה מוציאה באשה מדכתיב ספר כריתות וכו'.

עוד יש לדקדק דהא שטר של יבמה הנכנסת בביא' יוכיח שאף על פי שמוציא אינו מכניס דהא ויבמ' מיעט כסף ושטר אף אני אביא שטר דכל אשה דעלמא ונראה דאיכא למפרך מה לשטר דיבמה דאינה מכניסה משום דהיבמה אין הטעם בה בעבור קנין אלא בעבור לקיים שם אחיו שהרי היא קנויה מן הראשון וזה לא נעשה ע"י שטר אלא ע"י ביאה מה שאין כן בשאר אשה דעלמא שהרי השטר בא כדי לקנות' ולכך ליכא למיעבד יוכיח מהך שטר.

ונראה עודדאה"נ דהוה מצי למימר הך יוכיח אלא דניחא ליה למפרך אריש דינא מה לכסף וכו' וליכא למפרך בהך ק"ו מה לכסף שכן קונה בע"כ הנמכר לכותי משא"כ בשטר דאיכא למימר שאין טעם מניעת הכוש בשטר מחמת השטר דהשטר שפיר מצי לאקנויי אבל עיקר המניעה היא בעבור הכותי שאינו בתורת גיטין ואין לכותי דין שטר ובלאו הכי הא פריך בגמ' נמי שפיר ויש לדקדק אמאי לא עביד ק"ו מביאה שאינה מוציאה מכניסה שטר וכו' והשתא ליכא למפרך פרכת הגמ' ונר' דהפרכ' היא פשוטה

מה לביאה שכן קונה ביבמה מה תאמר כסף יוכיח מה לכסף שכן פודין הקדשות מה תאמר ביאה תוכיח ואיכא למימר מה להצד השוה שבהם שכן קניינה מרובה כדלקמן ואין להקשות אמאי לא עביד הך ק"ו ומה יציאה שאינה בכסף איתא בשטר הכנסה לכ"ש דאיכא למימר פדיון הקדש יוכיח דאיתא בכסף וליתי' בשטר מה לפדיון הקדש דלית' בקרקע תאמר קנין אשה דאיתי' בקרקע קנין אגב יוכיח דאיתי' בקרקע וליתי' בשטר דאין קונין מטלטלי אגב שטר אף אני אביא קנין של אשה והדבר פשוט.

ומטעם זה אין לעשות ק"ו מעבדים שאינם מוציאים ואפי"ה מכניסים והשתא ליכא למימר מה לעבדים שכן פודים הקדש דהא אין הקדש מתחלל בעבדים דהוקשו לקרקעות דאיכא למימר מה לעבדים שקוני' אגבן היכא שהעבד כפות וק"ל. ודע דבהך ק"ו אין לומר דהוה ילפינן אפילו שטר שלא לשמה כמו כסף דהא כיון דשלא לשמה לא ידעי' אלא בהיקש' הויה ליציאה דהא כיון דמשטר שמוציא ילפינן לה אמרינן דיו אסוף דינא מה שטר דהוצאה לשמה אף שטר דהכנסה יהיה לשמה.

ואין להקשות בהך קל וחומר מה לכסף שכן קוני' בו מטלטלים דהא ביאה תוכיח דכי האי גוונא פריך לקמן בביאה דלא שייכ' בהקדש ואפרכא דגמרא דמה לכסף שכן קונים הקדש אין לומר קרקע יוכיח דמה לקרקע שכן קונין מטלטלין אגבן וק"ל ולדברי התוספות מקרקע ממטלטלי' אתיא במה הצד אלא דאיכא למפרך שכן הנאתן מרובה ואחר שבאו לידי תשובות הריב"ל בשיטת קדושין ראיתי כדברי: תוספות ומנין דאף בשטר וכו' התוספות אזלו לשיטתם דאף מיציאה פרכינן לענין הכנסה ולהכי פרכינן מה לאמה שכן יוצאה אבל כפי מה שדקדקתי למעלה בדברי רש"י לא שייך הך פרכא אלא הדחייה הראשונה שכתבו התוס' דאמה גופה לא ידעינן אלא מאשה ואפילו לאידך נמי הא קאמרינן ללישנא בתרא דאהני הג"ש ע"ש.

ולמאי דפרישית לעיל דאפשר דלא עבדינן יוכיח מהכנסה ליציאה אין להקשות דלהדר הק"ו למקומו ומה ביאה שאינה באמה וכו' דאיכא למימר מה לביאה שישנה ביבמה כסף יוכיח וכו' מה להנך שכן קניינם מרובה כדלקמן. ומה שיש עוד לדקדק בדברי התו' כבר כתבתי למעלה בד"ה ואשה בפחות וכו'.

ב ואקיש נמי יציאה להויה אין לדקדק דא"כ לשתוק מיציאת כסף דאמה ונילף בק"ו דאשה מה לאשה שנקנית בביאה שפחה כנענית תוכיח וכו' דאיצטריך והפדה לשתי פרוטות וק"ל ודע דהך קושיא אינה נמשכת השתא דמעיקרא נמי דפריך מה לאמה שכן יוצאה בכסף הוה מצי למפרך הוא גופיה וכו' ואפשר נמי דכיון דע"כ איצטריך וכתב למעט חליצה אפי' לאביי מינה ממעטים כסף אבל השתא דמהקישה ילפינן שטר נימא

אין היקש למחצה ונקיים מיעוט הכתוב דוכתב דוקא לענין חליצה וכונת אביי באו אין קטיגור נעשה וכו' הוא דלענין כסף לא צריך קרא דמסברא נפקא והא דעביד בעל הברייתא ק"ו מיציאה להכנס' ומה כסף שאין מוציא מכניס וכו' אע"ג דאין קטיגור נעשה סניגור נראה דכבר נתבטל שם סברא זאת שעושה בק"ו דהא שטר דיבמה יוכיח שמוציא ואין מכניס וה"ה דהוה מצי ליה למפרך הכי אלא דפריך אריש דינא מה לכסף וכו' כדפרישית לעיל א"נ הכא הוה מצי למימר דבשעת גרושין תתן האשה כסף לבעל דומיא דאמה דהשתא לא שייך אין קטיגור וכו' אלא דלא אמרינן הכי דבעי' דומיא דיציאה דכתיב ונתן בידה ולעיל ה"ק ומה כסף שאין מוציא בשום מציאות ואפי' תתן האשה לבעל עם כל זה מכניס וכו' ודע שהתו' שהקשו לענין אמה ממאי דפריך בגמרא הוא הדין דהוי מצא למפרך בדין האמ' גופ' איך יוצאה בכסף כיון שנקנית בכסף אלא דתמהו איך עשהו בעל התלמוד פרכא עם דבר שנראה סותר ממש והתוס' תירצו דין הוא וכו' כנראה שמטעם הכנסה כתבו שהוא דין שתוציא והיינו לתת סברא דהכא לא שייך אין קטיגור וכו' ומינה נמשך דפרכינן מה לאמה שיוצאה כנראה שהיציאה גורם ההכנסה: ואימא בכתיבה מתגרשת וכו' לאביי נמי מצי למפרך כיון דלדידיה איצטריך ע"כ וכתב למעט חליצה אימא דממעט קדושי שטר ואפשר כיון דלדידיה לא ס"ל היקישה ליציאת כסף כלל לא פריך ליה אבל לרבא דעביד הקישה לענין כסף ואיצט' קרא למעט פריך ואימא וכו':

ולרבי יוסי הגלילי שאינה מתגרשת בכסף וכו' דמצי למפרך שאינה יוצאה בחליצה מנליה אלא דקיימי בכסף השתא: ספר כורתה וכו' לר' יוסי איצטריך ספר למעט אוכלין בפ"ב דגיטין ומן הסמיכות דורש ספר כורתה וההיא דרשא דהתם נפקא ליה משום דלא הוה למכתב וכתב וממילא שמעי' דכותבין על כל מילי ואיצטריך וכתב דלא נטעי' בספר והכא דריש מכח הסמוכות ואין לומר דכולו להך דרשא איצטריך דא"כ לימא ונתן ספר כריתות בידה: ורבנן האי כריתות מאי עבדי ליה דלספירת דברי כריתות לא צריך קרא דבלאו כריתות נפקא לן דמאי ספירת דבריהם הוה ליה למכתב אי לאו מילי דכריתות: ורבנן כרת כריתות לא משמע להו נראה דלא משמע כלל והוה מצי למימר דדריש לדרשת רבי אלעזר בן עזריה דפרק המגרש שאמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפ' וכו' אלא דניחא ליה לתלמודא לאשוויי בהנהו רבנן דפליגי עליה דרבי אלעזר ב"ע: תוס' שלא תלכי וכו' וי"ל דכל יוצאי חלציו וכו' פירוש והשתא אפילו מכרו אינו מעלה ומוריד דהשתא לא הוי הפירוש בית ממש אלא קרוביו שלא ילך לקרובים במקום שהם וניחא השתא מה שתמה הרשב"א ז"ל בגיטין דף כ"א על דברי התוס' דאם מכר

לאחד מאי איכא למימר והניח הדבר בצ"ע: ג חדא מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי פי' בקו' עד דניתי חדא מתרתי ומה שפירש"י במה מצינו היינו אחר הצד השוה ולמדנו מהצד השוה זהו מ"ש רש"י מה מצינו וק"ל: לא לכתוב רחמנא בשטר וכו' מהיקשא לא מצי שתיק דהא איצטריך לכמה דברים בפ' האיש מקדש וגם הך דקאמר בסמוך לא לכתוב רחמנא בכסף וכו' לא מצי שתיק מקרא דכסף דהא איצטריך לצריכות דלעיל אבל הכונה היא מאי דפרישית לעיל בדברי הברייתא באומר והלא דין הוא וכו' כלומר שלא היה לו לתנא להזכיר הך למוד מן הכתוב כלל אלא בק"ו לחודיה נפקא והיינו דפריך לא לכתוב רחמנא בשטר כלו' לא בעי התנא למילף שטר מקרא דמק"ו נפקא ליה כנ"ל: לא לכתוב רחמנא בשטר ותיתי וכו' פרש"י כסף ושטר קונה באמה וכו' משום כסף נקט רש"י אמה שהרי אמה לא למדנו אלא מהיקש דאחרת ואין קפידה בדבר כיון שמצי' שקונה בשפחה כנענית ואפשר דכתב כן אפי' למאן דנפקא א ליה לקמן מקרא דלא תצא כצאת העבדים עוד יש לדקדק אי הוה שתיק משטר היינו ממעטים ליה מקרא דוכתב דאמרי' בכתיבה מתגרשת ואינה מתקדשת בשטר ונראה דא"א דכבר אסיק לעיל קאי בגירושי' ממעט קדושין אלא דמעיקרא קאמר קרא דהוקש' משום דכבר הקיש איתי' בעולם: תוס' שכן ישנה בע"כ וכו' וק' לר"ת וכו' אם כן מאי קאמר רב הונא וכו' הקושי' ברורה כבר התעורר בה ה' מוהרי"ן לב זלה"ה דהא הצד השוה הוא בעבור שקונין בעלמא מש"ה קונין כאן ופריך מה להצד השוה שקונין כאן הוא בעבור שבעלמא נמי קונין בע"כ ורב הונא סבירא ליה דכיון דלא מצינו כסף שיהא קונה בעלמא בע"כ ואפ"ה קונה כאן ואפי' בע"כ כגון קטנה אף אני אבי' חופה שאינה קונה בעלמא בע"כ ותהא קונה כאן ואפי' בע"כ ורש"י ז"ל כבר נשמ' בכל זה וביאר דבריו יפה יפה.

והריטב"א ז"ל כ' בזה ז"ל ואע"פ שרש"י ז"ל נשמר בכאן דה"קדלא אשכחן בעלמא כסף באישות בע"כ דאלו בקדושי דהכא אכתי לא קי"ל ולא נהירא דהא אפי' לא משכחינן ליה בעלמא מאי איכפת לן כיון דאנן צד השוה פרכינן ע"כ אינה קושיא דאיך פרכינן על הצד השוה מאי דבעי' למילף בחופה גופה שתהא קונה ואפי' בע"כ ודרכים רבים עלו בדעתו לא נתחוור דעתי באחד מהם ומצאתי כתוב בכתיב' יד דרך על דיבור זה כלשון הזה.

לתרץ כל הקושיות מצאתי דיבור דף י"ו גבי הא דבעי למילף שמיתת האב מוציאה מרשות אב בק"ו דסימנים ופריך מה לסימנים וכו' והקשו התוס' ע"ש ותירצו מה להצד השוה שכן מוציאין מעבדות תאמר במיתת האב שלא מצינו שמוציאה מעבדות ואע"ג דהיא גופה בעי למילף מכל מקום כל כמה דלא ילפינן פרכא היא וי"ל קושיא חזקה

שאם נעשה פרכא כי האי גוונא מהיא גופה דבעי למילף אם כן בטלנו כל הצד השוה שבתלמוד כיון דבכל דוכתא דאתי למילף מכל מקום כל היכא דלא ילפינן פרכא היא ונראה דסבירא ליה ז"ל כיון דבחדא מתרתי פרכינן פרכא כל דהו כדבעי למפרך מה להצד השוה שבהם לא בעי שיהיו כל הצדדים מעלמא כסברת רש"י אלא אע"ג דאיכא צד אחד מהם גופא דבעי למילף כיון דשאר צד הן מעלמא פרכינן מיניה כי האי פרכא מה להצד השוה שבהם שכן מוציאין מעבדות כיון דבשנים ויובל אשכחן שמוציאין בעלמא מעבדות גבי ע"ע אע"ג דגבי סימנים לא מצי' שמוציאין מעבדות כיון דבאמה העבריה דהיא גופא בעי למילף פרכינן מיניה והשתא ניחא דבכל דוכתא דפרכינן מה להצד כי לא אשכחן צדדים בעלמא פרכינן מיניה גופיה דבעי למילף מכל הצדדים.

ויש לדייק כל זה בדברי התוס' שלא הקשו מה להצד השוה שבהן שכן מוציאין באמה העבריה דהיא גופה בעי למילף דודאי בכי האי גוונא לא פרכינן אבל שכן מוציאין מעבדות בחד מן הצדדים אשכחנא בעלמא דהיינו שנים ויובל בע"ע אע"ג דצד א' דהיינו סימנים לא אשכחנא בעלמא שמוציאים בעבדות כי גם באמה דהיא גופא בעי למילף פרכינן מיניה.

ועם זה יתורצו הקושיות מזה הדיבור וא' כי כוונת התוס' אינם מקשים לרש"י שום קושיא כיון שהוא אמר בפירוש דכל צדדי פרכ' מה להצד בעי' שיהיו מעלמא ליכא לאקשויי מידי ומה שמקשים ממה שאדם מקדש בתו קטנה בע"כ הוא לדעת התוספות דסבירא להו דכי פרכינ' פרכת מה להצד אע"ג דבצד אחד מהם בעי למילף פרכינן מיניה כגון הכא שמצינו בעלמא שנים מן הצדדים דהיינו ביאה ביבמה ושטר בגירושין אף על גב דגבי כסף לא אשכחנא בע"כ דעלמא אלא קידושי קטנה דהיא גופא בעינן למילף פרכינן מיניה והשתא ניחא לישנא דתוס' במ"ש קשה לר"ת ולא קשה לפירוש הקונ' וה"פ פירש בקונטרס וכו' ואם זה אמת קשה לר"ת לפי דרכם של התוס' דאף יהיה צד אחד מהיא גופא דבעי למילף פרכינן מיניה אם כן הרי מצי' שאדם מקדש בתו קטנה דחשיב בע"כ ואיך אמר רב הונא באישות מיהא לא אשכחן בע"כ לזה השיב דלא חשיב בע"כ כל מילי דקטנה כיון דאיכא דעת האב שהוא במקום דעתה וכסף בע"כ משכחת לה בקידושי יעוד ויש מיישבים דאפי' אם נפרש לדעת התוס' כפירש"י ז"ל דמה שהאב מוכר בתו קטנה חשיב בע"כ דוקא מוכר דחוב הוא לה חשיב בע"כ אבל בקדושי קטנה דזכות הוא לה לא חשיב בע"כ וכל זה לדעת התוס' דלרש"י לא יש קושיא כדפירשתי עכ"ל מה שמצאתי ובאמת שמה שכתבו בויש מיישבין וכו' ניחא לי דודאי לא יתכן

לפרש על דברי רש"י כיון שרש"י פירש להפך אבל כוונת ז"ל היא שעם פירש"י דחשיב מכירת האמה בע"כ מפרשים הם ומחלקים בין מכירה לקידושין.
אבל הכלל שכתב דפרכינן מחד צד ק' בעיני כלל זה איך נאמר מה להצד השוה על חד צד. ונראה עוד לפרש דיש מיישבין יתכן על דברי רש"י ומ"ש רש"י בקידושי קטנה ואף בע"כ הכונה דלא דמי לבע"כ דאמה דהכא אף בע"כ וטעמא משום דמדעתה חשיבא וק"ל.
ובמה שכתבו התוס' שהמכירה חשיב מדעת ולא חשיב בע"כ כי אם בקדושי יעוד בדוקא אין לדקדק דנילף חליצה באמה העבריה והשתא ליכא למימר שנעשה יוכיח מאשה ושפחה כנענית וכמ"ש התו' למעלה בד"ה ספר כורת' משום דאיכא למפרך מה להנך שכן הן מדעתן ולכך אין בהם חליצה מה שאין כן באמה שהיא בע"כ דהא איכא למימר עבד עברי הנמכר ע"י ב"ד בע"כ יוכיח דלא אתי בהך ק"ו כיון שאינו יוצא במיתת האדון: הלכה ד דף ה' אמר רב הונא חופה קונה וכו' לר"ה יש לדקדק דתהא האמ' נקנית בחופה בהקישה דאחרת ונראה דלא מקישי' בהך הקישה אלא מאי דכתיב גבי אחרת בהדיא אבל לא איתקש במאי דאתיא בק"ו.
ודע דלא מצי למילף מק"ו דמקומות ולומר ומה גמר שאינו בכס' אית' בחופה וכו' דאיכא למימר פדיון הקדש יוכיח וכו': מלתא דכתיבה בהדיא קתני הרא"ש ז"ל דחה מלתי' דרב הונא משום דמיתת היבם הוי מלתא דלא כתיב בהדיא ואפשר דלרב הונא הוי מלתא דכתיבי בהדיא מדאיצט' הנעל למעט יבמה מגט דלא נילף בק"ו דאשה שאינה יוצאה בחליצה וכו' כדלקמן ואם איתא דאינה יוצאה במיתת היבם למה לי קרא למעט מחליצה הא איכא למפרך מה לאשה שכן יוצאה במיתת הבעל אלא ודאי דיוצא במיתת היבם ולהכי איצטריך נעל למעט מגט אלא דאיכא למימר אהך פרכא עבד עברי יוכיח שאינו יוצא במיתת האדון ויוצא בשטר אף אני אביא יבמה ולרב הונא ליכא למימר עבד עברי יוכיח משום דלא עבדינן יוכיח מעבדות לאישות אלא דתמיה לי בזה דנהי דלא עבדינן פרכא אבל יוכיח מי יאמר דלא עבדינן: תוס' חופה שגומרת וכו' הוקשה להרב מוהרי"ן לב זלה"ה דנראה לכאורה דקושיית התוס' היא קושי' הגמרא.
ובאמת הבנתו מוכרח' דקושיית הגמרא היא אריש דינא דאיך נאמר ומה כסף שאינו גומר חופה שגומרת דמה שאינו גומר היינו כסף יחידית ומאי דחופה גומרת הוא אחר כסף נמצא שהק"ו הוה בטל לגמרי ומ"ש בגמרא גמרינן חופה שלא ע"י קדושין אפשר דהכי קאמר כיון שהק"ו בטל נמשך שאין ללמוד דחופה קונה בק"ו דהא הק"ו אין לו הבנה ואין מקום ללמוד דחופה קונה אלא בעבור שמצי' דגומרת וכי גמרינן חופה של'

ע"י קדושין וכו' מחופה שעל ידי קדושין זה נראה מוכר' עוד הוקשה להו ז"ל וא"ת לדידן וכו' וקשה לי מאי קושי' הוא לדידן דהא לדידן לא סבירא לן כר' טרפון דאמר היכא דמפריך ק"ו לא אמרינן דיו דלדעת רבנן אמרינן דיו והך ק"ו שעשו התוס' פריכא הוא ואפ"ה אית לן למימר דיו דהא כי אמרינן כסף שקונה אינו דין שיגמור אחר כסף איכא למימר דיו שיהא אחר כסף ככסף לחודי' מה כסף לחוד' קונה ולא גומר אף כסף אחר יהא קונה ולא יהא גומר ואם תאמר למאי מהני הק"ו הא לדעת רבנן אע"ג דמפריך אמרינן דיו ונראה דיש לחלק בין העניינים דהא דאמרינן דיו היינו דוקא כשנתקיים הק"ו במה שאנו באים ללמוד כלל משל הק"ו הנאמר בפרק כיצד הרגל שלמדנו דקרן ברשות הניזק נזק שלם מק"ו אמרינן דיו שיהא כקרן ברשות הרבים ולא נלמוד אלא מחצית הלמוד אבל הכא שהק"ו הוא לענין גמר ואמרינן כסף שקונ' אינו דין שיהא גומר אי אמרינן דיו שיהא ככסף ולא יהא אלא קונה לא נשאר לנו שום למוד בענין הק"ו דהא קנייי' וגמר הם ב' דברים נפרדים זה מזה ובשלמא אי הוה אמרינן דיו שיהא גמר דכסף אחר כסף באותה קנייה שפיר הוה אמרינן דיו ונראה אם כן דדיו כי האי גוונא אפי' רבנן מודו דלא אמרינן ליה.

עוד קשה שהתו' הקשו לדידן וגם לר' הונא ג"כ קשה דיהא כסף אחר כסף גומר מק"ו חופה שאינה קונה בשפחה כנענית גומר' באשה כסף שקונה בש"כ אינו דין שיגמור הכא אחר כסף והתירוץ דתירצו התוס' מאי אולמיה וכו' תקשי לן אליבא דר"ה לענין חופה מאי אולמיה דהאי חופה מהאי חופה ודוק.

גם בביאה אחר כסף איכא למפרך אליבא דר"ה שיהא גומר מק"ו דחופה שאינה קונה ביבמה גומרת באשה ולכאורה נראה דליכא למפרך ולא מידי. עוד הקשה הרב מהרי"ן לב דנהי דכסף אחר כסף אמרינן מאי אולמיה דהאי כסף מהאי כסף מ"מ כסף אחר שטר יהא גומר מהך ק"ו ומה חופה שאינה קונה גומר' אחר שטר כסף שקונה אינו דין שיגמור ונראה דאיכא למפרך מה לחופה שכן גומר' אחר כסף תאמ' כסף שאינו גומ' אחר כסף משום אולמי' וכו' ואפי' תימא דלא עבדינהך פרכא בכי האי גוונא נראה דהתשובה בצדה דכיון דכסף כסף אינו גומר והוי טעמא משום דאמרי' מאי אולמיה דהאי כסף וכו' אלמא כבר הוכיח דאין לכסף האחרון קנין וכיון שכן מי נתן לכסף זה האחרון כח לגמור אפי' שהיה אחר שטר שאם היה לה כח היה לה כח ג"כ לגמור אחר כסף: עוד הקשה הרב מוהריב"ל בהך ק"ו שעושה רב הונא דהא איכא ק"ו אחר הפך מזה והוא הק"ו שעשו התוס' והוו להו תרי קלי וחומרי דסתרן אהדדי דתיקו' כל חד וחד אדוכתי' ולכאורה היו דבריו ז"ל תמוהים בעיני דהא בכי האי גוונא אמרי' דסמכינן

אמה מצי' בכל דוכתא ואפשר דסבירא ליה ז"ל דהני תרי קילי וחומרי לא הוו קילי וחמורי מנושא, אלא ממקומות דבקל וחומר של מקומות לא סמכינן אמה מצינו אלא הוו תרי קילי וחומרי דסתרן אהדדי ובכי האי גוונא תירצו התו' גבי מתניתין דכשר בפרה פסול בעגלה בפ"ק דחולין אבל לכאורה היה נר' שהקל וחומר שעושה רב הונא ומה כסף שאינו גומר לכאורה היה נראה שכסף היה נושא וגו' וקונה הוא הנושא ואם היינו מהפכים הק"ו היינו עושים אותו מגמירה וקנייה ומכל מקום מי שיבין טעם החילוק שיש בין ק"ו דנושאים לק"ו דמקומות ירא' טוב טעם להר' מוהריב"ל שהבין דהך ק"ו הוא של מקומות.

שוב דקדקתי בתרי קילי וחומרי דמקומ' דאמרי' דלא סמכינן אמה מצינו אין ראיה מהתוס' שכתבו כן גבי כשר בפרה בחולין דהתם שאני דלא שייך למעבד מה מצי' אבל מפרה ועגלה עבדינן מאי מצי' בפרה שהיה קדש היא בשחיטה אף עגלה דכפרה כתיב בה. ולענין הלכה ר"ח פסק כרב הונא וראיתי ברוב הפוסקים הסכימו להחמי' כר"ח ולכאורה היה נראה שלא היה שום ספק בדבר כיון דהך ק"ו ודרב הונא פריכא הוא ואית לנו למימר ביה דיו לבא מן הדין ואין שום התיישבו' לדעת רב הונא אלא דאית ליה סברת ר"ט דהיכא דמפריך ק"ו לא אמרינן דיו ואנן קיימא לן כרבנן דאפי' בחצר הניזק אינו משל' אלא חצי נזק כמש' דלית הלכתא כרב הונא ואפשר דמשום חומרא דאשת איש מחמרינן וראוי לחוש.

ועיין מ"ש רש"י בסוטה פ' כשם דף כ"ט לשון המתחי' ככר שני וכו' וצ"ע בו: תנו רבנן כיצד בכסף נתן לה כסף וכו' לשון נתן לה נראה בדיעבד ונראה דנקט הכי משום סיפא דנתנ' היא ואמרה היא אפי' בדיעבד אינה מקודשת: הלכה ה דף ה מתקיף לה רבי זירא וכו' בזה כתבו הפוסקים שאם נתן הוא ואמר' היא אם היה קודם מדבר עמה בעסקי קדושיה הויא מקודשת גמורה דלא גרע אמירתה משתיקת' וכ"כ הרא"ש ז"ל והיכא דנתן הוא ואמר הוא אפי' לא היו עסוקים מעיקרא בענין קדושין הויא מקודשת והיכא דנתנה היא ואמרה היא אפי' עסוקים באותו ענין אינה מקודשת דכי יקח איש אשה בעינן נמשך מזה דרישא דברייתא החידוש הוא אפי' אין עסוקין באותו ענין הויא מקודשת וסיפא דנתנה היא ואמרה היא הוי החידוש אפי' עסוקים מעיקרא ונמשך לנו מזה דקדו' דאי הכי אמאי לא משני דלא קשיא רישא אסיפא ומצינו לקיים דיוקא דרישא דנתן הוא ואמרה היא דאינה מקודשת שהוא כשלא היה מדבר עמה מעיקרא דהא חידוש' דרישא בהכי הוי ודיוקא דסיפא דדייקינן מינה דנתן הוא ואמרה היא דמקודשת איירי בשהיה מדבר דהא חידושא דסיפא בהכי הוי כדפ' ונראה דמלתא דפשיט' הוא דנתן הוא ואמר'

היא והיה מדבר עמה קודם דמי ממש לנתן הוא ואמר הוא וע"כ כי דייקי מסיפא הא נתן הוא ואמרה היא לאו בגוונא דאירי ברישא דייקי' דקתני נתן הוא ואמר הוא אלא בנתן הוא ואמר' היא ובשלא היה מדבר עמה.

עוד יש לדקדק דנוכל לקיים דיוקא דרישא ודיוקא דסיפא בנתנה היא ואמר הוא וכאן באדם חשוב כאן באדם שאינו חשוב ונראה דצריך לקיימי דרישא וסיפא בחד גוונא כיון דרישא וסיפא לא מוכחא מלתא דאירי בהכי אחר שכתבתי זה באו לידי תוספי הרא"ש ז"ל וכתב בל' הזה מה שלא הזכיר נתנה היא ואמר הוא משום דלא פסיק' ליה דפעמים מקודשת באדם חשוב ומ"מ לא מצי לשנויי דיוקא דסיפא הכי כיון דבאדם שאינו חשוב לא מקדשה ואי דייק' הכי משמע דבכל ענין מקודש' עכ"ל ונר' שנוטי' דבריו למה שכתבתי.

א"נ נראה דאם איתא דלא אתא אלא לדיוקא מינה נתנה היא ואמ' הוא אבל לעול' דנתן הוא ואמ' היא לא הויא מקודשת א"כ אמאי נקט בסיפ' נתנה היא ואמר' היא דאינה מקודשת לשמעי' בנתן הו' ואמר' היא וע"כ דייקי' מינה הא נתנה היא ואמר הוא מקודשת באדם חשוב שאם תאמר שהייתי טועה ואומר דבין נתן הוא ואמרה היא בן נתנה היא ואמר הוא הכל שוה ואינה מקודשת זה לא יתכן דא"כ לשחוק מהך סיפ' ולא לימ' אלא רישא דברייתא דנתן הוא ואמר הוא ודייקינן מינ' דאינה מקודש' אלא בכה"ג ודע שהיה יכול תלמוד' לתרץ דיוק' דריש' בנתן הוא ואמר' היא ודיוק' דסיפ' בנתנה היא ואמ' הוא להפך אלא שזה אין דרך והדיוק צריך שיהיה שוה דאל"כ לא הוה ליה לסיפ' למתני בכה"ג וק"ל וגם בדברי התו' ניחא דלא הוי מלתא פסיק' וק"ל.

והוקשה להו לבעל התו' אמאי לא קאמר בגמ' נתנה היא ואמר הוא וניחא להו ז"ל משום דלא הוי מלתא פסיק' ויש לחקור היכא דנתנה היא ואמרה היא באדם חשוב מאי הוי והשכל מחייב שנתינת' לאדם חשוב חשיב' מלתא כנתן הוא לה דטעמא דאדם חשוב מש"ה הוי' והוי' כנתן הוא ואמר' היה דמסקינן דספק' הוי' וחיישינן מדרבנן ולפ"ז אינו מתקיים דינא דסיפ' דהך בריי' אלא באדם שאינו חשוב בדוק' ואם דין זה אמת דברי התו' תמוהים דהא מלתא דסיפ' נמי איירי במלתא דלא פסיק'.

ולא מצאתי בדברי הפוסקים מי שיאיר עיני בדבר זה ונ"ל דלא אמרי' דנתינת' לאדם חשוב חשיב' מלתא כנתן הוא אלא דוקא כשדבר הוא לה וקיים דבריה דהשתא יקר' היא בעיניו אבל בקבלתו לחודיה בלי אמירתו לה אינו נחשב כנתן הוא כלל ולפ"ז דינא דסיפא הוה מלתא פסיק' ואפי' באדם חשוב וכנ"ל: ולענין הלכה לא בא הדבר מבורר מאד בספרי הפוסקים ואני אפרש לך עיקרי הדין בדרך קצרה לפסק ההלכה היכא דנתן

הוא ואמר הוא הרי את מקודשת לי מקודשת גמורה ואפי' לא היה מדבר עמה קודם בענין קדושין ואפי' לכתחלה מקודשת בכה"ג ואם נתנה היא ואמרה היא אינה מקודשת ואפי' היה מדבר עמה תחלה בעסקי קידושין דכי יקח איש אשה בעינן ואפי' היה אדם חשוב לא חשבי' כנתן הוא ואמר' היא והיכא דנתן הוא ואמר' היא אם היה מדבר עמה בעסקי קידושין או לא היה מדבר ועכ' הבעל הן על אמירת' הוו ודאי קידושין ואם לא היה מדבר עמה בעסקי קידושין אסיקנא בגמ' דהוי ספק וחייש' ואני כתבתי למעל' בד"ה היכא דיהב' דהך ספקא לא הוי' ספקא דאורייי' אלא חששא דרבנן בעלמא וכן נראה מלשון הרי"ף אבל מדברי הרמב"ם נראה דהויא כשאר ספיקי.

ונסתפק הר"ן בספק קדושין אי הויא ספיק' דאורייתא ודבריו מגומגמי' שהוא ז"ל כ' דאפשר דמוקמי' אתתא בחזק' פנויה והביא מאי דכ' הרי"ף ז"ל בבעיא דלקמן דהויא ספקא דאוריי' ולחומרא דאפשר לדחות דבספקא דאורייתא מדאורייתא אוקמינן לה בחזקת פנוייה ורבנן חששו לה והיה אפשר בזה לקיים לישנא דגמרא דקאמר ספיק' הויא וחיישי מדרבנן ומכל מקום ראוי לחוש לכל החומרו' ולעשותו ספק ממזר דאורייתא.

והיכא דנתנה היא ואמר הוא באדם חשוב הויא מקודש' גמורה ודוקא היכא דאמרה היא הילך מנה ואתקדש אני לך וכן כתב הרמב"ם וז"ל אמר' לו הילך מנה ואתקדש לך ולקחו ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאה זו וכו' וכן כתב הרי"ף לישנא דגמ'. אבל אם נתנה היא לו ולא אמר' לו כלום ואמר הוא הרי את מקודשת לי בהנאה זו שקבלתי ממך וכו' אפשר דלא הויא מקודשת ואפי' באדם חשוב דלא כל אשה רוצה לינשא לאדם חשוב וכדאמרי' בהאיש מקדש מסאנא דרב מכרעאי לא בעי'.

וכתב הרשב"א בסימן תרי"ג דאפי' היה מדבר עמה בעסקי קידושין לא מהני אבל ראיתי שכתב ז"ל ז"ל שלדעת הר"ם הויא מקודשת. ולא יכולתי להלום דבריו ונראה דעכ"פ יש ט"ס בדבריו וצ"ל הראב"ד והוא הלשון שהזכיר השואל ז"ל והמפרשים נחלקו בנתנה היא ואמר הוא שהראב"ד כתב דבאדם חשוב מקודשת כדאמרי' גבי הילך מנה וכו' והר"י והרמב"ם כתבו דאינ' מקודשת וכו' וידוע הוא דחילוק דאדם חשוב גמרא ערוכה הוא ואין שום אופן להתקיים בזה מחלוקת אבל מחלוקתם ז"ל הוא דלהראב"ד אפי' לא אמרהואתקדש אני לך מהני ודמי לדינא דאמרי' לקמן ואתקדש אני לך וכו' והמדקד' ירא' שמ"ש בשם הר"ם הוא מה שכתב למעל' בשם הר"א וגם מלשון הטור סי' כ"ז נראה שלא כתב ואקדש אני לך אלא שבסי' כ"ט נר' שהזכירו בלשון הגמר' אם כן מדבריו אין הכרח באופן שראוי לחוש להחמיר כדעת הראב"ד וגם הרשב"א לא הסכים להתי' והיכא

דנתנה היא ואמר הוא ואינו אדם חשוב לרוב המפרשים אינה מקודשת כלל ולדעת בעל הלכות גדולת הויא ספקא ומדברי הרשב"א בסימן הנז' נראה שראוי להחמיר:, הלכה ו אמר שמואל בקידושין נתן לה כסף וכו' פרש"י משום דבעי למימר סיפא בגירושין נתן וכו' נקט כי האי לישנא וכו' פירוש דלא הוה ליה לשמואל למנקט נתן לה כסף או שוה כסף אלא הוה ליה למימר אמר לה הרי את מקודש' וכו' ודוק' תנא דברייתא דאת' לפרש כיצד בכסף ניח' דנקט הכי אבל לשמואל לא ופי' ז"ל משום דבעי למימר סיפא בגירושין וכו' ויש לדקדק דבגירושין נמי למה ליה למימר נתן ולא הוה לו לו' אלא אמר לה הרי את מגורשת וכו' ונראה דלישנא דגרושין הכי שייך לו' נתן ואמ' אבל בקידושין אי משום ריהט' דלישני נקט נתן לא הוה ליה למנקט בכסף ובשוה כסף כנר' דאתא לאשמועי כסף דמתני א"נ שייך נתינה טפי בגירושין מבקדושין דבלא נתינ' אינ' מגורש' ויש צד בקידושין בגוונו' טובא דבלא נתינ' לה מקודש': טעמא דנזיר עובר לפניו וכו' אין לדקדק נימא דמלתא דשמואל דקאמר דהויא מקודשת איירי בשדכא דהא אפי' בשדכא לא מהני לשתהא מקודשת ודאית אלא בספק לדעת הרב מוהרי"ן לב במקומות מספריו ויתבאר עוד בענין פסק הלכה בס"ד ובדברי התוס' צ"ל דיש חילוק בין המקשה ומתרץ שדעת המקשה היה דדמי לאהא דמשמעותו אהא דנזיר וכשתירץ הב"ע דאמר לי פירוש דאינם ידים כלל לשון הר"ן ולא דמי למודרני ממש ה דנדרים ואחר שכתבתי זה ראיתי תשובת הריב"ל נדפסו מחדש האריך לבאר זה והם דברים פשוטים ובעיקרא דהאי מלתא לענין פסק הלכה יש אריכות דברים בדברי המפרשים ופירושים משונים בסוגין שהתוס' בסוגיין כתבו דאליבא דשמואל ידים שאינם מוכיחו' בגיטין הויין ידים דאין אדם עשוי לגרש אשת חבירו אבל בקידושין דוקא לא הויין ידים ומוקי מתני' כר' יהודה ואיהו ס"ל כרבנן ופליג עליה דר"א דס"ל דלא הויין ידים ואפילו הכי ס"ל דבגט איכא הך סברא דאדם עשוי וכו' והר"ן ז"ל בנדרים כתב ז"ל ואיכא למידק מדאמרינן בפרק כל הגט גבי מתני' דהכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש והאשה אמר שמואל וצריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם ואילו ודין לא קאמר אלמא לשמואל לא בעי' ודין וי"ל דדילמא שמואל ס"ל דאפילו למאן דאמר ידים שאינם מוכיחות לא הוויין ידים גבי גיטין לא צריך ודין דבלאו ודין הוי מוכיח דאין אדם עשוי לגרש אשת חבירו כדאמרינן לקמן בשמעתי' עכ"ל ולשונו כפי הנראה לא בא בדקדוק דהא מה שצריך שלא יהא נראה כמגרש אשת חבירו לא הוי מלשון ודן אלא מלשון מינאי הכתוב בגט אבל ודן הוצרך שלא יהא נראה שמגרשת בדברים והובא בהדיא פ' המגרש ע"ש.

ועדיין צריך ביאור לדברי הר"ן אמאי אוקמא שמואל מתניתין כרבי יהודה לוקמא אפי' כרבנן כיון דס"ל דאע"ג דבעלמא ידים שאינם מוכיחות לא הויין ידים דוקא בגט הויין ידים מטעמא דאין אדם עשוי וכו' ולרבא דקאמר בגמרא התם אנא דאמרי אפילו כרבנן משום דאין אדם עשוי לגרש וכו' נהי דתירץ יפה למינאי אבל ודן דלרבנן לא איצטריך מאיזה טעם הוא דהא מהתם נמי איכא הוכחה דלרבנן הויין ידים ושמא כיון דבשטר קמגרש לה איכא הוכחה דלאו בדברים קמגרש לה ובפירושי לא"ה בהלכות קידושין אבאר עיקר טעמו של הר"ן בס"ד והא דקאמר בגמ' לישני בתראי קמ"ל המ"ל לדעת הר"ן דלא בעינן מינאי דלישני קמאי קמ"ל בגירושין אלא משום דבעי למימר דקמ"ל אף בקידושין משום דהוי רישא דברייתא וק"ל ולמדנו מכל מ"ש הר"ן ז"ל בנדרים דשמואל ס"ל דלא הויין ידים ולהכי מתני' כר' יהודה משום דס"ל הכי וכן הוא דעת ר"ת והרא"ש ז"ל בכלל ל"ה הביא המחלוקת בארוכה ובפירושו למסכת נדרים הסכים לומר דשמואל ס"ל דלא הויין ידים אלא דמלשון שכת' הכא בפרקין נראה שהסכים לדברי התוס' בתוס' דברים צ"ע לדעתי אם בסידור דבריו ואם מצד הלשון הארכתי בהל' קידושין בס"ד: ומ"מ העלה הרא"ש דק"ל כרבא דידים שאינם מוכיחות לא הויין ידים ולפ"ז בקידושין כל שלא אמר לי אינה מקודשת לדעת גדולי המפרשים ז"ל.

ואם באנו להחמיר בענין קידושין היכא דלא אמר לי יש מקום לחוש ולהחמיר כיון שמצאנו ראינו סברת י"ח שכ' הר"ן בפרקין נוטה להחמיר. גם בהגהות מרדכי בסוף גיטין כתב להחמיר והיה מייחד סברא זאת לר"ח.

גם הרשב"א ז"ל בשיטותיו למסכת קידושין נוטה דעתו להחמיר אף שלא אמר לי והביא לשונו הרב מהר"ם אלשקאר זלה"ה וז"ל הרשב"א ולענין פסק דין ההלכה קיימא לן כשמואל דידים שאינם מוכיחות לא הויין ידים דפלוגתא דאביי ורבא היא פ"ק דנדרים דרבא סבר לא הויין ידים. וק"ל כרבא והלכך לענין קידושין אמר לה הרי את מקודשת ולא אמר לי אינה מקודשת ומיהו איכא למימר דחוששים לה וצריכה גט ותדע לך דהא בפרק המגרש אמרינן דהיכא דלא כתב לה ודן דיהוי ליכי מנאי הויין ידים שאין מוכיחות ולר' יהודה דבעינן ידים מוכיחות אינה מגורשת ואפ"ה מסתברא דהיכא דכתב לה הרי את מותרת לכל אדם ושאר תורפ' דגיטי חיישינן לה ואם פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר שצריכה ממנו גט ונפסלה מהכהונה אבל לגבי נדרים כל היכא דלא הוו מוכיחות לא הויין ידים כלל ויש אומרי' דאפי' בגיטין וקדושין למ"ד לא הויין ידים אין חוששים לה כלל ולר' יהודה דאמר צריך לכתוב ודן אי לא כתב ליה אין כאן בית מיחוש ומיהו אנן חוששים לרבנן והויא ספק מגורשת ע"כ הנה נראה דהרשב"א שהוא

מהרבנים המובהקים חושש וצריך לתקן מ"ש הרב המגיד משנה בשמו ובשם הרמב"ן דאינה מקודשת ולא חשש להחמיר ועם שהרשב"א ז"ל דעתו להחמיר לא חש ה"ה לכתוב חומרא דידיה.

וכיון שהוכחנו ממקומות אלו שיש לחוש ולהחמיר ראיתי לרמוז מ"ש הרשב"א ז"ל בתשובות סימן תשע"ד ואלף רל"ד על מי שאמר הרי אני נותן לך לקידושין ולא היו מדברים על עסקי קידושין והשיב דלא הויין ידים וסיים ז"ל ומיהו יש לחוש להחמיר שמא בקידושין בענין זה לא בעי ידים מוכיחות דצריכה גט ואם קבלה קדושין מאחר צריכה גט משניהם ע"כ ונראה ששלשה פירושים סובלים דבריו ז"ל במה שחשש להחמיר או שטעם החומרא משום שדעתו לחוש לסברת המחמירים אף כשלא אמר לי וכמ"ש בחידושיו.

או אפשר שדעתו דכל שלא אמר לי לא מהני ולא מידי והכא היינו טעמא משום דאמר הריני שהוא לשון נאה שלדעת הריב"ש היה קרוב להיות מקודשת בודאי או אפשר שטעם הרשב"א הוא משום דבאותו הנדון הוא והיא שניהם אומרים ומודים דלשם קדושין נתכוונו הוא לקדשה והיא להתקדש וזה הבין הרב מהר"י ברב זלה"ה ככתוב בתשובות מהר"ל בן חביב זלה"ה סימן ק"ל קל"א וכן ראיתי בתשובות למורי הרב מוהר"ר שמואל דימדינה זלה"ה בתשובות הנדפסים מחדש השייכות לטור א"ה סימן ל"ד אלא שדבריו ז"ל קשים להולמם שבסי' י"א י"ג כ' ז"ל שראשונים ואחרונים פסקו דכל דלא אמר לי אין כאן ידים וכו' אלא שמ"מ להיות חומר ענין הקדושין גדול כל כך אני חושש למעשה לתשובת הרשב"א הנמצאת שיש להחמיר וכו' ע"כ הנה הבין ההבנה הראשונה שכתבתי.

ובסי' ג' כ' אחר שכתב דברי הריב"ש שכתב בסי' רס"ו על האומר הריני וכו' דהא לשון גמור כתב ז"ל אלא שמי יכניס ראשו בין ההרים הגדולים שהרי נמצא כתוב בתשוב' סימן תשע"ד בלשון הזה ואפ"ה פסק דבעי גט מספק והכריח הבנה זו מדכתב ה"ה משנה בשמו דבלא לי לא מהני. הרי הסכים בהדיא להבנה השנייה שכתבתי ויש חילוק גדול לענין הדין בין ההבנות והר"ם אלישקאר זלה"ה כתב בסימן ס"ב הסכים להבנה הראשונה בהכרח מה שכתב בחידושיו וכמו שכתבתי למעלה: ולהלכה למעשה איך נדון בה צ"ע ומצאתי מחלוקת בין האחרונים שהרב מוהרי"ן לב זלה"ה בח"א כתב דהיכא דלא אמר לי לא חיישינן ואפי' גט אינה צריכה אא"כ היאמשודכת דאז צריכה גט מספק והביא ראיה ממאי דכתב הרא"ש בשו"ת בפרק האיש מקדש על אחד שהיה משודך עם בת פלוני ואמר בתך מקודשת לי וכו'.

ומורי הרשד"ם זלה"ה סתר ראיה תו בחילוק שחילק כנר' שהגיע החילוק אל הרב מוהריב"ל עם כל זה על עמדו עמד ודעת מורי זלה"ה דיש להחמיר אפי' בלא שדוכין לא הסכים להקל בערוה החמורה אלא כשמוצא גריעות אחר בענין הקידושין אם מצד הלשון או מצד הענין ונמשך ביניהם עוד מחלוקת על א' שהיו בידו ג' לימנויש והראה אותם לעדים ואמר להם הוו עלי עדים איך באלו הלימוניש אני רוצה לקדש את לאה ארוסתי ונתנם ביד לאה שהיתה משודכתו ואמר זה אני נותן לך בתורת קדושין ופסק הרב מוהרי"ן לב זלה"ה דהויא ספק מקודשת.

ומורי הרשד"ם זלה"ה פסק דהויא מקודשת ודאית ואם פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר הוי המקדש כמקדש אשת איש דעלמא דלא תפשי בה קדושין. ועיקרי ראיותיו בעבור שלא ימצא אדם שיקדש משודכתו לאחרים והאריך בזה ובאמת יש לי עיון רב על כל הדברים ומכל מקום דעתי נוטה להחמיר וכן ראוי לעשות מעשה שיגרש ראשון ונושא שני: וראיתי בתשובת הרב מורי זלה"ה בסי' י"ב על אחד שאמר למשודכתו פ' קח זאת התפוח (קי ווש דז פור) קדושין והשיב ז"ל שיש טעמים לשבח לגזור הדין שבתורה זאת פטורה מן הראשון ואינה צריכה ממנו גט כלל וזה כי רבו הפוסקים גדולים בחכמה ובמנין קמאי ובתראי דס"ל שהאומר הרי את מקודשת ולא אמר לי דלא הוו קדושין כלל ועוד בנדון זה יש גריעות יותר מהאומר הרי את מקודשת ולא אמר לי דאילו התם ליכא ידים מוכיחות על המקדש משום דגייז מלת לי אבל בנדון זה ליכא ידים מוכיחות וכו' ע"כ ולא ידעתי איך לא שת לבו להחמיר כיון שבפסק הלימוניש שלא אמר אלא זה אני נותן לך וכו' פסק דמקודשת ודאית ועם שיש שינוי קצת ששם הזכיר ארוסתי וכו' אינו מספיק להתירה בלא גט לע"ד.

ועל האומר הריני עם שדעת מורי הרשד"ם לפ' בדברי הריב"ש ז"ל שהם קידושין ודאית כיון שיש כמה רבנים מובהקים שכתב מהריב"ל שאין בהם בית מיחוש הוו ספק קידושין לע"ד כל שכן שגם הדעת נוטה שהריב"ש לענין ספק אמרו: וראיתי דין חדש שהוציא הרב מהר"י אדרבי זלה"ה בסי' י' ז"ל ואף ע"ג דבנ"ד אמר טומאלדו פור קדושין ולא פירש מי הוא המקדש ומי היא המתקדשת ואפשר לומר דלא הויין ידים כלל ליתא דמ"מ מיקרי ידים שהרי כתב הרמב"ם פ"ג ז"ל ויש לאיש לקדש אשה בכל לשון שמכרת בו ויהיה משמע הדברים באותו הלשון שקנאה ודאי שבדורנו זה דרובא דעלמא לא גמירי ומדברים לישנא כלילא ומשמעות טומאלדו פור קידושין הוא ביניהם לומר שקונה האשה לעצמו וראוי לחוש בשביל זה להצריכה גט דודאי מקרי ידים עכ"ל ולא ראיתי בשום פוסק מהאחרונים יחלק חילוק זה.

ותמיה לי עליו מדברי עצמו ז"ל שכתב בסי' רס"ד על מי שהיתה משודכת ואמר המשדך לה זה הלשון פ' קירו ויר שי מי קייש ביין קייש ריוומיר אישטוש טריש אש פור קידושין והשים' הי' ריסיו וללוש פור קידושין וקבלה אותם מידו והשיב דאינה צריכה גט כלל עם היות שכפי המורגל ברור דלשם קידושין נתכוונו.

ובלאו הכי נראה בההוא נדון להחמיר אפילו לדעת מוהריב"ל כיון שהיתה משודכתו גם לשון או' קיירו ויר שי מי קייש ביין הוא לשון נאה ומתקבל לענין קידושין ואם אמר הרי את אהובתי ס"ל למהר"ם דהויא ספק מקודשת ובסי' א' מספרו ג"כ יש לתמוה למה לא חשש להחמיר כפי שיטתו ז"ל.

ואם אמר קח זה לקידושי' נר' דלד"ה אין כאן ידים מוכיחות לא מהמקדש ולא מהמתקדשת. ואם אמר הרי אלו ליך לקידושין כתב מורי הרשד"ם זלה"ה בסי' ד' דגרוע מהרי את ומ"מ חשש להחמיר אם לאיש יש גריעות אחר, ויש תשובה להריטב"א ז"ל הביאה מוהרל"ן חביב בסי' קנ"א ז"ל על דבר מי שקדש אשה ואמר לה הא לך כסף לקידושין והרב רבי' אליעזר צרפתי היה מחמיר והוא הורה פנים להקל להלכה ולמעשה לא פטרוה בלא גט ע"כ וכן ראוי להחמיר ואם אמר תקחי זה הדינר בקדושין לי הרב מוהר"י זלה"ה הקל בדבר דחלקו על דבריו מוהר"ם אלישקאר זלה"ה והרל"ן חביב זלה"ה ועם שיש להאריך בפרושי דבריהם לא באתי בזה כ"א לגלות תמצית שיש הדין בדרך קצר: ובדברי מהרל"ן חביב בא דקדוק נכון ראוי להיות לטטפות בעיני הדיין במי שאמר קח זה בקידושין לי שאם אמר כן בלשון הקודש ודאי יש הוכחה שמקדש לעצמו אבל אמר בלשון לעז יש בלשון זה ב' משמעיות או אמי או פאר' מי אם אמר פאר' מי.

הדבר מוכיח שמקדש לעצמו ואם אמר אמי אין הבנה לדברים הללו והיה משמע שהיא תקח אותו ומכל מקום הסכים שעם שאין הלשון נקשר עם כל זה אין במשמעו פי' אחר והכונה שתהיה מקודשת לו והסכים שאין כח לפוטרה בלא גט ע"כ ונראה לי שאם אמר בלשון זה תקחי זה בקדושין פורמי שאפשר שתהיה מענין גמורה דהוי בשבילי כלומר שנאסרת בשבילו כהקדש לכ"ע ואם קבלה קידושין מאחר לא הייתי סומך על דעתי להקל בשני וכל שלא אמר לי אם היה מדבר עמה על עסקי קדושי' כתב הרא"ה דהוי קידושי ודאי הנה כתבתי רוב הדינים היוצאים מזאת ההלכה ויש לשונות כהנה וכהנה אשר עשו חכמים שאלות ותשובות אם היינו מביאים כל תשובותיהם וטענותיהם יהי' הדבר לטורח ויצא חיבורנו זה חוץ מן המחיצה אבל חושב אני שלעניינים כאלו לא יצטרך עוד מקורות אחרות ועם אלו השרשים שכתבתי בדברים כאלו יצא הדבר ברור ברוב הספקות שיקרו ויבין החכם דבר מתוך דבר וד"ת כפטיש יפוצץ סלע.

ובהני לישני דהריני אישך וכו' יש מפרשים שכתבו דאם היה מדבר עמה על עסקי קדושיה דהוי ספק מקודשת ויש מפרשים דמקודשת ודאי דלא גרע מהיכא דנתן לה בשתיקה כדלקמן וי"מ דלא הויא מקודשת כלל והוא דעת הרא"ש ודעות אלו הביאם רבינו ירוחם ז"ל וכיון שיש מחלוקת המפרשים ראוי לחוש ולהחמיר ויש לתמוה מהר' הגדול מוהר"י לב זלה"ה אשר כל רז לא אניס ליה איך כתב בספרו ח"א דף נ"ח וז"ל ועוד חזינ' בהאי סהדות' ריעותא אחריתי שאמר העד אי לי דייו איל אצולייז אי לי די"שו פאלא בראש קי אילנו אונטינדוי ומאן לימא לן שלא אמר הריני אישיך הריני בעליך וכו' וכתבו כל הפוסקים דאפילו במדבר עמה על עסקי קדושיה לא הוו אפי' ספק קידושין והעמד אשה בחזקת פנויה כיון שלא אמר לשון קדושין דמהני עכ"ל ואיך כתב בפשיטות שלדעת כל הפוסקים אפי' ספק קידושין לא הוי ועם שהסכמתו של הרא"ש כך היה לא הוה ליה למסתם כיון שיש לטעות בדבריו שאין לחוש כלל.

וגם על החקיר' הזאת כתב בפסק ההוא ז"ל ועל מש"כ שיש להקל בעדות הא' משום שלא הבין דבריה' וכו' ואפשר שאמר הריני אישוך וכו' דבכל כי האי גוונא אפילו היו מדברים בעסקי קידושין לא הוו קידושין כלל והעמד אשה בחזק' גם בזה לחוש ולהחמיר וכו' דאין לנו מספק להקל ולומר שמא אמר לישנא דלא מהני כלל הוי ע"כ כנר' אצל הרב דהדין ברור דאינ' מקודש' כלל וכבר כתבתי שהדבר בספק כנ"ל הלכה ז דף ו תנו רבנן הרי את אשתי וכו' איבעי' להו חרופתי מהו וכו' שנאמר והיא שפחה וכו' והשתא ס"ל דקרא איירי בחציה שפחה וחציה בת חורין אבל לפי המסקנא דמסיק דדוקא ביהודה ס"ל דבשפחה, כנענית הכתוב מדבר וקשה דאם כך מאי פריך ויהודה ועוד לקרא דכיון דהוי פלוגתא דתנאי נימא דמיהודה מייתי ראיה, דהלכה כמ"ד דבחציה בת חורין הכתוב מדבר דכיון דביהודה קורין לשפחה חרופה אי לאו דס"ל הכי לא סי"ל למקרי לארוסה חרופה וא"ת דזה אי אפשר דאכתי תקשי לך ויהודה הויא רובא בעלמא א"כ אמאי לא פריך תלמודא הר קושיא וראיתי כתוב בתוספי הרא"ש וז"ל יהודה ועוד לקרא אם היתה הראיה טובה לא היה תמה על שהביאה אחר הפסוק אלא לפי שאינה ראיה כדקאמר ויהודה הויא רובא דעלמא עכ"ל אפשר בדבריו ז"ל עלה ארוכה לקושייתנו ולענין הלכה הויא ספק מקודשת עם שהרמב"ם כתב דהויא ודאי מקודשת והר"ן תמה על דבריו ובטור א"ה כתבתי טעם נכון לדעת הר"ן ז"ל וכי תדעו הנגון הוא לו' דהוי ספק מקורשת ובכל הנך לישני צ"ע לענין פסק הלכה איך נדון בה.

והנה בלישני קמאי דהויא ודאי מקודשת נראה מדברי הר"ן ז"ל דוקא דהיה מדבר עמה על עסקי קדושיהשכך כתב ז"ל ובאידך לשונות אחריני דלעיל דאפשיטא לן דמהני כגון

לקוחתי קנויה לי ואינהו אחרינ דוקא במדבר עמה על עסקי קידושין דידעה מאי קאמר לה א"נ דאמרה לשם קדושין קבילתינהו הא לאו הכי לא שאין האשה מתקדשת אלא לדעתה עכ"ל והרא"ש ז"ל חולק בדבר: ומצאתי כתוב בשם הרב מהר"ר שמואל הלוי זלה"ה בהשגות שהשיג על מהור"ר שכנא שרצה לפרש פשט חדש בשמועה זו בדקדוק שדקדק בלשון הגמ' באו' הב"ע דאמר לה בהני לישני ע"כ.

ותימא מה שייך לומר כאן הב"ע הא ודאי וברו' דלא בעי הבעי' אלא אהני לישני וכו' וכתב עליו מהר"ש ז"ל המורה לא ראה בהלכה זו אלא פי' הר"ן שפי' במאי עסקינן כלומ' בהני לישני דמבעי' לן אי הוו קידושין או לא והוא פי' הרב בעל העיטור ז"ל ולפי פי' זה קשה מאי הכא במאי עסקי' פשיטא דבהכי עסקי' ובהכי שיילינן במאי אי בשאין מדבר וכו' וכבר נשמר הר"ן ז"ל מזה והבליעה בנעימות כמו שנראה בפירושיו כלו אשגרא דלישנא הוא ולאו דוקא אבל אנחנו יש בידינו פי' אחר דכי שיילינן במאי עסקינן אכולהו לישני קאי אפי' בהרי את לקוחתי וזקוקתי דהוו לישני מעליא דאי לא ידעה מאי קאמר ולא היו עסוקין בענין אינה מקודשת כלל והרשב"א ז"ל הביא פי' זה בשם רש"י ז"ל אע"פ שאין נראה כן מהפירושים שבידינו מכל מקום חזי מאן גברא רבה קמסהיד עלי' ולפי פי' זה כי משני לעולם במדבר עמה וכו' צריך לפרש דבהנך לישני דאיבעיא לן הוא דאיכא לספוקי אי לקידושין קאמר או למלאכה קאמר דאיכא למימר דגלי דעתיה שאינו חפץ לקדשה אבל לקוחתי וזקוקה לי נהי דלא ידעה מאי קאמר לא גלי דעתיה שאינו חפץ לקדשה וכיון שהיה מדבר עמה על עסקי קידושין ידעה אבל אם לא היה מדבר לא הוה ידעה.

והשתא דאתית להכי לפי' הר"ן ז"ל נמי יתיישב שהתלמוד נשמר מפי' הרשב"א שלא תפרש דבלקוחתי וזקוקתי נמי דלא ידעה מאי קאמר אינה מקודשת אלא אם היה מדבר עמה דלא אמרינן הכי אלא בלישני דמבעי' לן דשייך לומר למלאכה קאמר ובדין היה שיפרש כן בדברי השואל במאי עסקי' בלישני דמבעי' לן אלא שלא חש עד המסקנא דממילא שמעינן דמעיקרא נמי לא שיילינן אלא בהנך לישני דמבעי' לן עכ"ל וחידושי הרשב"א לא נמצאו בידו אבל מלשון הר"ש הלוי זלה"ה נראה שלדעת הר"ן בהנך לישני מעלי' לא בעי' עסוקים באותו ענין ובסדי' כתב הר"ן דבעינן שיהו עסוקין באותו ענין אא"כ הבינה ואמרה דלשם קידושין קבילתינהו אלא שהר"ן לא רצה לפרש הכי משום דבהנך לישנא מעלייתא יש לחלק בין הבינה ואמרה דידעה וכפי החילוקים שכתב הר"ן ז"ל, אבל דעת הר"ן נראה דבהנך לישני מעלי' לא בעי' שהוא מדבר עמה ומדברי הטור נראה שאפי' בלשונות שהיא ודאית מקודשת צריך שתבין שהוא לשון קידושין ומיהו

אם אמרה שאינה מבינה בלשון ההוא יש להסתפק אי דעתו שאינה מקודשת כלל אי הוו ספק קידושין ומדקדוק לשון ה"ה נראה דאינה מקודשת והרא"ש ז"ל כתב דלאו כל כמינה לומר דלא ידעה ועם שהרב הגדול מוהרי"ק זלה"ה רצה להסכים דעת הרא"ש לשאר המפרשים ושדברי הרא"ש הם באיש המקדש הרואה דברי הרב רבינו ירוחם יתבאר לו שאאשה קאי והמדקדק בדבריו היטב ית' לו זה: ויש לספק בדברי הרא"ש אי מאי דקאמר הני לישני דברירא לן דהוו לשון קדושין קאי אכל לישני דהוו קידושין ודאי כגון זקוקתי לקוחתי והרי את ברשותי או דלמא דוקא בלישני ברירי כגון הרי את מקודשת או מאורסת הוא דלאו כל כמינה לומר שלא ידעה אבל בהנך לישני דזקוקתי ולקוחתי וברשותי אפשר דנאמנת ע"פ דבריה ונתברר ספק זה מדברי רבינו ירוחם שהדין בזה בכל הלשונות שכתב בנתי' כ"ב ח"א ז"ל וכל אלו הלשונות שהיא ודאי מקודשת לאו כל כמינה לומר שלא ידעתי שנתנם אלי בתורת קדושין אפילו לא דבר עמה על עסקי קדושין כלל וכתב שאם אמרה דלא ידעה הוו ספק קידושין והכי נקטי' ובלישני דמספקא לן אם לא היה מדבר עמה ואמרה האשה דקבלינהו לשם קדושין להר"ן הויא ספק מקודשת אבל רבינו ירוחם כתב בשם רבו דאינה מקודשת ע"ש וכהר"ן נקטי'.

ואם יש לחלק בין זמן התלמוד לזמנינו זה אינו ברור בדברי הפוסקים אך זה מצאתי בהריטב"א ז"ל במאי עסקינן אלימא כשאין מדבר עמה וכו' אפילו דלא קיימי אלא אהנהו לישני דמבעיא לן אבל בהנהו לישני דתני בברייתא בהדיא דהויא מקודשת לא קמבעיא להו דלדידהו לישני דמוכחי לקידושין אינון ופשיט מלתא דכל שהיה מדבר על עסקי קדושיה מקודשת דלקדושין משמע ולא למלאכה מיהו היינו לדידהו אבל לדידן דלא בקיאין נשי בלישנא דהוי' ואינם יודעת בלשון הקודש כל היכא שאין מדבר עמה על עסקי קדושי' ואמר לה אפילו מהנהו לישני דתניא בהו מקודשת לא חיישינן לה דאיהי לא ידעה מאי קאמר אבל במדבר עמה על עסקי קדושיה הא ידעה דלקידושין קאמר לה וכיון דהוו לישני דקדושין הרי זו מקודשת גמורה ובאומר הרי את מקודשת לי הרי הלשון ברור ומוחזק וחזקה הוא דידעה ואפי' כשאין מדברים עמ' על עסקי קדושי' חיישי לה שידעה והויא מקודשת וזו שיטת גדולי רז"ל והיא הנכונה בעיני עכ"ל והנה ממאי דכ' בתחלת דבריו אבל בהנהו לישני דתני בברייתי' בהדיא דהויא מקודשת וכו' ופשיטא מלתא דכל שהיא מדבר עמה וכו' נר' דס"ל ז"ל דצריך שיהא מדבר עמה על עסקי קדושיה אפי' בהנך לישני דהוי מקודשת ובסמוך כ' ז"ל אבל השתא לדידן וכו' כל היכא שאין מדבר עמה וכו' ואמר לה אפי' בהנהו לישני דתני' בהו מקודשת לא חיישי' כנראה דזה דוקא לדידן לא בזמן התלמוד ונראה דדעתו ז"ל ודאי כן הוא כדעת

הרא"ש ז"ל דבהנהו לישני דהויא מקודשת אין צריך שידבר עמה על עסקי קדושיה ומ"ש ופשיטא מלתא וכו' כלומר דודאי אין מקום לומר דהבעיא קאי על הנך לישני דהיכי מספקי אי הוו למלאכה או לקדושי דפשיטא הוא דלקדושין משמע אלא ודאי דלא בעי אלא על לישני דמבעי' לן וכיון שכן דהני לישני דודאי לן שמקודשת אין צריך שידבר עמה ודוק' בזמנם אבל לדידן לא אלא צריך שידבר עמה וכו' ומיהו עדיין נר' דבזמנינו נמי אפילו אם לא היה מדבר עמה על עסקי קידושיה יש לחוש כנ"ל: הלכה ח דף ו אמר רבי יהודא וכו' הלכה כר' יוסי וכו' והוא שעסוקין באותו ענין וכו' דע כי בהך שמעתא באו דברים ברוב ענין בין חכם אחד אשכנזי מוהר"ר שכנא זלה"ה ובין ה' מוהר"ר שמואל הלוי זלה"ה ואם באתי לכתוב כל דבריהם היה צריך להאריך ולצאת חוץ מן הכונה ולא יהיה כונתי בזה כי אם לקצר ולכתוב תמצי' מה שעולה לפסק ההלכה.

הוקשה למה"ר שכנא דמסוגיין משמע דבעינן עסוקים באותו ענין ובפ' האיש מקדש תנן המקד' ב' נשים וכו' אעפ"י ששלח סבלונות לאחר מכאן אינה מקודש' שמחמת קדושין הראשונים שלח וכן קטן שקדש ע"כ משמע מכאן אי לאו טעמא מחמת קידושין ראשונים שלח היו קידושין אף על פי שלא פירש שלשם קידושין שלח ואין לתרץ דבפ' האיש מקדש אייריי באתרא דמקדשים והדר מסבלי להכי הוו קדושין בסתמא ובפ"ק דמעש' אייריי באתרא דמסבלי והדר מקדשי דאם כן מה בא רב פפא לחדש לחלק בהכי הלא המשניות שלמות הן והאריך ליפות הקושיא והעלה בפירוש' דמלתא דהך ברייתא דצריך שיהיו עסוקין באו' ענין מדברת באשה שיצא עליה קול מראשון וקול משני שמותרת אף לראשון לאחר גירוש שני או מגרש שני ונושא ראשון רק שצריך כל אחד הן ראשון שני שנושאה לאחר גרושי חבירו לקדשה קדושי תורה ומיירי הכא שא' עושה חבירו שליח לגרושין או לקידושי תורה באיזה שמתרצה האשה והאי הוא שמדבר עמה על עסקי גיטין וקידושין שתקבל גט מאחד וקדושין מאחר לאיזה שתרצה ונתרצית לקבל הגט מהא' וקידושין מהאחר ונתן לה הגט מאותו שלא רצתה אותו אפי' בפירוש ואחר כן נתן לה קידושין סתם או נתן לה קידושין של תורה מאותו שנתרצה לו ואחר כך נתן לה הגט ולא פירש בהא פליגי ר' יוסי ור"י זה או' דיו וזה או' צריך לפי שכשנתן לה הגט אח"כ נותן לה דבר מה בסתם היא סוברת שהוא פרעון כתובה של אותו האיש שקבלה ממנו הגט וכן אם נתן הקידושין תחלה ואחר כך נותן לה הגט בסתם היא סוברת שהיא הכתובה מאותו האיש שקבלה הקידושין מחמתו ולכן צריך שיהיו עסוקין באותו ענין משום דאיכא למטעי אבל מי ששדך ונותן לה דבר מהבסתם שלא פירש לאיזה ענין הוא נותן לה מסתמא הוו קידושין אא"כ קדשה קידושין של טעו' שאני או' לשם קידושין

הראשונים שלח עכ"ל ובקש' הכרחיות דקות צנומות לקיים פירושו זה מדברי רש"י ז"ל דקדוקים מהבל ימעטו ומוהר"ש הלוי זלה"ה הכה מאד על קדקדו אם בסיב' פירושו שאין לו שחר אם בעבור שעיקר הקושיא היא כתובה על ספר בדיו בדברי התוס' זלה"ה בפרק האיש מקדש שהקשו קושיא זו לרש"י והם ז"ל פירשו דרך אחר בענין הסבלונות וכתבו דעיקר החשש' היא שמ' קדושין אחרים קדמו להם: אבל מדברי הרא"ש ז"ל בפרק האיש מקדש למדנו דין מחודש שכתב על דברי רש"י ז"ל ואף על גב דנתן לה סתם ולא פי' לא הוו קדושין אא"כ דבר עמה תחלה על עסקי קידושין וכל זמן שעוסקין באותו ענין מכל מקום חשש קדושין איכא עכ"ל ובאמת דבריו ז"ל מגומגמי' דאי אין עסוקין באותו ענין מנא ידע' ואפשר דכשהיה מדבר עמה תחלה אף על גב דאין עסוקין כתב כן ודמי לדינא דמקדש בפחות משוה פרוטה או קטן שקדש למדבר עמה ואין עסוקין באותו ענין דיש לחוש ולהחמיר לדעת הרא"ש ולא ראיתי שהוזכר זה בדברי הפוסקים. והר"ש הלוי זלה"ה כתב חילוק אחר בדין והוא זה בלשונו ז"ל והפי' הנכון אצלי בשיטת רש"י זלה"ה דלעולם כדס"ד וכסברת הר"ם ז"ל דס"ל דבהיה מדבר ואין עסוקין באותו ענין אפי' חשש ליכא בשום מקום אלא שסובר רש"י דהיה מדבר עמה ופסק גרע משדך דכיון שהתחיל לדבר על עסקי קדושין באהבה רבה היה לו לקדש מיד באותו חמימות וכיון דנעתק מענין לענין גלי אדעתיה דאישתפוך חמימי ומיהדר הדר ביה ואף על גב דנתן אחר כך כיון דלא חזר ופירש עדיין בחזקת חזרתו הוא ומתנה בעלמא הוא דיהיב לה משום כיסופא דמכסיף מינה אבל שדך אשה שדוכין בעלמא ונתרצית אף על פי שלא יקדש ולא יתן כלום אין כאן גילוי דעת שחזר בו הילכך כששולח אחר כך סבלונות הרי הוא כבני מקומו אי מקדשי והדר מסבלי י"ל אף זו לקדושין מכוון וגם האשה שיודעת מנהג המקום מסכמ' בכך כיון שקבלתם סתם וכ"נ שלכך כיון רש"י במה שפי' מה ששדך אשה ונתרצית וקדם ושלח סבלונו' וכו' ונשמר רש"י שלא אפר' חוששין לסבלונ' במי שהיה מדבר עם האשה על עסקי קדושין והפסיק הענין ונתן לה סבלונות ותכשיטין אלא מיירי בשדיך לחוד דאם היה מדבר וכו' גלי אדעתי' דהדר ביה וכדכתב ואפי' באתרא דמקדשי והדר מסבלי ליכא חששא כלל ומה שכתב וקדש ושלח נשמר שלא אפ' דמיירי במי שקדש קדושין גרועים ונודע לו שהיו בטלים ושוב שלח סבלונו' או נתנם מידו דבכי האי גוונא פשיט' דחוששין לסבלונות דגלי אדעתיה דמקדשי והדר מסבלי וכדכתיב' ולא מכח סברא לבד דחה רש"י ב' פרושים אלו אלא מכח הסוגיא דאי איתא דהיה מדבר רב הונא ורבא בהיה מדבר ופסק ועסק בענין אחר היכי ס"ד רבא לאותובי אשמעתין ממתניתין התם כדקתני טעמא שמחמת קדושין הראשונים שלח דהשתא אין

לתרץ דס"ד דרבא דחוייא דאביי דלישנא בתרא דלא מבעי' קאמר לא מבעי' לא נחית לקדושין כלל אלא אפי' הכא דנח' לקידושין כי לפי דיחוי זה נהי דלא דייקינן דחוששי' לסבלונות דעלמא דלא נחית לקדושין כלל מכל מקום מיניה וביה ודאי דייקינן שאם ידע טעותו ושלח אחר כך סבלונות זו מקודם ולפ"ז מתניתין לא הויא תיובתא אשמעתי' דדילמא דבהיה מדבר על עסקי קדושי' חשוב כמו נחת לקידושין וללישנא בתרא נמי היכא בעי רבא לאוכוחי שמעתין ממתניתין דילמא שאני מתניתין דעבד מעשה ובההיא דברים בעלמא הוו ואביי נמי למה ליה למימר לא מבעיא קאמר וכו' לדחות הדיוק יעמיד אותו ויאמר שאני הכא דנחית לקדושין במעשה וכן י"ל דאם איתא דמיירי רבא בקדש קידושין גרועים ונודע לו שאין כלום ושלח סבלונת היכי מותיב רבא ממתניתין והא עכצ"ל דמינה ובה דייקינן טעמא דאיכא למימר שמחמת קדושין שלח הא אם ידע שטעה דליכא למימר מחמת קידושין ראשונים שלח מקודשת וללישנא בתרא מאי דחי אביי לא מבעיא בעלמא דלא נחית לקדושין עלמא מאן דכר שמיה הא בנחית לקדושין מיירי רבא אלא ודאי מימרא דרבא בסבלונות דלא נחית לקדושין כלל מיירי לא בדיבור ולא במעשה אלא לחוד מיירי ובכן נתיישבו דברי רש"י ז"ל ולפי דרכינו למדנו תירו' לקושיית מהר"ר שכנא אף לפי דרכו דדייקינן ממתניתין דחוששין לסבלונות דעלמא דהיינו בשידך אין קושיא מהיה מדבר עמה דהתם גרע משידך ואפילו חששא ליכא בשום מקום דההיא דהאיש מקדש נחית לקדושין וגלי דעתיה דמקדשי ברישא והדר מסבלי ובההיא דפ"ק הוי אפכא דבעי למיחש לקידושין וגלי דעתיה דהד' בה וכדכתי' עכ"ל פירושו בהלכה ובאמת שהרבה לגנות למהר"ר שכנא מאד והיה לי מקום להאריך בכל הצדדים ואני לא באתי רק לפרש המסכתא לעיקר הדין לבד: ודע שהרמב"ם לא הזכיר עסוקין באותו ענין כי אם בקידושין אבל בגירושין לא הזכיר אלא היה מדבר עמה על עסקי גיטי' גם בהלכות מעשר שני פ"ד דלא הזכירו ורבי שמעון השוה העניינ' יחד.

וראיתי להרב מוהר"ש הלוי ז"ל שהרבה בטענות לחלק בין גירושין לקידושין גם מדברי הריטב"א נראה שיש חילוק בין קדושין לגירושין כיון דלא בעינן דעת' של אשה ומיהו דרכו הרמב"ם להיותו סומך במקומות רבים אל המקום אשר כבר קדם לו הפירוש וסתמא דמלתא בעסוק' בענין מיירי ודקדק בהלכות אישות בפ"ג ז"ל היה מדבר עם האשה וכו' ולא פירש הואיל והן עסוקין בענין דיו ע"כ לא כתב והוא שעסוקים אלא הואיל ועסוקין כנראה דסתמיות היה מדבר הוא בעסוקין באותו ענין גם נראה שכן הוא דעת הרב מוהרי"ק ז"ל בטור א"ה סימן קל"ו שכתב דדעת הרמב"ם דמענין לענין באותו

ענין לא מהני וכתב וז"ל וגם מדברי הרמב"ם בפ' ג' מהלכות אישות ופ' א' מהלכות גירושין כתב סתם והוא שעסוקין באותו ענין.
והנה בפרק א' דגירושין לא כתב כלל אלא דע' דסתם הכי הוי לדעתו ז"ל כדפרישית והסכים הרב מוהרי"ק לומר דלהרי"ף גם כן לא מהני ותמיה לי דאם כן למאי הלכת' כתב הרי"ף ז"ל הך שקלא וטריא מנא ידעינן אמר אביי מענין לענין וכו'. ונראה דהביאו כי היכי דלא נטעי דמענין לענין באותו ענין כולו מקרי עסוקים באותו ענין ולא היה רחוק מן השכל לומר דהרי"ף ס"ל כדעת הרשב"א ז"ל דמהני: תוס' לא יהא לו עסק עמה וה"ר עזריאל פירש וכו' וק' וכו' יש להקשות דהא איכא למעט שמא יסבור שהיא מגורשת ואינה מגורשת ונראה דס"ל שדעתו של ה"ר עזריאל בפירוש לא יהא לו עסק וכו' הוא דומה למימרא דרב יהודה אמר שמואל היינו שמדבר עמה על עסקי גיטין וקידושין וכפי הדין היא מקודשת ומגורשת והטועה סובר שאינו כן אבל בתוספי הרא"ש מצאתי טעם ברור כיון שהאשה אינה נשאת כי אם ע"פ ב"ד לא יש חשש איסור בטעותו שהיא מגורשת שב"ד לא יתירוה לינשא אבל בקידושין ליכא למימר הכי אבל לרש"י שפי' דקאי לדיין ניחא דיבא לטעות להתיר' אם אינו יודע.
ונראה לדקדק אמאי לא תירצו דיש איסור אם יסבור שאינה מגורשת שיחזור ויקחנה בלי קידושין אחרים ועובר משום לא תהיה קדשה וכו' ונראה דלא חמירא הך איסור' כולי האי כי היכי דנימ' עליה לקמן דקשין מדור המבול אבל כהן המחזיר גרושתו הוא לאו ברו' בתורה והוה סליק אדעתי' דקשי' מדור המבול והקשו התוספ' דאפ"ה לא נאמר אלא באיסור אשת איש: הלכה ט דף ו וכן בגירושין וכו' יש לדקדק אמאי לא בעי באשה אם אמר לה אין לי עסק ביך מהו ונראה דאין לי עסק ביך פשיטא דלא מהני דהוא נסתלק ממנה והוי כאילו אמר לה איני אישיך וכו'.
אבל הר"ן כתב בפ' המגרש גבי מתניתין דגופו של גט וכו' ודוק' בעבד הוא דקבעי ליה אבל באשה לא מסתפקא ליה משום דלא שייך לישנא דאין לו עסק בך אלא בעבד שגופו קנוי ע"כ ולפי חילוק זה נלמוד דאם אמר לה אין לי רשות בך מהני משום דשייך גבי אשה כי האי לישנא אבל אי טעמא דאין לי עסק בך הוי מטעמא דפרישנא שהוא מסל' עצמו ממנה גם כשאמר אין לי רשות בך הכי הוי ונראה דהבנת או' אין לי עסק בך כלו' אין לי עסק בעבודתך אלאתהא לעצמך ולי שלשון זה שייך בעבד לבד שגופו קנוי לא מהני אבל לשון או' אין לי רשות בך הכונה היא שתהא לעצמך ומהני כנ"ל: תוס' כשתברח ממני וכו' יש לדקדק אי גרסי בגמ' ממנו איך הוה סליק אדעתייהו לפ' כשתברח ממנו מעכשיו ואי גרסי ממני לא יתכן מה שאמר הגמ' כלל ונראה דממנו גרסי' והיו מפ' הברייתי' דה"ק

דהך ממנו הברייתא מדברת בעד הכותב וה"ל כדכתב ממני ובדוחק יש ליישבו כן עכ"פ מ"ש מעכשיו פירוש משעת מכירה וק"ל: הלכה י ע"א אמר אביי המקדש במלוה אינ' מקודשת וכו' ה"ד וכו' הא רבית מעליא הוא פרש"י ואמאי קרי ליה הערמת רבית וי"ל אמאי לא קאמר דפריך רבית מעליא הוא ולא הויא מקודשת.

וראיתי לה' רבינו ירוחם לתי' כ"ב ח"א שכ' ז"ל וברבית קצוצה כגון שהלו לה ד' בה' וקדשה באותו חמישי אינה מקודשת ע"כ כ' בפשוט שאינה מקודשת. ויש לדון בדבריו במאי איירי אי דאכתי לא מטא הזוז החמישי ליד המלוה תיפוק לי דאינה מקודשת משום דהוי הלואה דהא פריך בגמ' ועוד היינו מלוה ואי אמרת שכבר מטא לידיה ומשום דקיימ"ל דיוצאה בדיינים מש"ה אינה מקודשת באמת נראה דהסברא יחייב כך אבל ראיתי להריטב"א ז"ל שכ' גבי הא דפריך בגמ' רבית מעליא הוא ז"ל פי' לישנא בעלמא קא מקש' ליה היכי קרי ליה הערמת רבית אבל ודאי אפי' ברבית גמורה אם כבר פרעתו לו וחזר וקדשה בו מקודשת דמעו' דרבית שפרע לוה למלוה קונה לגמרי וממון גמור לו אלא שיש עליו חובה להחזירם וב"ד מוציאין ממנו ואם מת אין בניו חייבים להחזיר אלא בדבר מסויי' מפני כבוד אביהם ולא עוד אלא אפי' בחזרה לא מתקן לאוי' כדמתקן לאו דגזל בהשבון ע"כ ולפ"ז נמצינו למדים שהריטב"א ורבינו ירוחם חולקים בזה ואפ' שדעת רש"י נוטה אל דברי הריטב"א ז"ל ולכך כ' ז"ל דעיקר הקושי' הוא אמאי קרי הערמת רבית והשתא קס"ד דאיירי בשהגיע לידו דאי לא הגיע היינו מאי דפריך אחר כך ועוד היינו מלוה וקרוב בעיני להיות הענין בספ' כיון שדברי רבינו ירוחם הם מסופקים וקרוב לודאי דאיירי בשכב' הגיע הרבית ליד המלוה: תוס' דארווח וכו' כתבו בסוף דבריהם ז"ל וז"ל בהנאת מלוה משמע שהיתה כבר אין לדקדק לרבא גופיה אמאי נקט מלתי' במלוה שהיתה לו כבר דכיון דנקיט המקדש במלוה וכו' דהיינו מלוה שהיתה לו כבר מש"ה נקט בהנאת מלוה שהיתה לו כבר.

ולענין הלכה כ' רבינו ירוחם שהשני פרושים הם הלכה והרמ"ה כ' ספק מקודשת פי' דוקא היכא דארווח לה זימנא ולא נקט מעות בידיה שאם נקט מעות בידיה ונתן בידה ואמר לה התקדשי לי בהנאת הרותף זמן הויא מקודשת גמורה וכן אם נותן למלוה שלה פרוטה להרויח לה זמן ג"כ אלא דהוי הערמת רבית והרב בעל הטורים כ' בשם בעל העיטור בפי' הרמב"ם אלא שנראה דס"ל דהערמ' רבית דקאמר בגמ' היינו אבק רבית ובפירושי לא"ה בס"ד הארכתי שם.

ודע שעיקר הטעם דלא הוי אלא הערמ' רבית לרש"י ולהרמב"ם משום דלא יהיב לה מידי אבל אי הוה יהיב לה מידי בי' וקדש' בו פשיט' שאפי' היה ההלואה אחר זמן היה רבית

קצוצ' איבר' דאם נתן לה אחר זמן הנתינ' כשב' להרויח להרמב"ם הוי אבק רבית שכ"כ פ"ו מהלכות מלוה ז"ל הורו רבותי שהמלוה את חבירו ולאחר זמן תבע חובו וא"ל הלוה דור בחצרי עד שאחזיר לך חובך ה"ז אבק רבית לפי שלא קצץ בשעת הלואה והר"א כ' בהשגות שלא יפה הורו שאם הגיע זמן הפרעון וארווח לה זימנא משום ההיא דירה כשעת מתן מעות דמיא וקידושין יוכיחו עכ"ל ופי' הרמב"ם דחשבינן כנתינת המעות לידה לענין שתהיה מקודשת אבל לא חשיב אלא הערמ' רבית משום דלא באה מידה לידו כלל דאם נתנה הוא לו אחר זמן רבית מעליא הוי ואפשר שתהיה מקודשת אז לא תהיה על הדרך שכתבתי למעלה על דעת הריטב"א ורבינו ירוחם: הלכה יא תוס' לא החזירו לא יצא וא"ת אמאי לא יצא הא לא הוה תנאי כפול וכו' וקשה מי יאמר לי דלא איירי רבא בדכפל לתנאה והכי כתבו התוס' בפ' מי שאחזו ואין לומר דהכא ס"ל לתוס' ז"ל דהו"ל לפרש ומדסתם רבא ולא פ' ש"מ דאפי' בלא כו' איירי הכא לדברי התוס' איכא למידק ובמאי דהקשו ז"ל ובלא החזירו אמאי ואמאי לא יצא והא הוי תנאי ומעש' בדבר אחד וכו' ותירצו בתירוץ השני דהא דלא מהני וכו' היינו כששניהם סותרים וכו' דהך קושיא נמי נקשה אנן דהא בעינן תנאי קודם למעשה ורבא גופיה משני התם בפרק מי שאחזו דמטעם שהמעשה קודם לתנאי אינה מגורשת.

על כרחיך ליכא לתרוצי להך קושיא אלא דרבא לא דק בלישנא כי היכי דקתני כולהו מתניתא דגיטין ה"ז גיטך ע"מ שתתני ק' זוז וכו' דלאו דוקא אלא צריך שהתנאי יהיה קודם המעשה וכיון מלתיה דרבא הם בלי דקדוק לענין תנאי קודם למעשה כמו כן נאמר לענין תנאי כפול ונראה דלענין תנאי כפול א"א דאיירי רבא בהכי דרבא נקט במלתיה ואם לאו לא יצא ופשיטא שאם כפל תנאו שלא יצא אלא ע"כ חידושא אשמועי' דהא דכיון דבלא כפל לתנאו איירי הכא סד"א דאפי' לא החזירו יצא קמ"ל דאם לאו לא יצא זהו טעם התוס' כאן והוא הפך מה שכתבו בפרק מי שאחזו בד"ה לאפוקי וכו' ובמה שתירצו התוספות דהכא דעתו שיברך חבירו וכו' צ"ל דהך מימרא נמי איירי בדלא כפל וניחא ליה למיהב ליה במתנה גמורה כי היכי דליקני לוה מא דבעי למקני וכן בשאר דפדיון הבן בכולהו איכא אומדנא ולא צריך תנאי כפול.

והיה נראה לומר דהכא איירו בדכפל התנאי אבל במלתא דרבא איירי ע"כ בדלא כפל דאם כפל פשיטא ומאי קמ"ל דאם לא החזירו לא יצא והראשון עיקר וראיתי בתוספי הרא"ש ז"ל הילך אתרוג זה ע"מ שתחזירהו לי וכו' אין התלמוד מדקדק בלשונו להזכיר תנאי קודם למעשה והן קודם ללאו ותנאי כפול לפי שלא בא להשמיענו דין תנאים אלא דין מתנה ע"מ להחזיר מיהו מיירי שהתנ' בכל דין תנאים דא"כ היה התנאי בטל והמתנה

קיימת ולא דמי לתנאי ומעשה בדבר א' דהיינו כששניהם סותרים ע"כ הנה הסכים למה שכתבתי בענין תנאי קודם למעשה אבל לענין תנאי כפול מסכים לדברי התו' דפ' מי שאחזו הפך מה שכתבו בזה: אלא אמר רב אשי בכולהו קני לבר מאשה יש לדקדק כיון דמעיקרא קס"ד דכלהו הנך שוים דהכי פריך אי קסבר וכו' אפי' כלהו נמי אלמא סבירא ליה למקשה דכלהו שוים ודוחק לו' דכלהו נמי דקאמר היינו לבד מאשה.

ונראה דמעיקרא הוה פריך אפי' כלהו נמי דהיה ראוי להיותן שוים ורב, אשי תירץ לבר מאשה דאל"כ מאי קמ"ל רבא בהך מימרא דהכא דמתנ' ע"מ להחזיר שמה מתנה הא כבר השמיענו רבא דין זה בהא דאתרוג אלא דהכא אשמועי' דבכלהו קני לבר מאשה ולענין הלכה בההיא דאתרוג לא נמלט הדבר ממחלוקת ומינה נשמע בדינא דגמרא דאיכא למספק בהכי ובאשה לעולם אינה מקודשת ואם, נתן לה מתנה לזמן ידוע ואמר לה תהא מקודשת לי בההיא הנאה שאת נהנית באותו זמן רבינו ירוחם כ' סברות בזה והסכים לדעת האומרים מקודש' ונראה דיש לחוש להחמיר ואם קבלה קידושין מאחר להצריכה גט וראיתי בהגהות מיימו' בפרק א' מהלכ' סוכה ולולב ז"ל בס"ה כ' שצריך להזהר בד' דברים וכו' וצריך שיאמר ע"מ שתחזירהו לי הרי הוא לך במתנה ואם לאו לא יהא שלך ע"כ ולא הבינותי דאדרבא אם לא יקיים תנאי בכל אלה כ"ש שהמתנה טובה והתנאי בטל ואפי' לא יחזיר לו יצא עכ"ל ואדרבא דבריו לא הבינותי שכונת הסמ"ג אינה לענין אם יצא או לא דבכל גוונא אפי' בסתם כ"ש דיצא אבל כונת ס"ה הוא לענין אם חייב להחזיר או לא והדברים פשוטים לע"ד ועיין דברי ס"ה בה' לולב תראה מפורשות בטעמם וכמו שכתבתי: הלכה יב דף ז תן מנה לפלוני וכו' מקודשת מדין ערב.

הדינים שיש בזה אם צריך שיאמר לה התקדשי לי וכו' פשוט בדברי הר"ן האריך בכל מה שיש בו מן הצורך ודע שבדין ערב קי"ל דבשעת מתן מעות משתעבד אבל שלא בשעת מתן מעות אינו משתעבד אלא בקנין ובאשה לא שייך למימר הכי שלא בשעת מתן מעות שאם אמר לה הרוח זמן לפלוני ואקד' אני לך דאינה מקודשת וכ"כ הרשב"א ז"ל ולפי זה לא דמיאשה לערב בכל אא דערב לאחר זמן ההלואה הוי ערב ובאשה אינה מקודשת ע"מ לענין תוך זמנו מדמי ליה לערב דמשתעבד והויא מקודשת.

ובהנך דינים דלקמן אי איירי בשעשאו שליח או לא הדבר ברור בס' הטור בא"ה ובב"י אין להאריך כי אם במה שיש לי בו מן החידוש לענין הדין: הלכה יג אמר רבא התקדשי לחציי וכו' הא לא דמיא אלא דאמר רבי יוחנן וכו' לכאורה נראה דיש חילוק בין העניינים דההיא דרבי יוחנן אם הקדיש חציה וחזר ולקח משותפי' חציה אינה מקודשת אבל באשה אם אמר לה חצייך בפרוטה וחזר ואמר לה וחציך בפרוטה הויא מקודשת וכמ"ש

התוס' לקמן בד"ה חצייך בפרוטה ונראה דבדמיון בעלמא נקטי' דודאי כיון דהיא לא גילה דעתה דלא הקדיש אלא לחציה סברא הוא שאינה מקודשת: תוס' ש"מ בעלי חיים נדחין וכו' פי' בקונ' וכו' עד ואיכא למ"ד אין דיחוי אלא בדבר שהוקדש לגופו ליקרב וכו' פי' בדבר שהוקדש לגופו אע"ג דהוי דחוי מעיקרו דאי דווק' בדבר הנראה כבר נתמעט זה באומר וש"מ בעלי חיים נדחים לאפוקי מההיא סברא וע"כ מ"ד אין דחוי אלא בדבר שהוקדש לגופו ס"ל אפי' דהוי דהוי מעיקרו וקשה דא"כ מה מקשי' התוס' ל"ל למימ' הני הני תרתי ש"מ וכו' כיון דע"כ איכא דחוי מעיקרו בלי דחיית דמי' כפי אותו הדעת וכמו שכתבו התוס' ז"ל ואם כוונת התוס' בקושייתם היא דנהי דאשכחנא לה בדוכת' אחריתי אבל אכתי גבי הך מלתא דר' יוחנן לא משכחת דחוי מעיקרו מבלי שיהיה דחוי בדמים אכתי תקשי לך בדברי התוס' שלא תירצו בזה ולא מידי.

ונראה דודאי הכי היא וכוונתם בזה הוא לומר דכיון דאשכחנא בעלמא דחוי מעיקרו מבלי שיהיה דחוי בדמים ודחוי בדמים בלי שיהיה דחוי מעיקרו מש"ה נקט הכא הני תלת מילי בלישנא דאית לן בעלמא שיש זה בלא זה עם שכפי האמת לא יתכן כן במקום הזה כ"א אחים ולא יתפרדו. עוד כתבו בתירוצם ז"ל ולאו דוקא נקט התם והפריש קרבן תחלה וכו' יש לדקדק כיון שבחלוקה הראשונה דענין מומר הוי דחוי מעיקרו וזם לא יתכן דבחלוק' היה שוטה ונשתפה וכו' אמאי צריך עוד למעבד צריכות' בפ' נגמר הדין באו' ואי אתמר הא ולא ההיא דמומר וכו' והא ההיא איצטריך אפי' דהוי דחוי מעיקרו דהוי דחוי ואפי' לדחות דאם כל כוונתו היתה לכך הוה ליה לפרושי ואין זה מספיק דהא נקט הכי בעבור החלוקה דשוטה וכמ"ש התוס' עצמן.

ונראה דא"א מבלי צריכות וכמ"ש בגמ' דאל"כ תקשי לך אי כל כוונת ר' יוחנן היא זאת לאשמועינן דדיחוי מעיקרו הוי דחוי הא כבר השמיענו זה רבי יוחנן הכא בהך מימרא ואפי' דחוי בדמים וכ"ש דהוי בדבר קדושת הגוף אע"כ לא איצטריך ההיא מימרא דהתם אלא משום דסד"א דכיון דבידו לחזור לא הוי דחוי קמ"ל וזהו הצריכות שעושה שם בגמ' והוא מוכרח כדפרישית ומ"ש התוס' ואשכחן נמי דחוי מעיקרו וכו' אע"ג דהך לא הוי אלא אליבא דר"ש דס"ל דהולד יקרב לפסח מ"מ הכי קאמרי התוס' דמשום דמצינו בעלמא חד סברא דיש דיחוי דמים בלי דיחוי מעיקרו מש"ה נקט ה"נ תלת מילי עם שבאמת השתים מהם אחת ובפ' מי שהיה טמא דנקט רבי אושעיא חלת ההיא איירי דשאינה מעוברת הנקיבה וק"ל וכן נראה בתמורה דדוקא במעוברת אמר רבי אליעזר ע"ש עם שבאמת יש לפרש באופן אחר ולומר דהתם הוי אליבא דרבנן עוד כתבו וא"ת ולמה ליה לרבי יוחנן וכו' ויש לדקדק תקשי להו לרבי אושעיא נמי ל"ל ההיא מימרא

דסוף מס' כריתות גבי מטמא מקדש דש"מ תלת וכו' וההיא דמי שהי' טמא דרבי אושעיא גופיה שמע מיניה תלת.
ונראה דההיא דכריתות איצטריך משום דלא נימא סברת המקשה דהוה פריך מברייתא דר"ש ורבנן ודין דמתני' דמי שהיה טמא אינו ממה שיקשה לתנא דלשתוק מדין המשנה דהמשנה הוצרכה לדינ' ודוק' למימרא דרבי אושעי' הוא דאיכא למידק למה ליה הך מימרא עוד כתבו לפרוך מרבי אלעזר וכו' ההיא דר' אלעזר אוקמוה התם בתמורה דאימ' נמי שייכ' בעול' מש"ה יקרב ולדה דוק ותשכח עוד כתבו וי"ל היינו טעמא וכו' דע"כ לא קאמר וכו' שהרי אין קדושת דמים חלה בעופות וכו'.
ויש להקשות שהרי הך קושיא זו קיימ' במימרא עצמה דקאמר דש"מ תלת וחד' היא דקדושת דמים נדחה והא תקשי לך דהא בעופות ליכ' קדושה דמים כלל ורש"י ז"ל הוקשה לו ז"ו וא"ת הלא אין פדיון לעופות ותירץ ה"מ היכא דנר' וכו' אבל זה לא חלה עליו קדושת מזבח לעולם וכיון שכן היכי כתבו התוס' ע"כ לא קאמרי רבנן וכו' דהא כמו שיתורץ לדברי האומר קדושת דמים נדחה כמו כן תתרץ למאי דפריך ליה ע"כ לא פליגי מטעם דאין קדושת דמים לעופות דהא צריך ע"כ לתקן דשייך ביה קדושת דמים וכיון שכן מאי פריך מהך ברייתא למאי דקאמר בעלי חיים נדחים.
ונראה דכח המקשה הוא דכיון דאין לו קדושת דמים כלל אלא משום דלא חלה קדושת מזבח לעולם משו"ה פריך ע"כ לא פליגי וכו' ולדברי התוס' צ"ל דמאי דתירץ כי אמרינן לרבנן פי' שאין חליקה שלהם תלוי בהך אלא בבעלי חיים אי נדחית או לא וליכא למימר ע"כ לא פליגי וכו' שוב מצאתי כן בדברי התוס' בתמורה דכ"ו ע"ש בתחלת דבריהם ז"ל ויש לומר דאשכחן דחוי מעיקרו אע"ג שקדוש קדושת הגוף וכו' לשון אע"ג קשה דהא למ"ד דחוי דמים הוי דחוי כ"ש בקדושה הגוף ולא שייך לשון אע"ג בזה ובקל יתב':
הלכה יד בעי רבא חצייך וכו' כיון דאמר לה בחצי פרוטה פסק' וכו' או דילמא מונה והולך וכו' את"ל מונה וכו' יש לדקדק אמאי לא קאמר את"ל הפך זה והו' את"ל דפסק דילמא הא דפסק' הוא משום דא"ל חצייך אבל אי אמר לאשה התקדשי לי בחצי פרוטה ובחצי פרוטה אמרי' דלא פסקה או דילמא כיון דקאמר חצי פרוטה פסק' למלתי'.
ובתוספי רי"ד כתוב בלשון הזה דה"פ אע"פ שאמר חצי פרוטה שאינו שוה כלום כיון שאמר חצייך פסק למלתיה וכיון שקדש לחצאין אינה מקודשת או דילמא כיון שלא אמר אלא בחצי פרוטה מונה והולך הוא ע"כ. ויש לדקדק אמאי הוצרך לפרש בגמ' טעמ' דמלת' משום דאמר חצייך פסק' וכו' שלא הוזכר בגמ' ונר' דס"ל דאי לא אמר חציי' אלא התקדשי לי בחצי פרוטה ובחצי פרוטה כיון שלא הזכיר חצי גופא כלל הויא

מקודשת ודמיא להתקדשי לי בזו ובזו ובזו ולענין הלכה אם אמר לה התקדשי לי בחצי פרוטה ובחצי פרוטה עם שלא נתבאר בדברי הפוסקים נר' דכיון שלא הוזכר בגמ' אלא חצאי גופי' נר' דהוי' מקודשת אם יסכים א' מבעלי הוראה ובדין חצייך בפרוטה וחצייך בפרוטה לדעת התוס' אם אמר לה בלשון קדושין הוי' מקודשת אבל אם אמר לה הרי את מאורסת או שאר מהלשונות הוא דבעי אבל הרב הגדול מוהרי"ק כתב בטור א"ה סימן ל"א ז"ל ואין כן דעת הפוסקים שלא חלקו בכך והרמב"ם ורבינו כתבוה באומר בלשון קדושין ולענין קושית התוס' יש לומר דכשאמר לה תחלה חצייך בפרוטה ליכ' גילוי דעת שהיא מתרצה בכולה וכי הדר אמר לה וחצייך בפרוטה דאז גלי דעתה שהיא מתרצה בכולה מאי הוה דילמא בשעת אמירה חצייך בפרוטה קמא לא נתרצית אלא לחצי' והשתא הוא דהדרא בה ונתרצית עכ"ל ותמיה לי על פירושו ז"ל דא"כ בשני חצייך בפרוטה דאיכ' גילוי דעת שמתרצית בכולה אמאי לא תהיה מקודשת גמורה ולדברי התוס' ניחא דטעמא הוי משום דלא אמר לה בלשון קדושין ואפשר דלדידיה הוי הלשון יותר גרוע כיון שמקדשה בפרוטה למה לו להזכיר הב' חצאין ובדוחק יש עוד ליישב דבריו וק"ל.

ומ"מ לענין הלכה ודאי דאזלינן אחר רוב הפוסקים שכתבו דהוי קדושי ספק ואפילו אמר בלשון קדושין. ובדין שני בנותיך לשני בני בעי בגמ' אי בתר נותן ומקבל אזלינן ומדברי התוס' נר' שאם המקבל היה שליח משתי נשים לא מהני אם נתן לו פרוטה וטעמ' דגמ' הוי משום שהבנות היו קטנות והאב הוא המקבל שהכסף שלו ונר' דה"ה נערות אבל בתוספי רי"ד כתוב ז"ל ואי שני ב"א נתנו פרוטה לאב בשתי בנותיו פשיטא דלא הוו קדושין כיון דכל חד לא יהיב אלא חצי פרוטה לא חשיבא ממון אבל הכא דנותן הוי חד ומקבל חד איכא למימר דבתר נותן ומקבל אזלינן ע"כ וכיון שכתב דבתר נותן נמי בעינן עם שהוא שליח משני אנשים גם אם הנשים עשו שליח לאיש אחד אפשר לספק ג"כ והר"ן ג"כ הביא הלשון כפשוטו נר' מדבריו דדעת נותן ג"כ בעינן: הלכה טו ההוא גברא דאקדיש בשיראי וכו' אי דאמר לה בכל דהו וכו' בזה יש ג' חלוקות הזכירן בעל התלמוד הא' דאמר לה בכל דהו ב' דאמר לה חמשין ולא שוו חמשין ג' דאמר לה חמשין ושוו חמשין ויש חלוק' ד' שנתן לה סתם ויש לעיין בזאת החלוקה מה יהיה דינה אי כ"ע לא פליגי דלא צריכי שומא לשמעינן רבותא בכה"ג ואמאי קאמר בכל דהו כולי עלמא לא פליגי אי לכ"ע אינה מקודשת כ"ש דהוה ליה לתלמודא לאומרו ואי פליגי בהכי הו"ל לתלמודא למימר הכי דהוא חידוש טפי דאע"ג דלא הזכיר סכום אפ"ה מקודשת ונר'

דבסתם נמי פליגי ונקט חמשין ושוו חמשין להודיעך כחו דרב יוסף דאפילו בחמשין ושוו חמשין צריך שומא.
ולרב יוסף דאמר צריך שומא יש לדקדק דמתני' דהאיש מקדש גבי התקדשי לי בתמרה זו בזו ובזו וכו' אם יש בכלן ש"פ מקודשת ומשמע אחר קידושין אלמא לא צריכי שום' ונר' דה"ק אם יש וכו' והוא ששמו מעיקרא ומן הראוי היה שהחו' יקשו מהך מתני' ונראה דהתירוץ פשוט אצלם במשנה אבל בברייתא משמע להו דלשון שמין משמע אחר הקידושין וק"ל הלכה טז דף ח אמר רב יוסף מנא אמינא לה וכו' אך סייעתא דמייתי רב יוסף לדבריו לא יתכן אלישנא קמא כלל דהתם לא תליא מלתא במידי דקיץ אלא משום דאשה לא סמכא דעתא אבל מייתי סייעתא ללישנא בתרא דמה כסף דקיץ וכו' ונמשך מזה דאפילו בכל דהו פליגי אבל במאי דמייתי רב יוסף לקמן מברייתא דעגל זה וכו' צ"ע שהתוס' כתבו לקמן דללישנא קמא מייתי ראיה ויותר פשוט הוא לומר דמייתי ללישנא בתרא כדפי' לעיל.
ועוד צ"ע איך יתכן ללישנא קמא דהא טעמא של אשה הוי משום דלא בקיאה בשומא ובאיש ליכא למימר הכי ועוד אם נתן לכהן ה' סלעים מה לנו בידיעת הכהן כיון שכבר נתן לו ה' סלעים. ונראה דכיון שהכהן הוא אדון בכור זה אם אין לו ידיעה בשיווי הדמים אין בנוי פדוי וצריך דעת כמו שצריכה האשה לידע שיעור קדושיה.
ונר' לתרץ מה שדקדקתי למעלה דקאי נמי אלישנא קמא וכוונת התוס' היא דלא ניחא דהוי כי הך דלעיל דלא מייתי אלא אלישנא בתרא דהכ' אף אלישנ' קמא מייתי ראיה והטעם דהא דאמרינן לעיל דאשה לא בקיאה בשומא היינו דוקא שיראי ששומתו ידועה לרוב בני אדם מלבד הנשים אבל יש דברים שצריך שומא אפי' לבני אדם וקצת מזה כתבו התוס' לקמן ד"ה והלכתא שיראי וכו' ועגל לא הוי שומתו ידועה ואנן בעינן דעת כהן ולכך מייתי אף ללישנ' קמא: ולר"נ דאמר פירות לא עבדי חליפין וכו' יש לדקדק דר"נ מוקי לה בחליפין שוה בשוה דמקנו לכ"ע וכמ"ש התוס' בהזהב בסוגיא דכל הנעשה ואפ"ה ממעט מקנין זה לע"ע דלא מקני בהך חליפין.
ונראה דדומיא דכלים קתני דהוי בכלי כל דהו וליכא לאוקמי לר"נ בקנין אגב לא שאינו נקנה אגב תבואה וכלים דמאי אריא דנקט תבואה וכלים דהא אפי' ע"ג קרקע נמי הוה ליה למימר דלא קני דהא מטלטלים אינן נקנים אגב מטלטלין. אבל תבואה וכלים אימא מדמקרב' הנאתייהו וכו' וק"ל לשתוק קרא מישיב דרבינן שוה כסף ככסף ואנא ידענ' מדאיצטר' כסף למעט תבואה וכלים דלא מקרבא הנאתייהו דאי שוה כסף אינו ככסף אלא כסף דוקא למה איצטריך קרא למעט תבואה וכלים אפילו מקרבא הנאתייהו.

והיה נר' לתרץ דאי לאו קרא דישיב הייתי אומר דבעלמ' שוה כסף ככסף והכא כסף מקנתו הוא מיותר וממעט שוה כסף תדע לך דהא מעיקרא היה אומר המקשה אילימא דלא מקני בהו כלל וכו' ישיב גאולתו אמר רחמנא וכו' משמע דאי לאו ישיב הייתי אומר דכסף ממעט שוה כסף ולהכי איצטריך ישיב דלא נימא דכסף מקנתו ממעט שוה כסף אך קשה שהתוס' בריש פרקין בד"ה בפרוטה הקשו גבי אשה מנלן דשוה כסף וכו' דהא לקמן גבי ע"ע איצטריך קרא וכו' ואין ראיה מכאן כלל כפי מאי דפרישית דהכא ע"כ איצטריך כי היכי דלא נטעי ביתורא דכסף מקנתו.

עוד קשה לדברי התנא דממעט תבואה וכלים היכא דמקרב' הנאתייהו ומנלן הא דילמ' קרא לא איצטריך אלא למעט חליפין דכלים דמהני בעלמ' ובע"ע לא מהני א"נ קנין אגב קרקע: ונר' דס"ל לתנא דמעוט' מכסף מקנתו הוא מעוט גמור וה"ק דוקא בכסף נקנה ולא בדבר אחר ומינה נשמע דאינו נקנה לא באגב ולא בדבר דמקרב' הנאתייהו ולא בחליפין ואי לא הוה כתיב ישיב הייתי אומר דשוה כסף אינו ככסף בכל דוכתא ויתורא דמכסף מקנתו לא אתא אלא לחליפין דע"י כלים או לקנין אגב השתא דשמעי' מישיב שוה כסף ככסף הייתי אומר דהיכי דמקרב' הנאתייהו נמי הוי בכלל ישיב אבל ממיעוטא דכסף מקנתו ממעטי ליה דמשמע מעוטא לגמרי: תוס' מאי ניהו חליפין דברי התוספות בלתי נקשרות ושייכות בדברי הגמ' ונראה דהרגישו בהך דקמשני ומאי ניהו חליפין דהשתא דקרא איירי בין ביציאה בין בהכנסה וכמו שפרש"י בלשון המתחיל ישיב גאולתו וכו' דנהי דשייך קנין חליפין בקניית' לעבד אבל שיהא נקנה הוא עצמו בחליפין היה נראה לכאורה דלא הוה שייך קנין לזה כתבו ולא קונה עצמו בחליפין וכו' והביאו דוגמ' לזה מעבד כנעני דאי הוה בכליו של קונה הוה מהני וק"ל.

ולענין ההלכה כנראה משמעות ההלכה כפי מסקנא דידן דלא קי"ל כרב יוסף הך ברייתא דאינו נקנה בתבואה וכלים אינה מתקיימת אלא בפחות מש"פ ומטעמא דמקרב' הנאתייהו דבחליפין ליכא לאוקמ' דהא קי"ל כר"נ דפירי לא עבדי חליפין וכ"כ בסמ"ג עשין פ"ג לענין ההלכה. ותמהתי מדברי הרמב"ם שכתב ז"ל בפ"ב מהלכות עבדים ז"ל בדין הנמכר לכותי ז"ל ומשיב השאר כסף לא תבואה וכלים שנאמר כסף ממכרו בכסף הוא נגאל מיד הכותי ואינו נגאל בשוה כסף עכ"ל כתבו בסתמ' אינו נגאל בשוה כסף ולא כתב טעמא דמקרבה הנאתייהו כנר' דאינו פוסק כי הך סוגי' דהכא דשוה כסף הרי היא ככסף מדכתיב ישיב והרב הגדול מוהרי"ק ז"ל כתב שדברי הרמב"ם הם מהירו' דפרקין דאמרינן בכל אתר את עביד שוה כסף והכא לית את עביד ותירצו דהכא איכא כסף מיותר והוא דבר תימא איך הניח הרמב"ם ז"ל תלמוד ערוך דשוה כסף ככסף וסמך

לו על הירושל' והרמב"ם ז"ל אזיל לשיטתו בתחילת פ"ב ז"ל ע"ע שמכרוהו ב"ד והמוכר עצמו נקנה בכסף ובשוה כסף ע"כ הזכיר שוה כסף באלו ולא הזכיר שוה כסף בנמכר לכותי והתימ' הגדול על הרב מוהרי"ק זלה"ה שכתב בתחילת הפ' ז"ל ובכל מקום שוה כסף ככסף דילפינן מנזקין וע"ע דכתיב בהו ישיב.

ואיך יתכן זה על דברי הרמב"ם כיון שהרמב"ם ז"ל ס"ל כדברי הירושלמי ובדברי הסמ"ג ז"ל שכתב ומעמיד הרבה וכו' צ"ע הארכתי בפירושי לא"ה: הלכה יז אמר רב יוסף מנא אמינא לה דתניא עגל זה וכו' ומסיק רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא וכו' כך היא המסקנא דדוקא בגבר' רבה הוא דאמרינן הכי והכי פסק בסמ"ג עשין קמ"ד והר"ן תמה על דברי הרמב"ם שכתב ז"ל נתן לו כלי שאינו שוה בשוק ה' סלעים וקבלו הכהן בה' סלעים הרי בנו פדוי ולא חילק בין גבר' רבה וכו'.

וראיתי בטור י"ד סימן ש"ה להרב מוהרי"ק זלה"ה כתב דרך על דברי הרמב"ם ז"ל הרוא' יראה כמה הוא דחוק בדברי הגמ' באו' לכ"ע לא שהודחק לפ' דכשלכ"ע לא שוי לא אמרי' הכי. והיה נראה דבכל הדברים אין לחלק בין אדם חשוב לאינו חשוב דהכל שוים וכל הצריכים באותו הדבר קבלוהו בסכום כך מהני ודוקא בסודר' שהוא דבר אינו שוה לכל הוא דאמר בגמ' דוקא רב כהנא וכו' והרמב"ם איירי בשאר מילי דעלמא ועדין הדבר קשה למה לא כתב דין הסודר אולי לפי שהוא דבר פרטי.

אחר זה ראיתי הדבר מפורש בדברי רבינו ירוחם זלה"ה תמהתי מהמוהרי"ק איך נעלמו דבריו ממנו והנה הנה בחלק אדם נתיב ראשון ח"ג ז"ל וי"מ דוקא אדם גדול כרב כהנא כשקבלו עליו וכו' וי"מ שכתבו דאין לחלק זולתי כשלא קבלו בשעת פדיון אלא אחר פדיון ראה שלא היה שוה ואמר לדידי שוה ואז יש לחלק דאם הוא אדם גדול הוי פדוי וכן כ' הרמב"ם ז"ל עכ"ל מכאן נראה בהדי' דס"ל דדעת הרמב"ם הוא כשקבל בעת הפדיון ולהכי אין לחלק בין אדם גדול לשאר בני אדם: הלכה יח דף ח אמר ר' אלעזר התקדשי לי וכו' בפ' האיש מקדש דף מ"ז פריך אמילתיה דרבי אלעזר נימא כתנאי אמרה לשמעתי' אמרי מנה חסר דינר כסיפא לה מלתא למתבעי' וכו' ולפ"ז יש לדקדק אמאי לא מוקי הך ברייתי' בהכיומטעם דנמצא חסר דינר הוא דיכול לחזור ונראה דלשון אפילו בדינר האחרון נראה דלא מבעיא בדינר הראשון או השני וכו' ולענין הלכה כתב הר"ן בזה סברות בנמצא חסר דינר דיש שפסקו כי"א דמקודשת מדתניא הכא במנה זה ונמצא חסר דינר אינה מקודשת דאלמא במנה סתם מקודשת וכתב הר"ן ז"ל דאי מהא לא אריא דרבותא קמל"ן דסד"א דדרך מנה להיות חסר לפעמים ממנו דינר וכיון דאמר במנה זו כמות שהוא קאמר קמל"ן דלא עכ"ל ובאמת שבא בלשונו ט"ס בקל יתב'

אבל כונתו מבוארת דנקט הכי משום חדושא ויש לדקדק לדעתו ז"ל היכי קאמר בגמרא הכי נמי מסתברא דאי ס"ד וכו' השתא במנה סתם לא הוו קידושין במנה זו מבעיא וכו' ומאי קושיא נימא דמשום חדושא נקטיה במנה זו דס"ד דכיון דאמר מנה זו כמות שהוא קאמר ואפילו חסר מיניה קא משמע לן וכ"ש כשאמר מנה סתם ומכל מקום במנה סתם נראה דספקא הוי: ובספקא דשמעתא כתב הרמב"ם פרק ז' מהלכות אישות ז"ל האומר לאשה הרי את מקודשת לי במא' דינרי' ונתן לה אפי' דינר אחד הרי זו מקודשת וכו' ולשון אפי' ק' דהא נראה אדרבא דכשנתן לה דינר אחד לבד לא כסיפא לה מלתא למתבעי' ואפשר דנקט אפילו בערך שלא הגיעו ליד האשה אלא אחד ממנה והרי"ף פסק כאוקימתא קמייתא שחילקו בין מנה סתם למנה זו ולאוקימתא קמייתא אין לחלק בין מונה והולך לאין מונה והולך וכ"כ הר"ן וכ"כ ה"ה על דברי הרמב"ם אלא שיש לדקדק דהיה ראוי שישמיענו דין המקדש סתם דמקודשת אפילו במונה והולך וקרוב הי' בעיני לומר דהרי"ף והרמב"ם פוסקים כרב אשי ולכך פסקו דבמנה זה אם היה מונה והולך אינה מקודשת אלא שיש לדקדק דלדעת רב אשי אפילו בסתם אינה מקודשת אי הי' מונה והולך ולמה נקט מלתיה במנה זה אם פוסק כרבא לכך נראה כדברי הר"ן דס"ל דפוסק הרי"ף כלישנא קמייתא וליכא למימר אמאי לא נקט מונה והולך במנה סתם דמקודשת ונראה דמדיוקא דסיפא דמלתיה דהרי"ף שמעינן מדנקט במנה זה אם היה מונה והולך אינה, מקודשת דייקו הא בסתם אפילו מונה והולך מקודשת.

והרא"ש ז"ל פוסק כרב אשי שכר כתב ז"ל וה"מ דא"ל מנה סתם אבל אם א"ל מנה זה או אפילו מנה סתם והיה מונה והולך ורצה א' מהם לחזור אפילו בדינר האחרון הרשות ביד' ע"כ מדבריו אלו ז"ל נראה דרב אשי סבירא ליה דבדינר זה אינה מקודשת אפילו במנה זה ואפילו לא הי' מונה והולך ובמנה סתם אי היה מונה והולך אינה מקודשת ופליג על אוקימתא קמייתא דאוקמוה לחלק בין סתם למנה זו ולא חלקו בין מונה והולך ופסק כרב אשי וכתב דבמנה זו גם כן אינה מקודשת: וראיתי אל הרב הגדול מוהרי"ק זלה"ה בטור א"ה סי' כ"ט ז"ל על דברי הרא"ש נראה שהוא סובר כרב אשי לאו לדחויי אוקימתא קמייתא אתא אלא לומר דשפיר איכא לאוקמא ברייתא אפילו במנה סתם וטעמא משום דמונה והולך שאני אבל אה"נ דלדידיה נמי לא אמר רבי אלעזר אלא במנה סתם אבל במנה זו לא אבל הרי"ף אחר שפסק כרבי אלעזר כתב וה"מ דא"ל מנה התם אבל אם א"ל מנה זו והיה מונה והולך ורצה אחד מהם לחזור אפילו בדינר האחרון הרשות בידו ע"כ וצריך עיון במ"ש נראה שהוא סובר וכו' דנראה דדעת הרא"ש ז"ל הוא כן ולא דעת הרי"ף דנראה לכאורה דזה אינו וכבר פירשתי דבריו ז"ל: הלכה יט אמר

רבא אמר רב נחמן התקדשי לי במנה וכו' מיתיבי וכו' יש לדקדק אמאי לא מוקי התם כשקדשה במשכון עצמו ונראה דזה פשיטא הוא.
ולדברי התוס' יש לדקדק שהם התחילו בדבריהם פי' ואינה מקודשת לפי שהאשה נקנית בכסף כנראה דס"ל כפי' הרא"ש ז"ל שכתב בשם י"מ דהיינו דוקא בקנין אשה ועבדים לפי שנקנית בכסף וכו' ולפי' זה אם נתן מתנה לחבירו ונתן לו משכון משיכת המשכון כאילו זכה במתנה והתוס' כתבו פי' וכו' כנראה שכיוונו לכך והם השוו דין מתנה לדין קדושין ונראה דכונת' היא דאפילו הוי הפי' משום שהאשה נקנית בכסף וכו' עם כל זה יש לדמות מתנה לקדושין וכו' וק"ל: והתוס' כתבו בשם ה"ר חיים כהן שאם אמר אדם לחברו אתן לך מנה במתנה והילך משכון וכו' וכפי הנראה דה"ר חיים כהן חולק על דברי התוס' דלדברי התוס' לא מהני אלא אם אמר לו והמשכון יהא שלך אבל לדעת ה"ר חיים כהן מהני אפילו אמר והילך משכון ואל תחזיר לי וכו' ולדעת ה"ר חיים יש לספק אי דמי' קדושין למתנה בענין זה ואין כל זה מבואר בדברי הפוסקים וראוי להחמיר בכל החלוקות והיא ספק מקודשת לע"ד ומ"ש התו' התקדשי במשכון והמשכון יהא שלך פי' שאמר לה התקדשי לי במנה ונתן לה משכון עליו ואמר לה והמשכון יהא שלך שאם בתחילת הדברים אמר לה התקדשי לי במשכון לא יתכן ליקרא על זה שם משכון: תוס' משכון דאחרים וכו' מה שיש לדקדק בדברי התוס' כתבתי לקמן דף י"ט בד"ה מלוה שיש עליה משכון ע"ש ולענין הלכה לדעת התו' אין לחלק בין משכנו בשעת הלואה ללא משכנו בשעת הלואה אבל הרא"ש חולק בדבר ומחלק בין משכנו בשעת הלואה וכ"כ הטור בשמו ובאמת שיש לדון בדבריו שכפי הנראה ממה שכתב בפרק שבועות הדיינים דמסיק דהוי שומר שכר לא שנא משכנו בשעת הלואה ללא משכנו והוא ז"ל ס"ל דטעם דהוי ש"ש הוא משום דיכול לקדש בו את האשה וצ"ע בביאורי לא"ה בהלכות קידושין הארכתי בדבריו ז"ל: הלכה כ הקקדשי לי במנה וכו' לא מיבעיא קאמר וכו' הרואה דברי הגמרא יראה בפשוט דנקט זרקו לים משום חידושא: ותמהתי מהלשון הטור בא"ה סי' ל' כתב ז"ל זרקו לאור או אפילו שלא לדבר האבד וכו' מאי אפילו דקאמר וצ"ע: הלכה כא תו' התקדשי לי במנה.
תוספות תנם לפ' וכו' א"נ י"ל דה"ק תנם וכו' התוס' כתבו צריכות בחלוקה הזאת שלא נזכר בגמרא ונראה דבגמרא קאמר אי תנא פלו' וכו' והוא צריכות לשני החלוקות בין לאבא בין לאביך והתוספות נתנו טעם דאי תנא אביך הוה אמינא דבתנם לפ' מקודשת קא משמע לן דאפילו דהוי רחוק אינה מקודשת, וגם בסיפא יש צריכות בע"מ שיקבלום לי דהייתי אומר בתנם לאביך שיקבלם לי דאינה מקודשת קא משמע לן דמקודשת

איברא דיש לדקדק דכיון דתני בתנם לאבי כתנם לי דאינה מקודשת אפילו דהוי בידה כ"ש בתנם לפ' ואיך יש מקום לטעות בו ונראה דנקט התנא זו אף זו: הלכה כב ת"ר התקדשי כו' תנם ע"ג סלע וכו' הפוסקים סתמו דבריהם ולא ראיתי מחלקים בדין כי אם הרמ"ה ז"ל שכתב ז"ל כגון שיחד לו הסלע וכו' פי' לפי' ז"ל הוא מפרש ברייתא דקתני תנהו ע"ג סלע דלא קאמר סלע שלי אלא על גבי סלע סתם ואפילו הוי סלע שלה אינה מקודשת ומאי דקתני ואם היה סלע שלה פי' אם היה בדבור סלע שלה ובהכי לא תקשי אמאי לא נקט גם ברישא הך דינא אפי' היה סלע שלה: ולענין דינא ראיתי להרי"ף והרמב"ם שסתמו דבריהם: ונראה דבכל גוונא מקודשת היכא שהיה הסלע שלה אף בלא זרק הקדושין לתוך חיקה אבל הרב בעל הטורים כתב בשם התו' חילוק בזה וכתב דאפילו בחלוק' שהיא מקודשת צריך שיזרוק לה הקידושין לתוך חיקה ויש לדון בזה בדברי הרא"ש ז"ל שהנה מתוך דקדוק דבריו נראה דדוקא בדין שאינה מקודשת כתב אפילו זרקו לה ובא"ה הארכתי ועיין עוד בדברי הר"ן לענין דינא: הלכה כג ההוא גברא וכו' הדבר פשוט כפי הבנת ההלכה אבל לענין הדין יש עיון לא מעט צריך ללבן ולברר הדברים על בוריין.

וקודם כל דברי צריך אני להקדים לשון הרמב"ם והטור ומה שיש לחקור בדבריהם וזה לשון הרמב"ם פרק ד' מהלכות אישות היה מוכר פירות ואוכלין וכיוצא בהם באה אשה ואמרה לו תן לי מעט מאלו ואמר לה אם אתן לך תהא מקודשת לי אם אמרה הן ונתן לה ה"ז מקודשת אבל אם אמרה לו תן לי מהם, או השלך לי או דברים שעניינם לא תשחק עמי בדברים אלו אלא תן לי בלבד ונתנם אינה מקודשת ע"כ והרב המגיד כתב וכתב הרשב"א הטעם מפני שהוא אמר להבלשון שאלה מתחילה ואפילו חזר ואמר לה בשעת נתינה התקדשי לי והיא אמרה אחד מהלשונות שהזכיר רבי' אינה מקודשת אבל אם שתקה ודאי מקודשת עכ"ל מלשון זה יש לדייק שכשחזר ואמר בשעת נתינה התקדשי לי וכו' ואמרה היא אחד מלשונות אלו משום הכי אינה מקודשת אבל אם כשחזר ואמר התקדשי לי שתקה מקודשת.

אבל מלשון הרשב"א שכתב הר"ן ז"ל בשמעתין יש לדקדק בהפך שכתב ז"ל אבל הרשב"א סובר דאפילו לא אמרה איהי מעיקרא מידי כיון דא"ל בלשון שאלה אי יהיבנא לך ואיהי לא אהדרא ליה אין מקדשנא לך אלא א"ל הב או הבה מיהבא אפילו אמר לה הרי את מקודשת לי בזה לא מהני דעיקר טעמא דאינה מקודשת היינו משום דכיון דבלשון שאלה קאמר לה אם איתא דנתרצה ה"ל לאהדורא אין מדלא אהדרא הכי אלא א"ל הבה מיהב' ודאי הכי א"ל בקידושין לא ניחא לי אלא במתנה ולפי' אם חזר ואמר

התקדשי לי אינה מקודשת עכ"ל הר"ן בשם הרשב"א ז"ל הרי משמע דאפילו שתקה אחר שאמר הוא התקדשי לי בו אינה מקודשת לדעת הרשב"א ז"ל ולפ"ז צ"ל שמ"ש ה"ה בשמו והיא אמרה וכו' היינו לומר כיון שאמרה היא כך אינה מקודשת והיינו אפילו אמרה מעיקרא קודם שיחזור ויאמר התקדשי לי וכו' אבל אם אמר לה בלשון שאלה והיא לא השיבה כלום אם אמר לה התקדשי לי מקודש' וז"ש ה' המגיד אם שתקה וקאי למאי דסליק מינה והרב מוהרי"ק זלה"ה נראה שגור' הרמב"ן בלשון ה"ה ולפ"ז א"ש אבל אם אמר לה בלשון שאלה ונתן לה הקדושין סתם והיא שתקה קרוב הדבר לומר דאינה מקודשת משום דליכא הוכחא כלל דלשם קדושין קבלן האשה וז"ש הרמב"ם ז"ל באה האשה וכו' וא"ל אם אתן לך וכו' אם אמרה הן ה"ז מקודשת משמע דוקא שאמרה אין הא לאו הכי לא הוו קידושין ואפשר דספק הוו ולשון הרשב"א שכתב הר"ן מסופק דמתחלת לשונו שכתב ואיהי לא אהדרא אי מקדישנא לך כנראה דצריכא שתאמר כן מלשון אומר אלא הבה וכו' כנראה דמשום הכי אינה מקודשת מדברי הרא"ש ז"ל שכתב הטור בסי' כ"ט ז"ל וכ"ת א"א אם אומר בשעה שנתנו לה הרי את מקודשת לי וקבלה מקודשת ופי' דהיינו כשלא החזירה ואמר הבה מיהב' לכך מקודשת וכיון דאמר התקדשי לי בו מסתמא ע"ד כן קבלה אבל אם אמר לה אי יהיבנא לך וכו' והיא קבלתה בשתיקה בזה לא דבר הרא"ש כלל ואפשר דעתו ז"ל דאינה מקודשת אם לא אמר אין כיון דלא אמר התקדשי לי בו ותמהתי מהרב הגדול מוהרי"ק זלה"ה שכתב שיש לתמוה על הטור למה צריך שיאמר אין דאפילו שתקה משמע דמקודשת וכן נראה ממ"ש הטור בשם הרא"ש וכו' ע"כ והרואה יראה שאין שום ראיה מדברי הרא"ש לדין שכתב הטור כלל ידעתי שלא זכיתי להבין דבריו אחר שכתבתי המסכת על הסדר נדפסו מחדש תשובות הרב מוהרי"ק זלה"ה ונשאל לו מחכם גדול מובהק לשון זה והרב זלה"ה הליץ בעד עצמו וכתב ז"ל דבר פשוט שמ"ש הרא"ש אם אמר בשעה שנתנו לה וקבלה מקודשת על אומרת הבה מיהבא כתב כן לומר דאף על גב דהאי לישנא משמע שאינה חפצה בקידושין אם אמר לה בשעת נתינה הרי את מקודשת לי וקבלה מקודשת משמע דלא הצריך לומר הרי את מקודשת לי אלא משום דאמרה הבה מיהבא הא אי לא אמרה אותו לשון אין צריך לומר לה בשעת נתינה הרי את מ"ל אלא כיון שקבלה סתם מקודשת וכן משמעות ל' הרמב"ם דלא הוזכר אומר לה הרי את מ"ל אלא על ל' הבה מיהבא וכו' עי' בת' סי' ח' ותירוצו ז"ל צריך עיון בעיני דהרא"ש בא על מעשה דגמרא דהיא אמרה הבה מיהבא ובזה המעשה חידש הרא"ש ז"ל שאם אמר לה התקדשי ושתקה מקודשת אבל היכא דלא אמר' היא הבה אלא קבלה בשתיקה והוא לא אמר התקדשי גריע טפי

שאין הדברים מוכיחים כלל וצריך שיאמר אין ואי שתקה לא הוי מקודשת אז ספקא הוי והרא"ש ז"ל לא הזכיר דין זה לפי שלא נזכר בגמרא.
ודברי הרא"ש אינם דברי תנא או אמור' לדייק כן ולפרש השמועה בא אבל הדין לעול' שדעתו כדעת הרמב"ם והטור ז"ל. ולענין הלכה נ"ל דספק מקודש' הויא וגם בלשון הרי את מקודש' לי ואמרה הבה מיהבא וז"ל הר"ן ז"ל ול"נ כל שלא אמרה בלשונות האמורים בגמרא איכא לספוקי בלשון קידושין וצריכה גט שכל כיוצא בזה אין לנו אלא מ"ש חכמים עכ"ל.
מלשון זה נראה דאפי' לא אמרה אחר שאמר התקדשי הבה וכו' זהו הנראה לע"ד ויש לי עוד אריכות דברים בספר ראש יוסף בטור א"ה בס"ד: תוס' והלכתא שיראי וכו' ואר"ת דאתא לאשמועינן וכ' עם פירוש זה מתורץ אמאי איצטריך לפסוק כרבא ונר' דר"ת נחית להכי גם כן והנך מפ' שכתבו התוספות חד פי' מתרץ הקושיא הראשונה ועוד יש מפרשים מתרצים הקושיא שניה וזהו סדרם בדיבור זה: הלכה כד דף ט ת"ר בשטר כיצד מתקיף לה וכו' הא לא דמי וכו' יש לדקדק דהך קושיא גם כן שייכ' גבי כסף דפשיטא הוא שאם המוכר אמר ללוקח שדי מכור לך דהוי מכור אפי' שהלוקח שנתן לו הכסף הוא אשר היה לו לדבר וע"כ יש לחלק בין אשה לקנין דשדה וא"ת דבקנין כסף צריך שידבר הלוקח מאי קאמר הכא נמי כתי' שדות בכסף יקנו וכו' דהתם היינו דוקא בקני' כסף.
עוד יש לדקדק במאי דפריך הכי נמי קרי ביה כי יקח וכו' דהא ע"כ אי אפשר למימר הכי דא"כ לא לכתוב כי יקח כלל דהא לעיל עביד צריכותא דאי כתב ויצאה חנם הוה אמינא היכא דאמר' איהי לדידיה הוו קידושין וכמ"ש התוספות שם ולהכי כתי' כי יקח והשתא אי קרי' כי יקח הפסוק הוא ללא צורך ובמעט עיון נתבאר.
עוד יש לדקדק לאיבעית אימא דהתם נמי כתיב ואקח את ספר המקנה וכו' דאכתי הדרא קושיית התלמוד לדוכתא הכי נמי כתיב את בתי נתתי וכו' וגם שדות בכסף יקנו וכו' כדלעיל ונראה דקרא דומכר מאחוזתו אינו מבורר שהמוכר הוא הכותב וגם קרא דאת בתי נתתי ג"כ אינו מבורר דאפ' דאת בתי נתתי היינו עם הקנין שקונה אותה בעלה ואם היה דוחק הפסוק דשדות בכסף יקנו היה בעבור פסוק דומכ' מאחוזתו שאינו מבורר משום הכי פריך הכ' נמי נדחוק וקרי' כי יקח וכו' אבל השתא משני דלהכי קרינן כי יקח משום דאית לן קרא מפורש בהדיא ואקח וכו' מה שאין לנו גבי אשה קרא מפורש ולהכי לא דחקינן בכי יקח איש כלל וכו': תוס' כתב על הנייר וכו' וההיא דכתובות אתיא כרבי

מאיר וכו' ובסמוך כתבו שלא הכשיר רבינו אלפסי אלא בגיטין וכו' וקשה דא"כ אמאי לא אוקמוה להיא דכתובות אפילו כרבי אליעזר דהא איהו לא אמר אלא בגיטין וכו'.
וגם ראיתי להריטב"א דאוקמא אפי' כרבי אלעזר ונראה דיש לחלק לדעת התוס' דהתם לא הוי שטר מעליא כתב ידו דנאמן לומר פרעתי ואינו עשוי לימים רבים שלא יעבור מדעתו ויטעון פרעתי ויהיה נאמן ודמי לשטרי קדושין ומכירה דהוו שטרי קנין. עוד יש לדקדק דאפי' כרבי אלעזר מצי לאוקומא ומודה רבי אלעזר דכיון דלא שייך בם עידי מסירה דפסול ונראה דא"כ אמגלתא נמי לא שייך שיעשה עדי שקר במגלתא ודעת התו' בזה דלר' אלעזר אין לחלק בין כתב בדבר שיכול להזדייף לשאינו יכול להזדייף ובגיטין יש פירושים מחולקים בזה ע"ש: בעי ר"ש וכו' הדבר פשוט לענין הלכה כיון דגמרי' הויה מיציאה דשטר קדושין פסול במחובר וכ"כ הרשב"א בתשובה סימן אלף רכ"ו ולכאורה נראה ממ"ש בסי' ת"ר שהשטר כשר לדעתו ואפ' שמ"ש שם ונר' שאין כן דעת רש"י כלומר וסבירא ליה כוותי' וגם הר"ן בריש קידושין כתב דאינו כשר במחובר ושם כתב דהמקדש בקרקע מקודש' ולא מקשינן הויות להדדי מה שטר פסול במחובר אף כסף נמי וק"ל.
ומה שיש מן הדקדוק בהלכה כתבתי בהאיש מקדש: הלכה א פיסקא ובביאה מנלן וכו' מלמד שנעש' לה בעל וכו' לכאורה נראה דיליף מדכתיב בעל דה"ק מלמד שנעשה לה בעל ע"י בעילה. וקשה דבסוף הסוגיא קאמר ורבי יוחנן האי סברא מנא ליה אם כן לכתוב קרא בעולת איש מאי בעולת בעל ש"מ תרתי והיכי מצי למכתב בעולת איש דאי הוי כתיב הכי לא הוה שמעי' דנקנית בביאה ונראה דהכא לאו מבעל דרשי' הכי אלא ממשמעותיה דבעולה לחודיה דכיון דקרא חייבי'מיתה לבועל בעבור שהיא בעולה אלמא משמע דביאה לחודא קניה ויש בזה לדקדק דלקמן פריך ור' האי בעול' מאי עביד ליה בעל עושה בעולה שלא כדרכה ואין אחר עושה אותה וכו' והנה ממשמעות אותה שהבעל עושה אותה בעולה מינה גם כן נשמע שנק' בביאה אפילו אליבא דר' ולמה לו לר' לאוכוחי מדכתיב ובעלה.
ונראה דר' יוחנן לא מוכח אלא ממשמעותיה דקרא דכתיב בעול' בעל או בעול' איש כלומר דהוה מצי למכתב עם אשה בעולה מדכתב בעולת איש שמעי' דנעשות אשת איש ע"י הבעילה אבל לר' דלא דריש הכי כוליה קרא לא אתא אלא לומר דבעל עושה אותם בעולה שלא כדרכה ולקמן אבאר עוד בזה: כעורה זו ששנה רב' וכו' לקמן דריש אליבא דר' מיעוט בעילה באמה העבריה מדכתיב ה"א דובעלה יתירא ולרבי יוחנן כוליה קרא איצטריך למעט אמה ולא פריך לר' יוחנן לכתוב ובעל לחודיה דאפשר דר' יוחנן ה"א

לא דריש ומש"ה לא פריך ליה וכיון שכן יש לדקדק מאי האי דפריך תלמודא כעורה זו וכו' ניחא דמש"ה לא מפיק ר' יוחנן מהתם משום דסבירא ליה דכולה ובעלה איצטריך למעט אמה וה"א יתירא לא דריש ואי הוה מפיק מהתם דנקנית בביאה לא הייתי יודע מיעוט באמה דהייתי אומר דכוליה קרא לגופי' אצטריך.

ונראה דכיון דהוה נפיק מובעלה דנקנית בביאה ממילא הוה שמעי' מיעוט באמה ממשמעות ובעלה דמשמע לזאת ולא לאחרת א"נ כיון דר' דריש ליה הכי מן הראוי שרבי יוחנן ג"כ ידרוש כמוהו: אי מהתם ה"א עד דקדיש והדר בעיל וכו' וקשה דלעיל פריך על שהאשה נקנית בביאה והלא דין הוא ומה יבמה וכו' ומשני מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת ופי' ה"ר אליעזר משונ"א דה"פ מה ליבמ' שכן אינה עושה אלא גומרת קדושי ראשון ומשום דאשכחן ביאה גומרת לא נאמר שתקנה תחלת קנין ע"כ והשתא תקשי לך דע"כ לא יתכן לומר דקרא דובעל' אתא למקדש והדר בעיל דא"כ לשתוק קרא מיניה ותיתי מק"ו דיבמה והשתא ליכא למפרך מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת ולא יעשה תחלת קנין והשתא דקרא איירי במקדש והדר בעיל אינו עושה תחלת קנין שהרי הביאה אינה קונה בלי כסף.

ונראה דאיצטריך קרא למקדש והדר, בעיל משום דאי לא הוה קרא נהי דהוה ידעינן דהבעילה לחודא לא מהניא בלי כסף אבל כסף לחודיה הייתי אומר דמהני להכי איצטריך כי יקח איש אשה ובעלה ללמדך דכסף בלא ביאה וביאה בלא כסף לא מהני: אי מהתם ה"א עד דקדיש והדר בעיל וכו' וקשה כיון דאיתקש אשה לאחרת נימא מה אמה העבריה מקנייה בכסף לחודיה אף אשה ג"כ והשתא מקיימינן ההקש דהוי לגמרי וליכא למימר דגמרי' ב' פרוטות מאמה כיון דכבר נכתבה הג"ש דקיחה קיחה לענין כסף ולא אהני לך הקיש' אלא לגמור דיהא דומיא דאמה דנקנית בכסף לחודיה וראיתי תירוץ לזה מדברי הירוש' בזה הפ' ז"ל ר' יוחנן אמר והיא בעולת בעל וכו' למדנו ביאה בלא כסף כסף בלא ביאה מנין ויצאה חנם אין כסף אם אחרת יקח לו מה זו בכסף אף זו בכסף ע"כ ולפ"ז נלמד תירוץ לקושייתינו דנהי דידעינן כסף בלא ביאה אבל ביאה בלא כסף מנלן דמהני ונמצא א"כ דעד דמקדש והדר בעיל היינו לומר דבעילה לחודא לא קניא בלי כסף ובזה נתבטל התירוץ שכתבתי לקושיא הקודמת דאי לא הוה קרא הייתי או' דכסף לחודי' מהני להכי איצטריך כי יקח ובעלה לו' דכסף בלא ביאה לא מהני וכו' דהא לכסף לחודיה איה לן ק"ו ולבעילה דכסף מק"ו דיבמה נפקא לן לכן יש לתרץ מה ליבמה שלא ביאה ביאתה לקנות אלא לגמור אבל הכא אינו גמר אלא תחל' קנין אע"ג דהוי עם כסף: עד דקדיש והדר בעיל יש לדקדק דלעיל דרשינן מוכח' לה אליבא דרבא

דבכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף וכתבו התוס' ולענין ביאה ליכא למימר מה הויה בביאה וכו' שלהתרחק ממנה הוא עבד' והשתא תימא היכי מצי למימר דמקדש והדר בעיל דא"כ כי מיעט קרא דוכתב מיעט דאינה מתגרשת בכסף וביאה ולזה א"צ מיעוט כלל כיון דלהתרחק ממנה הוא מגרשה והדבר פשוט מאד דוכתב לה איצטרך בלאו הכי למצא חליצה באש' וק"ל: כעורה זו ששנה ר' וכו'.

יש לדקדק נימא דפשטיה דקרא הכי הוא דלעולם איירי במקדש והדר בעיל וכת' גביה וכתב לה דמטי' מיניה חליצה וה"ק כי יקח איש אשה ובעלה דהיינו תרוויהו כסף וביאה אז אינה מתגרשת אלא בכתיבה אבל המתקדשת בכסף לחודיה בלא ביאה מתגרשת אפי' בחליצה ויש הכרח לפירוש זה בכתוב מדחייב רחמנא לבא על הנערה המאורסה סקילה ולפי מה שכתבנו שמענו דבכסף ג"כ נקנית ומטעם זה נערה המאורסה הויא בסקילה.

ונראה דאי פשטיה דובעלה הוי מקדש והדר בעיל שוב אין לחלק בגרושין ואין טעם בדבר לומר דבקדושי כסף מתגרשת אפי' בחליצה ובקדושי כסף וביאה אינה מתגרשת אלא בכתיבה וכיוצא בזה החילוק כתבו התו' לקמן ד"ה ותהא אשת איש דאין לחלק בין איסור קל לאיסור חמור ע"ש. עוד יש לדקדק נימא אי מהתם ה"א דוקא כדרכה ומבעולת בעל יליף אפי' שלא כדרכה בקל יתבאר.

עוד יש להקשות בהאי דקאמר משכחת לה כגון שקדשה בשטר כיון דס"ל דשטר לחודיה מהני הא קי"ל דאיתקוש הויות להדדי ונראה דאי משמעותיה דקרא הוא מקדש והדר בעיל כסף וביאה חד הויה מקרי' וזה פשוט. ושטר שאני דלא כתיב גבי' כי יקח ואפשר שזה היה טעם המקשה דהוה ס"ל דשטר ג"כ היה דומה לביאה דלא קנייה לחודיה ולכך פריך היכי משכחת לה: ע"כ לא פליגי ר' ורבנן וכו' אבל בעל וכו' פרש"י אבל בעל עושה אות' בעולה שלא כדרכה דילפי' לה מבעולת בעל כדלקמן ע"כ והיינו מאי דפריך במסקנא ור' יוחנן האי סברא מנא ליה וכו' ומשני א"כ נכתוב קרא בעולת איש וכו' ויש לדקדק כיון דהך קושיא דהכא לא קיימא אלא עם מאי דפריך לקמן לר' יוחנן ומשני אמאי פריך הכא ע"כ לא פליגי וכו' ולקמן נמי אמאי פריך לר' יוח' כלל דר' יוחנן יאמר לך דכולי' קרא איצט' ללמדך שנקנית בביאה ובעל נמי אינו עושה אותה בעולה שלא כדרכה ואי משום פלוגתא דר' ורבנן דלא פליגי אלא באחר אפי' דרבנן ס"ל דאפי' בעל אינו עושה אותה בעולה ולהודיע כחו דר' נקטי רבנן אחר במלתייהו עוד יש לדקדק מאי פריך ע"כ לא פליגי וכו' דאנא אמינא לך דהך דפליג באחר ולא בבעל הוא כפי האמת דאית לן מקרא דוהיא בעולת בעל שנקנית בביאה לחודא אבל אי לא הוה כתיב אלא

קרא דובעלה דהיינו מקדש והדר בעיל הוה אמרי' דבעל נמי אינו עושה אותה בעול' שלא כדרכה.

ונראה דכיון דהך דרשא דבעל עושה אותה בעולה היא מיתורא דבעל אם כן ליכא למימר דהיינו כפי האמת או כפי השקר כיון דקרא כתיב בהדיא. ונראה לומר שורש א' בפשטא דשמעתא והוא דמאי דפריך בגמ' אליבא דרבי יוחנן כעורה זו ששנה רבי ומשני אי מהתם ה"א וכו' ניחא ליה לתלמודא למימר דרבי יוחנן פליג עליה דרבי בהאי מילתא משום דלא נפקא לן לענין דינא ולא מידי דמר יליף מהכא ומר יליף מהכא אבל אי הוה נפקות' דין ביניהם אע"ג דאמרי' בכמה דוכתי רבי יוחנן תנא ופליג זהו על צד הדוחק הגדול ולכך פריך בגמ' ורבי יוחנן האי סברא מנא ליה דדוחק הוא שיחלוק על ר' דהלכתא כוותיה: ורבי יוחנן האי ובעלה מאי עביד ליה וכו' יש לדקדק אליבא דרב הונא דס"ל דחופה קונה מק"ו אמאי לא נאמר דקרא דובעלה מעטיה דדוקא בביאה מתקדשת ולא בחופה כי היכי דממעטינן לעיל מוכתב לה בכתיבה מתגרשת ולא בכסף ודמי טפי להההיא דקאמר לעיל קאי בגרושין ממעט גירושין קאי בגרושין ממעט קדושין הכא נמי קאי באשה ממעט אשה קאי באשה ממעט אמה ואע"ג דהשתא קאי בביאה וממעט ביאה הא דמי להההיא דלעיל דקאי בכתיבה וממעט כסף נמצא הדבר שקול ומה ראה רב הונא שלא מיעט חופה ויתקיים הק"ו.

ושתי תשובות נראה שיש בדבר חדא דלימא טפי לרב הונא לקיים הק"ו כיון שהיקש דאמה לאחרת נתקיים בענין שטר מקיימי' היקשא וק"ו דחופה. ועוד דמשמעות ובעלה משמע לזאת בעלה ולא לאחרת אבל מיעוט חופה אינו נלמד מובעלה.

ומהך טעמא ניחא לי גם כן בשמעתי' אמאי לא יליף רבי מיעוט ביאה באמה העבריה מדכתיב בעולת בעל אלא דאין מאותו הלשון צד ואופן להוכיח כלל מיעוטלאמה אבל מובעלה משמע לזאת ולא לאחרת וק"ל: ורבי יוחנן האי ובעלה וכו' אין לדקדק דכיון דתלמודא פריך לקמן ולרבא בר אהינ' וכו' מאי פריך לעיל ורבי יוחנן האי ובעלה וכו' דיאמר לך דאיצט' להההיא דבר אהינא וכו' דכיון דקימ"ל דהלכתא כאביי דהוו קדושין מש"ה לא מוקמי' רבי יוחנן דלא כהלכתא: מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת וכו' להך פירכא איכא למימר אשה תוכיח אלא דאיכא למפרך מה לאשה שכן קניינה לשם אישות ותלמודא נקט הפירכא דזקוקה ועומדת משום דלא תקשי לן אשה גופה נילף בהך ק"ו דיבמה.

והא דלא מהדרינן הק"ו למקומו ולא שייכא הך פירכא דזקוקה משום דאיכא למימר הראה תוכיח שקונה ביבמה ולא באשה דדעתו של אדם על גמ' ועוד יש בזה עיון:

מאי ובעלה ש"מ תרתי וקשה כיון דלא סגי קרא לא לימא ובעל לקידושין שאין מסורין לביאה אימא כוליה קרא להכי הוא דאתא ואם כן שנקנית בביאה ומיעוט ביאה באמ' מנלן אי משום דהוה סגי דלכתוב ובעל א"כ ה"א יתירא לבדה נימא דלגופא אצטריך ללמד שנקנית בביאה אבל מיעוט באמה לא ידעינן ונראה דממשמעותי' דובעלה ידעינן דוקא לזו ולא לאחרת אי נמי נראה דפשטא דקרא אתא לענין לקוחים אבל קידושין שאין מסורין הוא מיתור' דוקא וטפי דרשינן דאתא ללמד ביאה דהכי משמע כי יקח ובעלה וכו' אלא דא"כ הוא הוה ליה למכתב או בעל מש"ה דריש בר אהינ' הך דרשא וק"ל: ורבי האי בעולת בעל וכו'.

יש לדקדק כיון שהכרח הוא מאי דפרישי' בתחלת הסוגיא דרבי יוחנן לא דריש ליה מבעל אלא ממשמעות בעולת וכו' אם כן מאי דפריך ורבי וכו' צ"ל דה"ק ור' הא נשמע מהכא דנקנית בביאה משני דבעולה איצטריך בעבור בעל לומר שהבעל עושה אותה בעולה ותימא הא ממילא נשמע שהיא בעולה ע"י ביאה וי"ל דכיון דלא איצטריך אלא לומר שהבעל עושה אותה בעולה תו לא שמעינן מינה שנקנית בביאה והשתא תמיה לי במאי דמסיק אליבא דרבי יוחנן א"כ נימא קרא בעול' איש מאי בעול' בעל שמע מיניה תרתי דהשתא כיון דע"כ בעולה איצטריך ללמד שהבעל עושה אותה שלא כדרכה אם כן כוליה קרא להכי איצטריך ומנא ליה לרבי יוחנן דנקנית בביאה מהאי קרא.

ונראה דהאי סברא דבעל עושה אותה כדרכה דנקט אליבא דרבי היינו לענין קנס' והלכתא כוותיה דר' וכמ"ש הריטב"א ז"ל ומשום הכי פריך ור' יוחנן האי סברא מנא ליה וכו'. ויש תימא כיון דהך קרא איירי בענין מיתה היכי שדינן ליה אקנסא דלא איירי בארוסה אי אמרת בשלמא דקרא איצטריך לגופיה לומר שנקנית בביאה ניחא ולא ידעינן ההיא דרשה דבעל עושה וכו' אלא מדשני קרא בדיבוריה ולא נקט בעולת איש ומהך טעמא שמע מינה רבי יוחנן תרתי ור' פליג בהך סברא וס"ל דכוליה קרא אתא לקנס: שאני התם דאמר קרא לבדו וכו' אין לדקדק לשתוק קרא ממשכבי אשה דאיתקוש משכבות להדדי ושמעינן ליה מדכתיב לבדו דאחר עושה אותה בעולה שלא כדרכה כיון דאיכא דרשא אחריתי דדריש אידך תנא ביה אי לאו משכבי אשה לא הוה שדינן לבדו להך דרשא: תוס' עד שיהיו שניהם שוים וי"מ וכו' ודוחק פירוש דוחק הוא דרבי אושעיא לא אתי כסתמא דמתני' וק"ל.

ויש לדקדק למה לא אוקמוה להך מתני' בנשואה שאם היתה גדולה בחנק וכמו שכתבו התוס' ז"ל. ונראה דהתוס' ס"ל דלרש"י בנשואה פשיטא דפטור שהרי כתבו עליו דמשום הכי בעי בארוסה משום דבנשואה ודאי פטור דכתיב בה ומתו גם שניהם וכמ"ש בסמוך.

עוד כתבו אבל לפ"ה קשה אמאי מבעי' ליה וכו' וקשה נימא דמשום חידושא בעי בארוסה דאפי' תימא דבנשואה חייב בעבור שהם שוים אי חייב' לה חנק הכא אע"ג דאם היתה גדולה היתה חייב' סקילה. עוד כתבו וק' דאיכא התם אמוראי וכו' ובעי התם לר"מ וכו' הנה הרואה פ"ד מיתות יתבאר לו דלא בעי לר"מ כלל וכונת התוס' הוא דכיון דמבעיא ליה אי לרבי מאיר חייב או פטור ומצדד צדדים בהא דשתיק רב ופריך ליה שמואל אמאי שתיק וכו' א"כ כדפריך תלמודא ואידך וכו' אע"ג דקאי אפלוגתא דרבי יונתן ורבי אושעיא נמשך זה ג"כ כסברת רבי מאיר אי ס"ל הכא כפי הצדדים שיש עליו. וקשה בדבריהם ז"ל כיון דכתבו דלא בעי בנשואה משום דפשיטא דפטור מאי האי דפריך התם והכתי' ומתו גם שניהם וכו' דהא הך קרא איירי בנשואה. עוד קשה היכי כתבו הכי כיון דאיכא פלוגתא דתנאי דרבי יונתן ורבי אושעיא ומר נקט קרא דומתו ומר נקט קרא דלבדו לפי דבריהם ז"ל ליכא פלוגתא ביניהם ולא מידי.

ונראה דכי פריך והכתיב ומתו גם שניהם שתיק רב משום דראה דבהך קרא גופא איפליגו תנאי אלמא בארוסה ג"כ אפשר לאוקומ' הך קרא ופירוש דשמעת' הכי הוי אמאי שתיק רב נימא לי' לבדו וכו' דאיירי בארוסה דההיא קרא דגם שניהם איירי בנשואה ומשני כתנאי כלו' להכי שתיק לפי שרא' תנאי חולקים בזה ואי הך קרא איירי בנשואה בדווקא היכי פליגי תנאים בהך דחד נקט קרא דנשואה ואידך קרא דארוסה והשתא תלמודא קאמר כתנאי להליץ על שתיקתו של רב ומ"מ הוקשה להו לתוס' ז"ל דנהי דאיפליגו בהכי אבל כשנקש' לר"מ או לחד מהני תנאי קרא דומתו גם שניהם מאי עביד ליה מצי לשנויי לך דאיירי בנשואה כנ"ל לפ' דבריהם.

ולענין הלכה מאי דהאשה נקנית בביאה בא ההסכמה מדברי הכל שנקנית אלא דמר יליף מהאי קרא ומר יליף מהאי קרא ובמה שהובא בשמעתין אגב גררא יש לדק' בו קצת שהנה הרמב"ם בפ"ג מה' איסורי ביאה פסק כר' דהראשון בסקיל' וכלן בחנק ולדברי ר' ס"ל דבקנס כלן חייבי' וכפי מה שכתב בפ' שני מה' נערה בתולה בדין באו עליה שנים וכו' נר' דאינו מחייב קנס אלא על הבא עליה כדרכה שוב ראיתי בהר"ן סוף פ' אלו נערות דקדק בדבריו ז"ל ומצא לו ראיה ע"ש: ובביאה שלא כדרכה ג"כ נקנית האשה וכ"כ הפוסקים וראייתם מדקרו ליה בגמ' בעול' אפי' שלא כדרכה ואין מזה הכרח כ"כ דנקנית בזה אבל יש בזה מן הירוש' ראיה ברורה בתחלת פרק זה ע"ש: הלכה ב איבעיא להו תחלת ביאה קונה או סוף ביאה וכו' ומסיק בגמ' כל הבועל דעתו על גמר ביאה וכו' לדעת רב הונא דעביד ק"ו דחופה יהא קונה קשה דלא בעי ולא מידי אי תחיל' ביאה קונה או סוף ביאה קונה דהא הק"ו דאי' בחופ' איתא בהאראה ונימא הכי ומה

כסף שאינו גומר אחר כסף קונה חופה שגומר' אינו דין שתקנה והוא הק"ו עצמו דאית בחופה ובשלמא לרבנן ליכא למעבד הך ק"ו דאיכא למימר דיו לבא מן הדין וכו' אסוף דינא מה העראה אינו גומר אלא אחר כסף אף הביאה ג"כ ואע"ג דמפרי' ק"ו דהא שכסף לחודי' קניה ולמה לי העראה מ"מ היכא דמפרי' ק"ו אמרינן דיו אבל רב הונא ס"ל כר' טרפון וכמ"ש התוס' למע' וס"ל דלא אמרי' דיו.

גם לק"ו שעושה רב הונא דחופה קונה וכו' איכא למימר העראה תוכיח שעם שגומר אחר כסף אינו קונה. ונראה דלרב הונא אה"נ דהעראה קונה מהאי ק"ו גופי' אבל דוחק הוא דסתמא דתלמודא לא בעי אליבא דרב הונא ויש שפסקו כרב הונא ואפ' שאותם הפוסקים כר' הונא לא יפרשו פי' רבינו נסים גאון ומעיקרא דמלתא נראה דאיכא למפרך אהך ק"ו ולו' מה לכסף שכן עושה כל עיקר הקנין אבל בהעראה כיון דכל הבועל דעתו על גמר ביאה ואית ביה תחלה וסוף אין מן הראוי שתקנה.

ולפירוש ריב"ם שכתבו התו' דהכא איירי במפר' וכו' לא הוה ליה למימר בגמ' למאי נפקא מינה דפשט' ידה וכו' הוה ליה למימר דנ"מ היכא דהער' בה ופי' מיד אי קנייה או לא ואפשר דקאמר נ"מ היכא דפשטה ידה וכו' משום דהבעיא היא היכא שגמר כל הביאה ובעי אי נקט בתחלת ההעראה או בסוף הביאה והנפקות' היא בפשטה ידה וכו' וק"ל: ולפי' ר"ת לשון הגמ' דאמר כל הבועל פי' כל המער' קאמר וקשה לפירושו של ר"ת דאמרי' ביבמות בפ' הבא ע"י כי אתא רבה בר בר חנא א"ר יוחנן גמר ביאה בשפחה חרופה משהכניס בה עטרה ולקמן כי אתא רבין א"ר יוחנן הערא' זוהיא הכנסת עטרה וקאמר בסמוך דארב' בר בר חנא ודאי פליג וכו' ולפי' ר"ת דתחלת ביאה וסוף ביאה היינו תחיל' העראה וגמר העראה א"כ אמאי קאמר דארבה בר בר חנא ודאי פליג ומנליה הא דילמא גמר ביאה דקאמר דהיא הכנסת עטרה היינו גמר העראה דאית בה תחלה וסוף והיא הכנסת עטרה דאית בה תחלה וסוף וקרי ליה ביאה ושפיר מסכים כההיא מימרא דקאמר דהערא' זו היא הכנסת עטרה וכיון דרבה בר בר חנא ורבין תרוייהו אמרו המימר' משום ר' יוחנן אמאי קאמר תלמודא בדבר פשוט דפליגי אהדדי ואין לו' דכיון דתרוייהו הוו דברי ר' יוחנן לא הוה להו לשנוי' במלתיה ולמקרי ביאה בדוכתא חד והעראה בדוכתא אחריתי דהא רבה בר בר חנא ורבין לא אמרו ממש דבריו של ר' יוחנן אלא כונתו ומר נקט ליה באנפי חדא ומר באנפי אחריתי וצ"ע.

ולענין הלכה כתב הרמב"ם פ"ג מה' אישות ז"ל והמקדש בביאה מסתמא דעתו על גמר ביאה וכשיגמור ביאתו תהיה מקודשת וכתב ה"ה נר' שנתכון לדעת בעל הלכות שכתב דעתו על גמר ביאה היכא דאמר לה תקדי' לי בביאה סתם אבל אם פי' ואמר בתחיל'

ביאה הויא מקודשת בתחילת ביאה ע"כ וכן עיקר עכ"ל ופי' זה הוא פי' ריב"ם שכתבו התוס' ובפ"י מה' אישות כ' הרמב"ם.
והבא על ארוסתו לשם נשואין אחר שקדשה משיערה בה קנאה והרי היא אשתו לכל דבר עכ"ל וכתב ה"ה ביבמות פ' הבע"י ופי' בהלכות שהוא בביאה שלאחר אירוסין וכשהיא לשם נשואין קונה בהערא' לבד עכ"ל ודברי ההלכות הם בפ' הבע"י שתירצו כן לקושיית התו' והוא תירוץ רבי' נסים גאון שכתבו התוס' ויש לתמוה כיון שמפ' כפי ההלכות להההיא קושיא איך למד ממנו ה"ה בפ"ג שדעתו כדעת בעל ההלכות שמפ' כפי' ריב"ם כדפ'.
והטור בסי' ל"ג כ' ז"ל אבל הערה בה ופירש מיד או שאמר תחלה שדעתו לקנות בהעראה קנה מיד ע"כ הסכים לפי' ריב"ם ורשב"א שכתבו התוס' וס"ל דתרוייהו איתנהו ולא פליגי אהדדי וכ"כ הריטב"א ז"ל הלכה ג ביאה נשואין עושה וכו' נ"מ ליורש' וכו' איכא נפקותות אחרות והוא לקבל את גיטה דאי אמרת נשואין עושה אין אביה מקבל את גיטה וכמ"ש התוספות וכן לאכול אביה פירות בחייה ולמעשה ידיה ולזכותו במציאת' כדקתני במתני' דמייתי וקצר במובן.
ויש לדקדק במאי דקאמר תני ביאה וקתני נשאת וכו' דאפשר דמתני' ה"פ מעיקרא קאמר הזכיות שיש לאביה בה והיינו בכספה ובשטרה וגם יש לו בה זכות למסרה לביאה או בשכר שנותנים לה לקדש וכדאי' בירוש' לעיל ואח"כ קתני נשאת כלו' הזכות שיש לו בה למסרה לביאה אם עשאם בפועל והיינו דתני נשאת וכו' ולעולם דאביאה קאי ונר' דמדקתני ואבי' מקבל את גיטה משמע דכבר קבל אביה קידושיה תוס' ומקבל את גיטה יש להסתפק וכו' תפתר שאמרה לו תתקבל לי גיטי במקום פ' והיה לו להביאו וכו' לאו למימר' שהביאו אצלה בה' ימים דאם הגיע לידה שוב אינה אוכלת בתרומה ויותר היה לירוש' לומ' ששלח את השליח לקבלה שיקבל הגט מיד בעלה והיה ביניהם.
מהלך י' ימים ומצא השליח סוס רץ והגיע בה' ימים. ונראה דהבנ' הירוש', הוא שהיא שלחתו למקום פ' והבעל לא היה באותו מקום וצריך הבעל י' ימים כדי שיביאהו למקום השליח והביאו בה' ימים ולכך האשה אכלה באותן הימים ואף על גב דקימ"ל דאינה אוכלת בתרומה בעושה שליח קבלה הכא דקבעה ימים אוכלת והא שלא עשה הירוש' המציאות שכתבתי אפשר דכיון שהשליח במקום האשה כבר היא רואה אם יש לו סוס רץ מוכן ונראה להם דוחק לומר שמצאו השליח בחצי הדרך.
ודע שזה שאמרו בירוש' שחייבת קרן וחומש היינו בהשיאה אביה קטנה וגדלה באותן הה' ימים דאל"כ הא קימ"ל שקטן לאו בר תשלומין הוא. עוד יש לדקדק שהירוש' היה

יכול לאוקמי גם למשנה אחרונה וכגון דקביל עליה הבעל דאפי אית בה מומין תהא אוכל' אלא דהירוש' חדא מינייהו נקט וכיון שכן אין הכרח לתוס' למה שהוכיחו מדלא מוקי וכו' וק"ל: תוס' וחייבין עליה וכו' הוה ליה למימר אדעת' דהכי לא יבם וכו' י"ל דהוה להו למימר הא אילוני' לאו בת יבום היא כדלקמן בקל ית': קתני ביאה וכו'.

קשה אמאי לא מוכח מריש' דקתני דאביה מקבל את גיטה ואי בנשואה אין אביה מקבל את גיטה ונראה דהכא התירוץ מבואר דקאי אכסף ושטר אבל בלישנא דנישאת קשיתי' דלעיל הוכיח ביא' ואח"כ נשאה אלמא אירוסין עושה ומשני לה בדוחק דאשארא קאי: סוגיית בן בג בג ת"ש וכבר שלח ר' יוח' בן בג בג וכו' ומה שפחה כנענית וכו', יש להקשות מה לשפחה כנענית שכן אוכלת תרומה ע"י חזקה ומשיכה וחליפין ונראה דסמיך אהך ק"ו ומה ביאה שאינה מאכלת בשפחה מאכלת באשה כסף וכו' והשתא ליכא למפרך חזקה וחליפין יוכיחו דמאכילין בשפחה ולא באשה דאיכא למפרך מה לחזקה וחליפין שכן אינם קונים באשה תאמר בכסף שקונה באשה יאכילנו בתרומה אבל עדיין ק' דאיכא למפרך אריש דינא מה לביאה שכן מאכיל ביבמה מה שאין כן בכסף.

ונראה דאיכא למימר חופה תוכיח דאינו מאכיל ביבמה ומאכיל באשה וכו'. אך קשה כיון דאתית להכי אמאי לא עשו התוס' פרכא זו גבי יבמה וניחא טפי הך פרכא דהוי בענין תרומה דאילו ההיא פירכא שכתבו התוספות מה ליבמה שכן אינה נקנית בכסף אינה פירכא חשובה כ"כ דהוי פירכא מקנין לאכיל' תרומה ואפשר דניחא להו לעשות פירכא מכסף גופיה אע"ג דהוי במילי דקנין וק"ל.

היכי דמי אי בביאה שע"י חופה וכו' פרש"י אי נימא ביאה שלאחר חופה ויליף מיניה כסף שהכניסה אח"כ לחופה וכו' יש לדקדק למה שינה בדבריו ז"ל שבביאה כתב ביאה אחר חופה ובכסף כתב שהכניס' וכו' ובדוחק נראה דודאי דאה"נ דאפשר ג"כ שקדשה בביאה והכניסה אח"כ לחופה אלא שרצה לפרש הסוגיא בלי איסור בדבר כלל ואם קדש' בביאה מבלי שהכניסה קודם לחופה חייב מכות מרדות דרב מנגיד אמאן דמקדש בביאה וכו' וקרוב אני לומר שטעות נפל בספרים: תוס' ומה שפחה כנענית וכו' וא"ת ונימא יבמה תוכיח וכו' קשה דהא איכא למימר דיבמה גופה נילף מהך ק"ו שתהא אוכלת בתרומה ע"י כסף בק"ו מש"כ ומה שפחה כנענית שאין ביאתה מאכילתה בתרומה כספה מאכילתה יבמה שביאתה מאכילתה א"ד וכו' ולהך ק"ו ליכא שום פירכא אלא מה לשפחה כנענית שנקנית בכסף ולכך הכסף מאכילה והיינו ממש התירוץ השני שכתבו התוס' וכיון דע"כ צ"ל להך קושיא הך פירכא א"כ לא מקשו התוס' יבמה תוכיח

ולא מידי דהא איכא למימר מה ליבמה שאינה נקנית בכסף ולא הקשו התו' בקושיית' ולא מידי וגם אשפחה כנענית איכא למידק הך קושיא דתהא ביאה מאכילתה בתרומה מק"ו ומה יבמה שאין כסף ושטר מאכילתה ביאה מאכילה וכו' והשתא ליכא למיפרך אלא מה ליבמה שכן נקנית בביאה.

ואי משום הא לא אריא דהא איכא למימר מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת כו' אבל לקושיית התוס' קש' כדפרי' עוד כתבו דאיכא למיפרך מה ליבמה שכן אינה נקנית בכסף. וקשה דאמה העבריה תוכיח.

ונראה דאיכא למיפרך מה לאמה שכן אין קניינה לעולם: תוס' מה שפחה וכו' מהאי ק"ו ליכא למילף שתהא נקנית בכסף ושטר לכאורה נראה מדבריהם דאתרתי קאמרי וקשה דהא איכא למימר יבמה תוכיח שביאתה מאכילתה ואינה נקנית בכסף ושטר ונר' דאו או קאמרי או כסף או שטר וכי ילפינן כסף בק"ו ונאמר יבמה יוכיח פרכינן מה ליבמה שכן אינה נקנית בשטר וק"ל: מאי שנא הכא וכו'.

וקשה נימא דטעמא דפשיטא ליה דביאה טפי מכסף לדעת ה"ר נסים גאון שכתבו התוס' משום דביאה לחודא מייתינן לה מק"ו דיבמה ומה יבמה שאינה נקנית בכסף ושטר כסף מאכילתה אשה שנקנית וכו' א"ד שתהא כסף מאכילתה בתרומה וליכא למימר דיו דיהא אחר כסף כמו יבמה דהא איכא קרא דכי יקח דגמרינן קיחה קיחה לענין שיהא גומר בה הראה ונמשך מזה דהק"ו מפריך הוא ומועיל הק"ו לביאה לחודא ונר' דרבינו נסים לא ס"ל כתירוץ הראשון דהיכא דמפריך ק"ו לא אמרינן דיו אלא ס"ל כתירוץ הר"ש מקוצי ובהך ק"ו לאאמרינן דיו: תוס' זו שביאתה וכו' וא"ת ונימא דיו אסוף דינא לכאורה נר' הקושיית התוס' היא קושיית הגמ' שהקשו הכא תרתי והכא חדא וכיון שכן איך בא ר"נ לתרץ ולומר ק"ו מיהא איתי' וכו' כיון דהק"ו הדרא הקושיא לדוכתא ואפ' שזהו עצמה כוונת התוס' באו' וא"ה ונימא דיו וכו' כלומר דהדרא קושיית הגמר' לדוכת' אך קשה בפי' הר"ש מקוצי דכתב דלא אמרינן דיו אלא וכו' אמאי לא תירץ הכי מ"ד אמאי דקאמר הכא תרתי והכא חדא דהק"ו אינו להביא דין חדש.

ונר' דמעיקרא לא הוה סליק אדעתו לעשות ק"ו עם חופה כלל וכל גופו של ק"ו ויסודו הוא מדקמאכיל בביאה באשה ולכך פריך הכא תרתי והכא חדא אבל רב נחמן תירץ שמוכיח בק"ו שכסף לחודיה בלי חופה תהא מאכיל משפחה שכספה מאכיל אע"פ שלא נכנסה לחופה וכל גוף הק"ו הוא משפחה כנענית ומקשים התוס' דלהך ק"ו איכא דיו אסוף דינא.

עוד קשה במה שתירצו התוס' דס"ל כר"ט וכו' כיון דר"ט הוא דלא כהלכת' איך שלח לו לדרוש בק"ו אי אתה יודע וכו' דיאמר לו דבהך ק"ו אית ביה דיו ולא עבדינן ליה איברא דלשון או' אבל מה אעשה וכו' נר' דאל"כ מדין ק"ו אתי והא לרבנן אמרינן דיו וליכא ק"ו ואמאי צריכי למגזר: רבינא אמר מדאורייתא וכו'.

קשה בהך ק"ו דקאמר רבינ' איכא למימר דיו אסוף דינא מה ביאה בודקה קודם אף כסף נמי בכה"ג מיכל אכלה אם קדיש בכספא ובדק או דקבליה עלויה. והרשב"א ז"ל בשיטה כתב בזה ז"ל וי"ל דק"ו מיהא איכא וכדאמרינן לעיל וה"ק מה שפחה כנענית שאין ביאתה אפי' בבדיקה מאכילתה בתרומה כספא גרידא מאכיל בתרומה זו שביאתה.

בבדיקה מאכיל בתרומה אינו דין שכספ' גרידי' מאכיל בתרומה ולא ניחוש לסימפון עכ"ל. ול"נ דעדיין איכ' למימר דיו שיהא כביאה שהיא ע"י בדיקה.

ונ"ל דסמיך אמה מצינו בשפחה כנענית שנקנית בכסף וכספ' מאכילה אפי' מדרבנן אף באשה הדין כך. וכי תימא דאם כן היכי הקשו לעיל התוס' על ק"ו דלעיל דיו אסוף דינ' ולא תירצו דסמיך אמה מצינו, ונר' דיש לחלק דבשלמא לעיל דהוי בעי.

לאוכוחי דין חדש בק"ו היו מקשי' דיו ולא אמרינן דסמיך אמה מצינו דהיינו מחלקי' בין קנין לאכילת תרומה ולפי שמצינו שנקנית בכסף לא בעבור זה נאמר שתאכל בתרומה אבל השת' דמדאוריית' מיכל אכלה ומדרבנן הוא דאייתינן עלה השת' לא צריכינן אלא גלוי מלתא בעלמא וסמכינן אמה מצינו.

ובהכי ניח' עוד קושיא אחריתי דאיכ' למידק דהך ק"ו דשפחה כנענית פריכא הוא דאיכ' למיפרך מה לשפחה כנענית שכן אוכלת ע"י חזקה וחליפין אפילו מדרבנן וא"ת דמהדרי לק"ו של מקומות ומה ביאה וכו' כדלעיל לא יתכן לתרץ כדלעיל דאיכ' למיפרך מה לביאה שכן בודקה קודם. ונר' דסמיך אמה מצינו מה מצינו כסף שקונה בשפחה ומאכילה בתרומה אף כסף שקונה באשה מאכילה בתרומה: תוס' עד שתכנס לחופה וכו' ויש לומר דעד שתכנס לחופה לאו דוק' וכו' נר' שבעה"ג הוכרח לאוקמא משום דעולא כיון דהק"ו שהוא או' היה לענין דלא ניחוש לסמפון איך יתכן לומר אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים וכו' משום סמפון אלא ע"כ אית לנו למימר משום דעולא.

וקשה דלעיל דמשני רב נחמן ק"ו מיהא איתי' וכו' דהק"ו אינו משום סמפון אמאי קאמר אבל מה אעשה וכו' משום דעולא שהרי אינו מן ההכרח למימר כעולא. ונר' דמתני' דפ' אע"פ ניחא טפי לעולא ממאי דניח' לרב יהודה בר שמואל דהכי פריך התם בשלמא לעולא קמיית' משום שמא ימזגו בתרייתא משום סמפון אלא לאידך קשי' וכו'

והוצרך לדחוק דפליגי בבדיקת חוץ וכו' ומשום דסברת עולא היא יותר מכוונת נקט משום דעולא.
והכי נמי הוה מצינו למימר אבל מה אעשה שחכמים חששו לסמפון ואמרו דבדיקת חוץ לא שמה בדיקה אלא דניחא לאוקמי בעול' כדפרישית עוד כתבו ולפי הר"ר משה ק' וכו' וצ"ל וכו' גם לפירוש הראשון שכתבו התוס' צ"ל דלאו לפ' האמת שנוהג עכשיו אלא שלא היה דוחק דמאי בינייהו קאי אמשנה ראשונה כיון שפי' עד שתכנס לחופה הוי למשנה ראשונה אבל לפי הר"ר משה דחוק דעד שתכנס לחופה היינו למשנה אחרונה ומאי בינייהו קאי למשנה ראשונה והדבר פשוט מאוד.
תוס' הנהו קלא אית להו וכו' ורבינו אליהו וכו' לפי' הר"ר אליהו צ"ל דדוקא בלקח בכסף הוא דאמרינן הכי אבל בקנה בשטר או בקנין אחר לא תדע לך שהרי כ' והוא דאמר הרי שלך לפניך מיירי קודם שנתן הלוקח מעות וכו' וע"כ כשעושה שום קנין איירי דאל"כ מהיכא תיתי לן דלא יחזור בו.
ומ"ש התוס' וקצת משמע כן התם דפריך ולימא הממע"ה וכו'. אינו בבירור שם.
כי הך לישנא אבל הענין מבורר מעצמו דשמואל דאמר דלא אזלינן בתר רובא פי' אלא אחר חזקה מי שהוא מיחזק ידו על העליונה אם הלוקח נתן המעות לא מקרי מוחזק שהרי, המוכר מוחזק במעות והלוקח בעבד אלא על כרחך אית לנו למימר דלא נתן המעות ומשום הכי מוכח דאזלינן בתר רובא דאם לא כן המוציא מחבירו עליו הראיה והלוקח הוא המוחזק ואמאי קתני רישא הגיעו: תוס' קבל ומסר וכו' ובפ' אע"פ וכו' עכ"פ יש ט"ס בדבריהם והוא בפ' נערה שנתפתתה דף מ"ח והיא מימרא דרב אסי דקאמר אף לתרומה ואסיק התם מימרא דרב אסי בתיובתא ולכאורה היה נראה דהתוס' לא מקשי ולא מידי כיון דרב פליג עליה דרב אסי ורש"י כתב שם ז"ל דרב אסי ס"ל כעולא וכו' והבנת התו' בזה אינו כפי פירש"י שם אלא כפי מה שפירשו הם שם דרב אסי לא חייש לסמפון אפי' למשנה אחרונה והקשו ז"ל שהם סברות הפוכות בדבר דרב אסי אפי' למשנה אחרונה ל"ח לסמפון והכא אפילו למשנה ראשונה חיישינן לסמפון ואע"ג דמצית למימר דפליגי אהדדי ורב אסי יתרץ הך ברייתא כדעת רב נחמן דלעיל מ"מ הכא קשה איך יש סברות הפוכות בין מר למר והוא הקושיא שהקשו התוס' שם בסוף הדיבור ע"ש ובמה שתירצו ז"ל לכך נראה לפרש וכו' משמע דס"ל הכא להך אמורא דמסר לחודיה בלא הלך עמם לא חיישינן וכפי הנראה דהוא כרב אסי דקאי התם בתיובתא.
ונראה דאפי' רב מודה הכא ויש לחלק בין משנה ראשונה למשנה אחרונה וכדאמרינן בפ' אע"פ איכא ביניהו בדיקת חוץ וכו' ע"ש וצריך להתיישב בזה וק"ל: פיסקא בכסף

מנלן וכו' אלא מעתה ברתי' דרבי ינאי וכו' יש לדקדק אמאי לא בעי משאר נשים דעלמא אי פשטה ידה וכו' ה"נ דלא הוו קדושין וכ"ת דמשו"ה לא פריך משום דפשיטא ליה דלא הוו קדושין ובטלה דעת' אם פשטה ידה וקבלה פחות מדינר אצל כל אדם ולא פריך אלא מברתיה דרבי ינאי דאם פשטה ידה וקבלה דינר מאחר ה"נ דלא הוי קדושין משום דכיון דכל הנשים מתקדשות בדינר בטלה דעתן אצל כל אדם אך יש לדקדק כיון שזה היה דעתו של מקשה למה כתבו התוספות ומשני פשטה ידה וקבלה וכו' דאפילו בפרוטה מתקדשת הפך דעת המקשן ואמאי קאמר דהמק' והמתרץ חלוקי' בדבר זה וק"ל והמשך כל דברי התוס' הוא כך דמעיקרא כתבו אלא מעתה וכו' ופריך ואין זו סברא ולא כתבו דכוונת הקושיא היא נתת דבריך לשעורים כדלקמן בעבור שדבריהם קיימי על דברי רש"י ז"ל שפי' בתירוץ הגמ' דשויא שליח דברתיה דר' ינאי נמי שוי שליח לא הוי קדושין אלא בתרקבא דדינרא ואי טעם הקושיא היא משום נתת דבריך לשיעורים לא משני בגמ' ולא מידי דאכתי הדר' קושי' לדוכתי' לכך פירש שעיקר הקושי' הוא דאין זה סבר' ותי' כדפי' הקונטרס וכו' אך תימא דאכתי איכא למידק נתת דבריך לשיעורים וכו' ויש לתרץ דהכי פריך אלא מעתה וכו' ואם כן נתת דבריך לשיעורים ומשני כגון דשויא שליח דבהכי כל הנשים שוות ולא רצו לפרש הקו' כפי' רש"י ויבא התי' על דרך שהם אומרים דבשוי' שליח כלן שוות דהא כיון דהקו' היא דאין סברא אינו נופל תירוץ התוס' שכתבו דבשוי' שליח כלן שוים וכמעט הו' נדרש ללא שאלו וצריך א"כ לפרש דפריך נתת דבריך לשיעורים ונופל התירוץ יפה וק"ל.

אחר כן באו אלינו שיטות הריב"ל נתעורר בקצת דברים אלו ויישב הדברים בדרך אחרת: וכללא הוא וכו' יל"ד למאי הוצרך תלמודא למימר ומה כסף דבר חשוב וכו' ויש בידי תירוץ יפה וראיתי גם כן שהריטב"א ז"ל נתעורר בזה לכך קצרתי. גם יל"ד לדעת ב"הדכסף הוי פרוטה למה בההיא מתני' דהטענה וכו' הוי מעה ונ"ל דנפקא ליה מכלים דהוי דומיא דכלים דהוי דבר חשוב וכו' וזה הוא אפי' לפי התי' האחר דגמ' דבהא לא פליגי.

וגם בזה עיין בהריטב"א ז"ל ובמה שפי' רש"י בשם רבותיו יש דקדוקי' דלכאורה נראה שדברי רש"י הם אליבא דשמואל וכיון שכן למה לא הקשה לו רש"י דכיון דמכלים ידעינן דבר חשוב ושנים ג"כ כסף דכתב רחמנא למה לי. עוד יל"ד דע"כ כסף אתא למעין ולא קשיא מאי דהוקשה לו לרש"י ז"ל דאי לא דרשינן מיניה כ"א מה כלים שנים וכו' כלים דכתב למה לי ולא לימא אלא כספי' וידעי' דינר ושהם שנים אע"כ אתא לומר מה כלים דבר חשוב והיינו מעין.

אחר זה ראיתי להרשב"א בשיטותיו הוקשה לו קושיא זאת על דברי רש"י ז"ל עוד הקשה דהתם דרשינן אפכא והוא ז"ל גריס התם אף כל דבר חשוב וכו' ויש דקדוקים עוד בזה עיין בבכורות ובשבועות וק"ל: והרי הקדש וכו' ואמר שמואל וכו' לכאורה משמע דלא קשי' משמואל ולא מידי דשמואל בדיעבד הוא דקאמר דהוי מחולל אבל לכתחילה אינו יכול לחללו על פרוטה וקרא דכתיב כסף היינו לכתחילה ואפשר היינו למימר דמדאורייתא אין לחלק בין בדיעבד בין לכתתלה אבל בפ' הזהב איכ' פלוגת' במלת' דשמואל גופיה א' הוה לכתחילה או בדיעבד עוד יל"ד כיון דהתם איכ' פלוגתא ואיכ' מ"ד דבהקדשות לית בהו אפי' ביטול מקח אפשר דרב אסי ס"ל כדעת מ"ד הכי עוד יל"ד דמ"ד אפי' לכתחילה היינו משום דערכך כל דהו משמע וכמו שפירש רש"י ז"ל הכא ומן הראוי שיאמר בעה"ג הכי מדכתיב ערכך ונראה דהך דרשא דערכך דמשמע כל דהו אינה מוכרח ומאי דמשמע כל דהו היינו לענין שלא יהיה ביטול מקח לכך הוצרך בעה"ג לתירוץ אחר.

ועוד איכא התם תירוצים אחרים לאיבעית אימ' דהתם ואתי שפיר הך סוגיא דהכא כפי אותו התירוץ בקל יתבאר יליף כסף ממעשר וכו' רש"י ז"ל כתב ב' טעמים למה בשאר כסף לא ילפינן ממעשר א' משום דלא דמי וכו' ולטעם זה א"ש מאי דהוצרך בגמ' לומר יליף כסף כסף וכו' אבל לטעם השני דהכא כספי' יתירא וכו' להך טעמא לא א"ש מאי דקאמר בגמ' יליף כסף וכו' דתיפוק לי' מיתור' דכסף דריבה וכמ"ש לעיל גבי מעשר כסף כסף ריבה דנפיק לי' מיתורא דכסף וכמו שפירש רש"י ז"ל בבכורות.

והרי קדושי אשה וכו' יל"ד דקדושי אשה בפרוטה נילף ליה מהקדש דאשה דמי' להקדש דאסר לה אכ"ע ורש"י ז"ל פירש לעיל דהקדש יליף ממעש' משום דדמי ליה. ונראה דהא דאמרינן דאסר לה אכ"ע כהקדש הוא מדרבנן וכדאית' בריש פרקין דלישנ' דרבנן הוא לשון קדושין וק"ל וי"ל נילף מק"ו להקדש דהוי בפרוטה ומה הקדש שאינו נפדה בשטר נפדה בפרוטה אשה וכו'.

ונראה דאיכא למיפרך מה להקדש שכן אין בו אונאה וכו' מה שאין כן באשה דפשיט' שאם קדשה בתכשיט ששוה דינר ולא מצאה היא שיווי זה אינה מקודש' וק"ל. והרי מעשר וכו' הקשה מהריב"ל בתשובות שבאו מחדש ז"ל וקשה שהרי ב"ש קאמר בדינר ובשוה דינר ואם כן ליכא לאקשויי מהך מתניתין דמעשר ולא מידי דאה"נ דחלל תחילה המעשר בפרוטות של נחשת אבל חללן בפרוטות שהיו שוים דינר ע"כ ונר' דהמקשה היה מקשה אמאי דקאמר כל כסף האמור בתורה כסף וכו' אבל הך דדינר ושוה דינר

דקא' אה"נ דעם זה לא קשה ולא מידי וכבר הקשה בעל התלמוד והרי קדושי אשה מב"ה והדר ביה מכח ההיא קושי' ועוד צ"ע.
דאמר חזקיה וכו' חזקיה לא אתי כב"ש דחזקיה לא משוי קדושי אשה לאמה וק"ל. דומיא דייעוד פירש"י אם יאמר לה הרי את מיועדת לי במה שיש לי עלך וכו' לכאורה נראה שזה כרבי יוסי ברבי יהודה דאמר מעות הראשונות לאו לקידושין נתנו וצריך שהות ביום לעשות עמו ש"פ.
ונראה דבמה שיש לי עלך פירושו כסף מכירת' שיכול לקדש בו וק"ל. ואימא פלגא דדינר וכו' אאשה פריך אבל האמה אפי' לב"ש נראה שנקנית בב' פרוטות ומה שפרש"י ואיכא גרוע עד פרוטה פי' כיון דהתם איכא גרוע עד פרוטה הכא באשם נימא בפרוטות וכו' ויש ראיה לזה ממ"ש התוספות בד"ה והרי ממנה וכו' שכתב ז"ל דבשלמא לקמן וכו' הינו משום דאשכתנא דהוי פרוטה כסף גבי אמה וכו' עם שבאמת יש בזה מן הדיחוי מה שכתבתי נראה באמת: הלכה א דף יב פיסקא ובית הלל וכו' סבר רב יוסף וכו' כל דהו וכו' כלו' שאם בדור אחד יעלו פרוטות רבות לאיסר פרוטה אחת מהן הוי השיעור ורש"י ז"ל פירש שמוסיפין ממשקלם כלומר מוסיפין פרוטות הרבה ממה שראוי להיות לערך המשקל אבל לאו למימר שמוסיפים כסף על המשקל דאם כן נראה דהכל הוא ערך א' וממאי דקאמר רב יוסף א"ה וכו' תבין שכדברי כן הוא וניחא השתא שפיר דלא משני אמאי דפריך ממתני' הא דזול איסרי וכו' דסוף סוף שיעור הפרוטה הוא שיעור מוגבל דלעולם היא א' מקצ"ב בדינר אבל לרב יוסף אינו כן לכך פריך ממתני' והא כי אתא רב דימי וכו' קשה נימא דרבי סימאי שיערו אחד משמונה לפי שבדורו גם כן היה אחד משמונה כדורו של משה ונ' דזה לא יתכן דאם כן מאי שיעור דקאמר אך קשה דלקמן בשמעתין מסיק הא דזול איסרי וכו' ופי' רש"י ובימי רבי סימאי היו האיסרים יקרים כמשפטן וכו' אלמא ר' סימאי שיער כפי מה שהיה בימיו.
ונראה דפריך בעל הגמ' מדאמר בדורו דפשיטא דבדורו היה אלא כוונתו הוא שהיה דורש לרבים שישערו בדורו בין יוסיפו על הפרוטות או יגרעו לערך א' משמנה באיסר האיטלקי בזמן שהאיסרים כדינן. אי הכי היינו דתנינא וכו' קשה אמאי לא פריך מהכא לרבין דקאמר דהוי אחד משה ונראה דכיון דהוא איירי בזול איסרי אבל לעולם שכשאיסרין כדינן הוי אח' מח' נ"ק מידי מהך ברייתא.
אך יל"ד מאי קאמר אבייי לרב דימי נימא את ורבין וכו' ועכ"צ לתרץ לו דאיירי בזול איסרי כי היכי דלא תיקשי ליה הך ברייתא כדפרישית ולענין הלכה בשיעור הקידושין כתב הטור שהיא משקל חצי שעורה כסף שיעור ונר' שאינו שיעור חצי שעורה כסף

אלא ישקלו השעורה וחצי אותו המשקל יהיה מכסף לעולם בין זול איסרי בין אייקור וכן דקדקתי מדברי הרמב"ם במקומות.

מעשה בא בשטר שהיה כתוב בו נתחייב פלוני לפלו' לתת לו מתכשיט פלו' קרוב משלשה אלפים לבנים ופסקתי דיד בעל השטר על התחתונ' ואם נתן לו ב' אלפים וחמש מאות וא' סגי דכיון דנפק' מפלג' אלף קרי ליה והבאתי ראי' ממאי דאמרינן לעיל בשמעתין כיון דנפקא להו מפלגא קרוב לאלפים קרי ליה וכו' ואף ע"פ שפירש רש"י ז"ל כיון דנפק' אלף השני מחציו לו קרוב לאלפים קארי ליה וכו' ה"ה בא' אלא שכתב ל"ו משום דקתני הכי בברייתא: הלכה ב אמר שמואל וכו' והא אנן תנן וכו' הנה הרמב"ם חלק בזה בין תמרה לתבשיל ובאמת דברים של טעם הם ומה שהקשו עליו מדפריך והאנן תנן וכו' ולא מוקי לה בתבשיל וירק כבר כתוב בשיטות הרשב"א והריטב"א יע"ש.

ולענין הלכה ראיתי לחדש מה שמצאתי שכתב הר"ן ז"ל לעיל גבי עגל זה לפדיון בני וכתב ז"ל ומיהו פשיטא לי דכשאין העדים יודעים שדרכה להתייקר בו לא מהני דה"ל כקדושין בלא עדים ע"כ ואפי' לפרש"י דס"ל דטעם הגזרה הוא משום דחיישינן דלמא יהיה כאן אחד מאנשי מד' אפ"ה נראה דלא גזרינן בהאי גזרה אלא היכא דאפשר להיות שדעתה של אשה לתת פרוטה באותו הדבר הא לאו הכי הוה כמקדשה בלא עדים ומשום גזרה דרבנן דעלמא לא אסרינן לה לעלמא אא"כ ידעי העדים דעתה של אשה ובשורש זה תעיין בדברי הר"י קולות שהרבה לגנות למהר"ם קפסלי זלה"ה ויש לו בזה רפואות תעלה ודקדקתי עוד מחלוקת אחר בדינו של הרמב"ם שכתב בדין זה דחיישינן שמא ש"פ במדי אם ידוע ששוה פרוטה במדי בודאי אי הוו קדושי ספק או קדושי ודאי והרב המגיד משנה כתב בשם הרמב"ן והרשב"א דהוו קדושי ספק וכתב שכן מורה לשון רבינו ע"כ.

וטעמו בדברי הרמב"ם הוא מדכתב ז"ל הא למדת כל המקדש בשוה כסף אם היה באותה מדינה ש"פ הרי אלו קדושי ספק ע"כ כנר' דהוו קדושי ספק לעולם אע"ג דש"פ במדי אבל הרא"ש ז"ל כדעת הרמב"ם שאם היינו יודעים ששוה פרוטה במקום האחר מקודשת מדאוריית' יבאו אם כן דברים סותרים בדברי הרמב"ם ז"ל.

ונראה שהרא"ש ז"ל דקדק מתחלה דברי הרמב"ם שכתב וצריכ' גט מספק שמא דבר זה ש"פ במקוסאחר מדכתב לשון שמא משמע שאם ודאי שוה פרוטה במקום אחר הויא מקודשת גמורה. ומדקדוק דברי הרא"ש ז"ל נראה לדקדק דצריך שיהיה אורחה לאותו מקום דאל"כ אינה מקודשת ובקצת נוסחאות כתוב בדברי הרא"ש דאית לה אורחא להתם דאפשר דקאי לאשה.

ולענין הלכה נראה דיש להחמיר בין אית לה אורחא בין ליתא אורחא ואפילו בירק ותבשיל חיישינן מדרבנן דילמא איכא אינש ממדי במקו' הזה והוא שידעו העדי' שדרך אות' האשה להתיקר באותו דבר דאם לא כן הוי כמקדשה בלא עדים וכמו שכתבתי למעלה: הלכה ג ההוא גברא דקדיש באבנא דכוחלא וכו' רש"י פי' שבא אחר וקדשה ואינו מפר' שקדשה אחיו לפי שלא הוצרך לכך.

ועל דברי התוס' יש לתמוה דאמאי הוצרכו לדחוק עצמם וכו' דאיירי שקדשה אחיו דהא ע"כ הדבר הוא פשוט דרב חסדא לית ליה דשמואל דהא אמרינן בסמוך דאמרו ליה רבנן והא איכא סהדי באידי' וכו' וע"כ אותם רבנן לא היו רוצים לומר דהוי' מקודשת ודאית אלא בספק אלמא דרב חסדא אפילו ספק אינה לדעתו ועוד דאי רב חסדא חייש להא דשמואל אם כן לא התירה לאחרון אם לא הצריכה גט מן הראשון ואמאי פרשו רבנן מההיא משפחה דאין לומר דאותה אשה נשאת לשני בלי גט מן הראשון כיון שאפי' רב חסדא היה מצריכה גט אחר זה ראיתי להריטב"א ז"ל הכרח כן לתי' הך קושיא שהקשו התוספות באמת תמוהים מאד.

ונראה שהתוס' דקדקו בדברי הגמ' במאי דפריך והאמר שמואל וכו' אהך עובדא דמייתי תלמודא שהנה מן הראוי היה שיביא בעל התלמוד כל המעשה ואח"כ יקשה על דבריו והאמר שמואל וכו' ובעל התלמוד לא עשה כן אלא הביא מקצת המעשה ועליו הקשה משמואל והנה היתה כוונת התוס' בעבור זה לומר דבעל התלמוד הקשה משמואל על תחלת המעשה כנראה דלהך מלתא לחודא אית בה פירכא מבלי סיום המעשה וזה אינו דמצי אמר לך הא בקדושי ספק נהי דלפי המסקנא לא קשי' ולא מידי ותירצו דאתחילת המעשה ג"כ לא קשי' ולא מידי דאיירי שקדשה אחיו וכו' והנה מעשה שהיה כך היה כדפרישית והתלמוד הקשה משמואל ומשני וכו' והא דקאמר לאו כל כמינך וכו' לקס"ד של בעלי התוספו' פירושו היה לאו כל כמינך לאוסרו על זה אבל אם יגרשנה זה תהיה מותרת לו והשתא דהוי אחיו נימא דאסור לגמרי משום גרושת אחיו לאו היינו דיהודית וכו' יש לדקדק דיש לחלק דהתם מעולם לא קבלה קדושין אחרים אבל הכא שכבר קבלה קדושי ראשון אלא דמספיקא לא קבלה קדושין אית ביה ש"פ מנלן דלא חיישינן ואפי' דלא מייתי אלא שהאש' אינה נאמנת וצריך להתיישב בזה שהרי ע"כ צריך לחלק לענין קלא דלא איתחזק בי דינא להכא לדעת אביי דפליגי אדרב חסדא מהך טעמ' דפרישי' דפשטה ידה וכו' וכמ"ש הר"ן ז"ל.

תוס' והאיכא עדים וכו' אין לפרש וכו' דא"כ אין לדבר סוף וכו'. וראיתי להרב מוהרי"ן לב זלה"ה ח"ג סימן צ"ט כתב על דבריהם ז"ל ולכאורה איכא לאקשויי במאי דקאמרי

התוס' א"כ אין לדבר סוף וכו' ומאי קושיא והרי שמואל חושש לשמא שוה פרוטה במדי וכיון דכן אפשר דאינהו רבנן אינם רוצים לחוש למה ששוה במקום אחר אבל כי היכי דשמואל חושש לשמא שוה פרוטה במק"א ה"נ מצינן למימר דהנהו רבנן חוששים לשמא ההוא אבנא דכוחלא הוה ביה שוה פרוטה עכ"ל ול"נ דיותר קל הוא לידע אי ש"פ במדי שאפשר שהרבה מבני מדי יבאו במקום הזה או אחד מן המקומות שיאמר שדבר זה ש"פ במקומו משנדע אי איכא עדים בשום מקום יעיד על דבר פרטי זה בהאי אבנ' דכוחל' אי היה שוה פרוטה בעידן קדושין כל זמן דליכא אפילו קול בעלמא זה נראה לכוונתם ז"ל.

ולענין הלכה אזכיר לך מעט מזעיר ממה שהשיגה ידי בענינים אלו כי הוא צורך גדול בדבר. דע כי בהך עובד' מצאתי מחלוקת בין הגדולים בהך קול שיצא אי דאיכא סהדי וכו' אי הוי קודם שקבלה קדושין מאחר או לא שהר"ן ז"ל כתב בשם הרא"ה ז"ל דכי מסקינן דחיישינן בכהאי גוונא לקלא אף על גב דלא איתחזק הני מילי היכא דנפק קלא קודם שנתארסה לשני דאי אחר שנתארסה לא חיישינן לה דאפילו בקלא דאיתחזק אמרי' התם דלא חיישינן לקלא דבתר אירוסין ולא עדיף קלא דלא איתחזק כי האי משום דפשטה ידה וקבלה קדושין טפי מקלא דאיתחזק בעלמא ע"כ ולהך סברא יש לדקדק בה במאי דקאמר רב חסדא לאו היינו דביתהו וכו' ומאי קושיא דביתהו דר' חייא הוה קלא דבתר נשואין ודביתהו דר' חייא הוה לאחזוקי כוליה מלתא ולקושיית בתר נשואין נראה דלא קשה ולא מידי דנהי דהרא"ה ז"ל מפר' בהך דקאמר והאיכא עדים וכו' שיצא הקול קודם שנתקדש' לאחר דאל"כ ל"ח להוא קול אבל הך דאמרה ליה אימי' והא בההוא יומא וכו' לאו משום קלא קאמר הכי אלא אחר נשואים באתם אמה לאוסרה על האחרון ולהכי קאמר לה רב חסדא לאו היינו דביתהו דר' חייא וכו' ופריך תלמודא נהי דלא חיישת לאימ' סוף סוף ניחוש אנן לקלא דנפק קודם אירוסין אע"ג דלא אתחזק בי דינא שוב ראיתי להר' מוהרי"ן לב הוקשה לו קושיא זו בח"ג סי' צ"ט והנלע"ד כתבתי.

עוד הקשה הרב הנזכר על דברי הרא"ה ז"ל דאמאי לא קאמר הרא"ה דקלא דאתחזק הוא ולבתר ארוסה הוה ונהי דלבתר אירוסין לא חיישי' לקלא אע"ג דאתחזק ה"מ לאחזוקי כוליה מלתא משום קלא ובהך סבר' פליגי אבייי ורב חסדא דר' חסדא ס"ל דאע"ג דפשט' ידה וקבל' קדושין והוחזק הקול אפ"ה ל"ח לה כיון דהוא קלא דבתר אירוסין ונ"ל דס"ל הרא"ה ז"ל דבקל' דבתר אירוסין אין לחלק בדבר כלל דבכל גוונא ל"ת ולא שייך בה פלוגתא דרב חסדא ואבייי.

והמרדכי חלק בדבר זה ומפרש שמעתין בקלא דבתר נשואין ע"ש. וחידשתי חידוש מדעתי לענין הדין בהך דאמרי' לאו כל כמינ' דאימך וכו' דהיינו דוקא משום שהיתה נשואה מש"ה לא אמרינן דשויא נפשה חתיכה דאיסורא ותהא אסור לישב עם בעלה דמאחר שעד זמן זה בא עליה בעלה בהיתר לאו כל כמינה לחוב לבעלה ולאסור עליו מה שכבר קדם לו שהיה בא עליה אבל אם היתה מאורס' ואמרה שקבלה קדושין מאחר נ"ל דכיון דשויא נפשיה חתיכה דאיסורא מונעים הבעל מלבא עליה.

ולמדתי חידוש זה מדכ' הרא"ש ז"ל בתשובה כלל ל"ה סי' ג' בתוך התשובה ז"ל ואפי' אם היתה מודה בפירוש שקבלה קדושין ממנו לאו כל כמינה לאסור עצמה על אותו שקדשה כבר ולא היה בה שום איסור אם היה בא עליה אלא דהוה אמרי' דשויתה לעצמו חתיכה דאיסורא ויוציאנה בגט עכ"ל.

וקשה שהרא"ש ז"ל עצמו בסוף גיטין כ' מעשה בא' שאמר קדשתי אחות אשתי בפני פלו' ופלוני והלכו למדינת הים קודם שקדשתי את אשתי ולא גרשתיה והרי היא נשואה ויש לה בנים וכ' ר"ח דאינו נאמן לאוסרה כל זמן שלא יביא עדים ואפי' אם תאמר אמת שקדשני אינה נאמנת לאסור עצמה על בעלה עכ"ל כנר' דס"ל ז"ל שאינה נאמנת לאסור כלל ולא אמרי' דשוי נפשה חתיכ' דאיסור' אלא שהחילוק הוא מבורר דבנשוא' לא אמרי' הכי כ"ש אם יש לה בנים דנמצאת חבה לאחריני שעושה אותם ממזרים.

וראיתי אל הרב הגדול מהר"י קארו זלה"ה בטור א"ה סי' מ"ו הביא חשובה זו מהרא"ש וכתב עליו ז"ל ועל מ"ש שאם היתה מודה דהיינו או' שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא ויוציאה בלא כתובה יש לתמוה מדאית' בפ"ק דקדושין יהודית דביתהו דר' חייא הוה לה צער לידה וכו' אמר לה לאו כל כמינה דאימיך דאסרת ליך עילואי ואפשר שיש לחלק בין כשהיא עצמה מודה לכשאמרה כן בשם אחרים עכ"ל.

ודבריו תמוהים בעיני שכפי חילוק ז"ל שחילק תקשי לן בדברי הרא"ש מ"ש בסוף גיטין בשם ר"ת בדרך סתם והביאו הטור בסי' מ"ח לענין הלכה דהתם היא עצמה אומרת כן ואפ"ה לא הצריכה כלל ודוחק לומר שבתשובה זו חולק עם מ"ש בפסקיו ועם החילוק שחילקתי הוא ברור דהך עובדא דשמעתין הוא בתר נשואין כדפרישית ומש"ה לאו כל כמינה לאסור עצמה עליו והוא דבר ברור לע"ד וראיתי סמך לדברי בדברי בעלי תוס' רי"ד ז"ל שכתבו בשמעתין בהך עובדא דיהודית ז"ל פי' אע"ג דהיא מהימנ' לשוי' נפשה חתיכה דאיסורא כדתנן לקמן בפ' האומר קדשתני והוא אומר לא קדשתיך הוא מותר בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו התם משום דלא אגידה ביה הלכך כי קאסרה נפש' עלויה מהימנא כיון דלא מפסדא לאחריני אבל הכא דאגידה ביה משעבדא ליה ומטי'

איסוראלגביה לא מהימנ' ע"כ הרי חילק בפירוש מה שחלקתי ועל עיקר החילוק שכתב הרב מוהרי"ק זלה"ה ראיתי לחזור עליו היש לו עוד קיום בשמעתין.
וראיתי שיש בו עוד מן הדחוי וזה שהנה בשמעתין יש להקשות אמאי לא אייתי רב חסדא מהא דתנן בפ' האומר הוא אומר קדשתיך והיא אומר' לא קדשת אלא בתי שהוא מותר בקרובת בת' ובת' מותר' בקרוביו דאלמא אין האם נאמנ' לאסור בת' ולא קרובותי' על אחרים וקושי' זו הוקשה לו ג"כ להריטב"א ז"ל בשמעתין ותירץ ז"ל דלא מייתי ההוא מתני' משום דשאני התם שאף הבת מודה לדברי האם ומש"ה איצטריך להא דיהודית עכ"ל אלמא הכא נמי בתה מודה לדבריה ולכך הוצרך להיא דיהודית שהיא הודית לדברי אמה ועם כל זה אינה נאמנת נתבטל עם זה חילוק הרב מוהרי"ק זלה"ה ובזה ניחא לי מה שתמה הרב מוהר"י ן' לב זלה"ה בח"ג סי' צ"ט על דברי תוספ' רי"ד ואיברא דקשה טובא דמאן דכר שמיה דשויי' נפש' חתיכה דאיסורא בהך עובד' דיהודית והרי לא ידעה דבר מהקדושין אלא דאימ' היא דקאמר' לה קביל ביך אביך קדושין וכו' ע"כ.
ועם מה שכתבתי בשם הריטב"א הדבר מחוור דהכא נמי היא שויתה אנפשה חתיכה דאיסורא שהודית לדברי אמה וק"ל ועם החילוק שחלקתי נתבררו בעיני דברי המרדכי כתבו בהך שמעתין מעשה שאירע בגרמיזא בבחור שקדש אלמנה והתחילה אחר כך לומר כבר נתעשר בני במעות קדושין שקבלתי מאחר והורו הגדולים שאין הקדושין קדושין וברח הבחור וכו' ע"כ ובאמ' הוראתן של גדולים אלו קשה מאד להשיג דמאיזה טעם הפקיעו הגדולים קדושי הבחור דלכאורה נראה משמעתין שאמירת האלמנה לאו כלום הוא ולא נכתב שם שיש עדים ולא קול בדבר כלל.
ונ"ל שטעם הגדולים הוא משום דהיא שויא נפשה חתיכה דאיסור' ומ"ש שאין הקידושין קידושין הוא לומר שלא יוכל הבחור לבא עליה מבלי שתקבל גט ממי שאמרה היא דטעמא דנאמנ' היא מפני שעדיין לא נשאת עם הבחור שאם היתה נשואה עמו לא היתה נאמנ' והוא ממש מה שחלקתי זה נראה לענין ההוראה והשכל ישפוט היות החילוק אמרתי לענין הדין.
ולענין פסקא דדינא בשמעתין נראה דיש לחוש לסברת אביי כדאמרי' דפרשו רבנן מההיא משפחה וכו' והרב בעל הטורים בא"ה סי' ל"א כתב דברי הרמ"ה אשר מתוך דבריו ז"ל נראה שפוסק כאביי בהדיא והמעיין יתקשה הרבה בהבנת דברי הרב מוהרי"ק שכ' ומשמע דסבירא ליה להרמ"ה דהלכה כרב חסדא וכו' והוא הפך הנשמע מדברי הרמ"ה וכבר נתקשיתי עוד בדברי הרמ"ה ז"ל בפירושו לא"ה שנראה שסותר למ"ש הטור עוד בשמו באותו הסימן נראה שהרמ"ה פוסק כשמואל וכתבתי יישוב עליו ותקנתי

לשונו שנראה שנפל בו טעות אבל בדברי הר' מוהרי"ק זלה"ה לא מצאתי ידי ורגלי וכעת נתחדשו לי דברי הר' מוהרי"ן לב ח"ג סי' צ"ט שכ' על דברי הרמ"ה חקירה איזה פי' מהתוס' מפ' וכ' ז"ל איברא דאפשר למימר דס"ל להרמ"ה דפליגי רב חסדא ואביי ורבא היכא דלא יצא אפי' קול ופסק כרב חסדא ע"כ ועם שהרב הנזכר הסכים לאמת כדברי הרמ"ה שפוסק כאביי ורבא כשאר הפוסקים מכל מקום כיון שיצא מפומי' לספק אפשר שהוא ג"כ דעתו של הרב מוהרי"ק זלה"ה ובאמת לא יכולתי להלום אותו הפי' בדברי הרמ"ה ז"ל.

עוד הקשה להרב מוהריב"ל בדבר התוס' בד"ה אם הקלנו בשבויה וכו' עמ"ש בכתובות דאסיקנא דעדי טומאה קאמר עיין בח"ג סי' צ"ט ודבריו ראויים אליו ז"ל. אחרי כותבי המסכתא באו תשובות הרב מוהרי"ק זלה"ה וראיתי שנשאל לו מחכם גדול מובהק ל' זה והשיב שנפל טעות בדפוס ותקונ' כתוב בתשובת ע"ש: הלכה ד דף יב ע"ב ההוא גברא דאקדיש בשוטית' וכו' ועל דמצער שלוחי דרבנן פרש"י שקם עליו והכהו ובפ' עשרה יוחסין דף ע' בעובדא דרב יהודה בר יחזקאל וכו' א"ל אמאי שמתיה מר משום דציער שליח דרבנן ופרש"י ביזה את שלוחו לפניו וחייב מלקות דר' מנגיד אמאן דמצער שליח דרבנן כדאמר פ"ק ע"כ.

ויל"ד היכי מייתי מרב דמנגיד לענין שמתא ונראה דרש"י ז"ל מחלק בהך עובדא דמנגיד רב להך דפרק עשרה יוחסין דיש לחלק דהתם שאני דנגע בכבוד רב יחזקאל ומ"ש התם מנגיד למאן דמצער לשליח מש"ה הכא סליק דרגא ומשמתינן אבל הרמב"ם ז"ל נטה עצמו לצד אחר וחלק בין העניינים וכ' בה' ת"ת פ"ד בכ"ד דברים שמנדין את האדם כ' א' מהם שהוא המבזה שליח ב"ד ובהלכות סנהדרין פכ"ה כ' ז"ל וכל המצער שליח ב"ד יש לב"ד רשות להכותו מכת מרדות ע"כ הוא ז"ל חילק בין מצער למבזה דבמבזה כ' דמנדין לו ובמצער כ' שמכין לו מכת מרדות ולפ"ז גרוע טפי מצער ממבזה דבמבזם מנדין אותו ובמצער מכין אותו והר"ן ז"ל כ' על דברי רש"י דלשון מצער לא משמע כוליה האי אלא אפי' מבזה אותו בפני אחרים ומביישו.

הר"ן ז"ל מפרש בהך דשמעתין שהוא המבזה הפך מ"ש הרמב"ם ז"ל דלהרמב"ם חייב נדוי ולפ"ז מ"ש הרב מהרי"ק זלה"ה בה' סנהדרין דברי הר"ן ז"ל אינו ענין לדעת הרמב"ם ז"ל. והרב בעל הטורים בא"ה סי' א' כ' דהמצערו מכין אותו מכת מרדות ובטור י"ד בה' נדוי וחרם העתיק הכ"ד דברים שמנדין עליהם וא' מהם המבזה שליח ב"ד והוא ודאי ע"ד שפירשתי על דברי הרמב"ם ז"ל וראיתי לבעל הטורים שפסק בטור א"ה סי' ס"ז

בשם הרא"ש שאין הלכה כרב אלא בהא הלכה כרב שמלקין על המקדש בביאה ולא באינך ע"כ.
ונ"ל שבמקום הזה לא כיון הטור לפסוק כהרא"ש שהרי בכל אלו המקומות שכתבתי פסק כנהרדעי גם ל' הטור אינו מדוקדק שכתב בהא הלכה כרב וכו' כנר' דרב פליג בזה עם אמורא אחר ואינו כן דרב יוסף ונהרדעי הוא דפליגי במלתיה דרב אי בכלהו מנגיד או דילמא במקדש בביאה לחודי' ובסי' קל"ד כ' הטור דהמוסר מודעא אגיטא משמתינן ליה ובסי' קמ"א כ' הטור דברי הרמב"ם ז"ל דהמוסר מודע' של הגט מכין אותו מכת מרדות וצ"ע.
ועל דין חתן הדר בבית חמיו נראה שמ"ש הרא"ש ז"ל בזה דמנהג העולם הוא דקאמר איברא דביבמות כר"ג כ' דבשל סופרים הלך אחר המקיל וכו'. והתוס' כתבו דאפי' למאן דחייש מה שדרים עכשיו אא בשביל טובת הנאה וכו'.
ויש לתמוה איך נמלט מהאיסור משום טובת הנאה וכו'. ונראה דבשלמא מי שאינו מקבל טובת הנאה ממנו אית ביה חשד' שיאמרו דמשום פריצות הולך שם אבל כשדר שם בשביל טובת הנאה ודאי יאמרו דמטעם זה דר שם לא משום פריצות ואפשר עוד דכיון דאית בדבר איבוד ממון אפי' מאן דחייש יאמר דכיון שהדבר אין בו איסור אלא חשש בעלמא יאמר דל"ח למלתא דאיסורא: הלכה ה דף י"ב ההוא גברא דקדיש בציפיתא וכו' אמר רבא מנא אמינא לה וכו' מאי רצתה ומאי לא רצתה אילימא רצתה דאמרה אין לא רצתה דאמרה לא וכו' וקשה כיון דאיכא חלוק' אמצעית דהיינו דאישתקה אם כן מאי קאמר רבא מנא אמינא לה וכו' נימא דהברייתא נקט הב' קצוות דהיינו קידושין ודאי' היכא דרצתה וקידושין שאינם כלל היכא שלא רצתה הא אישתקה הויא ספק מקודשת ובשעת מתן מעות אפי' אישתקה הויא ודאי מקודשת ולהכי קתני ברישא בשעת מתן מעות מקודשת ולא קתני רצה ולא רצה כלל וצ"ע ובהך ברייתא דפריך לקמן קדשה בגזל וכו' הוה מצי למימר דאיירי כשאמרה אין אלא שזה הוא חסר ברייתא כיון דקתני דברי המקדש אבל אוקימתא דשדיך אינה אוקימתא דבהכי איירי במה שיש לענין הלכה כתוב בבירו' בספרי הפוסקים דשתיקה לאחר מתן מעות לא מהני וכ' הרשב"א הביאו ה"ה פ"ג מהלכות אישות ז"ל שאם נתן לה כסף סתם וחזר ואמר לה הרי את מקודשת לי והיא רוצה צריך שיטול הכסף ממנה ויחזור ויתננו לה בתורת קידושין ע"כ.
והנה מלשון אומרו והיא רוצה משמע דאמרה אין ואפ"ה כ' דצריך שיטול הכסף ויחזיר וכו' דאל"כ אינה מקודשת ולפ"ז צ"ל דאע"ג דהיכא דאמרה אין אחר מתן מעות מקודשת שאני התם דנתנו בתורת פקדון א"נ בההיא דצפית' דאמר דנתנה בתורת קדושין אבל

הכא שנתנו סתם ואפשר דבתורת מתנה יהבינהו ניהלה אם כן אפי' אמרה אין אחר כך אינה מקודשת אלא אם כן חוזר ונוטל ממנה וכ"כ ה' מוהרש"ך זלה"ה בח"א סי' ט' והרב מורי הרשד"ם בחלק א"ה סי' ל"ד ועם שהוא ז"ל הבין דברי הרשב"א ז"ל בפנים אחרות ונסתפקתי בדברי הרשב"אסי"ש צריך ליטול וכו' אי לכתחלה הוא דקאמר ובלא"ה ספיקא הוי אי לא וראיתי להרב מהריב"ל ח"ג סי' ב' חקר חקיר' ב' וכ' על דברי הרשב"א ולפי דבריו צריך שנא' דשתיקות' לאחר מתן מעות דאמרו בגמ' היינו היכא שלא בא לידו בתורת מתנה ולא בתורת פקדון אלא כענין ההיא דאמרי' פ"ק וכו' והנה משמעתין נר' דגם בפקדון אמרי' שתיקה לאחר מתן מעות וכו' ויש לי ביאור על דבריו כתבתי בארוכה בפירושי לא"ה ע"ש גם במחלוקת שכ' הרב בן רבינו ירוחם להרשב"א ויש לי עוד עיון בחקירה הג' שחקר הרב ז"ל ואני לא באתי בזה רק לפרש מה שנוגע לענין ההלכה לבד עם פי' הרבנים שפסקו דיני הלכותינו ולא יותר ומ"מ להיות ענין מצוי בכל יום שהאיש נותן לאשה הכסף ואחר כך אומר תהא לי מקודשת ראיתי לכתוב דעתי בזה ובפירושי לא"ה ראיתי לחוש להחמיר והבאתי ראיה מהרב מוהריב"ל זלה"ה וכעת נתיישבתי בדבר וראיתי להחמיר בראיה מפורש', מדברי הריב"ש סי' ק"ע על מי שזרק הטבע' בחיקה ותכף אמר בהך מקודשת וכו' כ' ז"ל ואף להרי"ף שכתב דוקא כשבא לידה בתורת פקדון הוא דאמרי' דשתיקה דלאחר מתן מעות לאו כלום היא אבל כשבא לידה שלא בתורת פקדון צריכה גט מספ' וכו' בנדון זה אין לחוש כלל דהא טעמא דר"ה הוא משום דאי לא ניחא לה חשדינהו ובנדון זה כבר העידו העדים שכשמוע דברי הסופר הפשיל את בגדיו וכו' ע"כ כנר' מדבריו ז"ל דכל שלא השליכן ספיקא הו' לדעת הרי"ף וראיתי בתשובות באו מחדש מהרב מוהרי"ק בדיני קידושין סי' ב' כ' ז"ל דגם להרי"ף והרא"ש אינה מקודשת וסיים ז"ל הא קמן דלא חש ר"ה בריה דר' יהושע בההיא דצפיתא דאסר אלא משום דמעיקרא בתורת קדושין יהבינהו ניהלה אבל אי לא יהבינהו ניהלה מעיקרא בתורת קדושין מודה דשתיקותא דלאחר מתן מעות לאו כלום הוא וכן מבואר בדברי הרי"ף והרא"ש עכ"ל ול"נ דלא הקילו אלא דוקא בפקדון דמחייב' באחריותו אבל כל שלא בא בתורת פקדון ראוי להחמיר לדעתם ז"ל וכן דקדק הריב"ש ז"ל שכ' ז"ל ואפילו לדעת הרי"ף שכ' דוקא כשבא לידה מתחלה בתורת פקדון וכו' אבל כשבא לידה שלא בתורת פקדון צריכה גט מספק עכ"ל באופן דבההיא דה' מוהרי"ק זלה"ה שכתב בתשובה נראה לחוש ולהחמיר לע"ד מטעם זה: הלכה ו כשם שאין אשה וכו'.

יל"ד מנא ליה בפשוט דאשה אינה נקנית בפחות מש"פ אי משום דכתיב בה כסף ואין כסף פחות מש"פ וכמ"ש התו' לעיל בריש פרקין ד"ה ואשה בפחות וכו' כמו כן בשדה

כסף כתיב ולמה צריך למילף מאשה ואי יעלה על הדעת דכסף הוי פחות מש"פ וטעמא דאין אשה נקנית בפחות מש"פ משום דהיא לא מקניי' עצמה וקפדה בהכי בשדה דליכא למימר הכי מנלן דאינו נקנה בפחות מש"פ.

ונראה שטעם האשה הוא משום דאין כסף פחות מש"פ אבל בשדה כיון דאפי' בחליפין נקנה דהוי פחות מש"פ א"כ גלוי לנו דכסף דשדה הוי פחות מש"פ לז"א כשם וכו' וקנין כסף לחוד וקנין חליפין לחוד כן נ"ל לתירוץ הראשון שכתבו התוס' דגמר שדה מאשה: ואימא עד דעביד וכו' לא ס"ד דכתיב כי מפני אלה אבלה הארץ פסוק זה הוא בירמיה פרשה כ"ג ולא הוזכר שם דגים שבים וכיון שכן מנלן דבחדא מהנך חייבים העונש דילמא מפני האלה תאב' הארץ ולא יותר ובשבועות דף ל"ט איתא אחר פסוק זה וכתיב ע"כ תאבל נראה דג"ש יליף כי היכי דהתם הו' עם דגים שבים הכא נמי ג"כ.

מי כתיב ופרצו פרצו כתיב. יל"ד דע"כ אין לדקדק בזה שהרי אלה וכחש כתיב בוא"ו ובאלה לחודא חייבים עונש זה והריטב"א גריס אלא והשתא הדר ביה ממאי דקאמר לעיל ולפ"ז מאי דכתיב גבי אלה כי מפני אלה אבלה ארץ לא הוי אלא אבלות לחודיה. אבל יל"ד לישנא דאיתא בשבועות דרך סתם כמו שהבאתי למעלה א"נ כיון דאלה כתיב בראש המקרא אינו מן מנין זה והוא היותר חמור מכל מה שהזכיר: הלכה ז תוס' האשה וכו' ותירצו דהתם איירי במצורע לתירוץ זה יש לעיין מאי דדחי התם בתמיד נשחט שאני מצורע וכו' כיון שהקושי' היתה ממצורע ולא משאר קרבנות ונראה דבקושי' הוה ס"ל דהוי משונה משאר קרבנות מדכתיב זאת תהיה דהוי עכובא ומשני דאדרבה אינו כן דאדרבא מצורע שאני אבל לעולם דכל הקרבנות אפשר להקריב העולה קודם החטאת ובתירוץ הגמרא דתריץ שאני עולה וכו' צ"ל דהשתא לא דרשינן קרא דאשר לחטאת ראשונה לבנין אב והוא באמת דבר דחוק לפירושם ז"ל גם לפי' השני שפירשו ק' וצ"ע: ולענין הלכה פסק הרמב"ם בפ"ק מה' מחוסרי כפרה דשעבודא דאורייתא וכ"כ בפי"א מהלכות מלוה: וא"ת הא בפ' גט פשוט קאמר רבה שעבודא לאו דאורייתא ופריך והאמר רבא גבו קרקע יש לו גבו מעות אין לו ומסי' דרבא טעמא דבני מערב' קאמר וליה לא ס"ל והרמב"ם בפ"ג מהלכות נחלות כתב דבין שגבו קרקע בין שגבו וכו' אין לו ולכאורה דין זה הו' כמ"ד שעבודא לאו דאורייתא לא קשיא מידי דהתם איכא טעמא רבה דכתיב בכל אשר ימצא לו וכל שאינו בעין לא קרינן ביה ימצא לו ואפי' מ"ד שעבודא דאורייתא ס"ל הכא דבין גבו קרקע בין גבו מעות אין לו ומאי דתלי' בגמרא הא בהא לא קשיא מידי דמכ"ש פריך דהיכי קאמר רבא שעבודא לאו דאורייתא הרי קאמר רבה דגבו קרקע יש לו אלמא אפילו התם דקרא כתיב בכל אשר ימצא וכו' עם כל זה אמר דיש לו א"כ ע"כ ס"ל

דשעבודא דא רייתו אבל מאן דס"ל דשעבודא דאורייתא מצי סבר דבין גבו קרקע בין גבו מעות אין לו כיון דלא מתקיים שפיר קרא דכל אשר ימצא ורשב"ם ז"ל כ' בפ' יש נוחלין דקכ"ה טעמא דבין גבו קרקע וכו' משום דהני לא הוו מעות דשבק אביהן והוה ליה ראוי וכו' וא"כ אע"ג דשעבודא דאורייתא לענין ירושת בכור בעי' מוחזק גמור ולא יהיה ראוי כלל ותמהתי מבעלי התוס' שכתבו בפרק יש נוחלין דף קכ"ו וצ"ע דרב פפא סבר הכא בין גבו קרקע בין גבו מעות אין לו א"כ סבר שעבודא לאו דאורייתא דבשלהי גט פשוט מדמי להו אהדדי דהרי כפי מ"ש במכ"ש פריך כדפרישית והוא נאות לקיים ההלכה דשעבודא דאורייתא: פיסקא וקונה את עצמה וכו' אלא מיתת בעל מנלן מהקישא דאחרת לאמה לא מצי אתיא דלא איתקש אלא לענין הכנסות כדכתיב אם אחרת יקח וכו' לא לענין יציאות: והא עריות וכו' יל"ד דאיכא למפרך מה לעריות שהן אפילו בגט אסורים ואפשר דעל סברא דאסרה מתירה לחודיה הוא דפריך א"נ איכא למעבד יוכיח מיבמה שאין לה בנים דאם נתן לה בעלה גט אסורה ליבם ואם מת מותרת לו.

ש"ל סברא הוא וכו' יל"ד נימא דקרא דספר כריתות מיעט הך סברא דדוקא ספר כורת' לא דבר אחר ונראה דלא ממעטינן מהך קרא כ"א יציאות הנעשות בידי אדם דומיא דגט אך ק' דלקמן פרש"י על מאי דקאמר לכ"ע בעשה ויצאה והיתה ע"י גרושין ולא ע"י מיתה דושלחה לזו ולא לאחרת וכו' הרי דקאי בגרושין וממעט מיתה וליכא למימר דמיתור' דושלחה דריש דהא איצטריך לכמה דרשות בהאיש מקדש: הא דלא פריך והא ע"כ ושפחה כנענית דמאי דאסר להו בעבדות לא שרי להו מילי דעבדות שאני דהוי ממונו של אדם שמניחו ליורשיו וע"ע ג"כ דמי לממון בתוך שש: ודילמא אין לה בנים אסורה לעלמא וכו'.

יל"ד דא"כ לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר דכתב רחמנא באין לה בנים למה לי כיון דבכל גוונא אסורא. ונראה שבא לתת עשה ביש לה בנים שאינו חייב על לאו אלא דוקא באין לה בנים.

ע"ק במאי דפריך ואימא לכ"ג בלאו לכ"ע בעשה דא"כ לא תהיה אשת המת החוצה דכתב רחמנא למה לי ונראה להטיל בו איסור נוסף מלבד העשה ותוספ' רי"ד כתב ענין אחר ע"ש. אלא מדאמר רחמנא וכו' יל"ד דילמא הוי אלמנה שנחלצה שהחליצה התירה הכתוב לינשא דחליצה פקעה אלמנותה ואפילו הכי אסרה לכ"ע אבל לכ"ע שרי שכן מצינו היתרה מונקר' שמו בישראל בית חלוץ הנעל כדלקמן ונראה דאם לא ידענו דמיתה מתירתה לא דרשי' מבית חלוץ הנעל היתר חלוצה תוס' אלא מיתת בעל מנ"ל וכו' תימא וכו' קשה לי מה קושיא היא זאת דע"כ הוצרכו קראי הכא והתם בעריות

איצטריכו דלא נימא לאחר מיתה איסור כרת ליכא אבל איסור עשה איכא דאשת איש ג"כ איצטריך דלאנימא דהו' בעשה לאחר מיתה ואיצטריך קרא להתיר לגמרי ונראה דהתו' קיימי בדברי המקשה שלא עלה על דעתו חילוק בין איסור חמור לאיסור קל ע"ק במ"ש וי"ל אחרי שראינו וכו' דא"כ היכ' פריך בגמרא והא עריות וכו' כיון דלא ידעינן עריות אלא אחר שכתיב אשת איש: וראיתי כתוב בגליון בדיבור זה דבעריות איכא כמה קראי להתיר לאחר מיתה ואם הסברא דהוא אסרה והוא שרתה קיימת ע"כ איצטריך חד עריות לבטל הסברא הזאת וזה הוא דפריך בגמרא והא עריות ומ"ש התוס' אחרי שראינו וכו' הוא' לשאר קראי דעריות.

ונראה לי עוד דאיכא למידק לפי תירוצם ז"ל דכיון דאיכא קראי בעריות להתיר לאחר מיתה לשתוק קרא מאשת איש דע"כ ידעינן התירו כיון דהוצרכו כמה קראי בעריות לשתוק מכלהו ולא לכתוב אלא א' אלא ע"כ אית לו למימר דהוה ילפינן מאשת איש דמותרת מש"ה איצטריכו כלהו ונראה דלפי המסקנא לא קשיא מידי דליכא שום קרא מיותר וכשאמר בגמרא סברא הוא הוה ס"ל דליכא שום קרא בעריות לאסרן לאחר מיתם אלא מסברא הוה ידעינן' דאסורות בין מחיים בין לאחר מיתה ולכך פריך בגמרא אהך סברא דהוא אסרה וכו' והא עריות דאסר להו וכו' עד דמסיק מקרא דאו כי' ימות וכו' ולהך מסקנא הוא דדרשינן הנהו קראי דעריות דהנהו דהתם נמי לאו דרש' ברורה הם וז"ש התוס' אחרי שראינו שהתיר הכתוב כדדרשי' וכו' דמעיקרא לא הוה דריש להו ועוד דקדקו לומר כדדרשינן וכו' לומר שאיני כ"א דרשא בעלמא לא יתיר כי היכי דנימא ביה מדאיצטריך וכו' וק"ל: תוס' לכ"ע בעשה הקשה הרב מוהריב"ל מה לגט שכן מוציא בשפחה כנענית ונראה דאיכא למימר ביאה תוכיח ואע"ג דנימא דלא עבדינן יוכיח מהכנסה ליציאה ופרכא הוא דעבדינן וכמ"ש התוס' לעיל דעבדי פרכא מהכנסה ליציאה וכ"כ לקמן בד"ה ותה' יבמה וכו' מ"מ איכא למעבד הך ק"ו מנושאים ומה יבם שאינו מתיר את אשתו בגט לאחיו מתירתו במיתתו איש דעלמא שמתיר את אשתו בגט אינו דין שיתירנה במיתה ואם נאמר שפחה כנענית תוכיח איכא למפרך מה לשפחה כנענית שכן אינה נקנית בביאה דמהכנסה ליציאה פרכי' אך יש לגמגם בק"ו וה כיון שעיקר נשואי' היבמה הם להקים לאחיו שם בישראל אינו סיב' מכרע' שעם שאינו מתירה בגט מתירה ליבם במיתתו והרב הנזכר תי' לקושייתו ז"ל דאיכא למימר חליצה תוכיח שאינה בשפחה כנענית ומותרת בעלמא אף אני אביא מיתה וכו': ויש לתמוה בדברי הרב ז"ל כיון דאכתי לא ידעינן דאשת איש מותרת במיתת הבעל שפחה כנענית גופה תיתי בק"ו שתהא חליצה מתירתה ולא נתבטל ק"ו זה אלא משום דאיכא פרכא

דמיתת הבעל וכמ"ש התוס' למע' ד"ה ספר כורתה וכו' וזה ית' אחר שנעמוד בדקדוק דבריהם שקבעו דבריהם על מאי' דפריך ואימא וכו' לכ"ע בעשה וראוי היה שיעשו קושייתם על מאי דבעי מעיקרא מיתת בעלים מנלן וכו' ונראה דהתם היתה התשובה בצדה דהך ק"ו פריכא הוא דאיכא למפרך מה לגט שכן מוציא בשפחה כנענית וליכא למימר חליצה תוכיח דאיכא למימר היא גופה תיתי' כדפרישית הכא ליכא למימר היא גופה תיתי כיון דהכא קאמר ואימא וכו' לכ"ע בעשה דכיון דאפיקתי' ממיתה ואוקמ' אעשה השתא ליכא למימר דחליצה גופה דשפחה כנענית תיתי' בק"ו דאיכא למפרך מה ליבמה שכן המיתה אפיקתה מאיסור כרת תאמר בשפחה כנענית דלעולם באיסורא עומדת' וזה כדאי להבנת הרב מוהריב"ל לא היה ראו' שיעלה זה מאדם גדול כמוהו' עוד י"ל במאי דכתב ז"ל חליצה תוכיח דאינה מתרת בשפחה כנענית ואינה מתרת בעלמא דהא מאי דחליצה מתרת אינה' בכ"ע אלא דוקא ביבמה והק"ו לאשה דעלמא ונראה דהק"ו הוא הכי גט שאינו' מתיר בעלמא ביבם מתיר בעלמא' מיתה לא כל שכן וכו' ולא נזכר בענין הקל ואומר שום מקום מיוחד ועבדים יוציח' מחליצה דאינה בשפחה כנענית ועם כל זה מתרת בעלמא' במקום שיהיה כגון ביבמה אף אני אביא מיתה שעם שאינה מתרת ביבמה מתיר בעלמא כגון ביבמה ימינה נלמוד לאשה דמאי שנא אשה דעלמא מיבמה לענין מיתה זה צריך בהכרח לאומרו לדעת הרב ז"ל עוד יל"ד דאיכא למפרך מה לגט שכן מכניס ולכך מוציא ואע"ג דבמיתה לא שייך למימר הכנסה כבר פריך תלמודא לעיל מה לכסף שכן פודין בה הקדשות משא"כ בביאה וכו'.

ונראה דסמיך אק"ו של מקומות ונימא הכי ומה מגורשת שאינה מותרת ליבם מותרת לעלמא אלמנה שמותרת במיתת היבם ליבם אינו דין שיהא מותרת במיתת איש דעלמא והשתא ליכא למפרך מידי. עוד יל"ד מה לגט שכן מתיר לעלמא במקום יבם תאמר מיתה שאינה מתרת לעלמא במקום יבם.

ונראה דאפשר שיתורץ בהפיכת הק"ו כדפרישית. עוד יל"ד דאיכא למפרך דהאי ק"ו אית ביה דיו מה גט אינה מתרת לכהן הדיוט אף מיתה לא יתירנ' לכהן הדיוט.

וה' מוהריב"ל הקשה עוד דיו שיהא כמיתה ולא יתירנה אלא במקום שאין לה בנים ונראה דהתוס' מקשי' על מאי דקאמר בגמ' לכ"ע בעשה דהא אינו לכ"ע דהא לפחות איכא לאוכוחי היכא שאין לה בנים או בשאר דברים ואעפ"י שלא יהיה לכהן הדיוט והיכי קאמר בגמרא לכ"ע. והרב מוהריב"ל תירץ לקושייתו זאת דהך ק"ו אינו אלא גילוי מילתא ולפ"ז גם לקושייתו הראשונה שהקשה דמה לגט שכן מתיר בשפחה כנענית

הוה מצי לתרץ שאינו אלא גילוי מילתא אלא דניחא ליה לרב לתרץ בהוראה שהוא ק"ו: פיסקא והיבמה וכו' בביאה מנלן דאינה נקנית אלא בביאה לחודא.
ואימא לכולה מילתא כאשה וקשה דא"כ לשתוק קרא מיבמה יבא עליה דלמדנו ממנו ביאה ומאשה נפקא לן שטר וביאה ונראה דאי ילפי' מאשה היינו או' מה אשה אין כסף ושטר גומרי' ליורש' ולטמא לה כמו כן ביבמה אין גומרים ולהכי כתב רחמנא ביאה לו' דביאה גומרת ליורש' ולטמא לה וכסף ושטר כי ביאה ולשון רש"י ז"ל שכתב מה אשה וכו' צריך לפרשו ע"ד זה ולפ"ז איצט' ויבמה ומאי דילפינן כוליה מילתא מאשה היינו לו' דכסף ושטר גומרים דומיא דביאה וזה מכח יתורא דויבמה והא דקתני בברייתא יכול כסף ושטר גומרים בה כדרך שהביאה גומרת בה יעיד על זה עוד יל"ד לפי המסקא אמאי לא נקיים ההיקש דאשה ותהא נקנה בכסף שטר ובביאה ואיצטריך ויבמה לומר דבביא' דוקא הוי בע"כ דהכי משמע הה"א דויבמה לומר בביאה דוקא וק"ל עוד יל"ד דאי יבמה איצטר' כי היכי דלא נילף מאשה לשתוק מאשה ומה"א דויבמה ולא נימא אלא יבמה יבא עליה לחוד דמשמע דבביאה דוקא קונה ואפשר דלאשה אינו מיותר דאיצטריך לו' דהוי כאשתו לכל דבר ויוצאה בגט כאשה עוד דקדוק אחר כתבתי למעלה בשמעתא דובעלה מלמד שנקנית בביאה ע"ש.
ואימא מאי ויבמה דבע"כ מיבם פרש"י ה"ג האי מבעיא ליה וטעמו ז"ל משום דלשון ואימא הוא לשון מסופק וזאת הדרשא היא מבוררת ופשוטה בברייתא ביבמות ועוד דאי להך דרשא הוא דאתא אם כן כי משני א"כ לימא קרא ויבם משמע דמוובם הוה שמעי' בע"כ וזה א"א וברוב הנוסחאות איתא בברייתא ביבמות ויבם ביאה גומרת בה ויבמה בע"כ.
וקשה שאם כחו של מקשה בהקשותו האי מבעיא ליה וכו' מכח הברייתא דיבמות וכמו שפירש"י בדעת המקשה קשה דמה פריך וכי ראה תחילת הברייתא ראה סופה ונראה דהמקשה לא הקשה מכח הברייתא אלא מכח הדין שהיה מקובל אצלו מדרש' וזה דקדק רש"י באו' בדברי המקשה דהכי דרשינן ובדברי המתרץ הזכיר הברייתא פיסקא בחליצה מנלן וכו' קשה מדאיצטריך הנעל למעט גט ביבמה שמעינן דחליצה מתירתה שאם חליצה אינה אלא מצוה היכי ממעטים גט באו' נעל אין מידי אחרינא לא דמשמע דממעט גט דהיינו כריתות דכורתה ומתירה ודכוותה צריך להיות החליצה ועוד קשה לאביי דקאמר לעיל דהאשה אינה יוצאה בכסף מסברא דאין קטיגור נעשה סניגור וקרא דספר כריתות לא איצטריך אלא לחליצה דליבום לא איצטריך דלא ממעט

אלא מלתא דבידי אדם ואי חליצה אינה מתירה אמאי איצטריך ספר כורתה לו' דאין דבר אחר כורתה.
ונראה דס"ד דהחליצה הוא למצוה דלא מהני אלא בחליצה ודבר אחר ומ"ש ספר כורתה וכו' כיון דבלא מצות חליצה אינה מותרתהיבמה לשוק נמצא שהחליצה היא המסייעה בכריתות ולזה איצטריך ספר לומר שאינו כורתה אלא ספר לחודי' מבלי סיוע דבר אחר זה נראה לתרץ לקושיא השניה א"נ אפשר דאתא כריתות לדבר הכורת בינו לבינה.
בית חלוץ הנעל וכו' מבישרא' נפקא כמו שפרש"י ופריך אכתי מבעיא ליה וכו' נראה דהנך תרי קושיות הקשה אותן המקשה בבת אחת וכונתו היתה דהך ביש' בית חלוץ איצטריך לדרש' דלקמן דר"ט ומביש' להקים שם אתא לדרשא דבית דין של ישראל אלא דהתלמוד הפריד אותן ואמר ואכתי וכו' וזה הכרח גדול לע"ד דאלת"ה תקשי מאי פריך ולדידך מי ניחא מהיכא נפ' הדרשא דלקמן כיון דסבירא לך דהך קרא איצט' לב"ד ישראל דע"כ דרשא דלקמן אי אפשר אלא מקרא דונקרא שמו ביש' ולכאורה נראה דהוה מצי לשנויי דהכא מבית לחודי' נפיק לה ומשום דאסמכיה לישראל שמעינן דמותר לישראל אבל העיקר קרא דיש' אתא לדשמואל ונראה דפריך דאימא כוליה קרא להך דרשא אתא: פיסקא ובמיתת היבם וכו'.
יש להקשות דמדאיצטריך הנעל למעט גט ביבמה ידעינן דיוצאה במיתת היבם דאם לא כן לשתוק מיניה דמאשה ליכא לאתוי' דאיכא למפרך מה לאשה שכן יוצאה במיתת הבעל ואם נאמר שפחה כנענית תוכיח איכא למפרך מה לשפחה כנענית שכן נקנה בשטר תאמר ביבמה שאין בה קנין בשטר וא"ת דהא לא שייך למימר ביבמה דהא היבמה היוצאה בחליצה אינה נקנית דהא מה שייך בה קשה הרי התו' מקשים כה"ג ד"ה ותהא יבמה ואיכא פרכא אחריתי והיא מה לשפחה כנענית שכן יוצאה בכסף ואיכא למימר אשה תוכיח.
עוד יל"ד במאי דפריך אהך ק"ו מה לאשת איש שיוצאה בגט דנרצע יוכיח שאינו יוצא בגט ויוצא במיתת האדון מה לנרצע שיוצא ביובל אשה תוכיח ונראה דעל חדא מתרתי פרכי' מה להנך שכן אוסרן מתירן מה שאין כן ביבמה וכדהוה סליק אדעתין מעיקרא למפרך ועל חדא מחדא הוא דקאמר בגמ' הא נמי אוסרה מתירה.
ומה אשת איש שהיא בחנק וכו' יבמה שהיא בלאו לא כל שכן יל"ד דשפחה כנענית תוכיח דאף על פי שאינה בחנק ולא בלאו או לפחות בלאו דקדשה אפי' הכי מיתת האדון אינה אוסרת מה לשפחה כנענית שאינה נקנית בביאה שאר עריות יוכיח שנקנית בביאה ואינן יוצאות במיתת בעלים עוד יל"ד דנחזור הק"ו למקומות ונימא הכי ומה

חומרת חנק שהחמיר באשת איש היקל ביבמה קול' מיתת הבעל שהקל באשת איש אינו דין שנקל ביבמה מה אמרת מה לחומרת חנק שהקל בעריות תאמר מיתת הבעל שהחמיר בעריות כרת יוכיח שהחמיר שם והקל ביבמה וכו' אף אני אביא מיתת וכו' ותהא אשת איש וכו' זו שיוצאה בגט וכו' אין לדקדק ש"כ תוכיח דמה לשפחה כנענית שכן אינה יוצאה במיתת האדון ואין לומר אמה העבריה תוכיח דכיון דאכתי לא שמעי' דאשה אינה יוצאה בחליצה איכא למימר דאשה גופה תיתי בק"ו דיוצאה בחליצה דמאי דלא ילפי' באמה שיוצאה הוא משום דאיכא למימר אשה תוכיח וכמ"ש התו' למע' בד"ה ספר כורתה אין לדקדק דתהא יבמה יוצאה ביובל מק"ו דנרצע שאינו יוצא בחליצה ויוצא ביובל ואם נאמר מה לנרצע שנקנה שרציע' אשה תוכיח ונראה דאתרוייהו איכא למפרך שכן יש בהם צד עבדות.

תוס' ותהא אשה וכו' ויש לדק' דנחזור הק"ו למקומות ונימא ומה גט שאינה מתיר ביבמה וכו' ונראה דניחא להו לעשות הק"ו דגמ' עצמ' דנושאים א"נ מה לגט שכן מכניס ויש בזה דחיה והראשון עיקר. תוס' ותהא יבמה וכו' תימא מה לאשת איש שכן נקנית בשטר וכו' אין לפ' דה"ק דיבמה הנשואה ליב' אינה נקנית בשטר כי אם בביאה דהא מה שייך פירכא זו ליבמה היוצאה בחליצה שהרי היוצאה בחליצה אינה נכנסת שום קנין והבנת התוס' היא מה לאשת איש שיוצאה בגט שכן יש לה סיבה שהביאה לכך והיא כניסתה בשטר מה שאין כן ביבמה דכיון דהיא אינה נכנסת בשטר לפי שאין לה קניה מציאות לא יהיה להיציאה בשטר וה"ה דהיו יכולי' להקשות מביאה וכסף ותי' הר"ם וכו' ויל"ד דלפי' הר"ש הדרא קושיא לדוכתא מה לאשת יבם שיוצאה בשטר שכן נקנית בביאה וקנין הביאה גרם לה להיות יוצאה בגט מה שאין כן ביבמה היוצאה בחליצה.

ונראה דאיכא למימר אמה העבריה תוכיח דאינה נקנית בביאה ויוצאה בגט מה לאמה שיוצאת בכסף אשה תוכיח וקשה לפי זה דנשתוק מויבמה דמשמע ביאה גומרת בה ומדאיצטריך הנעל לפי המסקנא או ככה יעשה לפי הקס"ד לאשמועינן דיבמה אינה נקנית בגט ואנן ידעינן דאינה נקנית היבמה אלא בביאה דוקא דאי נקנית בכסף ושטר נמי לשתוק מהבעל ומאמה לא נפקא וגם לא מאשת יבם דמה לאשת יבם שכן נקנית בכסף ובשטר תאמר יבמה היוצאת בחליצה שאין לה שום קנין ומדאיצטריך ככה או הנעל שמעינן דדוקא ביאה הוא דקונה אותה ולא בכסף ובשטר ואפשר דהתוס' סמכו אהך ק"ו דמחזירין אותו למקומות ומהכנסה ליציאה לא עבדינן יוכיח מ"מ אפשר דעבדינן יוכיח מגט עצמו מהכנס' להוצא' ועם זה עלה לדעתי תי' לקושיא זו עם שבאמת היה נראה לע"ד דאין כונתם בזה אלא להקשות מגט דמהני' והקשו מהכנס' ליציאה דוקא

מגט עצמו ויש עוד לפרש דאי לא הוה כתיב ויבמה הייתי או' דאתא הנעל למעט למיתת היבם ואף על גב דלא ממעט קרא אלא דומיא דחליצה היינו לפי האמת.
תוס' אמר קרא ככה וכו' וא"ת וכו' יל"ד למה לא הקשו התוס' קושיא זו בהחלט ולימא דככה אתא למעט גט ומיתת היבם דהכי משמע ככה וי"ל דהתוס' בהקשות' טלו סל דעתם קצת מן התי' דכיון דחליצ' הוי בידי אדם אין לחלק בין חליצ' שהוא בידי אדם לגט שהוא בידי אדם ולכך הקשו לפי שהיה נראה שמן הראוי היה שימעט מית' ותירצו שהסברא היא הפך זה.
וכל היכא דאיכא עכובא לא דרשינן ק"ו וכו' יל"ד נימא דקרא דועשהו חטאת גלי לן בעלמא בכ"מ דכל היכא דאיכא עכובא לא דרשינן ק"ו וכו'. ונראה דהסברא היא דקרא ממעט ק"ו וכיון שכן אין צריך לפסוק הזה א"נ פריך הכא מכח הפסוק דממעט בפ"ק דחולין גבי הערוף' וכו' דהוא מיותר וק"ל אמר קרא לה וכו' מייתורא דקרא הוא דנפקא לה ולהכי לא אמרינן הכא דדרשינן ק"ו אף על גב דאיכא קרא דהכא מייתורא דקרא הוא דדריש ליה ומה במקום שלא קדש הגורל קדש השם וכו' בפרק טרף בקלפי דף מ"א אמר רב חסדא אין הקנין מתפרשות אלא בלקיחת בעלים או בעשיית כהן ודריש ליה מקרא ופריך ליה מועשהו חטאת ומשני הכי קאמר מה במקום שלא קדש הגורל ואפי' בשעת עשיי' קדש השם בשעת לקיח' וכו' מקום שקדש שלא בשעת לקיח' ושלא בשעת עשייה אינו דין שקדש השם בשעת לקיחה ובשטת עשייה וכו' וקשה דהא איכא למימר דאיכא למפרך דיו אסוף דינא דמה הגרל' הו' שלא בשעת לקיחה כמו כן קריאת שם ונראה דהכא כדעבדינן הק"ו ואמרינן דהגרל' דאמרה תורה לא יעכבה א"כ אין לחלק בין שעת לקיחה ועשייה לשלא בשעת לקיחה הלכך ליכא למימר דיו ועוד צ"ע.
תוס' הא לאו הכי דרשינן ק"ו והר' רבינו שמשון וכו', קשה לדעת רבינו שמשון איך הוכיח מדאיצטריך וזאת וכו' דאם לא כן לשתוק מיניה ומדאיצטריך ועשהו וכו' דהא ע"כ ועשהו איצטריך לגופיה משום דבטרף בקלפי מסיק אליבא דרבי יהודה דאף על גב דבסדר לא מעכבא הגרל' מיהא מעכבא הלכך ליכא למימר לשתוק מועשהו דאי הוה שתיק מיניה הייתי אומר דחקה הוי עכובא בין בחוץ בין בפנים וקאי בין אגופא דהגרלה בין אסדר הגרלה להכי איצטריך ועשהו לגלות לחקה דלא קאי אסדר אלא דוקא לענין הגרלה דהכי משמע ועשהו וכו' כלומר דהגרלה מעכב דוקא להגרלה אבל לענין הסדר לא מעכב ונראה דבפ' טרף בקלפי סליק הך סברא התם לאיבעית אימא ולשינויא קמא לא שאני לן בין הגרלה גופא לסדר הגרלה עוד קשה לדעת ר"ש היכי מוכח מדאיצטריך וזאת דעשהו וכו' שמעינן דהיכא דאיכא עכובא לא דרשי' ק"ו דמהתם לא משמע מידי

דאיכא למימר דודאי פשיטא דמדאיצטריך ועשה שמעינן דדרשינן ק"ו היכא דאיכא עכובא כמו שהוכיח הוא ז"ל דאי לא דרשינן ק"ו למה לי ועשהו ואי לאשמועי' דחקה הוי דוקא בפנים לשתוק מזאת אלא ודאי דהייתי או' בין בחוץ בין בפנים והא דאיצטריך ועשאו היינו משום דדרשיי ק"ו אף על גב דאיכא עכובא אבל היינו קודם שיכתוב קרא דזאת אבל בתר דקאמר רחמנא קרא דזאת לאשמועינן דחקה הוי דוקא בפנים תו לא שמעינן מועשהו דאפי' היכא דאיכא עכובא דרשינן ק"ו דהשתא נאמר דלא דדשי' ועשהו איצטריך לגופיה לאשמועינן דהגרל' אף על פי שהיאבבגדי לבן בחוץ מעכבא אבל לעולם דבעלמא היכא דאיכא עכובא לא דרשינן ק"ו.

ונראה לתרץ דשפיר קאמר רבינו שמשון ז"ל ומה שהקשיתי אין נראה כדאי להקשות שנא' דוזאת אתא עכשיו למעט מאי דהוה ס"ל מעיקרא דהיכא דכת' עכוב' דרשינן ק"ו דהיכי ממעטים ואדרבא נאמר להפך דוזאת לגופיה דוקא הוא דאתא דחק' הוי בפנים דוקא והסברא במקומה עומדת הא לאו הכי דרשינן ק"ו נר' דהיכי דאמרי' הכא כדדרשי' הק"ו וחקה אתא לשאר מילי כמו כן צ"ל בעכובא דככה ולשם דרשא אתא ולהכי לא שני שאני התם דדרשינן ק"ו אף על גב דאיכא עכובא משום דאיכא ענינים אחרים בפרשה והתם קאי.

ואידך לה ולא לה ולחברת' וכו' הא דלא קאמר אלא נראה דאשינויא קמא נמי סמיך אדרש' דככה וכן כדי לי' מהא דהנעל כלהו תלת איצטריכו לכך ובהכי ניח' לי' מה שפירש"י ברישׁ פירקין כשעושה ק"ו מיבמה שאינה יוצאה בגט כתב ז"ל דילפינן לקמן בהאי פרקין כתיב לה ולא ליבמה ולכאורה נר' מהסוגיי' דמה"א והנעל נפקא ולמאי דפרישית אתי שפיר ואימא לה לשמה קשה דלא הי"ל להקשות בלשון ואימא שהוא לשון מסופק אלא הי"ל להקשות ולומר האי מבעי' ליה לשמה וכמו שפרשינן לעיל ה"ג האי מבעי' ליה וכו'.

ונראה דהמקשה הוה ס"ל דמחד לה נפקי כולהו דרשות ומשום הכי פריך בלשון ואכתי וכו: לה ולא לה ולחברתה פירש רש"י שתי נשים ששמותן שוים וכו' ובסמוך כתב אם כתב פלוני מגרש פלונית וכו' יל"ד למה כתב למעלה ששמותן שוים וכו' ועיין. נעלו אין לי וכו' ק"ל אמאי לא דרשינן דרשות איפכ' ונימא דנעלו אתא למעט נעל של כל אדם דהכי משמע נעלו ונעל אתא לרבות אפילו שאינו יכול להלך בו וקטן שאין חופה את רגליו והמסולים שאין לו עקב.

ונראה דזה אין סבר' דכיון שהוא קטן או גדול וכיוצא בזה לא מיקרי נעל כלל ואין סברא שיהא ראוי לחלוץ בו מתנ' ע"ע נקנה בכסף וכו' מלישנא דמתני' דקתני בשטר

נר' דבע"ע הנמכר לישראל איירי דקנה אותו הישראל בשטר ויל"ד על דבר' רש"י ז"ל שכתב ז"ל ובגרעון כסף כדכתיב והיה כסף ממכרו וכו' דלמה הביא פסוק דכתיב גבי ע"ע הנמכר לכותי ולא הביא הפסוק דוהפדה דמינה יליף ע"ע הנמכר לישראל משום דאיתקש לאמה, ונר' דרש"י ז"ל לא הביא הפסוק הזה כ"א ללמוד ממנו מציאות הגרעון היכי הוי דמוהפדה לא שמעינן מינה היכי הוי אבל מכסף ממכרו במספר השנים ידעינן ענין הגרעון בתכלית.

יתירה עליו אמה העבריה וכו' פירש"י כדילפינן מויצאה חנם ואע"ג דלעיל ילפינן לה מאין כסף דמויצאה חנם נפקא לן לימי בגרות נראה שלשונו של רש"י אינו בדיוק ולסיפא דקרא אזיל: גמ' ע"ע נקנה בכסף מנלן קשה דמאי בעי מנא לן דמק"ו ילפינן לה מאש' שאינה יוצאה בשנים ויובל נקנה בכסף ע"ע שקונה עצמו בשני וביובל אינו דין שיה' נקנה בכסף מה לאשה שכן יוצאה במיתת האדון שפחה כנענית תוכיח מה לשפחה כנענית שכן נקנית במשיכה וחזקה אשה יוכיח ונר' דאיכא למפרך מה לאשה ושפחה כנענית שכן כספן מאכילתן בתרומה משא"כ בע"ע שאינו קנוי קנין עולם כדאמרינן לעיל דף ד' ועדיין נר' דאיכא למימר אמה העבריה יוכיח שאין כספה מאכילתה ואתי מתלת ותירוץ קושי' זו ית' במה שאתרץ לקושי' אחרת שקשה בהא דבעי לקמן מוכר עצמו מנלן ואמאי לא יליף ליה ממכרוהו ב"ד וכי תקשה ותאמר מה למכרוהו ב"ד שכן הוי בע"כ ע"ע הנמכר לכותי יוכיח מה לע"ע שנמכר לכותי שיוצא במיתת האדון מכרוהו ב"ד יוכיח.

לכן נראה לפרש דמק"ו לא מצינן למילף קנין מחודש לישראל יוצא מן הכותי דאמרי' בבכורות מדישראל בחדא אף כותי בחדא הלכך כיון שיש קנין אחר מפורש בו ליכ' למילף קנין אחר אם לא פרשו הכתוב בהדי' ודכותה כתבו התוס' בסוף דיבור הואיל וכל קניינו בכסף ואע"ג דהתוס' לא כתבו זה אלא כדבעינן למילף מכותי מ"מ הסברא דמה ישראל בחד' במקומה עומדת ובזה ניחא לי מה שקשה לי על דברי רש"י שפי' גבי אשכחן ע"ע וכו' הואיל וכל קניינו של כותי בכסף ולא במשיכה וכו' כנר' שקושיית התלמוד היא דכיון דמצינו ביה ביש' קנין משיכה מנלן שנקנה בכסף והנה כשבקש טעם שיהא נקנה בכסף מקרא דוהפדה אכתי תקשי מנלן שלא יקנה ג"כ ע"ע במשיכה דומיא דמטלטלי כיון שלא מיעטו קרא בהדיא ואין לומר דאה"נ שנקנה במשיכה מדלא קתני ליה במתני' ולקמן בגמ' לא קאמר דשייר מתני' משיכה אלא ע"כ אית לנו למימר כל כמה דלא מרבה קרא בהדיא אין להביאו ובשלמא אם לא היה מפרש כסף הייתי אומר דנקנה במשיכה אך קשה דכיון שנקנה בשטר למה יהא קונה אותו במשיכה ואי משום

דמה שקונה במטלטלין הוה ליה כאלו כתוב בהדיא גבי ע"ע לפי האמת ג"כ מנלן שלא יקנה עבד עברי במשיכה וצ"ע.

אמר קרא והפדה מלמד שמגרע מפדיונה פרש"י דאי לא קנאה בדמים מאי מגרע' וכו' ולכאורה נר' דאינו הכרח דאפשר שקנאה בשטר ואח"כ נתן לה דמים ועכשיו שפיר חגרע' מן הדמים שנתן בעבורה שוב ראיתי בהריטב"א שהקשה כן לרש"י ז"ל ותמהתי עליו ז"ל שזאת הקושיא קיימא על דברי בטל התלמוד עצמו שבא בבירור בלשונו ז"ל לעיל דף י"א אהא דבעי לאוכוחי דינר לב"ש מקרא דוהפדה אי אמר' בשנמ' דיהב לה דינר היינו דמגרע' ומאי מוכח מהתם דהוי דינר לב"ש דאפשר דקנאה בשטר מגרע' מהדמים שנתן בעדה דוק תוס' הואיל וכל קנינ' כו' מ"ש התוספו' דבמסכת ע"ז אמרינן דלכ"ע משיכה בכותי קונה היינו רבינא וגם רב אשי שהיה מסופק מעיקרא אבל ודאי אליבא דר"ל דמשיכה מפורשת בישראל מן התורה משיכה בכותי אינה קונה והנה עתה מחדש בא אלינו תשובות הריב"ל וכתב בזה ז"ל ואמת דלכאורה נראה דדברי התוס' סותרות זו את זו דמעיקרא קאמרי דמכסף מקנתו אתא לאפוקי שטר כנראה דאי לאו מיעוט' הוה אמרינן דה"ה שטר והדר קאמרי דיש' גופיה לא קני ע"ע בשטר אלא משום דאיתקש לאמה ואמה לאחר' כנר' דאי לאו הקישא לא הוה אמרינן דישראל גופי' קני ע"ע בשטר עכ"ל ול"נ שמ"ש לאפוקי שטר היינו משום דלא מצינו ישראל גופיה דקני ע"ע בשטר אלא משום דאיתקש לאמה וכו' ולפ"ז אמרינן דמכסף מקנתו הוי לאפוקי שטר דאל"כ הייתי אומר ה"ה שטר עוד כתבו בשם ר"ת הואיל וכל קניינו של כותי בעבד עברי וכו' לאפוקי שאינו קונה בשטר וכו' וקשה כיון דדעת המקשה באומר הואיל וכל קניינו וכו' כבר אסיק אדעתי' הקישא דע"ע לעבריה ומש"ה קונה בשטר מה שאין לו' כן בכותי א"כ מאי בעי בסמוך אשכחן אמה העבריה וכו' כיון דכבר אסיק אדעתי' הקיש' דע"ע לעבריה:

ונראה דהבעיין היה יודע הדין שהישראל קונה בשטר ולא הכותי אבל לא היה יודע טעמו של דבר מהיכי ילפינן ליה והתוס' הזכירו ההיקש משום שלפי האמת משם ילפי' לה עוד כתבו בשם ר"ת דאפי' בקרקעות כותי אינו קונה בשטר וראיה מפרק חזקת הבתים וקשה בעיני דמההיא דחזקת הבתים נר' דאין ראיה כלל לומר שכותי אינו קונה בשטר דלעולם שהכותי קונה בשטר ג"כ וטעמא דהתם הוי משום דכיון שהכותי אנס וידו תקיפ' מיד כשקבל הכסף מסתלק עצמו ואינו ממתין לכתיבת השטר אבל הישראל הקונה לא סמכ' דעתי' מימר אמר כיון שהכותי אנס יבטל מכירתו אבל בכתיבת השטר סמכה דעתיה וכיון שכן אין הכרח משום דאין קנין שטר לכותי ואעפ"י שאמרוהו התוספות בלשון

משמע עם כל זה נראה דאין משם משמעות כלל עוד כתבו וא"ת דק"ו מכותי וכו' אין להק' מה לע"ע הנמכר לכותי שכן יוצא במיתת האדון דשפחה כנענית תוכיח וכו' עוד קשה דאיכא למפרך מה לכותי שקונה ע"ע בכסף שכן קונה מטלטלי במשיכה תאמר בישראל שאין לו קנין זה ג"כ בע"ע לא יהיה לו קנין כסף ודוחק לומר דלא פרכינן אלא פירכא השייכ' בע"ע לא פירכ' דמעלמא ונר' דישראל הקונה אמה העבריה יוכיח שעם שאין לו קנין משיכה במטלטלין קונה האמה בכסף כמו כן הכא בע"ע והוי יוכיח מבחוץ הביאוהו התוספות בחולין רמזתיהו למעלה בדיבור ספר כורתה אי נמי לא היה לנו שום פירכא בק"ו זה נראה דכוונת התוס' היא להקשות בלשון הגמ' דאמר אשכחן ע"ע הנמכר לכותי הואיל וכל קניינו בכסף וכו' כנר' שמטעם שקניינו בכסף ולא בשטר קונה בכסף אבל הישראל שקונה בשטר לא יקנה בכסף ולכך הוקשה להו דזהו טעם לפגם שאין טעם קניית השטר לשלא יקנה בכסף והדברים ק"ו מה כותי וכו' ולענין מסקנא דמלת' נר' דהכי הוי דאמה העבריהויצא' בכסף מדכתיב והפדה ועבד עברי יליף מאמה בהקיש' והיינו מכרוהו ב"ד ומוכר עצמו ותמהתי מכל מ"ש הרמב"ם בפי' המשנה הפלא ופלא הוא ז"ל כתב שע"ע נקנה בכסף מדכתיב מכסף מקנתו ואמה יליף מע"ע שהיא נקנית בכסף כמותו וכיון דלענין גרעון כסף שיליף ע"ע מאמה הא מהך קרא גופי' ילפי' דאמה נקנית בכסף כדאית' בגמ' עוד כתב בסמוך ודע שע"ע כשמכר הוא עצמו מפני העניות הוא שנאמ' בתורה כי ימכר לך וכו' ע"כ והוא הפך שמעתין דמלשון כ' ימכר נפיק מכרוהו ב"ד ודבריו ז"ל צל"ע.

אשכחן מכרוהו ב"ד וכו' פרש"י דין הוא שיהא נקנה בכסף בלא חזקה לא ידעתי מאן דכר שמיה דחזק' דמיעוט חזקה לא נפקא לן מהכא אלא מקרא דוהתנחלתם סלתם אותם לבניכם דדרשינן אותם בחזקה ולא אמר וכו' למאן דלא יליף שכיר וכו' קשה מאן דלא יליף ש"ש מנליה במוכר עצמו שנקנה בשטר דהא שטר ילפינן בע"ע מדאיתקש לאמה העבריה ואמה העברי' לאחר' אבל מוכר עצמו לא ואיתקש.

ונר' דכיון דטעמ' דאיצטריך קרא לקנין כסף היינו משום דממכרוהו ב"ד לא נפק' משום דנמכר בע"כ וכיון שנתמעט סברא זו בכסף שהרי מוכר עצמו נקנה בכסף אע"ג נמכר בע"כ ממילא רבינן ביה שטר וילפינן ממכרוהו ב"ד ואין לחלק ביניהם כיון שכבר נתמעטה סבר' דבע"כ ומיניה ילפינן ג"כ דאינו יוצא במיתת האדון אע"ג דמעוטא דעובד את הבן ואינו עובד את הבת כתיב גבי מכרוהו ב"ד דכתיב ביה ועבדך דדרשינן לך ולא ליורש דכיון דסבר' דבע"כ נתבטלה אין לחלק בין מכרוהו ב"ד למוכר עצמו כל שלא בא מפורש בכתוב.

תוספות מוכר עצמו מנלן כו' נאמר במוכר עצמו וכו' הפי' שדוחי' התוספות הוא זה שהייתי מפ' דמאי דילפינן ש"ש שכיר הנאמר במוכר עצמו אשכיר הנאמר בכותי שהם סמוכים בפרשה אלא מדאמרינן מאן תנא וכו' לקמן כנר' דיליף מוכר עצמו ממכרוהו ב"ד ויש להקשות בדברי התוס' שנר' שג"ש זו אינה מופנה ולמדין ממנה ומשיבין דהא כתבו התוס' לקמן בד"ה מאי קאמר ז"ל וא"ת אכתי היכי בעי למילף ש"ש מנמכר לכותי מה לנמכר לכותי דין הוא שיגאל באלה שכן לא יטמע בין הכותים י"ל דהאי סבר' שלא יטמע אינה כתובה וכו' כנר' שאם היתה כתובה היינו משיבין אע"ג דהוי גזירה שוה כנראה דאינה מופנה דא"כ איך משיבין עליה וכיון שכן איכ' למפרך מה לע"ע הנמכר לישראל דין הוא שיקנה בכסף שכן קונה בשטר מה שאין כן בע"ע הנמכר לכותי שאינה קונה בשטר ונר' דכיון דאמרינן מה ישראל בחדא וכו' אין לסתור מהאי פירכ' דאדרבה מטעמ' שאינו קונה בשטר דין הוא שיקנה בכסף.

והוא על דרך שכתבו התוס' בד"ה הואיל וכו' א"נ אפשר שהיא ג"ש מופנה ולא פרכינן אלא דוק' כי ההו' דלקמן שלא יטמע דהוי חשוב לסתור דהיא סבר' אלימת' ולכך לא הקשו לקמן מה לע"ע הנמכר לכותי שכן יוצא במיתת האדון וכמו שהקשה הרב מוהרי"ן לב זלה"ה עיין לקמן עוד קשה למה לא הקשו ג"כ אפילו למאן דלא יליף ש"ש למה לי מכסף מקנתו לענין קנייה דמכסף ממכרו דכתיב בענין גרעון כסף דמדמגרע' אלמ' נקנית בכסף כי היכי דאמרינן גבי והפדה ונר' דאין הכרח מן היציאה דאע"ג דבוציאה הו' בכסף היינו משום דשייך טעמא דלא יטמע בין הכותים אבל קנייה ליכא למילף מינה כיון דלא שייך טעמא דלא יטמע.

עוד יש לדקדק למה לא הקשו התוס' למה לי מכסף מקנתו וגם גרעון כסף דכתי' בע"ע הנמכר לכותי ונילף ליה מע"ע הנמכר לישראל וע"ע מעברים דאית לה ג"כ גרעון כסף ונר' דגרעון כסף איצטריך לגופיה לאשמועינן עכן הגרעון איך יהיה ואיצטריך לגאולת קרובים שמצוה לגרוע לו פדיונו ולחשוב עם הכותי כפי שניו עוד קשה למאן דלא יליף ש"ש ולא אייתר מכסף מקנתו שאינו נקנה בתבואה וכלים מנא ליה ואפשר דלא דריש לה ולפי המסקנ' א"ש דלית שום תנא דלא יליף שכיר שכיר וצריך שתדע דלעיל ד"ח גבי, ההיא בריית' דדריש בכסף הוא נקנה ואינה נקנה בתבואה וכלים נר' מההיא סוגי' דע"ע נקנה בפרוטה דאמרינן התם אלא לאו דאית בהו ש"פ וכיון דלא קיצ' לא וכן מההיא דקמשני לרב נחמן לא מבעי' קאמר לא מבעי' כסף דאי אית בהו ש"פ אין אי לא לא אבל תבואה וכלים אימא מדמקרבה הנאתה וכו' ולפ"ז קשה בדברי התוס' מאי מקשי בתחלת הדיבור למה לי קרא דמכס' מקנתו דהא איצטריך אא לא הוה מכסף מקנתו אלא

היינו למדים אותו מעבד עברי ועברי מעבריה הייתי אומר דלא יהא נקנה פחות מב' פרוטות דומיא דעבריה אבל השתא דכתיב מכסף מקנתו דשמעי' דאפי' בפרוט' דכסף נמי איקרי פרוטה מעתה יליף עברי מכותי דנקנה בפרוטה וכן קשה במה שמקשים בסוף הדיבור אמאי איצטריך הקישא דע"ע ועבריה נילף ש"ש וכו' דאינה קושיא דע"ע הנמכר לישראל יליף מאמה שיהא נקנה בשתי פרוטות ואי הוה ילפינן מישראל הנמכר לכותי לא היה נקנה אלא בפרוטה איבר' דכפי דברי הכמב"ם ז"ל נר' דאינו נקנה בב' פרוטות אלא האמה לבד והרב בעל כסף משנה נדחק לבאר טעמו.

דוחק ליישב לדעת התוס' הסוגי' דלעיל דמשמע מינ' דע"ע הנמכר לכותי דנקנה בפרוטה וכו' דפרוטה דלעיל לאו דוק' ולכאורה יש ליישב ולומר בהודא' שיציאת כסף הנזכר בכותי' מיותרת והוה מצ' למילף ליה מישראל וישראל מאמה בהקיש' ולא הקשו התוספות לשתוק מכסף מקנתו וגם מיצאת כסף משום דהוה שמעינן ב' פרוטות ולא הוקשה להו אלא מכסף מקנתו דמדהוה מצינן למילף גם כן מע"ע הנמכר לישראל יציאת כסף ואפ"ה כתביה רחמנ' ש"מ למימר אתא דלא נילף ב' פרוטות מעבריה ולהכי כתב היציאה לחלקו משם ומה שהקשו עוד למה לי והפדה וכו' אע"ג דוהפדה איצטריך לב' פרוטות אפש' דלבעה"ג מקשי' דיליף מיניה קנין כסף וז"ש לענין כסף ורוב הדקדוקים יתורצו על אופן זה שהתוס' מקשי' לפי מאי דקאמר בגמ' דקנין כסף ילפינן מכסף מקנתו משמע דלקנין אתא וכן והפדה ולכך מקשי' למאי איצטריך לענין קנין כסף נילף ש"ש וכו' אבל לפי האמת כל קרא וקר' איצטריך לגופיה לדין ב' פרוטות איבר' שהתוס' היה להם לתרץ זה לפי האמת ולא לומר דאיצט' לדרשות אחרות הן אמת שדקדוק דברי התוספו' באומרם בדיבור' זה בקצת מקומות אמאי איצטריך לקנין כסף וכו' נראה שכוונו לכך ועדיין יש לי גמגום בתירוץ זה והנראה דודאי כך הוא האמת שאינו נקנה בשתי פרוטות אלא אמה העבריה אבל הע"ע בין שנמכר לישראל בין שנמכר לכותי אינו נקנה אלא בפרוטה ואע"ג דאיתקש עברי לעבריה וצריך אני לפרש טעמ' דמלתא אחר שאזכיר דברי התוספות שכתבו למעלה בד"ה מעיקר' דדינ' פירכ' שהקשה הר' יעקב למה לי כי יקח נילף מהקישא דאמה ותירצו דאי מהקיש' לחודי' ה"א דלא סגי בפרוטה וה"ר נתנאל תירץ כיון שלא ידענו דאמה העבריה נקנית בכסף אלא מוהפדה הואיל ויוצאה וכו' לא ילפינן קנין של אשה לפי שביציאתה אינה יוצאה בכסף והנה התוס' לתירוץ זה אין עושים חשיבות מב' פרוטות כנר' דשפיר הוה מצי למילף קנין כסף אפילו בפרוטה אי לאו דאינה יוצאה בכסף וטעמ' דמלת' נראה דדוקא באמ' אמרי' הכי כדיהיב טעמא לעיל דף ל"ב דפריך ודילמ' ה"ק רחמנ' היכ' דיהב לה דינר מגרע

עד פרוטה היכא דיהב לה פרוטה לא תגרע כלל לא ס"ד דומי' דקדושי יעוד וכו' ה"נ כל היכ' דלא מצי מגרע' לא הו' זביניה וכו' משמע דבאמה ע"כ הוו ב' פרוטות מטעמ' דדמי' ליעוד הא בעלמ' דליכ' למימר הכי לא ובע"ע לא ילפי' מאמה אלא מציאות הקנין אבל מה דילפינן באמה בדומי' דיעוד לא ילפינן בהקיש' ולכך מקשים התוס' למה לי מכסף מקנתו וכו' דלא ילפי' מהקיש' דאמה אלא קנין הכסף לחודיה ועדיין צריך יישוב למה שחזרו להקשות למה לי קרא דוהפדה וכו' דהא איצטריך לשני פרוטות דכיון דכתיב והפדה גבי יעוד ידעינן ליה דהוי שתי פרוטות מכח הדמיון וכמו שפרש"י לעיל ואפשר הייתי לומר שהתוספו' מקשים קושי' זו אליבא דר' יוסי בר יהודה דאמר מעות הראשונות לאו לקדושין נתנו וצריך שיהא שהות ביום לגרוע שיעור פרוטה מעבודתה לפי שיעור הדמים שקנאה וכמו שפירש"י לקמן נמצא א"כ דאם לא קנאה אלא בפרוטה לא שייך בה יעוד דבמה מקדשה אחר זמן והלא נשתייר בעבדות שיעור פרוטה ע"כ לומר דאינו קונה אותה בפחות מב' פרוטות והשתא יש שהות ביום בעבודה שיגיע לפרוטה מקדשת בו ובלאו והפדה שמעינן ליה כיון דע"כ אם בא ליעדה אם ירצה צריך שיהיה שיעור קידושין דהיינו פרוטהאלא שקשה לזה דרבי יוסי לא נפיק הך מלתא אלא מקרא דוהפדה כדאית' לקמן א"נ אפשר לומר דזהו ממש תירוץ התוס' באו' דאת' לגרעון כסף דלכאורה יש לתמוה דגרעון כסף נמי נילף מע"ע הנמכר לכותי שיוצא בגרעון כסף אלא ע"כ איצטריך לשיה' בו גרעון בכסף הקנייה עצמה והיינו שתהא נקנית בב' פרוטות.

וראיתי בפירוש רש"י להרא"ם בפרשת משפטים העלים דברי התוס' וכתב ז"ל ולמה לי והפדה שיוצאה בגרעון כסף תיפוק לי' מהקיש' דעבריה לעברי מה עברי יוצא בגרעון כסף כדנפקא לן מג"ש דש"ש ממוכר עצמו לישראל דיליף ממוכר עצמו לכותי מו' וכי תשיג כדאית' פ"ק דקידושין אף עבריה יוצא' בגרעון כסף י"ל דאיצטריך והפדה להא דתני' בפ"ק דקדושין מפדין אותה בע"כ של אביה אבל ליכא למימר דאיצטריך והפדה ללמד שנקנית בכסף דאי לא קנאה בכסף מאי מגרע מפדיונה איכא דע"כ לשתוק קרא מיניה ותיתי מהקישא דאחרת מה אחרת מקניי' בכסף אף אמה העברייה מקנייה בכסף כ"ה דילפי' מיניה מה אחרת בשטר אף אמה העבריה בשטר עכ"ל ולא ידעתי מה לו למאן דיליף ש"ש אצל דוכי תשיג דכיון דשכיר כתיב גבי כותי שפיר יליף ישראל מכותי ואם יאמר דלא נתקבלה אלא ש"ש דישראל מישראל תקשי להו לבעלי התוס' דמקשי' ל"ל מכסף מקנתו גבי כותי וכו' וגם איך יתכן דוהפדה איצטריך לקנין כסף דהא מעבד עברי הנמכר לכותי נפקא קנין כסף ג"כ כ"ה דיליף הגרעון ואי מהקיש' דאחרת קשה גם כן לדעתו דא"כ תהא נקנית בפרוטה דומיא דאחרת אם לא שיתרץ דומיא דקדושי

יעוד שכתבתי למעלה סוף דבר דבריו קשי' בעיני מאד לא ירדתי לסוף דעתו עוד יל"ד היכי מצי מקשי התוס' דלא לכתוב והפדה דא"כ הייתי אומר דמכסף מקנתו לא אתא למעט תבואה וכלים כיון דלא אייתר דלגופיה איצטריך לקנין כסף ונראה דממשמעות כסף ידעי' דדוקא כסף ולא תבואה וכלים וכוונה שימה נראה בדברי התוס' שהוקשה להו אחד מב' קושיות בהכרח דלשתוק מכסף מקנתו בכותי ונילף מש"ש מע"ע הנמכר לישראל וע"ע הנמכר לישראל מאמה או לשתוק מוהפדה ונילף מע"ע הנמכר לישראל וע"ע הנמכר לישראל מע"ע הנמכר לכותי מש"ש ותירצו דאין אחד משניהם מיותר דכל אחד משניהם איצטריך דמכסף מקנתו איצטריך לתבואה וכלים ואי הוה שתיק מוהפדה לא הוה ידעי' גרעון כסף כן נרא' לתרץ הך קושיא ואין להקשות לר"נ דתבואה וכלים הוו פחות מפרוטה לשתוק מיניה ומאמה ילפינן דכיון דאינה נקנית פחות מב' פרוטות אינה נקנית בתבואה וכלים אע"ג דמקרב' הנאתייהו ונראה דשאני אמה דאפי' בפרוטה אינה נקנית מה שאין כן בעברי וק"ל.

עוד הקשו התוס' אמאי איצטריך הקיש' וכו'. וקשה דהא איצטריך דע"ע הנמכר לישראל נקנה בשטר דומיא דפמה דאמה דאיתקש לאחרת וגם בתירוצם קשה יותר שלא הזכירו שטר כלל ונראה דטעמא שלא הזכירו שטר הוא משום דאי ס"ל דאתא הקיש' לשטר א"כ מאי בעי לקמן דע"ע שנקנה בשטר מנלן כיון דאפילו אדעתיה דהמקשה ילפינן ליה ולהכי איצטריך ואי טעמא דבעי משום דס"ל דנהי דהקיש' להכי אתא אבל מנלן שהאמה נקנית בשטר לא משמע הכי לישנא דבשטר מנלן אלא דקאי אע"ע הנזכר במתני' אלא ע"כ אית למימר דהקישא אתא ליציאת אברים ושטר לא הוה ידע מנא ליה ולכך בעי בשטר מנלן ואין להקשות לתירוץ תוס' לשתוק קרא מלא תצא כצאת העבדים דשמעינן שאינה יוצאה בראשי איברים ומדאיצטריך הקישא דעברי לעבריה ידעינן לה דהקיש' איצטריך לשתהא יוצאה בשש וק"ל אחר ימים בא אלינו חלק ד' מתשובות הריב"ל ושם נתעורר בקצ' הערות שכתבתי הניחם בצ"ע והנ"ל כתבתי.

אזנו של זה ולא של מוכר קשה דלשתוק מן הג"ש דש"ש ומדאיצטריך אזנו למעט אזנו של מוכר ידעינן לה דאל"כ מהיכא תיתי לרבויי ונראה דלא הוה דרשינן אזנו להכי א"נ הוה ילפינן במה מצינו עוד קשה ל"ל להענקה קרא דאף לאמתך נילף להענקה מע"ע בהקישא ונראה דלא הוקשה אמה לעבריה אלא בענין קניות ויציאות שהם דבר מעבדו' לא לענין הענקה א"נ היית' ממעטה מדכתיב במכרוהו ב"ד הענק תעניק לו לו ולא לה. א"כ לימא קרא אזן וכו' וקש' אימא כוליה קרא להכי הוא דאתא וא"ת דמאוזן אחרינא דרשי' דכתיב ונתת באזנו ובדלת דכתיב במשנה תורה וכמ"ש מדברי רש"י ז"ל אכתי

תקשי דנהי דחד אזנו דרשינן ולא אזנה אבל אידך דאתא לג"ש למה לן למכתב אזנו לא לכתוב אלא אזן דע"כ כוליה מיותר דאי אתא לגופיה לאשמועינן דהרציעה הוא באזן הא ידעינן לה מורצע אדוניו את אזנו דהוי באוזן ומדכתיב אזנו ולא אזן ידעינן אזנו ולא אזנה לכן נראה לפרש דאזנו דמשנה תורה לשום דרשא איצטריך ומורצע אדנו את אזנו ילפינן תרוייהו מדכתיב אזנו ולא אוזן ידעינן אזנו ולא אזנה ומדלא כתיב ורצע את עבדו דשמעינן ולא עבדה ידעי' דאתא לג"ש דהא ליכא למימר דאיצטריך לאשמועינן מקום הרציעה דהא ידעינן ליה מולקח את המרצע ונתת באזנו עוד יש לדקדק בהא דפריך ואידך לת"ק וכו' דהא בפרק מצות חליצה דף ק"ד גבי חליצה בשמאל וכו' מ"ט דרבנן אמר עולא ילפי' רגל והתניא ר' אלעזר אומר מנין לרציעה שהוא באזן הימנית נאמר כאן אזן וכו' ומסיק רבא אזן אזן מופנ' רגל רגל לא מופנ' כלומר דר' אליעזר ס"ל דמופנה מצד אחד למדים ומשיבים ולכך לא יליף ג"ש דרגל אבל ת"ק לא ס"ל הכי אלא דאין משיבין ולכך ילפי רגל רגל וס"ל דחליצה בשמאל פסולה וכיון שכן מאי פריך הכא ואידך לת"ק דאינהו ס"ל דאע"ג דלא מופנ' ילפי' הג"ש ונראה דפריך הכי משום דקי"ל דמופנה מצד אחד למדים ומשיבין כרבי אליעזר דהתם ואע"ג דלענין הלכה קימ"ל התם כרבנן אפשר משום דס"ל לרבנן דרגל ג"כ מופנה וצ"ע:

והתוס' כתבו דהך ג"ש הוי מופנה משום דאיכא מ"ד מופנה מצד א' למדים ומשיבין וקשה כיון דקיימי התוספות אדרבי אלעזר למה להו למימר איכא מ"ד ולא אמרו דאיהו גופיה הכי ס"ל ביבמות כדפרישי' ושמא כתבו כן כי היכי דתקשי בעה"ג אח"כ ואידך לת"ק ופריך מאיכא מאן דאמר דק"ל הכי אלא לו ולא לב"ח אין לדקדק לשתוק מקרא דאשר אשם לו מדאיצטריך לו למעט ב"ח להענקה דאלו לא הוה קרא דאשר אשם לו היה דורשו לו ולא למוכר עצמו עוד הוקשה לי דקדוק אחר אח"כ ראיתיהו בהריטב"א ג"כ לא העליתיהו על ספר תוס' ואידך פי' ת"ק וכו' פי' אחר הייתי אומר דסתמא דתלמודא הוא דאו' בפשוט בעלמא נמי לא סבירא לן כרבי נתן ולפי זה מסתמא דתלמודא שמעי' דלית הלכתא כוותיה והתוס' פירשו דלן דקאמר בגמ' דקאי את"ק דהם המדברים וכו' עוד דקדק ר"ת מפרק האומר ולכאורה יל"ד דמשם ראיה דהלכה כרבי אליעזר דהא הוקשה לו שם לרש"י דמי שרי לאנסובי עלה וכו' ותירצו רש"י והתוספות שם דאי הוה מקשה הכי מצי לשנוי' דא"ל זיל ומכור עצמך וכרבי אלעזר דאמר מוכר עצמו רבו מוסר לו שפחה כנענית וזה מוכרח שם ואפשר שדעת התוס' כאן דאה"נ דהוה מצי פריך ליה אלא דבלא"ה פריך שפיר והוא תירוץ א' מדברי התוס' לקמן בפרק האומר עוד כתבו ורבא נמי דוחק להעמיד כמותו וכו' יל"ד דבפרק כל שעה רבא ור"נ אין חילוק ביניהם כלל

וכל היישוב שבא שם הוא להעמיד רבא גופיה דברי עצמו ז"ל עוד כתבו וה"ר נתנאל וכו' לפי' זה קשה מאי דקאמר בגמ' לו ולא לבעל חובו לאפוקי דר' נתן דס"ל בעלמא בשאר שכירות ואמאי הא שכיר קריי' רחמנא כדפריך בכה"ג לעיל ומה שכיר פעולתו לב"ח אף זה פעולתו לב"ח והיינו הענקה ולולי פי' ה"ר נתנאל דקאמר דבעלמא הכי ס"ל בשכירות הייתי משיב ואומר דקרא דלו ממעט בכל ענין שכירות דדוקא במלוה הוא דאמרינן מוציאין מזה ונותנים לזה אבל לפי' ה"ר נתנאל דבשאר שכירות ס"ל ג"כ הכי כדפרישית ואפשר דמאי דקאמר בגמ' שכיר קריא רחמנא היינו שכיר להנאתו ולתועלתו וכשיתנו ליורשיו תועלת הוא לו אבל בנתינתו לב"ח אינו תועלת והנא' לו ולכך אתא לו אפקי' ולענין דין דרבי נתן נראה שהוא מוסכם שמוציאים מזה ונותנים לזה ואף ע"ג דמשמע בשמעתין שדעתו תלויה בדברי ר' אליעזר ה"ה לדעת רבינו נתנאל שכתבו התוס' בעלמא בענין הלואה מוציאין מזה ונותנים לזה ולא פליגי אלא בשאר שכירות איברא שמלשון הרמב"ם נראה דלא ס"ל כפי' ה"ר נתנאל שלא הזכיר דין שכירות וזה לי ימים ראיתי בתשובות הרב מוהרש"ך ז"ל בשם הר"שטאיטצק פלפל על דברי הרמב"ם וראיתי ממש כל מה שעיינתו בדבריו לכך קצרתי דבריו ז"ל ראויים למי שאמרן ע"ש:

תוס' כי טוב לו עמך ה"ר אברהם גריס וכו' אבל בספרי לשון אבל קשה להולמו ונראה דה"פ דבגמ' נפקא מכי טוב לו עמך ובת"כ דדריש כל קראי דת"כ לא נפקא ליה מהכא דמהך לחודא לא היה מוחק ה"ר אברהם הגי' דאפשר דכיון דקאי בת"כ דריש לה מהתם לכך אמרו אבל בספרי פי' שספרי מפ' ס' משנה תורה דהיה מן הראוי לדרוש פסוק כי טוב לו עמך ואפ"ה אינו דורשו ע"כ צ"ל דאקרא דכשכיר כתושב מך לכך הוכרח לגרוס אותו הפסוק בשמעתין ויש לדקדק דכיון דכשכיר כתושב בע"ע המוכר עצמו היכי מייתי בגמ' הכרח לומר דכי משנה שכר שכיר איירי במוסר לו שפחה כנענית מהכר' שע"ע עובד בין ביום ובין בלילה וזה אי אפשר מדכתיב כשכיר כתושב דלעולם עובד בין ביום ובין בלילה דשאני מוכר עצמו דלא עבד איסור' ומשום הכי כתיב ביה כשכיר כתושב דאוכל עמו במאכל ומשתה אבל לעולם דמכרוהו ב"ד עובד בין ביום ובין בלילה ולעולם דמשנה שכיר לא הוי הכוונה לומר רבו מוסר לו שפחה כנענית ונראה דהך סברא דעבד איסורא כבר נתמעטה כיון דגלי קרא ביה שיוצא ביובל וכדאמרי' לקמן וכן כתבו התוס' לקמן בד"ה מאי קאמר:

אלא מאן תנא וכו' ואי ס"ד יליף ש"ש וכו' וקשה לדידך מי ניחא כי לא נילף ליה מש"ש נילף מכרוהו ב"ד ממוכר עצמו במה מצינו דהא בגמ' לקמן בעי למילף נרצע ממכרוהו ב"ד ומכרוהו ב"ד מנרצע אי לאו דאית ביה פירכא ושמא תאמר דממוכר עצמו ליכא

למילף דאיכא למפרך מה למוכר עצמו שכן לא עבד איסורא א"כ ע"כ הוה סליק אדעתיה האי פירכא ומאי פריך נילף שכיר שכיר ונראה דהוי סליק אדעת' האי פירכא והוא ס"ל דלענין מה מצינו פרכינן לה אבל לא לענין ג"ש ורב נחמן מתרץ דאפי' להך ג"ש נמי איכא למיפרך האי פירכא וטעמא דמלתא דאע"ג דהך ג"ש הוא מופנה משני צדדים ולמדין ואין משיבין מ"מ פירכא כי האי גוונא כי האי פרכינן דהויא סברא אלימת' והיא סיבה מספקא לשלא ילמדו ממנה וכיוצא כפירכא הזאת הקשו התוס' לקמן בדיבור מאי קאמר וכו' ומשו פירכא לשלא יטמע בין הכותים אי לאו שאינה כתובה בתורה ולקמן כשאזכיר דברי התוספות אבאר עוד בזה עוד יש להקשות היכי קאמר ואי ס"ד וכו' ולדידך מי ניחא דאפילו לא ילפינן שכיר שכיר מ"מ הא יליף מוכר עצמו מנמכר לכותי מוא"ו דוכי תשיג שמוסיף על ענין ראשון כדרש"י לעיל וא"כ לדידיה נמי תקשי ליה למה לי עד שנת היובל לענין מוכר עצמו נילף מכותי מוא"ו דוכי תשיג ואפשר דכיון דס"ל דמוכר עצמו כיון שמכר עצמו סתם יוצא בשש וכשהתנה לעבוד יותר על שש מהני ליה תנאיה והייתי אומר דכי היכי דמהני ליה תנאיה לענין שש מהני ליה אפילו שיבא היובל בתוך הזמן שקצב לכך איצטריך בו יובל ואין להקשות כיון דיליף ש"ש לשתוק קרא מיובל הכתוב גבי נמכר לכותי ונילף ליה ממכרוהו ב"ד דאיכא למימר דאי לא הוה כתיב יובל גבי כותי הייתי אומר דכי היכ' דאימעיט שש מדכתיב באלה כדאמרי' לקמן הכי נמי אימעיט יובל והכי דרשינן באלה הוא נגאל ואינו נגאל בשש ויובל עוד קשה למה לי קרא גבי יובל במכרוהו ב"ד נילף ליה מנמכר לכותי מק"ו מה שש שאינו מוציא בכותי מוציא בישראל יובל שמוציא בכותי אינו שמוציא בישראל שמכרוהו ב"ד ובדוחק נראה דהייתי ממעטו מיובל מקרא דיגאלנו כי היכי דממעט קרובים עוד קשה כיון דאיכא למיפרך הך פירכא דעבד איסורא אי לאו דמעטיה קרא א"כ לעיל דיליף דמוכר עצמו מוסר לו רבו שפחה כנענית בע"כ ויליף ממכרוהו ב"ד והיכי ילפינן ליה מה למכרוהו ב"ד דין הוא שמוסרין לו בע"כ שכן עבד איסורא ולכך קנסינן ליה מה שאין כן במוכר עצמו ונראה דלא הוה קנס ואף ע"ג דנותנין לו השפחה בע"כ ניחא ליה לעבד בשפחה והוי תחלתו באונס וסופו ברצון א"נ בתר דגלי קרא שיוצא ביובל אף ע"ג דעבד איסורא שוב לא עבדינן שום פירכא מטעם דעבד איסורא וכ"כ התוס' לקמן בד"ה מאי קאמר עוד קשה למה לי קרא במכרוהו ב"ד לשתוק מיניה ולא לכתוב אלא קרא דנרצע והדר נילף אמה העבריה מהקישא דנרצע מואף לאמתך תעשה כן דמיניה נילף מיתת האדון והענקה והדר ילפי' מכרוהו בית דין מאמה העבריה בהקישא דכי ימכר לך אחיך העברי ואין לומר דלא ילפי מהקישא מאי דלא כתיב בהדיא בההיא עניינא דהא

יליף עברי מעבריה שאינו יוצא בראשי איברים כמ"ש התוספות למעלה בדיבור מוכר עצמו מנלן אע"ג דיציאה בראשי איברים מלא תצא כצאת העבדים דכתיב בפ' משפטים ילפינן לה באמה ונראה דאי לא הוה כתיב קרא דמכרוהו ב"ד לא הוה מוקמי' הך קרא דושבתם איש בנרצע אלא במכרוהו ב"ד דה"ק הברייתא במה הכתוב מדבר אי במכרוהו ב"ד הרי כבר אמור משמע דאי לא היה כבר אמור הוה שדינן ליה אמכרוהו ב"ד אך קשה דא"כ אכתי תקשי לשתוק קרא דנרצע ונילף עבריה מעברי בהקישא והדר ילפינן נרצע מעבריה בהקישא דואף לאמתך.

ונר' דבשלמא היכא דאתא הקישא סתום כמו הקישא דכי ימכר לך אחיך העברי או העבריה התם הוא דאמרינן אין היקש למחצה ויליף עברי מעבריה ועבריה מעברי אבל בהיקש דואף לאמתך תעשה כן כבר ביאר הכתוב בהדי' דהאמה הוא דמקשי' לנרצע לא הנרצע לאמה ועדיין נראה שאין תירוץ זה מספיק והוא אחר שנדקדק עוד בהך דקאמר בסמוך ואיצטריך למכתב מכרוהו ב"ד ואיצט' למכתב נרצע וכו' דהיכ' מצי שתיק מנרצע ונילף במכרוהו דאי הוה שתיק מיניה הוה שדינן ליה אנרצע או להפך ולא מסיימני' קראי דאי הוה שתיק ממכרוהו בית דין קרא דנרצע שדינן אמכרוהו ב"ד דהכי קאמר הברייתא אי בנרצע הרי כבר אמור כנראה דאם לא היה כבר אמור לא הוה שדינן ליה אלא אנרצע וכן באידך ברייתא ואין לומר דכוונת התלמוד הוא דכיון דלא מסיימין קרא אי איירי בנרצע או במכרוהו בית דין אמרינן דשקולים הם ויבואו שניהם דהא מדתריץ דאי אשמועינן בנרצע וכו' משמע דעיקר הקושיא היא דלכתוב אחד מהם ומיניה יליף האחר ולכן נראה לפרש דהכי פריך לכתוב נרצע בפירוש או מכרוהו ב"ד בפירוש ומשני וצריכא וכו' והשתא קשה הקושיא דלעיל ולא יפול תירוץ כלל והוא דלכתוב נרצע מפורש וילפינן אמה העבריה מנרצע בהקישא דאף לאמתך והדר ילפינן עברי מעבריה והשתא ליכא למימר דהוה מוקמינן קרא במכרוהו ב"ד כיון דמפרש קרא דנרצע ונראה כיון דהקישא דואף לאמתך פירשו הכתוב בהדיא והוא לומר דתלמד מנרצע הייתי אומר דכולי' קרא למיתת האדון הוא דאתא ומתעשה נפקא לן הענקה אבל יובל לא שמעינן מהקישא להכי כתב רחמנא יובל במכרוהו ב"ד והדר יליף עבריה מיניה בהקישא דכי ימכר דאותו ההיקש הוא סתום ואמרינן ביה אין היקש למחצה.

ושבתם איש וכו' במה הכתוב מדבר אי במכרוהו ב"ד הרי כבר אמור וקשה דע"כ לא יתכן כי אם בנרצע מדכתיב איש בפרשה וכמו שהכריח בסמוך שנוהג באיש ואינו נוהג באשה ונראה דאי לא הוה כתוב אלא חד קרא הייתי אומר דלא מכרעא מלתא כיון דמכירת ב"ד אינו נוהג באשה וכמ"ש התוספות אבל אחרי שהזכיר הכתוב שניהם

שאל בעל התלמוד מאי משמע כלומר מה ראית דקרא דושבתם הדרש לנרצע ואיצטריך למכתב נרצע וכו' כבר בא למעלה בזה מן הביאור ועוד קשה היכי מצי שתיק מנרצע דאי הוה שתיק מיניה הייתי אומר דכיון דכתיב לעולם בנרצע הוי לעולם ממש ואין לומר דא"כ לשתוק ג"כ מלעולם דממכרוהו בית דין אדרבא הוה ילפי' דומיא דידיה היכא דלא עבד שש אבל היכא דעבד שש לא יהיה סופו חמור מתחילתו ולהכי איצטריך ע"כ לעולם דאל"כ תקשי לך במאי דקאמר בסמוך ואי כתב רחמנא דלעולם הוה אמינא לעולם ממש ואיך יתכן לומר כן דא"כ לישתוק קרא מיניה ומהיכא תיתי אי ממכרוהו ב"ד שאני התם דלא מטא זימני' אלא: ע"כ אית לן למימר דה"ק אבל נרצע לא מטא זימניה נקנסיה עד שיעברו עוד שש שנים אחרות להכי איצטריך לעולם דנימא לעולם ממש וכיון שכן קשה דאי הוה שתיק מנרצע הייתי אומר דקרא דלעולם מיעטיה ויהיה לעולם ממש ונר' דהא דאמרי' לעולם ממש היינו דוקא הכא דלא מצינן למילף ממכרוהו ב"דמשום דאית ביה פירכא אבל אי הוי מצינן למילף מיניה קרא דלעולם לא הייתי דורשו לעולם ממש אלא לעולמו של יובל ואיצטריך משום דהייתי אומר לא יהיה סופו חמור מתחלתו עוד קשה דתיפוק לי' ממוכר עצמו ומנרצע דכי פרכית מה לנרצע שכן עבד שש מוכר עצמו יוכיח מה למוכר עצמו שכן לא עבד איסורא נרצע יוכיח דהא נרצע ג"כ עבד איסורא דהא מכרוהו בגניבתו וא"כ למה לי קרא במכרוהו ב"ד ונראה דאיכא למפרך מה למוכר עצמו ונרצע שכן מדעתו נמכר ומדעתו נרצע בעת הרציע' מה שאין כן במכרוהו ב"ד וסגי פירכא זו לחדא מתרתי דפרכינן כל דהו אבל לא סגי לו' לחדא מחדא מה לנרצע שכן מדעתי'.

אלא מאן תנא דלא יליף ש"ש רבי היא וכו' ומה מי שאינו נגאל באלה וכו' וקשה מה לנמכר לישראל דין הוא שיצא בשש שכן נקנ' בשטר ונראה שנחזור הק"ו למקומו ונאמר ומה גאול' קרובים שאינו נוהג בע"ע הנמכר ליש' נוהג בע"ע הנמכר לכותי ש"ש וכו' והשתא ליכ' למימ' שטר יוכיח דאפשר דהכנסה ליציאה לא עבדינן יוכיח ואפי' תימא דלא עבדינן יוכיח אכתי איכא למידק דמצינו למפרע מיציאת גופו דע"ע הנמכר לישראל יוצא בשטר מה שאין כן בע"ע הנמכר לכותי ונראה דטעמא דאמרינן לקמן דע"ע יוצא בשטר היינו משום דפריך בגמרא לקמן ונימא ליה באפי תרי זיל ומשני זאת אומר' ע"ע גופו קנוי והכותי גם כן קונ' בגופו של ישראל כדאית' בפרק הגוזל ומאכיל דף קי"ג אהא דפריך לר"ע דאמר גזלת הכותי אסור דקמשני בגמרא כאן בגזילות וכו'.

ומה מי שאינו נגאל באלה וכו'. קשה למה לו לר' קרא דבאלה למעט שש דהא מדאיצטריך למכתב יובל גבי כות' נפק' לן שאינו יוצא בשש דהא מהך ק"ו דיליף שיהא

יוצא בשש ילפינן נמי שיוצא ביובל היכא דפגע בתוך שש ולהכי אהודריה קרא וכתב יובל בע"ע הנמכר לכותי למעט ולומר דיוצא ביובל ולא בשש וצ"ע אבל אין להקשות דלשתוק קרא מיובל בנמכר לכותי ומדאיצטריך באלה למעט שש ידעינן דיוצא ביובל דאם אינו יוצא ביובל למה לי קרא למעט שש דמהיכ' מייתי' לה מע"ע הנמכר לישראל מה לע"ע הנמכר לישראל שכן יוצא ביובל מה שאין כן בעבד עברי הנמכר לכותי ומדאיצטריך באלה למעט ידעינן דיוצא ביובל דאי לא הוה קרא דיובל הייתי אומר דקרא דבאלה מיעט בין מיובל בין משש.

לעולם יליף ש"ש וכו' יל"ד כיון דיליף ש"ש אמאי קאמר ר' והלא דין הוא וכו' והיה ראוי שיאמר שיכול דנילף ש"ש ואפשר דנימא ליה למעבד ק"ו מסברא אי נמי נ"ל דאשמועינן אגב אורחי' דאין נוהג גאולת קרובים אלא בנמכר לכותי מכח יגאלנו ולכך עשה ק"ו למדרש ומה מי שאינו נגאל באלה וכו' עוד יל"ד למה ליה לר' קרא דבאלה למעט שש דהא כיון דמאן דיליף ש"ש דריש ועבדך ולא למוכר עצמו כמו כן יאמר ועבדך ולא לנמכר לכותי דכ"ש הוא דנמעיט ליה ואפשר דס"ל בדרשת ועבדך כרבי אליעזר א"נ דלעיל לא מיעט קרא דועבדך אלא הג"ש דש"ש לחוד' דהוא יליף מוכר עצמו ממכרוהו ב"ד אבל הכא דאיכא תרתי לטיבותא חדא הג"ש ב' דהוה יליף ליה בק"ו אי לא הוה קרא דבאלה היינו למדים אותו דיהא ע"ע הנמכר לכותי יוצא בשש ולא הוה ממעטי' ליה מועבדך עי"ל דמועבדך היינו ממעטי' דוקא היכא דהתנה עמו לעשר שנים שלא יהא יוצא ביובל אבל אם לא התנ' ודאי יהא יוצא בשש דומיא דמוכר עצמו דיוצא בשש.

עוד יש להקשות למה לי קרא דוחשב עם קונהו דממעטים ולא עם יורשי קונהו דמשמע שהכותי יוצא במיתת האדון דהא מדאיצטריך קרא דבאלה למעט שאינו יוצא בשש דהא למה לי קרא מהיכא תיתי מנמכר לישראל שדה אחוזה יוכיח ע"כ צ"ל דאיכא למפרך מה לשדה אחוזה שכן אינו יוצא במיתת האדון תאמר בנמכר לכותי שיוצא במיתת האדון וכיון שכן למה לי בעבד עברי הנמכר לכותי שיוצא במיתת האדון ונראה דהך קושיא למאן דיליף ש"ש לא קשה ולא מידי דאיצטריך קרא כי היכי דלא נילף ש"ש וכן למאן דלא יליף ש"ש איצטריך כי היכי דלא נילף עליון מתחתון ותהוי הכותי יליף ממוכר עצמו לישראל שיוצא בשש מוא"ו דוכי תשיג: תוספות מאי קאמר וכו' פי' שיהא מוכר עצמו דע כי כפי ריהטת לשון הגמ' באו' ואי ס"ד יליף ש"ש אמאי קאמר ומה וכו' היינו יכולין לפרש דה"ק דלמה ליה לבעל הברייתא למילף ליה מק"ו נימא דאיצטריך קרא כי היכי דלא נילף ליה ש"ש ופי' זה לא יתכן בדברי הגמ' דאם כן מאי האי דקמשני רב נחמן אמר קרא יגאלנו דהא הדרא הקושיא עצמה לדוכת' והפי' שהתוספות דוחים הוא מה

שכותבים בסמוך דמכרוהו בית דין הוא דקאמר והיו ניצולים עצמן מהקושיא שמקשים בתחילה אבל היו נופלים בקושיא שמקשים אחר כך אמכרוהו ב"ד ולזה פי' מוכר עצמו וכו' וא"ת וכו' וקיצור דבריהם מבוארת וקשה לי דהיכי עביד ק"ו ממכרוהו ב"ד דהא כיון דמוכר עצמו נגאל באלה מוא"ו דוכי תשיג אם כן מכרוהו בית דין ילפינן ממוכר עצמו במה מצינו וליכא למפרך מה למוכר עצמו שכן לא עבד איסורא דהא התוס' כתבו בסמוך דבתר דגלי קרא שיוצא ביובל אע"ג דעבד איסורא הוה בעי למילף וכו' ונראה דלא סגי הך סברא שכתבו התוס' בסמוך בתר דגלי קרא וכו' אלא היכא דאיכא ג"ש דשכיר שכיר דכדי לקיים הג"ש דש"ש אמרינן הך ג"ש אבל לענין ק"ו ומה מצינו לא מבטלינן ליה מהך טעמא ופרכינן ליה ונאמר מה למוכר עצמו שכן לא עבד איסורא א"נ כיון דיליף מוכר עצמו מוא"ו וכי תשיג ילפינן נמי במוכר עצמו מיתת האדון מוא"ו דוכי תשיג וכן כתב מוהר"י אדרבי בספרו בדיבור דלקמן ע"ש והשתא פרכינן מה למוכר עצמו דין הוא שיגאל באלה שכן יוצא במיתת האדון מה שאין כן במכרוהו ב"ד.

אך קשה דנילף אמה העבריה ממוכר עצמו במה מצינו דאמה העבריה ג"כ לא עבדה איסורא והדר ילפינן מכרוהו ב"ד מאמה העבריה בהקישא דכי ימכר לך אחיך העברי או העבריה ונראה דהך ג"ש דהכא הויא מופנ' משני צדדים וכן כתבו התוספות בפ' המקבל גבי הא דפריך ור' יוסי בר יהודא לא יליף ש"ש דהך ג"ש דהכא הויא מופנ' ולית שום תנא דלא ס"ל הך ג"ש וכיון דאפילו בג"ש הקשו התוספות ואמרו דאיכא למיפרך דעבד איסור' נראה דהוא הדין ג"כ בהקישא דפרכינן ואמרינן מה לאמה העבריה שכן לא עבדה איסורא ואין לומר דהא קי"ל אין משיבין על ההיקש ולא פרכינן שום פירכא דהא ג"כ קי"ל דמופנה משני צדדים למדין ואין משיבין ואפילו הכי עשו התוס' פירכא וע"כ אית לן למימר דנהי דלא פרכינן שאר פירכא דקולא וחומרא אבל פירכא דסברא כי האי פרכינן וזהו שהתוס' לא הוקשה להו מה לנמכר לכותי שכן יוצא במיתת האדון מה שאין בע"ע הנמכר לישראל דפירכא כי האי לא פרכינן אג"ש אבל פירכא דעבד איסור' דהוי מכח סברא שאין ראוי מכח סברא זו לומר שיהיה נגאל באלה כיון דעבד איסורא ראוי לקונסו ולא נלמוד זאת הלמידה בהך ג"ש כיון דיש דרשה אחרת בה דאיצטריכא לכמה דברים וכמו כן על ההיקש ג"כ נקשה ונאמר מה לאמה העבריה שכן לא עבדה איסורא אך עדיין קשה בתירוץ התוס' שאמרו דבתר דגלי קרא וכו' דכמו כן שייך למימר גבי אמה דלית בה שום פירכא דאחרי שראינו דנתמעט סברא זו גב' יובל הך פירכא דעבד איסור' נתבטלה וכיון שכן ליכא למפרך בהאי הקישא ולא מידי ונראה דהייתי יכול לתרץ ולו' דלא ילפי' בהיקשא דעברי לעבריה אלא מאי דנכתב בהדיא גבי אמה

אבל מה דיליף אמה ממק"א לא יליף ע"ע מינה בהך הקיש' אבל קשה לזה שהרי התוס' כתבו בסמוך בד"ה אמר קרא יגאלנו הקשו ז"ל ומ"מ קשה דהא אמה העבריה מצינו למילף מהאי ק"ו דנמכר לכותי וכו' והדר נילף ע"ע הנמכר לישראל בהקישא וכו' כנר' מדבריהם ז"ל דאפי' לדבר דיליף אמה ממק"א ילפינן ע"ע מינה בהקישא.

ונראה דיש לחלק דדוקא מילתא דאתי' באמה העבריה בק"ו ילפי' ע"ע מינה משום דהוי ככתוב בהדיא כיון דמיותר לה במכ"ש אבל הכא מאי דילפי' אמה העבריה ממוכר עצמו היינו במה מצינו דהא מק"ו לא אתי' דהא מוכר עצמו ג"כ יוצא במית' האדון מוא"ו וכי תשיג וק"ו מסימנים אינו דהמוכר עצמו ע"כ היינו גדול שהביא כבר סימנים שיש לו יד למכור את עצמו וכיון שכן לא יליף אמה ממוכר עצמו כ"א במה מצינו דלא הוה לה ככתוב בהדיא באמה ולכך לא ילפי' מכרוהו ב"ד מיניה וי"מ דאמה ממוכר עצמו איכא למפרך מה למוכר עצמו שכן נמכר מדעתו מה שאין כן באמה העבריה שנמכרה בע"כ. ונראה דאינו והמעמיק למעלה דף ה'בד"ה שכן ישנו בע"כ יראה דכיון דמדעת אביה נמכרת לא מקרי בע"כ ע"ש: עוד כתבו התוס' וי"ל דבתר דגלי קרא וכו' וקשה לשתוק קרא דלעיל דושב אל משפחתו דאיירי במכרוהו ב"ד ומדאיצטריך קרא דיגאלנו למעט הג"ש דש"ש. ידעינן ליה דהרי יגאלנו לא איצטריך אלא משום דהיינו למדי' בג"ש דש"ש אם מכרוהו ב"ד לא היה יוצא ביובל איכא למפרך קושיית התוס' דשאני הכא דעבד איסורא וע"כ צריך לתרץ מה שתירצו התוס' דכיון דיוצא ביובל נתבטל הך פירכא וכיון שכן ק' כדפרישית דלשתוק קרא מיובל במכרוהו ב"ד ונר' דאי הוה שתיק קרא מיניה הייתי אומר דמכרוהו ב"ד ודאי שאינו יוצא ביובל וקרא דיגאלנו איצטריך למעט מוכר עצמו דהוה ילפי' ליה בג"ש דש"ש דליכא למפרך מידי דהא שוה לנמכר לכותי דלא עבד איסורא אבל משום מכרוהו ב"ד לא איצטריך דודאי איכא למפרך מה לנמכר לכותי שכן לא עבד איסורא.

עוד קשה דלשתוק קרא מושב אל משפחתו דדרשינן לעיל למכרוהו ב"ד שיוצא ביובל וילפינן באמה בק"ו דמוכר עצמו והדר ילפי' לה בהיקש דמכרוהו ב"ד לאמה העבריה וי"ל דאי הוה שתיק מקרא דיובל במכרוהו ב"ד לא הוה ילפי' בהקישא דאמה העבריה ופרכי' מה לאמה שכן לא עבדה איסורא כי היכא דפרכי' בג"ש אע"פ שהיא מופנה משני צדדים ומהרי"ן לב זלה"ה בח"א הביא דברי התוס' דלקמן וכ' שזאת הג"ש אינה מופנה ולדבריו ז"ל קשה זאת הקושיא ומה שכתבתי הוא העיקר.

עוד כתבו התוס' וא"ת אכתי וכו'. וקשה דנראה דקושיא זו היא מתורצת במה שתירצו לקושיא הקודמת דבתר דגלי קרא שיוצא ביובל אע"ג דעבד איסורא כמו כן נתרץ עכשיו

ונאמר דבתר דגלי קרא שיוצא ביובל אע"ג דליכא למימר שמא יטמע בין הכותי' כמו כן לתרץ ונאמר לענין גאולת קרובים דבתר דגלי קרא שיוצא ביובל דין הוא למילף גאולת קרובים אע"ג דלא שייך לא יטמע אי לא הוה קרא ונראה דפירכא דלא יטמע חשובה יותר מפירכא דעבד איסורא דפירכא דעבד איסורא הוא משום קנס' דנקנסי' אבל פירכא דלא יטמע היא פירכא גמורה משום דשייכא בתוך העבדות והוה סליק אדעתי' דמטעם זה לא ילפי' מכותי ומשו"ה הקשו התוס' קושיא זו.

עוד נראה דיש לחלק ולו' דדוקא בההיא' דלעיל תירצו התוס' שפיר משום דיובל הוה בעינן למילף מכותי אלא משום פירכא דעבד איסורא הוא דלא יליף ליה אבל הך קושיא שהקשו התוס' דלא יטמע היא אפי' במוכר עצמו דלא בעי למילף יובל מכותי דנפרוך עליה. וגם לית ביה שום פירכא ולכך הקשו התוס' מה שהקשו ותירצו התוס' דהאי סברא דלא יטמע אינה כתובה וכו' ונראה דדוקא לענין ג"ש אמרי התוס' כן אבל לענין מה מצינו פרכינן שפיר הך פירכא וזהו שהתוס' עשו אות' בריש פרקין בד"ה בפרוטה וכבר רמזתי אותו שם בסוף דברי על אותו הדיבור ולפ"ז קשה במה שהק' ה"ר מאיר שכתבו התוס' בסמוך אמאי לא יליף ק"ו מכרוהו ב"ד יהא נגאל באלה ומה נמכר לכותי שאינו נגאל בשש נגאל באלה וכו' דמה לנמכר לכותי דין הוא שיגאל באלה משום דשייך ביה פירכא דלא יטמע בין הכותים דהא על מה מצינו ועל ק"ו פרכינן הך פירכא ונראה דנהפוך הק"ו למקומות ונאמר ומה שש שאינו נוהג בע"ע הנמכר לכותי נוהג בע"ע הנמכר לישראל גאולת קרובים וכו' והשתא ליכא למפרך מידי וגם פירכא דעבד איסורא ג"כ אינ' אע"ג דהוי ק"ו דשייך למפרך לה וכמו שכתבתי למעלה: תוס' אמר קרא יגאלנו הקשה ה"ר מאיר וכו' בדברי ה"ר מאיר תמה הרב מוהרי"ן לב בח"א תמיהות בתחלה כ' אם שאמר שכונתו היא לומר שאחר שנכתב אלה אמאי לא יליף בק"ו וכו' ומאי קושיא היא דאה"נ ומאי קאמר ומה מי שאינו נגאל באלה היינו דאי לא כתיב באלה הוה אמינא הכי אבל אחר דכתיב באלה אה"נ דעבדינן ק"ו וכו' ואם כוונת ה"ר מאיר שמה שהקשה הוא לומר דכיון דהוו תרי קולי וחמורי דסתרן אהדדי נימא כל חד וחד תיקום אדוכתיה ולמה איצטריך באלה א"כ למה לא תירצו התוס' ההיא תירוצא בפ"ק דחולין בההיא ברייתא דתנינא פרה בשחילסה וכו' והקשו בתוס' וכו' ותירצו דלא הוי הק"ו אלא כמו מה מצינו ע"כ הנה הרב מוהרי"ן לב זלה"ה בזה נראה שלא הסכי' לאמיתו' הכלל אשר בידינו וזה אחר שתדע שבכ"מ אשר ימצא כתוב בתלמו' תרי קולי וחמורי ובעי למילף אחד מחבירו לא מתרי תרי קלי וחמורי דסתרי אהדדי ואיצטריכו קראי בכל דבר ודבר למעט דלא נילף במה מצינו אבל מ"מ כשעושה צדדי הק"ו הם צדדי אמת לפי שעושה

הק"ו עם הפסוק שמגל' לבסוף ואינו מכזב במה שאומר ואזכיר לך שנים או שלשה מהם ומשם תבין ותשכיל בכל אשר תעשה.
ראשונה בהך פרקין דבעי למילף חליצ' באשה מק"ו דיבמה וגט ביבמה מק"ו דאשה ואיצטריכו תרי קראי למעט הק"ו הא' באשה דממעט חליצה מספר כורתה והב' ביבמ' דממעט גט מדכתיב נעלו נעל אין מידי אחרינא לא ומעיקרא דהוה יליף ק"ו הק"ו שהיה עושה הוא' אמת בצדדיו דהא בריש פרקין דקאמר ותהא אשה יוצאה בגט מק"ו ומה יבמה שאינה יוצאה בגט וכו' הנה כשעשה צד זה ואמר ומה יבמה שאינה יוצאה בגט הוא אמת ויציב שאינה יוצא' בגט כדדריש לקמן בשמעתין וכן פירש"י ז"ל שם.
וכן כשעושה הק"ו השני בדף י"ד שתהא יבמה יוצאה בגט מק"ו דאשה ומה אשה שאינה יוצאה בחליצה יוצאה בגט כן הוא האמת שאשה אינה יוצאה בחליצה שכבר נתמעטה מספר כורתה ואי לא הוו הנך קראי לא הוה עביד ק"ו דהיכי מצי למימר ומה אשה שאינה יוצאה בחליצה דמי יאמר לי שאינה יוצאה בחליצה אבל הוה יליף יבמה מאשה במה מצינו ולא הוה עביד ק"ו והיינו דאמרי' בעלמא דאי לא הוו תרי מיעוטי הוה ילפי' במה מצינו והוא בלא ק"ו.
המקום השני הוא במס' חולין בפ"ק גבי מתני' דכשר בתורין וכו' ובברייתא וקאמר התם ויהיו תורים כשרים בקטנים מק"ו מה בני יונה שלא הוכשרו בגדולים וכו' ופירש"י דעכובא דגדולים יליף לקמן וכו' וכונתו ז"ל מבואר שכונתו לומר דהק"ו הוא אמת בצדדיו עם הפסוק שכבר יודע אותו שהתלמוד מביאו לקמן.
המקום השלישי הוא ג"כ בחולין באותו הפרק עצמו כשר בפרה פסול בעגלה ובעי למילף שתהא פרה כשר' בעריפה מק"ו ומה עגלה שלא הוכשרה בשחיט' הוכשרה בעריפה וכו' ופרש"י שלא הוכשרה וכו' כדיליף לקמן ופשיטא שאם לא הוו הב' מיעוטים לא הוה יליף מק"ו אבל הוה יליף במה מצינו פרה מעגלה ועגלה מפרה.
ולכך מקשים התוס' ז"ל בשם ה"ר מאיר קושיא עצומה דה"ק ומה מי שאינו נגאל באלה כיון דלא ידעי' מיעוטא דיגאלנו והשתא הוה ס"ד דליכא שום קרא א"כ היכי עביד ק"ו ואו' ומה מי שאינו נגאל באלה וכו' דכיון דליכא קרא דיגאלנו אדרבא מצינו למילף השתא ק"ו בתר דגלי קרא דבאלה למעט שש ונימא ומה מי שאינו נגאל בשש נגאל באלה וכו' וכונת רבי מאיר היא שאין הבנה בעשיית הק"ו שעושה הברייתא אם לא דקים ליה מקודם לכן קרא דיגאלנו והרב מוהרי"ן לב זלה"ה כמדומה שהבין שמה שאנו אומרים בעלמא דסמך אמה מצינו בתרי קלי ותמורי היינו לומר דמבלי שום מיעוט מפסוקים עבדינן ק"ו אחד מאחר וסמכינן אמה מצינו וזה אינו כדפרישית.

עוד הקשה הרב מוהריב"ל במה תירצו התוס' דאיכא למפרך מה לנמכר לכותי שכן יוצא במיתת האדון דאיכא למימר שדה אחוזה יוכיח שאינו יוצא במיתת האדון נגאל באלה ותירץ דאיכא למפרך מה לשדה אחוזה שכן לא עביד איסורא ונראה דפירכא זו אינה דהא אכתי תקשי לן דנחזור הק"ו למקומות ונאמר ומה שש שאינו מוציא בנמכר לכותי מוציא בנמכר לישראל גאולת קרובים שנוהג בכותי א"ד שנוהג בישראל וכשנקשה ונאמר מיתת האדון תוכיח שמוציא בנמכר לכותי נקשה ונאמר מה למית' האדון שכן אינו נוהג בשדה אחוזה תאמר גאולת קרובים שמוציא בשדה אחוזה והשתא ליכא למפרך מעביד איסורא ולא מידי ואם נקשה ונאמר חליפין יוכיח שמוציא לשדה אחוזה ואינו מוציא בע"ע הנמכר לישראל נשיב ונאמר מה לחליפין שכן אינם מוציאין בכותי מה שאין כן בגאול' קרובים שנוהג בע"ע הנמכר לכותי: עוד הקשה מהר"י אדרבי במ"ש התוספות בסמוך שדה אחוזה יוכיח וכו' דשדה גופי' נילף ליה בק"ו ממכרוהו ב"ד שיהא יוצא בשש ונראה לי דאיכא' למפרך מה לנמכר לישראל שכן יפה כחו ליגאל מיד דבכה"ג פריך לקמן בסוגיא דנגאל לחצאין ושדה אחוזה הורע כחו ליגאל מיד בשנה ראשונה וליכא למפרך בקושי'א"ר מאיר אא לנמכר לכותי שכן לא שייך ביה לא יטמע בין הכותי' וכו' דהא אפסר להחזיר הק"ו למקומות וליכא למפרך ולא מידי עוד הקשה הרב מוהר"י אדרבי לתירוץ התוס' דאיכא למימר מוכר עצמו יוכיח ותירוצו נכון דמוא"ו וכי תשיג נפקא לן גם כן מיתת האדון ודע שהרב מוהריב"ל נסתפק בע"ע הנמכר לכותי אי עבד איסורא או לא ובאמת מדברי התוספות בדיבור מאי קאמר נראה דאין ספק בדבר שהרי הקשו דגבי מכרוהו ב"ד דין הוא דליקנסי' משום דעבד איסורא ולדעתו צ"ל דמקשי לעיל התוספות דלא דמי איסורא דמכרוהו ב"ד לאיסור נמכר לכותי ודוחק ולקמן במ"ש התוס' שדה אחוזה יוכיח וכו' ותירצו דאיכא למימר מה לשדה שכן אינו יוצא במיתת האדון וכו' קשה דנרצע יוכיח שיוצא במיתת האדון ואינו יוצא בשש ונראה דאיכא למיפרך מה לנרצע שכן אינו יוצא בגרעון כסף אך קשה דשדה אחוזה יוכיח דיוצא בגרעון כסף ואינו יוצא בשש ואם נקשה ונאמר מה לנרצע דלא שייך ביה לא יטמע בין הכנענים נחזור הק"ו למקומות ולא שייך למפרך ולא מידי ונראה דשייך למפרך מה לשדה אחוזה שכן הורע כח ליגאל מיד והשתא ליכא למיפרך מידי והא דעשו התוס' פירכא ממיתת האדון משום דהתחילו בהך פירכא למעלה בדיבור יגאלנו סיימו בה ואע"ג דאיכא למימר נרצע יוכיח סמכו אהך פרכא כשנחזור להקשות מה לנרצע כדפרישית עוד קשה לפי' מהר"י אמאי דחיק בגמרא למעבד ק"ו ממה שהוא שקר ולא עשה ק"ו צודק ולימא ומה מי שאינו יוצא במיתת האדון יוצא בשש ע"ע הנמכר לכותי שיוצא במיתת האדון אינו דין

שיגאל בשש וצ"ע ויש לדקדק למה לי קרא גבי כותי לענין יובל דמדאצטריך קרא למעט שש ידעינן ליה דהא איכא למימר שדה אחוזה יוכיח.
רבי יוסי הגלילי סבר וכו' וקשה כיון דפשטיה דקרא הוא דנגאל בקרובי' הא באחר לשעבוד מויצא בשנת היובל וכמו שכתבו התוס' אמאי איצטריך ר' יוסי הגלילי לומר מקרא נדרש לפניו וכו' ולישתוק ג"כ מקרא דנגאל דהוי גאולת אחרים ונראה דמ"ש התוספות דפשטיה דקרא הוי הכי היינו בתר דכתיב ונגאל דהוי גאולת אחרים.
עוד קשה במאי דקאמר אי לאו באלה ה"א מקרא נדרש לפניו ולאחריו דהא אמאי איצטריך למימ' הכי לימא אי לא הוה קרא דבאלה אלא אם לא יגאל היינו אומר אם לא יגאל בכל מיני גאולות בין דקרובים בין מאחרים יוצא ששנת היובל הא לאו הכי הוי לשחרור ונראה דאי לא הוה קרא דנדר' לפניו ולאחריו הייתי או' דאגאול' עצמו דוקא אבל גאולת אחרים סברא הוא שיהיה לשעבוד כדי שיגאלוהו אחרים מטעם לא יטמע בין הכנענים להכי איצטריך קרא לגאולת עצמו למשדי אלפניו ולאחריו דכולן לשחרור.
אי הכי הדרא קושית לדוכתא הך א"ה ה"פ דמעיקרא הקשה באלה למה לי כלומר דליכא למימר דאתא לדרשת רבי למעט שש ורבי יוסי הגלילי ור"ע לא פליגי אלא אי מקרא נדרש לפניו או לא דהרי הם הזכירו בדבריהם קרא דבאלה ויסדו על זה הפסוק כל דבריהם ולהכי פריך א"כ באלה למה לי ומשני אם לא באלה וכו' השתא פריך א"ה כלומר אי אמרת בשלמא דלא פליגי בקרא דבאלה אלא אי מקרא נדרש לפניו או לא לא קשה הך קושיא נהי דקשה לך הברייתא שנראה דבקרא דבאלה פליגי אלא השתא דאמרת דבהך פליגי ק' ודוחק ויש לומר עוד דמעיקרא קאמר דפלוגתא דהני תנאי הוי במקרא נדרש לפניו או לאחריו והייתי אומר לדעת ר"ע ddחיק ליה קרא דאלה אע"ג דה"ל למכתב אלה באלה כדי לקיים סברתו דמקרא נדרש לאחריו וכו' אבל השתא דאמרת דבכל דוכתא אמרינן דמקרא נדרש לפניו ולאחריו א"כ הדרא הקושיא לדוכתא דלמה דחיק ר"ע בהך באלה בהך דוחקא כיון דס"ל בעלמא דמקרא נדרש לפניו ולאחריו לידרוש ליה כר' יוסי הגלילי כדי ליישב יותר קרא דבאלה ונכון.
אלא בסברא קמפלגי נראה דלרבי יוסי הגלילי לא הוצרך בגמ' לתת סברא דהא לא קשיא ליה ולא מידי אלא איצטריך לומר סברא לרבי יוסי הגלילי כי היכי דלא תקשי ליה סברת ר"ע: תוס' ורבי יוסי הגלילי וכו' ולספ' דגרסי ליה נראה להר"ם דה"פ וכו' לפי' הר"ם דלא בעי לרבי יוסי אלא משום דאחר אינו כתוב בפרשה א"כ כשתירץ לו דאחר ג"כ כתיב מוגאל מאי האי דהדר פריך א"ה הדרא קושיא לדוכתא דהא השתא לא קשיא ולא מידי

וכבר השיב על מאי דפריך ליה ונראה דלהך גירס' פריך ג"כ ארבי עקיבא הא באלה למה לי ואתרווייהו פריך וא"ה הדרא קושיא לדוכתא דקאמר היינו לר"ע וק"ל.
ורבי האי ולא וכו' לא בעי למאי אתא יש לדקדק מה חילוק יש בין למאי אתא לאמאי נקט ועוד דצאו' מבעי' ליה שאינו יוצא מתחת יד כותי כנראה דאתא לומר דלא נטעי שיוצא קודם היובל והא ודאי הוא בכותי שישנו אחת ידיך והיינו ממש תירוץ הגמ' לכדתניא וכו' והבנת דבריהם כך היא דלא בעי כוליה קרא למאי אתא דהא ע"כ איצטריך קרא לומר ואם לא יגאל באלה ויוצא דהא לר"י הגלילי דבשאר כל אדם לשעבוד איצטריך לומר ויצא בשנת היובל לומר שישתעבד האחר בו עד קודם היובל זכמו כן לרבי כיון דבאלה ממעט שש איצטריך ויצא לומר דעד אותו הזמן לא יוצא ומ"ש התוס' שאינו יוצא הכוונה לומר שאינו יוצא בשש מקרא דאלה לחודיה אינו משמעות המיעוט כ"כ מובן אבל יובל יתירא למאי אתא ומשני לכדתניא וכו' שלא יבא עליו בעקיפין לצאת קודם היובל אך קשה דנהי לרבי יוסי איצטריך בשנת היובל דלא נטעה בווצא דאיירי ויצא מיד ויהיה מובן בשאר כל אדם לשחרור אבל לר"ע למה לי קרא דעד שנת היובל כי היכי דפריך לרבי ה"ל למיפרך לר"ע וצ"ע.
תוס' בכנעני שישנו תחת ידיך וא"ת וכו' וי"ל דאי מהתם ה"מ בכנעני שאינו תחת ידיך וכו' ויש לדקדק דדברי הברייתא סותרות את דברי התו' דהברייתי' אמרה או אינו אלא בכותים שאינו תחת ידך וכי מה אפשר לו לעשות והיכי מצי להיות בכותי שאינו ת"י דא"כ מוחשב עם קונהו לחודיה נפקא לן ועוד היכי קאמר וכי מה אפשר לו לעשות הא אפשר להיות שמודיעין אותו אם ירצה לשמוע וכמ"ש התוספו' ונראה דאפשר שזה הפסוק אתא לומר שלא יצא קודם היובל אם זה הוא בשאינו תחת ידיך מה אפשר לו לעשות בשלמא בשנת היובל אמרי' לו דמצוה לשמוע דין תורה אולי יקבל שיוצא ביובל אבל קודם היובל איך יטענו עליו שיוציאנו דאינו זה דין תורה אלא שימתין עד היובל.
א"נ נראה דעד שנת היובל איצטריך לרבי יוסי ור"ע כל אחד כדאי' ליה ולהכי פריך או אינו אלא בכותים שאינו תחת ידיך דקרא איצטריך לדרש' רבי יוסי הגלילי ודחי דאי בשאינו תחת ידיך מה אפשר לעשות דדוחק לומר דאיירי קרא אם ירצה לשמוע ותדרוש דרשת רבי יוסי הגלילי:, פיסקא דף טז בשטר מנלן קשה נילף מק"ו מאשה שאינה יוצאה בשש ויובל ואפ"ה נקנית בשטר אמה העבריה לכ"ש דהא עבדי' מהכנס ליציאה וכדפרישית בריש פרקין מה לאשה שכן נקנית מביאה שפחה כנענית תוכיח מה לשפחה כנענית שנקנית בחזקה אשה תוכיח ונראה דמה לתרוייהו שכן נקנים בפרוטה מה שאין כן באמה העבריה אבל קשה דנילף עברי מהאי ק"ו דנקנה בפרוטה וכמו

שכתבתי למעלה בדיבור מוכר עצמו מנלן ונראה דאי לא הוה קרא דהקישא דאחרת הייתי ממעט שטר באמה מדכתיב באשה וכתב לה והוי אמרינן לה ולא לאמה ואע"ג דלעיל דרשינן ואימא לה לשמה ואיצטריך מיעוטא דנעלו גבי יבמה מ"מ גבי אמה הוה ממעטינ' לה משטר.

עוד נראה לתרץ תירוץ אחר עיין מה שכתבתי למעלה בד"ה מעיקרא דדינא פירכא עוד קשה מאי בעי בשטר מנלן דהא מדאיצטריך הה"א דובעלה למעט ביאה באמה כדדריש לעיל ט' שמעינן דאמה נקנית בשטר מהיקש דאחרת דהא לא איצטריך ה"א אלא כי היכי דלא נילף ליה בהקישא דמק"ו דיבמה לא אתי כדאיתא התם ומאשה ג"כ איכא פירכא ע"כ לית לן למילף אלא מהקישא.

ונראה דלרב הונא שפיר מייתי מהקישא ואין לומר דלשתוק מהקישא דאינו מיותר דהא רב חסדא לפי הקס"ד לא היה דריש ליה ולרב חסדא איצטריך קרא כי היכי דלא נילף ליה מאשה ויהיה אדון כותבו ולכך הוכיח מלא תצא כצאת העבדים דהוי דומיא דמוכר שדהו דבעל השדה כותבו. בצטר מנלן קשה נימא מדמוציא מכניס ובודאי מוציא כמו שפרכינן לקמן ולא גרע מעבד כנעני ובכה"ג כתבו התוס' למעלה דף ד' בשם ה"ר נתנאל דכסף באמה ידעי' דנקנית הואיל ויוצאה.

ונראה דהתם שאני דאם לא קנאה בכסף מאי מגרע' איכא וצשטף אין לומר כן ולא דמי הך שטר להך שטר לא תצא כצאתבעבדים אבל נקנית היא וכו' למיעוט יציאת ראשי איברים כתבוהו התוספות לקמן דף כ' דאיצטריך קרא דלא נימא דלא גרע מעבד כנעני ומוה"ר אליהו מזרחי זלה"ה בביאורו לרש"י בפר' משפטים הקשה מהיכ' תיתי לרבויי ותירץ דמק"ו דעבד כנעני אתי'.

וקשה דאיכא למיפרך מה לעבד כנעני שכן יוצא בחליפין והוא כתב ז"ל דאיכא למימר אמה העבריה תוכיח וא"צ יוכיח מאמה דארישא דדינא שייך למיפרך שהרי התוספות כתבו לעיל דף ח' שעבד כנעני נקנה בחליפין גם לדעת התוספו' דלקמן ק' כדפרישינן ואפשר דס"ל לרב ז"ל דאינו יוצא בחליפין דאיכא פלוגתא דרבוותא עלה.

איברא שהרב מוהרי"ק כתב בשם רש"י שיוצא בחליפין וכ"כ רש"י בפ' השולח והרב הנזכר יסד ביאורו על דברי רש"י ז"ל וליכא למיפרך מה לעבד כנעני שכן נקנה בחזקה דאפשר שיאמר הרב ז"ל דמקנייי' ליציאה לא פרכינן לדעת רש"י וכן דקדקתי למעלה דף ד' מדבריו ז"ל הפך דעת התוס' שכתבו בד"ה מעיקרא דדינא פירכא דפרכינן מיציאה להכנסה.

עוד כתב הרב שם ז"ל א"כ נימא דהקישא אתא להקיש עברי לעבריה מה עבריה מקני' בכסף כדנפקא לן מקרא דוהפדה וכו'. וזה קשה מאד דכסף בעבריה לא מהקישא דאמה נפקא לן אלא ממוכר עצמו לכותי בג"ש דש"ש כמ"ש התוספות למעלה והוא ז"ל עצמו הקשה לקמן בלשון המתחיל שאף הוא מסייע פדיונה ז"ל וא"ת למה לי קרא דוהפדה ללמד שיוצאה בכסף תיפוק לי מהקישא דעבריה לעברי מה עברי יוצא בגרעון כסף וכו' סוף דבר דבריו צריכין לי ביאור ועמ"ש למעלה גבי מתני' בד"ה מוכר עצמו וכו': אמר קרא והתנחלתם אין לדקדק לשתוק קרא מלא תצא כצאת העבדים ומדאיצטריך אותם ידעי' דאותם בחזקה ולא אחר ושטר לא ממעטינן מטעמא דאמרינן שכן מוציא בבת ישראל ואין לומר דהוה ממעטי' שטר וחזקה דא"כ לישתוק קרא מאותם ומהיכא ילפינן אי מעבד כנעני איכא למיפרך שכן יוצא בחליפין.

ונראה דהוה ילפינן שטר מאשה ויהא אדון כותבו כאשה ולהכי איצטריך קרא למעט שטר אי לא כתיב קרא דלא תצא כצאת העבדים לרבות שטר א"צ קרא דוהתנחלתם אותם איצטריך להההיא דלקמן אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם ומשום הכי לא פריך בגמ' ואידך האי והתנחלתם אותם מאי עביד ליה: אדרבא חזקה הוה ליה לרבויי יל"ד דהתם לא שייך שטר דממי הקנה ומשו"ה חזקה דוקא מהני אבל במקום דשייך שטר לעולם דקני מידי דהוה אאשה שכן מוציא וכו' ונראה בחזקה נמי צריך שיאמר לו לך חזק וקני ובגר לא שייך ואפ"ה מהני כמו כן היה ראוי שאם רצה לכתוב לו אני זוכה לעצמי בקרקע זו דמהני ואפ"ה לא מהני ביה כ"א חזקה אלמא חזקה עדיפא וק"ל.

ולעיקר מסקנת הילפותא כתב הרמב"ם בפירוש המשנה ז"ל ונאמר באמה העבריה אם אחרת יקח לו הקישה לאחרת מה אחרת בשטר אף אמה העבריה בשטר וילמוד ע"ע מאמה וכו' כנראה מדבריו ז"ל דהלכה כעולא ותימא דבסמוך כתב דשטר אמה העבריה אב כותבו כרב חסדא ונראה דבלשון קצר דבר וכוונתו היה מאי דמסיק במסקנא להכי אהני אם אחרת וכו' עם שהוא דחוק מאד בדבריו ז"ל.

בשלמא כסף וכו' הו"ל לאתויי קרא דוהפדה דמיירי בישראל ומיירי ביציאתה אלא דמייתי מהך קרא אע"ג דאיירי בכותי משום דמיניה נפקי' שוה כסף ככסף וכמ"ש התו' בר"פ בד"ה בפרוט'. תוס' לימא ליה וכו' תימא אמאי תלמוד' וכו' ויפקירנו וכו' התוס' הקשו בכאן מן המקש' משום דס"ל דלימא ליה באפי תרי זיל לאו היינו הפקר אבל בפ' השולח כפי הנראה מדקדוק דבריהם שהבינו דלימא ליה באפי תרי זיל היינו לו' דיפקירנו והקשו דאכתי לא משני ולא מידי ע"ש ובמה שכתבו התוס' בסמוך מדלא חשיב במתני' שטר וכו' יל"ד נימא דתנא דמתני' תנא ושייר וא"ת מאי שייר דהאי שייר

שייר הפקר ועי' דהפקר לאו שיור' הוא לפי שהפקר הוא שהאדון מסלק עצמו מן העבד ולא דמי להנך וכן ראיתי שכתבו התוס' בפ' החולץ דף מ"ח והשתא ניחא דפריך לקמן מאי שייר דהאי שייר.

וגם לתירוץ התוס' ניחא דלא שייך לו' שייר שטר תוס' והרב שמחל וכ' אבל אם לא היה גופו קנוי היתה מחילה מועלת פי' בלא קנין וטעמא משום דקנין חשיב כשטר ודוקא היכי דגופו קנוי בעי שטר וכ"כ התוס' בהדיא בב"מ בפ' המקבל דף קי"ב. פיסקא יתרה עליו וכו' אמר ריש לקיש וכו' קשה דיהא הבת יוצאה מרשות אביה במיתת האדון מק"ו ומה מיתת האב שאינה מוציאה מרשות האדון מוציאה מרשות האב מיתת האדון שמוציאה מרשות האדון א"ד שיוציאנה מרשות האב מה תאמר שש יוכיח שמוציא' מרשות האדון ואינה מוציאה מרשות האב מה לשש שכן אינו מוציא בנרצע תאמר מיתת האדון שמוציא בנרצע וליכא למפרך דיובל יוכיח דהיא גופא תיתי דתה' הבת יוצאה מרשות אביה מהך ק"ו עצמו ולריש לקיש ניחא דליכא למימר ומה מיתת האב שאינה מוציאה מרשות אדון דלדידי' מוציאה מרשות האדון מק"ו דסימני' אבל לדידן דהך ק"ו דריש לקיש פריכ' הוא ק' דנעביד ק"ו שיהא מוציא מיתת האדון מרשות אביה ואין לומר דלרבנן איכא למעבד ק"ו איפכא ונימא מיתת האדון שאינה מוציאה מרשות אביה מוציאה מרשות האדון מיתת האב שמוציאה מרשות הרב א"ד שמוציאה מרשות האדון והשתא היו תרי קלי וחמורי דסתרן אהדדי ופיקום כל חד וחד אדוכתיה דליכא למימר דילפי' חד מחבריה במה מצינו כיון שאין כל אחד סותר ק"ו של חבירו מטעמא דאמרו התוס' בפ"ק דחולין בסוגיא דכשר בפרה פסול בעגלה דכל היכא דהב' קלים וחמורים הוו ממקומות לא אמרי' דסמיך אמה מצינו והכא נמי נימא הכי וכיון דא"א לו' סמיך אמה מצינו אמרי' תיקום כל חד וחד אדוכתיה ולא ילפינן כלל דהא מ"מ הקושיא במקומה קיימא דהא איכא למעבד ק"ו מנושאים ונימא הכי ומה רשות האדון דמיתת האב אינו מוציאה מרשותו רשות האדון מוציאה מרשותו אביה שמיתתו מוציאה מרשותו א"ד שמיתת האדון תהא מוציאה מרשותו והשתא כי תחזור ותעש' ק"ו מרשות האב ונימא ומה רשות האב שאין מיתת האדון מוציאה ממנו מיתתו מוציאה ממנו רשות האדון שמוציאה במיתתו א"ד שיוציאנה במיתת האב אמרינן דילמוד כל א' מחבירו במה מצינו דהכי אמרי' בכוליה תלמודא דבהנך קלי וחמורי ילפינן במה מצינו כיון שהם קלי וחמורי של נושאים ולא קלי וחמורי של מקומות עם שבאמת אני מגמגם בכלל זה הכתוב למע' בדף ה' באופן שהקושיא לרבנן במקומה עומדת וצריכא עיון עוד יש לדקדק דיהא מוציא מיתת הארוס מרשות אביה בק"ו ומה בגרות שאינה מוציאה מרשות הארוס מוציאה

מרשות האב מיתת הארוס שמוציאה מרשותו א"ד שיוציאנה מרשות אביה וי"ל כיון דע"י בגרות אינה זקוקה ליבם וע"י מיתתו נזק' ליבם דין הוא שלא יהא מיתתו מוציאה מרשות אביה כיון שע"י המיתה עדיין לא יצאה לגמרי מרשותו שהיא זקוקה ליבום ויש עוד קלים וחמורים ופרכות משונות לדעת ריש לקיש וקצרתי בהם לפי שאינם לענין ההלכה תוס' מיתה שמוציאה וכו' וא"ת חופה תוכיח וכו' אע"ג דהחופה לא עביד ולא מידי אם לא נתן קודם כסף אפ"ה איכא למפרך דחופה אחר כסף אינו מוציאה באדון ולטעם שנתנו התוס' שאם חופה קונה וכו' היינו דוקא בחופה שלא מדעת האדון שאם יהיה מדעתו ויכניסנה לחופה הוא הדין שיוציאנה מרשותו אבל חופה מדעת האב שלא מדעתו של אדון הוא דאינה מוציאה ומטעם שכתבו התוספות ומהך חופה איכא למימר חופה תוכיח שמוציאה מרשות אביה ואינה מוציאה כשיכניסנה אביה לחופה מדעת עצמו ולכך תירצו מה לחופה דהוי מדעתו של אב וכו'.

ובהך ק"ו שעושה ריש לקיש יש לגמגם דהנה הסימנים הנעשים ברשות האב אינם מוציאים מרשות האדון אלא הסימנים הנעשים ברשות האדון הם המוציאים מרשותו ומהא בעי למילף שמיתת האב הנעשה ברשות אביה יוציאנה מרשות האדון ואע"ג דלא מהני הך פירכא לחדא מחדא נר' דמהני לחדא מתרתי ובדברי התוס' ד"ה מה לסימנים אבאר בזה בס"ד.

מתיב רב ששת וכו' וכ"ת הכא נמי תנא ושייר קשה דמאי שייר דהאי שייר. ונר' דשייר שטר דע"כ מעניקין לה ופריך והא ארבע' קתני פי' ושטר א"צ למתניי בכ"ש מהנך נפקי דמ"ש ודע דמאי דמשני לעיל דלא תנא אלא דבר שיש לו קצבה היינו דוקא בחלוק' ע"ע ואמה העבריה אבל הנרצע קתני ביה מיתת האדון במתני' וק"ל ויש לדקדק למקשה דפריך ליתני מיתת אב היכי הוה מתיישב לדידיה מיתת האדון דלא קתני ליה גבי אמה ונראה דהיינו מאי דקאמר בסמוך ה"נ מסתברא אבלהוא דבר קשה שיעלם זה מעיני המקשה ובדוחק אפשר דהוה ס"ל דאמה העבריה לא היתה יוצאה במיתת האדון לא הוה דריש הקישא דאף לאמתך אלא להענקה בדוקא.

עוד יש לדקדק בהך דפריך רב ששת דנהי דמיתת האב מוציאה מרשות האדון מק"ו אבל לענין ענקה אין מעניקין לה ולכך לא קתני לה בהך ברייתא ונראה שאם היתה מוציאה מרשותו לא גרע משנים ויובל שאע"פ שאינו משלחה מעניק לה ודוקא בורח ויוצא בגרעון כסף הוא דאין מעניקין כדיליף מקראי לקמן וכ"ת דבר שיש לו קצבה וכו' ומניינא דנקט היינו אדבר שיש לו קצבה וק"ל.

עוד יש לדקדק אמאי לא פריך רב ששת מרישא דהך ברייתא כמו שהקשה לקמן רב עמרם והקשה מסיפא ממלתיה דר"ש ואפשר דס"ל לרב ששת דלשון אלו דנקטי ת"ק במלתייהו לא הוי כ"כ בדיוק כמו מניינא דנקט רבי שמעון אמר דאי פריך מרישא יאמר ריש לקיש אנא דאמרי כר"ש לכך פריך מסיפא דמסיפא נמי קשיא ליה וק"ל.

מתיב רב עמרם וכ' תיובתא דריש לקיש קשה אמאי לא משני מלתא דלא כתיבא בהדיא לא קתני כי היכי דקאמר אליבא דרב הונא בריש פרקין דלא קתני חופה משום דמלתא דלא כתיבה בהדיא לא קתני ואפשר דלא משני הכי משום דק"ו דריש לקיש פריכא הוא וע"ז סמך ואמר תיובתא דריש לקיש ואפשר לומר דמשום הכי פריך והא ר"ל ק"ו אמר וכיון שכן נימא דלא הוי תיובתא דמלת' דלא כתיבה בהדיא לא קתני ומשני דק"ו פריכא הוא וכו' איבר' דלישנ' דתיובתא דריש לקיש דקאמר בגמ' משמע דמצד הברייתי' עצמה הוי תיובת'.

ואפשר לומר עם שנפרש מה שקשה אליבא דרב הונא היכי קתני מיתת היבם דהוי מלתא דלא כתיבה בהדיא ומה שחילקתי שם הוא דתני תנא מניינא משמע שהחלוקות הם שוות ולכך הוי חופה מלתא דלא דמי להנך אבל בסיפא דלא תני מניינא לא חש להכי וחשיב מיתת היבם והך ברייתא נמי דלא תני מניינא להשוות החלוקות אם איתא דמיתת האב מוציאה הו"ל למחשביה.

מה לסימנין שכן נשתנה הגוף. הק"ו הזה אי אפשר להחזירו לנושאים ונאמר ומה אב שאין מוציא בסימנים מוציאה במיתתו האדון שמוציאה מרשותו בסימנין אינו דין שיוציאנה מרשות האב דאיכא למימר מה לרשות אב דין הוא שיוציאנה במיתתו שכן מוציאה בחופה וק"ל תוס' מה לסימנין וא"ת נעשה ק"ו משנים ויובל וכו' וכ"ת מה לשנים ויובל שכן מוציאין בע"ע וקשה דמיתת האב נלמוד בע"ע בהקישא דע"ע לעבריה.

ונר' דלא שייך מיתת האב בע"ע כיון שמעולם אין הבן ברשות האב אבל באמה שהיא ברשות אביה שייך לומר כן וק"ל. ואחר ששניתי ושלשתי מסכת' זו באו אלינו תשובות נדפסות מחדש למהריב"ל והדפיס חידושים בפרק זה וכתב בדיבור זה ז"ל ואי קשיא הך קשי' דהיכי קאמרי התוס' דאתי מבינייהו דאי פרכי' מה לשנים ויובל שכן קונים בעבד עברי אמרינן סימנים יוכיחו והיאך יוכיחו הסימנים והרי כתבו דהסימנים דמוציאין מרשות אדון לאו משום קולא דסימנים אלא משום דאיהו לא זבנה ניהליה אלא בעוד שתהיה כמו עכשיו שלא תשתנה הגוף עכ"ל ודבריו תמוהים דאחר שהתוספות כתבו דטעם אומר מה לסימנים שנשתנה הגוף הוא מהטעם שתירצו התוספות א"כ מה שחזרו

התוס' עוד להקשות מה לסימנים שנשתנה הגוף הוא ממש מה שהקשה הרב הנזכר ודבריו ברורים הם לע"ד.

עוד כתבו וי"ל דאיכא למיפרך שכן מוציאין מעבדות וכו' הקושיא מבוארת דא"כ בטילות כל הילפותות שבעולם כיון דפרכינן ממאי דבעי' למילף. והנראה דהתוספות עושים פירכא מה לשש וסימנין שכן מוציאין מעבדות פי' ולכך מוציאין באמה וזה תימא דבשלמא שנים ויובל מוציאין בעלמא בע"ע ולכך מוציאין באמה אבל בסימנים לא ראינו שמוציאין מעבדו' כי אם באמה וכיון דבעלמא מצינו שמוציאין אפילו שלא בעבדות כמו שכתבו התוספות שמוציאין מידי קטנות כמו כן נילף מיתת האב אע"ג דלא מצינו שמוציא בעלמא מעבדות לזה נראה לתרץ דאה"נ דאי היו שייכי סימנין דע"ע היה יוצא בהם ואם היה הדין שהיה נמכר כשהוא קטן היה יוצא בסימנין אלא שאין קטן נמכר בע"ע בשום פנים וכן כתב מהרא"ם בפרושו הלכך כיון דלא שייך ביה שייך שפיר מה לשנים ויובל וסימנין שכן מוציאין מעבדות דשפיר היה מוציא אם היה אפשר מה שאין כן במיתת האב שלא מצינו בשום פנים שמוציאה מעבדות ואע"ג דהיא גופא בעינן למילף מק"ו שיהא מוציאה מעבדות מ"מ כל כמה דלא ילפינן פירכא היא דעל מה הצד אפילו פירכא כל דהו פרכינן ועוד נראה לפרש ולומר להשוות הפירכו' הרמוזי' למעט דא"א להוכיח דמיתת האב הנעשה ברשות האב שיוציאנה מרשות אדון מסימנין ושנים ויובל שנעשה בבית האדון בזמן שהיא בעבדות וז"ש התוספות שמיתת האב אינה מוציאה מעבדות כלומר כשהיא בתוך העבדות ואע"ג דהיא גופא בעי למילף מ"מ פירכא היא ודוקא על חדא מתרתי או מתלת והדר דינא לא אחדא מחדא כדפרשי' לעיל תני חדא וכו' מאי לאו קשה מה הכרח י"ל כן ונראה שיתבאר עם שנדקדק למה הברייתא הראשונה לא הזכירה דין מציאתה שיהא לעצמה.

ונראה דזה היה הכרח המקשים שאם הברייתא היתה מדברת בשמת אבי' ראוי היה שישמיענו שמציאת' לעצמה ולא לאחיה דהך תנא אתא לאשמועינן מאי דהוי לעצמה ולהכרח זה בעי לאוקומה ביוצאה במיתת האב דהשתא לא יתכן למתני מציאה דבאיזה זמן מצאה המציאה אי קודם מיתת אביה ודאי דאביה זכה בה וכבר נשמע זה מהברייתא האחרת דהוי לאבי' ואי אחר שיצאה במיתת האב שוב אינה נקראת אמה והברייתא באה לתת לנו דין באמה העבריה ומשני לא אידי ואידי וכו' ותסבול זה הדוחק דלא קתני מציאה כיון דק"ו של ריש לקיש פריכ' הוא.

תוספות והתנחלתם והו' וי"ל ה"מ גדולה וכו' וקשה דא"כ מאי פריך בפרק נערה שנתפתתה דף מ"ו מנין שמעשה הבת לאב שנאמר וכי ימכור איש את בתו לאמה

וכו' ופריך ואימא ה"מ קטנה וכו' ומאי קושיא דבהכרח צ"ל דקרא איירי בנערה דאי בקטנה למה לי קרא דוהתנחלתם כיון דקטנה שמעינן מאמה וע"כ מהני תרי קראי שדינן חד אקטנה וחד אנערה וי"ל דאותם דרשינן לעיל אות' בחזקה וכו' ופריך ואימא ה"מ וכו' וקרא איצטריך לדרשא אחרת ומשני סברא הוא וכו' וממשמעות נפקא לן דלא יהא לאמה ובמה שתירצו דקרא אתא לקטנה צ"ל דאף ע"ג דאוקמה לברייתא דלעיל דנפקא בסימנים ה"ה דמצי למילף דנפק' בשנים ויובל והוי קטנה ולכך מייתי מיעוט אחיה מקרא דוהתנחלת' דאיירי בקטנה ויש לדקדק לכאורה בדברי התוס' דלא מקשו ולא מידי דנימא דקרא איצטריך דסד"א כיון דאמר נותנים לה מזונות קיימי במקום אב דהא הוה מספקא ליה לתלמודא בפ' נערה דף מ"ג ומייתי הך קרא דהכא והשתא לא דמי לאמה העבריה דאחר מיתתה אין ליורשי' שום שייכות בה ולא מזונות אידי ואידי דנפקא בסימנין ה"מ למימר הא דנפק' בסימני נערות הא דנפק' בסימני בגרות כגון שהיה אילונית כדאיתא לעיל מויצאה חנם ונראה דפשיטא דהוו לדיד' א"נ עדיפ' מינה משני. יכול שאני מרבה בורח וכו'. קשה לישתוק קרא מוכי תשלחנו ומדאיצטריך מעמך לומ' מי ששלוחו מעמך ידעי' יוצא ביובל ואמה העבריה בסימנין ונראה דאי לאו וכי תשלחנו הייתי מרבה מעמך אפילו יוצא בגרעון כסף דהא מעמך מקרי אבל השתא דכתיב וכי תשלחנו יוצא זה שאין שלוחו והשתא עמך הוי מיעוט דאי לאו מעמך הייתי מרבהו מוכי תשלחנו וק"ל: יכול אפילו חלה פרש"י בתוך שש: וקשה שפי' רש"י ז"ל הפך הגמרא דמוקי לה לקמן בחלה כל שש ואם יעלה על הדעת לאוקמי הך ברייתא בחלהבתוך שש מאי פריך לקמן מברייתא דחלה שלש וכו' ואם יעלה על הדעת לאוקמא הך ברייתא בתוך שש לא פריך לקמן הא גופא קשיא וכו' דמצי אמרת לך דה"ק חלה שלש אין חייב להשלים הוא אפילו אינו עושה מעשה מחט ועלה דייקינ' הא ארבעה חייב להשלים וסיפ' דקתני חלה כל שש חייב להשלים הוא אפילו עושה מעשה מחט ועלה דייקנא הא ארבע אינו חייב להשלים משום דאינו עושה מעשה מחט אבל השתא דברייתא לעיל איירי בחלה כל שש ע"כ צ"ל דעושה מחט כל שש אינו חייב להשלים ומיהו נראה דאכתי אין הכרח זה הכרח דע"כ צריך לאוקומא כולה ברייתא רישא וסיפא בחד טעמא או כולה בעושה מעשה מחט או באינו עושה מעשה מחט: ונראה טעם לדברי רש"י דפירש כן כדי לתת טעם למקשה דפריך מהך ברייתא לענין בורח ודרך התלמוד הוא לתקן קודם הברייתא שלא יסתור דברי ברייתא אחרת ואח"כ יקשהממנו ואע"ג דלא פריך אלא מהיכא דהך ברייתא ולכך כיון רש"י לפרש הברייתא אפילו בחלה בתוך שש כדי לתת הבנה לומר דבכל אופן יתקדש הברייתא ובתוספי רי"ד תניהו דברי רש"י: תוס'

חלה שלש וכו' אלא ע"כ וכו' ואי לא אניס ידו על התחתונה דבע"ה שוכר עליו וכו' וקשה דלמה לתוס' לומר בקושיו' הגמ' הך דבעה"ב שוכר עליו וכ' והא לא אתמר אלא בדבר האבוד וכדאיתא בברייתא עצמו בדברי רבי דוסא והמתרץ הוא שתורץ בדבר האבוד וד"ה וכו' נראה דטעם התוס' הוא לתת דוגמת ה למחס' דאי אמרינן דהיכא דאלו היו נותנים לו שכרו משלם היכא דלא אניס נוטל מה שהרויח ובדבר האבוד היה מן הראוי שיהי' ידו על התחתונה אבל לא שישכור עליהם או יטען אבל כיון דבדבר האבד הדין הוא ששוכר עליהם או מטען ובדבר שאינו אבוד ידו על התחתונה א"כ היכא דאניס לא סלקי' כ"כ דרגא ודוקא מה שהרויח הוא נוטל ולא יותר וזהו היתה הכרח המקשה דהיכא דאניס אינו נוטל אלא מה שהרויח ולכך הזכירו התוס' הך דשוכר עליהם כדי לתת סברא למקשה אבל לעולם לא נתן את לבו לאוקמא הברייתא בדבר האבד וזה חידוש שחידש לו המתרץ וק"ל.

אמר מר וכו' ה' סלעים וכו' ור"מ מניינא אתא לאשמועינן אין לדקדק דאתא לאשמועינן דלא נאיפי שיתן לו ה' סלעים מכל מין' שוהיו לו דהא לא תאמר מכל המינים אלא מכל מין ומין ואו' מינים, דקרא קאי וק"ל ואימא. חמש סלעים מכלהו וכו' וקשה דהא לקמן פריך בעלמא לק"מ היינו דכתיב צאן גורן ויקב וכו' כנראה דצאן גורן ויקב איצטריך לענין ט"ו סלעים: ונראה דצאן גורן ויקב לאו דוקא דהא מרבי לקמן בכלל ופרט וכלל כל המיני' ולכך פריך ואימא וכו' וצאן גורן ויקב לכלל ופרט הוא דאתא.

תוס' ונילף ריקם מעולת ראיה וכו' וי"ל דסתם הלכה למשה מסיני וכ' וקשה דהא קיימא לן דאין דנין ק"ו מהלכה ולא מדה מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם וכמו שכתבו בעלי הכללים וכיון שכן מאי פריך בגמרא ונילף ריקם מעולת ראיה כיון דעולת ראיה לא קיימא לן דהוי משהו אלא מקח ההלכה ונראה דהך ג"ש לא הוי ג"ש גמורה אלא כעין גילוי מלתא בעלמא ונראה לי עוד הכרח לזה קושיא אחרת שנראה להקשות דמאי פריך ונילף ריקם מעולת ראיה למשהו דהא למשהו לא צריך קרא דסברא הוא משום דתפס' מועט תפסל ובלאו קרא ידעינן דהוי משהו אלא ע"כ נראה דהך ג"ש אינה מיוחדת ולא ג"ש היא אלא כעין גילוי מלתא בעלמא ולא שייך למפרך, דלשתוק מינה:

תוס' חדא דתפסת מרובה וכו' וי"ל דלא דמי וכו' ויש להקשות דמה לי אי כתיב חד ריקם לבד דכיון דסברת תפסת מרובה לא תפסת במקומה עומדת אכתי תקשי נילף מעולת ראיה והייתי סבור לומר דדוקא היכא דשייך למילף מעבד שייך שפיר להקשות דכיון דדמי לעבד טפי ילפינן מעבך ונקיים סברת תפסת מרובה לא תפסת משילמוד ממקום אחר מקרא דכאשר יברכך הלכך כדבעינן למילף מריק' דבכור פשוט שפיר

מכאשר יברכך דמרבה ולא נקיים כסברא דתפס' מרובה לא תפסת דלא קזכף בגמרא הך סברא אלא כדפריך בהך סברא דעבד מעבד ס"ל למילף אבל קשה לי בזה דלא היה להו להתוס' לומר דלעיל לא כתיב אלא חד ריקם אבכור וכו' דאפילו הוו תרי ריקם חד אבכור וחד אעולה ראיה היה החילוק זה עומד במקומו ולכך נראה לפרש דבעלמא כשיש ללמוד מב' מקומות ומא' ילפינן ריבוי ומא' מיעוט אזלינן אחר המיעוט מסברא דתפסת ומן המועט לא ילפינן אלא מיעוט דומיא דנתינה דשלשים של עבד אבל כשאין הכתוב אלא חד ריקם כיון שמאותו המקום עצמו אשר אנו למדים ממנו יכולין ללמוד דבר מרובה או לא ילפינן אלא דבר מועט ממעטינן ומבטלינן קרא דכאשר יברכך בידים אבל כשאנו לומדים מנתינה של עבד מיעוט מכח תפסת מרובה לא תפסת לא מבטלים קרא דכאשר יברכך לגמרי כוון שמאותו המקום אין בו שום דבר מרובה למלמד הימנו עוד כתבו ותדע דהא כי יליף וכו' נראה שתוס' מכריחים הדבר מצד עצמו דהא לקמן גם כן שייך הך קושי' ופריך לתרץ מה שהתוס' תירצו והנראה שהתוס' הוקשה להו דאינם צריכין תי' לקושיית' ולא כלום דאיכא לתרוצי ולמימר דדוקא כדילפינן מעולת ראיה דהוי משהו שייך למימ' כאשר יברכך משום דמשהו אינו בכלל ברכה אבל כדילפינן משלשים של עבד דודאי הוי בכלל ברכה אז מקיימי' הסברא דתפסת מרובה וכיון שכן אינם צריכין התוס' לתירוץ זה שהם ז"ל תירצו וביטול תירוץ זה הוא דבגמרא פריך לקמן ונילף מפחות שבערכי' ומשני אמר קרא כאשר יברכך אלמא אע"ג דילפינן מפחות שבערכי' דהוי ה' שקלים דהוי בכלל ברכה אפילו תרי לא ממעטינן הכל מכאשר יברכך וכיון שכן נתבטל תירוץ זה ולא יש בידנו כי אם תירוץ התוס' שוה לכל המקומות שיש קושי' מהם וזהו כונת התוס' באומרם ותדע וכ' כלומ' תלא ראיה שפירוש זה הוא מוכרח ולא האחר משום דלפירוש זה א"ש הא דלקמן כנראה לי יפול לא יהיו וכו' ת"ל כאשר והשתא הוי הענק תענייק לו כלל צאן פרט כאשר יברכך חזר וכלל ואין אתה דן אלא כעין הפרט אבל מלישנא דגמרא היה משמע דהוי פרט וכלל דקיימא לן דנעשה כלל מוסף על הפרט ורבי כל מילי וכן נראה מדקדוק דברי התוס' בד"ה למד וכו' שכתבו והא מכלל ופרט דלפי' וכו' הזכירו הכלל בתחילה ולא חשו להזכיר כלל דבסוף וק"ל: ודע דלרבי מאיר נמי מצאן גורן ויקב נמי שמעינן כלל ופרט וכלל אע"ג דאיצטריך לדידיה לחמש מכל מין ומין: תנו רבנן כאשר וברכך וכו' א"כ מה ת"ל כאשר יברכך וקשה דהא איצטריך לכלל ופרט כדלעיל ודוחק לומר דלא דריש ליה ונראה דהכי פריך להך דרשה למה לי וכו': אם כן מה ת"ל הענק וכו'.

נראה דהך א"כ תלמודא קאמר ליה ואינו דברי הברייתא דהא בפרק אלו מציאות פריך דרא"ב עזריה האי הענק תעניק מאי עביד ליה ומאי פריך ליה כיון דאיהו גופיה אמר דברה תורה וכו':, תוס' למר למעוטי כספים וכו' לתירוץ שתירצו התוס' דגרסינן לאתויי וכו' קשה לגי' דגרס ראבי' והכל למעוטי פרדות וכ"ש כספים הדרא קושיא לדוכתא יקב אתא כיון דלפי תירוץ זה צ"ל דאף ע"ג דלא הזכיר כי אם למעוטי פרדות ולא כספים ועיין: ויש לדקדק שהתוס' היו יכולין ליישב הגי' דגמרא למר למעוטי וכו' והולכת ממש אל מקום הגי' שכתבו התוס' ונראה דכיוונו לפ' הגי' מכוונת ממש אל מה שבא עיקר הפסוק שהוא לרבות: תוס' מרבה אני וכו' פי' בקונטרס וכו' וקשה שנראה שדברי רש"י לא שייכי כלל קושייתא: ונראה דהייתי מפ' דשדה אחוזה היינו גאולת קרובים דהקרוב הקרוב קודם ובן קודם לאח ולפי פי' זה אין מקום לקושי' דאמאי לא נקט שקודם לנחלה דכיון דמשום קדימה נגעו בה היינו הך אבל רש"י ז"ל לא פירש כן אלא שאם מכר לבן שדה אחוזה אינה מתחלקת לכהנים וזה לא דמי כלל לענין נחלה דהתם הוי מדין קדימה לכך הקשו וא"ת וכו': אמה העבריה וכו' קשה דמנרצע אתי בק"ו ומה נרצע שאינו יוצא בשש יוצא במיתת האדון אמה העבריה וכו' מה לנרצע שכן נקנה ברציע' נמכר לכנעני יוכיח מה לנמכר לכנעני שכן יוצא בגאולת קרובים נרצע יוכיח וכיון שכן למה לי קרא באמה העבריה ונראה דאי לאו הקישא באמה העבריה הייתי אומר שאינה יוצאה במיתת האדון מדהוקשה לע"ע בקרא דכי ימכר אחיך וקו' דהא הוקשה אף ליציאות שאינה יוצאה בראשי איברים וכמ"ש התוס' בדיבור המתחיל מוכר עצמו מנא לן ולהכי איצטריך הקישא דאמה לנרצע כי היכי דלא נמעוט מיתת האדון בהך הקישא איברא דאכתי איכא למידק כיון דאכתי אפשר לקיים ק"ו והקישא אמאי לא מקיימים ליה: הקישה הכתוב לנרצע אין להקשות לשתוק קרא דממעט מיתת האדון גבי ע"ע מדאיצטריך הקישא דאמה העבריה לנרצע דאי ע"ע היה יוצא במיתת האדון אמה העבריה היתה למדה ממנו בהקישא דכי ימכר דהא ליכא שום קרא מיותר לומר שאינו יוצא במיתת האדון אלא מדכתיב יעבוד במשמעותו יעבוד אפילו לבן ידעינן דעובד את הבן מדשינה ולא כתב יעבדך כי הך קרא דכתיב ועבדך וכיון דאורחיה דקרא בהכי אין לנו שום יתור בפסוק דלישתוק קרא מיניה וק"ל: אם כן נכתוב קרא ואף לאמתך פירש"י א"כ דלהקישא לחודא אתא נכתוב וכו' רש"י ז"ל לא פירש כדרך כל התלמוד דא"כ קאיש קעשק משום דלא שייך עשייה במיתת האדון א ההש לא שמעינן אלא ענקה דוקא: או אינו אלא לרציעה מאה דוקא לאופת דאי אמרת או אינו אלא אף לרציעה וכ"ש הענקה קשה דמאזה האי דקאמר אם כן נכתוב קרא ואף לאמתך בפרה"י א"ל בלהקישא לחודיה

אתי וכו' דהא א"א לומר כן דהא פשטיה מסופק אצלו אי היה לרציעה הענקה במכ"ש אתיא לה וכיון דהקישא אתיא למיתת האדון כל שכן דאתיא להענקה אלא קלה או אינו אלא לרציעה דוקא קאמר אבל ענקה לא שמעינן כיון דלית שום ריבוי בכתוב.
ורש"י ז"ל בביאורו לחומש כתב או אינו אלא אף לרציעה וצ"ע לדעתו ז"ל: אם כן נכתוב קרא וכו' ולקמן בעי נרצע מנא לן דיוצא במיתת האדון ואין לדקדק תיפוק לי' מדהקיש הכתוב אמה העבריה לנרצע ידעינן דנרצע יוצא במיתת דאי לא הקישה כי אם לענין ענק' לבד למה לי תעשה דאי לא הוה קרא דנרצע יוצא במיתת האדון לא הייתי דורש יתירא דתעשה אלא הייתי אומר דכוליה קרא להענקה איצטריך נמכר לכותי מנא לן וכו'.
קשה ודלשתוק קרא מיניה ומנרצע ואמה העבריה ידעינן ליה בק"ו מה נרצע שאינו יוצא באלה יוצא במיתת האדון וכו' מה לנרצע שנקנה ברציעה אמה תוכיח מה לאמה שיוצאה בשש נרצע וכו' ונראה דקרא דוחשב איצטריך לאשמועינן בעלמא דכותי יורש את אביו ד"ת אי נמי איכא למימר שדה אחוזה תוכיח שנגאל באלה וכו' אי נמי איצטריך קרא דלא נילף שכיר מיש"או מו' או מוסף על ענין ראשון ונמעט ביה מיתת האדון: כאן שהורתו וכו' פירש"י היכא שלידתו וכו' מחלף ביש' גמור: ונראה דרש"י ז"ל בזה כיון למ"ש התוס' דהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה אין רוח חכמים נוחה הימנו משום דאתי לאחלופי בישראל ואפשר שלא היה בדברי רש"י ז"ל לשון זה: תנו רבנן יש בעברי וכו' ומוקי לה כגון שיעדה יש לדקדק אמאי לא תני ויוצא בגרעון כסף מה שאין כן באמה ביוצא בגט שהיא המיועדת ואפשר דתנא ושייר ושייר רציעה דהא ברייתא לא קתני יציאות בדוקא דהא אינה נמכרת ונשנית לא הוו מילי דיציאות אך ק' דרציעה לא מצי למתני דהא קאמר בגמרא מהו דתימא לא ליבטלו הלכתא מינה וכו' וכיון דלא שייך רציעה באשה ליכא למימר לא ליבטלו וכו' עוד יל"ד אמאי לא קתני ויש בעבריה שאינה נמכרת בגניבתה מה שאין כן בעברי ונראה דזה לא שייך גבי אמה דהא בבת ישראל דעלמא מצי למנקט הכי: כאן באדם א' וכו' פרש"י שעמד בדין בבת אחת: יל"ד לוקמא כולה באדם א' וכאן בעמד בדין בפעם אחת כאן שעמד בדין בשתי פעמים ונראה דסתמא דמלתא מיד נמכר על עמידתו בדין ואין ממתינין לו עד שיגנוב פעם אחרת ואין לומר שכבר פירש"י וה"ה אם גנב ועמד בדין וכו' ונכלל בדבריו מה שהקשינו שהרי לא הי"ל לרש"י לומר ונמכר וחזר וגנב אלא טעמו של רש"י ז"ל שמיד נמכר קודם שיגנוב פעם אחר ולכך כתב ונמכר וחזר וכו': דף יח ת"ר גניבו אלף וכו' דברי הרמב"ם בפ"ג מהל' גניבה קשיא בזה שכתב ז"ל היה קרן הגניבה שוה מאה ואין הגניבה שוה אלא

נ' ה"ז נמכר ושאר הקרן עם הכפל עליו חוב נראה דאינו חוזר ונמכר וכן כתוב בסמוך ובשמעתין פריך דגנבתו טובא משמע וכו' וצ"ע.
ואולי יש לו נוסחא אחרת בשמעתין ובברייתא. א"ה עבד עברי נמי וכו' כלומר אי היה טעמא דכתב שטרא אפשר דדוקא באמה ולא בעברי אבל מטעם פגם משפחה אין לחלק בין עברי לעבריה ומני רבי שמעון היא הוה מצי לאוקמי כרבי אליעזר גם כן דהא לשפחות אחר אישות לא פליגי רבי אליעזר לשפחות ושונה וכו' פרש"י דאפילו לא מכרה לעולם וכו' אינה מוכר וכו' כנראה דבשלא מכרה מעולם גריע טפי ובסמוך כתב כדתניא בערכין יכול ימכר וכו' ומה מכורה וכו' שאינו מכורה אינו דין וכו' כנראה דאינה מכורה היא יותר פשוט וצריך שנדחוק שלשון אפילו שכתב הוא לומר שאפילו לא מקרה שאינו פשוט הדין כך ואתיא בק"ו כדכתב בסמוך.
תוס' רבי אליעזר לכך נראה וכו' מדלא כתיב בבוגדו או בביגדו ביו"ד ול"ד שהרי כתב למעלה דביגדו ביו"ד הוי לשון בגד ואפילו דהשתא ס"ל דסתם ביגדו בלא יוד הוי לשון בגד ולהכי אכתבי' ביוד לומר שהוא לשון בגידה ולפי הי"מ צ"ע מאי דקאמר ר' נחמן בקידושי דעלמא קאי עיין בהריטב"א בעי רבה יעוד וכו' ת"ש בבגדו בה וכו' לפ"ז התרצן צ"ל דברייתא דלקמן דר' עמרם איירי בקדושי יעוד והנה ע"כ לא אתי כר' עקיבא דלרבי עקיבא כיון שפי' טליתו עליה שוב אינו רשאי למכרה אלא אתיא כר"א ורש"י ז"ל כתב במסקנא דסוגיין ז"ל ועד השתא מהדרינן לאוקומא דלא כרבי אליעזר כנראה דמעיקרא מוקמו' דלא כוותיה וזה אינו כדפרישית ובקל יתי': דף יט בעי ריש לקיש מהו שמייעד אדם לבנו וכו' אע"ג דבעלמא קטן אין קדושיו קידושין מבעי' ליה לר"ל כיון שזיכהו התורה לאב שיעדנו לבנו: א"כ מצינו אישות לקטן אע"ג דמצינו אישות ביבם בן ט' שנים דביאתו ביאה ומדאורייתא חזיי' ליה לדעת רש"י.
נראה דרבי זירא לא ס"ל דיבם הוי דאורייתא ורב אשי חידש לו כן א"נ קרא לא מיעט אלא אשת איש ולא אשת יבם והראשון עיקר וזה צריך לאו' לרש"י ז"ל שכתב דהוי דאורייתא: ואלא מאי אינו מייעד אמאי קא ממעט קרא קשה כיון שיש צד לומר דבנו כל דהו קאמר וכמו ששאל ריש לקיש אמאי קאמר אמאי קא ממעט קרא נימא דמהאי קרא הוא דשמעי' דלא נימא דבנו הוי בנו כל דהו ונראה דא"כ לא היה ראוי שישמיענו כן גבי מיתה ולומר דאין לו מיתה דמשמע הא אישות אית ליה והיה מן הראוי שישמיענו בפי' קרא בהדיא דאין אישות שות לקטן א"כ מצי' אישות לקטן אין לומר דמאי דממעט קרא דאין אישות לקטן היינו בשאר אישות דעלמא חוץ מקדושי יעוד דקרא בכל גוונא איירי ואיך קאמר פרט לאשת איש מאחר שהמיועדת נקראת אשת איש והיא בכלל

אמר רבה אומר אדם לבתו וכו' פירש"י דהוה ליה כאומר לה קבלי קידושי וכו' וקשה כיון דבמלתי' דרבי יוסי ה"ל כאומר קבלי קודושיך א"כ היכי מוקי לה ההיא ברייתא דרב עמרם דקאמר ושוין שמכרה בקדושי יעוד ואליבא דר' יוסי דהא מלתא דר' יוסי הוי כאלו אמר לה אביה קבלי קידושיך וכיון שכן הוה ליה כאלו קדשה עצמה ממש לאישות ואין אדם יכול למכור את בתו לשפחות אחר אישות דאי אמרת דאע"ג שאמר האב לבתו צאי וקבלי קידושך לא מקרי קדשה אביה לאישות כיון שלא קדשה בעצמו לוקמי ההוא ברייתא דלעיל בשאמר לה אביה צאי וקבלי קידושיך: ונראה דאע"ג דכשאמר האב לבתו צאי וכו' הוה ליה אישות מ"מ במלתיה דרבי יוסי שפחות מיהא איקרי כיון שכבר מכרה מעיקרא ובא האישות מחמת השפחות דמעיקרא.

תוס' אומר אדם לבתו וכו' א"כ המכירה נמי תחשב כאלו אמרו למקדש לכאורה היה נראה לומר דכונת התוס' כך הוא דמ"ש רב נחמן צאי וקבלי וכו' כשלא דבר למקדש איירי ואפ"ה הקשו התוס' פשיטא והשיבו ז"ל שאינו פשיטא משום שלא דבר למקדש וחזרו להקשות דא"כ יתקש' קושי' אחרת בדברי רב נחמן שהרי ע"כ המכירה חשובה כאלו אמר האב לבתו צאי וכו' א"כ המכירה נמי תחשב כאלו אמר למקדש וכיון שכן מה מוכיח רב נחמן דאומר אדם לבתו צאי וקבלי קדושיך מדר' יוסי בר יהודה דשאני התם שדבר ג"כ למקדש מפני שהמכירה תחשב כאלו אמר למקדש וא"כ כונת התוס' להקשות קושיא זאת בגמרא.

ונראה והוא היותר נכון דכונת התוס' לחזור לקושיא הראשונה שהקשו והיא הקושיא דפשיט' וזה שהם הקשו פשיטא וכו' וא"ת דכשאמר האב לבתו צאי וכו' לא דבר קודם למקדש זה א"א לאומרו שהרי א"כ יקשה היכן מצינו בדברי רבי יוסי בר יהודה שאמר לבתו ע"כ המכירה הוא דחשיבא כאומר לבתו וכיון שכן גם כן חשיבא כאלו אמר למקדש וצ"ל א"כ דמלתיה דרבה אמר ר"נ דאו' אדם לבתו וכו' היינו כשדבר למקדש דאל"כ לא מוכח מר' יוסי ולא מידי וכיון שכן הדר קושייתם לדוכתי' פשיטא וכו' ותירצו וי"ל דלא הוי לא כאו' לו ולא כאו' לה וכו' והא דלא ילפי' מינה דבלא אמר לבתו צאי וקבלי קדושיך דמהני י"ל דשאני התם דהוי גזירת הכתוב דבלא שיאמר כלום מהני והא דיליף מהתם דיש לה יד לקבל ולא אמרינן דשאני התם דהוי גזה"כ היינו טעמא דאי לא הוה קי"ל בעלמא דיש לה יד לא היה גוזר בה הכתוב הפך מה שיש לנו בכל מקום ואם היינו אומר שבלא רשות האב תקבל הקידושין היה הפך מה שגזרה תורה שהבת קיימא ברשות אביהעד שתבגר אחר שכתבתי זה זמן רב באו אלינו תשובות חדשות מהריב"ל ושיטות בהך פרקא נתעורר בדברי התוס' והמעיין נראה שבא התיקון יפה עם

מה שכתבתי: עוד כתבו וי"ל דבדעת אחרת וכו' והביאו ראיה מפ' התקבל דף ס"ד דפריך לרב חסדא וכו' והוו מצו לאתויי ראיה ממאי דפריך מעיקרא מההוא דערוב ומשני שאני שתופי מבואו' דרבנן: וקשה דאכתי נראה דהדרא קושית התוס' לדוכתא דנהי דבדעת אחרת מקנה הוי דאורייתא אבל אכתי תקשי אמאי מייתי לה מר' יוסי בר יהודה דאיכא למימר דשאני התם דאינו אלא מחילת שעבוד בעלמא ויש לפ' דמה שהתוס' צריכין בזה הוא שיהיה לקטנה כח להקנות עצמה לאחרים וכמ"ש הרא"ש בפרק י' אבל יתומה קטנה נהי שיש לה כח לזכות בעצמה מיהו אין לה כח להקנות עצמה ונאמר אם כן שכונת התוס' היא להקשות דאיך יתכן שיש כח לקטנה להקנות עצמה כיון שאפילו יד לזכות אין לה דהתם גבי יעוד אינו כי אם שעבוד בעלמא אבל כשתירצו התו' דיש לו זכות מן התורה השתא מייתי שפיר רב נחמן מר' יוסי בר יהודה דקטנה מתקדשת על ידי עצמה ויש לה כח להקנות את עצמה ברשות אביה והשתא ליכא למימר דהתם הוי מחילת שעבוד לחודיה דלענין הקנאת עצמה אין שום חילוק בין יעוד לקידושין ודוקא היות לה יד לקבל הקדושין הוא דהוה מחלקי' בין קידושין ליעוד.

תוס' מלוה שיש עליה משכון אין לפ' וכו' דא"כ היה לו להביא כאן דר' יצחק וכו' הנה לעיל דף ח' ד"ה משכון דאחרי' כתבו ז"ל דכיון דב"ח קונה משכון שלא בשעת הלואה קנין גמור עד שיפדה בשעת הלואה נמי אלים שעבודיה לחשב ממון לקדש בו אשה וכו' וכיון שכן כנר' דהדרא קושית התוס' לדוכתא דהא אפילו היה בשעת הלואה מצי לאתויי מדרבי יצחק ויש מי שפי' דברי התוס' באו' אין לפ' וכו' כלומר ואייר במקדש' במשכון עצמו וההיא דלעיל אייר שלא בשעת הלואה דוקא דא"כ דהעניינים שוים הוה ליה לאתויי הכא דר' יצחק ג"כ כי התם ולעיל הוה ליה ג"כ לאתויי דברי ר' יוסי בר יהודה ולפ' זה דחקו עצמן לפי דיעוד הוי כשלא בשעת הלואה הפך המציאו' מלבד הלשון שקשה מאד להולמו דהיה ראוי לו' המקדש במשכון כמו שהתוס' עצמן כתבו בסמוך.

ומה שנראה לכאורה הוא דכיון דסתמית דברי ר' יצחק הוי שלא בשעת הלואה היה ראוי להביא כאן דברי ר' יצחק ולעי' דאיירי בשעת הלואה דברי ר' יוסי ובפירושי לאבן העזר כתבתי שמ"ש התוס' למע' דר' יצחק מודה אפילו בשעת הלואה היינו דוקא במקדש במשכון עצמו לא במקדשה במלוה ואי אירי הכא שלא בשעת הלואה ה"ל לאתויי דר' יצחק כאן דהוי דוקא שלא בשעת הלואה ולכך גזרו דאיירי הכא בשעת ההלואה והשתא א"צ לעי' לאתויי דר' יוסי דהא ליכא למטעי כלל כיון דהשמיענו במקדש במלוה דמקודשת אפי' כשמשכן בשעת הלואה כ"ש כשמקדש במשכון עצמו דמקודשת ואפי' יהיה בשעת הלואה ואדרבא הביא מר' יצחק לו' לך דבכה"ג אפי' ר"י מודה וחזרו והקשו

וא"ת כיון דמקדש בהנאת מחילת מלוה וכו' הכונה דיותר הנאה היא אצל' כשמקדשה במלוה שיש עליה משכון כיון דמחלה מוחל לה המשכון בעין והחזירו ממקדש בהנאת מחילת מלוה דליכא מעות בעין וזהו הטעם שהקשו וא"ת וכו' ולא חלקו דהכא השמיענו שאע"פ שמקדש במלוה דקי"ל דאינה מקודשת אפ"ה כיון דאיכא משכון אפי' אמר לה תהא מקודשת במלוה מקודשת והמובן לי עוד מדבריהם דס"ל דהכא הוי שמקדשה בהנאת מחיל' מלוה ולכך הקשו למה אנו צריכין ללמוד מר' יוסי עוד כתבו וי"ל דפשיטא ליה שאין עיקר היעוד וכו'.

וי"ל דלא דמי דין המקד' במלוה להא דכיון דאיכא משכון מסתמא לא סמכא דעתא עד שיחזיר לה. עוד כתבו ונ"ל דקסבר ר' יוסי ע"ע אין גופו קנוי וכו' וק' כיון שכל הכרח התוס' הוא מדקאמר רב נחמן מקדש במלוה על המשכון תקש' לרב נחמן מנא ליה דר' יוסי בר יהודה ס"ל דע"ע אין גופו קנוי ובעבור זה למד מדבריו דין זה דילמא ר' יוסי בר יהודה סבירא ליה דע"ע גופו קנוי כפי ההלכה ולא ילמוד זה הדין וצ"ע אחרי ימים רבים נדפסו מחד' תשו' הריב"ל ודקד' קצת בדברי התוס' ורוב דברי מיישבי' על לב ורוב דבריו באו בכלל דברי ת"ר כיצד מצו' יעוד וכו' פרש"י הק' לה מעתה נתחילו וכו' וק' דאינו לא כשמואל ולא כרב ולא כרב יוח' דפ' האו' דלשמואל דתנאה הוי מקודשת לשני עד ל' יום ולר' מקוד' לתרוייהו ולרבי יוח' אפי' ק' תופסי' בה, ולדברי התוס' שכתבו מהו דתימא הא לא אמר מעכשיו ואפי' לרבנן נמי תהא מקודשת לאחר שקדש' וכו' וקשה דאיך אפשר לטעות בדברי רבנן ולומר דיהא מקודשת לאחר כיון דרבנן או' בפי' בברייתא דלקמן דאם רצה ליעד מייעד ואפשר דתרי רבנן הוו.

ובסוף דברי תוס' בפי' רבי יצחק לכאורה נראה דלא דמי המשל זה למשל דלעיל דבא ללמד בנמשל דין מחודש אבל הכא שבא לומר דאע"פ שלא אמר שלשים יום לא הוי כמעכשיו אינו נלמד מהמשל שכבר בא בפי' בר' יוסי בר יהודה שאם בא אחר וקדשה קודם שייעדה מקודשת לשני ומ"מ נראה דהביאוכו לומר דדמי לאו' לאשה וכו' ולא הוי כמעכשיו וק"ל ורבנן האי לאמ' מאי עבדי ליה קשה לימ' דאיצטריך לדרשא דריש פרקין אמר רב הונא מנין שמעשה הבת לאב שנאמר וכי ימכור איש את בתו לאמה ואי לא הוה פריש רש"י שם מידי הייתי אומר דהתם דריש מדסמכי' בתו לאמ' ועיקר הכתוב להך דרש' דהכא הוא דאתא אבל רש"י ז"ל פי' דלאמ' קרא יתירא הוא וכו' ודרשא דרב הונא אתיא דלא כמאן לא כרבנן ולא כרבי אליעזר ולא כר"מ דלרבנן איצטריך לו' שמוכרה לפסולים ולר"מ פעמים שאינו מוכרה אלא לאמ' ולר' אליעזר שימכרנה

לקרובים וצ"ע, והלא דין הוא וכו' וקשה דכשמקדשה לפסולים עביד איסורא ולכתחלה אינו יכול לעשותו ולהכי איצטריך קרא כו' שיעשנו לכתחלה אע"פ שאינו רשאי לקדש'. ונראה דאינו ק"ו גמור אלא סברא בעלמא וראיתי בשיטות למהרי"ן לב שבאו מחדש הוקשה לו על הך ק"ו דמאי אולמיה מהק"ו שהביא רש"י מכורה כבר וכו' והדבר פשוט מאד שאינו ק"ו אלא סברא אלימת' דאם היא נערה לא תמכר כיון שיוצאה בסימני נערות ת"ר אם בגפו יבא וכו' אי מהתם וכ' יל"ד לכתוב אם בגפו ולא לימא קרא דלא תצא.

וי"ל דאי לא קרא דלא תצא הייתי דורש דרש רבי אליעזר א"נ דאיצטריך בקנין עבדים דתרתי שמעינן מינה ואימא גאולה תהיה כי היכי דלא יטמע וכו' אף על גב דבריש פרקין כתבו התוס' בד"ה בפרוטה דאי הוה כתיב עבד לא הוה אתי נזיקין מיניה דדין הוא וכו' משום שלא יטמע וכו' דמשמע דטעמא דלא יטמע היא אמיתי והכא בגמ' קאמר דלענין פדיון נחמיר עליו וכו' כנראה דלענין פדיון לא אמרינן טעמא דלא יטמע.

וי"ל דקרא דאם עוד רבות השמיענו דגם לענין פדיון לא נחמיר עליו. א"נ שהתוס' כתבו כן לומר שהייתי טועה בסברא זו ולאו משום קושטא דמלתא אמרו כן.

תוס' כל הקונה וכו' וי"ל כדאיתא בירוש' דפעמים אין לו אלא כר א' וכו' ואין להקשות מהך דדרשינן באיזהו נשך על וחי אחיך עמך חייך קודמים לחיי חבירך דשאני הכא שמיירי קרא בטוב העבד שאו' לא אצא מעמך כי אהבך ואת ביתך כי טוב לו עמך כנראה שהוא לטובת העבד ע"כ משום דקנה אדון לעצמו הוא ועמך ר"ל שלא ימלט מהיות שוה לו.

ועוד אי לחייך קודמו' לחיי העבד לשתוק קרא מיניה ומוחי אחיך עמך ידעינן ליה דמ"ש עבדו משאר ישראל לענין זה: דף כ בעי מיניה רב הונא וכו' ע"ע הנמכר לכותי נגאל לחצאין קשה מאי בעי דהא מק"ו דמקדיש שמעינן שנגאל ונימא ומה מקדיש שהורע כחו שאינו יוצא ביובל יפה כחו שלוה וגואל ע"ע הנמכר שיפה כחו שחוזר ביובל אינו דין שיגאל לחצאין ונראה דניחא ליה למדרש ג"ש דגאולתו אף על גב דאינה ג"ש גמורה מלמדרש ק"ו ממקדיש ואי קשיא לך הרי התו' לקמן בד"ה משום דאיכא למימר וכו' כתבו דאדרבא אית לן למימר איפכא ומה מקדיש וכו' אף על גב דהיכא דגמר מעבד מקיים הג"ש דגאולתו שאני התם דניחא למדרש הק"ו ממקדיש לפי שהוא משדה לשדה משנקיי' הג"ש דגאולתו גאולתו שהיא משדה לע"ע ועיין במה שאכתוב בד"ה משום דאיכא למימר.

אך אכתי קשה בהתוס' אמרו בדיבור גאולתו דלאו ג"ש גמורה היא דאם כן מאי קאמר או דלמא לקולא אמרינן וכו' ומאי קושיא נימא דג"ש גמורההיא ומ"מ היכא דאפשר

לקיים הג"ש והק"ו מקיימי' הילכך מספקא ליה אי דרשינן הג"ש לגמרי או דילמא לקולא אמרינן ונקיים הק"ו ממקדיש שדהו ולכך לקולא אמרינן דנגאל לחצאין ולחומרא לא אמרינן ונקיים הג"ש דגאולתו.

ונראה דא"כ לא הי"ל לבעה"ג לסתום מלתיה ולומר או דילמא לקולא אמרינן משמע דקאי אנ"ש בלאו ק"ו ולדברי התוס' שכתבו שאינו אלא גילוי מלתא איכא למפרך מה לשדה אחוזה שכן הורע כחו ליגאל מיד כדלקמן. ונראה דהוי גילוי מילתא כאילו מקרא כתוב בהדיא ולא פרכינן מידי אלא דלא הוי ג"ש גמורה לשנאמר אין ג"ש למחצה א"ל לאו אמרת נגאל כלו וכו'.

קשה אמאי לא משני רב ששת ממדרשו של רבי שמעון למדנו כדלקמן ונימא הכי לפי שמצינו בע"ע שיפה כחו שיוצא ביובל הורע כחו שאינו נגאל לחצאין וי"ל דתריץ אליבא דכ"ע וק"ל. או דילמא לקולא אמרינן הכא לא קאמר או דילמא היכא דגלי גלי כדלקמן לפי שמצינו שיד עבד על העליונה משום הכי מספקא ליה הכא הכי אי אמרינן לקולא ולא לקמן, נגאל כלו ולא חציו.

קשה כיון דע"ע הנמכר לכותי אינו נגאל לחצאין מהך קרא וע"ע הנמכר לישראל אע"ג דלא כתיב ביה גאולתו מ"מ יליף בג"ש דשכיר שכיר א"כ לעיל דף ט"ו גבי הא דקאמר אלא מאן תנא דלא יליף וכו' והלא דין הוא ומה מי שאינו נגאל באלה וכו' ואי ס"ד דיליף ש"ש אמאי קאמר ומה וכו' וק' ולדידך מי ניחא דאי לא ילפת ש"ש היכי בעי למילף בכותי מישראל שיגאל בשש מה לנמכר לישראל דין הוא שיגאל בשש לפי שיפה כחו שנגאל לחצאין תאמר בנמכר לכותי וכו' אלא ודאי דיליף ש"ש.

ונראה דאי לא יליף ש"ש הוה יליף דאינו נגאל לחצאין מוא"ו דוכי תשיג ואף על גב שהתוס' הכריחו לעיל דעביד ק"ו ממכרוהו בית דין ואיכא למפרך מה למכרוהו בית דין שכן נגאל לחצאין איכא למימר מוכר עצמו יוכיח דאין נגאל לחצאין ויוצא בשש אף אני אביא נמכר לכותי וכו'. בעא מיניה וכו' המוכר בית בבתי ערי חומה וכו' יש להקשו' מאי בעי ונילף ליה בק"ו מע"ע שיפה כחו ליגאל ביובל ועם כל זה אינו לוה וגואל לחצאין בתי ערי חומה וכו' ונראה דמבעיא ליה אי אמרי' הסברא דר' שמעון או לא והבעיין הוה ידע הברייתא דלקמן דאם גאל יגאל ומבעי' ליה אי הברייתא היא מוסכמת אליבא דהלכתא דהא על בתי ערי חומה איכא למיפרך מה למוכר בית בבתי ערי חומה שכן הורע כחו ליגאל.

אמר רבי שמעון מה טעם לפי שמצינו וכו'. קשה אמאי איצטריך בשדה אחוזה כדי גאולתו ללמד שאינו נגאל לחצאין דהא ממה מצינו במקדיש שהורע כחו ליצא ביובל

יפה כחו שנגאל לחצאין ובע"ע שיפה כחו אינו נגאל א"כ שדה אחוזה נמי הואיל והורע כחו שאינו יוצא ביובל יתיפה כחו שלא יגאל לחצאין.
ונראה דדוקא במקדיש ושדה אחוזה שמצי' הך טעמא מיני' ילפינן בתי ערי חומה דשוה בהם אבל בעבור מה שמצינו בע"ע אין למילף שדה אחוזה דאפשר דדוקא בע"ע אמרינן הכי וק"ל איתיבי אם גאל יגאל וכו'. קשה אמאי לא עביד ק"ו מבתי החצרים שיפה כחן שיוצא ביובל ואינו נגאל לחצאין מקדיש שהורע כחו וכו' וא"ת דניחא ליה למעבד ק"ו משדה אמאי לא קאמר במקום בתי ערי חומה בתי חצרים יוכיח ולא צריך למהד' דינא במה הצד.
ודע דהוה מצי למיפרך מה לשדה אחוזה שכן הורע כחו ליגאל בשנה שניה והשתא ליכא למימר בתי ערי חומה יוכיח והיא עצמה היא הפירכא שעושה לקמן לחדא מתרתי והוי מצי למעבד לה אחדא מחדא שהיא פירכא כתובה בתורה. ונראה דמ"מ אינו כתוב בהדיא בתורה ליגאל בשנה שניה ואפשר דלא פרכינן הך פרכא אלא לחדא מתרתי: דף כ כא תוס' איתיביה כו' דאי לא"ה אמאי נקט ק"ו וכו' הכא, לא סגי למימר דשדה משדה ניחא למילף דכיון דהוי שיט' שאינו קיימא הוה ליה למנקט ק"ו מע"ע אך עדיין יל"ד במה שהקשו וא"ת מ"מ אמאי וכו' ומאי קושיא דהא מאי דנקט הכי הוא לאשמועינן דבתי ערי חומה הוי הדין כך והיא שיט' קיימת ולא נטעי בבתי ערי חומה.
ונראה דמלישנא דתנא לא משמע דאתא לאשמועינן דין בתי ערי חומה והוה ליה לתנא למנקט בלישניה לשון קצר וק"ל. ומה שכתבו התוספות בתחלת הדיבור דברייתא היא קודם דכתיב יגאלנו טעמו של דבר דקאמר בתי ערי חומה יוכיח משום דגמר משדה אחוזה גאולתו גאולתו אבל אחר דכתב קרא אם גאל יגאל מעתה אחר דמשום דיפה כחו בבתי ערי חומה הורע כחו דומי' דמקדיש דמשום שהורע כחו יפה כחו וק"ל.
אחר שעיינתי זאת הסוגיא הדפיס מוהרש"ך ח"ג והראה לי סוגיא זו כתובה בעט ברזל ושם ראיתי רוב מן הדקדוקים שיש לי בסוגיא ובד"ה לקמן וקושיא שהקשה בתחלת דיבור זה וראיתי שהקשה בדבריהם איך כתבו התו' דהיינו קודם דכתי' אם גאל יגאל דע"כ ליכא למימר בתי ערי חומה יוכיח אם לא דגמר גאולה גאולה, ונראה דלדעתם הכי הוי דאמרינן יוכיח וגמר גאולה משדה אבל בתר דכתב רחמנא מקדיש מעתה לא גמר בתי ערי חומה משדה אלא יליף ממקדיש דדמי ליה כך נ"ל ובגמ' יל"ד אמאי לא עביד פירכא מה לשדה אחוזה שכן עבד איסורא שהרי על עונש שנשא ונתן בפירות שביעית אדם מוכר שדותיו כדאיתא לעיל אמר רבי יוסי כמה קשה אבקה של שביעית וכו'.

וכה"ג עשו התוס' פירכא בריש פרקין ד"ה בפרוטה וכו' דמהך טעמא לא אתי נזיקין מע"ע. ונראה שנחזור הק"ו למקומות והשתא ליכא למפרך מידי.
תוס' משום דאיכא למימר וכו' וא"ת ול"ל וכו' תיפוק ליה מק"ו דע"ע קשה דמה לע"ע שכן אינו נגאל בחזקה ובחילפין מה שאין כן בשדה אחוזה עיין. עוד קשה במה שתירצו דאדרבא אית לן למילף ממקדיש דע"ע יוכיח שיפה כחו ליגאל ואפ"ה אינו נגאל לחצאין. עוד קשה לישתוק קרא מאם גאל יגאל דמקדיש ומדאיצטריך כדי גאולתו ידעינן ליה דל"ל קרא מע"ע נפקא לן אלא ע"כ הייתי טועה דהוה ילפינן ממקדיש. ולקושיא הראשונה נראה דכשהקשו התוס' לא אסיקו אדעתייהו מקדיש כלל ולהכי הוה ילפינן ע"ע דהייתי אומר דנגאל כלו ולא חציו אבל בתר דכתב קרא במקדיש וכתבו התוס' דהייתי אומר איפכא ממקדיש השתא אי לא הוה כתיב קרא דשדה אחוזה גם בע"ע הייתי אומר דלוה וגואל מק"ו דמקדיש ונגאל לגאולת אחרים הוא דאתא ואח' שנכתב בשדה אחוזה וגמר גאולתו גאולתו מעתה ילפינן הג"ש לגמרי בין לקולא בין לחומרא דנגאל כלו ולא חציו ולקושיא שניה נראה דמדאיצטריך כדי בשדה אחוזה לא היינו שומעים מקדיש ואדרבא מקדיש הוה מייתי' ליה מק"ו וע"ע וקרא דשדה אחוזה אתא למעט בתי החצרים וקרא דעל שדה הארץ יחשב לגאולת קרובים הוא דאתא ובמ"ש התוספות דקרא דשדה אחוזה לא איצטריך אלא אחר שנכתב מקדיש.
יש לדקדק בדברי הברייתא דלעיל שאמרה יכול והלא דין הוא ומה שדה אחוזה וכו'. וזה תימא דאי לא הוה כתיב מקדיש גם שדה אחוזה לא הוה כתיב דמק"ו דע"ע הוה נפקא והיה ראוי לומר שיכול והייתי דורש בק"ו דע"ע דהוא העיקר דמיני' הוא יליף שדה אחוזה.
ונר' דניחא ליה לבעל הברייתא למילף משדה. אחר שכתבתי כל זה באו תשובות מהריב"ל וכתב בסוגיא זו דברים צ"ע אמרתי עת לקצר.
ודע שכשכתבו התוס' בתחלת דבריהם ל"ל ומצא וכו' לאו מומצא כדי גאולתו לחודיה קאמר אלא מהשיגה ידו ג"כ דשמעינן מיני' דאינו לוה וגואל ויל"ד במה שתירצו דאדרבא אית לן למימר איפכא וכו' דא"כ לכתוב קרא דוהשיגה ידו גבי שדה אחוזה דשמעינן דאינו לוה ולשתוק מכדי גאולתו והשתא ליכא למימר דנילף שדה אחוזה ממקדיש דמה למקדיש שכן לוה וגואל להכי הוא שנגאל לחצאין או לכתוב כדי גאולתו ולשתוק מהשיגה ידו ולא מצינן למימר בשדה אחוזה שיהא לוה וגואל מק"ו דמקדיש דמה למקדיש שכן יפה כחו שנגאל לחצאין ונראה דגבי מקדיש ליכא שום קרא אלא ההוא דאם גאל יגאל ומיניה שמעינן דלוה וגואל ונגאל לחצאין מכח הריבוי ואי לא הוה כתיב

אלא חד קרא בשדה אחוזה הייתי אומר כדי לקיים הק"ו דמקדיש נמי יש לו גם כן דין זה ועוד דבשדה אחוזה למקדיש איכא פירכא ובתי החצרים הוא דיליף ממקדיש ושדה אחוזה היה דומה ממש לבתי החצרים וק"ל.

ולענין הלכה נראה דלפי המסקנא אין ע"ע הנמכר לכותי נגאל לחצאין דהכי אסיק רבינא על דברי תנא דברייתא משום דאיכא למימר ע"ע הנמכר לכותי יוכיח וכו' ואין לוה וגואל לחצאין ובודאי דתנא דברייתא אהך פירכא סמיך ולא הזכיר' משום דלא נקט במלתיה אלא מילי דשדה. ויש לתמוה על פסקת הרמב"ם ז"ל במה שכתב פ"במהלכות עבדים ז"ל ויש לו ללות ולגאול את עצמו מן הכותי וגואל אבל הנמכר לישראל וכו' אינו גואל לחצאין ע"כ והרב מוהרי"ק זלה"ה בפירושו להרמב"ם כתב ז"ל ולא נראה הכרח אחר מאותה סוגיא אלא שאחר שפשט רב ששת אמר אביי את"ל נגאל לחצאין משכחת לה לקולא ולחומרא אלמא אביי דהוא בתראה לא ס"ל כפשיטותיה דרב ששת ואכתי קשיא שאין זה כדאי לדחות פשיטותו של רב ששת עכ"ל.

ומה שהקשה ז"ל לדרכו שאין זה כדאי לדחות וכו' נראה דזה אינו ממה שיקשה כיון דאביי הוא אחרון והרמב"ם ס"ל דכל את"ל הוא פשיטות שפיר פסק כאביי אבל אי קשיא הא קשיא. דע"כ הך פשיטות דאביי אינו פשיטות דא"כ תקשי ליה לדעת אביי מאי דפריך לקמן אברייתא מה לבתי ערי חומה שכן הורע כחו וכו' וע"כ ליכא למימר אלא ע"ע הנמכר לכותי יוכיח ואיך יתכן שהרמב"ם עזב הברייתא' מפורשת ואביי איך יתרץ הך פירכא דמה לבתי ערי חומה והיותר קשה שהרמב"ם חלק בין ע"ע הנמכר לכותי לע"ע הנמכר לישראל ולא מצינו לו שורש בגמרא דהא אדרבא ילפינן ש"ש ישראל מכותי.

ונ"ל שהרמב"ם פסק כאביי ונימוקו עמו וטעמו דאם איתא דהך ונגאל הוא מוסכם לא הו"ל לאביי לומר את"ל וכו' דבר שאינו ומאי איכפת ליה שיאמר דבר זה אלא ע"כ דאביי בפשיטות קאמר הכי וכיון דאביי ע"כ ס"ל דע"ע הנמכר לכותי אינו נגאל לחצאין ע"כ צ"ל דס"ל דע"ע הנמכר לישראל נגאל דאל"כ איכא למיפרך בההיא ברייתא דלקמן מה לבתי ערי חומה שכן הורע כחו וכו' ואביי משני לך דאיכא למימר ע"ע הנמכר לישראל יוכיח שאינו נגאל דלהך מלתא מהני ליה הסברא דלא יטמע בין הכותים דכותי טפי מישראל והרמב"ם פסק כאביי משום דתלמודא הביאו אחר רב ששת ולא חלק עליו דרבינא אמר לקמן ע"ע הנמכר לכותי יוכיח דאינו נגאל אליבא דרב ששת קאמר הכי לא אליבא דאביי ואה"נ דהוה מצי למימר ע"ע הנמכר לישראל ואליבא דאביי אלא שאין הכוונה כי אם להציל מפרכת בתי ערי חומה כנ"ל.

מאי לאו לרבות בתי ערי חומה יש לדקדק לזה שלא היה יודע לקובעו חובה ל"ל קרא דבכל ועיין בד"ה לקובעו חובה. איתיביה אביי מה ת"ל יגאלנו מאי לאו לרבות בתי ערי חומה וכו' והנה למקשה הזה קרא דבכל איצטריך לערי חומה ותרי קראי איצטריכו חד לגופיה וחד לקובעו חובה: תוס' לקבעו חובה והכא לא שייך לאקשויי מאי בכל וכו' הבנת' צ"ע דמה שייך לומר הכא מאי בכל בע"ע.

ונר' דאכתי ערי חומה קאי והוקשה להו לרבי יהושע דס"ל דשדה אחוזה רשות ע"כ גאולה תתנו דכתב רחמנא לבתי ערי חומה הוא דאתא דלרבי אלעזר הוא דאיצטריך לבתי החצרים ולקובעו חובה אלא לרבי יהושע דס"ל דבתי החצרים רשות איצטריך קרא דגאולה תתנו לארץ לבתי ערי חומה ולפ"ז לא איצטריך קרא דבכל לבתי ערי חומה דבלאו ריבוי דבכל שמעי' ליה וע"כ לא איצטריך אלא לע"ע הנמכר לכותי ולקובעו חובה וזה א"א שהרי כתבו התוס' למעלה דקרא לא אתי לרבויי אלא מידי דגאולת קרקע ולפ"ז היה אפשר להקשות הכא לר' יהושע מאי בכל ותירצו דל"ש לאקשויי וכו' וטעמא דאילו בתי ערי חומה היתה נכתבת בההיא עניינא דשדה וקרא דגאולה תתנו אתי לרבות בתי ערי חומה היינו מקשי' דבכל לע"ע לחודי' לא אתי אבל כיון דלא נכתב בההיא עניינא לא סגי קרא דגאולה תתנו לחודי' אם לא ריבוי דבכל וכיון דמרבינן מיני' בתי ערי חומה ממילא מרבי' ג"כ ע"ע ומ"ש אך הקשה וכו' לשון אך צריך שיהיה נקשר והוא בדרך זה דאי הוה מרבינן מבכל ע"ע לחודיה וקרא דגאולה תתנו לרבות בתי ערי חומה לא היתה הקושיא כ"כ כיון דלא רבינן תרווייהו מריבוי א' אבל עכשיו דמקרא דבכל רבי' ערי חומה וע"ע השתא קשה דאין הריבוי שוה, ויל"ד מאי הקשה ה"ר שמואל כיון דכבר אמר אפי' משמע דלא מבעי' דאתי' כרבי אליעזר אלא אפילו כרבי יהושע אתי' ונראה דכוונתו לומ' דאינו מן הראוי לאוקומ' כר' יהושע דכיון שאין הריבוי שוה ליכא לאוקומי כרבי יהושע כלל עוד יש לדקדק מה הקשה לוקמ' כרבי אליעזר ובבתי החצרים לימא דלהכי לא מוקי הכי משום דקאמר לעיל דבכל קשי' ונר' דכיון דכבר הוכחנו דלשון אפילו הוא לומר דלא מבעי' דאתיא כר"א ואין כוונת ה"ר שמואל אלא להקשות היכי מוקי לה כרבי יהושע א"כ לא קשה ולא מידי ובנאו הכי מקשי שפיר דניחא לאוקומ' כר"א ולא כר' יהושע דאין הריבוי שוה ועוד יש דקדוקי' בהלכה עיין בהרש"ך ח"ג תיפוק ליה דבעי' אהבתי וכו'.

יש לדקדק נימא דלהכי יהיב הך טעמא דנעשה בעל מום לאשמועינן אגב אורחיה דאין נרצע אלא בגובה של אזן לאפוקי סברת רבי יודן דאמר דבמלתא הן רוצעין: תוס' בביאה

שניה כ"ע לא פליגי וכו'. קשה מה שייך למפלג גבי שפחה בין ביאה ראשונה לשנייה דדוקא ביפת תאר דאיכא טעמא דיצר הרע שייך למימר הכי.
ועוד מאי האי דכתבו דהא איתותב שמואל דבלאו הכי יכולין להקשות מרב ארב. ועוד למה לא הקשו קושיא זו אלישנא קמא ויקש' משמואל אשמואל.
ונראה דלישנא קמא לא קשיא לשמואל דמשום יצר הרע דוקא הוא דהותרה ביאה ראשונה אבל בלישנא בתרא דתליא תלמודא במלתיה דשמואל ורב דלא פליגי בביאה שניה דלכולי עלמא אסירא כנראה דהכי ס"ל לתלמודא והוקשה להו מסתמ' דתלמוד' דידיה אדידיה דלעיל גבי שפחה לא מפליג וכו' וטעמא הוי משום דלא שייך בה הטעמא חדא אית בהו דבכולהו שייך איסור גיורת ואפ"ה שרי וס"ל לתלמודא דהכי הלכתא דהא איתותב שמואל.
ומה שהוצרך תלמודא למימר לרב ושמואל דאישתרי וכו' ולא סגי בצדדי הבעיא משום חידוש ומשום דריבה בהן מצות. נראה דרב רצה לתת טעם לומ' דראוי שיודה הכא שמואל מהך טעמא וכן שמואל יהיב טעמא לומר דאפי' רב דפליג עליה לעיל ראוי הוא שיודה הכא כנראה.
תנו רבנן מרצע אין לי וכו' במאי קמפלגי ר' דריש כללי ופרטי וכו' מה הפרט מפורש של מתכת וכו' בסדר הכתובים נזכר קודם הרבוי דולקחת ואחר כך מיעוט דמרצע ונראה דבעל הברייתא לא כיון רק להורות לנו הדין איך יהיה נדרש מיעוט דסם ולהביא מידי דמתכת ובמ' שבועות פ"ק כתבו התוס' ז"ל לרבות כל דבר הנלקח ביד לאו דוקא דהא ממעט סם והוקשה להרב מוהריב"ל בח"א דף ל"ז על דברי התוספות ז"ל ותמיה לי דהא ודאי הברייתא תחלת המדה נקט וה"ל כאילו אמר ולקחת כל דבר הנקח ביד מרצע מיעט מה מרצע מיוחד של מתכת אף כל של מתכת וחזר וריבה ונתת באזנו כל דבר הנתון ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל ומאי מיעט סם וכיון דכן הוא לא קשיא ולא מידי דבשלמא אי הוה קאמר ונתת כל דבר הנתון היה צריך למימ' דלאו דוקא נקט משום דריבה ומיעט וריבה מאי ריבה ריבה כל מילי וכו' אבל הריבוי קמא שהוא תחלת המדה פשיטא הוא מרבה כל מילי וכו' עכ"ל והוזקק הרב לדחוק עצמו בתירוצים והביא דברים רחוקים על הבנת דבריהם והנ"ל דהברייתא לא נקט אלא מה שלמדנו כפי האמת תדע לך שהרי לא הזכירה כלל הריבוי דונתת אלא ע"כ אית לן למימ' דלישנא קלילא נקט במלתא והדברים פשוטים לע"ד.
ויש גילוי בזה בהבנת הברייתא מדברי התוס' בבכורות דף נ"ז עם שבאמת התם ס"ל דסם אינו דבר הנלקח ביד והברייי' סמך אריבה ומיעט וריבה וכו' וכבר אכתוב בזה במס'

שבועות בס"ד ולענין הלכה בפיסקא הזאת צ"ע הרמב"ם ז"ל פרק ג' מהלכות עבדים כתב ז"ל ונוקב אזנו הימנית במרצע של מתכת וכו' כנר' שפוסק כר' והדין עמו דהלכה כר' מחברו ורבי דריש כללי ופרטי והוזקק לתרץ בגמ' אליביה דבשבועות נסיב אליבא דר' וליה לא ס"ל משום דר"מ דריש ריבה ומיעט וריבה והרמב"ם ז"ל זכי סיטרא לבי תרי ופסק בשבועות כר"ע.

עוד ק' דבהל' מאכלות אסורות פ"ב כתב ז"ל שרץ המים וכו' וכתב הרב המגיד משנה ז"ל דפסק כדתנא דבי רבי ישמעאל ובפ"ק דשביעו' פריך אסברת רבי דדריש גבי ופדויו מבן חדש דדריש ליה מריבה ומיעט וריבה וכו' ומשני דס"ל כרבי ישמעאל דאין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט בעבור ששני הכללים סמוכים זו לזו וכו' וקשה דבהלכות בכורים פרק י"א כתבו ז"ל דאין פודין בקרקעות וכו' והיינו כרבנן דבי מערבא דפליג ארבי ישמעאל ולקושיא דמרצע לחודא מצינו לתרץ ולומר דבשמעתין אמרי' ד"א המרצע להביא את המרצע הגדול וס"ל להרמב"ם דפליג הך ד"א עם תנאי דלעיל והמרצע הגדול נפקא לן דהוי של מתכת אך קשה הקושיאהאחרת גם בהל' בית הבחירה פסק כמ"ד כלל ופרט וכלל ובאמת הם דברים תמוהים מאד מצד דוחק קושיות האלו ראיתי לפרש ולומר דהרמב"ם ז"ל ראה ב' לשונות במסכת שבועות האחד דקאמר אשכחן בידיעו' דאית ליה טעמיה דנפשי' שבועו' דאית ליה טעמיה דנפשיה מנלן וכו' סברא הוא לישנא אחרינא אשכחן בידיעות וכו' סברא הוא ר"ע מ"ט משום דדריש ריבה וכו' רבי נמי דריש ריבוי ומיעוטי וס"ל להרמב"ם ז"ל דהחילוק בין ב' לשונות אלו הוא זה דללישנא קמא מסברא לחודיה אמרי' דבשבועות ס"ל כוותיה וטעמא דמלתא דכיון דבידיעות סתים ד' אליבא דידיה ה"ה בשבועות ואע"ג דבעלמא רבי דריש כללי ופרטי אית לן למימר דבשבועות אית ליה שום קרא יתירא דמרבה אפי' שבועה דלשעבר וכמ"ש התוס' שם לר"ע דאית ליה שום מעוטא דממעט קרקע וכל הך דשקיל וטרי תלמודא ותלי פלוגתא דר' בהך דשבועות היינו ללישנא בתרא אבל ללישנא קמא בכל דוכתא דרשינן כלל ופרט וכלל והשתא הקושיא דשבועות בההיא דה' עבדים ניחא אבל אכתי קשה ההיא דהל' ביכורים דפסק כרבנן אע"ג דהוו תרי כללי סמוכים זו לזו הפך ר' ישמעאל ואפשר דהתם נמי איכא שום ריבוי אחר וצריך להעמיק בסוגיא בפרק אלו טרפות דנראה דעם עומק ההיא סוגיא יעלה ארוכה לדברי הרמב"ם ז"ל שם וצ"ע וצריך עדיין לתת טעם למה פסק כלישנא קמא ולא כלישנא בתרא ונראה דראה הרמב"ם דההוא תירוצא בתרא אינו מסכים בפרק כיסוי הדם דפריך ולימא ליה צא טורף וכו' דהא ר' ראה דבריו של ר"ש ושנאה בלשון חכמים ולא רצה לומר תני לה וליה לא ס"ל וכמו שכתבו התוס' ז"ל אלמא

הוי תירוצא דחוקה ההיא תירוצא בתרא דשבועות ולא קי"ל הכי כנ"ל תוס' אשת וכו' אין כוונתם להקשות איך קראה אשת איש דאכתי לא תירצו התוס' לזה כלל אבל כוונתם הברור' היא למה לי קרא לכך ותירצו דאיצטריך משום איסור ודבק וכו' תוס' מאי אריא שתים אפי' א' וכו' פי' לא מבעיא דבשתים איכא איסור דהיינו שהתירה הכתוב לעצמו אלא שמוליך אחת לאביו אבל כשאין לו יצר הרע אלא שמוליך אחת לאביו הייתי אומר דמותר וז"ש לשון אפי': דף ב תוס' שלא יחלצנה אך אין לתרץ שפיר לפי' הקונטר' מה חילוק וכו' עם היות שאפילו דבביאה ראשונה איכא למימר דדוקא משום יצה"ר התירו אבל אי ליכא יצר הרע לא וכמ"ש מהרא"ם בפרשת כי תצא.

נראה דהמעמיק בהבנתם ית' לו יושר דבריהם והוא דהם ז"ל הקשו מה שהקשו בדיבור הקודם דגבי שפחה שרי וגבי יפת תואר אסור והם תירצו דהתם הוי חידוש אבל הכא דכי שרי גבי ישראל אין כאן חידוש כלום דהחידוש הוא דוקא בביאה ראשונה שעדיין לא נתגיירה אבל בביאה שניה שעשה כבר המעשים אין כאן חידוש אבל לפירוש רש"י שהביאה הראשונה גם כן הוא אחר המעשים נמצא לפ"ז דבין ביאה ראשונה בין ביאה שנייה היא חידוש דאף על גב שמתגייר' בע"כ שריא לישראל וזהו חידוש א"כ אתרווייהו אין בהם חידוש דהוי גיורת א"כ לא היה ראוי להפליג בין ביאה ראשונה לשנייה אלא לומר דבכולן יהא מותר דומיא דשפחה ואין לומר דאכתי לאו גיורת גמורה היא כיון שהכתוב לא התירה אם לא יש בו יצר הרע.

ולפ"ז לא שייך להקשות למ"ש התוספות דהא שפיר מחלק בין ביאה ראשונה לשניה דבראשונה תלי הטעם דמותר משום יצר הרע אבל בשניה אפילו ליכא תאות יצרו הרע אבל במה שכתבתי א"ש דהיא קושיא אחרת ובזה נתבטל מ"ש הרא"ם ז"ל בפרשת כי תצא על דברי רש"י ז"ל ומה שהקשו בתוספות מה חילוק יש וכו' נראה לענ"ד דביאה ראשונה לא הותרה אלא אם היה יצרו וכו' ותשובתו ז"ל לא היתה נעלמת מבעלי התוס' אם לא היתה הבנת דבריהם על דרך שכתבתי עיין מ"ש הריב"ל ח"ד בשיטותיו בזה ודבריו צ"ע.

ת"ר אם אמור יאמר וכו' ראיתי בדברי הרמב"ם פרק ג' מה' עבדים כתב ז"ל אבל אם אמר אחר שש אינו נרצע עד שיאמר וישנה בסוף שש בתחלת פרוטה אחרונה ודעתו ז"ל תמוה דהשתי אמירות בהתחלת הפרוטה אינו מן הראוי אלא צריך שיהיה האחת קודם התחלת פרוטה אחרונה וגם בהתחלת הפרוטה וכמו שמתבאר מדברי רש"י ז"ל ויש להאריך בזה אלא שאין דין זה נוהג בזמנינו לכך קצרתי: ת"ר היו לו אשה ובנים וכו' יש לספקא אי בעי' בנים שנים או דילמא אפילו א' ע"ד ובני פלוא וכו' והא דמוכח

מקרא דאת ביתך דצריך שיהיה לרבו אשה ובנים נראה דמוכח לה מיתורא דואת דאם לא כן הא קי"ל דאין בית אלא אשה: הלכה א דף כב מתניתין עבד כנעני וכו' אי מה שדה אחוזה חוזרת לבעלים ביובל וכו' קשה דאי חוזר ביובל למה לי למכתב קראי בישראל במוכר עצמו ובמכרוהו בית דין שיוצא ביובל דמק"ו דעבד כנעני שאינו יוצא בשש ויוצא ביובל נפקא לה וליכא למפרך פירכא דחזקה דאיכא למימר נרצע יוכיח מה לנרצע שכן יוצא במיתת האדון עבד כנעני יוכיח ואתי מתרווייהו ועיין.

אין לדקדק לשתוק מהקישא דעבד כנעני לשדה אחוזה מדאיצטריך לעולם למעט יובל דהייתי אומר דלעולם הוי לעולמו של יובל אבל השתא דכתיב הקישא לעולמו של יובל לא איצטריך וע"כ לא אתא אלא לעולם ממש. אלא לתנא ברא ליתני משיכה וכו' לעיל דמקשה ליתני חליפין לא מצי למימר תנא ושייר ושייר משיכה דהא לתנא דתני חליפין ולא משיכ' תקשי לן אמאי לא תני משיכה והוה מצי לתרץ דמשיכה הוי תקנתא דרבנן דהא לקמן גבי מתניתין דנכסים שאין להם אחריות פריך ולר' יוחנן דאמר מעות קונות ממתניתין וכו' וטעם האי קושיא היא משום דנראה לו דוחק לומר דמתני' הוי תקנתא דרבנן ונראה דלא בעי תלמודא לאוקמא מלתא דשמואל במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש וניחא טפי לאוקמי מלתא דשמואל לדעת הכל: הלכה ב תנו רבנן וכו' מאי קאמר אמר רב אשי וכו' פירש רש"י מה ענין הגבהה וכו' יל"ד למה לא פירש רש"י ז"ל בפירוש מאי קאמר כלומר מה הבנה יש בדברי רבי שמעון דהא כיון דת"ק לא קאמר דחזקה גדולה מהגבהה מה מחדש רבי שמעון ונראה דרבי שמעון הוא מפרש דברי ת"ק שאמר כיצד בחזקה והזכיר הגבהה ג"כ ונתן ר"ש טעם לת"ק שהזכיר הגבהה בעבור שאינו ראוי שההגבהה יהא גרועה מהחזקה שהרי ההגבהה קונה בכל מקום ולכך פריך השתא מאי קאמר ופירש"י מה ענין הגבהה וכו' דקושיא אחריתי ליכא דאפשר דר"ש הוא מפרש כדפרישית אלא מעתה שפחה כנענית תקנה בביאה קשה דהא אמר קרא ובעלה ואמרי' לעיל דממעט אמה העבריה דאינה נקנית בביאה והכי נמי ממעטי' שפחה ונראה דמאי דממעט היינו קנין ביאה והכא פריך דיהא נקנית מטעם הגבהה דמ"ש מעבד כנעני שנקנה בהגבהה לענין הלכה כתב הרא"ש דדוקא שימוש גופו אבל הצאן שתפר את בגדיו וכו' לא וכפי הנראה דטעמו הוי דס"ל דאכילת פירות לא הויא חזקה וכמ"ש הר"ן ז"ל והטור אא בסימן קנ"ו הביא דברי הרא"ש בסתמא ותמיה לי דבח"מ סימן רע"ה כתב ז"ל ויש שהוא חזקה בלוקח וכו' כגון אכילת פירות וכו' והוא בדברי הרמב"ם ז"ל דהלכות זכייה וכמ"ש הרב מוהרי"ק והרמב"ם ז"ל ס"ל דאכילת פירות הוי קנין ויש ליישב דעמ"ש הרב מוהרי"ק בסי' קצ"ב דלדעת הרא"ש יש לחלק בין עבד לאכילת פירות

דקרקע דבעבד ליכא הוכחה אם לא יעשה דבר בשימוש הגוף אבל קשה שהטור בסימן קצ"ב הביא דברי הר"א דס"ל דאכילת פירות לא הוי אכילה וכתב דהכי מסתברא.
תוספות ואיכא וכו' ועוד מפרש ר"ת ולא אמר שלוף מנעלי מחיים דקא ויל"ד למה לא פי' דקודם מיתה א"ל וכאבא שאול הוי דלרבנן דרשות אחרים עליו בין קטן בין גדול קנו עצמן בני חורין. עוד יל"ד למה עשה מחלוקת בין הקצה אל הקצה ולא פירש דרבנן ס"ל דהיכא דרשות אחרים עליו גבי קטן יכול לזכות בו וק"ל: דף כג פיסקא וקונה את עצמו מכדי א"ה וכו'.
יל"ד אמאי לא פריך דקשיא רישא אסיפא דגבי רישא אמרינן ע"י אחרים אין ע"י עצמו לא ובשטה אמרינן ע"י עצמו אין אבל ע"י אחרים לא. ועוד איך נופל לשון א"ה בזה ונראה דבסיפא לא קשה ליה דהא דקאמר בכסף ע' עצמו דמשמע אבל לא ע"י אחרים כיון דשמעינן ליה לר"מ דחוב הוא לעבד שיצא מתחת רבו ולהכי קאמר מכדי שמעינן לר"מ דאמר חוש הוא וכו' ואתי שפיר מימרא דר"מ עם הסיפא אבל הרישא דקאמר על ידיאחרים קשה אלא פשיטא מדעתו א"ה אימא סיפא כלו' דהשתא קשה לסיפא ע"י אחרים אמאי לא דמעיקרא לא היה ק' לסיפא כלום אלא רישא היה קש'.
פיסקא וחכמים או' ורמינהו וכו' לסיפא לא היה ק' דשפיר קאמר הסיפא בשטר ע"י אחרים כיון דזכות הוא לעבד שיצא מרבו ולזה לא קשה כי אם לרישא וקאמר א"ה וכו' כלומר דבעל התלמוד ראה שא"א שב' חלוקות שהם כסף ושטר א"א אף בשתיהן דא"כ לערבינהו כמו דפריך לקמן וכדי להמלט מזאת הקושיא צריך ע"כ לומר דא"א לומר אף בשתיהן ואם יהיו דוקא ג"כ קשה דהא בסיפא דקאמר בשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו קשה דהא גיטו וידו באים כאחד ואם יהיה הרישא פרטי' קשה מכדי שמעינן לרבנן וזהו סדר התלמוד דכסף ע"י עצמו אין ע"י אחרים לא ולפ"ז סיפא בשטר על ידי אחרים היינו אף ע"י אחרים בהכרח כדי שלא יקשה מגיטו וידו באים כאחת וכיון שכן ק' מכדי וכ"ת מאי ע"י עצמו וכו' א"כ כיון דרישא היא אף ע"י עצמו א"כ ע"כ הסיפא צריך להיות דוקא ע"י אחרים דאם הוא דוקא ע"י אחרים קשה לערבינהו וכיון דרישא קאמר אף ע"כ הסיפא פרטי א"ה קשה מסיפא.
וכ"ת מאי ע"י אחרים והא קמ"ל דזכות הוא לעבד וכו' קשה דלמה צריך להשמיענו זה דכבר השמיעונו רבנן בגיטין דזכות הוא לעבד שיצא מחחת יד רבו וכמו שהקשה המקשה מכדי שמעינן וכו' ונראה דמ"ש והא קמ"ל הכוונה לומר אפילו ע"י אחרים ולזה נקט לשון אף משום דיותר חידוש יש באחרים מבעצמו וזה שאמר והא קמ"ל כלומר דאפילו ע"י אחרים ולזה נקט לשון אף ומ"ש הגמ' דזכות הוא לעבד וכו' בא לתת טעם

דאמרינן ע"י אחרים נמי משום דזכות וכו' אבל אין הכוונה לומר דזהו החידוש והא דאיצטריך תנא למתני אחרים היינו לאשמועינן פלוגתא דר' מאיר ורבנן ולהיות שינוי בענין מההיא דגיטין הביאו רבינו הקדוש במקום הזה.

תוס' ור"ש וכו' מ"ש מסוף פ"ק דגיטין אי בעי זרוק אין לומר דהתם ר"מ הוא דאמר לרבנן דכי תקשי לי כפי סברתי דאו' אני דגיטו וידו באים כאח' וכו' ונראה דסברת רבנן מהכרח קושיא שהקשו התוס' שם בד"ה שאם היה עבד ותירצו דלדבריהם יאמר ומשם נלמוד דאי בעי פסול וכו' לדעת רבנן נמי הוי א דכתב הר"ן בשם אחרים דכסף קונה אפי' עומד וצווח ומיהו בשטר ע"י אחרים דוקא שלא מדעתו לא בע"כ ולפ"ז יש לגמגם מאי פריך בגמ' לערבינהו וכו' נימא דלהכי לא ערבינהו משום דאין הדין שוה בשניהם והביאור ק"ל.

בעי רבא בל' רש"י ז"ל יש ספק אי מפרש כפי' התוס' בפי' הראשון או כפי' השני שכ' ז"ל בתחלת לשונו והיינו דקאמר ע"י אחרים נראה דהוא הפי' השני שכתבו התוס' שעיקר הבעיא הוא על דברי המשנה אי אמרי' דמאי דקאמר המשנה ע"י אחרים אי הוה ע"י שליח או לא ומדלא הזכיר בסוף דבריו אפילו עומד וצווח כמו שכתבו התוס' נראה דלא ס"ל כפי' השני שכתבו התוס' ובדוחק נראה דס"ל כפי' השני וס"ל כדעת אחרים שכתבתי בשם הר"ן דל"מ עומד וציוח בחלוקת שטר ואם נפ' דבריו דס"ל כפי' הראשון צ"ל דמאי דקאמר מעיקרא והיינו דקאמר ע"י אחרים כוונתו לומר דע"י אחרים כולל בין עשאו שליח בין לא עשאו.

ישראל לא שייכי בתורת קרבנות וכו' אע"ג דקי"ל דשחיטה מותרת בזר מכל מקום מהקרבה ואילך קחשיב דדמי לקבלת הגט העבד שהוא עיקר הדבר. תוס' דאמר ר"ה הני כהני וכו' אם כן י"ל דהתם הכי קמבעי' ליה וכו' ונפקא מינה וכו' באמת דברי התוס' קשים מאד בעיני דהא במס' נדרים קאמר תלמוד' בהדיא למאי נ"מ למודר הנאה ולדברי התוס' היה ראוי לבעל הגמ' שיאמר הך נפקותא ועוד מה להם לבעלי התוס' לתת נפקותא אחרת ואם נאמ' דדברי התוס' שייכי אמלתיה דר"ה ולא שייכי אמאי דסלקי דהיינו מאי דבעי התם בנדרים אכתי קשה דאין הל' מוכיח דבר מזה ואפי' נדחוק עצמו בזה ונפרשו אמלתיה דר"ה צריכין אנו לדחוק דברי התוס' על אופן שיסכימו דבריהם עם מה שכתבו התם במסרה יומא דהתם כתבו ממש להפך ממאי דכתבו הכא ודבריהם צ"ע.

אחר ימים באו שיטות הריב"ל נדפסו מחדש ראיתי נתעורר ג"כ בזה. ובדוחק נראה דהם ז"ל לא ס"ל מאי דכתבו התם בפ"ק דעמא דאי אמרי' דשליחי דרחמנא היינו אף שליחי דרחמנא דאז אסור במודר הנאה כיון דאית ליה הנאה כיון דהוו נמי שלוחי דידן אלא

ס"ל ז"ל דכי היכי דאי אמרי' אף שלוחי דרחמנא משום הכי מקריבין הקרבנות כיון דהוו שלוחי דרחמנא לענין מודר הנאה נמי אמרינן הכי דמותר כיון דכבר הוו שלוחי דרחמנא ואין שום צד לבעיין דבעי התם בנדרים אלא דבעי משום דאיכא תרתי מילי לגריעותא חדא דהוי מודר הנאה וחדא דהוי שלא מדעת הבעלים וז"ש התוס' ונ"מ וכו' וקאי אבעיא דנדרים לתת סברא לבעיין דטעמא דבעי מי אמרינן דאסור היינו משום דהוי נמי שלא מדעת הבעלים והך נפקותא לחודא אי לא הוי מודר הנאה לא הוה מבעיא ליה דפשיטא דמותר אלא משום דאיכא תרתי לריעותא הוא דמבעי' ליה כנר' ודוחק.

עוד נראה דרך אחר זכור אזכרנו בסוף דברי. וקשה לי בתירוץ זה השני שכתבו ונ"מ כו' דמאי מבעיא ליה תפשוט מדברי ר' יוחנן שהביא שם בנדרים הבעיין בעצמו דאמר ר' יוחנן הכל צריכין דעת בעלים חוץ ממחוסרי כפרה.

ואי אמרת דשלוחי דרחמנא דוקא קאי' אמאי צריך דעת בעלים והר"ן ז"ל בפירושו למס' נדרים הוקשה לו קרוב לקושיא זו ותירץ ז"ל דאין פשיטות מר' יוחנן דאפי' תימא דשלוחי רחמנא דוקא קאמר אפשר דאפי' הכי קאמר רחמנא דנבעי דעת בעלים ולדברי התוס' א"א זה בשום פנים דהא כתבו ז"ל ונ"מ וכו' דאי שלוחי דרחמנא דוקא לא בעינן דעת בעלים והנראה דדעת הבעלים שכתבו התוס' לאו היינו ידיעת הבעלים דהא פשיטא דבעי ואפילו תימא שלוחי דרחמנא דוקא וכמו שכ' שם הר"ן ז"ל והכא היינו דעת ורצון הבעלים דלא ניחא להו שיקריבו קרבן זה כהני זה המשמר והוא עומד וצווח על זה וכמ"ש התוס' שם ביומא ובכה"ג היא הנפקותא שאמרו התוס' א"נ נראה דהכל צריכין דעת דאמר ר' יוחנן לאו לעכובא קאמר אלא לכתחילה הוא דקא' דצריך דעת בעלים.

ובזה אפשר לפ' כוונה אחרת בדברי התוס' ואו' דבשלמא מעיקרא דצדדי הבעיא אי הוו שלוחי רחמנא דוקא או שלוחי דידן דוקא עם שבאמת יש נפקותא אחרת שהיא דאי שלוחי דרחמנא דוקא פשיטא דלא בעי' דעת בעלים ודברי ר' יוחנן לכתחילה איתמר ואי שלוחי דידן דוקא פשיטא דאין צריך דברי ר' יוחנן הם לעכוב' בגמ' דנקט נפקות' דמודר הנאה ה"ה דאיכא הך נפקותא ומשום דהויא פשיטא לא נקט לה תלמודא אבל השתא דצדדי הבעיא היא אי שלוחי דרחמנ' או אף שלוחי דידן ונ"מ לענין מודר הנאה כדקא' תלמודא השתא יש מקום לספק ולו' א"נ שלוחי דידן נמי הוו אי צריך דעת בעלים לכתחילה או לעכובא והוי ראוי שיאמר בעל התלמוד הך נפקותא לז"א התוס' דהשתא נמי הנפקותא פשיטא דאי שלוחי דרחמנא דוקא אין צריך בעלים ואי שלוחי דידן נמי הוי פשיטא דצריך הוי נפקותא ע"ד שהיינו אומרים מעיקרא והוא פשיטא בעיני התלמוד כנר' לי לפרש דבריהם ועוד יש לי בו אריכות דברים בדבריהם ולקחתי הסולת מהכל.

פיסקא אמר רב ששת דכ"ע וכו' ומה שפירש"י ז"ל במתני' על דברי ר"מ ואפי' ע"מ שאין לרבו רשות בו דקסבר אין קנין לעבד וכו' לאו למימ' דר"מ ס"ל הכי ולא רבנן דהא כ"ע הכי ס"ל אלא הכונה לו' דלענין זה באו' ע"מ שאין לרבו וכו' קסבר ר"מ הכי וק"ל. תוס' ר"א או' ר"ת דהלכה וכו' קשה כיון דמסוגי' דסנהדרין נר' הדין ברור כרבנן דסתמא דתלמודא כרבנן קאמר לה וכן ההיא דפסחים נמי אמאי פסק כר"מ מכח ההיא דנדרים ודחי תרי סוגי' מקמי' חדא ונראה דאע"ג דתלמודא מוקי לה כרבנן אפשר דאה"נ דהוה מצי מוקי כר"מ אבל בההיא דנדרים ליכא שום דחי' בשום פנים דרב אליב' דידי' אמר ורב ושמואל הלכה כרב באיסורי.

עוד כתבו בשם ר"י דאין ראיה דהלכה כר"ח דיש לחלק בין אשה ועבד וכו' וקשה דהיכי קאמר בההיא דנדרים כמאן אזלא הא דרב כר"מ דאמר יד אשה כיד בעלה דהא נהי דלר"מ דאמר דע"מ שתצא לחירות דקני רבו אבל באשה לא קני בעלה בע"מ שאין לבעלה רשות בך אלא מה שנותנ' לתוך פיך מ"מ רבנן לא מצי' דפליגי עליה דהא אמרי' דכ"ע לא פליגי דיד עבד כיד רבו היכא דלא אמר ע"מ שתצא בו לחירות נמצא א"כ דכשאמר לה מה שתרצי תעשי בהם כ"ע לא פליגי דודאי קנה בעל אלא בע"מ שתצא לחירות פליגי דקאמרי רבנן דלא קנה רבו וכיון דבאשה מודה ר"מ דלא קנה הבעל נמצא באשההיכא דאתרה מה שאת נותנת לתוך פיך לכ"ע קני הבעל והיכי מוקי לה כר"מ לחודיה דהא ככ"ע מצי לאוקמי.

ונר' דכי היכי דאמרי' דדעת ר"מ דפליג בע"מ שתצא לחירות מודה באשה וכו' דע"מ שאת נושאת ונותנת לתוך פיך הכי נמי לרבנן אע"ג דס"ל דע"מ שאין לרבך רשות דמה שקנה עבד קנה רבו באשה נחתי דרגא וס"ל דע"מ שתרצי תעשה דלא קנה הבעל הילכך ליכא לאוקמי מלתיה דרב אלא כר"מ ויל"ד היכי מוכח דאין הלכה כר"מ דהא הכרח הוא דהלכה כר"מ מדמוקי לה רב כר"מ והלכתא כרב באיסורי גם מ"ש ר"י דאין ראיה דהלכה כר"מ מההיא דפרק בן סורר ומורה קשה להולמו דהא ר"ת לא הביא משם ראיה דהלכה כר"מ אלא דהלכה כרב ששת.

ונראה שכונת ר"י אינו אלא לו' דאין הלכה כר"מ אליב' דרב ששת אלא הסוגייות מתפרשות אליב' דר"א ולעולם דהלכה כר"מ וזהו שלא הזכיר בסיום דבריו דהלכה כר"מ אלא דהלכה כר"א כנר' לי. עוד קשה לדברי ר"י דיש לחלק בין אשה ועבד מאי פריך בגמ' ורמי דר"מ אדר"מ ומאי קושי' דהא ר"מ מודה לענין אשה בע"מ שתצא לחירות דאין יד אשה כיד בעלה והר"ן תי' בפי' ההלכות ע"ש כי לדעתי אינו עולה יפה לדעת התוס'.

ונראה דר"י ס"ל דלרב ששת כי היכי דפליגי ר"מ ורבנן בע"מ שאין לבעלך רשות ה"נ פליגי בע"מ שתצא לחירות וזהו הפך סברת ר"ת ז"ל דקאמר דאי אמר ע"מ שתצא לחירות אפי' ר"מ מודה דאהני ליה תנאי וז"ש התוס' בסמוך וא"ת לפי' ר"ת וכו' כלו' דלרב ששת לא קשה מידי דהא ס"ל דבתרתי פליגי ולפ"ז מ"ש התוס' דיש לחלק בין אשה ועבד לדעת ר"מ אמרוהו לא לדעת רב ששת ומ"ש בגמ' ורמי דר"מ אר"מ וכו' אליבא דרב ששת פריך דמוקי פלוגתייהו ג"כ בע"מ שתצא בו לחירות ולדידיה לא מצי לתרץ דשאני עבד מאשם דדוקא ר"א שעושה מדרגות בין אמר ע"מ שאין לרבך רשות לע"מ שתצא לחירות ה"נ מחלקים בין עבד לאשה אבל לרב ששת דהכל שוה אצלו ולא עשה אלו המדרגות ה"נ לא מחלקים בין עבד לאשה כנר' ואין לומר דפריך לר"מ אר"מ מכח דק' מרבנן ארבנן דהא כדמשני אביי אפוך אכתי קושיית רבנן הדרא לדוכתא כיון דר"מ מחלק בין אשה לעבד וק"ל: דף כד תוס' אלא בזוזי דידה לכנ"ל דזוזי דידה וכו' עד דהא פרש"י לעיל וק' דאנה פי' הכי לעיל ואדרבא לעיל פי' דהבעל אוכל פירות ואפשר דהיינו בנתנו לה בסתמא הא לאו הכי אין הבעל אוכל פירות כיון שנתנו לה ע"מ שאין לבעל רשות בה דבאשה אפי' רבנן מודו וכפי המדרגות שכתבתי לדעת רבנן לעיל והשתא להך שינוייא דגמ' הכי מפ' להך גי' דלא רמינן ר"מ אר"מ דאמר קנה עבד וקנה רבו דהכא נמי מעות אלו הבעל קנאם והוי זוזי דידי' ומעשה דידי' ולהכי פודה בלא חומש ורבנן ס"ל דע"מ שתצא בו לחירות אין לרבו רשות ה"נ הבעל לא קנה אפי' באין לבעלך רשות והוו לה זוזי דידה להכי אין אשה פודה בלא חומש כיון דמעשר נמי דידה הוו ומההיא דפ' בן סורר דאוקמוה כרבנן ויש ראיה לדבריהם ז"ל.

והא דלא אוקמוה כגון דיהיב נמי בעל המעות במתנה גמורה משום דא"כ לא הוו רבנן פליגי עלה, תנא יוצא בשן ועין וכו' דע דלעיל פריך ותנא דידן אמאי לא תני חליפין. ומשני מילתא דליתא במטלטלי קתני וכו' וזה ל"ש אלא דוקא בקנין אבל לשיהא נקנה בחליפין לא קתני ול"ש למימר ביה מילתא דליתא וכו' דלענין נקנה בחליפין ל"ש לו' הכי והנה העבד כנעני נקנה בחליפין וכמ"ש התוס' לעיל דף ח' ולפ"ז ק' במה שהקשו התוס' ותנא דידן דלא תנא להו וכו' נימא דתנא ושייר דשייר חליפין ונר' דחליפין לאו שיורא הוא כיון דל"ש ברישא ומטעם שכתב בגמרא מלתא דליתא במטלטלי קתני וכו' ואימא ניהו שן ועיין שני כתובים וכו' קשה נימא דא"א לו' דהוי שני כתובים דא"כ למה לי כלל ופרט וכלל דכתב רחמנא דשמעינן מיניה מה הפרט וכו' ונראה דהכי פריך אי לכלל ופרט למה לי שן ועין דבחד פרט' סגי וכיון דכתב קרא ב' פרטים א"כ היו ב'

כתובים הבאים כאחד וא"כ כלל ופרט למה לי וזהו עיקר הקושיא ומשני צריכה וכו' וע"כ צריך לתת צריכות להם דאל"כ ב' למה לי.
ועוד דהמקשה לא היה יודע הכלל ופרט וכלל והמתרץ לא השיבו לו משום דאכתי הוה קשה ליה ב' כתובים למה לי לחפשי ישלחנו רבויא הוא וכו' וקשה למה לא אמר אלא כיון דקהדר ביה ממאי דהוה קא דריש מעיקרא בכלל פרט וכלל עו"ק אמאי לא קאמר וכי יכה ריביא הוא דהוא הכלל הראשון.
עו"ק דכיון דאיכא פלוגתא דתנאי אי דרשינן בכלל ופרט וכלל או בריב' ומיעוט וריבוי הול"ל הא מני ר' פ' היא דדריש בריבה ומיעט וכו'. ונראה דאפי' מאן דדריש כל התורה בכלל ופרט הכא דריש בריבה ומיעט וריבה וטעמא דמילתא נראה שפירשו ז"ל דריבה לו שלוחין מדלא כתיב יצא חפשי וכו' ובודאי דאי הוי כתיב יצא חפשי היינו דורשים כלל ופרט אבל מדכתב ישלחנו ריבה לו שלוחים ואפילו מאן דדריש בכלל ופרט וכלל מודה הכא דדרשינן ריבה וכו' ולהכי לא קאמר אלא משום דלא לישתמע דהדר ביה ממאי דהוה סליק אדעתיה מעיקרא וישתמע דהוי אליבא דמאן דדריש ריבוי ומיעוט אלא כלומר דאפי' מעיקרא נמי הכי הוה ס"ל והוה דריש בריבוי ומיעוט ואי רבויא וכו' אלמה תניא הכהו על ידו וכו' וקשה אמאי לא מייתי הברייי' עצמה שהוא התחיל בה תנא יוצא בשן ועין ובראשי איברים שאינה חוזרים דאמאי נקט שאינם חוזרים אפילו חוזרים נמי ונראה דמשום דהתם הוה מייתי מצד דיוקא להכי מייתי הך ברייתא דקאמר בהדיא דכיון דסופם לחזור אין עבד יוצא לחירות א"נ נראה לתרץ ולומר דמאי דקתני התם שאינם חוזרים אראשי איברים קאמר דכיון דהם הראשים דלא עביד ליה היזק כ"כ משום הכי צריך שיהיה ההיזק שלא יחזור עוד לקדמותו דאל"כ לא מקרי היזק כלל אבל אם הכה באבר עצמו לעולם אימא לך דאפי' סופו לחזור עבד יוצא בהם לחירות להכי מייתי הך ברייתא דקתני בהדיא הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור אין עבד יוצא לחירות.
א"כ שן ועין מאי אהני וכו' קשה כיון דדריש ריבויי ומעוטי ומרבה הכל ולא אהני מיעוטא כ"א לדבר קטן א"כ לא לכתוב קרא כי אם עין לחודיה וע"כ מרבינן מהריבוי אפילו לא נברא עמו ומיעוטא אהני לדבר שסופו לחזור ונראה דטפי ממעטי' שן שלא נברא עמו ומרבינן מצד הריבוי אפילו מה שסופו לחזור כיון שהמכה היא במקום שנברא עמו.
תוס' הואיל ומדרש חכמים וכו' לפי' ריב"א שפי' דבשן ועין אינו צריך גט שחרור כיון דכתב ביה קרא לחפשי ישלחנו דמשמע חפשי מעיקרא. קשה מאי פריך בגמ' שן ועין מאי אהני ליה נימא דכתבי' רחמנא לו' דהני שן ועין אינו צריך גט שחרור אבל שאר

איברים צריכין גט שחרור ונראה דסוף סוף לא ימלט מלמדרשי' בריבה ומיעט וריבה מדכתביה רחמנא להך מיעוטא בין שני הריבויים ע"כ למעט מידי אתא ולכך פריך בגמ' שן ועין מאי אהני ליה מאי טעמא דר' שמעון יליף שילוח שילוח מאשה וכו' קשה דהא דרשי' לעיל דלחפשי ישלחנו ריבוייא הוא ומדכתיב ישלחנו פרש"י דריבה לו שלוחים מדלא כתיב חפשי הוא והיכי מצי למכתב חפשי הוא כיון דהוכרח למכתב שילוח לג"ש והנראה לכאורה הוא דתרי ישלחנו כתיבי חד בעין חד בשן ומחפשי ישלחנו דריש לעיל לריבויא ואידך אתא לג"ש.

אבל קשה שרש"י ז"ל כתב לדברי ר"מ אי כתב חפשי לבסוף וכו' וכי אתא ישלחנו לשאר ראשי איברים אתא ע"כ ולמה איצטריך הך ישלחנו לשאר ראשי איברים דהא מאידך ישלחנו נפקא לן ראשי איברים. עו"ק לא ימנע מחלוקה הך ג"ש נתקבלה מסיני ור"מ קבלה מרבו או לא אי קבלה מרבו א"כ ליבעי גט שחרור ואם לא קבלה מרבו מאי פריך ור"מ וכו' נימא דהך ג"ש לא קבלה מרבו לכך נראה לתרץ דהך ישלחנו לאו ג"ש גמורה הוא דעיקר הפסוק איצטריך לריבה ומיעט וריבה ותרוייהו ישלחנו כחד חשיבי והכא הוי גילוי מילתא בעלמא דהך שילוח הוי בגט דומיא דאשה דהוי בגט ולכך פריך לר"מ ומשני אי כתב לחפשי וכו' ולא הוי גילוי מילתא כלל.

והך דיליף מאשה אע"ג דגט דאשה מוציאה מבעלה מבלי שיצטרף לה דבר אחר מ"מ כיון דילפינן דהך שילוח דהכא הוי שטר ע"כ אראשי איברים דלעיל מיניה קאי וק"ל. ת"ר הכהו על עינו וסמאה וכו' הך סמאה לאו דוקא דה"ה כהת' ואינו יכול להשתמש בו. ואמר רב יוסף וכו' מייתי מלתיה דרב יוסף כי היכי דלפריך בין מסומכוס בין מרבנן דסבירא ליה ח"נ דאליבא דכולהו משלם. א"ל שאני אדם וכו' כדתניא וכו' קשה מה מייתי מהך ברייתא ומאי אולמיה דהך ברייתא מאידך ברייתא דהכסו על עינו דפריך.

מינה מתרנגול וכו' והייתי סבור לו'דהביאה משום דלא נימא דיש לחלק בין הכם כנגד עינו לתקע בכלי עצמו אבל זה א"א דהא סוס שצנף הוי דומיא דהכה בכותל וחרשו ואפשר דהביא הך ברייתא לפי שהיתה ידועה בפי הכל והכונה דע"כ צריך לחלק כן והא דנקט הברי' כנגד אזנו ולא נקט תקע באזנו כדקתני אידך ברייתא דפטור נראה דאע"ג דנקט ברישא הכהו נקט כנגד אזנו ופרש"י דהכה בכותל וכו' ת"ר הכהו על עינו וכהתה וכו' בזאת הברייתא נקט כהתם ובברייתא האחרת נקט הרי שהיתה עינו כהויה וסמאה ודקדק הר"ן ז"ל דכשהיתה כהויה אע"ג דכהתה על אופן שאינו יכול להשתמש ל"מ אלא א"כ סמאה לגמרי אבל כשהיתה בריא מעיקרא אע"ג דלא סמאה לגמרי כיון שכהתה על אופן שאינו יכול להשתמש יוצא לחירות ודברים של טעם הם ולשון הברייתא יוכיח דבר

זה אלא שי"לד לזה צריך בעה"ג לעשות צריכות אחר דהא הני תרתי צריכי לאשמועינן דיש לחלק בין היתה כהויה מעיקרא להיתה בריאה דבהיתה בריא סגי בכהתה ובהיתה כהויה צריך שיסמאה ואי לא הוה תני אלא חדא הייתי אומר שהדין שוה בשניהם וצ"ע ת"ר הרי שהיה רבו רופא וכו' ותנא תונא וכו' נחטט' עינה פרש"י אע"ג דסמויא מעיקרא כי חטט' משוי ליה מומא.

ויל"ד היכא מוכח מהכא דהך נחטטה דהכא הוי אע"ג דסמויא מעיקרא. ונראה דסמוי' דעוף אינו מעלה ומוריד דבעלת מום בעוף שרי ומ"מ יליף מהתם דמחוסר אבר גרוע טפי ולכך יוצא לחירות ומ"ש רש"י ז"ל אלמא אע"ג וכו' משוי ליה מומא פי' משוי ליה מום גדול והוא מחוסר אבר, תוס' מבעיא ליה לכדתניא וכו' וי"ל דשאני הכא וכו' אבל ההיא דהתם לא וכו' פי' דהתם לא הוי לא לטיבותא ולא לגריעותא והוי דומיא דלכחול את העין דאיכא חדא לטיבותא וחדא לגריעותא והוי כאילו ליכא כלל וראיתי בשיטות הרי"טבא שכתב תירוץ לקושיית התוס' ז"ל ובההי' דאבן איכא חדא לגריעותא שלא נתכוין לטובה אלא לרעה אע"פ שלא נתכוין לאותו אבר ע"כ ובאמת הוא לשון ק' להולמו דכיון שלא הכיר בה איך קאמר דנתכוין לרעה.

תוס' סמויא וחטטה ואע"ג וכו' דברי התוס' לכאורה נראה שהם דברי מותר דבהדיא נתן רב ששת הטעם מ"ט מחוסר אבר וכו. ונראה שהתוס' אינם מפרשים בפירוש וחטטה שהוציאו לגמרי אלא שהוציאו חוץ למקומו ונשא' שם בולט ולפי שאינו במקומו המוטב' מקרי מחוסר אבר ולכך הקשו התוס' דמ"ש מההיא דלעיל דהיתה כהויה וסמאה וכו' ותרצו דשאני הכא דחטט' עשאו מחוס' אבר רצוני דזה השמיענו שעשאו מחוסר אבר עם היות אמת שלא הוציאו לגמרי ואפשר שזה כיון רש"י ז"ל באומר הוציאה לחוץ ולא הספיק לו' הוציאה תוס' ת"ל מן העוף וכו' מכל החי מכל הבהמה וכו' נראה דט"ס יש בספרים וצ"ל מכל החי מכל בשר וכו' ובתירוץ הראשון שכתבו התוס' דאי לא כתב קרא גבי ישראל הוה מוקמינן קרא בישראל ולא לבני נח.

קשה דהיכי קאמר בגמ' יכול יבשה גפה וכו' והיכי מצי למימר הכי דהא בלאו קרא דמן העוף נמי ידעינן דמחוסר אבר אסור בישראל מקרא דמכל החי. נראה דה"ק יכול וכו' כלומר דמהך קרא דזכר תמים איכא למטעי ולומר דדוקא בהמה ולא עוף א"נ ה"ק יכול יבשה וכי' יהא מותר ולהכי איצטריך מכל החי ושדינן ליה אישראל אבל לא לבני נח ת"ל מן העוף והשתא קרא דמכל החי וכו' קאי לבני נח עוד כתבו א"נ ה"א כיון דאישתרי וכו' נראה דהוכרחו לומר מדאישתרי בעופות דאי לא"ה הייתי אומר דמאיזה טעם שדינן קרא אבהמה ולא אעופות.

ובזבחים פ' חטאת העוף דף ס"ח ד"ה ושנסמאת כתבו ז"ל. א"נ.
הוה אמינא דכיון דאישתרי בעל מום בעופות לישראל טפי מבהמה אישתרי אפי' מחוסר אבר. א"נ הוה מוקמינן מכל התי דכתיב בבני נח דדוקא בהמה שמצינו שנאסר בה מום לישראל ע"כ והנה בתירוץ הראשון שכתבו נ"ל דהייתי אומר דלישראל מקלינן טפי כיון דמצינו דהותר בו הבעל מום וקרא לבני נח דוקא כתיב: דף כה מאי לאו על לשונו וכו' יל"ד למה לא אמר דעל שפתיו היינו השניים דהשתא לא שייך להקשות וגם הא דתירץ דזימנא דחלים לא שייך.
ונראה דההכרח הוא מהכרח הברייתא האחרת דקתני על לשונו בהדיא ויל"ד כיון דמצי למפרך מן הברייתא דקתני בהדיא על לשונו רפנם מהך ברייתא דקתני על שפתיו מאי לאו וכו' ונראה דכונתו לומר מזאת הברייתא קשי' ליה א"נ דמצי למימר דתנאי היא ואליבא דר' לה"ק מאי לאו על לשונו וכלן שוים בכך לז"א לא על שפתיו: תוס' ר' מדמה וכו' וא"ת דילמא הזאה שאני דאיתקש לטומא'.
קש' דמאי קושי' היא זאת דבעיין סמיך אקושי' דועוד תניא דניטל רוב הלשון ולא שייך לומר דאיתקש לטומאה ואפשר דהתם הוי לחומרא ואגב גררא עיינתי בדברי הרמב"ם ז"ל וראיתי בו דברים סותרים בהל' עבדים פ"ג כתב ז"ל דאין עבד יוצא לחירות לא בסירוס ולא בניטל לשונו ואילו בה' ביאת מקדש כתב החמישי' דברים הפוסלים באדם ובבהמה ובכללם כתב סירוס וגם ניטל רוב לשונו והייתי סבור לומר דהרמב"ם נסתפק כמאן הלכתא לפי שראה דיחיד ורבים הלכה כרבים גם ראה סתמא דמתני' במס' בכורות שניטל רוב לשונו משמע דהוי כר' לכך פסק בכל החומרות ובענין עבד פסק להחמיר על העבד לפי שהוא המוציא מחבירו לענין בעל מומים פסק להחמיר אלא דעדיין יש לדקדק נהי דנסתפק שלא לפסוק בלשון כרבנן מכח מתניתין דבכורות אבל בסירוס למה פסק כבן עזאי דאמר אף הסירוס בענין ביאת מקדש ולא בה' עבדים.
ונר' לתרץ דס"ל ז"ל דעולא פליג אמאי דקאמר תלמודא לעיל מכח הקושיא שהקשו התוספות מאי פריך לעיל וכו' וס"ל ז"ל דתלמודא היה מדמה הענייניים זה את זה אבל לדעת עולא ליכא לדמויי מילתא אהדדי דהזאה שאני דדמי לטבילה ולכך פסק בהלכ' פרה אדומה כרבנן ובעבד פסק כחכמים ובה' ביאת מקדש פסק להחמיר משום דאיכא לדמויי לטומאה ואיכא לדמויי לטבילה אזלינן לחומרא וכן בענין עבד מדמינן לטומאה להחמיר על העבד כנראה לי ומאי דקאמר בגמרא כתנאי לאו למימר דתלי הא בהא אלא כי הך פלוגתא מצינו פלוגתא אחריתי כתנאי וכו' תוספות כל הראוי לבילה וכו' עוד י"ל דאיכא נפקותא וכו' קשה דהשתא לפי האמת שמביאו בשני כלים איך נמלט מפיסול

מותר שמן דדוחק לומר דמתניתין לא ס"ל כההוא תנא ונראה דאומדנא דמוכח היא דהמתנדב מנחה גדולה הוא להביאו בכלי א' אם אפשר שיובלל בלוג אחד בכלי אחד ולכך כיון שלכתחילה או' שצריך ב' כלים כיון שצריך לוג א' לכל כלי הוי מותר שמן וכו' אמנם לפי האמת דאפילו בדיעבד פסול מעולם לא נדב האדם אלא על דעת להביאו בשני כלים ובשני לוגין שמן ולכך לא הוי מותר שמן כלל לפי שאמדינן דעתיה דשני לוגין התנדב כנראה לי: עוד כתבו וכתיב וידיו ודרשי' מה ידיו מאבראי וכו' לכאורה יש לתמוה דבגמרא נפקא לן מבשרו מה בשרו מאבראי ונראה דאי מבשרו לחודיה היינו מרבים אפילו בית הסתרים דבשרו איקרי אלא מכח דכתיב וידיו דרשי' מה בשרו מאבראי וכו': כתנאי וכו' בבצים ולא וכו' ק"ל דבלאו הכי איכא תנאי ונראה דרצה לתקן הברייתא בתחלה: מעוך וכתות פרש"י דמנכר טפי לאו למימר טפי מגיד דהא אף קאמר אלא מנכר טפי מעוך וכתות מנתוק וכרות: מתניתין בהמה גסה וכו' בהגבהה פרש"י ולא במשיכה יל"ד דהיל"ל ולא במסירה וכ"ש משיכה.

ונראה דכיון דאתא לפלוגי על דברי חכמים נקט רש"י ז"ל לשון החולק עליו: גמרא דרש רב בתמחוניא והאנן במסירה תנן אין לדקדק דרב אייתי במציאה ונכסי הגר דלא שייך משיכה דהא מסתמא הבין שמואל כונת רב דפה אל פה דבר עמהם והא דקמקשו התוספות בפ' המוכר את הספינה דנימא דרב אייתי בסימטא ומתני' כד"ה היינו משום דסתמא דמלתא הכי הוי דמסירה קניא בר"ה ומשיכה בסימטא וק"ל: הדר ביה רב מההיא פירש כיון דמתניתין קתני במסירה היכי הדר ביה ומשני דטעמא דהדר ביה הוא משום דאשכח תנא דקתני זה וזה במשיכה ורב ס"ל כוותיה בבהמה גסה בדוקא או דר' בהמה גסה לשואלים לו וה"ה בדקה דס"ל הכי כרבנן דמתני' ואפשר דלא הוצרך לכך דודאי הלכה כחכמים דמתני' אלא לגסה הוצרך לכך משום דכלהו תנאי דמתני' ס"ל דנקנית במסירה כלל אלא מעתה וכו' לשון אלא מעתה קשה דהך קושיא אברייתא קיימא ונראה דהייתי אומר דהך ברייתא משבשתא היא דהא ר' לא הזכיר הך סברא אבל השתא דרב ס"ל כהך תנא השתא פריך פיל וכו' והוה מצי לשנויי לר"שדכיון דלא שייך בהגבהה נקנית במסירה או משיכה ע"ד שאמרו התוספות במציאה ונכסי הגר אלא משום דרבנן אמרי זה וזה נקנית במשיכה ומשמע אפילו פיל ועלה קאי ר"ש וכי תירץ בחליפין וכו' היינו טעמא משום דניחא הך קנין מקנין הגבהה: שמעת מינה וכו' לר' זירא פריך ולהכי לא תירץ דמצי לדחויי דאיירי בחליפין והך מלתא הוי בעי' דלא איפשוט בב"ב ורש"י שכתב פלוגתא וכו' היינו הך: תוספות בהמה גסה וכו' והקשו מרבי אליעזר והוי מצי לאקשויי מר' מאיר דיושב בקרון דמשמע דמשיכה קונה ואפשר דהתם הוי

מלתא דאיסורא ואיסורא שאני וצריך לדקדק מאי דמייתי התם בשנים אוחזים ממלתא דאיסורא ובקל יתב' ומה שכתבו התוס' דבגמרא בעי פיל לר"ש וכו' תבעי' ליה למי בהמה גסה וכו' פי' פיל בהמה יקנה דפיל נמי בהמה גסה מקרי כאילו סתם בהמה גסה נקני' בהגבהה דהגבהה קונה בכל מקום תוספות שמעת מינה וא"ת דילמא לא איירי וכו' כונת התוס' להקשות ודקארי לה וכו' דפשיטא דהוי בסימט' ותירצו דסתמא ברשות מוכר וכו': דף כו מתני' נכסים שאין להם אחריות וכו' גמרא בכסף מנא לן וכו'.

וקשה מאי בעי מנלן ק"ו הוא מעבד שאינו נקנה בחזקה ונקנה בכסף קרקע שנקנה בחזקה א"ד שיקנה בכסף ואם נעשה פרכ' משש שמוציא בע"ע ולכך נקנה בכסף נחזור הק"ו למקומות ונאמר ומה חזקה שאינה קונה בע"ע קונה בקרקע והשתא ליכא למימר שש יוכיח דמיציאה להכנסה כתבנו למעלה בשמעת' דאלא מאן תנא דלא יליף ש"ש דלא אמרינן יוכיח.

עוד קשה מאי בעי מנלן לר' יוחנן דאמר דדבר תורה מעות קונות ויליף קנין כסף מהקדש מדכתיב ונתן הכסף וקם לו ואפילו לר"ל דאמר משיכה מפורש' מן התורה היינו דוקא במטלטלי דהוי מיד ליד אבל בקרקע לעולם דמצי למילף מהקדש דנקנה בכסף ונראה דאע"ג דאיכא למילף בק"ו א"נ מהקדש כדקאמר ר' יוחנן מ"מ הכא בעי מנלן וטעמא דמלתא דקרא דיליף חזקה מינה היינו מדכתיב אשר תפשתם בה דלכאורה נראה דהוי קרא מיותר דלא היה מן הראוי למכתב אשר תפשתם אלא ושבו בעריכם לבד ומדכתיב אשר תפשתם ש"מ דה"ק שבו בעריכם דוקא באותן שתפשתם בישיבה לא באותן שקנית' בכסף או בשטר ולכן הייתי סליק אדעתי' שאינו נקנה בכסף ובשטר לז"א בכסף מנלן וכו' ובשטר מנלן והשתא דיליף כסף מקרא השתא צריך לומר דאשר תפשתם סיפור דברים הוא א"נ ללמד דנקנה בחזקה לחודיה אתא ולא הוי מיעוט: אי כתב יקנו לבסוף כדקאמרת וכו' משמע מקרא דדוקא כסף הוא הקונה ולא השטר ולקמן מוכח מואקח את ספר המקנה בשטר קונה ונראה דדבר פשוט הוא דמאי דיליף מההוא קרא הוא שטר מתנה ואע"ג דבקנין מכר איירי קרא כבר כתבו בתוספי רי"ד טעם לזה דמשום דעושה קנין במכר קרי ליה מקנה גבי מתנה: אי בעינא בכספא איקני וכו' הוה מצי למימר נפקותא אחריתי דאי בעי בכספא איקני ומשעת נתינת הכסף משועבדים לו קרקעות המוכר ואם מכר קרקע בין נתינת הכסף לנתינת השטר משועבדים לו: מתיב רב המנונא וכו' הוה מצי לתרץ דאיירי כדפרישׁ' א"נ כשנתן דמים אלא דהוי דומיא דמתנה דבא לפרש כיצד בשטר והיינו שטר לחודיה וגם לא פירש תוס' אמר קרא וכו' כבר בארתי דבריהם למעלה בד"ה א"נ שדות בכסף יקנו תוס' ובודוי וכו' וגם משמע

וכו' הבנת דבריהם קשים שנראה מזה סיוע לרש"י ז"ל ואפשר שרש"י ג"כ מכח הירוש' אמרו והיותר ק' דהתוס' בפרק לא יחפור כתב בשם הירושלמי דמי שאין לו קרקע אינו מתודה והייתי סבור לומר דאדברי רש"י קיימי כלומר דמשמע מדברי רש"י דמי שאין לו קרקע מתודה כגון פירות לקוחים וכו' אלא שהם דברי מותר דודאי דלדברי רש"י הוי כך ויותר נראה לומר דגרסי' מדבריהם מי שאין לו קרקע אינו מתודה וכו' ת"ש א"ר אלעזר וכו' מה עשה ולקח בית סלע וכו' קשה למה ליה שיעור סלע דקרקע כל שהו סגי לקנות עמה נכסים שאין להם אחריות כדקתני ההיא מתניתין שהביא למעלה בסמוך ואפשר דחכמים הם ואמר לו דצריך שיקנם ע"ג קרקע ובכל שהו הוה סגי אלא שהוא חשב דלא הוה סגי אם לא שיקנה שום שיעור מהקרקע ולקח שיעור סלע או טפח על טפח: בית סלע למאי חזי הכא לא שייך למפרך לדמי כדלקמן דלפירוש' קמא דהוי רוחב סלע כיון דהוי מקום קטן מהכיל אי אפשר לשים על גבי דמי מאה צאן ומאה חביות וללישנא בתרא דפירש רש"י ז"ל דהוי.

סלע ממש שהוא גבוה וחדוד ואין להעמיד עליו מאה צאן הכי נמי אין להעמיד עליו דמי מאה צאן כיון שהוא מקום משופע ואינו עשוי לקבל עליו שום דבר ולכך מוקי לה דנפיש טובא וכו' כנ"ל וראיתי להרש"ך בחלק ג' סימן ה' הרגיש בקושיא זו הניחה בצ"ע ומה שכתבתי הוא הנכון: אמרו לו אין לו תקנה מכאן היה משמע שצריך שיהיה לאדם קרקע מסוים מדאמרו אין לו תקנה וכו' והמפרשים כתבו דמ"ש צפוני זה לפ' הוא שרצה להקנות להם ג"כ קרקע ואפשר דחכמים אמרו לו שיקנה באגב והוא לא רצה להקנות להם בקרקע כל שהוא שאינו מסוים אלא רצה ליתן להם גם הקרקע במתנה: ועיין מה שכתבתי בספר ראש יוסף בזה בסימן ר"ב: לא סמכא דעתיה סבר שמיט וכו' קשה דאמאי לא זיכה לו על ידי אחר בהגבהה שיגביהנה לצורך חבירו ויניחנה במקומו עד שיבא בעל הדבר דהא קי"ל דהגבהה קונה בכל מקום ואפילו בבית המוכר ואין לומר דכיון שהגביה לצורך חבירו יוציאנה מרשותו דהא אפשר לעכב על ידו עד שיבא בעל הדבר: ונראה דכונת הנותן היתה לתת המתנה לאותו פלו' ולא תהיה עוד מוטל' עליו כלל ועיקר ואם היה מניחה בביתו אכתי צריך לשומרה תא שמע מעשה בר"ג וכו'.

קשה היכי מוכח מהתם דאפשר לומר שלפי שהיה לו לר"ג מקום המעשר הוא שזיכה אותו לו אבל מנלן דאם יזכה לו מקום אחר לא יקנה ולעולם דלא בעי' צבורים. ונראה דדייק מדקאמר ומקומו מושכר דלא היה ראוי לומר כי אם והקרקע קנוי לו אלא ודאי דקפיד דוקא למקומו ולא למקום אחר א"נ כיון דאיכא צדדים לומר אי בעי' צבורין או לא היה ראוי לר"ג להשכיר לו מקום אחר ולא מקום המעשר וילמד לנו דלא בעי' צבורין

תוס' מעשה בר"ג וכו' וק' דאם כן מה היה מועיל תקונו אדרבא גרע טפי וכו' וקשה דאיך הוא אדרבא גרע טפי וכו' דהא כן כתיב חיוב מיתה באוכל טבל כאוכל המעשר עצמו ועוד אדרבא האוכל טבל מתחילת אכילתו יש בו חיוב מיתה אבל כיון שהפריש המעשר אוכל בהיתר עד שישאר לבסוף חיוב המעשר ויאכלם ואפשר דאין חייבים מיתה באכילת אותו הטבל כיון שכבר הפריש ר"ג ת"ג והפריש ממנה הלוי ת"מ וכן היה נרא' לכאורה לדקדק מדברי הרמב"ם ז"ל ה' סנה' כשמנה הלאוין שחייבים מיתה בידי שמים.

עוד כתבו ז"ל ומיהו ק' איך יצא מביתו וכו' עם שרש"י ז"ל כבר תירצו באו' ששכח ולא תרם והשכחה אינה בידי אדם מ"מ מקשים התוס' ז"ל וכיון דחזקה על חבר וכו' היה לו לתת את לבו ולא יבא לידי שכחה. עוד כתבו ואו' ר"ת וכו' ומעשר שני ומעשר עני לעני ומתבערין בכל מקום וכו' נ"ל דיש טעות סופר בדברי התוס' הזאת מעש' ראשון ללוי ומעשר עני לעני מעשר שני וביכורים מתבערים בכל מקום ר"ש או' הביכורים נותנים לכהן וכו' והשתא ניחא דהתוס' תקנו דלא תקשי מתרומה גדולה דנראה ממתניתין דמסכת ביכורים שאין חייבים בביעור ולא הקשו מחלוקת מעשר שני דנר' הכא דנותנו לעני ועוד שלא מצינו בשום מקום מעשר שני ליתנו לעני אלא אוכלו בירוש' או מבערו מן העולם כשאי אפשר להוליכו לירושלים ומצאתי משנה שנויה במסכת מעשר שני כלשון שכתבתי והיא היא התוספתא ושהזכירו התוספות וגם מה שכתבו למעלה דבתוספתא תני אמר רבי יהושע היא משנה ערוכה ע"ש.

עוד כתבו ומעשה וכו' אבל לא היה חושש לא לקבוע מקום ולא להזכיר סכום שהיה יודע וכו' וקשה דלמה לא כתבו שהכל הפריש וקרא שם בביתו וקבע מקום והודיע לבני ביתו ולא היה מחוס' רק המדידה לבד לז"א עישור שאני עתיד למוד וכו' ומדברי התוס' פ"ק דמציעא נראה לכאורה דזה דעתם ואפשר לומר דר"ת חזר לדקדק בכאן לישנא יתירא דר"ג דקאמר עישור שאני עתיד למוד דמה לו להזכיר המדידה וכיון שלא היה צריך לצאת רק מאיסור זמן הביעור לא הי"ל כי אם לברר שם הבעלים למי יתן, אלאע"כ שלא קרא שם וגם לא קבע מקום לכך אמר מה שאני עתיד לפרוש ולתרו' וז"א שאני עתיד למוד עם היות שהכל חסר מעשים עם כל זה נכון לר' להושע דעכשיו אציל עצמי מאיסור הביעור: דף כו איבעיא להו מי בעינן אגב או לא מדקאמר בהני ברייתות דלעיל אמרו לו אין לו תקנה שיקנם אלא ע"ג קרקע אין לדקדק דבעי' אגב שהרי לא אמרו אין לו תקנה שיקנם אלא בקרקע דאפשר לדחוק דאע"ג דנקטי לאו דוקא תדע לך שהרי בדברי המקנים לא הוזכר אגב כלל אלא דק' דאדרבא ממעשה דר"ג שאמר נתון לר' יהושע ולא

הוזכר במלתיה לא אגב ולא קני יש להוכיח דלא בעי' לא אגב ולא קני דלשון נתון לרבי יהושע משמע דלא קאמר עוד דבור אחר.
ודע שהרמב"ם מפ' דהיכא דהוו צבורין לא בעינן אגב וקני ולפ"ז מ"ש בגמ' קתני כל הני נראה דקאי אמימרא דרבי יצחק דהוא הכרח דס"ל דלא בעינן צבורין ומכח הך מימר' הני עובדי נמי בהכי איירי אע"ג דאפשר לאוקמינהו בצבורין כדדחי' לעיל ובס' ראש יוסף הארכתי עוד בהבנת העניינים יפה.
ומטלטלין במתנה מהו וכו' ואע"ג דהמעשר לא הוי מתנה גמורה מ"מ כיון דיש להם לבעלים ליתנם למי שירצו והיינו טובת הנאה מקרי מתנה שדה לאו מטלטלין ואמר מהו וכו' ויל"ד תפשוט דהוצרך עוד לקבל שכר מרבי עקיבא דהא כיון דקבל שכר דר' יהושע יקנה אגב אותו קרקע מטלטלין לר"ע ומדהוצרך לקבל שכר ממנו שמעינן מטלטלי לא' והקרקע לא לא מהני.
ונראה דהוצרך לקבל ממנו שכר כדי שלא יטרח עצמו להוציאו משם איברא דבפרקא קמא דמציעא פריך דניקנינהו ניהלי' בחליפין ולא משני כי היכי דלא לטרחי להו עשה כן וע"כ צריך לתרץ התם דה"ק דלקני בחליפין ויעשה לו הטבה שיעזוב החטים שם ולא יטריח והתם בגמרא פריך הכי כי היכי דלא לקבל ממנו שום שכר וק"ל: תוס' ומקומו מושכר לו ושמא שכירות דאמר התם כשם שהקרקע וכו' דע כי קנין חליפין לא הוזכר במתניתין וכבר בא הטעם בדברי בעלי השיטות ועיין בהר"ן ז"ל וכיון דאיכא טעמא דמש"ה לא קתני מתני' גם הברייתא דקתני כשם שהקרקע נקנה וכו' אמתני' קאי ומתני' לא קתני חליפין ושיירו איברא דהברייתא היה ראוי שתפרש הקניינים אלא דק' דגם עיקר קנייני הקניינים לא תנא כלל ונראה דהתוספות דייקי מלישנא יתירא דסגי דליתני השכירות נקנה כקנין הקרקע ובפרט כסף ושטר וחזקה לומר דדוקא בהנך נקנה ולא עוד.
אמר רבא ל"ש אלא שנתן דמי כולן פרש"י אלא שנתן דמי כל המטלטל' והקרקע קשה למה ליה להזכיר קרקע דהקרקע בקנין חזק' סגי בלא נתינת דמים ובסוף לשונו ז"ל כתב אבל לא נתן לו דמי כל המטלטלין ולא הזכיר קרקע כלל וכך הוא האמת לע"ד דאין צריך נתינ' דמי הקרקע והזכיר קרקע משום דסתמא דמלתא הכי הוא שנותן לו מיד דמי הקרקע קודם שיקנה אגבו המטל' ועוד צריך להתיישב בזה.
תניא כוותיה דרבא יפה כח הכסף וכו' קשה אמאי לא קתני יפה כח כסף שפודין בו את הבן מה שאין כן בשטר וכמ"ש התוס' בריש פרקין ד"ה בפרוטה ואפשר דכיון דתני פדיון דהקדש דבמעשר לא חש להאריך. עוד יש לדקדק אמאי לא קתני יפה כח השטר והכסף שכן קונין באשה כי היכי דקתני בסמוך שהשטר מוציא באשה ונראה דמשום

חידוש' נקט ע"ע דאינו נקנה בחזקה כמו שנקנה העבד כנעני כדכתיב והתנחלתם אותם וכו' לרשת אחוזה.
ואין לדקדק אמאי לא קתני יפה כח השטר מכח הכסף שהשטר קונה אפי' בפחות מש"פ דאי כתבו על איסורי הנאה כשר ונראה דהאי מעניינו והאי מעניינו ומציאות השטר הוא הכתיבה שבו ועיקר קנין הכסף הוא שיווי הממון ופחות מש"פ אינו ממון ולא שייך למתני יפה כח חזקה שקונה בנכסי הגר דהא כסף ושטר לא שייך בנכסי הגר כלל וק"ל.
בד"א שנתן דמי כולן וכו' ויל"ד היכי מייתי קרקע למטלטלי דקרקע אין שום מקום לקנות באגב דאין קרקע נקנה אגב קרקע ולא שייך להיות קרקע אגבו ולכך ע"י המעות הוי כאלו הם סמוכים אבל במטלטלין כיון דשייכי להיות צבורין כי לא צבורין נמי מהני ומנלן דבעי' דמי כולן איברא שרש"י ז"ל כ' ומטר הנקנית עם הקרקע נמי כשדה שאינה סמוכה לו דמי וכו' והכונה דכיון שאין המט' על הקרקע בשעת הקנין הוה ליה כשדה שאינה סמוכה וכו' אבל גיר' הרי"ף והרא"ש נכונה יותר דגרסי אמר שמואל מכר לו עשר שדות כו' אמר רבא לא שנו וכו' וקאי מלתי' דשמואל ותניא כותיה דרבא וכו' וכולה איירי בקרקע אבל לשון לא שנו דקאי אמלתיה דשמואל הוא לשון דחוק דלשון לא שנו בכ"מ הוא על המשנה או הברייתא.
דע שהרב המגיד מפרש דברי הרמב"ם בדלא עייל ונפיק וכתב שמימרא זו היא בדעייל ונפיק ובפ"ק דמכירה בדין מכר לו י' שדות כתב דאיירי בדלא עייל ואפ"ה צריך שיתן כל הדמים ונמצא א"כ שדין המטלטלי חלוק מן הקרקע והוא באמת תימא גדול והטעם נ"ל דקנין אגב בקרקע גרוע משום דאין קרקע נקנה אגב קרקע ומשום הכי אפי' בדלא עייל צריך שיתן כל הדמים ומ"ש תניא כוותיה היא לענין הדמיון דבאח' מהם קנה כולן דהאי כי דיניה והאי כי דיני' וצ"ע.
מי דמי התם גופי' מחולקים וכו' פי' הכא איירי דקאמר קני קרקע זו כי התם אלא דגבי בהמה דהוי גופי' מוחלקים הכונה הוי זו דוקא ולא השאר אבל גבי קרקע כיון דסדנא דארעא חד היא הפי' הוא דבזו תקני השאר ולכך הוצרך בגמרא טעמא דסדנא ולא קאמר דהכא לא אמר זו דסתמא דמלתא דזו קאמר לקרקע שבפניו הריטב"א ז"ל דקדק משמעתין שאפי' אם פירש המוכר בדבר שאינו קונה מן הדין שיקנה דלא קני ונ"ל דהיינו דוקא שאמ' שקנה סתם אבל אמר שיודע שאין הדין כך או אפי' לא אמר כן אלא יקנה דבר זה סגי ולפ"ז אם פירש שיקנה באגב בלא מעות מהני וכ"כ הרב רבי' ירוחם וכן דקדקתי אני בפירושי לטור ז"ל ע"ש: תוס' בד"א וכו' וא' ר"ח דבמתנה מיהא וכו' פי' ובברייתא דקתני יפה כח חזקה קאי אמתנה ומן הראוי היה לפרש דין המתנה

וסיים ואמר שחזקה וכו' לאשמועינן דין המכירה דצריך דמי כולן וכדי לסיים בה בד"א שנתן דמי כולן.
נקט לשון מכירה ולדעת ה"ר שמואל מאיבור' צ"ל דקאי אהנך תרי קושיי ולקמייתא כתב והשתא ניחא וכו' ומ"ש ובהאי נמי איכא וכו' הוא תיקון לקושיא אחרינא שהקשה והלא חזקה אינה מועלת בלא כסף. פיסקא מוקים וכו' האי ארוסה ה"ד אילימא וכו' פרש"י ומילי מילי וכו' הכונה דאלו תפרש גלגול כמו לבסוף א"צ לאוקמא למילי מילי ואע"ג דאפ"ה הוי מילי מילי דהא כנוסה ושומרת יבם לא דמיא לארוסה ונשואה וע"כ לכנוס' מגלגלים אם לא שטי' שומרת יבם ולנשואה שלא שטי' ארוסה מ"מ מילי מילי דהכא היינו כל חדא דהנך דקתני באפי' נפש' חוץ מאמן מאיש אחר דסתם מוכרח ע"י גלגול משום דא"א בענין אחר.
אילימא דקינא לה כשהיא ארוסה וכו' השתא לא אסיק אדעתיה דתחת אישך אמר רחמנא וכו' והיה ס"ל דהתורה אפילו בארוסה איירי. וקשה דא"כ תקשי מאי דהקשו התוס' הא לא כתיב אלא תרי אמן והתו' תירצו דלכל מאי דכתיבי בקרא בהדיא סגי בחד והשתא אי ארוסה הוי מפורש לישתוק מחד אמן וקאי אכיליה מלתא דקרא ואי צריך לכל מאי דכתיב בקרא חד קרא לבעי כמה אמנים.
ונראה שדעת המקשה היה דמכח אמן יתירא דרשינן ארוסה ואישך לאו דוקא ומשני דתחת אישך אמר רחמנא ואין לשנות ממשמעות אישך בשום פנים. עוד קשה לוקמא דקינ' לה כשהיא ארוסה ונשאה ונסתע דכה"ג אמר רב פפא ביבמות דמשקה לה ונראה דללישנא משמע קינוי וסתירה ועיין בהריטב"א ז"ל: דף כח תנא דבי רבי ישמעאל ק"ו ומה סוטה וכו'.
וקשה מה לסוטה שכן שבועתה על הספק וכיון דהחמירה תורה בשבוע' החמיר בגלגול משא"כ בממון והיכי קאמר אשכחן ודאי לא אתיא לן. ונראה דכיון דשבועתה היתי' על הספק בדין היה שלא יגלגלו עליה.
נאמרה שבועה בחוץ וכו' אף ע"פ שהתוס' קראו לזה מה מצינו והיה נראה דאיכא פירכא עצומה מה לשבועה האמורה בפנים שכן כל עיקר שבועתה באה על הספק שכך כתבו התוספות דמשום שכל שבועתה תה ספק מגלגלין בספק וכו' מ"מ נראה דהכא הוי כעין גילוי מלתא בעלמא דלא פרכי' ולא מידי.
ממזר סופג את הארבעים דוקא משום דקראו ממזר לבד אבל אם קראו ממזר בן ממזר נראה דחייב שתים ואם אמר לו אביך ואתה ממזרים נראה דאינו חייב כ"א מלקות א'

ויש ללמוד כל זה מתשובת הרב ה"ר יוסף ן' מיגאש מי שאמר לחבירורשע בן רשע טמא בן טמא ממזר בן ממזר ולא השיבו המתחרף דבר ויש עדים בזה.
תשובה זה שחרף את חבירו חייב ב' מלקיות על מ"ש לו טמא בן טמא רשע בן רשע ומותר לו לדחקו בפרנסתו ולהזיקו נוסף על מה שנזכר במ"ש הקורא לחבירו ממזר סופג את הארבעים רשע יורד עמו לחייו והואיל וקרא לאביו ומה שחייבתי ב' מלקיות עם היות הדבר ידוע שמי שהוא ממזר בנו וזרעו עד סוף כל העולם ממזרים והואיל וקרא לאביו ממזר הנה נתחייב שיהיה הוא וזרעו ממזרים להיות שהקדים לקרא ממזר לבן קודם לפי שהיה אפשר שיהיה הבן ממזר והאב כשר וזה צירף עוד האב לו באמרו עליו ממזר נתחייב בזה ב' מלקיות שאם הפך והקדים האב בזה לבן לא היה מתחייב כ"א מלקות א' מהטעם שאמרנו ע"כ.
ואם אדם היה מתקוטט עם חבירו ובכלל הדברים אמר לי' אני איני ממזר או איני רשע בזה כתב הרב מהר"ם אלישקאר בסימן פ"א דהוי כאילו פירש וא"ל כמוך וכאלו א"ל בפירוש שהוא ממזר או רשע דאל"כ לאיזה ענין אמר אני איני כך והלא האחר לא אמר לו שהוא כך לשישוב לו אני איני כך אלא פשיטא דאין הכוונה אלא אני איני כך כמוך והביא ראיה לדבריו ע"ש.
ההוא שמותי וכו' והטעם דכל ישראל בחזק' כשרים הם והא דהיה או' השבע לי שאין עבדי אתה אע"פ שהיה כפי דעתו כנעני וחשוד על השבועה אפי מה שהיה מחוייב לו ממק"א מ"מ רוצה הוא בכך ומאמינו כדבריו. מתני' כל הנעשה דמים באחר וכו' גמ' ש"מ מטבע נעשה חליפין ק' דהא ע"כ אליבא דר"נ למאי דסליק אדעתין צריך לתרץ מתני' יש דמים שהם כחליפין וא"כ למ"ד אין מטבע נעשה חליפין יתרץ נמי מתני הכי ויאמר יש דמים שהם כחליפין וכו'.
ונראה דהמקשה לא איכפת ליה לתרץ אליבא דר"נ וגם כי היה נראה לו דוחק לאוקמא מתני' ביש דמים וכו' ובמסכ' מציעא הארכתי בשמעתא זו בדקדוקים רבים ע"ש: תו' כיצד החליף וכו' ואומר ר"י וכו' בהנאת קבלת וכו' פי' שבאותה הנאה שקבל ממנו דמי הפרה והיינו במקום קנין סודר ובעבור אותה הנאה מקנה לו השור ומ"ש בעבור דבר שנותן לו פי' שהשור מקנהו בעבור הדבר שנותן לו והיינו הדמים דהוא שווי השור כנראה מהכרח ההיא דפרק הזהב ויש הבנה אחרת בדבריהם במ"ש בעבור דבר שנותן הוא המעות שעושה ממנו הקנין ולא אאריך לפרשה לפי שהראשון עיקר.
ופירי נמי פי' רש"י כל מידי דלא הוי כלי פירי קרי ליה וכו' פי' קרי ליה כלומר דהוי הדין כמו פירי וז"ש בסמוך משום דפירי שכיחי וכו' ולריש לקיש וכו' פי' רש"י מוקי למתני'

כרב ששת כל הנישום ובסמוך כתב היכי מתרץ לה למתניתין בין למאי דסליק אדעתין מעיקרא בין למאי דאוקימנא ע"כ, והנראה דמעיקרא קאמר דמתרץ כל הנישום והוא האמת אבל אי סבר כרב נחמן פריך היכי מתרץ לה בין למאי דאוקימנא וכו' כלומר דהא כיון דאי אפשר ליישבו כרב נחמן נאמר דהא יש מקום ליישבו כפי' הקס"ד לז"א דא"א לתרץ בין למאי דסליק אדעתיה וכו' ומוהרש"ך זלה"ה בח"ג כתב תיקון לזה דלריש לקיש דמשיכה קונה אפילו קנין סודר לא קני והיא דבר קשה מאד ודבריו צ"ע ולענין הלכה יש בזה אריכות דברים הארכתי בביאורי לח"מ ואעתיק אותו פה כדי שלא יחסר מאומה.

הנה הרי"ף בפרק הזהב כתב בביאור הך שמעת' דכל הנעשה דמים באחר דכל מאי דשקלינן וטרינן בהך דאקשי' הניחא לרב ששת וכו' ואוקמי' ביש דמים שהם כחליפין היינו דוק' למאי דסליק אדעתין מעיקרא דלמאי דמוקי רב יהודה כל הנישום לא קשיא ולא מידי דפרה וחמור תרוייהו עושים מהם חליפין משום דדמו לכלי והוא כפי' היש משנין שכתב רש"י בהאשה נקנית.

ויל"ד בדברי הרי"ף ז"ל במ"ש בפי' ויש דמים ז"ל כלומר קתני רישא מטבע בתורת חליפין שנעשה חליפין והדר תני ביש מטבע שלא ניתן בתורת חליפין וקונה וכו' ועלה קתני כיצד וכו' דמי הזקיקו לפ' דתרתי קתני ולא פי' רישא וסיפא כולה בחדא ביש דמים וכל הנעשה דמים באחר היינו כל המטלטלין שאדם שם לחבירו וזה נ"ל ברור לפי שיטתו ז"ל דקושיית הגמר' היא למאי דסליק אדעתין מעיקרא דמטבע נעשה חליפין דאז הוא הכרח גמור לומר דיש דמים היינו בסיפא אבל הרישא היינו דין המטבע שנעשה חליפין אבל רש"י ז"ל מפרש דהך קושיא דגמרא קאי בין אמאי דסליק אדעתין מעיקרא בין אמאי דאוקימנא כל הנישום לכך הוזקק לפרש בפירוש יש דמים בשני אופנים שלכאורה היה נראה שהיה סותר דבריו שמעיקרא היה אומר דמיירי שמכר לו בכך וכך וכו' והתנאי לא נעשה עדיין רק שתחלה מכר השור ומשכו זה ונתחייב לו המעות ובסמוך כתב והכי קאמר כל הנישום כל המטלטלין שאדם שם לחבירו וכו' כנראה שמתחלה על תנאי זה נתנו.

ונראה שהב' פירושים מתקיימים במשנה למאי דאוקימנ' השתא אליבא דרב יהודה ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא ויש לי אריכות דברים הארכתי בחידושי למס' מציעא.

עוד כתב הרי"ף ז"ל בסוף דבריו וכל כי האי שקלא וטריא וכו' הא תירוצא נמי הלכתא הוא וכו' דבריו תמוהים דהא באיזה מקום נדחה התירוץ דפירי עבדי חליפין אי משום דפריך בגמרא הניחא לרב ששת אלא לרב נחמן וכו' אין ראיה משם לפי שבעל הגמ'

רצה לתקן דברי רב נחמן למאי דאוקימנא מעיקרא אבל לפי המסקנא מנלן דקאי ההוא תירוצא והרא"ש ז"ל נתעורר בקצת מזה ומדברי הרי"ף עצמן הם דברים קשים להולמם. ודעתו של הרי"ף ז"ל בזה הוא דכיון שמצי' בתלמוד דקאמר ההוא תירוצא אליבא דרב נחמן כיון שלא מצינו בפירוש שנדחה הפירוש אמרינן דהלכתא היא. והרא"ש ז"ל ביקש מקום לקיים דברי הרי"ף וכתב דטעמו מדקאמרינן לקמן גבי מכור לי באלו קנה משום דהוי מלתא דלא שכיח והוא הדין נמי הכא.

ובאמת שיש חילוק דההיא הוי מלתא דלא שכיח בהחלט וכן צריך לתרץ לדעת רבי' האי ז"ל שכתבו הגהות מיימון וסמ"ג בההיא תירוצא דיש דמים וכו' לא נאמר אלא למאי דסליק אדעתין מעיקרא עוד קשה לדעת הרי"ף בהך תירוצא דיש דמים היא למאי דסליק מעיקרא אדעתיה דהיינו מטבע אמאי דחיק לאוקמי סיפא דכיצד ביש דמים שהם כחליפין לוקמא במטלטלין כגון פרה וחמור כדמוקי רב יהודה ורישא אשמועינן דמטבע נעשה חליפין וסיפא אשמועינן דפרה וחמור הוו כלי.

ונראה שידעת הרי"ף אין זה חידוש דפשיטא דפרה וחמור מקרו כלי ואי קשיא א"כ לרב יהודה נמי מאי קא משמע לן מתני'. נראה דלא דמי דבשלמא לרב יהודה דמוקי כולה מתני' בחדא מלתא איכא למימר דמתני' דינא אתא לאשמועינן דכלי בכלי קני אבל לפי מאי דסליק אדעתין דרישא הוי במטבע וקאי במטבע וסיים בפרה וחמור על כרחי' לחידוש' רבה קעביד הכי וזה אינו כדפרישית עוד יל"ד לדעת הרי"ף כיון דמעיקרא דהוה מוקי מתני' ביש דמים שהם כחליפין ולא הוה קשיתי' אלא רישא דכל הנעשה דמשמע מינה דמטבע נעשה חליפין אמאי לא קמשני רב יהודה כולה ביש דמים שהם כחליפין ורישא וסיפא חדא מלתא היא וכמו שפירש רש"י ז"ל ונראה דאין הכי נמי מצי רב יהודה לשנוי הכי אלא דמשני הכי רב יהודה משום דלישנא דמתניתין דכיון שזכה זה דקתני משמע דלא בדמי המכר איירי אלא במה שקונה עכשיו.

וראיתי אל הרב בעל המאור שהקשה על דברי הרי"ף דמאי דוחקי' לאוקמי לריש לקיש ע"כ כרב ששת וכו' ליתרצא למתני' הכי וכל הנישום ע"כ ביאור דבריו דכיון דכל הסוגיא היא לפי הס"ד א"כ מאי דוחקי' דגמרא לפי הקס"ד לתרץ דע"כ וכו' לימא דרישא איירי במטבע שנעשה חליפין וסיפא איירי על דרך שמפרש רב יהודה דפרה וחמור הוי כעין כלי אלא דתמיה לי על דברי הרב בעל המאור אמאי קאמר הכי על דברי ריש לקיש דהא קושיא זו גם אדברי רב נחמן קיימא דאמאי אוקמוה לפי מאי דסליק אדעתין ביש דמים וכו' ולא בכל הנישום והיא הקושיא שהקשיתי למעלה על דברי הרי"ף למעיין בו ונר'

שהרב בעל המאור לישנא דגמרא קשיתי' דאמר ע"כ כרב ששת ס"ל לשון ע"כ משמע שהוא דבר מוכרח אין עוד תירוץ אחר מלבדו.
והרמב"ן ז"ל הליץ בעד הרי"ף בזה דלאו קושיא היא כלל דהשתא מטבע קתני רישא דקני ואע"ג דדעתיה אצורתא שאר כלים וב"ח דבכלל כלים הם צריכי למימר משו"ה לא מפרקי' הכי. ויש לדחות זה ולומר דלפי הס"ד דרישא איירי במטבע התנא הוה ס"ל דמטבע נעשה חליפין ע"כ הוי משום דמטבע נמי הוי כלי דאל"כ אמאי נעשה חליפין וזהו טעם האו' דמטבע נעשה חליפין וכ"כ התו' פ' הזהב גבי פלוגתא דרב ולוי ודעתם אליבאדמ"ד דאין מטבע נעשה חליפין הוצרך תלמודא לומר משום דדעתיה אצורתא וכו' וכיון דדין מטבע נעשה חליפין הוא מטעם דהוי כלי הוצרך ללמדנו אחר כך דין החליף שור בפרה לאשמועי' דלא להוי פירי וכמו שהוא לפי האמת לדעתו של רש"י.
עוד טען עליו בעל המאור דפרה ושור איקרי פרי מהמדרש דדרשי' מה הפרט מפורש פרי מפרי וכו'. ויש להשיב דקרי ליה פרי מפרי משום דהוי דבר הנולד מדבר אחר ולד מולד וגפן מחרצן וכמו שכתב רש"י ז"ל בריש פ' מרובה.
ועוד דנקט לשון זה משום יין. ועוד אפילו תימא דהוי פירי עושים בו חליפין משום דדמו לנעל דכיון דמשתמשים בו דמי לכלי וכ"כ התוספות בפ' האשה נקני שמטעם זה מקיימי ר"י ור"ת פי' היש משנין שפרש"י שם והוא פי' הרי"ף ז"ל.
ובאמת שיש להשיב על כל מה שכתב בעל המאור ועל מה שטען עליו הרמב"ן ז"ל והם דברים ארוכים לא אביא בזה רק מה שהוא לענין הדין ולא יותר. ולפסקא דמלתא בפי' יש דמים דברי הרי"ף הם כדברי רש"י בהזהב ובקדושין אלא שבהזהב פי' עוד שהתנאי היה בעת המכירה ולא ראיתי פירושו בשום אחד מהמפרשים ז"ל.
גם שכפי זה נראה שיקשה לרש"י ז"ל הברייתא דפרתך בכמה וכו' הארכתי בב"מ בס"ד באורך. ועל הרב הגדול מוהרי"ק תמהתי שכתב דברי רש"י ז"ל בפי' יש דמים וכו' שמכר לו שור וכו' ונתחייב מעות וכו' והיינו כדברי הרי"ף ז"ל וכתב א' הרי"ף כתב וכו' כנראה שיש חילוק ביניהם ולא מצאתי חילוק כלל ואם בעבור שרש"י הזכיר שאמר הלוקח והרי"ף ז"ל כתב שאמר לו המוכר וכו' זה אינו מעלה ומוריד לענין הדין ועוד שרש"י ז"ל בהאשה נקנית בפירוש יש דמים כתב שא"ל המוכר וכו' וכדברי הרי"ף ז"ל ובעיקרא דמלתא איך קונין במעות אלו דהוו הלואה.
הרי"ף ז"ל סתם דבריו ביותר ולא כתב מזה כלום אבל הרב המגיד כתב בשם הרמב"ן והרשב"א ז"ל דאינו קונה אלא א"כ אמר בהנאת מחילת מלוה והם מפרשים כן על דברי הרי"ף שהרי כתבו שהרי"ף לא הביא בהלכות ההיא דפרק האיש מקדש משום דסמך

לו על מאי דכתב שאין אשה מתקדשת במלוה ע"כ צריך לפרש ההיא דפרק הזהב דיש דמים וכו' בהנאת מחילת מלוה כדפרישית אבל בדעת הרמב"ם ז"ל אי אפשר לפרש כן כלל שהרי הוא ז"ל פי' בהלכות אישות פ"ה אפי' הנאת מחילת מלוה דצריך שיתנה כן בשעת נתינת המעות וז"ש ה"ה בפ"ה מהלכות מכירה ז"ל ולפי מה שפירש רש"י ור"י בהנאת מחילת מלוה אף כאן וכו'.

גם לשון הרמב"ם בהלכות מכירה יורה דלאו בהנאת מחילת מלוה איירי והקשו עליו מהסוגיא דהאי' מקדש והרב המגיד ז"ל הליץ בעדו וכתב דסמך לו על הסוגיא דפ' הזהב הנאמרת במקומה ופי' דבריו היינו דוקא בענין מכר הוא דסמך לו על הך סוגיא אבל לענין קדושין ס"ל דאינה מקודשת דהאשה לא סמכא דעתה.

והרמב"ם ז"ל מחלק בין מלוה המחוייבים מחמת מכר לשאר מלוה דמלוה המחוייבת מחמת מכר כיון דלא שכיח ס"ל ז"ל דאוקמוה אדין תורה ולא תקנו בו משיכה אבל בשאר מלוה כתב בפרק ז' דהוי במי שפרע והיינו ודאי משום דדבר תורה מעות קונות.

ואי קשיא לך כיון דמעות אינם בעולם במה יקנה דהא הך קושיא הקשה ה"ה בפ"ה מהלכות מכירה ותירץ דכיון דמעות מכר נינהו הוה ליה כאילו לא נתחייב לעולם אבל במלוה סתם שהמעות אינם בעולם מה יתרץ ז"ל.

ונראה דבמעות דשאר הלואה ס"ל ז"ל דכיון דנתן לו מעות מעיקרא סמיך המוכר דעתו וה"ל כאילו הם בעין ולא הוקשה אל ה' המגיד כי אם במעות מכר שמעולם לא נמצאו מעות בעולם והוצרך לתרץ מה שתירץ אבל בשאר מעות הלואה דעלמא פשיט' ופשיט' דמהני ולכך בקרקע קנה אבל הלשון שכתב ה"ה בפ"ה קש' ביותר שסיים וכתב ומ"מ חייב בהם מי שפרע כנראה דשאר מעות דהלואה גריעי ולדעתו ז"ל תקשי לן בקרקע אמאי קני ובמטלטלין אמאי קאי במי שפרע ומ"מ דברי הרמב"ם ז"ל א"א לפרשן על אופן אחר וניחא לי בזה קושיא, אחריתי שהיה תמיה לי על דברי הרמב"ם ז"ל שדחה הסוגיא דפרק האיש מקדש מפני הסוגיא דפ' הזהב.

ולמה לא פירש הב' סוגיות בהסכמה אחת ויאמר שכלן מתאימות וההיא דפ' הזהב שאני דהוו מחמת מכר דהוי כאילו המעות הן בעין וכמ"ש הרב המגיד ז"ל אלא שבזה הדבר מחוור דאדרבא בשאר מעות הלואה הוו מעות יותר בעין ולהכי אוקמינין הדין אתקנתא דרבנן דצריך משיכה והאחר מקבל מי שפרע ובקרקע דליכא משיכה קני קנין גמור בחוב מחמת מכר הוי מלתא דלא שכיח ואוקמינן אדין תורה אחר ימים באו לידי תשובות הרי"ן מיגא"ש ז"ל וראיתי שמחלק כפי מה שהקשיתי על דברי הרמב"ם ז"ל וז"ל שאלה אם היה לראובן אצל שמעון חוב ופסק עמו בהם סחורה וחזר בו א' מהם

עד שנתפשרו אם נכריח אותו שיתן לו הסחורה ונאמר בו מלתא דלא שכיח לא גזור בה רבנן אם בזה בא לשון הגמ' אם לא לפי שנפל בזה מחלוקת גדולה.
תשובה אם היה לראובן אצל שמעון חוב ופסק בו סחורה עמו לא קנה הקונה אותה הסחורה והחוזר בו אינו חייב בזה מי שפרע לאמרם המקדש במלוה אינה מקודשת מ"ט מלוה להוצאה ניתנה ואמרו נימא כתנאי המקדש במלוה אינה מקודשת וי"א ה"ז מקודשת מאי לאו בהא קמפלגי דמר סבר מלוה להוצאה ניתנה ומר סבר מלוה לאו להוצאה ניתנה וכו' ותסברא אימא סיפא ושוין במכר וכו' ואי אמרת מלוה להוצאה ניתנה במאי קני והעמיד התלמוד מה שאמרו המקדש במלוה כגון שאמר לה התקדשי במנה ונמצא מנה חסר דינר ודכוותה גבי מכר כגון שא"ל מכור לי חפץ זה במלוה שיש לי בידך לא קנה משום דמלוה להוצאה ניתנה וכמו שלא נתן לו מעות דמי ומ"ש מלתא דלא שכיח לא גזור רבנן הוא במי שהחליף דמי שור שאותם דמי שור אינם מלוה אצל קונה השור כדי שנא' להוצאה נתנה הנה הוא כמי שהביא המעות בעת שקנה ממנו הפרה ולהיות הדבר מלתא דלא שכיח לפי שהמעות היו מוקדמים אצל בעל הפרה קודם שדבר עמו על קנייתה העמדנוהו על ד"ת וקנו לו מעותיו משום דמילתא דלא שכיח לא גזרו רבנן אבל מי שהיה לו חוב אצל חבירו ופסק עמו בסחורה אין אומרי' בו דין זה לפי שאותו החוב מלוה ומלוה להוצאה ניתנה וכמו שלא נתן לו כלום דמי וכבר בארתי לך זה ימים חילוק זה שראיתי בין שני מאמרים אלו ובירורתי אותו יפה והוא ענין טוב ומקודם היה קשה אלינו עד שנתברר חילוק זה ביניהם עכ"ל הר"י ן' מיג"ש ז"ל והוא חילוק ראוי למי שאמרו אלא שתלמידו הרמב"ם סברתו בהפך וס"ל דבשאר מלוה ראוי לקנות יותר כיון שהלוה קבלם סמכה דעתו בזה וגמר ומקנה.
ודעת הראב"ד ז"ל בהשגות דדמים מחמת מכר הוי מלתא דשכיח ולא הוי מלוה ומטעם שכתב הרי"ן מיג"ש ז"ל דהוי כאלו המעות בעין וכיון דלא הוו מלתא דלא שכיח לא אוקמוה ליה אדין תורה ואם חזר בו קאי במי שפרע ומפרש ההיא דיש דמים שהם כחליפין כשאין דמי השור ידועים דהיינו כההיא דרב הונא דמכור לי באלו קנה משום דהוי מלתא דלא שכיח והרמב"ם ז"ל אע"ג דס"ל דאין הלכה כסוגיא דהאיש מקדש במאי דקאמר ושוין במכר וכו' מ"מ האוקימתא הנאמרת שם במנה חסר דינר וכו' ס"ל דהיא אוקימתא אמיתית לפי האמת אע"ג שהקושיא בטלה מההיא דפ' הזהב.
והרא"ש ז"ל בפ' הזהב סתם דבריו ופי' טעם לדברי הרי"ף ז"ל דאוקימתא דיש דמים היא אמיתית מההיא דרב הונא מכור לי באלו ובפ' האשה נקנית פירש דבריו וכתב ז"ל אמר אביי המקדש במלוה וכו' אבל אם אמר בהנאת מחילת מלוה מקודשת וכו' תדע

לך דאמרינן לקמן דבמכר יש דמים שהם כחליפין כיצד החליף דמי שור בפרה או דמי חמור בשור פי' אם מכר לו שור וא"ל אח"כ הקונה דמי שור שאתה חייב לי פרתך תהא קנויה לי קונה משום דד"ת מעות קונות וחכמים תקנו שלא יהיו מעות קונות ומלתא דלא שכיחא כי האי לא תקנו והיאך קונה באלו המעות והא מלוה נינהו אלא במחילת המלוה עכ"ל הרי לך שדברי תורה עניים במקומן ועשירים במק"א ובהדיא פי' הרא"ש ז"ל דבריו בההיא דיש דמים שהם כחליפין דאיירי בהנאת מחילת מלוה וכמו שכתבו הרמב"ן והרשב"א ז"ל ועל הרב הגדול מוהרי"ק זלה"ה יש לתמוה שכתב ז"ל שהרא"ש ס"ל כהרמב"ן והרשב"א וכתב ז"ל ואפ"ה בהאי דינא דראובן שאמר לשמעון מכור לי חפץ שלך בדמים שאתה חייב לי וכו' סובר הרא"ש דקנה כמ"ש בסמוך בשמו משום דהוי מלתא דלא שכיח אוקימנא אדין תורה ועשו כאילו אין הדמים מלוה עכ"ל במחילת כ"ת אלף פעמים נראה דזה אינו שהרי כתבתי לשונו דפרק האשה נקנית דאוקי לה בהנאת מחילת מלוה ולדעתו ז"ל תקשי וכי משום דהוי מלתא דלא שכיח יקנה במעות שאין להם שום קנייה הא לא אמרינן מלתא דלא שכיח לא גזרו בהו רבנן אלא דוקא בקונה מן התורה במעות ועזבו חכמים הדין על התורה אבל לא אמרו שיקנה במעות שאין להם קנייה כלל והרב בעל הטורים סתם בזה הרמב"ם ואין ללמוד ממנו דעתו מכאן אלא נלמוד מן המפורש שכתוב בסימן ר"ד דעת הרא"ש בזה דכתב דלא קנה אלא אם אמר בהנאת מחילת מלוה.

נקטינן כללא מאי דכתיבנא שמוכר לחבירו דבר שיש לו בחוב על חבירו ואפי' היה בחוב שהיה אצלו מחמת מכר לדעת הרמב"ן והרשב"א והתוספות בפרק הזהב והרא"ש לא הוי המכר מכר ואם אמר בהנאת מחילת מלוה זו מכור לי במעות שהם מחמת מכר קנה קנין גמור וא"צ משיכה ונשאר דמי הלואה קנה לענין מי שפרע.

ולדעת הראב"ד בחוב מחמת מכר קנה לענין מי שפרע ואין צריך שיאמר בהנאת מחילת מלוה ובשאר מלוה לא קני כלל אא"כ אמר מחמת מחילת מלוה דאז נ"ל דלדעתו הו' כשאר דמים ויש בהם תקנה דרבנן ולהר"י ן' מיגש ז"ל במעות הלואה שהם מחמת מכר קנה קנין גמור אפילו לא אמר בהנאת מחילת מלוה וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל בזה אבל בשאר דמי מלוה לדעתו ז"ל לא קנה כלל.

ולדעת הרמב"ם במטל' קנה לענין מי שפרע ובקרקע קנה קנין גמור ורב האי גאון פסק מי שהחליף דמי שור לא קנה שהרי כל אותה סוגיא הוא למאי דסליק אדעתין אבל דברי רב יהודה עיקר הביאו דבריו הסמ"ג והגהות מיימון. ונראה דלדבריו בהנאת מחילת מלוה אפשר דמהני.

ויש לחקור אם היה לו לראובן אצל שמעון חוב מחמת הלואה שהלוה לו ראובן לשמעון ולוי היה חייב לשמעון חוב מחמת מכר שמכר שמעון ללוי דהשתא הוו דמי מכר ושמעון המחה את לוי אצל ראובן בעד דמי הלואתו והיתה לו ללוי פרה ואמר לראובן הרי פרתי קנויה לך בעד חובי שאני חייב לך יש להסתפק אי דיינינן ליה כדמי מכר כיון שהמעות שהיה חייב שמעון לראובן לא היו כ"א דמי הלואה לא גרע מגברא דאתו מחמתיה ולא יהיה לראובן יותר יפוי כח להיותם אצל לוי.

ונראה לי דכיון דטעמא דדמי מכר לדעת הרב רבינו משה בן מיימון וסייעתו הוי משום דדעת המוכר סמיך אדעתיה כאילו המעות בעין כמו כן הכא ולדעת החולקים על הרמב"ם אין נפקותא בדין דלעולם לא קנה והדברים עתיקים זה כתבתי מעט מהרבה שיש מן העומק בדברי המדברים בזה והאל יצילנו משגיאות מתנ' רשות הגבוה וכו' בית זה הקדש ולא מבעיא אם אמר זה שהוא בפניו אלא אפי' שהוא בסוף העולם קנה.

משכו במנפ יל"ד למה לא נקט חלוקות אלו היכא דקנה הגזבר מהדיוט שאם משכו הגזבר במנה ולא הספיק לפדותו עד שעמד במאתים אינו נותן אלא מנה דלא גרע מהקדש וכן בשאר החלוקות הם הפך ההדיוט ונראה דאה"נ אלא נקט התנא הני בהדיוט משום. הך קידוש' דקאמר אטו הדיוט לאו במי שפרע וכו' א"נ דנקטי בהדיוט משום דעיקר קרא דונתן הכסף וכו' איירי בהדיוט הקונה מן ההקדש.

תוס' משכו וכו' וכיון דמשכו במאתים וכו' ק' דהוה ראוי שיקשו תיסוק ליה משום אמירה ואמאי איצטריכו לו' וכיון דמשכו וכו' ובפרק יש נוחלין הקשו כמו שכתבתי ודוחק לומר דכיון שמשכו המאת דכיון דמשכו פשיטא דאינו יכול לחזור אפי' בהדיוט וכיון שכן תיפוק ליה מטעם אמירה לגבוה: דף כט מתני' כל מצות האב על הבן וכו' חוץ מבל תשחית וכו' רש"י ז"ל נקט בלישנא כסדר הכתוב בתורה וק"ל: גמרא מאי כל מצות וכו' אילימא וכו' דמחייב ברא למעבד לאבא פי' וסיפא דקתני כל מצות האב על הבן היינו כל מצות דמחייב אבא למעבד לברא.

וקשה דא"כ היכי קתני מתני' ברישא דנשים פטורות הא הויא מ"ע שלא הזמן גרמא דקתני מתני' בהדיא דנשים חייבות ונראה דנשים חייבות דקתני היינו בשאר מצות חוץ ממצות האב על הבן או מצות התלויות בבן על האב ואינם בכלל. למולו מנלן פי' ודילמא כל שאר מצות חיוב האדם לעשותן לא שחייב האדם לעשותן לבנו וכשתירץ לו מקראי דחייב השתא בעי קרא לדידי' דמנלן דמחייב לממהל נפשי' דילמא מצות מילה אינה תלויה אלא על האב לעשות' לבנו לא שיהא הוא עצמו חייב למול את עצמו: והא דלא מוכח מקרא דוביום השמיני משום דלא מסיים קרא לאב שימול את בנו בהדיא ואפשר

דוביום השמיני ימול לכל אחד מישראל קאמר: והיכא דלא מהליה אבוה וכו' והיכא דלא מהלי' בי דינא וכו' מלישנא דגמרא נראה דכך הוא היכא דלא מהליה אבוה לענין חיוב ב"ד כמו היכא דלא מהללהו בי דינא שחייב הוא עצמו אבל מלשון הרמב"ם אינו נראה כן שכתב בפ"א מהלכות מילה אין מלין בנו של אדם שלא מדעתו אא"כ עבר ונמנע למולו שב"ד מלין אותו בע"כ נתעלם מב"ד ולא מלו אותו כשיגדל הוא חייב וכו' והנה באביו כתב עבד ונמנע ובב"ד נתעלם והרב מוהרי"ק זלה"ה נתעורר בזה ועדיין אין דבריו ז"ל מספיקין ומלשון הרמב"ם נראה דוקא עבר ונמנע הא אם נאנס ולא מל אותו יחייבו לאב לעשות ואין בי"ד מצווי' לעשות ויש לחלק בדין זה לדין שכתב הרמב"ם בסוף הלכות שחיטה אם לא כסהו וראהו אחר חויב לכסות ואיתא בחולין פרק כיסוי הדם ולא אמרינן שיזהרו לשוחט לכסות דהתם לא הזכיר בבירור לשוחט ואע"ג דקו"ל דאם שחט וקדם אחר וכיסה משלם לו י' זוזים וכמ"ש הרמב"ם פ"ז מהלכות חובל ומזיק יעו"ש ועוד צ"ע: והא דאמרינן לגבי מילה דאיצטריך קרא לבי דינא ואילו בענין פדיון לא אמרינן שחייבים ב"ד לפדותו היינו טעמא דבשלמא במילה דליכא חסרון כיס מש"ה חייבים ב"ד אבל בפדיון הבן דאיכא חסרון כיס לתת ה' סלעים לכהן אין ב"ד מוזהרין עליו אשכחן מיד לדורות וכו' תנא דבי רבי ישמעאל וכו' צו את יהושע היינו מיד וקשה למה לא הוכיח רבי ישמעאל מיד מקרא דאברהם שהביא בשה"ג דהיינו מיד: ונראה דמצות המילה הוא ג"כ לורות ודוקא ביהושע הוא מיד אבל בקרא דאי סתם הוי ג"כ לדורות כמ"ש שם אשר צוה ה' והלאה: תוס' אותו וכו' וי"ל דאתא כמאן דאמר התם וכו'. וקשה דכיון דקרא מיותר הוא א"כ למ"ד שאינה נוהגת אלא ביום קרא מאי עביד ליה ונראה דלא דריש קרא דאותו. ועוד קשה כיון דהכא מאי דהוי מ"ע שלא הזמן גרמא מהך טעמא הא בתפילין כתבו התוס' לקמן בד"ה תפילין וציצית דהוי מ"ע שהזמן גרמא דהא אין נוהגים בשבתות וי"ט וא"כ מצות מילה שלא בזמנה נהוי מ"ע שהזמן גרמא כיון שאינו נוהג בשבתות וי"ט.

ונראה דבשלמא תפילין אינו נוהג כלל בשבתות וי"ט אבל מילה כבר נוהג בשבת וי"ט אם היא בזמנה: מה להלן ראשית אונו וכו' אין לדקדק לשתוק מהתם מראשית אונו ומדאיצטריך כל בכור בניך ידעינן דבנחלה תלוי הדבר בראשית אונו לא בפטר רחם דאם לא הוה כתוב התם ראשית אונו הוה ילפינן מהכא דבכור לא מקרי כ"א בכור פטר רחם: אמר שמואל הלכה נושא אשה וכו' אע"ג דלא אמרינן הלכה אלא היכא דפליגי הכא קאמר שמואל הלכה כיון שיש שינוי במקומות והוא דבר לבני מקומו כפי פרש"י ואמר להם שההלכה שם הוא דנושא אשה וכו': כי הא דרב אחא בר יעקב וכו' אפשר

דמתרחיש ניסא וכו' נראה דודאי על הספק לא היה אביי אומר דלא ליחיב ליה איניש אושפיזא ומניחו בסכנה עצומה כזאת אלא דודאי היה יורע שמתוך חסידותו יהיה נצול הוא עצמו מן המזיק והיה אומר אפשר דמתרחיש ניסא כמו שפרש"י שיעשה לו נס ויהרוג את המזיק דהוי ג"כ הצלת אחרים אבל רב אחא מחוך ענותנותו אמר דודאי נס גדול נעשה לו בהצלתו וז"ש אם לאו דאתרחיש ניסא סכנתין וכו': עד היכן חייב וכו' צ"ל דהבעיין לא היה יודע הברייתא דקפריך מינה וסתמא דתלמודא הוא דקאמר מתוכו וכו' רב יהודה גופיה בעי עד היכן ע"ד וכמה א"ר יצחק דריש אלו מציאות: דף ל כל המלמד את בנו תורה מעלה עליו כאלו וכו' כלו' כאלו נצטווה ללמד לבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות אבל לעולם דחיובא ליכא בהו א"נ יש לחלק ולומר דנהי דאיכא מצוה אבל חיוב ליכא כדי שיאמר על זה עד היכן חייב וכו' דר"ש דרש חציין של קיות י"ל אמאי לא בעי בהו מהך גיסא או מהך גיסא דאפ' דקו' להו בתרייהו דרש דרש חד אהאי גיסא וחד אהאי גיסא.

אפילו האב ובנו וכו' נעשו אויבים וכו' נראה דהיינו כעין מקשה ומתרץ כדי להסיק מתוך ויכוח ההלכהאליבא דהלכתא וכה"ג מותר לבן להקשות את אביו ולא דמי להא דאמרינן דלא יסתור את דבריו ולא יכריעו וכו'. שנאמר צופה רשע לצדיק וכו' וביצר הרע איירי דאילו ברשע כבר כתיב למעלה במזמור כי יפול לא יוטל חרב פתחו רשעים חרבם תבא בלבם ופסוקים אחרים לאבדן הרשעים וק"ל: תוס' אם ברזל הוא וכו' ור"ת וכו' לפי' ר"ת ק"ק דנראה דהפטיש הוא אשר נתפוצץ מכח הסלע והיה ראוי לדמות דבר ה' לסלע לא לפטיש ונראה דה"פ דברי היא כאש לא תחשוב שהיא כאש המפעפע לבד אלא היא כפטיש שנתפוצץ מכח הסלע כמו כן עושה דבר הנמשלת לאש לפי שדברי כאש אינה כאש אוכלת של העה"ז שאין לה כח בברזל אלא לפעפעו לא לפצפצו: פיסקא מאי כל מצות האב וכו' אילימא וכו' פי' ורישא דמתני' דקתני כל מצות הבן על האב היינו כל מצות דמחייב ברא למעבד לאבא כדהוה סליק דעתיה דמקשה דלעיל ארישא דמתני' וכבר כתבתי בזה למעלה ת"ר נאמר כבד את אביך וכו' השוה הכתוב כיבוד אב ואם וכו' פי' לענין שיצטרך בכולן חסרון כיס אבל לעולם דהבן צריך לחזור על הפתחים וכמ"ש התוס' בשם הירוש' והשתא לא פליג הירוש' על הברייתא ת"ר ר' אומר גלוי וכו' שבן מכבד את אמו יותר וכו' ויל"ד למה הוצרך לטעם זה ולא היה לו אלא לתת טעם במורא למה הקדימה להם דהא אמרינן לקמן דאבא אומר השקני ואימא או' השקני הנח כבוד אמך וכו' וכיון שכן לכך הקדים כיבוד האב לכבוד האם: ונראה דהוצרך לתת טעם לפי שהפסוק הוא כולל אפילו נתגרשו שניהם: דף לא יפה עשיתי שלא דרתי וכו' פי'

למעלה אמרינן שג' שותפים יש באדם הקב"ה ואביו ואמו ובזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו אמר הקב"ה מעלה אני עליו כאילו דרתי אבל לא דר ממש לכך בשאינו מכבדם אמר יפה עשיתי שלא דרתי וכו' שאל בן אלמנה וכו' בא לפני רבי יהושע א"ל כך.
יל"ד למה לא אמר מיד רבי יהושע מבין ריסי עיניך וכו' ולמה המתין עד שא"ל נתגרשו שניהם מהו וכו'. ונראה דמעיקרא אפשר שמ"ש אבא או' וכו' היה על אביו ואמו אבל אח"כ ששאל לו נתגרשו מהו אמר ודאי שזה לא יאמר על אביו ואמו נתגרשו מהו ויפתח פיו לשטן בעד אביו ואמו ובודאי שאין לו אב אלא שעשה עצמו שלכבוד עצמו הוא דורש לז"א לו מבין ריסי עיניך ניכר וכו' ובודאי שהדין גמור אמר לו אלא שאמרו בלשון הלצה.
ובאמת שאפשר היה להבין במ"ש בתחי' אבא או' אימ' או' על שהיו בגירושין זה מזה. מאמרי פיך לא נאמר אלא אמרי כך כתוב במקצת נוסחאות וה"פ מאמרי פיך הוא ממה ששמעו מפיך ממש דהיינו אנכי ולא יהיה לך אבל לשון אמרי כולל כל המאמרים אך קשה דיותר משמע מאמרי דשמעו על ידי אחרים מאותן האמרות.
והיה מפתח מונח וכו' כתבו התוס' בירוש' שהיו רגליו וכו' ולכך לא שברה ומ"מ הוצרך לומר שהיה המפתח מונח וכו' משום דהיה יכול לפותחה עם שרגליו פשוטות על התיבה דבזה ודאי לא יעיר משנתו. כי אתא רב דימי וכו' דע כי הרמב"ם בפ"ו מהלכות ממרים כתב ז"ל ועד היכן מוראן אפי' היה לובש בגדים חמודות ויושב בראש הקהל ובא אביו ואמו וקרעו בגדיו והכוהו בראשו וכו' ע"כ והנה מלישנא דגמרא משמע דאכיבוד קאי דבעא מיניה מרב עולא עד היכן כיבוד אב ואם.
ונראה דהכיבוד הוא מאי דקורע כסותו דהא דכוותה אמרינן לקמן עד היכן כיבוד אב ואם כדי שיטול ארנקי ויזרקנו וכו' וכתבו התוס' לקמן שיש לאב קורת רוח וכו' דאל"כ עובר משום בל תשחית וכיון שכן אם קרע כסותו בכלל כיבוד הוא. ונראה דלא אמר דהוי בכלל מורא אלא בעבור שהכהו בראש והסמ"ג בעשין קי"ג כתב ז"ל וכן במורא אפילו הכוהו וכו' ונראה דס"ל להרמב"ם דמייתי תלמודא הך דרב דימי לאשמועינן דין המורא והוא הפך מ"ש התוס' בשם המדרש.
תנו רבנן מכבדו בחייו כיצד וכו' פי' כיבוד בפני אחרים אבל הכיבוד דלקמן דמאכיל ומשקה וכו' היינו בינו לבין אביו. הנשמע בדבר אביו פירוש כשהבן באותו המקום ואמר בשם אביו איזה דבר דברין נשמעים: דף לא ע"ב ת"ר חכם משנה שם אביו וכו' בענין שינוי שם הרב ושם אביו כתב הרמב"ם פ"ה מהלכות ת"ת ז"ל ואסור לתלמיד לקרות לרבו בשמו ואפילו שלא בפניו והוא שיהיה השם פלאי וכו' ולא יזכיר שמו בפניו כדרך שעושה בשם אביו אלא ישנה את שמם ע"כ ונ"ל שמ"ש ולא יזכיר שמו בפניו

היינו אפילו שם שאינו פלאי כגון אברהם יצחק ויעקב ודוקא לאחרים שלא בפניו שרי ולא זו אף זו נקט במלתיה וכיוצא בזה מובנים דבריו בה' ממרים שמתחילה אמר ולא יקרא בשמו והוא אפילו שלא בפניו וכתב הראה לי שאין נזהר בכך אלא בשם שהוא פלאי וכתב דבשמות שהכל דשי' קורא לאחרים שלא בפניו דמשמע הא בפניו אסור אפילו לאחרים ולא כן היה מדוקדק תחילת דבריו אלא שאין זה מן הדוחק כיון שהוא עצמו ז"ל מפרש את דבריו באופן שמסכים מ"ש בהל' ממרים למ"ש בה' ת"ת וזה וזה שוים וכתבתי זה להציל להרמב"ם ממה שתמה עליו הרב מוהרי"ק זלה"ה בכ"מ הל' ת"ת ע"ש.

אבל ראיתי בדברי הרב בעל טור בי"ד סימן ר"מ העתיק לשון הרמב"ם בהל' ממרים וכתב דקורא לאחרים בכל מקום ובכל זמן ולא כתב דהוי שלא בפניו כנראה שלא היה כתוב בגירסת ספריו ובזה ניחא שפיר. ומ"ש הרמב"ם ולא יזכיר וכו' כדרך שעושה באביו פי' כדרך שג"כ הדין שם שאינו מזכיר כלל.

משל מי וכו' איפסיקא הלכתא כמ"ד משל אב וכן פסק הרמב"ם פ"י מהלכות ממרים אלא שכתב שם ז"ל עד היכן הוא כיבוד אב ואם אפי' נטלו כיס של זהובים שלו והשליכו לים בפניו לא יכלימם וכו' וכפי המסקנא דהוי משל אב האי ארנקי משל אב הוא וכבר נתעורר בזה הרב מוהרי"ק זלה"ה אלא שאין תירוצו מספיק שכתב ז"ל וי"ל דס"ל דכי אמרינן דוקא משל אב ה"מ לכבדו אבל שלא לצערו יש לו לאבד כל ממון שבעולם ע"כ ותימה דא"כ היכי מוכח מהך דרבי אליעזר דאי אמרת משל אב מאי נפקא מיניה נימא דהוי משל בן ומשום הצער שמצערו אמר הכי.

גם להרמ"ה ז"ל שכתב הטור בי"ד סימן ר"מ קשה יותר שכתב ז"ל הא דבארנקי של בן מצי לאכלומיה דוקא מקמיה דשדינהו ליה דאפי' דממנע ולא שדי ליה אבל בתר דשדייה אסור לאכלומי דמאי דהוה הוה ע"כ ותימא דא"כ היכי מוכח מההיא ברייתא דהו' משל בן דהא לא מוכח ולא מידי כיון דאפי' למ"ד משל אב מ"מ בתר דשדייה אסור לאכלומי וכמ"ש ז"ל ונראה שזהו טעמו של הרמב"ם ז"ל שכתב עד היכן כבוד אפי' נטל כיס שלו וכו' ולא הכלימו והטעם משום דאיירי אחר שהשליכו דמאי דהוה הוה אבל בהך ברייתא נראה דא"א לאוקמא בהך דקתני כדי שיטול ארנקי ויזרקנו בפניו ולשון ויזרקנו משמע שעדיין לא זרקו ולהכי הוה בעי להוכיח מינה דהוי משל בן אבל לישנא דהרמב"ם נראה דאיירי בשכבר זרקו שכך כתב נטלו כיס שלו והשליכו בפניו משמע שהשליכו כבר כנ"ל: מתני ליה רב יחזקאל לרמי בריה וכו'.

לפי שיטת התוס' לפי הקס"ד דאזלינן בתר הרוב אפילו הם בחמורה. קשה אמאי פריך ליה מאי אריא וכו' הוה ליה למיפרך א"ה מ"ט דרבנן דקאמר ידונו בשריפה שהסקילה חמורה דהא אזלינן בתר רובא דמנ"ל לומר דר"ש ורבנן פליגי אי אזלינן בתר רובא או לא ודוחק לומר דלא שביק ליה למתני מיד כשהזכיר לו הריש' הקשה אליו עוד קשה אמאי לא קהדר ליה דר"ש לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידכו דאמריתו שהסקילה חמורה לא שריפה חמורה דהא ר"ש הוי פליג בהדי רבנן פה אל פה דאין לומר דר"ש הוא המדבר ולכך לא שייך למימר הכי.

ואין מקום לקיים קושיא זו ולומר שדברי רבי שמעון הם אחרי דברי רבנן מדתנן בריש פרק ד' מיתות ב"ד סקילה שריפה וכו' וקתני דברי ת"ק קודם ר"ש דהתם הם דברי רבינו הקדוש ונקיט סדרא אליבא דהני תנאי וצ"ע לכל. מאי שנא דפלגינהו וכו' יל"ד לפי' ר"י מאי פריך בגמרא א"כ לכתוב קרא מפני שיבה זקן תקום דאי הוה אמר הכי הייתי אומר דלבעי זקן מופלג בזקנה.

ונראה דלא דריש מזקן שיהא מופלג אלא ר' יוסי דס"ל דאיירי ביניק וחכים אבל רבנן ס"ל דזקן קצת חכם קאמר דהא לאו ג"ש גמורה היא משבעים זקנים הלכך מדפלגינהו בתרתי ש"מ דאפילו יניק וכו':דף לג נקטינן דאי מקיף פי' דקרא כתיב יראת ה' תוסיף ימים וכיון דדריש זקן ויראת כיון שכבר קנה היראה נקט דאי מקיף חיי: סוגיית מצות עשה שהזמן גרמא דף לד וכללא הוא וכ' הביא בעל התלמוד קודם כל דברי הברייתא כדי לידע מעיקרא איזהו מצות עשה שהזמן גרמא ואי זו היא שלא הזמן גרמא ואחר פריך אמתניתין וכללא הוא וכו', וכללא הוא פרש"י וכי כלל קצוב דכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות נ"ל שטעמו של רש"י ז"ל שלא פירש דפריך גם אמצות עשה שלא הזמן גרמא כשאמר וכללא וכו' משום דא"כ לא ה"ל לתלמודא למימר ותו והרי ת"ת אלא והרי ת"ת וכו' ומדקאמר ותו משמע דמעיקרא לא הוה פריך באו' וכללא הוא וכו' אלא אמצות עשה שהז"ג ואח"כ הק' ותו כלו' קושיא אחרת והיא אמצות עשה שלא הזמן גרמא ותמהתי ממורי הרשד"ם איך לא השגיח בזה.

אין למדים מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ. אין לדקדק שאני התם דמצי למימר דהתנא תנא ושייר באומר חוץ מן המים ושייר באומר חוץ כמהים ופטריות דאדרבא באו' חוץ משמע שמחזק את כללות הכלל ואפי' הכי קאמר דאין למדים ממנה ולפי האמת הוי טעמו של דבר דתנא ושייר וכן פרש"י התם בערובין.

ויל"ד מה מייתי מהא דתנן בכל מערבין וכו' דנראה דזה מכריח הדבר מעצמו דמאי אולמיה ההיא מתני' מהך מתני' דהכא. ונראה דהתם קאמר בגמרא דרבי יוחנן אהכא

קאי מדקאמר אין למדים מן הכללות ואפילו במקום וכו' ואי רבי יוחנן קאמר מלתיה גבי ערובין היה ראוי שיאמר אין למדין מן הכללות במקום שנאמר בו חוץ והכי מסיק התם ולהכי קאמר אין למדין מן הכללות וקאמר רבי יוחנן גופיה הכא דאפילו במקום שנא' בהם חוץ אמרינן הכי ולהכי קאמר דתנן לפי שבעל התלמוד ראה שרבי יוחנן אמר אפילו במקום שנא' בו חוץ ולא קאמר היכא קאי מלתיה ומייתי דתנן בכל מערבין וכו' והתם קשה ג"כ כי הך גונ' וצריך לתרוצי נמי הכי והשתא לא מייתי לה להכריח אלא לאורויי לן המקום שנא' בו חוץ.

ואין לדקדק דלא פריך בגמרא וכללא ולא מידי משום דלא קחשיב לן תנא דברייתא אלא הני דלא כתיב בהדיא תיובתא למעוטי מצה שמחה והקהל דפטור' כתיב בהדיא דהא לישנא דכל משמע בכל גוונא וזה תיקן רש"י ז"ל באו' בתמיה וכי כלל קצוב וכו' לתרץ הך דיוקא דכתיבנא וק"ל והך דנקט פדיון הבן לחודיה הוא הדין מילה וחדא מנייהו נקט ואפשר עוד בדקדוקי אחריתי דאיכא למידק דמאי פריך מפדיון הבן דהא פדיון הבן כבר הזכיר התנא ברישא דמתניתין דחייב האב ולא האם ברישא דכל מצות האב על הבן.

ועדיף טפי משנא' בהם חוץ. ונראה דהייתי אומר דרישא לאו לפדיון הבן אתא אלא למילה בדוקא כי היכי דסיפ' דכל מצות עשה שלא הזמן גרמא תהא כוללת כל מה שאפשר ולהכי לא נקט מילה לומר לך דאם תקשה מן הרישא שכבר התנא פירש דבריו נאמר לך דאיירי במילה בדוקא כנ"ל דוק.

תוספות תפילין וציצית ותימא היכי חשיב ציצית מצות עשה שלא הזמן גרמא למ"ד כלי קופסא חייבים בציצית נראי' לי הדברים שהתוס' למ"ד כלי קופסא וכו' כבר אסיקו אדעתייהו דכלי קופסא אינם חייבים בכלי לילה כיון שאינם ראויים אלא לתשמיש הלילה וכר"ש קיימא לן וכההוא טעמא דפר' במה מדליקין דסדין פטורה מן הציצית גזירה משום כסות לילה ודוקא בכלים של יום הם המחוייבים בציצית אפי' הם מונחים בקופסא אבל הוו סלקו התוספות אדעתייהו דכיון דאפי' הם מונחים בקופסא שאינו לובשם עם כל זה חייבים בציצית אפילו בלילה לא יש שום זמן שיהיו בטלים מציצית ולכך הקשו ז"ל דלדידיה לא הוי מצות עשה שהזמן גרמא וכשתירץ ר"י ז"ל דכיון דחיובו תלוי במה שהזמן גרם וכו' תירץ ג"כ אפילו למ"ד כלי קופסא חייבים והכונה דאפילו דכלי קופסא חייבים בלילה מ"מ לא בא טעם החיוב אלא משום שהם כלי היום ובבחינה זאת הוי מצות עשה שהזמן גרמ' והשתא מתרץ ר"י הכא מה שתירצו התוס' ובלאו הכי היה קשה מאד שהתי' שכתבו התוספות בברכות הוא באמת ברור ונכון היה עומד בכותל נגדי.

שוב חקרתי ודרשתי אחר תוספי הרא"ש וראיתי מבואר כדברי. תוספות מעקה וכו' והא השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים וכו' פי' לכל עונשים לכל הלאוין אף על גב דאינם חייבי מלקות ממש מ"מ עונש מלקות יש להם וכן נ"ל מדקדוק רש"י ז"ל לקמן בפיס' דכל לא תעשה וכו'.

והשתא ניחא דנשים חייבות בלאו דלא תשים עם שאינו חיוב מלקות דהוי לאו שבכללות ולאו שאין בו מעשה לענין מעקה. ואו' ר"י דבכולהו משכחת וכו' במעקה אין שייך לא תשים דמים אלא בבונה בית מתחילה אי משום דלא תשים דמים קאי אירשיה דקרא דכי תבנה בית חדש דמשמע שהיה משעת הבנין בדוקא ג"כ העשה דועשית מעקה גם כן קאי, אירשיה דקרא דכתיב כי תבנה וכו' ועשית מעקה והנה לא מצאתי בשום דוכתא בדברי התלמוד רמז לדבריהם ז"ל אלא מאי דהובא בפרק אלו מציאות נטלה לפני יאוש וכו' דאינו עובר על והתעלמת אלא בשעת ראיה וכו'.

ונר' דטעמם ז"ל משום דלישנא דקרא דלא תשים דמים משמע בשעת עשייה דשייך שימה בעת שבונה הגג בלא מעק' דהיינו ממש שימה בידים כמו מגדל כלב רע ומעמיד סולם רעוע דנפקא לן בפרק אלו נערות מהך קרא דאסור. איברא דאיכא למידק דהתוספות בהביאם הך דספרי משמע דלא אסיקו אדעתייהו דקרא דולא תשים דמים איירי בענין דשייך שימה שכך כתבו ז"ל מ"מ אתי נמי למעקה כנראה מלשון אמרם מ"מ אף על גב דלא הוי שימה ממש.

ונראה דמעיקרא הוו סלקי אדעתייהו התוספות דלא שייך שימה כיון דהגג בנאו בהיתר גמור ובעוד שלא עשה המעקה אינו עובר כלל ובתירוץ תירצו דכיון דקאי אשעת הבנין ולא בנה מעקה שייך שימה שפיר האמת שהיה להם לגלות דבר מזה. עוד כתבו ז"ל ובאביד' נמי משכחת לה עשה בלא לאו כגון וכו' מ"ש התוס' וכגון שנטלה היינו לומר דבשעת נטילה היתה ע"מ להחזיר' ומ"ש וכגון כלו' שאחר שבאה לידו בהיתר נטלה לעצמו וחזרו התוס' לפ' איך נצילנו מזה מהלאוין ואיך חייב על עשה דהשב תשיבם לכך כיוונו לפ' דבריהם איך נצילנו מזה מהלאוין ואיך חייב על עשה דהשב תשי' לכך אמרו לפרש דבריהם באומרם דהשתא לית בה לאו דלא תוכל פי' משום דמעיקרא נטלה להחזירם ואם בעוד שהיה קודם יאוש היה נוטלה לעצמו פשיטא שהיה עובר על לאו דלא תגזול דדמי לויגזול את החנית אך זה אח"כ הוא שנמלך שלא להחזירה דהיינו אחר יאוש דהשתא אינו עובר אלא משום השב תשיבם וכו' ואי גרסי בדבריהם דאח"כ נמלך שלא להחזירה ניחא טפי וכל זה צריך לדחוק בדבריהם כדי להסכים דבריהם עם המסקנ' דפ' אלו מציאות דאמרי' התם בהדיא דאינו עובר על עשה לחודיה אלא כשנטל'

ע"מ להחזיר' ואחר יאוש נמלך ונטלה לעצמו ובתוס' הרא"ש כתו' לשון מסכים למ"ש בפרק אלו מציאות.
עוד כתבו וי"מ דמ"מ איכא נפקותא וכו' פי' כגון צפורי מצורעת לטהרתה שהיא מצות עשה ולקחה לטהרתה אם על הבנים דהשתא אם היא חייבת בעשה דשלח תשלח אתיא מצות עשה דמצורע ודחי עשה ולא תעשה דשלוח הקן וכיוצא בזה תמצא בפ' שלוח הקן ויש עניינים רבים כאלו כלל ומצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות מנלן.
ק' נילף מק"ו דפדיון הבן דהוי מצות עשה שלא הזמן גרמא ואפי"ה נשים פטורות כ"ש מ"ע שהזמן גרמא ואע"ג דפדיון הבן ות"ת הוו ב' כתובים הבאים כא' ואין מלמדים מ"מ ק"ו מצי' למעבד מיניה ועם שכלל זה לא הזכירוהו בעלי הכללים סברא הוא דילפי' מק"ו שהרי אית לן כללא דממונא מאיסורא לא ילפי' והיכא דאית לן ק"ו ילפי' וכמ"ש התוס' דף כ"ח ועם שיש לחלק בדבר הוא דמות ראיה.
ונר' דכיון דמסברא קילפינן משני כתובים אף אני אעשה יוכיח מסברא ואע"ג דהוי שני כתובים ואמרי' הכי מצה והקהל יוכיח דהוו מ"ע שהזמן גרמא ונשים חייבות אף אני אביא כל מצות עשז"ג דלהוו נשים חייבות. ועוד אי לא ידעינן השתא שום דוכתא דנילף מיני' דלהוו פטורות מק"ו לא ילפי' למ"ע שהזמן גרמא אלא נא' שכל המצות שוות ולית לן שום חילוק בין שהזמן גרמא ללא הזמן גרמא עו"ק מאי בעי מנלן דהא מדאיצט' למכתב לקמן בפיס' דכל מצות ל"ת קרא דוהמית איש או אשה דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל מיתות שבתורה ועביד בגמרא צריכות לג' קראי וקא' דאי אשמועי' הא משום דחיות' הוא אבל כופר אימא דבר מצות אין אשה לא ואימ"ע שהזמן גרמא נשים חייבות היכי קאמר איש דבר מצות אין דהא עיקר הכתוב לא איצטריך אלא מכח הך סברא, ונר' דכיון דמצינו דפדיון הבן ות"ת וראיה וסוכה דפטורות שפיר איצטריך קרא דוהמית משום הנך מצות דאנשים חייבים ונשים פטורות.
עו"ק מאי בעי מנלן דמדאיצטריך מצה והקהל לשני כתובים הבאים כא' ואין מלמדים ידעינן דבעלמא פטורות דהא הנך תרי קראי דשני כתובים הוו כעין מיעוטא ולמה ליה הקישא דתפילין לת"ת ונר' דאינה קושיא דע"כ הקישא דתפיל' לת"ת איצטריך כי היכי דלא נקיש תפילין למזוזה לחיובי ואין להקשות לפי המסקנא לשתוק מהקיש' דלמען תהיה תורת ה' בפיך דהוקש' תפילין לכל התורה כולה דהא הך הקיש' לא דריש לה אלא מ"ד בכ"הכ מלמדים כדאיתא במסקנא ופשוט הוא ואי קשיא לבעיין קשיא דבעי מ"ע שהזמן גרמא דנשים פטורות מנלן ואיהו לא הוה ידע מצה והקהל ולא מידי והמתרץ שתירץ גמ' מתפילין וכו' עדיפא מינ' קא' ליה דנפיק מקרא דכתיב בהדיא א"נ עם מה

שאתרץ לקושיא אחריתי דאיכא למידק דמאי הדר ליה גמרינן מתפילין וכו' דכיון דאיהו גופיה הוה פריך ליה והרי סוכה כבר אסיק אדעתי' סוכה א"כ לימ' ליה דנשים פטורות בעלמא גמרינן מסוכה.

ונר' דהבעיין גופיה הוא דקאמר לכולה מלתא עד והרי סוכה וה"ק ומ"ע שהזמן גרמא דנשים פטורות מנלן דאין לנו מקום ללמדו אלא מתפילין ותפילין גמר לה מת"ת מה תאמר ונקיש תפילין למזוזות י"ל דתפילין לת"ת איתקיש בין בפרשה ראשונה בין בפרשה שנייה וכו' ואיהו גופיה הוא דקאמר לה מאי דמקשי' עלה והמקשה התחיל להקשות והרי סוכה וכו' נשים פטורות מנל' לכאורה נראה דבעי מנלן משום דהסברא היא להיפך.

ויל"ד א"כ מאי בעי בסמוך ונקיש תפילין למזוזה דהא לחיובא לא צריך קרא דסברא הוא. והנראה בדבר פשוט דע"כ לא מצי למשתק מקרא מלמכתבי' בהך פרשה ולא הוי שום דבר מיותר אלא חד הקישא מהנך תרי דאיתקש תפילין לת"ת וכדאפ' בסמוך.

תפילין לת"ת איתקוש בין בפרשה ראשונה וכו'. ק' לשתוק מקרא דוהודעת' לבניך דממעטי מיני' לנשים מת"ת ומדאיצט' הני תרי הקישא דתפילין לת"ת ידעינן דנשים פטורות מיני' ונר' דהנך תרי היקשי' ל"מ אלא אחרי שידענו פטור בת"ת וחיוב במזוזה ומשום מה ראית דילפינן מת"ת נילף ממזוזה הוא דאמרינן דהכא הוו תרי הקישא והכא חד הקישא אבל אי לא הוה קרא דוהודעתם לא היינו אומר אלא דת"ת חייב כמו מזוזה ולא הוה דרשי' הנך ב' הקישים.

ובהכי ניחא מאי די"לד לא לכתוב קרא דירבו ימיכם לחייב נשים במזוזה ומדאיצטריך ב' הקישים בת"ת ידעינן דמזוזה חייב דלא נילף ממזוזה ואי מזוזה פטור כמו ת"ת בחד הקישא סגי ואין לדקדק דקרא דלמען ירבו ימיכם איצטריך למתן שכרה ול"ש לו' לשתוק קרא מיניה דהא כתבו התוס' לקמן בד"ה ת"ת נשים חייבות וכו' ואי כ' מורא ולא כ' מזוזה וכו' כנר' דמצי למידק דלא לכתוב קרא דמזוזה איברא דמצי' לתרץ דהתוס' רצו לעשות כ' צריכות בעבור שמצאו אותו וק"ל ונקיש תפילין למזוזה.

וק' דהא כתבו התוס' לקמן בד"ה ונילף מת"ת ז"ל וא"ת אדרבא אית לן למילף ממור' לחיוב וכו' ואומר הר"ם דמסברא דמת"ת איכא למילף כיון דאשכחן דנשים פטורות ממצוה יקרה וכו' וכיון שכן מאי פריך ונילף ממזוזה דאדרבא ניחא טפי למילף מת"ת דהוי מצוה חביבה ואפי"ה נשים פטורות ונר' דמ"ש התוס' ניחא טפי למילף היינו לו' דמ"ש בע"הג ונילף מת"ת היינו דניחא טפי מת"ת וכיון שכן פריך שפיר ונילף מת"ת דהוי מצוה חביבה וא"כ פריך בגמרא מה ראית למילף ממורא לחיוב אדרבא נילף מהתם

לפטור וכיון שכן צריך בהכרח לבקש מקום אחר ללמוד חיוב דמהכא ליכא למידק דאיכא למימר מה ראית כדפרישית ומשום הכי פריך הכא בגמרא ונקיש תפילין למזוזה כלו' דכיון דהוי לחומרא מה ראית למילף פטור מת"ת נילף מהכא וכיון דאיכא למילף פטור מת"ת דהוי מצוה חביבה ואיכא למילף חיובא ממזוזה אם כן מה ראית למילף פטור ולישנא דטפי שכתבו התוס' לקמן ק"ק לזה, והיה נראה לחלק ולומר שמה שאמרו התוס' היינו דוקא בילפותא דמה מצינו אבל הכא דהוי הקישא כיון דאיתקש בקרא לחומרא ל"מ טעמא דמצוה חביבה אלא שאין לי טעם נכון לחלק ונקיש מזוזה לת"ת ק' דזה א"א דאי מזוזה פטור לשתוק קרא מתפילין ונילף מראיה ובגמרא לא משני להך מלתא אלא דהוה אמינא נילף תפילין למזוזה וכיון דמזוזה פטור קרא דתפילין למה לי. ונראה דהכי פריך ונקיש מזוזה לת"ת ויהיה פטור והשתא הוו תפילין וראיה ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים. תוס' רי בעי חיי וכו' אף על גב דהאי קרא וכ' כוונת התוספות להוכיח משם דקרא דלמען ירבו ימיכם לא קאי אמזוזה דוקא כי אם אתית ולכך לא מצי לשנויי דהתורה מלמדת מצות כדלקמן וק"ל.

והיה נראה לדקדק קצת דלא מקשו התוס' ולא מידי מקרא דכי היא חייך דאף על גב דאלה בה החיות מ"מ אמזוזה נתן בה טעם חיות. ואפ' דבאיש יש ב' מצות לקנות החיות ובאשה מצות מזוזה כדי שתחיה בה ואפשר שזאת היא כונת התוספות בתירוצם וכשתעיין תמצא חולשה גדולה בעיקר הקושיא.

והרי סוכה וכו' בכאן הקשה מורי הרשד"ם אמאי לא פריך בגמרא והרי סוכה תפילין וראיה דהוו ג' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים. ול' נראה דהשתא לא סליק אדעתי' סברת מ"ד ב' כתובי' הבאי' כאחד מלמדי' והכי פריך והרי סוכה וכו' וטעמא וכו' הא לאו הכי נשים חייבות ומאיזה טעם הוא דחייבות נילף מתפילין אלא ע"כ לשני כתובים הוא דאתא לו' דאין מלמדין בעלמא וזהו כל עיקר הקושיא והיא היא קושייא הרב הנז' וכה"ג פריך בגמרא והרי ראיה וכו' טעמא דכתב רחמנא כל זכורך הא לאו הכי נשים חייבות ואף על גב דראיה מצי למילף מתפילין ולא אתא אלא לשני כתובים תוספות סד"א נילף ט"ו ט"ו מחג המצות הקושיות בדברי התוספות הם ברורות ושבר נכתבו ונחתמו בספרי רבנים מובהקים הרב מוהב"י ן' לב זלה"ה והרב מוהרש"ך זלה"ה ומה שיש לי עוד להוסיף נופך משלי אבאר בס"ד.

הקושיא הראשונה היא בהאי דקמקשו התוספות למה לי כל שישנו גבי מצה וכו' דהא ע"כ איצטריך טעמא דכל שישנו דאי לא הוה כתיב מצה הייתי אומר דנילף כל התורה כולה מהקהל וכל מצות עשה שהזמן גרמא יהיו נשים פטורות אבל השתא הוו מצה

והקהל ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים מנייהו והנראה בזה דבלאו מצה אית לן שני כתובים הבאים כא' או בשמחה או בקידוש היום דהוי נשים חייבות וכמו שכתבו התוספות בסוף הסוגיא בד"ה משום דהוי שמחה וכו' א"נ נראה לתרץ דהתוספות הוכרחו לתרץ תירוץ זה משום דאי לית לן להך קושיא אלא הך תירוצא דשני כתובים תקשי לן קושיא אחריתי במאי דפריך בעה"ג ונילף מהאה' ואמאי לא קשה ליה להאי תירוצא דתריץ דאיצטריך האזרח משום דסד"א נילף ט"ו ט"ו מחג המצות דזה א"א דאם כן לשתוק מכל שישנו דמדאיצטריך האזרח ידעינן דנשים חייבות במצה והיא היא עצמה הקושיא שהקשו התוספות ומאי אית לך למימר דאיצטריך מצה כי היכי דלהוי מצה והקהל שני כתובים הבאים כאח' זאין מלמדין אם כן מהאי טעמא נמי לית לן למילף מהקהל ואם כן מאי פריך ונילף מהקה' אלא ע"כ אית לך למימר דאכתי לא היה סלקא דעתין תירוץ ב' כתובים ולא איצטריך מצה להך טעמא אלא משום דלא נימא דהאזרח אתא לחיובא ולהכי פריך ונילף מהקהל וכו' והא דלא יהיב בגמ' האי צריכותא שכתבו התוספות אבאר בסוף דברי וק"ל.

אך עדיין יל"ד דנקש' קושיא זו באופן אחר ולא יפול התירוץ שכתבתי והוא דמה מקשו התוספות אמאי איצטריך מצה דע"כ איצטריך כי היכי דלא נילף סוכה ומצה מהקהל ולהכי איצטריך האזרח לפטורא כי היכי דלא נילף מהקהל ואיצטריך כל שישנו במצה דלא נילף ט"ו ט"ו מחג הסוכות והשתא אכתי לא ידעינן ב' כתובים.

ונראה דע"כ צ"ל להך קושיא שני כתובים דאם לא כן נהי דסוכה הוי לפטור מדכתיב האזרח אבל שאר מצות אמאי לא ילפינן מהקהל אלא מאי אית לך למימר דטעמא הוי משום דמצה והקהל הוו ב' כתובים הבאים כאחד וכיון שכן ע"כ מעיקרא נמי צריך לידע טעמא דשני כתובים וכבר כתבתי דזה לא יתכן משום דא"כ מאי האי דהדר פריך ונילף מהקהל.

עוד הקשה הרב מוהר"י ן' לב זלה"ה אמאי לא הקשו התוספות הך קושיא גבי הקהל ולא שייך לתרוצי מאי דתירצו דהוה אמינא דהאזרח אתא לחייב דהא בזכורך ליכא למימר הכי דודאי זכורך הוי מעוט לנשים ואם נאמר דאיצטריך לשני כתובים גם התוספות הוו מצו למימר הכי לקושייתם. ובדוחק י"ל דהוה אמינא דהקהל לחודא הוי ב' כתובים הבאים כא' הכ"ש לנשים מטפליוגם הנשים דכתיב ביה בהדיא הוי כחד קרא אבל לקושית התוס' אין לומר כן דהא לא הוצרכה מצה לשני כתובים דבלאו הכי אית לן ב' כתובים מהקהל גופיה כדפרישי' והותרה ג"כ הקושיא הראשונה בזה.

והא דקאמר בגמרא דהוו מצה והקהל שני כתובים ולא קאמר מהקהל גופי' משום דאי לא הוה כתיב מצה במציאות לא הייתי עושה הכ"ש דטפלי' חייבים נשים לא כ"ש וכמו שכתבו התוספות בד"ה ואנא אמינא וכו' והשתא שהקשו התוספות דנשים חייבות במצה מדאיצטריך האזרח שפיר עבדינן הכ"ש בהקהל.

ואפשר עוד לי לומר להך קושיא דזכורך איצטריך למעט טומטום ואנדרוגי' ודוקא משום דכתיב נשים בהקהל ממעטים טומטום ואנדרוגינוס אבל אי לא הוה קרא דנשים בהקהל לא הייתי או' דנשים חייבות מדאיצטריך זכורך דהייתי או' דכוליה קרא לטומטום ואנדרוגינוס אתא שהם ספק ואי הוה כתיב זכורך לחודי' הייתי מחייבו בראיה וגם מה שתי' מהרש"ך בזה נכון הוא דלנשים בהקהל לא איצטריך זכורך דבלא"ה חייבות מכ"ש, דטפלים ע"ש.

עוד הקשה מוהריב"ל שהתוס' כתבו הפך הגמרא דבגמרא קאמר אי לא הוה כתיב מצה הוה אמרי' נילף ט"ו ט"ו מחג המצות והתוס' כתבו דאי לא הוה כתיב מצה הייתי או' דהאזרח אתא לחיוב עוד עמדתי על קושיא אחרת והיא שהתוס' נר' שהעלימו עיניהם ממאי דאמרינן במס' סוכה פ' הישן דף כ"ה דהאזרח לא אתא למעט נשים אלא לרבות גרים ואסמכתא בעלמא היא והלכה למשה מסיני אתא למעט נשים דלא נילף ט"ו ט"ו מחג המצות לדעת אביי דלא נימא תשבו כעין תדורו מה דירה איש ואשתו כו' וכיון שכן התוס' לא הקשו מידי מדאיצטריך האזרח דהאזרח איצטריך לרבות גרים ואם נא' שהתוס' מקשי מדאיצטריך ההלכה ידעינן דנשים חייבות במצה דאי לא כן הלכה למה לי אם כן איך תירצו דאי לא דחזי' וכו' הוה אמינא דהאזרח אתא לרבויי נשים וכיון דעיקר קושייתם היא מעיקר ההלכה לא שייך בזה לתרץ דה"א דהאזרח אתא לחייב שהרי ההלכה כבר ידוע בביאור שהנשים פטורות מן הסוכה.

ועלה דעתי לומר שלא באה ההלכה בביאור רצו' שאנן מספקי' אם נאמר ההלכה לפטור או לא והקשה אביי לעולם הלכתא בסוכה וכו' כנר' דהיה הדבר בספק ואי לא הוה קרא דכל שישנו לא הייתי קובע מקום לומר דבאה ההלכה לפטור סוכה ולאידך מלתא דאמרינן התם גבי תוספות יום הכפורים נאמרה ההלכה.

והיותר נראה נכון הוא דנהי דהכי הויא מסקנא דהתם שהלכה מיעט הנשים מסוכה. אמנם לפי הקס"ד דהתם לא היה טעם פטור הסוכה אלא מדכתיב האזרח לא מטעם ההלכה ואפשר דסוגיין דהכא הכי משמע כדסליק אדעתין התם דהכי קאמר והרי סוכה וכו' טעמא דכתב רחמנא האזרח וכו' ולא הוה ליה למימר אלא טעמא דאמר רחמנא הלכה לפטור.

הא לאו הרי נשים חייבות ודוקא בדברי התנא שייך לומר דאסמכיה רבנן אקרא לא על לישנא דסתמא דתלמודא. ודוחק לומר דנקט תלמודא במלתיה לישנא דבריתא ועל זה בנו התוספות קושייתם ותירצו דהייתי אומר דהאזרח אתא לחייב.

ולפ"ז ניחא הקושיא האחרת דנראה דתלמודא דקאמר לקמן הוא הפך התוספות דלא קשיא דתלמודא קאמר הכי כפי האמת והצדק דאית לן ההלכה שמיעטה בפירוש דנשים פטורות בסוכה ואי לא הוה כתיב מצה היינו למדים סוכה מהקהל להכי באה ההלכה למעט וזהו כל כוונת בעל התלמוד לקמן. ולפי האמת אין לדקדק לשתוק מכל שישנו מדאיצטריך מצה כדפרישית דהוה ילפינן מהקהל.

א"ל היינו אומר דהאזרח דאתא לחייב גרים אתא נמי לחייב נשים והראשון עיקר דאם לא כן הוה לי' לתלמודא למימר הך צריכותא יש לדקדק אמאי לא אירצו התוספות דאי לא הוה כתיב מצה הייתי אומר דאתא סוצי ידי שיהיו סוכה ותפילין שני כתובים הבאים כאחד ולא נלמוד פטור מתפילין דהכי הוה קאמר מעיקרא והרי סוכה טעמא דכתב רחמנא האזרח וכו' ונראה דהיינו דוקא מעיקרא דלא הוה סליק אדעתין קרא דמצה אבל השתא דגלי לן חג המצות ניחא טפי למימר דאיצטריך האזרח לגופיה דלא נלמוד ממנה משנאמר דהוו ב' כתובים הבאים כאחד סוכה ותפילין, ומהרש"ך זלה"ה תירץ לקושיא הראשונה דניחא למילף מב' מלמדים אפי' לפטור משכלמוד מהקהל דהוי חד וקשה דהא קדוש היום הוי גם כן בהקהל ב' מלמדים וניח' טפי למילף לחיובא מב' מלמדים כיון דהשתא לא סליק אדעתי' כפי דרכו לומר דהוי שני כתובים הבאים כאחד דאם כן כבר נתרצה הקושיא האחרת שהקשה מוהרי"ן לב וק"ל גם בהמשך הסוגיא ובד"ה לקמן צריך התיישבות לדרכו.

נילף משמחה לחיובא הא דלא משני דהוו שמחה ומצה שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים משום דרצה לגלות לו האמת כפי דעתו דאשה בעלה משמחה. אשה בעלה משמחה וכו' וקשה לר"ת דהיינו בזמן וכו' דנראה דעיקר קושייתם הוא לומר דרש"י איך פירש הכא פירוש הפסוק בזמן שאין בית המקדש קיים וכיון שכן מה חזרו עוד להקשות ועוד דמשמע מתוך לשון הק"ו שאינו חייב להעלותם וכו' דהא רש"י ז"ל לא יכחיש זה דודאי חייב להעלותם אלא שפי' פירוש הפסוק הכא בשמעתין בזמן שאין בית המקדש קיים וכבר הקשו עליו איך פי' כן.

ונראה דכוונתם להקשות דלא יתכן זה לומר שמפרש בזמן שאין בית המקדש קיים ועיקר הכתוב בזמן שבית המקדש קיים איירי אלא ע"כ צ"ל דאפי' בזמן שביהמ"ק קיים קאי אפסוק ולכך מקשים ואומרים ועוד דמשמע מתוך לשון הק"ו שאינו חייב

להעלותם לירושלים וכו' ובדברי רש"י ז"ל יש לדקדק שכתב שחייב לשמחה משלו במאכל ובמשתה וכלי פשתן דהא מאכל ומשתה לא שייך בנשים והכי קאמר בפסחי' באנשים בראוי להם דהיינו יין והנשים בראוי להן דהיינו כלי פשתן ואפשר היינו לומר דרש"י קאי אכל הזמנים ומאי דקאמר במאכל היינו הבשר ממשלמים הנאכלים בירושלים וקאי אזמן שבית המקדש קיים ובגדי צבעונים היינו אזמן שאין בית המקדש קיים איברא דריהטת רש"י ז"ל נראה דקאי אלוי ואגר וכו' דלדידהו חייב לשמחם ביין והמאכל היינו נכלל ביין בודאי אין שתיה בלא אכילה והא דקא מייתי התוספות מאביי דקאמר אימי' דמחייב' בשמחה וכו' פירוש דמחייבא ע"י בעלה שמשמאה וכן כתבו התוס' פ"ק דמסכת ר"ה ומה שכתבו התוס' ועוד תניא בתוספתא וכו' מרישא דברייתא קמייתי דקתני יש בראיה שאין בשניהם שכולה לשמים וק"ל.

אי הכי תפילין וראיה נמי הך אי הכי פירשו יפה הריטב"א ז"ל בחידושיו ע"ש. ואי כתב רחמנא וכו' הוה אמינא אקיש תפילין למזוזה לכאורה משמע דהכי קאמר אקיש תפילין נלי"י ומאי דהוה ילפינן מעיקרא כל התורה כולה מתפילין לפטורא ילפינן מיניה לחיובא וקשה דאם כן הקהל דכתב רחמנא למה לי לישתוק קרא מיניה ונילף כל התורה מתפילין לחיובא וכו' ונראה דהכי קאמר ונקיש תפילין למזוזה ודוקא בתפילין יהיו חייבים אבל בשאר המצות שהזמן גרמא יהיו פטורין דילפינן מראיה והך דילפינן מראיה טפי מתפילין הוא משום דכתב רחמנא מיותר דליהוו שני כתובים הבאים כאחד דניהוו כעין מיעוט' ולא נלמוד שאר מצות עשה שז"ג לחיובא ממצה אלא מראיה לפטור בשלמא אי כתב רחמנא הקהל ולא כתב מצה הוה אמינא נילף ט"ו ט"ו מחג הסוכות קשה כיון דהשתא לא אסיק אדעתיה דהך צד דאתא מצה לשני כתובים אלא משום דלא נגמור מסוכה א"כ לשתוק קרא מהאזרח למעט נשים מסוכה ומדאיצטריך מצה ידעינן לה דע"כ לא איצטריך אלא משום דלא נילף מסוכה מה תאמר דאיצטריך האזרח לגופיה כי היכי דלא נילף מהקהל א"א בשום פנים דאי הוה ילפינן מהקהל חיובא מצה למאי איצטריכא מהקהל נמי אתיא לחיובא אלא ע"כ אית לן למימר דבסוכה נשים פטורות ולהכי איצטריך מצה ונראה דאי לא הוה כתיב האזרח הייתי לומד סוכה מהקהל לחיובא ומצי אתיא לשני כתובים הבאים כאחד ולא נלמוד בעלמא מינייהו אבל השתא דכתב האזרח לא אמרינן דאיצטריך מצה לשני כתובים אלא איצטריך כי היכי דלא נילף פטורה מסוכה לכך הוצרך בעל התלמוד לצד זה בצריכות שעשה.

תוס' ה"א נילף ראיה וא"ת הא אמרינן דמצה והקהל וכו' קשה למה לא קבעו התוספו' דיבור זה למעלה כשאמר סד"א נילף ט"ו ט"ו מחג המצות דהא הוו מצה והקהל ב'

כתובים הבאים כאחד ולפי מה שכתבתי למעלה בד"ה סד"א דאכתי לא אסיק אדעתי' ב' כתובים ניחא. א"נ הוה ס"ל דההיא הויא ג"ש גמורה טפי מהך דראיה ראיה וק"ל.
ותו מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות מנא לן אין לדקדק דמדמצות עשהשהזמן גרמא נשים פטורות מכלל דשלא הזמן גרמא חייבות כדעביד לקמן דהשתא ס"ל דתרווייהו שוים נינהו ולקמן איכא טעמא כמ"ש רש"י והתוס'. ונילף מת"ת קשה דאיך יתכן למילף מת"ת דאי מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים פטורות א"כ מצות עשה שהזמן גרמא לא גריע מנייהו והדין נותן שיהיו פטורות וכיון שכן למה לי קרא בהקהל לעשותו ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים דאפי' ב' כתובים ילפי' פטורא מת"ת שהיא מצוה חביבה ודוחק לו' דדוקא לשלא הזמן גרמא הוא דילפינן לפטורא ולא לשהזמן גרמא איברא דבמסקנא דסוגיין יש פנים לכאן ולכאן לומר דמעש"ג יהיו חייבות כפי מה שכתבו בד"ה אלא למ"ד וכו' והנראה לתרץ ולומר דהקהל איצטריך בהכרח וטעמא דמלת' לפי שכבר קדם לנו למעט גבי הא דפריך בגמרא ואקיש תפילין למזוזות דמאי דפריך הכא בגמ' ונילף מת"ת הכוונה היא להקשו' מה ראית וכו' שכך מחייב הדין ללמוד חומרא ממור' כמו שיתחייב ללמוד פטור מת"ת שהיא מצוה חביבה והכוונה להקשות מה ראית וכו' ואיצטריך הקהל בעבור שלא תהיה הדבר מסופק אצלנו אם נלמוד מת"ת לפטור או ממצה לחיוב.
אלא דיש להקשות לשיטה זאת דהיכי תירץ דהוו ת"ת ופריה ורביה שני כתובים הבאים כאחד והא ע"כ פריה ורביה איצטריך כדי שלא יהיה הדבר אצלנו בספק ממי נלמוד אם ממורא לחיוב' או מת"ת דהוי מצוה חביבה לפטור דהא הדבר בספק מדפריך מה ראית כלו' וצריך לבקש מלמד ברור ומשום הכי איצטריך פריה ורביה ואם נאמר דפריך נלמוד מת"ת ולא ממורא כלל ניחא הך קושיא אלא דקשה הא דפריך לעיל ונקיש תפילין למזוזה אלא שצריך לחלק שם מה שחלקתי וכתבתי למעט עם שבאמת אין נראה טעם בדבר לחלק.
ובדברי התו' יש לתמוה מה שהקשה הרב הגדול מוהרש"ך זלה"ה לתירוצי התוס' שתירצו דממורא ליכא למילף משום דהוקש כבוד' וכו' וגם התי' האחרון דא"כ אמאי לא קאמר בגמרא דילפי' ממזוזה והשתא לא קשיא ליה ונילף מת"ת וכו' ונראה לי דקושיא דונילף דקאמר תלמודא יש בה שתי משמעיות הא' הוא דפריך מה ראית כלומר דכך מחייב הדין ללמוד חיוב ממורא כמו שמחייב ללמוד פטור מת"ת שהיא מצוה חביבה.
הב' יש להבין דהכי פריך דטפי עדיף למילף מת"ת ולא נלמוד ממורא כלל. ונראה דלכל תירוצי התוספו' ס"ל דת"ת חביבה ולתירוץ הר"ם ס"ל דפריך מה ראית וכו' אבל לא יש

טענה גמורה מלמגמר מת"ת טפי ממורא אבל לשאר התירוצים הכי פריך דנילף מת"ת ולא ממורא כלל אבל לא ניצול בזה אי הוה יליף ממזוזה דנהי דלא פרכ' דנלמוד טפי מת"ת יותר ממזוזה.

אבל אכתי הוה קשיא לזה מה ראית וכו'. משום דהוי ת"ת ופריה ורביה וכו' הקשה הרב הגדול מוהרש"ך זלה"ה דהא תרווייהו צריכי דת"ת איצטריך כי היכי דלא נילף לחיובא ממזוזה ופריה ורביה איצטריך כי היכי דלא נרביי מדכתיב ויברך אותם כר' יוחנן בן ברוקה ונראה דמעיקרא כדקאמר דת"ת ופריה ורביה הוו ב' כתובים הבאים כאחד אכתי לא הוה מסיק אדעתיה שום דבר מר' יוחנן בן ברוקה וכדפריך ולרבי יוחנן בן ברוקא וכו' תרתי פריך ארבי יוחנן פריך דנילף מת"ת דהא פריה ורביה הוו הנשים חייבות ולרבנן פריך דלא הוו ב' כתובים הבאים כאחד דהא איצטריכו תרווייהו דת"ת איצטריך משום דלא נילף ממזוזה ופריה ורביה איצטריך כי היכי דלא נרביי לנשים מדכתיב ויברך אותם וכו' וכי תריץ משום דהוי ת"ת ופריה ורביה ופדיון הבן וכו' קאי ארבנן נמי דלא הוו ת"ת ופריה ורביה כדהוה אמרינן מעיקרא אלא ת"ת ופדיון הבן וכו' וניחא השתא דהדר פריך ולרבי יוחנן בן ברוקא וכו' דאולי מאי דתירץ דת"ת ופדיון הבן לא קאי אלא לרבי יוחנן בן ברוקא אמאי הדר וקאמר ולרבי יוחנן וכו' דהא עד השתא נמי בדידיה קיימי' וניחא גם כן מאי דכתב רש"י ז"ל לקמן ז"ל הניחא וכו' לעיל קאי דאותיבנא ונילף מת"ת דשניהן משום דהוי ת"ת ופדיון הבן וכו' כנראה דקאי הקושיא דלעיל אליבא דכ"ע איברא דיש לדקדק בזה שהתוס' כתבו לקמן בד"ה משום שמחה דלרבי יהודה הוו ת"ת ופדיון הבן ופריה ורביה ג' כתובים ולפי מאי דפרישית ליכא ג' כתובים דהא צריכי פריה ורביה וצ"ל דדוקא לר' יהודה הוא דכתבו התוס' כן א"נ אפשר לתרץ הקושיא מעיקרא מהכרח דיבור זה דלרבנן ליכא למטעי כלל בסברת ר' יוחנן בן ברוקא דודאי אינם מפ' פי' הפסוק בפרי' ורביה אלא למצוה בעלמא לא לענין ציווי כדאיתא ביבמות דף ס"ה ע"ש.

עוד הקשה הרב מוהרש"ך ז"ל לשתוק קרא מת"ת ומדאיצטריך מזוזה ידעינן לה דלמאי איצטריך וכו' ע"ש בסוף הסוגיא הקשה כן. והנראה דהוה מרבינן ת"ת מלמען ירבו ימיכם מסברא גברי בעי חיי וכו' ומדכתיב כי היא חייך ואורך ימיך.

והתוס' הודחקו בזה למעלה לתקן פ' הפסוק א"נ נראה דקרא דמזוזה אינו מיותר ומה שהתוס' עשו צריכות במזוזה היינו משום דאשכחן למעבד צריכותא אבל כל עיקר כוונתם אינה אלא לעשות צריכות למורא לא למזוזה דמזוזה ליכא קרא מיותר ומצאתי און לי בדברי תוספי הרא"ש וז"ל ולרבי יוחנן בן ברוקא וכו' תימא אמאי לא פריך לרבנן דלהוו מורא ומזוזה ב' כתובים הבאים כאחד אע"ג דמזוזה ממילא נפקא מלמען ירבו

ימיכם דליכ' יתור' מ"מ לכתוב מזוזה ולא לכתוב מורא וי"ל דקושיא דר' יוחנן בן ברוקה עדיפא ליה דצריך למצא צריכות לתרי קראי עכ"ל מכאן תראה דבמזוזה ליכא שום יתור דהא עיקר הפסוק אתא לגלות השכר ולא יותר וק"ל: דף לה הניחא למ"ד שני כתובים וכו' בכאן הקשה מורי הרשד"ם זלה"ה למה חזר ואמר הניחא וכו' ובמחילת כבודו אינה צריכה לפנים דלעיל הקשה אזמן גרמא וכאן הקשה הניחא למצות שלא הזמן גרמא וזה פשוט וקשה לי דלכאורה נר' דבעה"ג הק' ב' קושיות סותרות זו את זו דמעיקרא הקשה למצות עשה שהזמן גרמא למ"ד ב' כתובים הבאים כאח' מלמדים מאי איכא למימר כנראה דכוונתו להקשות דבמצות עשה שהזמן גרמא יהיו הנשים חייבות וכאן הקשה למצות עשה שלא הזמן גרמא דלמ"ד ב' כתובים הבאים כאחד מלמדים דנילף מת"ת לפטור וזה תימה דאיך יתרץ לדעתו דבמצות עשה שהזמן גרמא יהיו חייבות ובשלא הזמן גרמא יהיו פטורות.

ואפשר דהכי פריך שאין לך הכרח לדינך ללמדו לא במצות שהזמן גרמא ולא במצות שלא הזמן גרמא והיותר נראה דהשתא פריך הכי הניחא וכו' ונימא איפכא דבמצות עשה שהזמן גרמא יהיו חייבות ובשלא הזמן גרמא יהיו פטורות ואע"ג דלקמן אמרינן ודמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות מכלל דשלא הזמן גרמא נשים חייבות היינו דוקא היכא דליכא שום קרא למימר איפכא דודאי הסברא הכי מחייבת כשאין שום דבר מבחוץ שיסתור זה תדע דהא בסמוך בגמרא פריך אלא למ"ד תפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא מאי איכא למימר וכתב רש"י והתוס' בשמו דאדרבא איפכא הוה לן למימר דאיך יתכן דשלא הזמן גרמא נשים פטורו' ושהזמן גרמא נשים חייבות והיינו טעמא משום דאיכא למילף ממצה והקהל כיון דקיימים אליבא דמ"ד ב' כתובים הבאים כא' מלמדים וכיון שכן השתא נמי אליבא דמ"ד מלמדים קיימי ושפיר קפריך הניחא וכו' וממצה והקהל נילף חיובא למצות עשה שהזמן גרמא ומת"ת ופדיון הבן נילף פטורא וק"ל.

אלא למ"ד תפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא וכו' פרש"י איפכא איכא למילף דשלא הזמן גרמא נשים פטורות וכו'. וקשה דאם איתא דילפי' מתפילין לשלא הזמן גרמא לפטור' למה לי דכתב רחמנא קרא בפדיון הבן לפטור נשים לשתוק מיניה וממילא ידעינן פטורא דנשים מהקישא דתפילין דהוי מצות עשה שלא הזמן גרמא.

ונראה דכיון דהשתא קיימים אליבא דמ"ד שני כתובים הבאים כאחד מלמדים אינו מעלה ומוריד קרא דפדיון הבן כלל דהא עכ"פ איכא למיפרך כדהוא מפריך מעיקר דנלמוד מת"ת ופדיון הבן כיון דסבירא ליה דמלמדים כ"ש דהשתא איכא הקישא לאפטורי נשים וכיון שכן ע"כ אית לנו למימר דהכי פריך נימא איפכא ולשתוק קרא

מפדיון הבן דהא כיון דאיכא הקישא לפוטרן ממצות עשה שלא הזמן גרמא שוב אין צריך קרא דפדיון הבן כנ"ל.

הניחא וכו' מאי איכא למימר פי' רש"י איפכא איכא למימר דשלא הזמן גרמא נשים פטורות ולקמן אליבא דר' יהודה כתב ז"ל מא"ל מהיכא תיתי למימר למצות עשה שהזמן גרמא. וי"ל למה שינה מלמטה למעלה דלעיל כתב דהקושיא היא למצות עשה שלא הזמן גרמא וכאן כתב שהקושיא לרבי יהודה הוא למצות עשה שהז"ג ונראה דע"כמאי דפריך בגמרא הניחא למ"ד היא קושיא מחודשת מההיא דלעיל דהקשה אלא למ"ד ב' כתובים הבאים כאחד מלמדים מא"ל וכו' ולכך פי' דהקושיא היא איפכא איכא למילף דשלא הזמן גרמא נשים פטורות מהקישא דתפילין דהוקשה כל התורה כולה לתפילין וכשתירץ לר' אליבא דר"מ דלא ס"ל ההוא הקישא לא שייך למיפרך לרב יהודה לגמור מהקישא דמצי לך לשנויי כדקמשני אליבא דר"מ דהקישא דכל התורה כולה לתפילין לא משמע ולכך פרש"י דכוונת הקושיא לר' יהודא מאי דהוה פריך מעיקרא אלא למ"ד דמלמדים מאי איכא למימר ופריך אמצות עשה שהזמן גרמא וה"ה לשלא הזמן גרמא דמצי למיפרך ג"כ דנגמור מת"ת ופדיון הבן א"נ דלשלא הזמן גרמא לא קשיא ולא מידי דאפשר לתרץ כדתירצו התוס' דהוו ג' כתובים דפריה ורביה וק"ל וליכא למימר דהוו ג' כתובים עם תפילין אליבא דר' יהודה דהא תפילין צריכי כי היכי דלא נקיש תפילין למזוזה ויהיו הנשים חייבות ולכך הוצרכו התוספות לומר דליכא אלא פריה ורביה בהדי ת"ת ופדיון הבן דהשתא אע"ג דת"ת צריכי כיון דפדיון הבן ופריה ורביה לא צריכי הוו ג' כתובים אבל אי הוו תרוייהו צריכי לא היו נחשבים אלא כב' כתובים הבאים כאחד ולא יותר.

תוספו' אלא למ"ד וכו' והיינו טעמא וכו' נראה לי מדבריהם דזה הטעם אמרוהו על דברי רש"י ז"ל דעלה קאי והוצרכו לתת טעם לומר דילף מראיה ולא ממצה והקהל משום דהוי כעין מיעוטא ודוקא משום דאית לן מלמד אחר. ועוד נ"ל בפי' התוספות עם שאדקדק במה שמקשים לקמן ז"ל וא"ת תינח זמן גרמא וכו' ומאי קושיא דהא שלא הזמן גרמא ילפינן ממורא דהא בגמ' לא הוה פריך אלא למ"ד מלמדים אבל למ"ד אין מלמדים כדקאי קאי ומה צריכי התוס' להאריך בזה בקושיות ותירוצים.

והנראה נכון דהתוספו' הוקשה להו דמה ראה ר' יהודה דלא דרש ההיקש דכל התורה לתפילין ונגמור מינה דשלא הזמן גרמא נשים פטורות בשלמא לשהזמן גרמא ליכא שום קרא למגמר ואדרבא ניחא למילף מראיה כיון דממצה והקהל לא מצינן למגמר דהוי כעין מיעוטא אלא מהקישא נגמור ויהיו פטורות ממצות עשה שלא הזמן גרמא ותירצו

דהוו ת"ת ופדיון הבן וכו' ומשום הכי ניחא טפי למגמר חיובא ממורא ולא דריש הקישא דכל התורה לתפילין ולפ"ז ניחא לי במה שכתבו התוס' דהוי כעין מעוטא לאו משני כתובים לחודיה כתבו כן אלא משום דאיכא דוכתא אחריתי למילף מינה.
ועוד הוצרכו לכך כי היכי דלא נפרו' אמאי לא דריש היקש דכל התורה כולה לתפילין כנראה ואין ראיה מכאן לומר שהתוס' חולקים על רש"י בזה וכמה שכתב הרב מוהר"י ן' לב זלה"ה. הקשה הרב מורי הרשד"ם בהך דקאמר בגמרא הוקשה כל התורה כולה לתפילין וכו' דלשתוק קרא מהקהל לעשות מצה והקהל שני כתובים הבאים כאחד דהא כל התורה ילפינן מתפילין וליכא למימר דהקהל איצטריך לגופיה דהא מק"ו דטפלי' חייבים נשים לא כ"ש ליכא למטעי בנשים כלל.
ול"נ דאע"ג דכתבו התוס' דכיון דכתיב חיובא דנשים במצה עבדינן ק"ו דהקהל היינו קודם דלא ידעינן דהוקשה כל התורה כולה לתפילין אבל השתא דכל התורה כולה הוקשה הייתי אומר דהקהל הוי בכלל וטפלים לא איצטריך אלא לתת שכר למביאיהם ולהכי איצטריך קרא דנשים וק"ל: פיסקא מצות ל"ת מנא ה"מ וכו' אין לדקדק דידעינן דמצות לא תעשה נשים חייבות מדאיצטריך כל שישנו בבל תאכל נשים חייבות.
ונראה דהך קרא דמצה אינו קרא מיותר אלא הקישא בעלמא ואי לאו דהוה לן קרא בעלמא דשמעינן מיניה דבלא תעשה נשים חייבות לא הוה דרשינן כל שישנו בבל תאכל וכו'. ואי אשמועינן הא משום דאיכא איבוד נשמ' וכו' אין לדקדק דהא מ"ע שהזמן גרמא דליכא למימר הכי ואפ"ה נשים חייבות אבל בדינים דאשה לאו בר משא ומתן ובאיש דבר מצות הוי בר כפרה אבל לא האשה ולהכי צריכי קראי הכא תוס' איש דבר מצות ולאו דוקא דהא איתקש עבד וכו', קשה למה כתבו התוס' דלאו דוקא כיון דקי"ל דמ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבות כו' ונראה דכיונו התוס' לומר דלישנא דקאמר בגמרא איש דבר מצות דרך סתם כנראה דסתם מצות אינם קרויות אלא מ"ע שהזמן גרמא ובזה אמרו התוס' דזה הלשון לאו דוקא דהא איתקש עבד לאשה לחיובי במצות וזה הלשון איתמר בגמרא וקאי אמצות עשה שלא הזמן גרמא אלא הכונה לומר דאינה חייבת כ"כ כמו איש והכונה דקאי אמצות שהזמן גרמא דוקא אבל אין לדקדק מן הלשון הסתום דקאמר בר מצות וכו' עוד חשבתי דרך אחר בדבריהם ועלה דחוק וצ"ע: פיסקא בשלמא בל תשחית וכו' אין לדקדק מאי בעי לעיל כל מצות ל"ת דחייבות מנלן דמדאיצטריך קרא להקפה והשחתה לפטור מכלל דבעלמא חייב דאפשר לומר דמהכא ילפינן דבעלמא פטור איברא דיש לדקדק דלעיל בעי מנלן כנראה דהסברא מחייב פטור וא"כ לפטור לא איצטריך קרא דבל תשחית ובל תקיף דהא מסברא ידעינן לעיל וק"ל: ואי בעית אימא

סברא דהא לית להו זקן וכו' נראה דהסברא היא דלית להו כלל זקן וזה תימא דהא לאיבעי' אימא קרא מדשני קרא וכו' ע"כ משמע דאית להו זקן מדבעי קרא למעוטינהו ונראה דודאי לאי בעית אימא סברא לא נכחש בזה ובודאי הק' כיון שרוב הפעמים אין להם ובמציאות רחוק יקרה להם זקן שפי' ילפינן הואיל וליתנהו בהשחתה וכו' אך קשה כיון דע"כ יש פעמים דאית להו זקן נימא איפכא כל שישנו בהקפה ישנו בהשחתה והני נשי הואיל ואיתנהו בהקפה איתנהו בהשחתה באותו מציאות הרחוק וניחא טפי בהך כל שישנו דילמד תחתון מעליון ודמי לכל שישנו בבל תאכל דמצה ונראה דכיון שאותו המציאות הוא רחוק לומר דקרא אסר אותו ואי ס"ל וכו' נשתוק קרא מיניה וכו'.

קשה דהא לא מצי שתיק דאיצטריך לדרשא דלקמן לא יגלחנו וכו' והמקשה גופיה אמר הכי לקמן. ונראה דה"ק למה לן למילף מג"ש נילף מק"ו וזהו הכונה באומ' נשתוק קרא וכו' אך יל"ד כיון דהג"ש הכרח דלא מצי שתיק מיניה כיון דאיצטריך להא דלקמן ניחא שפיר למילף ג"כ מהג"ש עצמה הך דרשא דבשלמא אי כל עיקר הג"ש אתא להאי דרשא הוה שייך שפיר למידק נשתוק מינה וכו' ונראה דמ"מ להך מלתא לא הוה ליה למילף מג"ש אלא מק"ו.

עוד קשה כיון דאית לן ג"ש דפאה וכו' הך דשני קרא בדיבוריה ל"ל והתוס' הקשו בהפך ותירצו ואפשר לפי דרכם ז"ל דהשתא דאית לן פאה פאה לא קפדינן אהך דשני קרא בדיבוריה. ונראה דלפי המסקנא ג"כ אית לן הך דרשא דשני קרא בדיבורי' והך יתורא מדלא כתיב את שבזקנך וכו' לא הוה שמעינן שהוא מיותר אם לא דשני קרא בדיבוריה ונ"ל הכרח לזה מדברי הרא"ש שכתב שדין זה שהנשים פטורות הוא מדשני קרא בדיבוריה וכו' וטעם זה אינו עולה לפי האמת דהא פרי' ולא והתניא וכו' א"ו דאף לפי האמת אית לן הך דשני קרא וכו' כנ"ל: עוד יש לדקדק אמאי לא פריך מעיקרא מתני' אברייתא דקתני הרי הוא כזקן לכל דבריו: ונראה דמעיקרא יישב המשנה ואחר שהביא הפסוק הוה פריך והתניא וכו': איסי תני וכו' הא דלא פריך ואימא בנים ולא בנות לשריטה וכי כתיב כי עם קדוש אגדידה ואקרחה משום דכבר השיבו למעלה דקרחה ליתא אלא במקום שער וקיל טפי משריטה.

ועוד דבנים אתם אינו מתיישב אלא אמאי דכתיב בקרא דהיינו לא תתגודדו ולא תשימו קרחה אבל כי עם קדוש הוא הנתינת טעם כלו' הזהרתי אתכם בזה בעבור שאתה עם קדוש ואתן מצוה על השריטה אבל גבי בנים אתם לא יתכן זה כלל ואי לדקדק דלא איצטריך קרא לשריטה לחיובא דתיפוק ליה דהוי מצות ל"ת נשים חייבות דהייתי טועה משום דשריטה וגדידה חדא מלתא וק"ל: דף לו אביי אמר וכו' הנה התוס' הקשו לדעת

רבנן והתירוץ נלמוד מדבריהם דרבנן ס"ל דהפסיק הענין לענין קרחה מהכרח דכתיב כי עם קדוש ולפי דבריהם צ"ל דכי פריך לעיל השתא נמי נימא הפסיק הענין הוא מהכרח דכתיב כי עם קדוש דאל"כ הייתי אומר דכולן פטורות: ויש לדקדק א"כ קרא מעיקרא ל"ל כלל עיין: רבא אמר היינו טעמא דאיסי וכו' אין לדקדק לשתוק קרא דתפילין לת"ת לפטור נשים וידעינן לה מדאיצט' הקישא דהא ג"ש איצטריך לאשמועינן מקום התפילין וק"ל בין לרבא ובין לאביי וכו' ה"ה דהוה מצי למבעי אליבא דרבנן אלא דפריך לאביי ולרבא אפילו אליבא דאיסי וק"ל: מתני' הסמיכות וכו' תנופות קשה ל"ל קרא בתנופות דמדאיצטריך קרא דכף כךמסוטה ידעי' דנשים דעלמא פטורות דאי אשמועינן, מסוטה חיובא לשתוק קרא מכף כף וכל התורה ילפינן מסוטה א"ו דמשום דקי"ל בעלמא דנשים פטורות איצטריך כף כף לפטור: ובדוחק נראה דכיון דבכל העבודות נשים פטורות הייתי, אומר דנהי דבסוטה חייבות לכתחילה להניף אבל בעלמא לא הייתי יודע לא פטור ולא חיוב אלא הייתי אומר דהוי בשחיטה דכשירה בנשים אבל לא למצוה דהא חיוב מצוה לא הוה ילפינן מסוטה ולהכי איצטריך כף כף בגזירה לומר דלכתחלה צריכא להניף ואלו המדרגות נראה שהם הכרח לדברי התוס' שכתבו דתנופה איצטריך למעוטי משום דאשכחן תנופה דכשרה כו' א"כ נראה דכיון דהך דינא דסוטה אינו מבורר אלא מג"ש דיד יד אפשר שהג"ש דסוטה משלמים לא אתיא אלא לאידך צד דעביד בגמרא מה להלן כהן וכו' ואיצטריך כף כף וגילה לג"ש השתא דבסוטה נמי חייב והיינו למדים מיניה בעלמא ולהכי איצטריך קרא למעט בתנופה בני יש' וכו' תוס' הסמיכות וכו' נראה דהרגישו דהתנא לא סדר דבריו כסדר העבודה דהתנופה היא בחזה השלמים והיא אחר קבלת הדם ולזה תירצו שהתנא סדר דבריו יפה דב' חלוקות הראשונות שנאם התנא תחלה לפי שהם ביש' כנ"ל: כלל: תוס' ומה בן צאן וכו' וי"ל וכו' התוס' חידשו לנו כלל יפה דהיכא דבעינן למילף מלתא רבה דאינו נוהג בשאר המקומות דחינן הק"ו בפרכא כל דהו ולקושיי' התוס' נראה לדקדק דנחזור הק"ו למקומות ע"ד זה ונאמר ומה שחיטה שציוה הכתוב בבן צאן לא קבע לו כהן השחיטה שציוה בבן עוף צווה שתהיה ע"י כהן הזאה שציוה לבן צאן שתהיה ע"י כהן אינו דין שתהיה בבן עוף ע"י כהן והשתא ליכא למימר טעון כלי עץ וכו' יוכיח דאיכא למימר מה להתם שאינו נהוג כלל ולכך לא ציוה אותו שיהיה ע"י כהן וכשתעיין תמצא שנוכל לעשותו יוכיח בקל ית'.

עוד כתבו ועי"ל וכו' פי' דבריהם שהק"ו מבן עוף עצמו וכאלו אמר הכי בן עוף שבתחילה טעון כהן הפך שאר קרבנות אינו דין שיהיה טעון בסוף בכל הקרבנות ומאי דנקט בגמרא ומה בן צאן וכו' סמיך אסוף הק"ו דבן עוף אלא שהביאו לסייע לו שבן עוף חמור בתחלתו

משא"כ בשאר הקרבנות כנ"ל: תוס' מכניס כהן וכו' קשה לי לפי תירוץ האחרון שכתבו אוחז בשפת הכלי וכו' אמאי אמרינן במנחות אין תנופה בחיבורין היכי לעביד וכו' דהא אפש' להניף כגון שישימו א' על שפת הכלי למעלה ואחד למטה ואולי כיון שצריך ג"כ שיהיה הכהן מניף אין בכלי שיעור להחזיק שלשה ידים כאחד: דף לו לז מתני' כל מצוה וכו' גמרא מאי תלויה וכו' והרי תפילין ופטר חמור וכו' אע"ג דלעיל בסוגי' דמ"ע אסיקנ' דאין למדים מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ וכו' ומצינן למימר הכא תנא ושייר נראה דזה לא יתכן בשום פנים חדא מדפליג רבי אליעזר דאמר אף החדש אלמא ק"ק בדקדוק נקט מלתיה ערלה וכלאי' דוקא: ועוד דאין שום טעם בהני תפילין ופטר חמור שאינם בכלל ביאה דכתיב בהו.

הרי תפילין וכו' יל"ד נימא דה"ק כל מצוה התלויה בארץ שחייבים בה בין כותים בין ישראל אינו נוהג אלא בארץ ולהכי תפילין ופטר חמור א"ג דכתוב בהו ביאה נוהג גם בח"ל שאינו בכותים דהא בכה"ג תירצו בירוש' אקושיא דחלה וכמו שכתבו התוס' ונראה דיש לחלק דבדעת המקשה דקס"ד דבכל מצוה התלויה הוי פירושה כל מאי דכתיב בה ביאה א"כ הכלל הוא למאי דכתוב בתורה ואין לחלק בביאה דכתוב בתורה בין חייבים בה פכותים לאין חייבים אבל לדעת המתרץ דה"ק כל שהוא חובת קרקע דהשתא הכלל אינו במאי דכתוב בתורה אלא הם דברי התנא דכליל במלתיה והשתא נאמר דהתנא לא נקט הכלל אלא במאי דנהוג בין בישראל בין בכותים ולכך לא נקט התנא אלא לפי האמת.

מנא ה"מ וכו' אי לא הוה שום קרא דבארץ וקרא שריב' כל הזמן אשר אתם חיים הייתי אומר דהמצוה דכתיב בה ביאה נוהג בארץ ומאי דלא כתיב בה ביאה נוהג בין בארץ בין בח"ל דאי לא היה כתיב אלא בארץ הייתי אומר דכל המצות אינם נוהגות אלא בארץ ואי לא הוה כתיב אלא כל הימים הייתי אומר דכל המצות שוות אפילו בת"ל להכי איצטריכו תרוייהו כנ"ל בהכרח במה שהיה נראה לדקדק לכאורה לשתוק קרא מבארץ או מאשר אתם חיים בלא ימנע סברא ולפי שהדבר פשוט לא אאריך.

בזה: אחר שרובה הכתוב ומיעט וכו' על כרחינו לשון הגמרא הוא לשון כבד דהא בקרא הוא להפך דבתחילה נכתב המיעוט ואחר כך הריבוי ונראה, דה"ק מאחר שריבה הכתוב ומיעט מעתה מדינן שיצא ולמד ממה שכתוב בענין וכו': תוס' כל מצוה וכו' כבר כתבתי בשמעתין לפי תירוץ הירוש' אמאי פריך בגמרא מתפילין ופטר חמור וכו' ובמה שכתבו ולא משני לפי שהוא מדרבנן קשה דנראה דהוה מצי לשנויי הכי ומדלא משני הוכיחו התוס' מה שהוכיחו ואיך יתכן זה דהא כלאים דהוי דרבנן ואפילו הכי נקטי' התנא

ובדוחק י"ל דמ"ש ולא משני היינו לקושייתו דפריך והרי חלה וכו' ומאי קושיא היא זו דמצי לשנויי ע"ד שמשני אקושי' דמעשר כלומר דלא פריך מטעם זה שהוא מדרבנן ה"ה בחלה ונראה דה"ק כיון דהתנא קאמר חוץ מכלאים דהוי דרבנן אפשר דבכלל כלאים הוו כל מילי דרבנן ומינה ידעינן חלה וזהו כונת התוספות באו' ולא משני דלא תני ליה לפי שהוא דרבנן כלומר והוי בכלל כלאים: עוד כתבו דחלה שהחיוב בא ע"י גלגול וכו' יש לדקדק דא"כ מאי הוקשה לירוש' מחלה לישני דחלה הוי כחובת הגוף: ונראה דהתוספות לא כתבו כן אלא בערך תרומה ומעשר אבל לעולם דחלה חובת קרקע היא וכ"כ רש"י ז"ל בשמעתין דהוי חובת קרקע.

עוד כתבו דדמי ערלה אסורין וכו' אע"ג דאמרינן בשלהי האיש מקדש מכרן וקדש בדמיהן מקודשת היינו דוקא לקנין אשה משום פריה ורביה אבל המוכר אסור ליהנות ממנו ועיין בדברי הרא"ש שלהי האיש מקדש: ומ"ש התוס' וי"ל דאין קנין לכנעני להפקיע וכו' אע"ג דאיכא פלוגתא דאמוראי בפרק השולח אם יש קנין לכנעני או אין קנין נראה דהכא כולי עלמא מודו דמטעם שעבוד המס אין קנין וכו': פיסקא איבעיא להו והק' ת"ק חוץ מן הערלה וכלאים וכו' דהלכתא וכו' כלומר דהכי קיימא לן אבל לאו למימר דערלה וכלאים הוי הלכה למשה מסיני דהא לקמן אמרינן דערלה הלכה והכלאים מד"ס ובערלה איכא מ"ד הלכות מדינה: ומאי אף אקמייתא וכו' ולפ"ז נראה דלא גרסי' במתניתין רבי אליעזר אומר אף מן החדש דלשון מן נראה דקאי אסיפא אלא גר' אף החדש וכן נראה מדברי רש"י במשנה ולקמן בסוף הסוגיא וק"ל: דתניא ללמדך וכו' א"ל שבת ק"ו היא וכו' וק' כי היכי דרבי ישמעאל יליף שאר מקומות מביאת נסכים משום דגלי קרא דליכא ללמד דהוי לאחר ירושה וישיבה אמאי לא ילפינן ממושב דשבת דהוי בכל מקום שאתם יושבים כיון דאיכא ק"ו והק"ו גילה דמושב הוי בכל מקום שאתם יושבים ונראה דאיכא למפרך מה לשבת שכן חמור הילכך עדיפא טפי למילף מביאת נסכי': תוס' והרי שבת ול"נ וכו' יש לדקדק דנהי דאיצטריך להביא דרשא מ"מ משמעותיה דמושבותיכם משמע כל מקום שאתם יושבים וכו': נימא ליה תנא ביאה ומושב קאמינא.

קשה נימא דהא דלא קאמר הכי משום דלא תקשי ליה מפסח דכתיב ביה ביאה ומושב וע"כ לתרוצי שאני פסח דחמיר דאית ביה כרת. ונראה דה"ק להאי דפרכית משבת נימא ליה הכי אך מה שכתבתי לא יתכן דהא בענין אכילת מצה הוא דכתיב בה ביאה ומושב ולקמן בשמעת' אבאר בזה בס"ד: וה"ה דהוה מצי למפרך מחלב ודם אלא דאיכ' לתרוצי

שאני התם דאית ביה כרת במאי קמפלגי פרש"י מה ראה ר"ע וכו' טעמא דלא פי' מה ראה ר' ישמעאל וכו' הוא כמ"ש התוס' ודריש לכם.
וקשה דלקמן פריך ואידך משום דהוו מלך ובכורים וכו'. ומאי קושיא דהא לרבי ישמעאל ע"כ לא ילפי' ממלך דאי ילפינן מיניה לכל מקום דהוי אחר ירוש' וישיבה לשתוק קרא מלכם דכתיב גבי נסכים דאתא לאשמועינן דהוי לאחר ירושה וישיבה וממלך ילפי' לה. ונראה דה"ק מה ראית דדרשת לכם נדרוש ליה למאי דדריש ר"ע ונלמד ממלך דהוי לאחר ירושה וישיבה וכיון דפריך בגמרא כן לרבי ישמעאל אמאי לא נאמר דכי קאמר במאי קמפלגי ה"ק אמאי רבי ישמעאל לא דריש כר"ע ולא ידרוש קרא דלכם להך דרשא. ונראה דיש לחלק דלקמן לא פריך אלא מכח הבנין אב דאיכא למילף ממלך ולכך פריך ואידך וכו' אבל הכא דלית לן שום ילפותאאחריתי ליכא למפרך מה ראה רבי ישמעאל לחלוק על ר"ע משום דרבי ישמעאל דריש לכם.
עוד קשה דבגמרא פריך במאי קמפלגי ועיקר הקושיא הוא מה ראה רבי עקיבא לחלוק על רבי ישמעאל ותימא דלא משני בעה"ג ולא מידי בקרבו נסכים במדבר וכו' דהא בזבחים דף קי"א מייתי בפלוגתא דרבי ישמעאל ור"ע דרבי עקיבא אומר וכי תבואו להטעינם נסכי' בבמה קטנה הכתוב מדבר אתה אומר לבמה קטנה או אינו אלא לבמה גדולה כשהוא אומר אל ארץ מושבותיכם הרי בבמה הנוהגת בכל מושבות הכתוב מדבר ופירש רש"י ז"ל או אינו אלא לבמה גדולה ואשמועינן קרא דלא קרבו נסכים במדבר ולפ"ז כשתירץ כשהוא אומר אל ארץ מושבותיכם וכו' קמל"ן דקרבו נסכים במדבר כן משמע בהדיא מהתם נמשך מזה דרבי עקיבא לא ס"ל דהקריבו נסכים במדבר אלא משום דדריש מושבותיכם בכל מקום שאתם יושבים ולפ"ז קשה אי קושית הגמרא היא במאי קמפלגי כלומר מה ראה רבי עקיבא לחלוק על רבי ישמעאל מאי משני דקרבו יש' נסכים דהא אי רבי עקיבא הוה דריש לכם הוה דריש הך קרא לבמה גדולה והוה ס"ל דלא קרבו ישראל נסכים במדבר אבל השתא דדריש מושבותיכם לכל מקום שאתם יושבים ס"ל דקרבו ישראל נסכים במדבר וצ"ע ואידך וכו' הריטב"א הק' דהא אמרינן לעיל דמה לביכורים שכן שייך בהו הנאה וכו' ונראה דלעיל אמר גבי מלך שדרך המלך לכבוש וכאן אומר ומה מלך דלכבוש והוא ענין אחר בעבור ההנאה שלוקחים בני העיר ממנו ועבדינן ק"ו הכי ומה מלך הצריך לעם לכבוש שיש להם הנאת הצצל' נפשו הוא לאחר ירושה וישיבה ביכורים שאין להם אלא הנאה מועטת מהגוף לא כ"ש.
ויש לדקדק להך ק"ו דאיכא למימר חלה תוכיח. ונראה דהיינו מאי דקאמר ואידך וכו' ומייתי מחלה אך תימא למאן דאמר דהוי שני כתובים קשה דחלה תוכיח.

ונראה דיתרץ דשאני חלה דכתיב בבואכם ומשונה ביאה זו מכל הביאות האמורות בתורה ולא ילפינן בשאר ביאות דהוין לאלתר מחלה כנראה לי. תוספות הואיל ונאמרה בו ביאה וכו' וא"ת ולמה לא הקריבו וכו' יש לדקדק איך יתכן להקשות כן כיון שהיו ערלים וכמו שכתבו התוס' עצמן לקמן איך יתכן בזה להקשות ולתרץ כיון שהדבר הוא ברור ואפ' שהתוספות מקשי' למיעוט שבהם שלא היו ערלים ולקמן אומרי' התוס' דאפי' למיעוט לא הקריבו דאזלינן בתר הרוב עוד נ"ל עם מה שיש לדקדק במה שתירצו ז"ל דס"ל כתנא דהכא וכו' דלאידך תנא דאמר כל מקום שאתם יושבים תקשי לן אמאי לא הקריבו.

ונראה דכונתם ז"ל היא דלאידך תנא י"ל דכיון דהיו ערלים משו"ה לא הקריבו אבל כונתם ז"ל בזה הוא דלהך תנא כל מקום שנא' מושב אינו אלא לאחר ירושה וישיבה אין צריך תירוץ אחר והתירוץ מבואר דמשום הכי לא הקריבו וכו'. והשתא דאמרת חובת הגוף וכו' מושב דכתב רחמנא גבי מצה למה לי קשה לעיל דפריך ר"ע והרי שבת ומשני שב' ק"ו הוא וכו' אמאי לא פריך ליה והרי מצה דכתיב ביאה ומושב ונוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ דהא באכילת מצה אינו חייב כרת אם לא יאכל והיא מצוה דעלמא ונראה דמצי לתרוצי דמדרבנן דוקא הוא דהוי מצוה לאכול מצה ודוקא על קרבן פסח הוא דעשו על פי הדיבור במדבר אבל השתא פריך לדידן דחובת הגוף תלי' מלתא שיהיה הדבר נוהג בין בארץ בין בח' הרי מצה וכו'.

ביאה דכתב רחמנא גבי תפילין יש לדקדק כיון דעד השתא קיימי' במושב דכתב גבי מצה אמאי סליק ממצה ובעי ביאה דכתיב גבי תפילין ולא בעי במצה גופה ביאה דכתיב גבי מצה למה לי דהא ע"כ ליכא שום תיקון אלא מאי דתני ר' ישמעאל עשה מצוה זו בשביל שתכנס לארץ וכמו שכתבו התוס' ונראה דעיקר הביא' על תפילין הוא דכתיב והיה כי יביאך וכו' והוא עיקר פרשת תפילין וק"ל.

תוס' מושב דכתב וכו' תימא דבסוף וכו' נראה דגרס' לא מפיק מיני' לקובעו חובה אלא מבערב תאכלו מצות ותירצו דשמא תנאי היא דהאי תנא וכו' פי' ההיא תנא דהתם מפיק ליה וכו' אלא שיש לדקדק דהתם אמוראי נינהו לכך נר' דגרסי' דהאי תנא לא מפיק ליה וכו' פי' הך תנא דהכא לא מפיק ליה וכו' אלא ממושבותיכם והך תירוצא שכתבו התוס' הוא כעין הגהה הנמצאת בספרים שהרי התוס' בסמוך נתנו צריכות בדבר וכתבו דתרתי קראי צריכי וכו' ואפשר שחזרה היסה לדעתם ז"ל ובתירוץ שכתבו לקמן חזרו ממה שכתבו מעיקרא ואין הלשון סובל זה כיון שחזרו עוד להקשות לקמן וא"ת וכו'.

עוד כתבו לקמן ז"ל וי"ל דתרי קראי וכו' וקשה לי כיון דתרוייהו צריכי למה בחלב דליכא אלא חד קרא לא אמרינן דדוקא לח"ל בזמן שבית המקדש קיים הוא דאתא קרא. ונראה דאי לא הוה כתיב מושבותיכם גבי חלב הייתי אומר דוקא בא"י אבל עכשיו דכתיב מושב מעתה ילפי' ממושב דכתיב גבי מצה דאין לחלק בכל מקום ובכל זמן וק"ל עוד כתבו וחד לח"ל ויש לדקדק אמאי לא נאמר דאתא לא"י בזמן שאין בית המקדש קיים ונראה דכיון דאין ב"ה קיים אין לחלק בין בארץ ישראל בין בח"ל ומה שכתבו התוספות וחד לח"ל פ' אפילו לח"ל.

תוס' ממחרת הפסח אכול הקשה ה"ר אברהם ן' עזרא ז"ל וכו' יש לדקדק איך יתישב לשון ממחרת בליל ט"ו שהיא שעת אכילת פסח הא לא דמי לממחרת הפסח יצאו בני ישראל דהתם ביום יצאו וראיתי תיקון בדברי הריטב"א שהביא דברי הירושלמי והיא ממש סברתו של ה"ר אברהם ן' עזרא ז"ל וי"ל כיון דהוא דוחק שצריך לדחוק לישנא דממחרת היכי דחיק ה"ר אברהם בן עזרא דוחק זה כדי להקשות וי"ל דכונתו היא להקשות דלא פריך בגמרא ולא מידי למ"ד לאחר ירושה וישיבה וק"ל והנה סברתו ז"ל הלא היא כתובה בספרי בפרשת אמור אל הכהנים בדין קצירת העומר.

ומה שיש להקשות בדבר זה הוא במ"ש ר"ת דהיינו ביום ט"ו והכי פירושה דקרא וכו' דאיך יתכן זה בלישנא דגמרא דקאמר ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול דהא מעיקרא קאי אממחרת ואי ממחרת הפסח היינו מן הישן איך שייך בזה מעיקרא לא אכול דהא מן הישן אין לחלק וע"כ צריך לדחוק דכונת הגמרא היא ממחרת הפסח וכו' וזהו שכתב ר"ת וקלוי דהיינו חדש לא אכלו עד עצם היום הזה אבל מעיקרא קודם י"ו לא אכול כיון שעדיין לא הקריבו העומר אלא למ"ד לאחר ירושה וישיבה יאכלו לאלתר פי' המצות יעשו מן החדש ולמה עשאוה מן העבור כלומר מן הישן וקשה לפי' ר"ת היכי משני לא הוו צריכי דכתיב ובני ישראל אכלו את המן וכו' דלא משני ולא מידי למאי דהוקשה לו דנהי דהיה להם מן מ"מ אכתי תקשי אמאי לא עשו המצות מן החדש ונראה דה"ק דבשלמא אם לא יהיה להם מן לאכול היו צריכים לחזור אחר תבוא' היו לוקחים חדש והיו עושים ג"כ המצות ממנו אבל כיון שהם לא היו צריכים לו לפי שהיה להם מן לאכול לכך לא הוצרכו לבקש חדש ומעט שהיה להם מוכן מן הישן עשו ממנו המצות.

עוד יש להקשות לפירוש ר"ת שנראה שחולק על הירושלמי שהביאו התוספות בסמוך דמקשה למה לא אכלו מצה מחדש ויבא עשה וידחה ל"ת דלפי' ר"ת שעשו העוגות מן הישן איך יתכן להקשות למה לא עשו מחדש דכל עוד שיוכלו לקיים העשה מבלי שידחו את לא תעשה למה להם לעשותה מחדש כדי לדחות' ודוחק לומר שהירוש' חולק

על תלמוד דידן בזה והתוס' הביאוהו דרך סתם ולפי' ר"ת באמת קשה להולמו ומ"ש ר"י דאל"כ אמאי איצטריך למימר פי' אמאי הוצרך קרא לומר ממחרת הפסח ובשלמא השתא לאידך פירוש' דהוי י"ו הא קמ"ל קרא דדוקא ביום י"ו אכלו לפי שנקרב העומר ולא קודם לכן אבל אי הוי יום ט"ו מאי קמ"ל ומאי שנא יום ט"ו מקודם לכן ואין לפ' בדברי ר"י דה"ק דפרי' לר"ת מאי דהקשיתי לו היכי קאמר בגמ' מעיקרא לא אכול דהא אין לחלק וכו' וניחא טפי לישנא דאמאי הוצרך דקאי בדברי הגמרא דהא כתבו התוספ' כיון דאכתי לא איקרב עומר ולא הוה להו למימר אלא כיון דאכתי לאו זמן עומר הוא כלל ודע שהרואה בדברי הירוש' במס' חלה יתבאר לו בפי' שאפי' מן הישן חייב בחדש.
וגם נראה דהירוש' הביא מחלוקת בזה בפלוגתא דמתני' דת"ק ורבי אליעזר בענין חדש ע"ש: דף לח תניא רשב"י או' ג' מצות נצטוו ישראל וכ' חדש שאין איבורו איסור עולם כלומר אלא כל י"ו בניסן פי' ואפילו שלא נקרב העומר עדיין ביום י"ו מ"מ כיון שעבר הזמן מיום י"ו עבר זמן איסורו וק"ל.
כלאים שאיסורו וכו' פרש"י זרע חיט' וחרצן והדין עמו דבכלאי הכרם איירי דאי בכלאי זרעים אינו אסור בהנאה כדאיתא לקמן וק"ל וי"לד היכי כתב רש"י ז"ל זרע חיטה וחרצן וכו' דנראה דבשני מינין לבד אסורין בכלאי הכרם דהא קי"ל כרבי יאשיה דאינו חייב עד שיזרע חיטה ושעורה וחרצנבמפולת יד.
ונראה דדעת רש"י ז"ל שדברי רבי יאשיה אינם אלא לענין מלקות אבל לענין איסור הנאה בחד מינא סגי וראיה יש לי מדברי הרמב"ם ז"ל שבפ"י מהלכות מאכלות אסורות כתב ז"ל כלאי הכרם מין ממיני תבואה או מיני ירקות שנזרעו עם הגפן וכו' אסורין באכילה ובהנאה ע"כ כנר' דבמין א' לבד אסורין ובפ"ה מהלכות כלאים כתב ז"ל דאינו לוקה משום זורע כלאי הכרם עד שיזרע חיטה ושעורה וחרצן במפולת יד אלא דיש לחלק בין מלקות לאיסור הנאה לבד.
וגם מדברי הר"ן מוכח בהדיא דלדעת הרמב"ם בחד מינא אסור בהנאה והביאו הרב מוהרי"ק זלה"ה בח"ה מהלכות כלאים והוקשה לו לתרץ מההיא גברא דזרע בי גופני וכו' ויישבו שם הרב מוהרי"ק זלה"ה. ונראה דלדעת הרמב"ם אסור בחד מינא כשזרע מין א' עם הגפן במפולת יד ויש עוד דקדוקים עם שאר דברי הרמב"ם אין זה מקומם.
ואסורין בהנאה פירש"י דכתיב תקדש לשון הקדש ע"כ ואע"ג דבשלהי האיש מקדש במתני' דהמקדש בערלה פריך עלה דרב אשי אי מה קודש תופס את דמיו ואסיק אלא מחוורת' כדחזקיה וכו' דנפקא ליה מפן תקדש פן תוקד אש נראה דרש"י ז"ל תפס לו

הך דרשא לפי שהיא מבוררת יותר בכתוב ולא קאמר דמחוורתא כדחזקיה אלא משום הא דפריך אי מה קודש תופס את דמיו אבל בגוף הדבר לא קשיא ליה ולא מידי בח"ל. וה"ה לערלה בשתים אין להקשות כלאי זרעים יוכיחו דלא אתו בשתים דהא איכא למפרך מה לכלאי זרעים שכן מותרין בהנאה ולהכי מותרין בח"ל. תוס' שאין איסורו וכו' ולפ"ז אתיא כר' יהודה וכו' דברי רש"י באמת כך מוכחי שכתב ז"ל וביום י"ו איסורו מותר אם יש עומר קרב דנראה שאם אין עומר קרב כגון בזמן שאין ב"ה קיים אסור כל היום וזה ע"כ כרבי יהודה אבל קשה לרש"י ז"ל עצמו אמאי לא פירשו אפי' כשמואל דהתם דס"ל דבזמן שב"ה קיים משנקרב העומר ומשחרב ב"ה משהאיר המזרח ושפיר שייך לומר יש היתר לאיסור בזמן העומר.

ונראה דרש"י ז"ל רצה לפרש דיש היתר לאיסורו לכל הזמנים דלשמואל לא יתכן אלא בזמן שב"ה קיים אבל לר' יהודה לעולם יש היתר לאיסורו שייך לזמן האיסור בין שב"ה קיים בין שאינו קיים דהיינו לר' יהודה דס"ל דאפילו בזמן הזה הוי איסורו כל היום. תוס' וה"ה לערלה בשתים וא"ת טבל ותרומה וכו' וק' דכלאי זרעים יוכיחו דאע"ג שאיסורו איסור עולם ואין היתר לאיסורו אפ"ה אינו נוהג בח"ל והשתא ליכא למפרך מה לכלאי זרעים שכן מותרין בהנאה דהני נמי נר' דמותרין בהנאה מי קאמרי התוס' או במה מצי' ואי הני אסורים בהנאה היכי מצינן למעבד מה מצי' מחדש כיון דלית בהו שום שייכות עם חדש א"ו דדמו לחדש משום דמותרין בהנאה דילפינן במה מצינו דחדש שמותר בהנאה ואסורין בין בא"י בין בח"ל הני נמי וכו' ונראה דמטעם זה אמרו התוס' או במה מצינו וכו' דלמה מצי' ליכא למעבד יוכיח.

ולכאורה י"לד דהך קושיא שמקשי' התוס' טבל ותרומה נמי וכו' דאי כל חובת קרקע ילפינן בק"ו למאי אהני מאי דילפינן לעיל מקרא דבארץ דכל חובת קרקע אינו נוהג אלא בארץ. ונראה דזה כונת התוס' ג"כ כלומר דאם איתא דילפינן ק"ו טבל ותרומה נמי וכיון שכן ע"כ צ"ל דגם לכלאי הכרם ועלה ליכא ק"ו ותירצו דלא מקיימי' הק"ו אלא היכא דליכא למפרך אבל בהני איכא למפרך ויש עוד פנים אחרות לקיים קרא דלעיל וגם זה נכון עוד ילד למה לא עשו התוס' קושייתם לכלאי זרעים וליכא לתרוצי הך תירוצא דהא כלאי זרעים נמי אתי בק"ו מהני תרתי והתוס' לקמן בד"ה ההוא למעוטי זרעים נראה שסותרים מה שמקשים הכא דלקמן כתבו דכיון דכלאי זרעים אינם אסורין בהנאה לא מצי למילף בק"ו וכו' וקרא דשדך אתא לכלאי הכרם והכא הקשו לטבל ותרומה דאית בהו תרתי דאינם אסורין בהנאה ודמו לכלאי זרעים.

ונראה דמקרא דשדך ילפינן ג"כ מיעוט לכלאי זרעים אלא דבכלאי הכרם ממעטינן ליה ממלקות ולקמן בדברי התוספות אבאר הרבה ביותר ביאור ובפנים אחרות. תוס' הערלה וכו' ואין לומר דערלה מיהא תיתי בק"ו דחדש ילד ניתי במה מצינו דיש היתר לאיסורו וליכא למימר כלאים יוכיח ודוק: דף לט תוס' ההוא למעוטי זרעים וכו' פי' בקו' זרעים שבכרם וכו' י"לד כיון דבכלאי זרעים איכא תרתי אמאי לא ילפינן בק"ו דומיא דתרומה שכתבו התוס' לעיל.

עוד קשה דאיסור כלאי זרעים עצמן בא"י מנלן דאסור כיון דהך קרא איצטריך למעט כלאי הכרם. ונר' דהסברא מחייבת דבכלאים לא אייתי' בק"ו מלקות כיון דקי"ל דאין מזהירין מן הדין ואין עונשים מן הדין ודוקא בכלאי הכרם דאיכא תלתא איסור עולם ואין היתר, לאיסורן ואיסור הנאה הוא דאמרינן בגילוי מילתא בעלמא דקרא דלא תזרע כרמך הוי בין בא"י בין בח"ל אבל בכלאי זרעים שאין בהם איסור הנאה מלקות לא אייתי' בק"ו והשתא לא הוה ילפינן מיניה אלא איסור ושדך מיעט איסור בכלאי זרעים בח"ל והשתא תרתי שמעינן ממעוטא דשדך כלאי הכרם מיעט מלקות דהוה ילפינן בק"ו וכלאי זרעים ג"כ מיעט מאיסורא בעלמא והתוס' לעיל לא קיימי במלקות אלא בענין איסורא ובדיבור זה איירי במילי דמלקות שכ"כ רש"י ז"ל בההוא למעוטי זרעים והשתא איסורא דזרעים מהך קרא שמעי' לה.

ותדע לך דאי הך קרא דשדך לא אתא אלא למעט כלאי הכרם לחודיה הוה ליה למכתבי' הך מעוט' גבי לא תזרע כרמך כלאים והדברים נראים מוכרחים בעיני ממה שכתבו התוס' בד"ה לא קי"ל וכמו שאפרש בסמוך בס"ד. עוד נראה בעיני דהך הקישא דמקשינן מה בהמתך בין בארץ בין בח"ל אף שדך וכו' לא כתיב אלא גבי הרכבה ומשמע דוקא בשדך דהיינו הרכבת האילן מרבינן ולא אזריע' דכתיב נמי בהך קרא דדומיא דבהמה אייתינן והוי כעין מעוטא לכלאי זרעים אבל לכלאי הכרם לא מיעט כיון דבקרא אחרינא כתיב אפשר לן לאתויי בק"ו ולהכי כתבו התוס' דאי כלאי זרעים הוו דמו לכלאי הכרם בכל ג' צדדיו לא חשבינן הך מעוטא דדומיא דבהמה דהיינו דוקא הרכב' האילן למיעוטא דהייתי אומר מי גרע מכלאי הכרם אבל כיון דלא דמי השתא אמרינן דלא מרבינן אלא דוקא דומיא דבהמה דהיינו הרכבת האילן כנראה והדברים ברורים אבל מה שכתבתי בתחילת דברי נראה שהם צורך לדברי התוס' בסמוך.

תוספות לא קיימא לן וכו' פי' בקונ' ונראה וכו' נראה שמה שכתבו ונראה אין לו שייכות על דברי רש"י ז"ל ונראה שדבריהם שייכי עד לבסוף וה"פ ונר' דגם בזרעים ס"ל לרבי

יאשיה וכו' וא"ת מ"ש וכו' ויש לומר דקרא כתיב לא תזריע וכו' ואם כן מהך קרא גופיה ברור לן מאי דאיסתפק ליה לרש"י ז"ל.
עוד יש לדקדק דאם איתא דרב יאשיה ס"ל דגם כלאי זרעים אסורי' אמאי לא שמתי' להההוא גברא משום כלאי זרעים ומאי האי דקאמר ליה לא קיימא לן כרבי יאשיה וכו'. ונראה דבח"ל מודו דמותר לגמרי.
ואין לדקדק אמאי לא פריך ליה והתנן הכלאים מד"ס ולישני ליה כאן בכלאי זרעים כאן בכלאי הכרם דאפשר דרב חנן ורב ענן הם ידעו החילוק בבירור דבח"ל מותר לגמרי ולא איסתפק להו כי היכי דאיסתפק ליה לבעל התלמוד וק"ל. עוד כתבו תדע וכו' הדברים קשים להולמם דהא אוקמוה התוס' לעיל לכלאי זרעים שבכרם וכיון שכן ע"כ איצטריך שדך למעוטי כלאי זרעים שבכרם וא"כ ליכא הוכחה למ"ש התוס' דמודה ר' יאשיה בכלאי זרעים ונראה עם מה דפרשי' דע"כ האי קרא דשדך עיקרו לכלאי זרעים כתיב דאי דוקא לכלאי הכרם לכתביה גבי כלאי הכרם אלא ודאי דתרוייהו מיעט ואי לית ליה כלאי זרעים א"כ למאי איצטריך הך קרא במקום זה זהו מה שנר".
עוד יש לדקדק לדברי הירושלמי לאיזה דבר נאמר כרמך וכו' ומאי קושיא דאיצטריך לאסור הנאה בכלאי הכרם ונר' דהוה מצי למכתב שדך לא תזרע וגם כרמך פן תקדש וא"כ הך לאו יתירא למה לי אלא יש לדקדק דע"כ איצטריך לכד לקמן לא תזרע כרמך מלבד הכלאים דמיניה נפיק ר' יאשיה דבעינן תלתא מינים ואפשר דהוה מצי למכתב' בלא הלאו וק"ל ומ"ש התוספות דשדך הוא גוף הקרקע ולא כתבו כן בכרם דנקרא גוף הקרקע כרם משום דלישנא דקרא מסייעתם דהכא כתיב שדך לא תזרע הזכיר שדך קודם הזריעה אבל בכרם כתיב לא תזרע כרמך הזריעה הזכיר קודם הכרם כנראה דהכרם הוא מין ממיני הזריעה כנראה לי.
ולענין הלכה יש בזה אריכות דברים בדברי הרמב"ם ז"ל שכפי הנראה מדקדוק דבריו ז"ל דבערלה בחו"ל אפי' ערלה ודאי כל שלא יראנו לוקט מותר וכפי משמעות שמעתין אומר כן אלא דוקא בספק ערלה אמרו לא בודאי ועל פיס' דר' יאשיה ס"ל ז"ל דדוקא לענין מלקות קאמר אבל לענין איסור בתרי מינים בי גופנא סגי לאסור ודבריו ז"ל ברורים בה'מאכלות אסורות פ"י ובהלכות כלאים ובאמת שיש עיון על כל דבריו האריך בדבר הרב הגדול מוהר"י קארו זלה"ה בכל המקומות דבריו ראויין למי שאמרן אבל לענין הלכה כיון שהדבר יצא מפי הרמב"ם ז"ל מי לא יחוש להחמיר בכל החומרות שיש בדבר והטור בהלכות כלאים האריך בדינים אלו וצ"ע בדבריו ז"ל האריך בהם הרב מוהרי"ק זלה"ה בטור י"ד ובפ"ה מהלכות כלאים שהעתיק שם דברי הר"ן ז"ל וחולק על דבריו

באומר דהרמב"ם איירי בא"י וכו' והמעמיק בדבר יראה שלדעת הרמב"ם ז"ל גם בח"ל אסור באכילה אפי' במין אחד באופן שאין התירוץ עולה יפה ויש לי עוד דקדוקים בדבר. ולענין הדין הדבר מבורר בפוסקים אין צורך לשנות העניינים. מתני' כל העושה מצוה א' גמרא אמר רב יהודה ה"ק כל העושה וכו' ודומה כמי שמקיים וכו' קשה דמה איכפת ליה לרב יהודה לומר ודומה כמי שמקיים שכבר הקושיא מתורצת ותו וכי אם יהיה לו לאדם ב' עונות וג' זכיות לבד ידמה כמי שקיים כל התורה כולה ואפשר שדעת רב יהודה שבמצוה אחד לבד יקנה האדם שלימותו הפך דעת החולק כמ"ש על פסוק ופערה פיה לבלי חק וכו'.

גמ' ורמינהו וכו' קשה המשנה מינה ובה היכי מתיישבת לדעתו אי אפי' במצוה אחת לבד ואמאי והא רובא עונות נינהו וכי היכי דפריך לקמן מכלל וכו'. ונראה דמעיקרא הוה ס"ל דבחד מצוה סגי אבל השתא דקמהדר ליה דאזלינן בתר רובא השתא ק': ורמינהו וכו' הברייתא מינה ובה ק' דאיך יתכן דמי שעושה רוב זכיות ידמה כמי ששרף כל התורה כולה וע"כ הוא בעולם הזה.

ונראה דאין ה"נ דהוי ס"ל דמריעין לו בעוה"ז וכל מה שעשה מתוקן לסעודה אבל מתני' קשיתי' דקתני מטיבין לו דמשמע בעוה"ז וכי משני דעבדין ליה יום טוב השתא משני דהי"ט הוא שמה שמריעין לו בעוה"ז הוא טוב לו. ובריייתא מינה ובה קשיא דיוקא אדיוקא מעיקרא קאמר כל מי שזכיותיו מרובין וכו' משמע הא בשוין הוי רשע וסיפא קתני כל מי שזכיותיו מרובין וכו' הא בשוין הוי צדיק ונר' דרישא וסיפא נקט הב' קצוות אבל מחצה על מחצה והוי בינוני הוי צדיק ועם שרב חסד מטה כלפי חסד ואינו יורש גהינם לדעת ב"ה עם כל זה לא מקרי צדיק גמור דמאן דאכיל דלאו דיליה בהיל לאסתכולי ביה ולפי מאי דתירץ בגמרא סיפא דקתני וכל שאינו עושה מצוה אחת היינו היתירה על זכיותיו וכו' לא הוי שקול ומאי דקתני אין מטיבין לו פי' שאינו כמו הצדיק גמור אשר נותנים לו מצד מעשיו הטובים וזהו הכרח לאומרו בדברי התוס' בד"ה שאם היתה שקולה וכו' שהקשו מההיא דר"ה דרב חסד מטה כלפי חסד דהיינו סברת ב"ה ותירצו דהוי כביינוני וכו' דקדקו התוספות לומר דבינוני כלומר שהוא צדיק ואינו כ"כ אלא קרוב למדריגת בינוני וזהו דחשבי' התם בצדיק יותר מבינוני.

והרואה במס' ר"ה יראה דבינוני לא מקרי אלא לב"ש דלב"ה אינו יורש גהינם. ויש עוד חילוק אחר בין צדיק גמור להטיב לו טובה יתירה למי שהוא בינוני שעם שאינו יורד לגיהנם לא יעלה מדרגתו למדרגת צדיקים עושי רצונו בעוה"ב.

והאמר רבי אלעזר שלוחי מצוה וכו'. קשה שאני התם שאינו מהרהר בעבירה עיין: דף מ תוס' ויעשה מה שלבו חפץ פר"ח ח"ו וכו' קשה מה פריך בגמרא כל שלא חס וכו' דהא כתב ז"ל דהאכסנאות מונעים האדם מן העבירה.
ונראה דפריך ארבי אבהו בשם רבי חנינא ואיפסק במימרא דרבי אלעאי משום דדמי להההוא ויש לי הכרח לפי' זה ממ"ש התוס' בחגיגה דף י"ו ד"ה ויעשה וכו' ז"ל וסוגיא דשמעתתא אינו משמע כדבריו הכא וכו' ולא הזכירו סוגיא זו דקדושין כנראה דהכא א"ש דקאי אדלעיל וזה לא שייך לומר התם.
א"נ ה"ק יגיעת הדרכים וכו' מונעים ואם לאו שלא יוכל לכפות יצרו הרע לפחות יועיל לו שלא יחלל שם שמים בפרהסיא ולכך פריך איני וכו'. תוס' אין מקיפין וכו' ושמא וכו'. פי' והשתא ה"ק אין מקיפין כחנוני לעוה"ב אבל ודאי בעיה"ז מקיפין שאין נפרעים מעושה העבירה מיד דהא תנן שאם עשה בסתר נפרעים ממנו אפילו אחר זמן בגלוי ודחו התוספות בזה דלשון מקיפין קשה דהיקף משמע שאינם ממתינים לו כלל ועיקר אלא מיד נפרעים ממנו ולז"א דשמא ברייתא היא וכו'.
אך קשה דאיך יתכן לומר כן דלפ"ז הברייתא פליגי אמתני' דמסכת אבות וזה דוחק לכך נראה שאם היתה המשנה דמסכת אבות הפי' אין מקיפין פי' שאין מנכין לו השגגות כשאר עבירו' אלא אחד שוגג ואחד מזיד נפרעים ממנו והכי נמי קתני התם אין נפרעים ממנו בגלוי אחד שוגג ואחד מזיד אבל לשון מקיפין קשה להולמו דלא היל"ל אלא אין מנכין אם כוונת משנה זו היא היא מתני' דמסכת אבות והיא עצמה לכך פירשו דשמא ברייתא היא והבנת אין מקיפין היא לומר דאין ממתינים כחנוני אלא נפרעים מיד ונראה לי דלא גרסי התוספות בדברי הגמ' אלא תנן דלשון התם לא שייך לומר בברייתא: ת"ר לעולם יראה אדם וכו' הכריע לו ולכל העולם וכו' המובן מדברי הברייתא לענ"ד שהעולם נדון אחר רוב העולם ואין היחיד נדון בפני עצמו אלא שכך היא המדה שמשגיח ה' על מעשה היחיד ואם מעשיו הטובים מרובים וכן כל יחיד ויחיד או רובן מיד כל העולם ניצול אפילו הרשעים שבהם ולא יאבד עולמו מפני השוטים ואם רובן חובה מפסיד העולם והצדיקים עמהם אבל מלשון הרמב"ם פ"ג מה' תשובה אינו נראה כן אלא שדנין ליחיד ואם זכיותיו מרובים נכתב לחיים ואם להפך להפך וכן המדינה וכן העולם ולדבריו צ"ע דאחר שדנין לעולם מה הועיל דין המדינה ודין היחיד ואם דנו ליחיד שרוב זכיותיו לחיים ויהיה במדינה שרובן חייבים מה הועילו בדינם ליחיד ונראה שכך הם הדברים שדנים לפרטיים לחיים ואם יהיו במדינה שרובן חייבים יפסד המדינה והם ינצלו בזכיותם כנח או האל ישתדל להוציאם משם בדרך אחרת וכן אם

רוב העולם חייבים יפסיד לכל העולם כבני המבול וכל הפחות נשאר עיר קטנה בארץ ישראל שלא ירד המבול שם דלאו דוקא כל העולם אי נמי דין של מעלה כך הוא שדנין את כל העולם אם רובן חייבים ימחו ואם רוב העולם זכאים ינצלו והפרטיים יקבלו את ענשם ואם היא מדינה פרטית שרובן חובות יאבדו ואם רובן זכיות תנצל כללות המדינה והיחידים אשר רובן עונות יקבלו את ענשם ויאבדו ומי שרובן זכיות ינצלו ולאו דוקא נקט הרמב"ם תחילת הדין כיחיד כי בעבור שהברייתא אמרה לעולם יראה אדם עצמו וכו' נקט הרמב"ם כן כנ"ל:

תוס' תלמוד גדול וכו' רש"י ז"ל פי' שהתלמוד מביא לידי מעשה ונמצאו שניהם בידו פי' דלעולם שהמעשה גדול דמי נתלה במי אבל בזאת הבחינ' יקרא התלמוד גדול לפי שע"י התלמוד נמצאו שניהם בידו ומסכים בזה למ"ש בפ"ק דב"ק והאמר מר וכו' אלמא מעשה עדיף אבל כוונת התוס' להקשות דשפיר אמרי' קיים אמרי' למד לא אמר דאי למד קיים ג"כ בכלל כיון שהתלמוד מביא לידי מעשה אבל בקיים מעשה לחודי' משמע וא"כ היכי פריך והאמר מר וכו' דמשמע דמעשה עדיף מלמד הא אינו כן דלימוד עדיף משום דהוי לימוד ומעשה ושפיר אמרינן קיים אמרינן למד לא אמרינן ומתרצי' התוס' דהתם הכי פריך דכיון שאנו אומרי' קיים הרי אנו אומרים למד וכו' וכתבו ומשני וכו' משום דלפי דרכ' לא משני הא למגמר וכו' ולא מידי דהא סוף סוף כבר בכלל הוא ולכך פי' ומשני כלומר דלמגמר לדידיה מעשה עדיף כלו' ובודאי למד דהיאך קיים אם לא למד אבל יש מדריגה עצומה גדולה מזאת והיא המלמד לאחרים אשר זכות הרבים תלוי בו עוד כתבו וי"מ כו' לפי' אלו המפ' ה"ק קיים אמרי' דודאי דעדיף טפי אחר שלמד אבל למד לא אמרינן פי' למד לאחריני והוא כפי הפי' שכתבו לעיל באו' ומשני וכו' ויש לי לפרש דבריהם בפנים אחרות זה נראה ברור בכל המשך דבריהם וראיתי לה' מהרי"ן לב זלה"ה בח"ב פי' בב"ק לא ביאר יפה כל המשך דברי התוס' אשר באמת צריכי' ביאור ומה שכתבתי היא הנכון: סליק פרק האשה נקנית פרק האיש מקדש דף מא האיש מקדש וכו' פרש"י וכ"ש כשהיא קטנה וכו' פי' הכ"ש הוא לענין אם כבר קיבל אביה קדושיה דודאי דהויא מקודשת דכיון דאפי' נערה דאית לה יד יש יכולת לאב לקדש' כ"ש כשהיא קטנה שאין לה יד.

ומתניתין לאו לגבי קבלת קדושיה קיימא דהא מתני' היא האב זכאי בבתובקדושיה וכו' אבל עיקר מתני' דהכא היא לענין האיסור לקדשה וכו' ולכך חזר רש"י ז"ל להקשות והא דנקט נערה ולא נתחוור במה שסיים ואמר דכ"ש הוא כשהיא קטנה דהכ"ש הוא לענין קבלת הקדושין שהיא מקודשת אבל מתניתין לא איירי בהכי אלא בדין אם יכול לקדשה

בו ובשלוחו או לא והוקשה לו דהיה ראוי לומר האיש מקדש את בתו התם כדקתני התם האב זכאי בבתו בקדושיה וכו' וכמ"ש התוס' בד"ה כשהיא נערה וכו' והשיב ז"ל אורחא דמלתא נקט וכו' וקשה דאמאי קאמר אורחא דמלת' נימא דנקט נערה משום חידוש' דאפי' נערה דאית לה יד דהוה אמינא דכי היכי דבגירושין אית לה יד לקבל גיטה מיד בעלה הוא הדין בקדושי' ואיתקש הויה ליציאה וכריש לקיש קמ"ל מתני' האיש מקדש את בתו נערה בו ובשלוחו בדוקא ולא ע"י עצמה.

וראיתי בגמ' דפריך לריש לקיש מהך מתני' אבל רש"י ז"ל כתב דהאי דנקט נערה וכו' משום דהוקשה לו ז"ל דאי הכי הוה ליה למתני האיש מקדש את בתו סתם וגם נערה בכלל ואפילו הוה קתני סתם הוה פריך בגמרא לריש לקיש שפיר אלא דע"כ צ"ל דנקט נערה אורחא דארעא וכו'. וקשה דבגמר' משמע דאסור לאדם שיקדש את בתו קטנה עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה והיכי כתב ז"ל דהאי דנקט נערה אורח ארעא וכו' כנר' דאיסור' ליכא.

גם בדברי הרמב"ם ז"ל תמיה לי תמיהה זו שכתב בפ"ג מהלכות אישות שאין ראוי לאדם לקדש בתו קטנה וכו' ולא ראיתי בדבריו שהזכיר איסור כלל. והנראה דס"ל ז"ל דאסור דקאמר בגמ' לאו איסור גמור קאמר אלא משום עצה טובה שיעשו כן לכתחילה הוא דקאמר מתני' וטעמא דמלתא נראה דהוקשה להו ז"ל מאי דהוקשה לבעלי התוס' דהיכי קאמר אסור וכו' דהא אמרי' לעיל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו והתוס' חלקו בין גדולה לקטנה אבל רשי ז"ל והרמב"ם ז"ל מתרצים בזה מכח הך קושיא דאין איסור זה דקאמר בגמרא איסור גמור דהא מאי איסורא איכא כיון דאיכא הך טעמא דלעיל דטב למיתב טן דו אבל מ"מ אורח ארעא שלא יעשה כן לכתחילה כדי שלא תבא לומר כן אם יקרה במקרה רחוק וזהו שכיון רש"י באומר אורח ארעא וכו' כדמפרש בגמרא כאילו בא לפרש דמאי דמפרש בגמרא הוי הך אורח ארעא ולא יותר.

גמרא מצוה בו יותר מבשלוחו פירש"י דכי אסיק דמצוה מקבל שכר טפי רשי ז"ל הוכרח לפרש כן ולא פירש דהמצוה בו הוא שיראנה ולהך לישנא איסורא ליכא אבל ללישנא בתרא איסורא איכא וכו' משום דא"כ לא מייתי מרב ספרא מחריך רישא ולא מידי. ועוד דזה יובן עם מה שכתב רש"י בסמוך בהא איסור נמי וכו' דמצוה שיראנה שמא תתגנה וכו' ויל"ד דמאיזה טעם כתב דמצוה שיראנה ובגמרא לא קאמר אלא אסור לאדם לקדש את האשה וכו' ונראה דודאי מצוה איכא דואהבת לרעך וכו' אבל האיסור הוא שמבטל מצוה זו וא"כ לעיל הוכרח לומר למאי דקאמר מצוה בו היינו העסק

שעוסק בגופו ומקבל שכר טפי דאם המצוה בו הוא מצוה שיראנה היינו ממש לישנא בתרא וק"ל.
אבל בהא וכו' לשון בהא לעיל קאי דקאמר איכא דאמרי בהא איסורא נמי אית בה אבל בהא איסורא לית בה וכו' והפסיק במלתא הכי אתמר דרב יוסף לסיים הענין וק"ל. תוס' האיש מקדש ואין שייך לתרץ הכא לאו דוקא וכו' פירוש דמתני' הכי קאמר לאו דוקא בו אלא אפי' שלוחו ופי' דבריהם דהיינו לא זו אף זו והתוס' תירצו בזה דלא שייך לשנויי הכי אלא בשתי בבות אבל בשתי תיבות לא.
וכפי הנראה שהוא דבר בלי טעם ומאי שנא שתי בבות משתי תיבות והריטב"א כתב ג"כ בזה דה"ה דהוה מצי למימר הכי. ונראה דבשלמא בכל בבא כשכתב רבינו הקדוש החלוקה הראשונה לא ירד לחידוש הב' וכשכתב השנייה משום חידוש' לא הוה ליה למחוק את הרישא שאינה כ"כ מחודשה ואפילו בענין שנוגע לדין אמרינן בכמה דוכתי ראה רבי דברי פ' וכו' ומשנה לא זזה ממקומה אבל בבבא אחת בשתי תיבות הוא דוחק גדול שנאמר שכשהיה כותב הדין לא ירד לכוון הדין ובתוך כדי דיבור ירד לאותו החידוש ולכך הוכרחו לתרץ מצוה בו וכו' עוד נ"ל טעם אחר דבשלמא בשתי בבות צ"ל חדא חדא שמעינהו ותנינהו אבל בשתי תיבות לא שייך לומר כן דהא כולן שמען בתוך כדי דיבור ולפ"ז ניחא שפיר שאם החלוקות היו שנויות בזו ואין צ"ל זו אמרי' שפיר דשייך אפי' בשתי.
תיבות דכיון דאפילו בשתי בבות אי אמר' חדא חדא שמעינהו אכתי קשה דאין מסדר דבריו יפה כיון דכתב המחודש למה לו לכתוב החלוקה האחרת וכיון שאין תיקון בסידור דבריו הוא הדין דאפילו בשתי תיבות שייך לומר זו ואין צ"ל זו ויש עוד סיוע לזה מדברי התוספות פ"ק דשבועות דף ד' דיבור המתחיל הסול והסירה והמקדח זו וא"ב לומר זו קתני וכו' והוא כלל נאות ומחודש כנ"ל.
תוספות וכי אתמר דרב יוסף אסיפא איתמר וכו' לכאורה היה נראה מדבריהם דאפילו איסורא איכא אפילו אמכירה והוא דבר תימא דהא עיקר הטעם הוא שלא תתגנה עליו ואם מכירה לא שייך למימר כלל מזה לכך נראה דהבנת התוספות והסכמת דבריהם כך הוא דהתוספות הקשו אמאי לא מוקי מלתא דרב יוסף כדקא הוה קאמר מעיקרא אירשא ואיירי במכירה והשתא ליכא איסורא ותירצו בזה דמנא לן הא לדחוקי מתני' ולאוקמא פרטי' דדילמא מתני' איירי כוללת בין מכירה בין אינו מכירה והא כדאיתא והכ"ד היכא דמכירה הוי מצוה בו יותר מבשלוחו והיכא דאינו מכירה איסורא הוא דאיכא ומתני' הדין קתני האיש מקדש בו ובשלוחו לומר הדין לבד ולא יותר ומשתמע לכל מלתא

ומלתא כפי דינו אבל אי מוקי לה אירישא ובמכירה דוקא נמצא שהמשנה היא פרטית וז"ש התוספות ואפילו איסורא איכא כלומר דאיסורא נמי איכא במתני' היכא שאינו מכירה ואי רב יוסף הוה ידענא ביה דודאי אירישא קאמר למלתיה הוה דחקינן למתני' ומוקמינן לה פרטית אבל כיון דמלתא דרב יוסף לא נדע היכא קאי טפי אית לן לאוקמי מתני' כוללת ורב יוסף אסיפא דמתני קאי.

א"נ ה"ק מלתא דרב יוסף לא נדע אי איירי במכירה דוקא דאי הוה ידענא ביה דקאמר בפירוש דאיירי במכירה הוה אמרינן דכיון דדבריו מיוסדים על המשנה מוקי מתני' פרטית אבל כיון דלא נדע מלתיה אפילו שדבריו הם ג"כ כוללת וקאי אסיפא והשתא המתני' היא כוללת וגם הסיפא היא כוללת בין מכירה ובין אינו מכירה דבאשה לא שייכא כלל מזה ואע"ג דלגבי האיש איכא איסורא כשאינו מכירה מתניתין לא נקט אלא מה דשייך באשה דוקא דמחמתו עצמה ליכא איסורא וק"ל והריטב"א כתב לקמן דאיירי שהאיש מכירה ובאשה לא שייכי מכירה כלל.

ולענין הלכה נמצינו למדים לדברי התוספות דכשאינו מכירה בדוקא הוא דאיכא איסורא אבל היכא דמכירה מצוה הוא דאיכא אבל איסורא ליכא דהא לישנא בתרא דקאמר איסורא לא פליג אלישנא קמא דקאמר מצוה בו יותר מבשלוחו היכא דמכירה דלא שייך איסורא וכ"כ באה"ע סי' ל"ה וכ"כ הריטב"א ואין בזה מחלוקת.

ומיהו הא מספקא לי היכא שאינו מכירה דאמרינן דאסור לקדשה עד שיראנה אי אזל הוא וקדשה מקבל שכר טפי דעסיק בגופו במצוה או דילמא דוקא היכ' דאפשר לו לקדשה ע"י אחרים ואזל הוא וקדשה הוא דאיכא שכר טפי ודמי לרב ספרא דמחריך רישא עם שהיה לו מי שישמשנו אבל הכא אי אפשר לעשותו על יד שליח דיעבור את פי ה' דרחמנא אמר ואהבת וכו'.

וראה ראיתי בספר אדם וחוה שכתב ז"ל דהאיש מקדש בו ובשלוחו ומצוה בו יותר מבשלוחו כי אסור לאדם לקדש אשה עד שיראנה וכו' ועיין בלשונו. ובאמת דבריו נראים סותרות תוך כדי דיבור שמתחילת דבריו שכתב מצוה וכו' נראה כלישנא קמא ובסוף דבריו כתב לישנא בתרא.

ואפשר דס"ל דאפילו היכא דאיכא איסורא אם אינו מקדשה בעצמו אי אזיל איהו איכא ג"כ מצוה טפי והוא עצמו הספק שנסתפקתי אלא שנראה מדבריו שנתן טעם לפי שאסור וכו' ואם לא יש טעות סופר בספרו לא ידענא מה אידון ביה. ודע שהריא"ף הביא לישנא קמא ובתרא ודרכו שפוסק כלישנא בתרא ותמהתי מהרמב"ם ז"ל שכתב ז"ל דמצוה בו יותר מבשלוחו ובסמוך כתב שאין ראוי לקדש את האשה עד שיראנה ואם מ"ש בתחילת

דבריו דמצוה בו יותר מבשלוחו היה במכירה היה לו לפרש ואפשר דאפי' אינו מכירה איכא נמי מצוה דכי עסיק בגופו איכא שכר טפי ואפילו שא"א לו לעשות ע"י אחרים מ"מ כיון שהולך הוא בעצמו בזאת הכוונה איכא שכר טפי.

ולענין הלכה ודאי דאפי' איסורא איכא אבל בסיפא גבי האשה מתקדשת ליכא איסורא אלא מצוהבו יותר מבשלוחו. ויל"ד בדברי הרמב"ם במ"ש בפי' המשנה ז"ל אחר שכתב דין האיסור כתב ז"ל ולפי' הקדים בה על שלוחה כנראה שחוזר לענין האיסור וזה אינו שהרי בה לא שייך איסור כלל ואי גרסי' בו ולפי' הקדים בו על שלוחו ניחא דקאי אסיפא דהאיש מקדש את בתו וכו' צ"ע ודוחק לדחוק בדבריו ולומר שכיון למאי דכתב רש"י ז"ל בלשון המתחיל טן דו ואי קשיא וכו': הלכה ב בשליחות מנלן ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח מלשון זה נראה דבין אשליח דידיה בין אשליח דידה קאמר מדקאמר ושלח ושלחה מלמד וכו' דהוה סגי שיאמר ושלחה מלמד וכו' ושמעינן מינה דשליח קבלה נמי יכול לעשות שליח אחר וכן נראה מדברי הריטב"א ז"ל בזה בפי' אבל בעלי תוספי ריי"ד כתבו ששליח עושה שליח לא קאי כי אם אשליח דבעל לא אשליח דידה משום דהוו מילי ומילי לא ממסרן לשליח ובטור אה"ע סימן קמ"א הביא עוד מחלוקת מתשובת הגאון בעל העיטור וכתב משם הגרון דלענין משוי שליח לא מצי משוי עד דאמרה בפי' וכו' ואפשר דבכה"ג איירי בשמעתין א"נ נראה דלא גרסי בגמרא ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח אלא ושלחה מלמד כו' וזה נראה שהוא לשון ר"ח כפי מה שהביאוהו התוספות וכ"כ הרא"ש.

ואפשר גרסינן ליה למי שסובר שאין שליח קבל' יכול לעשות שליח אחר ופירוש דברי הגמ' הכי דהא ע"כ חד ושלח איצטריך למשלחה ואינה חוזרת וכמ"ש התוספות ודריש ליה מדמצי למימר ונתן בידה ולשתוק ומהא דושלחה נפקא דרשא אחרת וכו' וא"כ אי לא הוה כתיב אלא ושלח לחודיה הוה מוקמי' קרא למשלחה ואינה חוזרת אבל מדכתיב ושלח ושלחה דהשתא הוי מיותר שמעינן הך דרשא שהשליח עושה שליח.

ואם האשה עשתה שליח לקבל קדושיה אותו השליח ג"כ למ"ד דשליח קבלה דגירושין אינו יכול לעשות שליח אחר ה"ה בקדושין וכמחלוקת לגירושין כך מחלוקת לקדושין ולדעת הריטב"א ור"ח כפי מה שכתב הריטב"א בשמו נראה דיכול לעשות שליח קבלה שליח. אבל בשליח הבעל לקדש חדשו לנו בעני תוספ' ריי"ד חידוש אחר דאפי' שליח הבעל אינו יכול לעשות שליח אחר דאפילו מסר לו החפץ לקדש לא דמי לגט שהגט הוא אם נאבד אין כח לשליח לגרשה אבל חפץ הקדושין שמסר לו אם נאבד יכול לקדשה

לו ע"כ ולא מצאתי חידוש זה בדברי שום א' מהפוסקים המובהקי' זולת המרדכי בריש פרק זה אלא שנתן טעם אחר לעשותו מילי ויותר נכון בעיני הוא מ"ש בעלי תוספי רי"ד. ומיהו אם אמר לשליח תשאל לי חפץ לקדש אש' והשליח אמר לשליח אח' תשאל לפלוני חפץ לקדש אשה והלך וקדשה נראה דלד"ה אינה מקודשת דלא ניחא ליה דלהוי שואל גביה אלא פלוני זה כנ"ל וה"ה אם השליח ראשון עצמו שאמר לו תשאל לי ושאל חפץ מאיש אחר שאינה מקודשת מטעם זה תוס' ושלח ושלחה וכו' ור"ח פי' וכו' דמושלחה אחרון וכו'.

וקשה אמאי דריש מושלחה אחרון ולא מראשון עוד קשה לדעת ר"ח ל"ל חד וא"ו דושלחה קמא לא לכתוב כ"א שלחה לחודיה. וראיתי בדברי הריטב"א ז"ל שהוקש' לו על דברי ר"ח ז"ל ולא נהירא דכיון דושלחה איכא למדרש ביה כולי האי ל"ל חד ושלחה לגופיה לימא שלח ובהכי סגי לכך נראה פרש"י וכו' ולא דרשינן וא"ו דושלחה.

ועוד כתב והא דרשי' דשוט' אינה מתגרשת דכתיב ושלחה שמשלחה ואינה חוזרת יצאה זו שמשלחה וכו' איכא למימר דנפקא ליה מוא"ו דושלחה עכ"ל. ותמיה לי על דבריו שהוא ז"ל כתב דלא דרשי' וא"ו דושלחה.

והלנע"ד דהוכרח ר"ח למדרש מושלחה אחרון משום דושלחה ראשון לגופיה איצטריך ומדהוה מצי למימר ונתן בידה ולשתוק נפקא לן דמשלחה ואינה חוזרת ומהה"א נפקא לן דשליח דידה עושה שליח והתם לא דרשינן וא"ו דושלחה כלל דהוא תחילת ענין דהיכי מצי למכתב בתחלת ענין ונתן בידה שלחה מביתו אבל בושלחה בתרא דריש ליה הוא"ו והה"א וטעמו של דבר דכיון דכל התיבה מיותר נמשך דכל אות ואות מהתיבה יש בה דרשא ולכך דריש לה אבל לאו למימרא דהוה מצי למיכתב שלח בלא וא"ו זה נ"ל נכון מאד בהבנת דברי ר"ח הנלע"ד: הלכה ג אשכחן בגירושין וכו'.

ואלא הא דתנן וכו' כפי הנראה דהבעיין דקאמר אשכחן הוא מ"ד ואלא הא דתנן האומר לשלוחו וכו' וכיון דאיהו גופיה כבר הוה ידע מתני' דתרומה דקאמר בהדיא דשלוחו כמותו נהי דלא הוה ידע שום קרא לכך אבל ע"כ צ"ל דאיכא שום קרא לומר דשלוחו כמותו לענין תרומה וכיון שכן מאי האי דבעי בקדושין מנלן דהא מגרושין ותרומה נפקא לן במה הצד והתוס' כתבו לקמן דקדושין אתו מתרומה וגרושין ומיהו מהקישא דויצאה והיתה לא מצי שתיק והנה התוס' מתרצים שפיר לדברי המתרץ.

אבל לדברי הבעיין קשה כדפרישית ושמא האמת קאמר איהו גופיה דהיינו הקישא דויצאה והיתה וגם שכפי האמת הבעיין בכל התורה כולה דאמרינן דשלוחו כמותו הוה. קמבעיא ליה אלא דקאמר אחת לאחת לומר דבהנך שמזכיר כאן ליגא שום שאלה

כלל דבקדושין איכא הקישא דויצאה וכו' ובתרומה איכא קרא דגם אתם, ובקדשי' וכו' וכוונתו לשאול לשאר דברים דאמרינן דשלוחו של אדם כמותו מנלן.
מה להנך שכן ישנן חול אף ע"ג דהך פירכא היא מסברא פרכינן מינה שהיא סברא אלימתא כקולא וחומרא. ועוד דלא עבדינן ק"ו כ"א בנין אב ולא עבדי' הבלעת פירכא.
וכי כל הקהל שוחטים אע"ג דהתם א"א בענין אחר מ"מ קאמר שפיר מדכתב רחמנא קרא דכל קהל ללא צורך ש"מ דאתא לאשמועינן דשלוחו של אדם כמותו שכן ישנן במחשבה קשה לשתוק קרא דונחשב לכם דכתב גבי תרומה לאשמועינן שישנו במחשבה וגם קרא דכל נדיב לב דכתיב גבי קרבנות דשמעינן מיניה דקדשים איתנהו במחשבה ומדאיצטריך קרא בגרושין ולא נפקא לן מתרווייהו שמעינן דקדשים ותרומה איתניהו במחשבה ולהכי איצטריך קרא בגרושין דלא מצי למילף מתרווייהו והיה נראה לכאורה דמקרא דכל נדיב לב עולות לא מצי שתיק מדאיצטריך גרושין לא הוה שמעינן דהוה אמרינן דלעולם לא חל ההקדש עד שיוציא בשפתיו ומיהו כיון דפיגול נעשה ע"י מחשבה וכמ"ש רש"י הוה עבדינן פירכא מיניה אך קשה לי דע"כ הך דפיגול דכתב רש"י אינו מעלה ומוריד כדי לעשות ממנו פירכא כלל דהא טעמא דאמרינן בגמ' דמשום דישנו במחשבה מש"ה משוי שליח הוא טעמא רבה דכיון דחל הקדושה בהקדש אפילו במחשבה ראוי ג"כ שיעשה שליח ויחול הקדושה ע"י שליח במה שיעשה אבל מחשבה בפיגול הוא מחשבה המוציאתו מידי הקדש וכל כמה דאמרינן דאפילו מחשבה מועטת מוציאה מידי הקדש נמצא שההקדש אין ראוי לעמוד בהקדשו ומטעם זה היה ראוי לומר שלא יעשה שליח נמשך מזה שמה שכתב רש"י ז"ל שכן ישנו במחשבה בההיא דפיגול לאו דוקא כתבו לעשות ממנו פירכא אלא שהזכיר כל מיני מחשבה דשייך בדבר ועיקר הפירכא היא מכל נדיב לב עולות שכתב ז"ל וכיון שכן הדרא קושיא לדוכתא לשתוק מהני קראי ומדאיצטריך גרושין נפקא לן.
ונראה דאי לא הוה כתיב קרא דונחשב וכל נדיב לב מדאיצטריך גרושין לא הוה ידעינן דבמחשבה הויא תרומה וקדשים אלא הייתי אומר דבדיבור בעלמא הויא תרומה וקדשים משא"כ בגרושין וזהו הפירכא שהיינו עושים להכי איצטריכו קראי לומר דבמחשבה ג"כ הויא תרומה וקדשים קדש. והך דפריך לקמן מה להנך שכן ישנן במחשבה בתרומה ניחא שפיר דמשום דהוי תרומה במחשבה הויא ג"כ ע"י שלוחו אבל בקדשים אע"ג דבמחשבה איתקוש מאי דכתב רחמנא בושחטו דהוי שלוחו כמותו לאו לענין שיקדשנו השליח כתביה רחמנא דכבר הוא מקודש אלא לענין השחיטה וזה אינו תלוי לפי שאינו במחשבה אלא דהכא הוי חדא מתרתי דפרכינן אפי' פרכא כל דהו וק"ל.

ואיכא לאתמוהי בדברי בעל הגמרא לפי האמת לא לכתוב רחמנא קרא בקדשים ותיתי מק"ו מגירושין ונימא הכי ומה מחשבה שאינה בגט ישנה בקדשים שליחות שישנו בגט אינו דין דישנו בקדשים מה תאמר בע"כ יוכיח דהוי בגט ולא בקדשים איכא למיפרך מה לבע"כ שכן אינו בקדושין תאמר שליחות דישנו בקדושין וגם הק"ו יכולין אנו לעשותו מקידושין לחודיה וליכא למימר יוכיח ולא מידי ונראה דהתשובה בצידה מה למחשבה דישנו בפרו של אהרן דהיא גם כן בכלל כל הקדשים דכתיב נדיב לב עולות וכו' תאמר שליחות שאינו נוהג בפרו של אהרן והיא באמת תשובה מוכרחת.

אך קשה בדברי התוספות במה שכתבו ז"ל וא"ת אמאי לא יליף וכו' מדאיצטריך וכו' דע"כהבנת התוס' באו' מדאיצטריך וכו' היינו טעמא משום דלגופיה לא איצטריך דהא מהיכא תיתי דנבעי שליח אי מגרושין ותרומה איכא למיפרך כדפריך בגמרא אבל אי פרו של אהרן הוה איצטר' לגופיה לא הוה קשה להו ולא מידי אמאי איצטריך קרא בקדשים דאי לא הוה קרא בקדשים היינו למדים שאר קדשים מפרו של אהרן.

וקשה דפרו של אהרן ע"כ איצטריך לגופיה כי היכי דלא נילף מק"ו מגירושין ונימא הכי ומה מחשבה דליתא בגרושין וקידושין איתא בפרו של אהרן שליחות דאיתא בגירושין אינו דין וכו' ובהך ק"ו ליכא למיפרך ולא מידי. ובתירוץ התוס' שכתבו ז"ל דהא דממעטי מפרו של אהרן היינו חטאת דוקא דומיא דפרו וכו' והיינו טעמא משום דחטאת הוי בע"כ וכו' דהדרא קושיא לדוכתיה מדאיצטריך וכו' ולחטאת לא איצטריך קרא דחטאת לחודיה מק"ו אתיא ומה בע"כ דליתיה בגירושין איתיה בחטאת שליחות דאיתיה בגרושין א"ד דאיתיה בחטאת ונראה דאיכ' למימר מה לבע"כ שכן ישנו בפרו של אהרן דאיהו נמי חטאת הוי משא"כ בשליחות דאינו בפרו של אהרן.

אך קשה בקושיית התו' שמקשים אמאי לא יליף וכו' דהא פרו של אהרן לגופיה איצטריך כי היכי דלא נגמור שליחות מק"ו דתרומה ונימא ומה בע"כ דליתי' בתרומה איתיה בפרו של אהרן שליחות וכו' אינו דין דאיתיה בפרו של אהרן והשתא ליכא למיפרך ולא מידי. ונרא' דאיכא למיפרך מה לבע"כ דאיתיה ביבמה דכתיב ויבמה אפי' בע"כ תאמר בשליחות שאין האיש מיבם ולא חולץ ע"י שליח וא"ת מחשבה יוכיח שאינו ביבמה ואיתיה בפרו של אהרן ושמעתי לזה דאיכא למפרך דמחשבה חמירא בעלמא בע"ז דכתיב למען תפוש ישראל בלבם אבל שליח לא דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים אף אני אומר בפרו של אהרן דאע"ג דאית ביה מחשבה לא יעשה בו שליח.

עוד קשה דנעשה ק"ו אחר ונאמר דמטעם זה הוצרך קרא ונימא הכי ומה רוב מעשים הנעשים על ידי שליח דליתיה בגירושין איתיה בפרו של אהרן שליחות לא כ"ש והשתא

ליכא שום פירכא. ונראה דלא שייך למעבד ק"ו בכה"ג דהא לא שייך למימר רוב מעשים דליתיה בגרושין דלא שייך התם מעשה אחר כלל ובשלמא אי הוה שייך הוה אמרינן הכי ומאי דקאמר בגמ' מה לקדשים שכן רוב מעשיהם וכו' ה"ק פי' התם מציאותו הכי משא"כ בהנך משום דלא שייך ודוקא פירכא עבדינן מיניה ולא ק"ו וק"ל.

ובדברי הגמ' במאי דפריך מה להנך שכן ישנן חול אצל קדשים. קשה דאיכא למימר חטאת יוכיח דהוי קודש ונעש' ע"י שליח מדכתיב אשר לו והוי חדא מתלת א"נ מקדושין וחטאת ילפינן להו לשאר קדשים ובדוחק נראה דכיון דכתבי' רחמנא לחטאת ברמז ולא בפירוש הוי כעין מיעוטא דוקא חטאת ולא שאר קדשים.

ע"ק לפי תירוצם ז"ל לא לכתוב רחמנא אותו למדרש אפי' בע"כ ומדאיצטריך קרא לשאר קדשים ולא נפקא מפר החטאת אשר לו דהוי כעין מיעוטא ש"מ דלא הוה נפקא לן מהך קרא אלא חטאת וע"כ טעמא הוי משום דהוי בע"כ ובדוחק אפשר דאותו לא הוי מיעוטא ואפשר דאיצטריך אותו ולא תמורתו כדאיתא בתמורה והנראה דלקמן דף נ' דרשינן מדכתיב אותו לרצונו הא כיצד כופין עד שיאמר רוצה אני ופריך אמאי הא בלביה לא ניח ליה וכו' ואי לא הוה קרא באותו לא הייתי שומע אפי' בע"כ גמור שאומר איני רוצה שכופין אותו אלא דוקא היכא דאיכ' גילוי בלבו שאינו רוצה אפ"ה מקריבין אותו אבל היכא דגילה בפי' שאינו רוצה לא להכי כתב אותו אפי' בע"כ בלא רצונו כלל: מה לקדשים שכן רוב מעשיהם ע"י שליח פרש"י כל עבודות הקרבתן ע"י כהנים שהם שלוחים.

וקשה דהיכי שמעינן דרוב מעשיהם ע"י שליח דהא אמרינן לעיל בפ"ק הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו לחד פירושא שכתבו התוספות דלא הוו שלוחי דידן ונראה דה"ק דאע"ג דהתם הוו שלוחי דרחמנא מ"מ אינו נעשה ע"י עצמן וכיון שכן איכא למפרך דהתם יכול ליעשות ע"י אחר אבל הכא לעולם הדבר נעשה ע"י עצמו: הלכה ד הא למה לי קרא מר' חייא בר אבא נפקא וכו' בגיטין דף כ"ג פריך טעמא במלתא דליתא הא איתא וכו' והרי כותי וכו' ומשני לא מה אתם בני ברית אף שלוחתכם בני ברית והעבד הוא בן ברית ואם הייתי אומר מה אתם ישראל אף שלוחכם ישראל היינו ממעטים אפילו עבד וכיון שכן מאי פריך מר' חייא נפקא דילמא לא שמעי' זה דרבי חייא אלא מקרא דאתם ונרבה לעבד ולא נמעיט אותו ונימא מה אתם ישראל: ונראה דכיון דתלה הטעם לפי שאינו וכו' מינה נשמע דהעבד דאיתי' בתרומה הוי שליח והכותי דליתיה לא ולא צריך קרא לכך ועוד צ"ע: הא למה לי קרא וכו' כונת הקושיא היא ע"ד שפרש"י דמסברא אית לן דמידי דלא שייך ביה לא מתעביד שליח וכו' וקשה למקשה הזה לא ימנע הוה אסיק אדעתי'

מתניתין דהכותי שתרמו תרומתן תרומה אי לא אי הוה אסיק אדעתי' מתני' דהכותי שתרמו וכו' היכי פריך מר' חייא בר אבא נפקא דהא איצטריך קרא דאע"ג דאיתי' וכו' ואם נאמר דאכתי לא הוה אסיק מתני' דמייתי לקמן עם שבאמת הוא דוחק לומר דלא הוה שמיע ליה מתניתין אכתי קשיא דמדפריך וקאמר ולרבי שמעון דפטר דתנן וכו' כנראה דכבר הוה ידע הברייתא ורישא דברייתא קתני בהדיא דתרומת כותי מדמעת ובדוחק י"ל שכל כונת המקשה היתה להקשות מרבי שמעון דפטר וכו' והנראה והוא נכון בזה דודאי לא נעלם ממנו המשנה אלא מדקתני הנכרי והכותי שתרמו וכו' משמע דבדיעבד קאמר מדקתני שתרמו וטעמא דמלתא הויא משום דהכותי אינו מצווה במצות אבל אם תרם תרומתו תרומה והוה ס"ל דלא מקרי בכה"ג דאיתי' בדנפשי' דלא דמי לישראל שחייב לתרום מן הדין ולכך פריך הא מרבי חייא נפקא וכו' ומשני סד"א דכותי כיון דאיתי' וכו' אימא דמהך טעמא יעשה שליח קמל"ן וכו' אבל כותי הואיל ואיתי' וכו' פרש"י מדכתיב דגנך דגנך ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות וק' דלשתוק קרא מהך ריבויא ובהכרח ידעינן ליה מדאיצטריך גם לרבות את השליח דומי' דאתם דאי ליתי' בתרומה דנפשי' למאי איצטריך גם לרבות את השליח מר' חייא בר אבא א"ר יוחנן נפקא אלא ע"כ דאיתי' בתרומה דנפשי' ומשום הכי איצטריך גם למעט כותי ונראה דהייתי אומר אי לא הוה דגנך דגנך תרי זימני גם איצטריך כי היכי דלא נמעוט שליח מאתם ולא שלוחכם כי היכי דממעטי' אריסי' ושותפי': אך קשה דא"כ מאי פריך ולר' שמעון דפטר וכו' ולרבנן מי ניחא דלשתוק מדגנך וכו' וע"כ צריך לתרץ דאיצטריך כי היכי דלא נמעוט מאתם ונראה דה"ק לרבנן לא קשי' למאי איצטריך למעט כותי אבל לר"ש קשיא ובמה שיתרץ אליבא דר"ש נתרץ גם כן לרבנן לשתוק מדגנך ובעה"ג לא כיון להביא כל הקושיות שיש בדבר אלא מאי דשייך לרבי שמעון ורבנן ועם מה שהוא הכרח לתרץ לרבי שמעון נתרץ גם כן לרבנן וקיצר בעל התלמוד במובן.

עוד קשה כיון דגם איצטריך לומר מה אתם בני ברית אף שלוחכם וכו' א"כ מנא לן למדר' דרשא דלקמן אתם ולא אריסי' אתם ולא שותפים וכו' אימא כוליה קרא להכי הוא דאתא למסמכיה אתם לגם כי היכי דנהוי גם דומיא דאתם איברא דבגמרא נראה דמאתם נפקא דרשא דלקמן מכח הייתור ומדסמכיה אתם לגם ולא כתיב גם כן תרימו אתם תרומה לה' נפקא לן מה אתם בני ברית וכו' אבל לא ימלט מן התימה דאימא דכוליה קרא לסמיכות הוא דאתא.

גם לרבי שמעון דאיצטריך גם דלא נמעוט שליח מאתם. קשה דלשתוק מאתם ומדאיצטריך גם ידעינן דאיכא מעוטא דאם לא כן למה איצטריך לרבויי שליח וע"כ

מאחר דכתב גם שדינן המיעוט למה שהוא ביותר סברא והיינו אריסין ושותפין: ונראה דלעולם אי לא הוה קרא דאתם הייתי אומר דאריסין ושותפין נעשים שלוחים הואיל ואיתנהו בתרומה דנפשייהו וקרא דגם אתא לרבו' אפילו שליח כותי דליתי' ובתרומה דנפשיה מכח הריבוי להכי איצטריך אתם למעט שותפין ואריסין והשתא לא מרבינן מגם אלא שליח ישראל בדוקא וכותי ממילא נתמעט כיון דאפילו שותפין נתמעטו כ"ש דמכח הסמיכות נמי ידעינן מה אתם בני ברית וכו' ובזה ניחא לי מה שתמה המרדכי בריש פרק זה ז"ל תימא לרבי שמעון דלא דריש בכל דוכתא גם אתם מנא ליה הא דקי"ל כותי בר שליחות הוא לענין זכיה ולא לענין רבית עכ"ל וכבר כתבתי דרבי שמעון נמי מכח הסמיכות נמי נפיק ליה דהא לרבנן נמי קרא איצטריך לדרשא אחריתי ולא דריש מה אתם וכו' כי אם מכח הסמיכות: ודע שראיתי בדברי רש"יבפרק איזהו נשך דף ע"א ז"ל שליחות דכל התורה כולה שיהא שלוחו כמותו מתרומה ילפינן לה בקדושין עכ"ל. ולא ראיתי כן בשמעתין דמתרומה איכא למפרך שכן ישנו במחשבה. ונראה "ק שיהא כמותו, ממש שיהא ישראל כמותו ילפינן מתרומה בגילוי מילתא בעלמא אלא שאין זה ברור בשמעתין כדי שייחד לו מקום בקדושין: תוספות מדמעת וכו' וק' לפירושו דמשמע דפליגי ביש קנין וכו' וקשה דבלאו הכי יכולין להקשות מדתלי פלוגתייהו בדגנך משמע דבדגנך פליגי והתם משמע ג"כ דפליגי אמוראי בהכי איבר' דמצינן לומר דכ"ע ס"ל דגנך ולא דגון כותי ולא פליגי אלא אי אמרינן הכא אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט עוד כתבו לכך פי' ר"י וכו' פירוש דבריהם שגדלו ביד ישראל ולקחו הכותי קודם מירוח ונתנו אחר כך לישראל שימרחנו וכו' ומה שהקשו ואי משום זרעך ולא לוקח וכו' אכותי קאי כלומר זרעך ולא שיקח מאחר ואם כן הכותי כבר לקח וכו' ויש לדקדק קצת דכיון דאיירי שגדלו בידי ישראל נמשך מזה שעל ידי ישראל בא החיוב לתרום והיכי קאמר בגמרא הואיל דכותי איתיה בתרומה דנפשיה שליח נמי עביד דהא מאי דאיתי' בתרומה דנפשי' לא חל החיוב מצד שגדלו בידי ישראל: ונראה דמ"מ כיון דיש לכותי חלק שם והוא הלוק' אימא נפטריה לגמרי וכי היכי דקפט' ר"ש ואפילו הכי חייב ואם כן הוה אמינא דשליח נמי עביד קמל"ן ובמה שתירצו דת"ק דאפילו יש קנין וכו'.

יש לדקדק דתקשי אם כן למ"ד התם בפרק השולח דאין קנין מכל הני תנאי דס"ל דיש קנין: ונראה דהוא יתרץ דביש קנין ואין קנין הוו פלוגתייהו וקמ"ל דלא נימא דכולהו ס"ל דיש קנין וכמו שכתבו התוספות ולענין הלכה קיימא לן בכל התורה כולה דשליח של אדם כמותו מקידושין וגרושי' והשתא ליכא למפרך מידי: והרמב"ם בפירוש המשנה שכתב דהעיקר אצלנו דשליחות נפקא לן מדכתיב ושחטו וכו' היינו מקדשי' וגרושי' ג"כ.

ובפרק ג' מהל' אישות כתב ז"ל דכותי אינו נעשה שליח מדכתיב כן תרימו גם אתם וכו' ובאמת דלא היה צריך לכך דקרא דכותי לא איצטריך כי אם לענין תרומה דאיתי' בתרומה דנפשי' אבל לענין קידושין דליתיה בתורת קידושין אין צריך קרא דמרבי חייא נפקא לן אלא שכתב האמת ע"ד שכתב פ"ד מהלכ' תרומות דשלוחו של אדם כמותו מדכתיב גם אתם לרבות את השליח ולא איצטריך קרא להכי דתרומה כבר אסיק בגמרא דמקדשי' וגרושין נפקא אלא עיקר קרא דגם אתם אתא לומר מה אתם בני ברית אלא משום דמשתמע מיניה גם כן שליח כתביה הרמב"ם ז"ל: ומתרומה ילפינן מה אתם בני ברית אף שלוחכם וכו' דהשתא לא שייך פרכא דמחשבה דמטעם זה היה ראוי גם כן להיות שליח: ועוד דאחרי שהוכחנו שליחות מגרושין וקדשים ילפינן שיהא בן ברית מתרומה בגילוי מלתא בעלמא ועוד צריך לי עיון בדברי הרמב"ם במ"ש פ"ד מהלכות תרומות ז"ל ואין עושין שליח כותי שנאמר גם אתם מה אתם בני ברית וכו' דהנה בשלמא לדעת רבנן דכותי איתי' בתרומה דנפשיה איצטריך גם אתם דסד"א דשליח נמי נהוי אבל לרבי דליתיה בתרומה דנפשיה לא איצטריך להכי דמרבי חייא בר אבא נפקא כמו שהקשה בעה"ג ולר"ש לא איצטריך אלא משום דממעטי' שותפין ואריסין וכו' אימא אתם ולא שלוחכם וכו' והרמב"ם כפי הנראה בפ"ד מהלכ' תרומות פוסק כרבי שמעון שכך כתב ז"ל הכותי שהפריש תרומה משלו דין תורה שאינן תרומה לפי שאינן חייבין ומדבריהם גזרו וכו' ולרבי שמעון לא איצטריך גם אתם אלא משום דאמרינן אתם ולא אריס וכו' והרמב"ם ז"ל באותו הפרק עצמו כתב ז"ל דהשותפין אין צריכים ליטול רשות זה מזה אלא כל התורם מהם תרומתו תרומה ובאריס כתב ז"ל אריס שתרם ובא בעל הבית ועכב אם עד וכו' ואם משתר' עכב תרומתו תרומה והאפיטרופסים תורמים נכסי יתומים ולפ"ז הוצרך לדחוק הר"י קורקיס ז"ל שם דהך דרשא דגמרא היא דלא כהלכתא וכו' וכיון שכן אתם גם אתם למאי איצטריך כיון דמאתם ליכא למטעי כלל: ואפשר דלשום דרשא אתא ונקט בגמרא הך דרשא לפי שהיא קצת ברור' והייתי טועה גם כן לאתם ולא שלוחכ': גם מן הסמיכות דרשינן גם כן דומיא דאתם א"ל דנקט הרמב"ם במלתי' הדרשא היותר ברורה לדברי הכל דהיא מה אתם בני ברית א"נ בענין רבות נשאר דוכתי' ובמקום דשייך הכותים קצת ג"כ אגיד ביה הוצרך קרא דגם אתם לומר מה אתם וכו' ונקט הדרשא היותר מבוררת לדברי הכל וכיון שאין שום דין תלוי בדברים אלו נקט הרמב"ם ז"ל הך דרשא פשוטה והוא דבר מורגל בדברי הרמב"ם במקומות רבים.

א"נ נראה דקרא דאתם איצטריך להיכא דתרם בחלקו של בעל הבית דבכי האי גוונא לא הוי תרומה וכן כתב הר"י קורקוס שם הביאו הרב בעל כסף משנה ולפ"ז יש לקיים

ולומר שפסק כר"ש ובהלכות קידושין בביאורי לטור אה"ע הארכתי עוד בדברי הרמב"ם בזה: הלכה ה הניחא לרבי יהושע וכו' שליח מנא ליה מיניה: קשה דהיכי יליף מיניה דשוי שליח דהא התם אי אפשר שישחטו כולן אבל היכא דאפשר לאדם לעשות הדבר ע"י עצמו מנלן שיעשה שליח ולרבי יהושע בן קרחא לא קשיא ולא מידי דאיהו נפקא ליה מדכתיב קרא ושחטו אותו כל קהל דלמה כתבי' רחמנא פשיטא כיון דא"א על דרך אחרת ישחוט ע"י כולן וע"כ כתב כן רחמנא לאשמועינן דשלוחו של אדם כמותו אבל לרבי יונתן דאיצטריך קרא לומר דכל ישראל יוצאים בפסח אחד קשה היכי ילפינן מיניה שליח: ונראה דלרבי יונתן נמי נפקא לן שליחות מדכתיב ושחטו בלשון רבים ע"כ בא לומר דא' השוחט הוו כאלו שחטו רבים: דף מב ודלמא שאני התם דאית ליה שותפות בגויה קשה דאימא לך גירושין יוכיח דאע"ג דלא שייך שם שותפות משוי שליח מה לגרושין שכן ישנו בע"כ קדשים דהכא יוכיחו: ונראה דאעיקרא דדינא איכא למפרך דלא שייך שום קושיא כלל ועיקר דליכא למילף מהנך קדשים כלל משום דאמינא לך דיו לבא מן הדין להיות כנדון וכי היכי דהתם הוי דוקא דאית ליה שותפות כמו כן מאי דילפינן מיניה הוי דומיא דידיה והשתא ליכא למימר גרושין יוכיח כלל אך קשה דעבדינן תחילת הדין מגרושין בק"ו ומה גירושין שאין רוב מעשיהם ע"י שליח עושה שליח שאר קדשים לא כ"ש מה לגירושין שכן בע"כ קדשים יוכיח והשתא אי אמרינן דיוכיח הוי עיקר הילפותא כלומר קדשים יוכיח דאע"ג דלא הוי בע"כ עכ"ז משוי שליח אף אני אביא שאר קדשים נמצא דעיקר דילפותא הוא מהנך קדשים וכמו כן אמרינן הכא דיו להיות כשאר קדשים אבל הרא"ש ז"ל כתב בפ"ק דב"ק מחלוקת אם היוכיח אינו אלא העברת פרכא אבל עיקר הילפותא היא מגרושין והשתא לא שייך למימר דיו היכא דאית ליה שותפות בגויה: ונראה לתרץ לכל הצדדים ולומר דהכא דאית ליה שותפות לא הוי טעמא משום שליחות אלא כיון דאית ליה שותפות בגויה הוה ליה כאילו הוא ובעליו עמו והוא הולך לעשות חלקו וכיון שעל שלו הולך ממילא נעשה גם של חבירו וכיון שכן כדפרכינן מה לגרושין שכן ישנו בע"כ לא שייך לתרץ ולו' קדשים דהכא יוכיח דהכא לא הוי מטעם שליחות ואין לדקדק דאי מטעם שותפות לחודיה הא לעיל ממעטים שותפים בתרומה ומרבין שליח אלמא עדיף טפי שליח משותף שאני התם שלא גילה השותף האחר אבל הכא שהלך מרצון כל השותפות הוה ליה כהולך כל מי שיש לו חלק שם ושוחטו כיון שמי שיש לו שותפות בגויה הוא השוחטו: אמר קרא ויקחו להם יל"ד היכי מוכח מהך קרא דשלוחו של אדם כמותו דילמא לענין הלקיחה קאמר רחמנא דא' יקחנו לכולן דלא יתכן שילכו כל הקהל ליקח השה ולא בלקיחת השה תליא מילתא אלא

בשחיטתו ובשחיטתו ליכא הוכחא דשלוחו של אדם כמותו כדפריך מעיקרא דילמא שאני התם דאית ליה שותפות בגויה וכו' ונראה דיליף ליה מדכתיב ויקחו להם כלו' שהאיש א' הוה ליה כאילו לקחו כולן.

עוד יל"ד דמעיקרא פריך התם נמי דאית ליה שותפות ואח"כ פריך האי מבעיא ליה לכדר' יצחק וכו' ונראה דמעיקרא נמי תרתי קפריך דאית ליה שותפות וקרא לדר' יצחק איצטריך והמתרץ לא הבין זה והדר קפריך האי מבעי ליה וכו' ע"כ משום דאית ליה שותפות בגויה קפריך וכמו שפרש"י דאל"כ מההיא דר"י גופי' ידעינן שליחות דאיש זוכה וכו' וא' מזכה לכולן אלא ע"כ דהתם הוי טעמא משום דאית ליה שותפות בגויה, ואלא הא דאמר רב גידל וכו' תיפוק ליה שליחות מהכא וכו' פי' מקדשים וגרושין והשתא ליכא למפרך מידי.

תוס' ודילמא שאניהתם וכו' עד אבל לר' יהושע בן קרחא דכל יש' אין יוצאים בפסח א' שצריך דכל א' יאכל כזית א"כ האי ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל ר"ל דא' שוחט פסחים הרבה וכו'. וקשה דהיכי מוכח מהך קרא הכי דמדכתיב ושחטו אותו משמע שא' ולא יותר ונראה דכיון דצריך כזית לכל א' ע"כ אותו משמע חד שה לבד וקאמר ושחטו כל הקהל וזה א"א שכל הקהל ישחטו פסח אחד דהא אינו מגיע כזית לכל א' וע"כ פי' הכתוב הכי הוי שפסח אחד יכול לשוחטו כל הקהל וע"כ טעמא הוי משום דאפי' מאן דלית ליה שותפות בגויה יכול לשוחטו דאיך יתכן שיאמר הכתוב דלשה א' יוכלו הקהל לשוחטו ומינה נשמע דא' יכול לשחוט פסחים הרבה כיון דיכול לשחוט אפי' מי שאין לו שותפות בו אחר זה מצאתי בתוספת רי"ד קרוב לזה.

תוספות איש זוכה וכו' דסד"א הואיל ושייך באכילת קדשים וכו' דכתיב שה לבית וכו' נראה דייתורא דשה לבית אתא לרבות את הקטן וקשה דאי לא את' כי אם להך דרשא לחודא לשתוק מיניה ומדאיצטריך איש לפי אכלו למעט קטן ידעינן ליה דמהיכי תיתי לרבויי הא קטן לית ליה יד אלא ע"כ הייתי טועה משום דקיימא לן דממניה עליו ונראה דהייתי דורשו לשוחטין הפסח על היחיד כדי לקיים הסברא דבשום דוכתא קטן אין לו יד דלעולם אין ממניה עליו אבל בתר דכתיב קרא שה לבית איצטריך הך קרא לומר איש זוכה וכו' והשתא ס"ל ע"כ דאין שוחטים את הפסח על היחיד כנראה.

תוספות אלא לחוב ע"מ לזכות. וק' דאמר בפ' הנזיקין וכו'.

וקשה אמאי אינם מחלקים דהכא שאני שבאו לחלוק ואין מוחה בהם וכיון שמדעתם ורצונם באו כולם משום הכי בית דין מעמידים להם אפטרופוס לחוב על מנת לזכות

אבל התם איירי במינהו אבי היתומים או מינוהו בית דין דבכי האי גוונא ודאי דאין ממנים אותם אלא לזכות לא שיהיה בדבר שום חובה כלל ועיקר.
ונראה דכיון דאיכא גם כן קטנים בהדי גדולים כמו שכתבו רוב הפוסקים בכללם הרמב"ם והרא"ש בפרק אלמנה ניזונת והר"ן ז"ל בהלכות נמצא שהקטנים כמי שאינם דמי אלא שכשהם מוחים בדבר יש להם לעכב. איברא דמה שנראה לי מדברי התוספות בד"ה יתומים שבאו וכו' שאם היה אחד מהם מוחה אין להעמיד אפטרופוס וכו' נראה דבכולן קטנים איירי דאי בגדולים וקטנים ובאים גדולים לחלק חלקם מאי האי דקאמרי אם היה אחד מהם מוחה דמאי איכפת לן במחאת הקטנים שלא יטלו הגדולים חלקם ואם המחאה שכתבו התוספות הוא לאחד מן הגדולים זה א"א וכיון דאין משגיחים על הקטנים כיון שמעמידים להם אפוטרופוס אין שום אחד מן הגדולים יכול למחות לאחר ופשיטא לע"ד דאינם יכולין למחות.
ומיהו רוב הגדולים הסכימו דאיירי בגדולים וקטנים ובאים הגדולים על חלקם ומעמידים אפוטרופוס על חלק הקטנים ולקמן בפסק ההלכה אבאר הדין בקצרה: הלכה ו אמר רב נחמן וכו'. ובוררים להם חלק יפה מלשון בוררים משמע שהב"ד הם הבוררים עם האפוט' ואם האפוטר' לבדו היה יכול לחלוק היה ראוי שיאמר ובורר להם חלק יפה ובפ' אלמנה לכ"ג גרסי' ובורר להם וראיתי בהרמב"ם והריטב"א ז"ל דס"ל דהוי השומא ע"י ב"ד ולשון בוררים הכי משמע.
ונ"ל לדקדק זה ג"כ מדברי התוס' שכתבו לקמן בד"ה הא דטעו ה"ה דמצי למימר הא דטעו בשתות והא דטעו בפחות משתות וכו' ואי איירי הכא באפטרופוס שהולך בלי שומת ב"ד היכי כתבו דבפחות משתות אינ' יכולין למחות דהא דין אפוטרופוס כדין שליח הוא ובכל שהוא בטל דבר ודוחק לומר דמשום דהושם ע"י ב"ד מש"ה יש לו כל דין הב"ד דדוקא בשתות בטל החלוקה ולא בפחות וגם ר"ת מסכים לזה בד"ה ובוררים הפך דעת ר"י ותמהתי על דברי הריטב"א ז"ל שכתב בשיטותיו ז"ל בהא דקאמר בגמרא הא דטעו הא דלא טעו ז"ל ומדמפרקי' דלא טעו ולא מפרקי' דטעו פחות משתות שמעינן דכל היכא דטעו כלל חוזר ואפי' בכל שהוא ואפי' לרבנן דקתני שתות התם הוא במכירת ב"ד אבל הכא בחלוקת אפוטרופוס דיניה כשליח דעלמא דקי"ל בפרק אלמנה ניזונת דשליח כאלמנה וכו' וכיון דבורים קאי אב"ד אמאי קאמר דפחות משתות בטל מקח והנה הריטב"א ז"ל דרצה לתקן דבריו באומרו ז"ל ולא חשיב' שומא דבי דינא דבי דינא סמכו אאפוטרופוס ע"כ ואינו מספיק וגם הר"ן כתב כדעת הריטב"א לחד סברא וכתב שדעת הרי"ף אינו כן והרמב"ם ג"כ מסכים עמו וגם התוס' וכמו שאבאר בס"ד ורב נחמן דידי'

אמר וכו' ומי אית ליה לרב נחמן וכו' וקשה אמאי לא פריך נימא כתנאי דלפי הנראה דרב נחמן ושמואל פליגי בפלוגתא דהני תנאי, ונראה דהמקשה אה"נ דהוי מצי לאקשויי הכי אלא דפריך קושיא אלימתא אליבא דרב נחמן וקשי' מדידיה אדידיה ולתירוצ' דגמר' דמוקי פלוגתייהו בדלא טעו צ"ע אליבא דשמואל דנראה דאתי דלא כמאן דהא אפי' רבנן לא קאמרי אלא בדטעוו אבל בדלא טעו ס"ל דאינן יכולין למחות.

ונראה דשמואל ס"ל דרבנן נמי ה"ה אפי' דבדלא טעו וקתני פחות משתות להודיעך כחו דרשב"ג, ועוד דהתם לא שייך פלוגתא במלוה ולוה אלא בטעו בדוקא אבל בדין אפוטרופוס כיון דיכולים למחות ברוחות ה"ה אפי' לא טעו וכיוצא בזה צריך לתרץ לדברי התוס' במ"ש בד"ה הא דטעו וכו' דה"ה דמצי למימר הא דטעו בפחות משתות וכו'.

ותימא דאי טעו בפחות משתות מאי טעמא דשמואל דקאמר דיכולין למחות והא אפי' רבנן לא קאמרי כ"א בשתות אבל בפחות משתות ס"ל דאינן יכולין למחות. ונראה דלשמואל ה"ה אפי' בפחות משתות ס"ל לרבנן דיכולים למחות ונקט פחות שתות או הותיר שתות להודיעך כחו דרשב"ג דאפי' בשתות קאמר מה כח ב"ד יפה.

ואין לדקדק אמאי לא נקט פלוגתייהו בפחות משתות להודיעך כחו דרבנן דכחה דהיתיר' עדיף אע"ג דלית הלכתא כרשב"ג כנ"ל. תוס' יתומים שבאו אור"ת דוקא שבאו וכו' ומחלוקת הארץ אין ראיה וכו' כנר' דקטנים יונקי שדים כמוחים בחלוקה חשיבי להו ובסוף הדיבור כתבו ז"ל.

ועוד משם לא משמע שאם האחד היה מוחה בפי' שנוכל להעמיד אפוטר' על כרחו וכו' כנר' שמחלקים בין מוחה בפי' לקטן שאינו ילוד וה"ק למי שהוא יונק שדי אמו ואפשר דה"ק ועוד משם לא משמע וכו' והוא כמו תירוץ אחר נפרד וחוזרים ממה שכתבו לעיל.

עוד כתבו דמחלוקת הארץ וכו' דהתם הוא על פי הדיבור וכו'.

וקשה דא"כ היכי מייתי ראיה רב גידל יתומים שבאו וכו' מנשיא א' דשאני התם שהיה על פי הדיבור. ונראה דיליף במדרגות דכך הוא הכא שבאו כולן ואין שום אחד מוחה כמו התם דהיו יונקי שדים אלא שהיה על פי הדיבור.

ועוד דאי בעלמא לחוב ע"מ לזכות לא היה חלוקתם קיימת לא היתה התורה נותנת רשות לחלוק הארץ דאיכא תרתי לגריעותא חדא דהוי לחוב ע"ט לזכות ועוד דהיו שם יונקי שדים אבל כיון דהדין הוא דמהני לחוב ע"מ לזכות משום הכי קאמר רחמנא בחלוקת הארץ דיחלוקו ע"פ הנשיאים ואף על גב דהוי התם יונקי שדים דהשתא ליכא אלא חדא לגריעותא וטעמא דמלתא הוי משום דכיון דמעיקרא על דעת זכות ירדו אם קרה מקרה

שיהיה אחר כך חובה לית לן ביה: ולענין הלכה פסקו הפוסקים כרב נחמן ולא ראיתי חולק כי אם הריטב"א שכתב דיש מי שפסק כשמואל ואין דבריו עולים לענין הדין ועיקר הדין כך הוא דאם היו היתומים גדולים וקטנים יכולים הגדולים לומר שרוצים חלקם להשביחם ויעמידו על כל חלק הקטנים אפוטרופוס עד שיגדלו ויחלוקו הב"ד והאפוטרופוס ובוררים חלק יפה כלו' למעט שלא יגיע נזק ליתומים אבל לא שיגיע להם חלק יותר יפה מהגדולים דהא לאו דינא הוא.

ואם היו כולן קטנים לדעת התוס' נראה דאם לא מחה שום אחד מהם יעמידו אפוטר' לחלק אבל דעת רוב מהגדולים הוא דישארו בכל הקרקע עד שיגדלו וזה יותר טוב להם, וכשחלקו ורצו הקטנים למחות בחלוקה כגון שהיה לו שדה שנפל לו מאבי אמו ורוצה שיהיה חלקו סמוך לאותו שדה אינם יכולים למחות והוא דלא היתה שום טעות בענין החלוקה אבל אם היתה אפי' פחות משתות לדעת הריטב"א בטל המקח אפי' אם היתה ע"פ שומת ב"ד דקי"ל דשומת ב"ד פחות משתות נקנה מקח ולדעת התוס' הוי הדין כשומת ב"ד ודוקא בשתות הוי החלוקה בטלה לא בפחות משתות ויש בזה אריכות דברים בדברי הר"ן והריטב"א והרא"ש ולא כתבתי כ"א שרשי הדינים בקיצור מופלג וע' במ"מ פ"י מהלכות נחלות.

ולענין אם יהיה ע"פ הגורל ואם יחלוקו בדינא דגוד או איגוד הדברים ברורים בדברי התוס' ד"ה ובוררים א"צ לכתוב היוצא מהם כי פי' ר"ת הוא הנכון לענין הל' ור"י הודה לדבריו:הלכה ז אמר רב נחמן בר יצחק האחין שחלקו הרי הן כלקוחות וכו' אמר רבא הא דאמרן פחות משתות וכו' לא אמרן אלא דלא שויי שליח וכו' לאו למימרא דמאי דאתא לאשמועינן הוא דבפחות משתות נקנה מקח ודוקא בדלא שוייה שליח דמאי שנא בפחות משתות אפי' שתות נמי המקח קיים אלא דמחזיר אונאה וכדקאמר בסמוך קנה ומחזיר אונאה אלא ה"ק דהא דנקנה המקח בלי שיחזיר לו שום אונאה כלל לא אמרן אלא דלא שוייה שליח אבל שויי' שליח אמר לתקוני שדרתיך וכו' ולפ"ז יל"ד דאמאי לא קמפליג רבא בפחות משתות כי היכי דקטפליג לקמן בין פלוג לעילויא לפלוג במשחתא ונימא לא שנו דבפחות משתות המקח קיים וא"צ להחזיר לו כלל אלא היכא דפליג בעלויא כלו' ששמו המטלטלין באומד אבל אם חלקו המטלטלין במשקל או במנין אפי' פחות מכדי אונאה חוזר והוא חידוש טפי דאפי' בפחות מאונאה קמ"ל דחוזר דאי על מלתא דקבע רבא ממרים יש לטעות דמשתות קאמר ורבא דקאמר מלתיה כל דבר שבמדה ושבמנין הוי אפי' בפחות משתות וצ"ע ובמימרא דרבא דחוזר איכא למספק בה אי קאי אחזרה על ענין האונאה או על המקח והרמב"ם וגדולי הפוסקים הסכימו

דהמקח קיים ומחזיר לו הטעות ולא ראיתי בדברי הריטב"א שכתב כן אלא כתב ראיה דרבה ס"ל דביטול מקח הוי ונפקא ליה מלשון חוזר דקאמר.
ובעיני אינו דקדוק דעל הממון קאי החזרה. ומיהו אפשר דדוקא לענין קרקע קאמר כן הריטב"א משום דלא שייך ביה חזרה וכמ"ש הר"ן בשם הרשב"א ע"ש.
תוס' ה"ג בקו' וכו' וקשה לר"ת חדא מדנקט גבי שתות וכו' משמע דביתר משתות יש להם אונאה וכו' כפי הנראה דה"ק דביתר משתות יש להם דין אונאה כלומר דמחזיר האונאה דאל"כ היה ראוי שיאמר דביתר משתות הוי המקח בטל וקשה דא"כ אמאי לא מפליג רבא הך דינא על חלוק' יתר משתות ונימא דהא דאמרן יתר משתות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי לא הוי ביטול מקח אלא מחזיר האונאה לכך נראה דה"פ דבפחות משתות הוא דלא שייך ביה דין אונאה דדוקא בפחות הוי מחילה ובשתות קנה ומחזיר אונאה אבל ביתר משתות יש לו דין אונאה שיש לנו בעלמא והוא דיותר משתות בטל המקח והשתא קרקע ומטלטלי שוים לדעת רש"י ז"ל.
ולענין הלכה בדין אונאת קרקע יש מחלוקות רבות בגדולי הפוסקים ובפירושי לח"ה בסי' רכ"ז הארכתי בדעות ואביא בה הדברים בקצרה וחילקתים לארבע דעות. הדעת הראשון הוא דעת רבוות' שכתב הרי"ף ז"ל דאונאה אין להם אבל ביטול יותר משתות מעט יש להם והמקח בטל.
הדעת השני הוא דעת ר"ת שכתב הרב בעל הטורים בסי' הנז' דדוקא שוה מנה במאתים הוא דהוי ביטול מקח אבל פחות מעט והיינו פרוטה לא הוי ביטול מקח ולא אונאה.
הדעת השלישי הוא דעת בעל המאור דשוה מאתים במנה או מנה במאתים אין להם אונאה הא שוה ק' בר' ופרוטה הוי ביטול מקח.
הדעת הרביעי הוא דעת הרי"ף והרמב"ם דאין להם ביטול מקח כלל ולא עיקר ואפי' שוה דינר באלף דינר ועתה אפרש לכאורה הדעת הג' היה נראה שמסכים בו הרב רבינו ירוחם שכתב ז"ל בנתיב ט' חלק ג' וז"ל עבדים ושטרות וקרקעות והקדשות אין להם אונאה לא במכירתן ולא בשכירותן ושליח יש לו בהם אונאה אבל אם הפליג באונאה יתר משתות או אם יהיה ר' בק' מכרו קיים ואין לו בהם אונאה ע"כ.
והנה מדכתב אם הפליג ביותר וכו' או ר' בק' נראה דביטול מקח לא הוי אלא ביותר מעט מר' בק' והוא כפי' בעל המאור הן אמת כי לשונו בעיני קשה להולמו דלשון אבל לא שייך כלל למאי דכתב לעיל שהרי בפתילת דבריו כתב בהני דאין להם אונאה וכו' לכך נראה דתיבת אבל היא ט"ס ולדעת זה נראה שמסכים התוס' בפרק הזהב שכתבו ז"ל בשם ר"ת ז"ל דאין אונאה עד פלגא אבל מפלגא ואילך מקרי ביטול מקח ויש להם

ואתי שפיר הא דתנן ר"י אומר אף המוכר ספרים וכו' ע"כ מדברי הרב ז"ל נראה דעד פלגא ופלגא בכלל לא הוי ביטול מקח.
אבל התוס' בפ' אלמנה ניזונית לא כתבו כן בדברי ר"ת אלא כדברי הרב בעל הטורים שכתב דאם הטעהו בכפל הוי ביטול מקח וכדברי הרב בעל הטורים. ומדברי התוספות בפרקין נראה בזה והעיקר כדברי הרב בעל הטורים בדברי ר"ת וכ"כ הרא"ש ז"ל וצריך ליישב דברי התוספות דפרק הזהב מסכמת לזה במעט עיון יתב' בס"ד.
ומ"ש הרב בעל הטורים בסמוך דבקרקעות אין להם אונאה לר"ת דוקא עד פלגא פיר' ולא פלגא בכלל אלא עד פלגא פחות פרוטה וק"ל. ובעיקרי דעות אלו נר' שאם אינה הלוקח למוכר יותר מכפל או כדי שוויו דהוי ביטול מקח להרא"ש ור"ת אע"ג דלדעת הרי"ף והרמב"ם לא הוי ב"מ אמרינן קרקע בחזקת בעלים עומדת והוי בחזקת המוכר עד שירצהו במעות ודוקא בזמן שיוכל המוכר להביא שם תגרים או קרובים לראותו אבל אם עבר זמן זה לא הוי ביטול מקח אע"ג דקי"ל דמוכר לעולם חוזר היינו דוקא היכא דשייך טעמא לומר דלוקח מקחו בידו ולהכי שייך בלוקח זמן עד כדי שיראה ולא במוכר אבל בקרקע דלא שייך למימר הכי הלוקח והמוכר שוים שהרי גם המוכ' יכול להבי' שם קרוביו ומיודעיו שיראוהו איברא דיש לחלק דגם בקרקע שייך לומר טעם זה דבשלמא הלוקח יביא אנשים רבים לכל הפעמים לביתו ויראוהו משא"כ במוכר שאין לו רשות ליכנס בבית חבירו.
אבל מצאתי בתשובה לה"ה מוהריב"ל ז"ל בח"א סוף כלל ב' הסכים למה שכתבתי וכזה הדין הנלע"ד: הלכה ח והא דתנן וכו' לעיל קאי והפסיק תלמודא במילי דרבא משום דדמי להההיא מימרא דר"נ דמייתי מעיקרא וההיא מייתי לה אגב יתומים דאירי בה שאני מעילה דילפינן חטא חטא מתרומה.
יל"ד מאי פריך לעיל קרא דגם אתם בתרומה למה לי נימא דאיצטריך שליחות דאל"כ הייתי אומר דמעילה לא ילפינן מתרומ' אלא לשאר דברים דהוי כתרומה בהדיא כדאיתא במעילה דף י"ט לפוגם ונהנה וכו' אבל כיון דקי"ל מסברא דהא דדברי הרב ודברי התלמוד דברי מי שומעין לא הייתי אומר בג"ש דחטא חטא מתרומה שיעשה שליח כיון שאין שליחות מפורש בתרומה להכי כתבי' רחמנא כי היכי דנילף מעיל' מיניה שליחות אפילו בדבר עבירה.
ונראה דכיון דסוף סוף ילפינן בתרומה שליחות שפיר ילפינן מעילה מיניה דהא דבר הלמד בבנין אב חוזר ומלמד בג"ש אפי' בקדשים כמ"ש בס' הכללים ואית' בפ' איזהו מקומן ונילף מיניה קשה דהיכי מצי למילף מיניה דא"כ לשתוק קרא מגרושין ומקדשי'

דהוי שלוחו כמותו ומק"ו דמעילה ילפינן דאפי' לדבר עבירה הוי שליח במקום דליכא עבירה לא כ"ש וליכא שום פירכא ונראה דאיכא למימר פרו של אהרן יוכיח דאע"ג דליכא איסורא לא משוו שליח וכמ"ש התוס' לעיל בד"ה נפקא לן מר' יהושוע וכו' א"נ תרומה לא ילפינן אלא מגרושין וקדשים כדאסיקנא לעיל ואי הוה שתיק מגרושין וקדשים לא הוה נפקא לן בתרומה דמשוי שליח ואפי' נאמר והוא האמת דאי לא הוה כתיב גרושין וקדשים לא הוה שדינן קרא דאתם בתרומה אלא לרבות השליח מ"מ אי לא הוו קראי דגרושין וקדשים לא הוה שדינן קרא דגם אתם לומר מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית וכו' ולהכי איצטריך הני קראי אך קשה קושיא זו לקמן דקאמר דגלי רחמנא בשחוטי חוץ וכו' דא"כ לשתוק קרא מגרושין וקדשי' ומדמיעט רחמנא בשחוטי חוץ דהוי דבר עבירה לומר דלא משוי שליח שמעי' דבעלמא במקום דליכא עבירה שלוחו של אדם כמותו דאל"כ למאי הלכתא כתביה רחמנא במקום עבירה.

והנר' דמשחוטי חוץ לא היינו שומעי' אלא מילתא דסברא דהיינו היכ' דהוי בע"כ או דומי' דקדשי' דהוי רוב מעשיהם ע"י שליח אבל לשאר מקומות לא היינו שומעים וזה מכח הסברא דדוקא בהני הוא דראוי להיות שלוחו כמותו ולהכי מיצטרכו גרושין וקדשי' כי היכי דכל התורה כולה נילף מנייהו.

ואין לדקדק דא"כ לשתוק קרא מחד מנייהו ולא לכתוב אלא גרושין או קדשים וע"כ משחוטי חוץ ידעינן אידך וילפינן כל התורה מנייהו דאי לא כתביה רחמנא הייתי אומר דקרא בא למעוט ולומר דדוקא גרושין הוא דמשוי שליח לא קדשים ואי הוה שתיק מיניה הוה שמעינן בתרוייהו דוקא כדפרישי' ולכך אין לדקדק דהשתא נמי נימא דאתו למעט ולומר דדוקא בגרושין וקדשים ולא בשאר דוכתי דא"כ לשתוק קרא מיניה ובהכרח ידעינן ליה משחוטי חוץ דדוקא הנך דאית בהו הך סברא כדפרישית: ונילף מיניה ממעילה וכו' וקשה דהיכי מצי למילף ממעילה כיון דאיכא למפרך פירכא עצומה והיא מה למעילה שכן באה על השוגג ולכך יתחייב בה ג"כ אפי' על ידי שלוחו אבל בעלמא לא.

ונראה דכיון דאית לן שליחות בעלמא בגרושין וקדשים מעתהלא מהני מעילה אלא לעניין גילוי מלתא בעלמא לומר דכי היכי דהתם מהני ע"י שליח אפי' לדבר עבירה כמו כן בכל שליחות דאית לן בעלמא יהא דומיא דמעיל' ומטעם זה קחשיב לקמן מעילה ושליחות יד ב' כתובים הבאים כאחד ולא אמרינן דשליחות יד לגופיה איצטריך משום דאיכא למפרך מה למעילה וכו' והיא הפירכא שכתבתי וממעילה לא מצי שתיק ולומר דנילף משליחות יד דהא איצטריכא לכמה דברים וכמו שפרש"י ז"ל וכדאיתא במעילה.

תוספות אמאי מעל וכו' דהכי נמי משמע בפרק מרובה וכו' לא שייך בכאן כלל דהתם לענין גניבה אין החיוב חל כי אם על המזיד לא על השוגג ולכך הכהן שהוציאו מרשות בעלים לא נתחייב בו כיון שהוא שוגג אבל הכא שהחיוב בא במעילה בא על השוגג שהרי אם נזכר בעל הבית ולא נזכר שליח אמרינן דשליח מעל אלמא דבר עבירה קרינן בענין שגגה זו העושה העון בשוגג וכיון שכן שפיר מתחייב השליח דהוי שוגג ולא מייתו ראיה מפ' מרובה ולא מידי ובדוחק אפשר לומר דלא מייתי אלא שמתחייב השליח עם היות שהשליח הוא אמר עשה העבירה ועדיין צל"ע: דף מב מג לחייב על המחשבה כמעשה וכו' מלשון על כל דבר פשע דריש ליה ומיהו דוקא משום דכתב קרא דאם לא שלח ידו דאי הוה שתיק קרא מיני' הייתי אומר דעל כל דבר פשע לשליחות יד ממש הוא דאתא דהוי סברא טפי.

אלא למ"ד בכה"כ מלמדין מא"ל. קשה נימא דהני תרי הוא אלא הוא ולא שולחיו והוו תרי מעוטים ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ונרבה שולחיו דהכי פרש"י לעיל דכותי חייב בתרומה מדגנך ולא דגון כותי תרי זמני ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות והשתא למ"ד בכה"כ מלמדים איצטריך הך קרא דשחוטי חוץ לומר דאין מלמדים בעלמא ולמאן דאמר אין מלמדים איצטריך לגופיה לאשמועי' דיש שליח לדבר עבירה בשחוטי חוץ ונראה דהך דרשא דדריש מההיא ברייתא לאם אינו ענין דמי ונפקא מינה דלכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה ודמי לאי לא נאמר דאתא לתלתא קרא ולא נילף בעלמא דיש שליח ולא נשתנה הדין בעלמא כלל אלא דוקא בשחוטי חוץ הוא דנשתנה הדין והא דלא דריש הך דרשא נ"ל דכיון דאיכא למדרשיה כההוא גונא דדריש בגמרא אמרי' דניחא טפי בעה"ג למדרשי' הכי ולא נתחייב לשולחו משום דהוי סברא אלימתא דברי הר' ודברי התלמוד דברי מי שומעים ולמ"ד שני כתובים הבאים כאחד דפריך בגמרא הני ההוא מאי דרשי' לא משני דאתא למיעוט אחר מיעוט משום דפריך לה בההיא הנחה דקמנח מעיקרא דשחוטי חוץ מתחייב הוא ולא שולחיו ועל ההנחה הזאת פריך בגמרא מאי דריש וכו'.

עוד קשה מאי פריך למ"ד מלמדים מאי איכא למימר דמ"ד מלמדים יאמר לך דס"ל כבית הלל דדריש על כל דבר פשע לחייב ע"י שלוחו והשתא הוו שליחות יד ומעילה וטביחה שלשה כתובים הבאים כאחד דלדברי הכל אין מלמדים ונראה דהכי פריך אי דריש כבית שמאי לחייב על המחשבה מאי איכא למימר.

ולמ"ד שני כתובים הני ההוא מאי דרשי וכו' יל"ד נימא דאיהו דריש הוא ולא שלוחו ואתא לחייב את המשלח משום דממעילה וטביחה לא הוה ילפי' ליה כיון דאין מלמדים

ואפשר שאינו מעניינו דקרא דכתיב דם שפך כלומר דהוא השליח השופך הדמים שהרי שולחו לא שפך הדמים אלא שציוה לשפוך: ועוד יש לתרץ תירוץ אחר דלפ"ז נמצא חד הוא מיותר הה"א והראשון עיקר מכלל דת"ק וכו' אף על גב דלעיל דריש מהוא בתרא הוא ולא שלוחו וכו' והתם קאי בכרת דכתיב ונכרתה ומשמע הוא ולא שלוחו נ"ל דצ"ל דלא קאי אלא אדם יחשב לאיש ההוא דהוי מיתה בידי אדם אבל מכרת אין סברא לפוטרו.

ועוד דאפשר דדינא רבה וזוטא אפשר דהוו דינים אחרים זולת הכרת. והרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות רוצח פסק דהמשלח חייב מיתה לשמים ולא חילק בין דינא רבה לדינ' זוטא ואפשר דס"ל דהלכה כרבנן ואפילו לאיבעית אימא צ"ל כן וצ"ע בדברי הרב מוהרי"ק במ"ש בפירוש הרמב"ם וק"ל דינא רבא ודינא זוט' והשתא הוא חייב דאמרי רבנן היינו אפילו בידי אדם אם היה בעדים ובדינא רבה בלא עדים ושולחיו פטור מדינ' רבה שמאי אומר דחייב היינו בדינא רבה לעולם בין בעדים בין שלא בעדים.

ואידך הרי לך כחרב בני עמון וכו' יל"ד מאי קאמר השתא ואידך דהא מעיקרא ע"כ צריך לבקש הבנה לפסוק הזה כיון דשמאי הוכיח זה מן הפסוק וצריך לתרץ דהפסוק הוא סיפור דברים בעלמא ונראה דלכל התירוצים הוא דבעי ואידך כלומר מה יעשה בפסוק ואותו הרגת וכו'. ולמאי דאמרינן לעיל קסבר שמאי שני כתובים הבאים כאחד מלמדים וכו' יל"ד דא"כ היכי מוכח לה מקרא דואותו הרגת ונראה שהביא הפסוק הזה משום דהוא מפורש בהדיא.

תוספות מורד במלכות וכו' ולא נהירא שהרי יואב לא היה מורד במלכות כלומר וכיון שכן הוא כבוד המלך שיכבדו לעבדיו וכמ"ש הריטב"א ז"ל והוא כתב ז"ל שדברי רש"י הם עיקר והטעם הוא משום דלא מייתי בגמרא אלא זה הפסוק מאדוני יואב וכו' ולא הביא דברי דוד לאוריה שילך לביתו ומדברי הרמב"ם פ"ג מה' מלכים נראה דס"ל כדברי ר"מ שכתב ז"ל אפילו גזר על שאר העם וכו' תוס'.

שלא מצי' וכו' וי"ל במעילה לא מתחייב וכו' וי"ל דהא לא עשה שליחות הבעל הבית כיון שהוא א"ל לאכול. ונראה דהתם אין הכונה על ענין האכילה אלא שיהיה שלו ואם ירצה לאוכלו יאכלו ולכך מתחייב משעת ההגבהה ולכך נסתפק ר"י באומ' הושיט וכו' אלא דיש לדקדק דמה ספק שייך בזה כיון דהתם לא שייך הגבהה למה יתחייב כלל כיון שבהושטת ידו לכד השמן או בהתחממו בגיזי עולה מיד נהנה ולענין הלכה אכתוב בדרך קצרה.

קי"ל בכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה לבד ממעילה וטביחה ומכיר' ובשליחות יד והרמב"ם ז"ל כתב דין שולח יד בהלכות גזילה פ' ג' ודין הטביחה בהלכות גניבה פרק ב' וג' ודין המעילה בה' מעילה פ"ז אלא שבה' מעילה כתב לשון קצת קשה ז"ל ובכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה אלא במעילה לבדה שלא יתערב עמה איסור אחר. והוא דבר תימא דהוא ז"ל עצמו כתב במקומות שרמזתי דיש שליח לדבר עבירה ואפשר דה"ק בכל התורה כולה שלא בא הדבר מפו' אין שליח לדבר עבירה אלא במעילה שהרי במעילה לא בא הדבר כ"כ מפורש אלא בחטא חטא וכו'. ומ"ש שלא יתערב עמה איסור אחר אע"ג דבכל האיסורים הוי כך מ"מ במעילה לא נעשה איסור נוסף והדבר נעשה בשוגג והוא האיסור עצמו ואינו שולחו לעשות איסור ולמדנו דין מחודש בדיני המעילה מדברי התוס' והוא שאם אמר גזבר לשליח אכול ככר זה של הקדש ולא ידע המשלח ולא השליח חייב המשלח ואף על פי שבכל התורה כולה לא מצי' זה נהנה וזה מתחייב הכא מיד שהגביהו השליח מתחייב המשלח ואע"פ שלא נעשה שליחותו שהרי עדיין לא אכלו מ"מ אין הכונה אלא על קנייתו של שליח שקנאו בהגבהה והוא יאכלנו אחר זה ובדיני מלכים למדנו מדברי התוס' שהמורד פי המלך שאומ' לו שיבא אל ביתו או למקום פ' ולא הלך חייב מיתה וכן נראה מדברי הרמב"ם פ"ג מה' מלכים ומדברי רש"י ז"ל למדנו שאין לאדם לקרא לשום אחד מעבדי המלך אדון בפני המלך כי אם יעשה כן חייב מיתה ואין כן דעת התוס' והרמב"ם ז"ל והריטב"א הסכי' לפי' רש"י ז"ל: דף מג הלכה ט אתמר רב אמר שליח נעשה עד וכו' אלא מעתה וכו' פרש"י הרי ראו וכו'.

לכאורה נראה דקושיית הרי ראו היה ראוי לקובעה בדרך סתם ויקשה ויאמר הרי ראו וכו' אלא שהקשה מקדש אשה בפני שנים וכו' משום דקיימי' בענין קדושין. ובמה שפרש"י שליח נעשה עד בין לקדושין בין לממון ה"ה בגרושין אלא נקט ממון שהוא היותר מחודש כדלקמן דעביד ביה צריכותא ונקטי' לבסוף וכ"ש גרושין ונקט קדושין משום דקיימינן ביה.

אלא רב.

אמר שליח נעשה עד אלומיה אלימי וכו' לא הוה צריך למיהב טעמא לרב דהא בעי בגמרא טעמא אלא לר' שילא אלא משום דבגמר' יהיה טעמ' אלימת' לר' שילא דכיון דשלוחו של אדם כמותו ה"ל כגופי' משו"ה הוצרך לתת טעם לרב וק"ל. מתיבי אמר לשלשה וכו' ע"כ לא פליגי וכו' יל"ד נימא דה"ה דפליגי אפי' בשנים ונקט בג' דאפילו הכי פליג בהו ואין לומר דאפי' הכי תקשי לרב מב"ה דהא מצ' לתרוצי ע"ד דתירצו בעלי התוס' דהוה מצי לשנויי איפוך ונקט ב' להודיעך כחו דב"ש ואף על גב דלא הוה הלכתא

כותייהו כחה דהתירא עדיף ונראה דא"כ לא הוה ליה לב"ש למימר א' שליח ושני עדים אלא הן הן עדיו הן הן שלוחיו ומדקאמר הכי ש"מ דטעמא דמלתא הוי דוקא משום דהוו שלשה ובגמרא י"ל אמאי לאפריך לימא כתנאי רב דאמר כב"ש ור' שילא כב"ה ואפשר דלר' שילא לא ק' דאמר לך דאתי כב"ע דע"כ לא פליגי אלא בשלשה אבל בשנים דברי הכל אין שליח נעשה עד.

אלא דאכתי ק' בדברי התוספות שהקשו תימא וכו' ומאי קושיא דהא הוצרך בעה"ג לתת טעם זה כי היכי דלא תקשי נימא כתנאי וכו' איברא דמלשון פתיבי' דקאמר משמע דלא נחית להכי ועדיין צ"ע. תוספות ע"כ וכו' כבר כתבתי למעלה מה שיש לדקדק בקושייתם ז"ל.

ובמה שתירצו ז"ל דהוה מצי למימר איפוך וכו' ק' דא"כ כיון דע"כ צריכ' לאסוקי אדעתיך איפוך וכו' מאי האי דפריך בגמר' ורב כבית שמאי דהא משני לך איפוך. ונראה דבעה"ג סיומי סיים למלתי' וה"ק מה תאמר דרב אתי כב"ש איפוך וכו' וק"ל ולדברי רב אחא צ"ל דר' שילא נמי אפיך דברי ב"ש וק"ל תוס' ולא אמר להם אתם עדי וכו' מיהו אי לא טען וכו' נראה לכאורה דברי התוס' דלא שייכי למה שכתבו ולא כיוונו כי אם לגלות דינים ואפי' בדוחק דרצו להטעי' מה שחילקו בין ההי' דסנהדרין לכאן שעם היות אחת דיש גם שם חלוקה אחרת היכא דלא טעין דלא טענינן מ"מ גם שם יש חלוקה בטענינן ליה ונאמר אדם עשוי שלא להשביע וכיון שכן ע"כ צריך לחלק בין ההיא דהתם להכא. והיותר נראה שבאו לגלות הדין לנו. ב.

אמר רבא אמר לשנים צאו וכו' וכן בדיני ממונו' פרש"י אם שלח חובו וכו' פי' ואיירי דלא אמר לו המלוה שישלח ע"י זה אלא הוא שלחו מעצמו דאם לא כן לא היה פורע הלוה כיון שכבר הימניה עליו וכ"כ הטור בח"מ סימן קכ"א. ואי אשמועינן וכו' אבל ממונא אימא וכו וק' דכיון דכבר תנא קדושין דשייכי בהו ממון ולא חיישינן דילמא פלגי המעות בינייהו ש"מ דלא חיישינן להכי וכיון שכן שוב אין צריך חלוקת ממונ' דמקדושין נפק' לן.

ונראה דאי לא הוה קאמר ממונ' הייתי אומר דקדושין דקאמר הוו בקדושי שטר לא בקדושי כסף אבל השתא דקאמר ממונ' איגלאי מלתיה דקדושין הוו כוללים בין בשטר בין בכסף. מאי קסבר אי קסבר וכו' טעם הקושיא היא כדפרישינן משום דפעמים שמסר בעדים וכו' וליכא לאוקומ' במסר לשליח בלא עדים דלישנ' דקאמר וכן בדיני ממונות הוא לשון כולל בין במסר בעדים בין במסר שלא בעדים והריטב"א ז"ל תירץ בזה דהאמת

קאמר לו דהכי הלכתא אבל אה"נ דהוה מצי מתרץ ליה הכי עם שהלשון דחוק דאוקמי' ליה פרטי.

והשתא דתקון רבנן שבועת היסת רש"י ז"ל השוה זה לדין חנוני על פנקסו והבינו המפרש' מדברי רש"י ז"ל דישבעו המלוה והעדים שבועה דאורייתא וכ"כ הריטב"א בשמו ובאמת לא מצאתי גילוי בדבריו על זה ולא לענין מציאות השבועה הביא רש"י ז"ל ההיא דחנוני והמרדכי כתב דיש מרבותינו אומרים ששבועת היסת היתה בימי התנאים ואפשר לדעתם דמאי קאמר בגמרא והשתא דתקינו רבנן שבועת היסת לאו על זמן התקנה אמרו אלא הכונה לומר דהשתא דקי"ל הך תקנה מעתה ישבע מלוה וכו'.

להך תקנה צ"ל דמאי דקאמר רב נחמן לעיל האומ' לשנים וכו' בקדושי כסף ובדיני ממונות איירי קודם התקנה וגם בקדושי שטר אפילו אחר התקנה. והתוספות אוקמוה להיא דירושל' דמחלק בין כסף לשטר דאיירי אחר התקנה ותימ' דהא בירושלמי ר' יוסי פליג עליה וקאמר דכיון דהאמינתו תורה לא הוי נוגע בעדות הביא הרא"ש ז"ל בפסקיו הירושלמי ועוד דאמר ר' אבא דאתא עובדא קמיה דשליח נעשה עד ולכאורה נראה דקאי אמאי דסליק משום הא ע"כ אית לנו לומר שדברי רב לא קיימי אלא אמאי דמייתי בירושלמי פלוגתא דב"ש וב"ה אי שליח נעשה עד או לא ופלוגתייהו ע"כ קודם התקנה איירי דשבועת היסת נראה דבימי רב נחמן נתקנה כמו שכתבו התוס' בשבועות ולדעת רבוותא שכתב המרדכי דגם בימי התנאים היתה שבועת היסת אפשר דמוקי הך עובדא דקאמר רב דשליח נעשה עד לענין חששא לבד וכ"כ הר"ן בפי' הירושלמי דלהחמיר קאמר ר יוסי דכיון דהאמינתו תורה ראוי לחוש והוא אפי' אחר התקנה וזהו דעת התוספות בזה וק"ל ופסק ההלכה אבאר לקמן.

תוספות קסבר המלוה את חבירו וכו' תימא דמשמע דאי הוה אמרינן וכו' לא ניחא שפיר' דבריהם תמוהים בעיני דקבעו קושייתם על מאי דקאמר בגמרא לעולם קסבר ולמה לא הקשו קושייתם על מאי דפריך בגמרא אי קסבר המלוה וכו' דהא שפיר איכא מיגו דנאנסו וכו'. ועוד לישנ' דקאמר לא ניח' שפיר משמע ניח' קצת ובגמרא הודחה מכל וכל.

ונראה דאפשר דכיוונו למאי דכתבתי למעלה אהא דפריך בגמרא מאי קסבר וכו' בשם הריטב"א דהוה מצי לאוקומי בשלא מסר לו בעדים אלא משום דהוא דוחק דהוי פרטי וגם לגלות לו האמת שהלכה הוא שהמלוה את חבירו בעדים אין צריך לפרעו בעדים קאמר ליה הכי ולכך הקשו התוס' דמשמע דאם היה הדין דצריך לפורעו בעדים לא ניח' כלומר דודאי ניח' דהוה מוקמי' כשלא מסר בשטר אלא דלא ניח' שפיר דלא מוקמי'

מלתא בכולל ולכך הקשו התוס' דאפי' יהיה הדין כך דצריך לפורעו בעדים מצי לתרוצי שפיר כיון דהוי פקדון איכא מיגו דהחזרתי' והכונה לומר דכיון שיהיה הדין דצריך לפורעו בעדים או אין צריך מצי לתרוצי הכא שפיר ולזה כיוונו התוספות בהקשותם ע"ד זה.

ובמ"ש דאיכא מיגו דהחזרתי בלאו הך מיגו איכא מיגו דנאנסו דעדיף טפי דמיגו דהחזרתי' הוי מיגו דמיגו דס"ל דמהימן לומר החזרתים ויהיה נאמן במיגו דנאנסו והתוספות כיוונו לומר מיגו דהחזרתים משום דבגמרא עביד הך מיגו גופי': תוס' והשתא וכו' יש מקשים וכו' הך יש מקשים קאי אמאי דקאמר בגמרא לעיל מיגו דיכולים למימר אהדרינ' וכו' והתוס' ראויי' היו להקשות קושי' זו למעלה אלא דהם סיימו בסוף דברי הדיבור שקודם לזה כמו שאפרש בסמוך וכתבו בראשונ' מה שייעדו לפרש ואח"כ חזרו להקשות מה שהקשו המקשי' לעיל וק"ל.

ולענין הלכה עם שהרמב"ם ובה"ג לא חלקו בין כסף לשטר בענין עדות העדים ראוי לנו להחמיר כדעת הר"ן ולומר דבקדושי כסף עם שבאמת נוגעים בעדות כיון שהאמינתם התורה הקדושין תופסים אם אומ' שקידשוה וחיישינן לקדושי אחר ג"כ ואם האשה אינה מכחישת' עיין במרדכי. ובענין דיני ממונות אם שלח המעות למלוה בלי רשות המלוה וכפר המלוה ואמר שלא הגיעו לידו אין השלוחי' נאמנים במגו דאי בעי אמרי אהדרינהו ללוה כיון דבעו לאשתבועי.

ויש בזה שאלה דאכתי יפטור הלוה את העדים משבועה ושוב לא יהיו נוגעים בעדותן וכבר הוקשה לו להריטב"א ז"ל בזה ותירץ תירוצים והר"ן ז"ל תירץ י"ל דלא אמרינן הכי אלא כשאין להם הנאה בדבר אבל הכא כיון דאיהו פטר להו חיישינן דמשום הנאה זו שמקבלים ממנו הם מעידים לו ולפיכך נראה שאם פטרן בשבוע' מתחל' מהימני עכ"ל וקרוב לזה הוא מ"ש הריטב"א בשם ר' אשר בר משולם ז"ל ועוד תירץ תירוץ ע"ש ולפי התירוץ הראשון כתב הר"ן ז"ל על מ"ש הרי"ף ירוש' חד בר נש אפקיד גרובי גבי חבריה וכפר ביה שטעם שכתבו הרי"ף הוא דנפקא מינה שאם פטרו משבועה תחלה ע"כ והנה הרב בעל הטורים בח"מ סי' קכ"א כתב ז"ל לפיכך אם אין השליח צריך לישבע כגון שהמשלח עמד עם השליח ועמד מרחוק ורא' שעש' שליח שליחותו אין השליח צריך לישבע לפיכך חשוב כע"א ומזקיק למלוה לישבע שבועה דאורייתא ואם הן שנים עדים ופטור הלוה והר' מוהר"י קארו זלה"ה תמה עליו ז"ל דבשלמא כשהוא שליח א' דין הוא שיהיה הלוה נאמן לומר שראה שליח שעשה שליחותו לחייב למלוה שבועה דאורייתא כיון שאינו מחייב ממון אבל כשהם שנים היאך נסמוך על הלוה לומר שראה שעשו

שליחותם ומשוינן להו עדים על פיו לאפקועי ממונא דמלוה וצ"ע והתירוץ נ"ל מבואר דכיון דאפשר לו ללוה לפוטרו משבוע' משו"ה כיון שהוא ראה אותן מתחלה כבר יש בידו לפוטרו לעדים מן השבועה מתחלה ואז יהיו העדים נאמנים וכיון שכן לא גרע הכא שהמשלח הלך עם העדים והלך למרחוק דאז אינם חייבים לו שבועה וע"כ לדעת הר"ן ג"כ צ"ל דאם פטרן מתחלה הם נאמנים ולא חיישינן בשני עדים לקנוניי' לומר שלכך פטרן מתחלה משום דעשו ביניהם קנוניי' דלהאי לא חיישי' כיון שהם ב' עדים איברא דהתוס' כתבו דהכא שנפטרין בה מממון בטוחי' זה על זה שיאמרו דבר א' וכו' אלמא לשנים חיישינן לקנוניי' שאני הכא דלהך מלתא דפטרו מעיקרא ליכא למיחש כנ"ל:

הלכה י פיסקא האיש מקדש וכו' תנן התם וכו' ללישנ' דפרש"י דה"ה קטנה וכו' צ"ל דטעמא דמלתא הוי דאע"ג דאין לה יד מ"מ כיון דמתגרש' בע"כ ג"כ תקבל עצמהאת גיטת ולהך לישנא מאי דפליגי ר"ל ור' יוחנן כמחלוק' וכו' לא קאי אמאי דנחית ממילא דה"ה קטנה אלא דוקא בנערה פליגי דבקטנה לד"ה אין לה יד לקבל קדושיה אם לא מדעת אביה והתם בלא דעת אביה איירי וכמו שהוכיח הרשב"א בתשובה הביאו הרב הגדול מוהרי"ק זלה"ה בא"ה סי' קמ"א דאי איירי מדעת אביה בקדושין נמי לדעת הכל היתה ראויה להיות מקבל' קדושיה וכו' ע"ש והביא תשובה זו ה' מהר"ל ן' חביב זלה"ה סי' נ"ח ואיכא למידק לפי' הר"ט שכתבו התוס' בד"ה וכל שאינ' יכולה לשמור וכו' בקטנה שאינה יכולה לשמור את גיטה מתגרשת ע"י אביה משמע שאם יודעת לשמור מתגרשת ע"י עצמ' וכיון שכן תקשי לי' ההוא דאמרינן בפרק התקבל ג' מדות בקטן וכנגדו בקטנה אגוז ונוטלו צרור וזורקו זוכה לעצמו וכו' וכנגדו בקטנ' מתקדש' למיאון הגיע לעונת פעוטו' וכו' וכנגדו בקטנ' מתגרש בקדושי אביה וכו' ולדברי הר"ם למה צריך שיגיע לעונת פעוטות דביודעת לשמור לבד כגון אגוז ונוטלו מתגרשת ע"י עצמה נמי דוחק לומר דבהך שיעורה דאגוז ונוטלו וכו' אינה יודעת לשמור את גיטה שוב ראיתי גי' אחרת דגרסי אגוז ונוטלו וכו' מתגרשת בקדושי אביה ואפ' שהר"ם ג"כ גריס הכי והיא גי' הרי"ף ז"ל בהלכות.

ולענין הלכה או מתגרשת ע"י עצמה או לא בא הענין בארוכה בספרי האחרונים הלא המה הרב מוהר"ל בן חביב זלה"ה בתשובותיו סי' נ"ז נ"ט והרב מוהרי"ן לב זלה"ה ח"ב סי' ד' ויש ספק אם הגט יהיה וכתב נוכח הבת או נוכח האב כשמתגרשת ע"י האב שהר"ן ז"ל בפ"ק כתב להחמיר והריטב"א ז"ל גבי ההיא דכיצד בשטר בתך וכו' כתב ז"ל דאינו צריך שיהיה נוכח האב ומורי הרשד"ם זלה"ה האריך בדין זה והרב מהר"ר איסרלן סי' מ"ו כתב להקל גם מוהר"ר מאיר די פדוא' סימן א' ויש ברצוני לחבר קונט'

בזה ולא כתבתי בזה כ"א הערה למעיין לבד וה' בעל הטורים באה"ע סי' קמ"א הביא דעת הרי"ף שהוא כמו שהיה אומר רש"י בתחלת דבריו דדוקא אביה מקבל את גיטה ולא היא וכן הוא דעת הרמב"ם וכתב שם הרב מוהרי"ק ז"ל לענין הלכה כיון שהרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחד וכמה רבוותא הכי ס"ל ל טי' כוותייהו ומיהו כל היכא דאפשר ראוי לחוש לדברי החולקים עליהם ע"כ, ולשונו ז"ל נעלם ממני בהך דקאמר כל היכא דאפשר וכו' דהא יותר חומר' היא לומר דדוקא אביה ולא היא וכפי הנרא' שנחלפו העניינים זה בזה וצל"ע: ב והרי מאמר וכו' יל"ד דהברייתא מינה ובה היכי הוה מתיישבה דנראה דקשי' מינה ובה דבמאמר קאמר בין מדעת עצמה בין מדעת אביה משא"כ בקדושין ומ"ש קדושין ממאמר.

ונראה דמתני' מינה ובה לא קשי' דמצינו לתרץ דאיירי במאמר בע"כ ור' הוא אבל רבי יוסי דתלי טעמא דמפקעת עצמה מרשות אביה קשיא וכו'. ואי קשי' לך דא"כ מאי פריך לקמן הרי מאמר דהוי מדעתה וכו' דהא כבר מעיקרא הוה אסיק אדעתי' דאתיא כר' ונר' דתלמודא היא דקאמר לה השתא לגלות הדבר אשר היה אומר מעיקרא.

ועו' נראה לתרץ דלברייתא מינה ובה הוה ניחא לוה דשאני מאמר דזקוקה ועומדת ואי קשיא דא"כ מאי פריך לר' יוסי בר חנינא ה"נ משני לך וכדקאמר במסקנא השתא דאתית להכי שאני מאמר. ונר' עם קשי' אחריתי דאיכא למידק אמאי קהדר ביה וקאמר אלא כי איתמר הכי איתמר ולשני ליה דמאי דקאמר קידושין דמפקעת וכו' היינו קדושין דלאו בע"כ לאפוקי מאמר דהוו קדושין דבעל כרחם.

איברא דמצינו לתרץ דא"כ לא הוה ליה למתלי מלתא במפקעת עצמה אבל נראה לתרץ דפריך ליה מדתלי טעמא במפקעת עצמה משמע דכולה הלכתא תליא במאי דמפקע' עצמה ולא יותר ולענין מאמר לא היה ק' אמאי קאמר משא"כ בקדושין דהוה מצי משני שאני מאמר דזקוקה ועומדת אבל לרבי יוסי בר חנינא ק' דלא הוה למתלי' מילתא במפקעת לחודיה אלא צריך שיהא ענין שיהיה מפקעת ע"ד שלא תהיה זקוקה ועומדת דהא לא סגי בלא"ה דהרי מאמר דבין היא ובין אביה מקבלין קדושיה ולכך פריך לרבי יוסי בר חנינא אבל לקמן דקאמר דלרבי יוסי עדיף מאמר מגרושין דבגחושין אביה ולא היא ואפ"ת במאמר קאמר דבין היא ובין אביה נמצא לפ"ז דמאמר אין בו שום שייכות עם קדוטין כלל ולא אפי' בגרושין דהא עדיף טפי מגירושי' וז"ש השתא דאתית להכי לא קשי' כלל לר' יוסי בר חנינא דאיכא למימר דשאני מאמר וכו'.

מה תאמר הוה ליה לרבי יוסי בר חנינא לפרש ולא למתלי טעמא עצמה וכו' א"צ לפרש דכיון דקאמר קדושין דמפקעת וכו' שוב אין מאמר בכלל דהא מאמר היא חלוק' נפרדת

אפילו מגרושין כנ"ל: דף מד מאי שנא מאמר פרש"י כיון דבגרושין פליג וכו' כנר' דעיקר הקושיא למאמר דמפני מה נשתנה מגרושין אבל הנ"ל מדברי התוס' הוא שעיקר השאלה היא מפני מה נשתנה גרושין ממאמר דאי משום דמאמר הוי בע"כ גרושין נמי הכי הוו ולהכי בעי מ"ש מאמר פ' דמ"ש אי מהך טעמא דבע"כ גרושין נמי וכו' וטעמא שפי' כן הוא דהשאלה למאמר אינה כלל דטעמא הוי משום דהוי בע"כ כמו שאמר מעיקרא וא"כ אין השאלה נופלת אלא על גרושין לבד.

ה"נ מסתברא וכו' אלא ק' לר"ל ק' אמאי לא פריך לר"ל מסיפא קושיא בפני עצמה דמלשון אומרם ק' לר"ל נראה שהיא קושיא נמשכת ממאי דקאמר וכפי הנראה דה"נ מסתברא חידש לו סיפא דברייתא ולהכי פריך אלא ק' לר"ל וכו' וכפי מה שכתבתי נראה דכבר אסיק אדעתיה כולה ברייתא וצ"ל לפ"ז דמאי דקאמר אלא ק' ה"ק אלא השתא מי נאמר דתשאר הקושיא לר"ל ומעיקרא רצה לתרץ אליבא דרבי יוחנן ואח"כ פריך לר"ל וכו': ג תנן האיש מקדש את בתו וכו' בה ובשלוחה לא ק' נימא דה"ה בה ובשלוחה אלא דנקט האיש מקדש את בתו לאשמועינן הא דאמרינן לעיל דאסור לאדם שיקדש את בתו קטנה עד שתגדיל להכי נקט דהאיש מקדש את בתו.

כשהיא נערה לאשמועינן דקטנה לא ואי הוה נקט מתני' הדין שהנערה מתקדשת בה ובשלוחה לא הוה שמעינן הך דינא אלא היינו אומרים דכיון דזכאי בבתו הקטנה לקדשה למי שירצה ה"ה דזכאי למוסרה לבעל אפי' קטנה ביותר. ונראה לתרץ עם קושיא אחרת נתעורר בה הריטב"א ז"ל במאי דקדייק בה ובשלוחה לא דאימא הכי בשלוחו אין בשלוחה לא אבל בה מקדש' ותירץ דא"כ ליתני בשלוחו בלחוד והוה דייקי' בשלוחו אין בשלוחה לא מדקתני בו ובשלוחו שמעינן דממעטינן בה ובשלוחה וקתני בו משום דיוקא דלא בה וכו' וכ"ת דבו איצטריך משום דמצוה בו יותר מבשלוחו נראה לתרץ דהאי מרישא שמעינן דמצוה בו יותר מבשלוחו כשאין איסור בדבר ברישא דהאיש מקדש בו וכו' ומחלוקת האשה מתקדשת בה ובשלוחה לאיכא דאמרי ובהכי ניחא לי הך קושיא דאי כל כונת התנא היא לאשמועינן דדוקא כשהיא נערה הוא דמתקדשה אם כן הוה ליה למתני האיש מקדש את בתו בשלוחו ולא יותר מדנקט בו ע"כ לדיוק' אתא וק"ל.

פרט חייב על כל אחד ואחד פרש"י שבועה שאין לך בידי לא לך לא דוקא בלא וא"ו וכו' הנר"ל בדברי רש"י דקאי אדברי ר"מ דפרטי דידיה היינו לא לך בלא וא"ו ורבי יהודה פליג עליה וסבירא ליה דאיפכא הוי דבוא"ו הוי פרטא טפי והשתא מסכים שפיר במאי דפי' במס' שבועות פ' הפקדון.

אבל התוס' נראה שהבינו בדבריו שכל מה שפי' הוא ז"ל הוי אליבא דר' יהודה וכפי זה נמצאו דברי רש"י ז"ל סותרים למאי דכתב בשבועות והוא באמת דוחק גדול והיה נראה לתרץ לפי דרכם ז"ל שרש"י כ' כן אליבא דר' יהודה כדי להסכים סוגייא זו עמ"ש בגמ' אליבא דר' יהודה במסכת זבחים דף ל' או דילמא כזית וכזית תנן דלרבי יהודה פרטא הוי וכ"ש כזית כזית וכו' אלמא טפי הוי כללא בלא וא"ו לר' יהודה אבל למ"ש ר"ת ק' ההיא דזבחים.

עוד ק' לפר"ת שכתב דאדרבא וכו' דאיך כתב דאדרבא משמע וכו' כיון דר"מ קאמר איפכא ונ"ל דר"ח גריס בזבחים כזית כזית לר' יהודה פרטא הוי וכ"ש כזית וכזית ולכך כתב דאדרבא וכו' בעבור ר' יהודה דקאמר הכי אך ק' דבזבחים נראה דר"ת גריס איפכא ממאי דקאמר הכא והם שני דברים סותרים וכפי הנראה מדברי הריטב"א שמפ' על דברי ר' יהודה כמו שהבינו התוס' כאן בדברי רש"י וצ"ע: הלכה יא בעא מיניה רבא וכו'.

נערה מהו וכו' לרבנן בעי דהלכתא כוותייהו וה"ה דהיה מצי למבעי לר"ל אליבאדרבנן בענין קדושין דאיהו אמר כמחלוקת לגרושין כך מחלוקת לקידושין איתיביה קטנה שאמרה וכו' הא נערה הוי גט אין לדקדק דנקט קטנה לאשמועינן דאפי' קטנה מגורשת בזמן שיגיע הגט לידה ואשמועינן דיש לה יד דהא מלשון אינו גט עד שיגיע משמע דדבר פשוט היא אצלו דכשיגיע לידה הוי גט ולא מצי למימר דאיירי מדעת אביה דא"כ קטנה נמי אמאי אינו גט עד שיגיע לידה דהא ה"ל כשלוחו של אביה ולא מצי לאוקמי בנשואה דהא קתני סיפא אם אמר אביה צא וכו' מכלל דלאו בנשואה איירי ולענין הלכה כל הפוסקים שוים בזה שאינה יכולה לעשות שליח ואפילו הנערה וכ"ש הקטנה כדי לקבל את גיטה וקטנה שעשתה שליח מדעת אביה אע"ג דאין שליחות לקטן ה"ל כאלו האב עשאו ויכול לעשות שליח: הלכה יב איתמר קטנה שנתקדשה וכו' התוס' כתבו דה"ה נערה והוצרכו לתת טעם למה נקט קטנה ותימה דנימא דנקט קטנה לומר דאפילו קטנה צריכה גט דס"ד דאין לה יד כלל ולא תצטרך גט ונראה דכיון דכל עיקר טעמא לא הוי משום ידה אלא משום שמא נתרצה האב בקדושיה כיון דבנערה אמרינן הך טעמא אין לחלק בין נערה לקטנה.

אמרו ליה הא אמר מר עוקבא וכו' פי' מעיקרא אמרו ליה הא מר עוקבא וכו' אלא שחששו אולי יודה לקרנא ורצו קודם לכן לידע מה בדעתו של רב כדי שאם יודה להם יוכלו באמת לחלוק על דברי קרנא ותוספת רי"ד גורסים ר"ע דקא קרי לרב ר"ע לפי שהיה חכם גדול בדורו כר"ע ולכך אמר שדרוה קמיה דרב.

איכא דאמרי אפילו מיאון וכו' פרש"י מילתא באפי נפשיה וכו' וסתמא קאמר לה. יל"ד כיון דרש"י קאמר דסתמא קאמר לה כדי לחלק בין לשון ראשון לשני אמאי הוצרך לומר במילתא באפי נפשה ולא לימא אלא דפליגי הני לישני אהדדי ואפשר דמלישנא דקאמר אמר עולא ולא עולא אמר הוא דכתב כן אבל מ"מ לשון איכא דאמרי משמע ליה שבא לחלק בענין הדין.

וכולן אם מתו וכו' פרש"י או נתגרשו קודם מיאון מה שפרש"י קודם מיאון הוא בעבור שרצה לפרש כל החלוקות בקטנה תוס'. אלא בקדשה נפשה וכו' וא"ת לשמואל מי ניחא ק' דהיכי קאמרי לשמואל מי ניחא ומי אמר להם דלא פריך ג"כ לשמואל.

ע"ק דקאמרי התוס' דלשמואל לא קשי' דאיכא למימר דלעיל איירי בשידך וכו' והם אמרו לאיכא דאמרי דמר אמר חדא וכו' אלמא שמואל ועולא לא פליגי אהדדי כלל ונראה דמלישנא דגמ' משמע דלא פריך כ"א לעולא מדקאמר וקתני דבעיא מיאון דהא שמואל נמי קאמר צריכה גט ומיאון ואי הוה פריך לשמואל ה"ל למימר וקתני דלא בעיא גט אלא ע"כ לשמואל לא קשיא בהאי צד דמאי דקאמר שמואל דבעיא גט ומיאון היינו בדשדיך דבהא איירי אבל בדלא שדיך לא איירי ועולא הוא דקאמר אפילו מיאון אינה צריכה ופריך לעולא בצד זה וממילא נשמע דהקושיא ג"כ לשמואל היא בזה הצד אבל ממ"ש התוס' לקמן בד"ה אלא לאו דקדשה איהי נפשה וכו'.

נראה בהדיא דשמואל ס"ל דהיכא דלא שדיך צריכה מיאון והוא הפך מה שכתבו כאן. לכך נראה דמש"כ התוס' מר אמר חדא וכו' הכונה היא דבמאי דאיירי האחד לא בא האחר לחלוק עמו והא' איירי בשדיך והא' בלא שדיך ואי פרכת לשמואל מצי אמר לך בדלא שדיך דלא כעולא אבל אי לא אקשית מידי לעולא משום דוכתא אמינא לך דשמואל נמי שפיר מצי סבר כוותיה בדלא שדיך ואפילו מיאון אינה צריכה: דף מה איתמר מת ונפלו וכו' דע כי בגט יבמין כתוב נוסח אחר וכמו שתראה מדברי הריטב"א וכיון שכן ראוי היה לתת ב' גיטין גט כריתות שמא לא נתרצה בראשון כי אם בשני וגט יבמין אולי נתרצה בראשון ובשני ונראה דביבם שעשה מאמר גט מעליא מהני וטעם שכותבים גט יבמין הוא כדי שיהא מוכח מתוכו שהיא חלוצה ולא יבאו לטעות ויאמרו אין קדושין תופסים באחותה ודוקא בעלמא איכא למיחש להכי וכמ"ש הריטב"א ז"ל ע"ש אבל הכא ליכא למיחש לשמא יאמרו כלל כיון דאיכא מיאון בהדי גט מעליא סגי לה וק"ל: א הלכה יג הנהו בי תרי וכו' דקשתו חמרא תותי ציפי וכו' ודילמא ארצויי ארצי וכו' פרש"י והא אין האב נעשה שליח וכו' וזכין לאדם שלא בפניו וכו' והקשו בתוספי רי"ד על דבריו שאין זה זכות שהרי אוסרו בקרובותיה ע"כ לכך פי' דקאי אאב דילמא

ארצויי ארצי האב קמיה בנו והודיעו שרוצה ליתן לו אותה לאשה ושתק הבן כששמע וכו' ע"כ.
וקושיית' על רש"י ז"ל נראה דאינה דהא כיון שגילה הבן דעתו שהוא חפץ בה אין לך זכות גדול מזה ומיהו פי' תוספי רי"ד גם כן כתבו הרא"ש בשם הר"ם וכתב עליו ז"ל דלא משמע הכי וכיון דדילמא שליח שוייה אבן קאי אם איתא דדילמא ארצויי ארצי קמיה אאב קאי ה"ל לפרושי ע"כ ונראה לי דלענין דינא לא פליג הרא"ש ז"ל אהך פירושא דודאי אם האב ידענו דארצי קמיה ושתק בנו דהוי שליח אלא שכתב הרא"ש ז"ל בזה דאין פי' השמועה נראה כן אבל לענין הדין לא פליג וכן נראה מדברי הטור באה"ע שכתב פי' רש"י וכתב גם כן דברי הרמ"ה ועם שתמה הרב מהורי"ק עליו נראה דדברי הטור נכונים ובתשובה הארכתי עוד בזה ומן הסוגיא משמע דלא חיישינן דילמא נתרצה וכו' אבל אי ודאי ידענו באמת דארצויי ארציה הבן קמיה אביו ודאי דנעשה שליח לו אלא שהצריך הרא"ש שם תנאי אחר שאמר לו לשדכה שכך כתב ז"ל.
ועוד היה נראה לדקדק משמועה זו שאם גילה בדעתו לשדכן וכו' ואמר לשדכה לו והלך השדכן וכו' ועם שהרא"ש לא אמר כן גבי הבן קמיה אביו מ"מ כבר סיים ז"ל בדבריו באומרו ולא מסתבר לחלק בין אביו לאיניש דעלמא וגם הטור כתב ואמר לו לשדכה אתרוייהו וכן נראה לענין ההלכה. בפירוש אמר מר וכו' פרש"י בפירוש שמעתי ממנו דלא סבר ליה לדרב ושמואל דאין חוששין וכו' וכ"ש לשמא עשאו הבן שליח וכו' והנה מ"ש וכ"ש לשמא עשאו שליח יש בו מן הדקדוק דלא הי"ל אלא וכ"ש דלא חיישי' שמא ארצויי ארצי קמי' דלענין עשאו שליח פשיטא דלא חיישי' דהא לא חציף איניש וכו' ואולי האי דארצויי הוא הכנה לעשותו שליח וזאת היא ג"כ כונתו שלרש"י ז"ל ולענין הלכה הדברים באו באורך בספרי הפוסקים וכבר קדם לי זכרונם בפירושי לא"ה וכדי שלא יחסר מפרושי זה דבר ממה שנוגע לענין הדין בדיני הקדושין ראיתי ללקט הסלת ממה שכבר כתבתי ולכתוב דעת כל א' וא' עד יצא כנוגה צדקת הדין בס"ד.
ביאור דברי הרי"ף הראשון שהקל בזה הוא הרי"ף ז"ל שכתב ז"ל ומדאשכחן לרבינא וכו' שמעינן מינה דלית הלכתא כרב ושמואל ואיכא מאן דחש וכו' ודעת הרי"ף ז"ל באמת הוא דעת תמוה דס"ל דאפי' נתרצה בפי' לא מהני ונר' שיש לו טעם לשבח דקאמר אבייי בסוף ההיא סוגיא גבי הא דמייתי סייעתא מברייתא דמהר ימהרנה לו שצריכה הימנו קדושין אחרים ודחי אבייי צריכה קדושין לדעת אביה ואם איתא אמאי קאמר צריכה קדושין וכו' נימא צריכה שיתרצה האב ובהכי סגי אלא ודאי דבריצוי לבד לא סגי אלא דיש לומר דאבייי חדא מינייהו נקט וה"ה דמצי למימר שנתרצה וכ"כ תוספי רי"ד

ואפשר שזהו ג"כ טעמו של הרי"ף שכתב ז"ל ואפילו תימא כדרב ושמואל שייכא וכו' ובתשובת ה"ה מוהרש"ך זלה"ה ח"א סימן ו' הק' על דברי הרי"ף ז"ל קושיות הא' במ"ש דהך עובדא לא שייכי וכו' דמאיזה טעם הי' מקום לחוש בהאי עובדא לדילמא שדר איהו בחשאי לקדשה אי לאו מטעמא דאביי ורבא אלא משום דגילה דעתו במאי דקאמר מעיקרא לקריבי' וא"כ כל ששדיך נמי אין לך גילוי דעת גדול מזה ונימא דחיישינן שמא נתרצה וכו' ונראה לי לתרץ דבשדיך ליכא הוכחה כלל דשמא לא יבא לידי גמר אבל בהאי דקאמר לקריבאי היה הוכחה בדבר שהיה רוצה לקדשה לו: עוד כתב ז"ל ותו קשיא לי במ"ש ואיכא מאן דחש וכו' לא ימנע או ס"ל למאן דחש לסברת רב ושמואל דהלכה כבתראי או לא אי ס"ל דהלכה כבתראי א"כ מאי נפקא לן בהך שקלא וטריא דאביי ורבא שייכי אליבא דרב ושמואל כיון דרבינא דהוא בתר' מאריה דתלמודא ס"ל דלא כוותייהו וכו' ונראה לי דאינו ממה שיקשה שהרי הרי"ף ז"ל עצמו כתב עליהם ז"ל ואי אפילו תימא בדרב ושמואל שייכא הא רבינא דהוא בתרא ל"ס ליה וכו' וכיון שכן למה לנו לבקש טעם לאיכא מאן דחש וכו': גם יש לחלק דסתמא דתלמודא הביא הך מלתא אחר דברי רבינא כנראה דהעיקר כדברי אביי דחיישׁ למלתי' דרב ושמואל: ואחר שסלקתי מה שיש להתרעם על דברי הרי"ף ז"ל: ראיתי ליישב דברי הר"ן ז"ל בזה שכתב בתחילת הסוגיא גבי הא דאתמר קטנה שנתגרשה וכו'ז"ל ודאמרי' שמא נתרצה וכו' לאו נתרצה מעיקרא קאמרינן דאמר לה צאי וקבלי קדושיך וכו' והכי מוכח מאי דאמרינן לקמן וכו' ופירושו דאי האי נתרצה דקאמר היינו דחיישינן שמא אמר צאי וקבלי וכו' אם כן כשאמר אפילו למ"ד חוששין וכו' שמא נתרצה הבן לא אמרינן הוי דכוותה ואם כן היכא אמרינן אחר כך ודילמא שליח שוי' כיון שכבר אמר מעיקרא שמא נתרצה הבן לא אמרינן אלא ודאי לא חיישינן לאמר לה צאי וקבלי: וקשה שהר"ן ז"ל עצמו כתב לקמן גרסינן תו בגמרא קטנה וכו' והוא מפרש כך מר לא סבירא ליה להא דרב ושמואל דאמרי שאם נתרצה האב מקודשת שהוא כמו שאמר צאי וקבלי וכו' וכיון דהכי הוי הדרא קושיא לדוכתי' מאי האי דפריך ודילמ' שליח שוייי': גם לקמן שהקשו על הרי"ף וכתבו ז"ל עוד הקשו עליו כיון דמאי דמסקינן דלא סבר להא דרב ושמואל וכו' היינו משום וכו' ואי הכי אמאי לא ניחוש דילמא ארצויי וכו' והא כתב דלהך חששא לא חיישינן: עוד קשה על דבריו במ"ש למעלה הכרח דבצוח מעיקרא לא מהני מן הירוש' וכתב דהא דנתקדשה ונשאת ואביה כאן קי"ל כרב הונא דאמר לקמן אוכלת בתרומה ובהא איכא מ"ד דלא קיימא לן כרב ושמואל וכו' כנראה דרב הונא הוא מוסכם לד"ה ובהא איכא פלוגתא וזה אינו שהרי הוא עצמו הביא המחלוקת לקמן וכתב בהא פלוגתא וכתב ז"ל

אבל מדברי הרמב"ם פ"ח מה' תרומות נראה דקי"ל כעולא וכו' דפליג על מלתיה דרב הונא וכן הרי"ף ז"ל ע"כ ס"ל דלא כרב הונא כיון דסבירא ליה דריצוי אח"כ לא מהני נמצא שאין הכרח כלל למה שכתב.

ובמה שהכריח עוד הר"ן ז"ל וכתב ז"ל דצוח מעיקרא לא מהני והכי מוכח לקמן מדאמרינן ונמצאת זרה למפרע וכו' יש לחלק דהתם אמרינן הכי משום חומרא ומ"ל לומר הכא כן לקולא. שוב ראיתי להרשב"א ז"ל בשיטותיו חלק בזה וסבירא ליה דצוח ולבסוף שתק או נתרצה מהני שהביא סברת מי שאומר דבצוח מעיקרא אין חוששין לה וכתב על זה ז"ל ולדידי קשיא לי דאם איתא היכי סתמי סתומי וחסרו עקרו של דבר דהיינו שמע האב ששתק הוה להו לפרושי נתקדשה שלא לדעת אביה ושמע האב ושתק ולבסוף צוח חוששין שמא נתרצה האב ובההוא מעשה דההוא דאמר לקריבאי מן הסתם צוח מעיקרא הוה מדאמר אביי שארית ישראל לא יעשו עולה דאם בששתק רגלים לדבר שנתרצה או שהסכים על ידו אלא משמע דאפילו בצוח מעיקרא אמרו חוששין וטעמא דמלתא משום דכל מאן דמקדש את הקטנה שלא לדעת יודע שאין קדושיה קדושין אלא אם כן נתרצה האב בקדושיה ועל דעת שיתפייס האב הוא מקדש והוה ליה כמתנה על מנת שירצה אביך ובמתנה בפירוש כך אע"פ שצוח ולבסוף נתרצה מקודשת שהרי נתפייס דהא לא שירצה בשמיעה ראשונה קאמר אלא שירצה בקדושין ומתפייס לבסוף ויאמר אין קאמר ואע"פ שמת האב חוששים שמא נתרצה שעה אחת סמוך למיתתו דהכי איתא בתוספתא במכילתין פ' ג' על מנת שירצה פלוני אע"פ שאמר איני רוצה מקודשת שמא נתרצה לאחר שעה וכו' על מנת שירצה אבא אע"פ שאמר האב איני רוצה מקודשת שמא יתרצה האב לשעה אחרת.

והא דאמר רב לקמן בין היא ובין אביה יכולים לעכב הכונה לומר דלא הוו קדושי ודאי אבל קדושי ספק הוו וכן פרשוה בתוס' וההיא דרב אסי דאמר שמא יבא האב וימחה ונמצאת זרה למפרע אע"פ שאין כאן איסור אלא מדרבנן מכל מקום אין מאכילין אותה על הספק שמא יתרצה האב לאחר מחאתו דלחומרין אמרו שמא יתרצה לקולין לא אמרו שתאכל באיסור דרבנן שמא יתרצה וזה אין צריך לפנים.

ודאמרינן בירוש' נתקדשה שלא לדעת וכו' ובא אביה ועקר קדושיה התם משום דנתקדשה ונשאת שלא לדעת ודאי מקפד קפיד וחזקה שלא יתרצה לעולם הואיל ונעשה בה מעשה יתומה בחיי האב ולקמן בשמעתין מחלקין בין נתקדשה לדעת ונשאת שלא לדעת כנ"ל עכ"ל: ועם שבאמת הרשב"א ז"ל חולק על הך דהר"ן בהדיא בצווח מעיקרא ראיותיו של הרשב"א ז"ל אינן מבורות בעיני דההיא דע"מ שירצה אבא שאני דהתם

הוא מטעם התנאי שהתנה בפירוש על מנת שירצה וכו' והתם כל דאיכא ריצוי בזמן מן הזמנים סגי אבל המקדש את הקטנה שלא מדעת אביה אין הקדושין חלין אם לא שהאב ירצה בהם וכיון שהוא שמע ולא נתרצה באותן הקדושין נמצא שלא רצה לזכות בהן ואם כן כבר נתבטל ולזה כתב הר"ן טעם בדבר שאין זכין לאדם בע"כ וכו'.

גם הראיה שכתב מן הירושלמי הר"ן ז"ל נשמר ממנה וכתב דהא דנתקדשה ונשאת קי"ל כרב הונא וכו' ולקמן כתב הר"ן וז"ל גרסי' תו בגמרא קטנה שנתקדשה וכו' ונראה שהוא מפרש וכו' ולפ"ז יש לחוש וכו' כ"כ על דברי שמואל ומ"ש וכן יש לחוש בקטנה וכו' ומחתה ואח"כ נתרצה דחיישינן וכו' צ"ע דמאיזה טעם חיישינן בה כיון דמחתה איברא דהרשב"א כתב דלענין ספק איתמר האי דקאמר בגמרא היא ואביה יכולין לעכב וכו' וקרוב לומר שיש ט"ס בספר בדברי הר"ן ז"ל.

גם במ"ש שם בסמוך ז"ל יותר מפסיד בקדושין וכו' נראה דצריך לגרוס אפכא דיותר מפסיד בנשואין מבקדושין שהרי כשמקדשה עדיין לא יצאה מרשותו וכן ראיתי שכתב הריטב"א ז"ל בחדושיו ז"ל ויותר מפסיד בנשואין מבקדושין: מ"ש הר"ן בתחילת הסוגיא גבי המימרא דרב ושמואל ז"ל היכא דנתקדשה וכו' לפי שאינו זכות גמור שהרי היא יוצאה מרשותו לכמה דברים ע"כ לאו למימר דבנתקדשה יוצאה מרשותו כלל דאכתי היא ברשות אביה אלא הכונה הוא שעתידה לצאת מרשותו אחר נשואיה אלא שהקדושין הם התחלת הענין וק"ל: עוד כתב הר"ן דהקשו על הרי"ף שהביא פלוגתא דרב ורב אשי וכו' ותירץ ז"ל דשאני התם שנתקדשה בדעתו וכו' עד סוף דבריו ותמיה לי אמאי לא הביא המימרא האחרת דנתקדשה לדעת אביה וניסת שלא לדעת ואביה כאן דאיכא פלוגתא בהא והיה לו להרי"ף להביא דעתו בה כדקאמר אפילו למ"ד וכו' וההיא נפקותא ג"כ שייכא גם לענין ירושה כפי הנראה לכאורה עוד כתב דהקשו על הרי"ף ז"ל דאם איתא דאפילו ריצוי וכו' אמאי לא חיישינן דאמר לה צאי וכו' ויש לדקדק דהא להכי לא חיישינן מהטעם שפי' הוא ז"ל למעלה וכמו שכבר כתבתי גם במ"ש עוד הקשו עליו אמאי לא ניחוש דילמא ארצויי ארצי הבן וכו' ואמר כל העושה רצוני יקדשנה לי וכו' ולכאורה נראה דהך קושיא לאו להרי"ף לחודיה קיימא אלא לכולי עלמא קיימא: ואחר העיון נראה דהדבר פשוט דלדעת רש"י ז"ל מאי דאמרינן בפי' אמר מר לא חיישינן היינו לומר שאין החששא בעולם א"כ אין לחוש שאמר לה צאי וקבלי וכו' דודאי להא לא חיישינן אבל לדעת הרי"ף ז"ל דמאי דקאמר בפירוש אמר לה מר היינו לומר דמאי דשמואל השוה ואמר שריצוי זה דמי לאומר צאי וקבלי וכו' אינו כן ולא דמי מלתא למלתא דריצוי האב לחוד ואומר צאי וקבלי לחוד אבל לעולם דאם היה דומה ממש

היינו חוששין לו דהא מאי דקאמר בגמרא בפי' אמר מר פירושו כדפרישית דבפי' אמר דלא דמי: אבל אכתי ק' לפי זה דנהי דלא דמי אבל אנן ניחוש דהא לא הוזכר בגמרא דלא חיישינן להכי זהו טעם המקשה לדעת הרי"ף ותירצו הר"ן ז"ל אם הרי"ף היה מפרש כפי' רש"י ויש עוד בזה אריכות דברים אלא שאני שונא האריכות: (ביאור דברי הרמב"ם) ואחר שביארתי דברי הרי"ף והר"ן אבאר דברי הרמב"ם ז"ל שכפי הנראה נמשך אחר דעתו של הרי"ף ז"ל בזה וז"ל נתקדשה קודם שתבגר שלא לדעת אביה אינה מתקדשת אפילו נתרצה האב וכו' ובין היא ובין אביה יכולין לעכב כפי הנראה דפסק דלא כרב ושמואל אלא כעולא דאמר דאפי' מיאון אין צריכה ולפי דברי עולא ליכא לאוקמא ההיא ברייתא דשוים שמוכרת אלמנה לכהן גדול וכו' אלא בקידושי יעוד ואליבא דרבי יוסי בר יהודה דאמר מעות הראשונות לאו לקדושין ניתנו וכו'.

ובאמת קשה הדבר מאד שהרמב"ם ז"ל הביא ברייתא זאת בפ"ד מהלכות עבדים ופוסק כחכמים דאמרי מעות הראשונות לקדושין נתנו ותמיהה זאת בדברי הרמב"ם שייכא בהלכות עבדים יותר ויותר דשם פסק דאין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות אבל בקדושי יעוד מוכרה לשפחות אחר הקדושין הוא ודאי כרבי יוסי דאמר דמעות הראשונות לאו לקדושין נתנו ובתחלת הפרק שם פסק כרבנן ועם מה שחילק ראבי"ה בדברי הרי"ף בין נתאכלו מעות ללא נתאכלו יש לתקן ג"כ דברי הרמב"ם וכן פי' ה"ר איזק שטיין ז"ל על פי' הסמ"ג והמעיין יראה כמה הוא דחוק.

ונראה לדרוך דרך בזה אם שנפרש עוד לדעת הרמב"ם ז"ל ומה שדקדק הר"ן דכיון דאפילו נתרצה האב אח"כ לא מהני א"כ למאי הלכתא כתב דבין היא ובין אביה יכולין לעכב וכו' וה"ה מוסרי"ק זלה"ה באמת תירץ יפה וכתב שדעתו כדעת התוספות דאפי' נתרצה בפירוש יכולה היא שתעכב שבודאי לא נתרצה האב על דעת שתעכב בתו וכו' דבריו ראויים אליו ז"ל אלא דאכתי יש תימא נהי דתיקן ז"ל עכוב הבת אבל מאי דכתב דאביה יכול לעכב למאי הלכה כתבי' שהרי אם נתרצה האב בעת הנשואין שוב אי אפשר לו למחות ודוקא הבת היא שיכולה שתעכב אחר כך משום דאמרינן דלא נתרצה האב ע"ד שתעכב בתו אבל כיון שהוא נתרצה כבר למה יכול לחזור בו לכן נראה דאי אפשר לקיים דבריו אלא דס"ל שאם שתק בעת הקדושין ולבסוף צווח יכול האב לעכב על ידה והיא ג"כ יכולה היא שתעכב על שתיקתו וכיון שאי אפשר לנו לקיים דברי הרמב"ם במ"ש שאביה יכול לעכב אלא דוקא בששתק וכו' א"כ יותר ראוי לנו לומר דמ"ש ג"כ שהיא יכולה לעכב קאי נמי אהך חלוקה דהיינו בששתק אביה אבל אם בפי' נתרצה בעת הקדושין אין לנו לומר שיכולה הבת לעכב אחר כך כמו שאמרו התוס' והוא דרך הרב

מוהר"י קולון ז"ל בשורש ל' בדברי הרמב"ם וכיון שהרב מוהרי"ק זלה"ה צריך לאומרו דרך זה בחלוקת האב שיכול לעכב גם אינו מן הדוחק לאומרו ביכולה היא לעכב ולא ידעתי למה כתב הרב ז"ל שדברי הרי"ק לא נתחוורו בעיניו איברא שמה שכתב הרמב"ם או שלא בפניו וכו' קשה באמת אלא שלכל הפירושים ג"כ קשה וע"כ צריך לומר דקאי אתחילת הדין וק"ל.

וראיתי להרב מהר"י קולין הכריח דעתו ז"ל בטעם דאי לא תימא הכי יקשה דרב אדרב ונראה שעם היות שדבריו אמתיים במה שחילק ז"ל מ"מ דרב אדרב לא קשה דהא רב אשי דחייש ואמר שנמצאת זרה למפרע הוא דבר תמוה כיון דארוסה אוכלת בתרומה דאורייתא אלא דרבנ' חששו משום סימפון והכא ליכא סימפון והתוספות הוצרכו לומר דאין לחלק בזרות אבל רב לא ס"ל הכי אלא דס"ל דכיון דליכא למיחש אוכלת בתרומה וכן כתב רש"י ז"ל דטעם רב דאינה יורשה משום דבשלמא תרומה אפילו תימא וכו' אוכלת מדאורייתא וכו' איך שיהיה או נפרש כפי' מהר"י קולין או הרב מוהרי"ק זלה"ה למדנו דדוקא משום דנתקדשה ונשאת שלא מדעת ואביה כאן הוא דאמרינן דיכולה הבת שתעכב אפי' נתרצה בפי' באותה שעה לדעת הרב מוהרי"ק זלה"ה ולדעת מהר"י קולין בששתק באותה שעה אבל בעלמא בנתקדשה שלא מדעת ואין אביה כאן ואח"כ שמע ונתרצה בפי' או שתק לא מהני ולפי דברי התוספות והרב מוהרי"ק זלה"ה שכתבו שאפי' נתרצה האב בעת ששמע דמהני אם לא היה מחאת הבת אחר כך נמשך מזה שריצוי האב אינו תלוי בדעתו שהרי תלוי בדעתה של בת אם תמחה או לא תמחה וקרוב לומר שגם מהרי"ק יודה בזה לדעת הרמב"ם וכיון שכן נראה שלדעת הרמב"ם ז"ל אם נתקדשה שלא מדעת אביה ונישאת ג"כ ואביה כאן עם שנתרצה כל שיש בבת למחות ומהני מחאתה נמצא שמה שנתרצה האב לא קרינן ליה ריצוי גמור וה"ל כמי שלא קדשה האב ויכול אחר כך למוכרה ולא קרינן בכה"ג שפחות אחר אישות וזהו האלמנה דקתני בברייתא ואי מוקמיה לעיל כרבי יוסי בר יהודה היינו משום דאכתי תלמודא לא הוה אסיק אדעתיה ההיא מימרא דרב דבין היא ובין אביה יכולים לעכב אבל מאחר דאיתא מילתא דרב מעתה לא דחקינן ומשכינן נפשין לאוקומה אליבא דרבי יוסי בר יהודה אלא מוקמי' בכה"ג ולהכי קרי לה אלמנה וזהו שהרמב"ם פסק בקדושי יעוד שמוכרה כיון שאפ' בכה"ג מוכרה אחר כך והיא האלמנה שהזכיר באותו פרק וסמך למה שכתב בה' קדושין בדין זה.

ועם שבאמת הוא דרך יגעתי וטרחתי לבקש דרך יותר מחוור ולא מצאתי אחר שביארתי לך דברי הרי"ף והרמב"ם אומר שגם בדברי הריא"ף באו פי' משונים שהר"ן ז"ל סתם

דבריו כדברי הרי"ף ז"ל ובקש למצא טעם לדברי הרי"ף ומצא ז"ל ולא חילק שום חילוק בדברי הרי"ף ז"ל אבל המרדכי ז"ל כתב בשם ראבי"ה על דברי הרי"ף ואם באנו להעמיד דבריו צ"ל כגון שנתאכלו המעות של קדושין בשעת ריצוי האב כדאמרינן ביבמות פ' ב"ש ולדברי ראבי"ה ק' שהנה הרי"ף ז"ל כתב ואיכא מאן דחש לדרב ושמואל וכו' ואנן מסתברא לן דלא שייכא הא דאביי וכו' אלא הכי קאמרי לא חיישינן שמא לדעת האב נתקדשה וקמשדר ליה לקדשה בחשאי והוא דבר תמוה למה ליה למימר דקדשה בחשאי שהרי הר"ן כתב ז"ל שדברי הרי"ף מעין דריצוי מעיקרא לא מהני מדהוצרך האב לכתוב דשדר לקדושיה בחשאי משמע דריצוי לחודיה לא מהני ובאמת הם דברים ברורים ולראבי"ה יש להקשות למה הוצרך האב לומר דקדשה בחשאי ולא יאמר אלא שנתרצה האב ומהני ריצוי כיון שהקדושין הם בעין דהא לא הוי אוקומתא שלא נתאכלו דהא בעוד שהם היו בסעודה בא קרובו וקדשה באותה שעה דסתמא דמילתא הכי הוי שלא נתאכלו ואפשר שהרי"ף רצה לפרש כל הצדדים דאפילו תימא שנתאכלו יש לחלק דשדר לקדושיה בחשאי וכו'.

עוד יש מחלוקת אחר בענין זה וזה שמצאתי להראב"ד ז"ל בקדושין שכתב דהא דאמר שמואל חוששין לקדושין היינו בשנתקדשה במעמד האב ולא מחה דה"ל כאילו א"ל צאי וקבלי קדושיך וההיא דלקמן בהנהו תרי דהוו שתו חמרא וכו' כשהיה הבן עמהם ושתק הוא ואפי' הכי אמרי' דאין חוששין שמא נתרצה הבן דמימר אמר דמאי דעביד אבא מאי איכפת לי וכי לא אמרו לי מידי מאי אצווח עכ"ל הראב"ד ויש לספק בדבריו ז"ל כפי פירושו זה שפי' דמלתיה דשמואל איירי במעמד האב וכו' אם לא היה במעמד האב כגון שהלך אביה למדינת הים ונתקדשה שלא לדעתו מה יהיה דעתו של הראב"ד ז"ל בזה שאפשר לפרש חדא מתרתי אפשר דס"ל דבכי האי גוונא לא הוי קדושין כלל אפילו לרב ושמואל או אפשר דבהא אפי' עולא מודה לשמואל דהוי מקודשת.

וראיתי להרשב"א ז"ל בשיטותיו הביא לשון הראב"ד ז"ל ממש כמו שכתבתי וכתב עליו ז"ל ונראה שפי' כן לפי שהוקשה לו אם נתקדשה שלא בפניו כיון דאין לה לקבל קדושיה ובשעת נתינתן לא חלו קדושין ואינן ראויי' לחול כי שמע האב והודה מה בכך בשעת נתינתו לא הודה בשעת הודאתו לא נתן לה כלום וכתב עליו ז"ל שאין פירושו מחוור חדא דהא ודאי שמעתין כולה לכאורה כההיא דמייתי לקמן בשלהי שמעתין מיירי ולענין דומה לשמעתין סמכוהו כאן דאמר רב נתקדשה לדעת והלך אביה למ"ה ועמדה ונשאת והכא נמי כשהלך אביה למ"ה ועמדה היא ונתקדשה ועוד דאמרינן נתקדשה שלא לדעת ונשאת שלא לדעת ואביה כאן מדפי' התם ואביה כאן ולא סתם כמו שסתם כאן משמע

דהכא בשאין אביה כאן ועוד דאמרינן לקמן נתקדשה שלא לדעת ונשאת שלא לדעת אמר רב בין היא ובין אביה יכולין לעכב ורב אשי אמר אביה ולא היא ואותביניה מהא דתניא גבי מפותה אם מאן ימאן וכו' ומפותה ודאי לא באפי אביה הוה אלא ששמע לבסוף ושתק או נתרצה בקדושיה.

ועוד מפותה עצמה הויא תיובתי' למאי דסליק אדעתין מעיקרא שפתה לשם אישות ומיהו ההיא לתרוצי כדאביי דאמר צריכה קידושין אחרים לדעת אביה אלא שהרב בעצמו לא פירש כן הא דאביי וגם הרב ז"ל נראה שחזר בו לקמן שפירש נראה שנתקדשה שלא לדעת אביה שלא היה אביה שם בשעת קדושין עכ"ל הרשב"א ז"ל והנה לדחייה הראשונה שדחה ז"ל י"ל דמדאמרינן בההיא והלך אביה למ"ה משמע דעד השתא לא איירי בהכי.

גם לדחייה השנית י"ל דהוצרך לו' ואביה כאן לקמן משום דבפלוגתא קמייתא דרב ורב אסי איירי בשהלך אביה למ"ה הוצרך לומר ואביה כאן גם מ"ש הראב"ד ז"ל לקמן שלא היה אביה בשעת קדושין אפשר שכוונת הראב"ד אינו באותו מעמד ממש אלא באותו העיר ושמע מיד ולא מיחה וכו'. וראיתי בדברי המרדכי שכתב ז"ל וראיתי רוב הגאונים שהסכימו כולם דקטנ' שנתקדשה שלא לדעת אביה בין הוא בעיר או אינו בעיר אין חוששין שמא נתרצה האב וכו' אך ר"ת פירש דהא עולא מיירי כגון דאיתיה לאב דאי ליתיה לאב איך יתיר עולא ספק אשת איש שמא יתרצה האב והוו להו קדושין למפרע אלא ש"מ דאיתיה לאב ובהכי פליגי רב ושמואל סברי מדשתיק אודויי אודי ליה ושמואל סבר מרתח רתח ומ"מ מר"ת נלמוד אליבא דעולא כשאין בעיר בעינן גט או מיאון ואליבא דרב ושמואל בעי' תרוייהו ואפילו בעיר דבהא איפליגו ואפי' בהא פסק רי"ף ואמר דיש מקצת גאונים דפסקו כרב ושמואל מדאמרינן לקמן וכו' ונ"ל דאי איתוקם הלכה כרבינא דלא סבר להא דרב ושמואל ה"מ היכא שאב בעיר כדפי' ר"ת דומיא דההיא דאביי דהוי בעיר וכתב אם הוא בעיר כשיילי' אם נתרצהבקדושי קרובו או לא י"ל דמיכסף מאיתתיה שהסכים לרצונם ולא קאמר לן קושטא אבל היכא שאין האב בעיר איכא למימר הלכה כרב ושמואל ואף על פי שהסמ"ג והמיימון לא חלקו בין הוא בעיר או אין בעיר סתמו דברי' ולא פי' וכן פי' אבא מארי וחלק בין איתיה בעיר.

הרי שכתב ר"ת בהדיא שאפי' לעולא אם אין אביה כאן הוי' מקודשת בספק אם אין אביה בעיר וכיון שזאת הסברא מצאנוה מפורשת בדברי ר"ת כבר אפשר לנו להסכים דעת הראב"ד ז"ל בזה ולומר שלכך אוקי מלתי' דשמואל בשאביה באותו מעמד וכו' אבל אם אינו בעיר חיישי' אפי' לעולא ולדעת ר"ת.

וצ"ע להבין דברי ר"ת שכפי הנראה מתחילת דבריו דכשאין אביה בעיר הויא ספק אשת איש ובסמוך כתבו ז"ל מ"מ מר"ת נלמד אליבא דעולא כשאין אביה בעיר בעינן גט או מיאון ולשון או מיאון ק' ביותר דנראה דבמיאון לחודיה סגי וזה לא יעלה על הדעת כיון שכתב לעיל בסמוך דהויא ספק מקודשת עוד קשה שאם לדעת עולא סגי במיאון א"כ ק' במאי דפריך בגמ' אליבא דעול' מנלן שמיאנו וכו' ומוקי לה ביתומה בחיי האב וכו' ומאי קושי' לישני דאיירי בשנתקדשה כשהלך אביה למ"ה דבכי האי גוונא מיאון לחודיה סגי.

ועוד קשה דאיך יתכן דבמקום דבמיאון סגי יאמר דצריכ' גט או מיאון ואם נאמר שנפל ט"ס בדברי המרדכי וגרסי' צריכ' גט ומיאון קשה דהא שמואל נמי קאמר הכי ומאי האי דקאמר ואליבא דשמואל בעי תרוייהו דהא עולא נמי הכי קאמר ואם נאמר שכונתו למאי דכתב בסוף דבריו והא דשמואל פליג ואמר דבעינן תרוייהו אפילו בעיר וכו' אבל כשאינו בעיר לא פליגי אכתי תקשי לן במאי דכתב המרדכי ז"ל סוף דבריו וז"ל אבל היכא שאין אביה בעיר איכא למימר הלכה כרב ושמואל דהלכה מכלל דפליגי שוב ראיתי בתשובות ה"ה מוהרש"ך זלה"ה ח"א סי' ו' נתעורר בדברי המרדכי והסכים דגרסינן גט ומיאון וכו' ובדוחק נראה דס"ל דלשמואל דפליגי כשהוא בעיר הוא מטעמא דחיישינן דאודוי' אודי ליה אין לחלק בין שדיך ללא שדיך הילכך בלא שדיך ג"כ אין לומר דמיאון לחודיה סגי ועול' דס"ל דאפי' מיאון אינה צריכה כשהוא בעיר אפי כששדיך כשאינו בעיר אם שדך צריכ' גט ובלא שידך ס"ל דצריכ' מיאון ופריך מהך ברייתא לשמואל דס"ל דבעי תרייהו בין כשהוא בעיר בין כשאינו בעיר ויש דקדוקים בדרך זה והיותר נכון לגרוס דבעי' גט ומיאון ומ"ש לקמן אבל היכא שאין בעיר איכא למימר דהלכה כרב ושמואל פירוש אפי' למ"ד דלא פסקינן דהלכה כרב ושמואל הכא כשאין בעיר הלכה כוותי'.

ומ"ש המרדכי וכתב אם הוא בעיר נשייליה וכו' לא קאי אהך עובד' דאמר לקריבאי וכו' אלא אדינא דרב ושמואל ג"כ קבעי וניח' ליה דמכסיף איתתי' פי' דמסתמא ניחא לאיתתי' במה שקדשה עצמה שלא לדעת אביה. אחר שכתבתי ביאור כל הדעות אחת לאחת אכתוב דרך קצרה הכלל היוצא מכלן להיות לטטפת בעיני הדיין וזה דהיכא שקדשה עצמה ואביה היה בעיר ונתקדשה שלא לדעתו לדעת הרי"ף ז"ל אפי' נתרצה האב אחר ששמע אינה מקודשת כלל ויש שפסקו כרב ושמואל דחיישי' שמא נתרצה האב ולא ראיתי בשום פוסק שחשש להך סברא ולא חלקו על הרי"ף והרמב"ם ז"ל אלא במה שכתבו ז"ל שאפי' נתרצה לא הויא מקודשת ולדעת שאר המפרשים אם נתרצה

האב בפירוש אחר ששמע חיישי' לקדושין וראוי לחוש ולהחמיר היכא שנתרצה בפירוש דהוי' מקודשת מספק.

ואם שתק האב בעת ששמע ומיחה אחר כך נראה דלא הוי' מקודשת מספק ואע"ג דכתב הר"ן דבשתק ולבסוף צווח חוששין לקדושין היינו דוקא לדעת רב ושמואל דס"ל דחוששין אבל לרבינ' דלא ס"ל כוותי' דשמואל נראה שאם נתרצה בפי' דוקא מהני רצויו וה"ה שתק ולבסוף נתרצה אבל שתק ולבסוף צווח לא מהני כלל גם מתוך תשובת המרדכי יל"ד זה שכתב על מעשה שאירע בקטנה שהלך אביה וכו' וכשבא האב ושתק ד' או ה' ימים ושוב הפגין האב להקהל וכו' עד ופסקו דינם רבינו אליקום וחתנו ראב"ן שאם היו הקדושין בעין כשבא האב ונתרצה ושתק חלו הקדושין מיד כששתק ואינה יכולה עוד למאן וכו' עכ"ל.

לכאורה היה משמע דבשתיק' לחודיה מהני דה"ק חלו הקדושין מיד כששתק אבל אחר העיון אין זה מן הדקדוק כלל שהרי כתב המרדכי בסמוך ז' ושלחו הדברים לר"מ ולרשב"ם והודו לדבריהם ואמרו דהלכתא כעולא דאמר קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אפי' מיאון אינה צריכה וזה שהוציאה מבית המקדש בקולי קולות אין נאמן לומר נתרציתי אם לא יביא עדים שנתרצה קודם שהוציא' עכ"ל הנה עם שהאב שתק מעיקרא ד' או ה' ימים כתבו ז"ל דכיון דהוציאה אח"כ בקולי קולות אינו נאמן לומר נתרציתי והוא הפך מ"ש רבי' אליקום וראב"ן אלא ע"כ אית לנו למימר דמאי דקאמרי רבי' אליקום וראב"ן היינו שנתרצה לגמרי אחר ששתק קודם לכן דכיון דאיכא גילוי דעת שנתרצה לגמרי גלי אדעתיה דניחא ליה ושתיקתו הוי כריצוי גמור ולכך כשמיחה זה אח"כ לא מהני שתיקתו כלל.

ומ"ש רבי' אליקום וראב"ן ונתרצה ושתק הוא כאילו אמר ושתק ונתרצה ולכך מהני שתיקתו וכונתו להורות בדין ההוא שהפגין לפני הקהל דלא מהני שתיקתו כיון שגילה דעתו אח"כ שאינו רוצה וזה נראה פשוט לע"ד ומ"מ ראיתי בדברי הריטב"א שכתב לחוש ולהחמיר למימר דרב ושמואל אפי' בסתמא וראוי לחוש לדבריו כיון שהרי"ף כתב דיש מי שפסק כשמואל וגם הריטב"א שהוא אחרון פסק כן וכ"כ ה' רבי' ירוחם בשם ר"ח דקי"ל כרב ושמואל.

ואם המעות הם בעין ונתרצה האב לדעת ראבי"ה כדע' הרי"ף דהוי' ודאי מקודשת ובאינן בעין אינה מקודשת לדעת הרי"ף ולא ראיתי מי שחלק חילוק זה בדברי הרי"ף כלל הלכך נראה דאין לחלק בין נתאכלו ללא נתאכלו והר"ן ז"ל כתב בהדיא דאפי' נתאכלו המעות חשש שמואל והויא מקודשת ולפ"ז אע"ג דקי"ל כרבינא מ"מ היכא דנתרצה

דקי"ל לדידן דהוי' ספקא משום ספקא דפלוגתא דרבוואתא קי"ל דהויא ספק מקודש' אפי' נתאכלו המעות.
וראיתי בדברי הריטב"א ז"ל שחלק בזה בין נערה לקטנה דבבתו קטנה בעינן שיהיו בעין אבל בבתו נערה לא בעי' שיהיו בעין כ"כ על מימרא דרב ושמואל ולא ראיתי מי שחילק בין נערה לקטנה כלל. ואם צווח מעיקרא אע"ג דבסוף נתרצה נראה שאין לחוש דאע"ג דהריטב"א ז"ל נוטה דעתו להחמיר וכמו שכבר קדם לנו בביאור דבריו ז"ל למעלה מ"מ כתב הרב כן אליב' דרב ושמואל אבל לדידן דלא קי"ל כוות' לא מהני ריצוי כלל אלא יש לחוש למי שפסק כוותיהו וכמ"ש למעלה: והרב בעל הטורים ז"ל כתב בשם הרמ"ה ז"ל דוקא סתם דלא ידעינן אם נתרצה וכו' אבל אם יתברר שנתרצה כששמע הוי קדושין משעת שמיעה וכו' ואפי' אם לא נתרצה מיד כששמע וכו' הוכיח סופו על תחילתו והוי קדושין משעת שמיעה ואפי' נתאכלו המעות עכ"ל הנה מדבריו ז"ל נראה דדוק' משעת שמיעה הוא דחלו הקידושין אבל קודם לכן לא ולפי דבריו נלמוד שאם בא אחר וקדשה קודם ששמע האב נראה דחלו דדמי לאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום דאם בא אחר וקדשה בתוך ל' יום דמקודשת לשני וראיתי להרב מוהרש"ך זלה"ה בח"א סימן ו' תמה על דברי הרמ"ה וישבן בהך דפ' האומר והוא באמת דבר ברור וכבר כתב זה עצמו הר' מהר"י קולין שרש ל' ומדברי הרשב"א והר"ן ז"ל נראה דאפילו נתאכלו המעות חיילי הקדושין למפרע ולפ"ז יש לחוש לעולם לקידושין הראשונים ונראה שאם בא אחר וקדשה צריכה גט משניהם.
וכיון שכתב המרדכי בשם ר"ת דבשאינו האב בעיר חיישי' להחמיר וגם המרדכי הודה נראה שיש לחוש לאותה סברא להחמיר. אלא שיש לדקדק שכתב הרב מוהרש"ך זלה"ה בח"א סי' ו' שדברי ר"ח הוא דוק' בשדיך אבל בלא שדיך לא, ולי אין זה הכרח דכיון דאמר מלתיה על עולא ועולא איירי כולל בין שדיך בין לא שדיך כפי הנראה דבכי האי גוונא איירי שמואל .
ודוקא בדלא ידעינן במחאתו כלל אלא שיש לנו ספק אם נתרצה או לא אבל כל ששתק אביה שם אכתי איכא למספק וזה דקדק הריב"ש ז"ל בטוב טעם ודעת בסימן קצ"ג מדאמרינן עד שיבא אביה וימחה ולא אמרינן עד שימחה אלמא אין המחא' תלויה אלא בעת ביאתו של אב לא בשתיקתו בעודו שם הלכך כל עוד שלא בא אביה לא מהני שתיקתו והוא דקדוק ראוי אליו ז"ל.
ולדעת ר"ת דכשאין האב בעיר חיישי' הי' נראה לומר שאם מת האב תהיה מקודשת וראוי לחוש להחמיר ואם קדשהעצמה כשאין אביה בעיר וגדלה בזה כתב הרב מוהרי'

קילון ז"ל והאריך בדבר להחמיר בראיות רבו למנות וכתב ראיה בשם סמ"ג שכתב גבי קטנה שהלך אביה למ"ה וכו' וחילק דילמא התם הוי טעמא משום דבעל וכו' ושני עלה ע"ש.

עוד הביא ראיה מהסמ"ק שכתב ז"ל אך פי' או' וכו' והרואה יראה דמצי לדחות ולומר דאיירי בבעל כדלעיל ויש לי עוד תמיהות רבות על דבריו במ"ש בשם הרי"ף בפ' ב"ש והרואה יראה שאין נוסחתינו שוה לנוסתתו ז"ל שהוא כתב בשם הרי"ף שחשש לסברת ר"ת דהחמיר מדאורייתא וק"ל. ותמיהתו על דברי הרמב"ם ז"ל הלא היא כתובה בס' הרמב"ם בפירוש הרמב"ם ז"ל פרק ד' מהלכות אישות ויש בזה להאריך הרבה אבל כיון שהרב הנזכר הסכים להחמיר.

ודבריו ראויים אליו ז"ל הכי נקטינן. ואם קידש האב את בנו הקטן ואחר כך הגדיל בנו אין לחוש לקידושיו כלל ולא חיישי' דילמא ארצויי ארצי אחר שהגדיל וה' מהר"י קולין הביא דעת מי שהחמיר בזה והיא דעת יחיד ובטל מעצמו ואין יישוב באותו הדעת עם הסוגיא הארכתי בביטולו בתשובת שאלה: ב ההוא גברא וכו' רבא אמר.

חזקה אין אדם טורח וכו' מכאן למדנו שאם האב גילה דעתו שהיה רוצה לקדשה לפלו' והלכה היא וקדשה עצמה דמקודשת דמסתמא אמרינן דודאי נתרצה דהא טעמא דאביי אינו אלא מטעמא דאמרינן שארית ישראל לא יעשו עולה הא לאו הכי הויא ספק מקודשת כיון דגילה דעתו ואפילו לעולא דאמר דלא חיישי' הכא ס"ל דחיישי' וגם מטעם רבא דקאמר חזקה אין אדם טורח וכו' לא הוצרך הך טעמא דחזקה אין אדם טורח וכו' ולומר דאינה מקודשת לשני אלא משום דהודה אביה לדידה הא לאו הכי פשיטא דלדעת רבא הויא מקודשת למי שרצה האב וגילה דעתו וז"ש הר' בעל הטורים בא"ה סי' ל"ז וקטנה שקדש' עצמה למי שגילה האב וכו' והוא נלמד משמועתנו עם שהרב מוהרי"ק ז"ל חשב שהם מדברי הרמ"ה ז"ל.

ועוד כתב שם דהוו קדושין כל זמן שלא שדכה עם אחר וטרח וכו' והיא ממש סברת רבא חזקה אין אדם טורח וכו' ובביאורי לא"ה כתבתי דיש לחלק בין כפתיה והודה לגילה דעתו שנתרצה בזה ואחר כך שדכה לאחר דנראה דהיתה חזרה לדעת ואז לא חיישי' לקידושין אפי' לא טרח ושיש בזה להחמיר ובזה כתבתי ישוב לדברי הרב מוהרי"ק זלה"ה.

תוספות בין היא וכו' לפי' התוספות יל"ד דהא רב אמר לעיל דצריכה גט שמא נתרצה האב ואם איתא דאפי' נתרצה האב כל שמחתה אף על פי שנתרצה הבן מתחילה אין בכך כלום אם כן למה צריכה גט נהי דנתרצה האב תעכב היא כן הקשה הרב מוהרש"ך

זלה"ה בח"א סימן ו' ולי נראה דהתם איירי שבאת היא לקיים קדושין וכאן השמיענו דאפשר לה לעכב תוספות.

הוה עובדא וכו' אך ר"ת פסק וכו' ואפי"ה קי"ל כרב וכו'. וקשה דאם כן היכי מוכח דהלכה כרב דהא מאי דפסקי' התם לא הוי כי אם מטעמא דרבי יוחנן קאי כותיה ונראה דהכי מוכח דהא רב מאיזה טעם חש לדרב אשי כיון שראה שרבי יוחנן קאי כותיה אלא ודאי דמשום חומרא בעלמא הוא דחש לה.

שוב ראיתי להרא"ש ז"ל כתב הכרח זה. ודע כי הנך מימרות שייכי על פלוגתא דרב ושמואל ומיהו היכא דקדשה מדעת אביה ועמדה ונשאת הביאה הרי"ף בהלכות והר"ן ז"ל בהלכות כתב המימרא השלישית הנאמרה בגמרא והיא נתקדשה שלא לדעת ונשאת שלא לדעת דאמר עולא נראה דברי תלמיד דהיינו רבי ירמיה וכתב פלוגתא בזה דאיכא מ"ד דקי"ל כרב הונא דהוה רביה דרבי ירמיה אבל הרמב"ם נראה דק""ל כעולא דאמר נראין דברי תלמיד וידוע שהר"ן ז"ל כתב המימר' האחרונה הנאמרת בגמרא על זה והרב מהרי"ק זלה"ה בטור אה"ע סי' ל"ז כתב ז"ל וכתב הרא"ש ואפילו למאן דאמר אוכלת מודה שאם מתה אינו יורשה כמו בהלך אביה למד"ה דאמר רב אוכלת וכו' ולכך לא כתב הרי"ף האי פלוגתא דרב הונא ורבי ירמיה זו היא גי' הרא"ש אבל בס' דידן גריס בהאי פלוגתא תניינא נתקדשה שלא ונשאת שלא לדעת וכך גריס הר"ן וכו' עכ"ל וכשיעיין המעיין יראה שהר"ן ז"ל הביא המימרא השלישית והרא"ש ז"ל השניה ובהדיא כתב הרמב"ם פ"ח מהלכות תרומות כדעת הר"ן ז"ל ודברים ברורים הם לע"ד ובאה"ע הארכתי זה בפי' יפה ולענין הלכה הכל גלוי וצפוי בדברי הר"ן ז"ל ושאר המפרש' ואני לא באתי אלא לענין שיש בו חידוש דבר: הלכה א דף מו מתניתין האומר לאשה וכו' למאן תנא התקדשי ר"ש וכו' ולר"ש לא שנא בזו ובזו בוא"ו לא שנא בלא וא"ו כללא הוי וכיון דלא קאמר התקדשי התקדשי אין הקפד' בין אומר בוא"ו לאומר בלא וי"ו.

אמר רבא ש"מ מדרבי אמי תלת וכו' פרש"י מדקביל הן אתקפתא דפרכינן לעיל והא מלוה היא ואזדקיק לשנויי עלה וכו' וקשה דאמאי לא פרש"י דמדברי רבי אמי עצמו שמעינן הכי מדקאמר עד שיהא פרוטה באחרונה ולמה צריך שיה' באחרונה דאפילו בראשונה נמי אלא טעמא דמלתא הוי משום דקמייתא הוו מלוה ואינה מקודשת.

ונראה דאי לאו האי טעמא דקביל האתקפתא וכו' הייתי אומר דטעמי' דרב אמי אינו אלא משום דצריך שיהיו הקדושין בעין ולכך בעינן שיהיה באחרונה ש"פ אבל מדקבל האתקפתא שמעינן דטעמא דמלתא הוי משום דקמייתא הוו מלוה והמקדש במלוה אינה מקודשת והך דקאמר ש"מ מדרבי אמי והוי מדקבל האתקפתא ה"ה דהוה מצי למימר

ש"מ מדשמואל דקביל איהו נמי האי אתקפתא אלא משום דמר' אמי למד תלתא מילי דמעות בעלמא חוזרין דאילו שמואל אמר דמעות מתנה כך למד זה מר' אמי: איתמר המקדש אחותו וכו' מיתיבי המפריש חלתו אין לדקדק דשמואל לא קאמר דמעות מתנה אלא דוקא באחותו אבל במי שהוא זר אצלו לא יהיב מתנה דהא בפ"ק דב"מ פליגי נמי בהכיר בה שאינה שלו ולקחה אלמא בזה נמי פליגי וק"ל.

עוד קשה אמאי לא פריך לרב דאמר דהמעות הויין פקדון ממתני' דמן הנקוב על שאינו נקוב דקתני דהוי תרומה אלמא מעות מתנה הוין. ועוד קשה מאי פריך לשמואל ולדידך מי ניחא הב' ברייתות דקשיין אהדדי בההיא דחלה אההיא דעציץ נקוב והנ"ל דהתוס' כתבו בד"ה דאיתמר וכו' דאפילו למ"ד דבאחותו מעות חוזרים היינו משום דאדם יודע וכו' וגמר ונתן לשם פקדון אבל היכא דאינו יודע אם יחולו אם לא שמא נתן לשם מתנה והפי' לפירושם הוא דבשלמא כשיודע שאין קדושין תופסים ודאי דגמר ונתן לשם פקדון דלא שדי איניש זוזי בכדי אבל אם הוא מסופק אם תופסים או לא מסתמא אינו נותן האדם ממונו לשמור ויהיו פקדון ביד הנפקד על הספק אלא ע"כ דגמר ונתן לשם מתנה. נקטינן מדברי התוס' שכשהאדם יודע בודאי הויין המעות פקדון והיינו טעמא דמתני' דחלה הוי גזל ביד כהן לפי שאדם יודע וכו' שדבר זה נודע לכל דהא כתיב ראשית עריסותיכם חלה וכו' אבל ההוא דעציץ נקוב אין משפט זה ידוע לכל דאינו ברור כ"כ לאנשים כיון דמדרבנן תורמין מן העציץ שאינו נקוב ג"כ ולהכי גמר ונתן לשם מתנה אבל לשמואל דמוקי ההיא דחלה ג"כ ביודע ואינו יודע פריך ליה ותהוי תרומה וכו' מי לא תנן וכו' וקסבר בעל הבית נתקנה עיסתו וכו' טעמא דהכא הוי משום דאיכא למתלי טעותו בטרחא דכהן וטרחא דכהן אחילתי' אבל גבי עציץ ליכא למתלי בהכי ולכך הויא תרומתו תרומה וכו'.

והתניא התורם קישו' וכו' מלשון ונמצאה משמע בשוגג ואפילו הכי פריך מי לא תנן דהכא נמי אינו תורם כמזיד אלא משום דטועה בדין כדפרישי': הלכה ב אמר רבא לא שאנו וכו' פרש"י ז"ל ולא נקנה לה עד נתינה אחרונה שהיא גמר דבורו ע"כ נראה מדבריו ז"ל דטעמא דמלתא הוי משום דנגמר דבורו בנתינה אחרונה משמע שאם נגמר דבורו קודם שנתן לה כלום כגון דאמר לה בזו ובזו ואחר כך נתן לה אחד ואכלתן מצטרפות כולן לשוה פרוטה וכן כתב הרב בעל הטורים בסי' צ"א בשם הרמ"ה ז"ל אלא דיש לדקדק דהוה ליה לרבא לפלוגי כוליה מלתי' בזו ובזו בין נגמר דיבורו קודם הנתינה כאילו אמר לה התקדשי לי באלו אך עדיין יש לדקדק במאי דפריך בגמרא האי באלון ברימון וכו' היכי דמי וכו' ואלו באלון וברימון ובאגוז היינו בזו ובזו וכו' ומאי קושיא

נימא דרישא באלון ברימון היינו דהיה נותן לה א' א' וקמנחה לפניה וסיפא איירי שגמר דימרו וקאמר בזו ובזו קודמשנתן לה כלום ואחר הך נתן לה הכל וקמל"ן דאפי' הכי מצטרפות הפך מ"ש הטור בשם ר"י דכתב דפליג על דברי הרמ"ה בזה ואפי' דלדעת הרמ"ה ליכא שום חידוש באומר בזו ובזו וגמר דיבורו טפי מאמר לה התקדשי לי באילו וכיון דהיכא דאמר לה התקדשי לי באלו מצטרפות ה"ה בזו ובזו ובזו שגמר דבורו קודם כל דבר וכיון שכן לא הוה ליה למתני הך חלוקה כיון דתנא רישא התקדשי לי באילו וכו'.
פרש"י בחלוקה בזו ובזו ז"ל והאי דפלגינהו לתרי בבי דרישא ומציעתא ותנא בתרוייהו אם יש בכולן משום דבעי לפלוגי במציעתא בין אכלה למנחת כדמפרש ואזיל ע"כ וקשה דזאת הקושיא קיימא למאי דתריץ בגמרא הא מני ר' היא וכו' דא"כ תקשה לן לערבינהו, לתרי בבי והשתא ליכא לתרוצי משום דבעי לפלוגי בין אוכלת למנחת דההיא תנא אחרינא הוא דהיינו רבי והוי כברייתא אחריתי ונר' דמש"ה קא חשיב ליה תנא חלוקה בפני עצמה לומר דבהך איכא פלוגתא בין ר' לרבנן.
אלא לרב ושמואל וכו' פי' דשמואל דמוקי לה אריש לא הוי משום חדושא וה"ה דמצי לאוקמי אסיפא אלא משום דס"ל ז"ל דכולן מצטרפות לשוה פרוטה כיון דס"ל דמעות בעלמא מתנה וכמ"ש התוס' למעלה ויל"ד בשמעתין כיון דהך ברייתא א"א לאוקמא בחלוקת התקדשי התקדשי דהא לא קתני ליה וע"כ מוקמינן לה אסיפא דבזו ובזו ומאי עד שיהא באחת עד שיהא באחרונה קאמר כר' אמי אמאי לא קאמר בגמרא תניא כוותיה דר' אמי כי היכי דקאמר תניא כוותיה דרבא ונראה דכיון דאיכא למדחי בהך דהכא הא מני ר' היא וכו' מש"ה לא קאמר תניא כוותי' וכו' אך קשה דא"כ היכי קאמר תניא כוותי' דרבא דהא כל עיקר כחו דתניא כוותיה דרבא הוי מדסיפא קמפליג בין אוכלת למנחת ולא רישא אבל השתא דאיכא למדחי הא מני רבי ואוכלת איצטריכא ליה לעולם אימא לך דכי היכי דחלוקה בזו ובזו הוי במנחת דכוותה חלוקה באלו הויא הכי וליכא שום הוכחא במלתיה דרבא ואפשר דכיון דאיכא חידוש טפי היכא דאמר באלו אי הויא במנחת ה"ל למתני בהדיא והשתא מכח הכולל נאמר דהוי בין באוכלת בין במנחת ובגמרא דקאמר ואלו רישא לא קמפליג קאמר הכי משום דאית ליה הך הכרח פשוט אבל אה"נ דבלא"ה מצי לאומרו וק"ל.
עוד נראה דאכתי איכא תניא כוותיה פשוט מדקתני התנא הך מלתיה דר' גבי הך ברייתא דה"ל למתני במק"א ולמה ליה לסתומי סברת ר' דלא כהלכתא והוא סתם ג"כ חלוקת בזו ובזו דהוי כללא הפך סברתו של ר' אלא ע"כ אית לן למימר דכונת התנא היא זאת דבהך חלוקה דוקא הוא דמפלגי' בין אוכלת למנחת ולא ברישא ומהך טעמא לחוד הוא

דקתני ליה התנא והשתא א"ש תני' כוותיה וכו' ולענין הלכה נ"ל ברור שאם גמר דבריו ואמר בזו ובזו ואחר כך נתן לה ביד האשה אחת אחת והיתה אוכלת ראשונה ראשונה אם יש בכל אחד מהם ש"פ הויא מקודשת ואם לאו אפילו אם יש בכולן ש"פ הויא ספק מקודשת כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא על זה דהיינו רי"ו והרמ"ה עם שלכאורה דברי רש"י נוטים לדברי הרמ"ה והיכא דאמר לה התקדשי לי באלו לא מבעיא אם נתנם בידה כולן כא' ואכלתן דהויא ודאי מקודשת אלא אפילו נתן לה אחד אחד הויא מקודשת כיון דכבר אמר באלו.

ואם אמר לה התקדשי לי באלו ונתן לה א"א וחזרה בה באחרונה לא הויא מקודשת כיון שעדיין לא הגיעו לידה מתוספי רי"ד והוא באמת דין ברור ונכון ויש לחקור היכא דאמר התקדשי לי בזו ובזו אם לענין פסק ההלכה מצטרפות כולן לש"פ או לא ונראה שאם באנו לדון מאומד דעתנו היה ראוי לפסוק בהך חלוקה שאפי' יש בכלן ש"פ לא תהיה מקודשת ודאי אלא בספק וטעמא דמילתא דכיון דסתם לן תנא בפ' שבועת הפקדון דלא כר"ש ואיכא פלוגתא בין רבי יהודה ור"מ בולא לך ולא לך וכו' דלחד תנא בוא"ו הוי פרט ובלא וא"ו הוי כלל ולאידך תנא הוי איפכא היה מן הראוי לחוש להחמיר ולומר דכיון דלחד תנא היכא דאמר ולא לך הוי כאילו אמר שבועה לכל אחד ואחד כמו כן נאמר היכא דאמר בזו ובזו כאילו אמר התקדשי התקדשי ונחוש להחמיר ותהיה ספק מקודשת אבל הרמב"ם ז"ל בהלכות אישות פסק דדוקא היכא דאמר התקדשי התקדשי הוא דהוי פרטא אבל אמר בזו ובזו לא וכן פסק הטור וטעמא דמילתא משום דבגמ' אמרי' מאן תנא התקדשי התקדשי ר"ש וכו' וסתם ליה למלתיה כר"ש אלא דקשי' טובא דבפרק ד מהל' שבועות כתב שבועה שאין לך בידי לא לך ולא לך ולא לך חייב על כל אחד ואחד והם באמת דברים סותרים והרב הגדול מהורי"ק זלה"ה בפ"ד מה' נדרים ובהלכות אישות נתעורר בזה ועלה תירוץ בידי מ"ש הרב מוהרי"ק זלה"ה בהלכות נדרים דכיון שסתם תנא בקדושין כרבי שמעון ודלא כר"ש בשבועות אמרינן דראה ר' דברי ר"ש בקדושין ודברי ר' יהודה בשבועות.

אלא דאכתי קשיא טובא ממאי דכתב בנדרים למאי דכתב בהלכות שבועות דבנדרים פ"ד כתב ז"ל אמר שאיני נהנה לזה ולזה וכו' וכתב הרב מוהרי"ק ז"ל אמר שאיני נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן הותר האחרון האחרון הותר וכלן אסורים שאיני נהנה לזה לזה צריכין פתח לכל אחד ואחד כך היא הגירסא הנכונה בדברי רבי' וכן מצאתי בס' מוגה עכ"ל וכתב בסמוך שדעת הרמב"ם כגי' התוס'.

וקשה דהא בשבועות כתב דולא לך ולא לך חייב על כל אחד ואחד ולדעת ה' מוהרי"ק זלה"ה היה ראוי לכתוב הפך זה והיה ראוי לכתוב לא לך לא לך חייב על כל אחד ואחד. והנ"ל שהגי' הנכונה בדברי הרמב"ם ז"ל היא הפך זה וה"ג שאיני נהנה לזה לזה הותר הראשון הותרו כלן וכו' שאיני נהנה לזה ולזה ולזה צריכין פתח לכל אחד ואחד ומסכים בזה למאי דכתב בפ"ז מהל' שבועות.

אלא דאכתי יל"ד במאי דכתב בפי"ו מהלכות פסולי המוקדשים ז"ל המחשב בא' וכו' או כזית למחר וכזית בחוץ ה"ז הקרבן פסול ואינו פגול הרי פסק דלא כר' דאמר פרטא הוי ותפוס ל' ראשון אלא ס"ל ז"ל דהמחשבה מעורבת אלא דתמיה לי דלא הוה ליה למכתב וכזית בוא"ו דוכזית בוא"ו הוי פרטא כמ"ש ז"ל בשבועות וה"ל למכתב כזית למחר כזית בחוץ לכך נראה יותר למחוק הס' בה' שבועות ולגרוס לא לך לא לך חייב על כל א' וכו' ולפמ"ש בדברי הרמב"ם נר' דאם אמר התקדשי בזו בזו ג"כ כללא הוי דהא לא חשיב פרטא אלא התקדשי התקדשי אבל מתוך דברי הריטב"א ז"ל אינו נראה כן שכתב גי' הגאונים בזו נטלתו ואכלתו בלא וא"ו מדאוקימנא בסמוך כר' דכתב דלא נהירא דהא אוקומתא דלקמן דאוקימנה לדר' כרב ושמואל הוא אבל לר' אמי כרבנן היא וכו' תמה וכללא הוי דכזית וכזית בואוין הוי כלל כזית כזית הוי פרטא וכתב ז"ל שהגי' הראשונה כלה בואוין בזו ובזו ונטלתו וכו' ועוד בזו ועוד בזו והשתא אפשר לאוקומי כללא דרבנן או פרטא דר' כרב ושמואל כן גיר' מורי' ה' עכ"ל.

ולפי זה יש להחמיר היכא דאמר בזו בזו בלא וא"ו שאם אין בא' מהם ש"פ שלא תהיה ודאי מקודשת אלא בספק: (הלכה ג' דף מז ודף מח) אמר רב המקדש במלוה כו' פרש"י אפילו שהיא בעין וטעמא דמילתא הויא מדנקט טעמא דלהוצאה נתנה משמע אפי' שהיא בעין איכא הך טעמא ועוד מדפריך לקמן מההיא ברייתא וקאמר ע"כ לא פליגי אלא דמ"ס נשתייר וכו' אבל דכ"ע מקדש במלוה מקודשת והנה מצי לתרץ ולומר דפלוגתייהו הוי אי בעינן בעין או לא אבל אינה בעין כ"ע לא פליגי דלא הויא מקודשת לד"ה לכך הוצרך לומר דאפי' אינה בעין קאמר רב.

נימא כתנאי ע"כ לא פליגי וכו'. מאי לאו וכו' בלא מאי לאו נמי מצי למפרך אלא שבא למעט הקושיא דאפי' תימא דבישנה בעין פליגי והויא פלוגתייהו אי מלוה להוצאה נתנה או לא דהך טעמא שייך אפי' במלוה שהוא בעין אכתי קשיא לרב וכ"ש אי מוקמת פלוגתייהו באינו בעין ואין לומר דרב אתא לאשמועי' דלא נימא דבאינה בעין פליגי אבל ישנה בעין תהיה מקודשת דודאי אין סברא לחלק בדבר ואפשר שבעבור זה אמר התלמוד מאי לאו וכו'.

ואלא הא דאמר ר' אלעזר וכו' אין לומר דר' אלעזר מוקי פלוגתייהו במלוה אי להוצאה נתנה או לא דלא יתכן זה כלל מכח הסיפא דקתני ושוין במכר שזה קנה ואי מלוה להוצאה נתנה במאי קני: הלכה ד מיתיבי האומר לאשם וכו' והלכה וכו' מלשון והלכה וכו' יש לדקדק דטעמא משום דהלכה ומצאתו דבשעת הקדושין לא היתה יודעת כלל אבל אם בשעת קידושין כבר ידעה היא שהיה הפקדון חסר וקדשה בו גמרה דעתה ומקדשה נפשה והויא מקודשת גמורה לדברי הכל אבל אכתי יש לדקדק למה תהיה מקודשת כיון שהאשה הזאת היתהעולה על דעתה להתקדש בכל הפקדון ונמצא חסר השתא נמצא שלא נגמר רצונה כלל ולמה תהיה מקודשת.

והרא"ש ז"ל פירש שמעתין שהאשה לא ידעה שיווי הפקדון כלל ועיקר ולכך גמרה דעתה שתתקדש אפילו בפרוטה שיש בו וראיתי בהריטב"א ז"ל שכתב ז"ל פי' משום דלישנא דפקדון שיש לי בידך משמע במה שיש מן הפקדון בידך בין רב למעט והיא נתרצה בדבר ומיירי דאמר' אין דאלו בשתיקה לא סגי דשתיקה דלאחר מתן מעות לאו כלום היא ואפילו בשדיך אבל כיון שאמרה אין מקודשת ואינה יכולה לומר סבורה הייתי להתקדש בכל הפקדון ולא נתרציתי בשוה פרוטה ע"כ הנה מדבריו ז"ל נראה שלא חילק חילוק הרא"ש ז"ל וכל עיקר כונתו לתרץ הקושיא שכתבתי והיא משום דקאמר התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך אבל אם היה אומר התקדשי לי בפקדון לבד לא היתה מקודשת: ונראה שלא חילקו חילוק הרא"ש ז"ל אבל הרא"ש ז"ל נראה שמחלק גם כן חילוקו של הריטב"א שהרי כתב ז"ל וגם הוא אינו חייב להשלים כיון שלא הזכי' סכום בשעת הקדושין ויש לפרש דבריו שלא הזכיר סכום היינו בעבור שאמר התקדשי בפקדון שיש לי בידך משמע הן רב הן מעט אבל אם היה אומר התקדשי לי בפקדון שיש לי אין לך סכום גדול מזה: אדתני סיפא ובמלוה וכו'.

קשה לעולם דאיירי דלא קביל עלי' אחריות ונקט מלוה להודיעך כחו דר"ש דאי היה או' ר"ש דפקדון שקבל אחריות הוי בלא קבל עלי' אחריות הייתי טועה בדעתו דס"ל דמלוה אפילו ישנה בעין אינה מקודשת דמלוה להוצאה נתנה להכי נקט מלוה משום ר"ש אבל ברבנן ליכא למטעי בדעתו כלל דהא כיון דבפקדון אפילו לא נשתייר ש"פ ס"ל דמקודשת ע"כ ס"ל דכל מה שחייב האדם הוי כאילו המעות הם בעין: כלל ונראה דלא אמרינן דנקט זה להודיעך כח ודברי פלוגתי' אלא דוקא היכא שהחידוש הוא באותו הדבר עצמו שחולקים עליו אבל הכא אינו כן שהמחלוקת שחולקים שלת"ק אפי' לא נשתייר ולרבי שמעון אם נשתייר אין אם לא נשתייר לא אין שום חידוש בין מלוה לפקדון אלא דאנו אומרים דנקט הכי לאשמועינן חידוש אחר מבחוץ לדעת ר"ש וכן לא יעשה דנקט ת"ק

במלתי' מלתא דלא שייך במחלוקותם אלא כי היכי דלא נטעי בדברי האחד בדין אחר כנ"ל: עוד קשה מאי פריך נפלוג ולתני וכו' דהא כולה בדידה בסתם שלא קבל כלל אחריות אלא בסתמא דבפקדון הוי סתמא לא קביל ובמלוה הוי סתמו כפירושו: כלל ונראה דכולה בדידה שייך שיהיה במאי דמקשי' דהיינו קבל גמור ולא קבל אחריות כלל אבל סתם ענין אחר הוא ואינו מעין הקושי' דפריך בגמרא ועוד דסתמא במלוה היינו קבל גמור ולא הוי זה כולה בדידה: עוד קשה מאי פריך נפלוג וכו' דהא שייך לתרץ ולומר נעשה פקדון באחריות מלוה ונראה דלא שייך לומר נעשה אלא כשהדבר השנוי יש בו חידוש יותר דאז שייך לומר נעשה אותה החלוק' עם שאינו כ"כ עם אותה השנויה אבל פקדון באחריות ומלוה דתרוייהו שוו אהדדי ואין ביניהם חילוק כלל לא שייך לומר נעשה בזה ואלא הא דאר"ה וכו' קשה דר"ה יאמר לך דבמלוה פליגי אי מקודשת במלוה או לא עוד קשה אמאי לא פריך לר' אמי דאמר בב"מ פ' השואל דאפילו לא בקע בו קנאו נימא כתנאי אמרה לשמעתי' ולא מצי לדחוק ולומר דבמלוה פליגי אי במלוה מקודשת או לא דהא ר' אמי ס"ל דהמקדש במלוה אינה מקודשת דקאמר ש"מ מדר' אמי תלת וכו' ונראה דר' אמי דאמר דבמלוה פליגי כדמעיקרא ואיהו לא קאמר הך דינא כי היכי דלקשי ליה נימא כתנאי ולא אתא כי אם לפ' המשנה דהיתה אוכלת וכו' ופירשה אסיפא וס"ל כתנא דמתני' אבל רב דאוקמא אריש‍א ומימרא דמקדש במלוה אמרה באפי' נפשה לכך פריך ליה בגמרא לימא כתנאי ורב הונא הוא תלמידו של רב אין ראוי שיחלוק על רבו ואם לא מוקי פלוגתי' דהני תנאי במקדש במלוה אין לו לרב הונא לחלוק עליו ולא אשכח שום פלוגתא אחריתי אלא דפליגי במלוה ברשות בעלים לחזרה לכך פריך לימא כתנאי וכו': ועוד נראה לרב הונא דא"א כלל דאי פליגא בלהוצאה ניתנה ואפי' הכי קאמר ר"ש דמקודשת מ"מ רב הונא אתי כתנאי דהא לר"ש היא מקודשת ואפשר דטעמא הוי דכיון דלאו להוצאה ניתנה הוי כאילו לעולם היא בעין ובמה שנשתייר הוי מקודשת ודוחק עוד קשה אמאי לא קמשני אקושי' קמייתא דפריך אליבא דרב נימא כתנאי המקדש במלוה אינה מקודשת וי"א מקודשת וכו' דפליגי ברשות בעלים לחזרה כגון שלא הוציאה כלל ודמי לפלוגתייהו דהכא ונראה דא"כ אמאי קאמר ושוין וכו' דאי מלוה בעין לרבנן אינה מקודשת דהוי כאילו ניתנה להוצאה אמאי במכר קנה.

ולהכי גם כן לא מוקי לה במלוה דאחרים דהויא פלוגתא לקמן דא"כ אמאי שוים במכר וק"ל: לימא כתנאי התקדשי לי בש"ח וכו' האי ש"ח ה"ד אילימא ש"ח דאחרים היינו מלוה ביד אחרים: קשה נימא דמלוה ביד אחרים דקאמר היינו אפילו איתא המלוה בעין ביד אחרים וטעמא דר"מ דאמר מקודשת הוא דכיון דהיתה בעין אפשר לו לחזור מהם

ולהכי מקודשת וטעמא דרבנן הוא משום דלא אפשר בחזרה וחלוקות הברייתא הם לא זו אף זו.

ונראה דלא שייך אפשר בחזרה או לא אפשר אלא דוקא באשה כיון דהמעות ביד האשה דאפילו בחזרה הוי כאילו נתנם ביד האשה אבל היכא שהמלוה ביד אחרים אע"ג דהוא בעין דאפשר לו בחזרה מ"מ כיון דמקדשה במלוה שהוא ביד אחרים ולא חזר מאותה מלוה הויא מלוה ולא שאני לן בין היא בעין לאינה בעין היכי שמקדשה במלוה שהוא ביד אחרים.

היינו מלוה ביד אחרים וכו' קשה נימא דפרושה קמפרש שטר חוב דלא הוי ש"ח דידה אלא שהיה לו מלוה ביד אחרים. ונראה דהכא לא מצי למימר הכי דא"כ היל"ל אחרים התקדשי לי בשטרי חוב ומפרש דהיינו שיש לו מלוה ביד אחרים או היל"ל שהיה לו מלוה ביד אחר ומפרש הש"ח שהזכיר למעלה להכי לא קאמר פרושי קמפרש עם שבאמת אין צריך לזה דהכא נראה לו דוחק ודוקא לעיל דליכא שנויא אחריתי קמשני הכי וק"ל: אלא בשטר חוב דידה: יש להקשות אמאי לא מוקי כשהמלוה הוא בעין ופליגי במאי דפליגי מעיקרא דפליגי אי מלוה ברשות בעלים לחזרה וכו' וליכא למימר דאם כן הא אפליגו בה חדא זימנ' דהא השתא כדקאמר דפליגי בשטר חוב דידה וכו' ע"כ פלוגתא דלעיל לא הויא ברשות בעלים לחזרה אלא פלוגתא הוי אפילו אינה בעין ולא קשיא לן תרתי למה לי ולהך דפריך דקמפלגי אי מלוה להוצאה נתנה צ"ל דטעמא דר"מ דאמר מקודשת היינו דוקא ביש בה שוה פרוטה בעין דאם לא כן למה תהיה מקודשת לר"מ: ואפשר דהכא אין צריך שיהיה בעין לר"מ והויא מקודשת ולעיל דהוצרך ר"מ ש"פ נשתייר וכו' היינו משום שנגנב ולא נהנה ממנה כלל ולהכי צריך בה שתהנה משוה פרוטה לפחות: במלוה בשטר במאי פליגי הך קושי' על דברי הברייתא בפני עצמה קיימה דלא נמשכה קושיא זו מצד תירוץ דהא מעיקרא נמי כשאמר אלא בש"ח דאחרים נמי קשה במלוה בשטר במאי פליגי וכו' ובמ"ש התוספות בד"ה לעולם ש"ח וכו' וא"ת ומ"ש וכו' לכאורה היה נראה שקושייתם גם כן קיימא אמאי דפריך מעיקרא אילימא בש"ח דאחרים וכו' דמשמע דאי איירי בש"ח דאחרים ניחא וקשה דמאי שנא.

ונראה דאה"נ אלא רצה בעה"ג לתקן הברייתא מעיקרא: והרשה עליהם פרש"י כתב הרשאה עליהם באמת שהרשאה על מלוה ע"פ כפי הסכמת רוב הפוסקים אינה מדינא דגמרא אלא מתקנת הגאונים ז"ל וגם לפי המסקנא דמוקי שהקנה לה במעמד שלשתן ק' דא"כ אין צריך הרשא' כיון דבמעמד שלשתן הקנה לה והריטב"א כתב שהשליטן עליהם.

ומה מאד מתקו לי דבריו ז"ל שהם כפי המסקנא: תוספות דכ"ע וכו' יש להוכיח וכו' וקשה לי היכי מוכח דאין הלכה כר' דלעולם דהלכה כר' ומאי דלא קאמר דכ"ע אית להו כר' משום דס"ל לתלמודא דלר' א"צ אפי' אמירה בפה ובמסירת השטר סגי אבל לרבנן דלא סגי מסירה וצריך ג"כ שיכתוב משו"ה בעינן שיכתוב ג"כ שעבודו שוב ראיתי בדברי התוספות בב"ב דף ע"ו גם כן זה להוכיח דהלכה כר' ע"ש: תוספות כי קאמר רב וכו' ובסמכ' דעת' קמפלגי וכדקאמר לעיל וכו' פי' דבסמכ' דעת' ואינה חוששת אם יחזור וימחול ומ"ס לא סמכה דעת' דחוששת שמא ימחול אותו ללוה וק"ל.

נימ' כתנאי וכו' האי ש"ח ה"ד וכו' אילימ' וכו' קשי' דר"מ אר"מ. קשה נימא דר"מ דקאמר לעיל מקודשת הוי מטעם דאמר לה התקדשי לי בש"ח דכיון דהזכיר לה חוב סמכ' דעת' להתקדש באותו חוב ומטעם זה הויא מקודשת אבל הכא איירי דאמר לה התקדשי לי בשטר ולא הזכיר שובקל ובהא פליגיי דר"ע סבר דאינה מקודשת משום דדעתה של אשה אינה להתקדש עצמה בנייר וגם לא בחוב שהרי לא הזכיר לה חוב כלל ור' אליעזר אומר מקודשת דודאי סומכת אחוב של וחכמים אומרים דכיון שלא הזכיר אלא השטר דעת' אנייר אם יש בו שוה פרוטה מקודשת וכו'.

תוספות ורבנן מספקא וכו' כוונתם ז"ל ברורה דלהכי מחקו הגירסא מטעמא דבגמרא קאמר כרבנן מספקא וכו' משמע דהוי ספק והם אמרו דלא הוי' מקודשת כלל להכי לא גריס דאם לאו וכו' ודרדקי דני רב יודעים זה ותמהתי ממהר"י אדרבי' ז"ל סימן י"ז הוצרך לכתוב דרך דחוק בדברי התוספות הדבר אין צורך בו.

בתר דבעיא הדר פשט' וכו' לכאורה נראה לדקדק דבתר דילפינן שטר מהקישא דויצאה והיתה אמאי לא ילפינן כל ההויות דנקיש אהדדי ונאמר דמה לשטר לשמה אף כסף וכו. ונראה דהסברא מחייבת שלא יצטרך לשמה וטעמא דשטר הוי משום דשטר גופו לא ילפינן באשה אלא מגט להכי ילפינן כולה מלתא מגט כנר' וכן נראה מדקדוק רש"י לעיל דף ט' והר"ן ברישׁ פ"ק דקדושין כתב טעם בכסף דלא בעי' לשמה.

נימא כהני תנאי וכו' יש לדקדק שאני הכא דתפיס בידים השירים והנזמי' ואע"ג שלא באו לידו בתורת נימ' דבהכי פליגי הני תנאי למר הוי דינו כמקדש במלוה שיש לו עליה ומחזי' לו המשכון והויא מקודשת וחכמים או' דאינה מקודשת כיון דלאו בתורת משכון אתא לידה. ונראה דהוא דוחק לאוקומי פלוגת' בהכי והדברים ברורים דבהא לא הוו פליגי תנאי: הלכה ד ולענין הלכה אחר שכתבתי כל הסוגיא אבאר קיצורי הדינים בדרך קצרה שהמקדש במלוה אינה מקודשת אפי' הוא בעין ואפילו לא התחילה האשה להוציא כלל דכיון דמוקי פלוגתייהו כתנאי דהאומר לאשה התקדשי לי בפקדון שיש לי

בידך וכו' דגרסי בברייתא ובמלוה אעפ"י שנשתייר ש"פ מקודשת ופליגי במלוה ברשות בעלים לחזרה ואפ"ה אמרי רבנן דאינה מקודשת אפי' שלא הוציאה אותן כלל ונגנבו ממנה ונשתייר ש"פ וה"ה לא נגנב והיה הכל בעין חד טעמא הוי.

ונראה לי דה"ה במכר אפי' היתה כל המלוה בעין לא קנה דהלואה מקרי ולהכי לא מוקי לה בגמרא פלוגתייהו דתנאי דלעיל במלוה ברשות בעלים לחזר' כן נר' משמעתין זולת מה שיש בזה לדעת הרמב"ם ז"ל כפי פירושו שהו' ז"ל מפ' בההיא דיש דמים שהם כחליפין וכבר בא בו הביאור ברוב ענין במקומו.

וכשמקדשה במלוה שיש לו עליה שטר דאינ' מקודשת אם החזיר לה השטר יש ספק בדבר הר"ן ז"ל כתב דיש מי שאו' שאם החזיר לה השטר בשעת קדושין ויש בנייר ש"פ מקודשת דה"ל כמקדש במלוה ופרוטה וכו' והוכיח זה מן הגמרא ע"ש. ובאמת שדבריו תמוהים שהוא כתב בסמוך על המקדש במלוה של אחרים ז"ל אעפ"י שהקנהו לה בכתיב' ומסירה אינה מקודשת דלא סמכה דעת' כיון דיכול למחול לא סמכ' דעתא וליכא למימר בהא שמין את הנייר משום דנייר של לוה הוא כדתנן שהלוה נותן שכר אי מחיל ליה ע"כ מהדר' ליה ניהליה נייר ע"כ.

וכיון שדעתו ז"ל שהנייר הוא של לוה א"כ במלוה דידה בשטר אפי' שיחזור השטר בידה למה תהיה מקודשת דהא הנייר הוי שלה ומתקדש' בממון שלה וההכרח שכתב הר"ן ז"ל שמחזיר השטר ללוה מדתנן שהלוה נותן שכר אינו הכרח דנהי דנותן השכר מטעם שכל הנאה שלו אבל לא יספיק טעם זה לשלא יהיה למלוה זכות בשטר.

ועוד כדהוה מוקי פלוגתייהו דהני תנאי דהתקדשי לי בשטר דאו' חכמים דשמין את הנייר והוה בעי לאוקמי במלוה דידה ודחי דא"כ קשי' דר"מ אר"מ ולא קשי' ליה דא"כ מ"ט דרבנן דאמרי דשמין את הנייר ולמה שמין כיון דהוי הנייר שלה. והרב המגיד ז"ל ג"כ כתב שיש מי שכתב שאם היתה מלוה בשטר והחזיר לה השטר בשעת קדושין ויש בנייר ש"פ ה"ז מקודשת דהוי כמקדש במלוה ופרוטה וכן הוא דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל והסכים שהרמב"ם אין דעתו כן שאם היה דעתו כן כשהזכיר דין המשכון הי"ל להזכיר זה עכ"ל.

וגם הרמ"ה ז"ל נראה דס"ל דאינה מקודשת הביא דבריו הטור באה"ע סי' כ"ח ז"ל היה לו מלוה אצלה אפי' בשטר וכו' ואפי' החזיר לה השטר כ"ח הרמ"ה שאינה מקודשת ואפי' יש בו ש"פ כיון דלא אדכר' בעידן קדושין לקדושי ביה סתמא כמקדש במלוה לחודיה דמי ע"כ וידוע שמ"ש ה"ה הוא בכה"ג דלא אדכר שטר דהא דכות' כתב הרמב"ם

המקדש במלוה והחזיר לה המשכון וכו' אלמא במלוה קדשה לא במשכון ג"כ ועלה הוא דכתב סברת י"א.

ומיהו אם אמר לה התקדשי לי בשטר חוב זה ונתנו לה כתב הרמ"ה ז"ל דשמין את הנייר אם יש בו ש"פ מקודשת ונראה דאין מי שיחלוק על דברי הרמ"ה ז"ל בזה שהרי רבנים אלו לא דברו אלא במקדשה בחוב ואח"כ מחזיר לה השטר כנ"ל. ותמהתי מה' הגדול מוהרי"ק זלה"ה שכתב על דברי הרמ"ה ראי' מפ' האיש מקדש וכתב ז"ל וכתב הר"ן שיש מי שאו' כן וגם ה"ה בפ"ה וכו' דהא לא שייכי דברי הר"ן וה"ה לדברי הרמ"ה ז"ל ודברי אותן שאו' כן חולקים על דברי הרמ"ה למי שידקדק בעיון האמיתי בדבריהם ז"ל ואפ' שגם כוונת הי"א שכתב ה"ה היא שאמר לה התקדשי לי בשטר תדע לך שהרי הדין הוציא אותו מברייתא דקתני התקדשי בשטר והוה סליק דעתי' למי דבמקדש במלוה פליגי וקאמרי רבנן דשמין את הנייר והתם לא קאמר התקדשי לי במלוה אלא התקדשי לי בשטר לחוד קאמר אבל לעולם שאם לא היה אומר שטר לא הוה מהני מידי וכדעת הרמ"ה והרמב"ם בדין המשכון שכתב שהיא מקודשת לא ראיתי שהזכיר כי אם התקדשי לי במלוה ואפשר דמשכון שאני דכיון דתפיס ליה בידים אין צורך להזכיר לה ולא מידי.

ולענין הלכה אם קדשה במלוה שיש עליה ואח"כ החזיר לה השטר הויא ספק מקודשת אפילו יש בנייר ש"פ אבל אם אמר בשעת קידושין התקדשי בשטר חוב שיש לי וכו' הויא ודאי מקודשת לע"ד כמ"ש הרמ"ה ז"ל וכפי מה שכתבתי שגם לדעת ה"ה הוי כאומ' התקדשי בשטר והרמב"ם לא כתב כן ואפשר שדעתו לספק בזה.

ואם קדשה במנה ונמצא חסר דינר מוקי אוקומת' בגמרא דפליגי תנאי בהכי ולענין הדין הויא ספק מקודשת מההיא דכתב הר"ן בפ"ק דהרי"ף לא חילק וכתב הרמב"ן מסתברא דהלכה כי"א והראב"ד פוסק כת"ק ע"ש. וכן אם היה לו מלוה ביד אחרים והקנה לה אפי' בכתיבה ומסירה אינה מקודשת וכפי מה שכתבתי למעלה יש להחמיר אם מחזיר לה השטר ויש ש"פ אי תפסי קידושין משום דמי הנייר ואם קדשה בפקדון שיש לו בידה וישנו בעין הויא מקודשת בלי ספק ואם נגנב או נאבד בזה יש לחלק חילוקים כפי מה שדקדקתי למעלה מדברי הפוסקים והוא שאם היא היתה יודעת הפקדון מה היה שוה וכשקדשה בפקדון שיש בידה הלכה היא ומצאתו שנגנב אינה מקודשת כיון דלא סמכה דעת' להתקדש אלא בכל הפקדון שהיה שוה אבל אם ידעה מהגניבה קודם שתתקדש בו ודאי על מה שנשתייר ממנו סמכה דעתה.

ואם לא ידעה שיוויו וקדשה כתב הרא"ש דהויא מקודשת דאפילו על מה שנשתייר בו כיון דאיכא ש"פ סמכה דעת'. ומדברי הריטב"א יש עוד לחלק דטעמא דהויא מקודשת היא משום דא"ל התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך נראה מלשון שיש לי בידך הן רב הן מעט ובכך נתרצ' היא ומיירי דאמרה אין דאילו בשתיקה לא סגי ואפי' בשדיך וכיון דאמרה אין אינה יכולה לומר סבורה הייתי להתקדש בכל הפקדון וכו' ע"כ מדבריו ז"ל נראה דאפי' דידעה היא שיעור הפקדון אפ"ה הויא מקודשת.

ולענין הדין נר' דפליגי הריטב"א והרא"ש בזה ויש להחמיר ותהיה בספק מקודשת. ואם קדשה במלוה שיש לו עליה משכון וקדש' בו ולא החזיר לה המשכון יש להחמיר בה וכתב הרמ"ה דוקא דמט' לידי' דמקדש אע"ג דמדינא מצי למתפסי' אזוזי דכל כמה דלא גלי אדעתיה דנקטי' ליה בתורת משכון אינה מקודשת עכ"ל מלשון זה משמע דאע"ג דמעיקרא לא מטא לידי' בתורת משכון מ"מ אי אחר כך גלי דעתי' דבעי למתפסיה במשכון הוי כשלו.

ומדברי הריטב"א ז"ל נראה לדקדק דלא הוי משכון אא"כ בא לידו מעיקר' בתורת משכון שכך כתב ז"ל דטעמ' דמקדש במשכון מקודש' היינו משום דדעתה אמשכון ואיהו קני ליה למשכון מדר' יצחק וכי אמרי' הכי במשכון דאתי לידו ברשות לוה בשעת הלואתו א"נ א בשעת הלואה משכון דאתא לידו מעיקרא בתורת משכון אבל האי דלא אתא לידו בתורת משכון אלא דאיהו תפיס ליה מנפשיה לא קני ליה עכ"ל.

מלשון זה נראה לדקדק דאפילו תפיס ליה אאגריה אח"כ לא מהני וכיון שיש ספק בלשונות הפוסקים נראהדאין ראוי להקל היכא דתפיס ליה אאגרים אח"כ וכדעת הרמ"ה ז"ל כפי מה שדקדקתי בלשונו ז"ל ואין ספק שדברי הרמ"ה הם מכך סוגיא וכמ"ש הר"ן ז"ל. ורבו של רבינו ירוחם כתב בזה סברא אחרת ז"ל כי נראה לומר לכ"ע שאם עשה לה כבר שירים ונזמים ואח"כ קדשה בשכרו דהוי כמקדש במלוה שיש לו עליה משכון ולא דמי לעשה לי שירים ונזמים ואח"כ קדשה בשכרו דהוי מקודשת דכיון דתופס אותם בשכרו הוי כמקדש במלוה שיש עליה משכון ולא דמי לעשה לי שירים ונזמים ואקדש אני לך דהת' לא תפיס להו אאגריה עכ"ל.

ולכאורה נראה לדקדק מדבריו אפילו לא בא לידו בתורת משכון. וביאור דבריו ז"ל נראה שצ"ע להבינם הארכתי בפי' לאה"ע.

ועוד יש להאריך בזה בדין שמעתין אם אומן קונה בשבח כלי או לא כי באמת דברי הפוסקים בזה צ"ע הרוצה לעמוד בדברים על בוריין ועיין במה שכתבתי בספר משא מלך בחלק ב' שער ב' משפט ב' דין י"א. ואם קדשה בשטר אירוסין ואין עליו עדים ויש

בנייר שוה פרוטה צריכה גט דרבנן אין צורך לאורך: הלכה א דף מח מתניתין התקדשי לי בדינר זה של כסף וכו' תנא חדא וכו' כפי נוסחתנו הוי סדר הגמרא שפי' דמשני הא במיא הא בחמרא הא בציהרא והוי מלמטה למעלה אבל ר"ח גריס הכי תני חדא בו ובמה שבתוכו ותניא אידך בו ולא במה שבתוכו ותניא אידך במה שבתוכו ולא בו והשתא קמקשה לרש"י ומתרץ יפה וזאת היא גי' הר"ן וה"ה ז"ל.

פיסקא ולית ליה לר"ש וכו' קשה דמאי קושיא היא זאת דמאי דאמר ר"ש דהויא מקודשת הויא משום חומרא דאשת איש דהא דכוותה קאמר אמתני' דלקמן על מנת שאני כהן וכו' וקאמר רב יוסף על מתני' דכסבור הייתי שהיא כהנת וכו' וקאמר דילמא לחומרא וכו' הרי לך דעם היות אמת דקתני בהדיא מקודשת קאמר דלחומרא קאמר ויהיו קדושי אחרים תופסים בה ודכוותה נימא הכא בדברי ר"ש ולא צריכים עוד לדחוקי נפשין בהנך דוחקי ונראה דבשלמא התם כיון דקתני בהדיא במתניתין כסבור הייתי וכו' כיון דאמרינן דדברים שבלב אינן דברים הכרח לומר דמקודשת דקתני הוי משום ספק אבל הכא במקודשת דנקט ר"ש למלתיה ליכא שום גילוי כלל בדבריו עוד ק' דמאי פריך מההיא דחלא וחמרא דהתם גילה לוקח דעתו שרוצה בחלא או בחמרא ולכך יכול לחזור בו אבל הכא לא גלתה כלל מה היתה ראשונה וכיון שכן מנ"ל שאם הטעה לשבח לא תהיה מקודשת כיון דליכא גילוי דעתה שאינה חפצה בזהב דאומדן דעת הוא דניחא לה בדהבא יותר ואפילו אוקמיה כגון שצריכה להשלים תכשיט של כסף עדיין יש לחלק חילוק זה.

עוד קשה לימא דר"ש לא פליג כי אם אחלוקת עני ונמצא עשיר דהשתא ליכא למימר איכא דניחא לה בעני דודאי בעשיר ניחא לה טפי. ונראה דודאי ר"ש אכולה מילתא פליג דהא לקמן קדייק לא שנו אלא בשבח ממון אבל בשבח יוחסין לא מדפליג הכא ולא אמתניתין דלקמן: ואם ר"ש לא קפליג כי אם אחלוקת עני ונמצא עשיר הוה ליה לתנא למתני שאר חלוקות דלא פליג ר"ש בהו גבי הנך דהוו שבח יוחסין פליג ר"ש בהני וכו'.

תוספות איכא דניחא לה בכספא פי' וכו' טעם הפירוש הוא משום דלא יתכן דניחא ליה בכספא ולא בדהבא אם לא שצריכה כסף להשלים תכשיטיה אך קשה דבעה"ג נראה שעושה מערכה על הדרוש דמוקי הך אוקומתא כדי להקשות לר"ש דאנא אמינא דלא איירי בהכי ומשו"ה פליג ר"ש שמ"ש התוספות כגון שצריכה לא הוי אוקומתא אלא ה"ק דאפשר דניחא לה בכספא כגון אם צריכה אך קשה דהא לא דמי לחלא וחמרא דהתם ודאי שהלוקח והמוכר תרוייהו נוחים בחלא דוקא או בחמרא דוקא ונראה דע"כ איירי

בהכי לדעת התוספות דאי לא מיירי בהכי לא יתכן לדעת רבנן שלא תהיה מקודשת כיון שהטעה לשבח.
אך קשה דהא במחלוקת עני ונמצא עשיר דליכא הך טעמא דאפי' הכי פליגי רבנן עלה אלא ע"כ טעמא דרבנן אינו אלא משום דהטעתו וכו'. ואפשר דעני ונמצא עשיר דמי לשבח יוחסין ומטעמא דמסאנא דרב מכרעאי אבל קשה דכל הכרח הגמרא הוא מדפליג ברישא וכו' ולפ"ז ראויה היתה חלוקה זאת להיותה קבועה במתניתין דלקמן.
ונראה להבנת התוספות דהם פי' כגון שצריכה והקשו דילמא מתני' איירי בדינר זהב ולא בחתיכת כסף ומשום הכי פליג ר"ש דהשתא ל"ש למימר כגון שצריכה כסף וכו' תירצו באמרם ומיהו היכא דהטעה האשה בממון אינו מחלק ר"ש ויכול להתיך הכסף מהדינר להשלים תכשיטה ולא שאני לן בין דינר לחתיכת כסף וז"ש לא פליג כלומר לא הפליג בהא וק"ל.
א"נ י"ל דה"ק שהם תירצו כגון שצריכה וכו' ועדיין לא נח דעתם בזה דהיתכן שמדינר זהב לא תקח כסף להשלים תכשיטיה דהא דמי לחלא וחמרא לכך פי' שאם הטעה האשה כממון פירש ששוה יותר מעות הזהב מהכסף לא פליג ר"ש בת"ק דאפי' ת"ק מודה דמקודשת ופירושא דמתני' הכי הוי בדינר של כסף פי' שיעור גדול מכסף שוה דינר זהב ולפי השויון כך הוא דינר כסף כדינר של זהב ואין הפי' דינר קטן יהיה מכסף הדינר כדינר של זהב קטן כמוהו והשתא קאמר שפיר איכא דניחא ליה וכו' ומ"ש לא פליג ר"ש ראוי היה שיאמרו לא פליגי ת"ק בהכי אבל הכונה היא זאת דלא פליג ר"ש כרבנן דהא רבנן לא איירי בהכי.
וסבור הייתי לומר שבעה"ג מעיקרא הוה ס"ד דאיירי שאמרה היא לשלוחו צא וקביל לי קדושין מפ' שאמר לי התקדשי לי בדינר של כסף וכו' כדלקמן דהשתא איכא סברא רבה לרבנן ולכך פריך לר"ש הכא נמי איכא דניחא לה זכות וכו' ומשני ליה הטעם דמרא' מקום הוא לו ולא יותר ואפשר שזאת היתה כונת התוס' באומרם ומיהו וכו' כלומר דמעיקרא נמי הוה סליק אדעתין דדוקא ע"י שלוחה קאמר ולא על ידה דבהיא גופה ליכא שום פלוגתא שוב נתיישבתי בדבר ומצתי בדרך זה קושיות והויות והראשון עיקר.
ולענין הלכה אם אמר לאשה התקדשי לי בדינר של כסף ונמצא של זהב שיש הפרש גדול בין זל"ז לדעת רבנן אינה מקודשת כלל ואם נחוש לפי' שכתבתי בדברי התוס' דהיכא דהטעות הוא מפורסם לא פליגי ומודו רבנן דהויא מקודשת יש להחמיר אבל אין דעתי נוטה כלל לזה דמאי שנא מעני ונמצא עשיר דאפי' הכי ס"ל לרבנן דאינה מקודשת כלל הילכך אינה מקודשת כלל.

ואם האיש אומר לשלוחו צא וקדש לי אשה והלווני דינר של כסף והלוהו של זהב ג"כ אינה מקודשת ואע"ג דהך אוקומתא אידחי בגמ' לא אידקי' אלא בעבור שלשון המשנה אינו סובלתו ומתוך לשון תוספי רי"ד נראה דיש לספק בזה ובלשונו נראה דיש טעות סופר שכ' ובזה ראוי שיחלוקו וצריך לומר שלא יחלוקו והמעיין יתקן.

אמר אביי וכו' ר"א דתנן וכו' יל"ד כיון דר"ש ור"א אמרו דבר א' וס"ל דמראה מקום הוא לו אמאי לא קפליג ר"ש על מתני' דלקמן האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה פלו' והלך וקדשה במקום אחר דלר"ש מקודשת משום דמראה מקום הוא לו ונר' דלקמן ליכא פלוגתא מטעם האמור בגמ' דקידושין לקרבה קאתי וכו': דף מט מתקיף לה מר בר רב אשי אלא דקתני ע"מ שיש לי בת וכו' יל"ד אמאי לא פריך מרישא דקתני ע"מ שאני בן כרך ונמצא בן עיר וא"ת דהתם לא הוי טעמא משום שבח ממון אלא שבח יוחסין הוא דהא אינו דומה מי שהוא בן כרך למי שהוא בן עיר רש"י ז"ל לא פי' כן שכ' ז"ל ישיבת כרכי' קשה שהכרך הוא מקום שווקים והיותר מצוי כנראה דמפרש מתני' בשבח ממון ואפי' אם תמצא לומר דרש"י פי' כן אליבא דרבנן דהלכתא כוותייהו קשה למה לא פירש טעם המשנה משום יוחסין ויהיה טעם כולל לדברי הכל.

ת"ר ע"מ שאני קריינא וכו' בדקדוק הלשונות ראיתי מבוכה שבלשון שאני קורא נראה מהטור דסגי בשלשה כתובים ופי' שאני קריינא הנאמר בגמ' דהיינו שאני קורא אבל הרמב"ם לא כ' כן שהוא ז"ל כ' ע"מ שאני קורא צריך להיות יודע לקרות תורה נביאים כתובים ובנוסחא אחרינא ראיתי בדברי הרמב"ם ואם אמר לה ע"ט שאני קראה צריך להיות יודע תורה נביאים וכתובים וכו' והיא נוסחא אמיתית לדעתי וכך הוא ע"מ שאני קראה כמו קראה אנא כלומר שאני גוף המקרא והרמב"ם ז"ל דע"מ שאני יודע לקרות לא הזכיר ג' כתובים ונר' שמובן מאליו שזהו שיעור הקורא בתורה.

מאי תורה מדרש תורה והשתא לא הוו פלוגתא דתנאי פלוגתא דרבי יוחנן ורבי חזקיה ורבי יוחנן אתא לאשמועי' דמדרש כרבי יהודה הוי מדרש תורה אבל חזקיה דקא' הלכות יל"ד דהיה לו לומר הלכה כר' מאיר ואפשר דכיון דהוצרך רבי יוחנן למפסק הלכתא כרבי יהודה ואתא לפ' דבריו ולומר מאי תורה מדרשמדרש תורה משום הכי אתא חזקיה וחלק עליו ואמר דאינו כן אלא הלכות וכר"מ א"נ אתא לומר דלא נימא דהוי הלכה למשה מסיני לזה אמר הלכות וכו' אלא דקשה דהיה לו לפרש יותר עשרה קבין חכמה פירש"י תורה ודרך ארץ והדין עמו דהא תורה נמי היתה בבבל דבבל זכתה ללמוד וללמד כדלקמן אבל דרך ארץ לא היה שם אבל חנופה וגסות הרוח כדאמרינן בשמעתין.

וגסות לבבל לא נחית מל' זה נר' שמודה דנחית לעולם אלא דפריך מי לא נחית נמי לבבל ומן הפסוק נר' שהכל ירד לבבל וכמו שהוכיח הריטב"א ז"ל שהאיפה י"ח קבין והוה לי' למפרך והא כל גסות לבבל ירד: הלכה יא ד' מט ונ' מתני' ע"מ שאני כהן וכו' בן כרך וכו' כבר כתבתי למעלה דלר"ש הוי הכא טעמא משום שבח יוחסין דלא דמו יחסות' דבן כרך ליחסותא דבן עיר ועינינו הרואות.

ורש"י ז"ל תפס הפירוש לענין ממון לדעת רבנן אבל בחלוקת שביתו קרוב למרחץ לכאורה היה נר' שהוא ענין ממון ולענין יחוס לא מייתו הכרח לר"ש אלא משפחה מגודלת. ונראה דהכ' נמי משום יחוס נגעו בה שמי שביתו קרוב למרחץ אין אשתו הולכת למרחוק כי חרפה היא מאד.

גמ' ההוא גברא דזבין וכו' רוב המפרש' פי' דאיירי שגילה דעתו קודם שהיה רוצה לעלות והדברים מוכיחים שאין אדם עשוי למכור כל קרקעותיו אם לא לעלות וכן מוכח לישנא דזבין נכסי אדעתא וכו' אלא שבעל המכר לא פי' ולא מידי ולכך אמר רבא דדברים שבלב אינם דברים. ויל"ד היכי בעי למפשט ממתני' דהמקדש את האשה ואמר קסבור הייתי שהיא כהנת וכו' וממתני' דמעילה דהתם לא איירי שגילה דעתו כלל כי הך עובדא והיה נראה לתרץ דע"כ התם נמי בהכי איירי שהיה אומר שדעתו היה לישא אשה כהנת אלא שלא פי' הדבר בעת הקדושין ודכוותה בההיא דמעילה דאל"כ פשיטא וכי תעלה על דעתך להיותו נאמן באומר קסבור הייתי וכו' אלא ודאי דאיירי שהיה מגלה דעתו קודם לכן אלא דעדיין לא נתחוור דעתי בזה שהרי עדיין יש לחלק דהתם לא גילה דעתו באותה אשה שהיה רוצה לקחתה ע"מ כן ובשעת הקדושין לא אמר ולא מידי דדוחק לאוקומי מתניתין בכה"ג דה"ל לתנא לפרושי.

ונר' דרבא דקדק והאריך בלשונו ואמר הוי דברים שבלב ודברים שבלב אינם דברים כנראה לשון מיותר ודי שיאמר הוי דברים שבלב ואינם דברים אלא ודאי ה"ק הוי הכא דברים שבלב וקי"ל בעלמא דדברים שבלב אינם דברים ודכותה הכא אין לחלק אע"ג דהכא איכא גילוי דעת והשתא בעי מנא ליה לרבא הא דבעלמא דדברים שבלב אינם דברים ופשיט ליה מהני מתניתא ומינה למד רבא דה"ה היכא דאיכא גילוי דעת דלא שנא אבל מאי דפשיט רבא היינו היכא דליכא גילוי דעת מעיקרא ובאמת דהקושיא אכתי קיימא מנ"ל לרבא להשוות הדינים ולומר דכך הוי דברים שבלב אינם דברים היכא דליכא גילוי דעת כמו היכא דאיכא גלוי דעת.

לכך נראה לפ' דהכי קא פשיט כיון דקתני בהך מתני' דסבור הייתי דהוי' מקודשת כנר' דאין קדושין אחרים תופסים בה ואמאי והא איכא ספק בדעתו אם כיון לכך ותהוי ספק

מקודשת ומשני דהכי נמי קאמר ודכותה איכא למימר בההיא דמעילה דכיון דהוי ספק אפשר דמייתי חולין בעזרה אלא ודאי דקי"ל דאפי' שיהיה אמת כיון דהוי דברים שבלב אינם דברים כלל.

יקריב אותו לרצונו וכו' פירש"י יקריב אותו קרא יתירה הוא משמע דאי לא הוה קרא דיקריב אותו לא הוה שמעינן דיקריב אותו. ויל"ד למה לי קרא דיקריב אותו אני אשמע דכופין אותו מדאיצטריך קרא דלרצונו דלמאי איצטריך מהי תיתי דלא יהא לרצונו אלא ודאי דאית לן קרא דכופין אותו ולהכי איצטריך לרצונו לומר שיאמר רוצה אני.

ונר' דאי לא הוה כתיב קרא דיקריב אותו הייתי אומר מכח לרצונו דאם היה מגלה בדעתו שאינו רוצה עושין לו הפצרה שירצה דשיקריבנו לחודיה לא הוה שמעינן ליה וזהו לרצונו אבל אם הריצוי הוא ע"י כפייה הייתי אומר דלא מהני להכי איצטריך יקריב אותו ללמד שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני.

ויל"ד מה מייתי מהך מתני' דשאני הכא שדבריו שבלב אינם דברים בשביל שדיבר בפיו הפך מה שבלבו אבל בהך עובדא אינו כן שמה שבפיו אינו להפך שהרי לא דבר הפך זה. ונראה דכיון דמאי דהודה הוא ע"י כפייה לא מקרי רצון ולא דיבור.

הבא לי מן החלון וכו' פרש"י לא היה בלבו מכיס זה אלא מכיס זה ובמעילה פרש"י לא היה בלבו מחלון זה אלא מחלון זה האמת שלשון לא היה בלבו אלא על זה מורה הכונה כמו שפרש"י הכא והתם במתני' תנינא לא היה בלבו אלא מזה וכו' הי"ל מזיד הייתי לא משוי אינש נפשיה רשיעה וכו' ואע"ג דהתוס' אמרו בפ"ק דב"ב דמהימנינן ליה משום דהוא בעל תשובה שאינו רוצה להביא חולין בעזרה מ"מ לא נמלט הדבר באומר מזיד הייתי דמשוי נפשיה רשיעה ומשום הכי ניחא טפי לומר בלבי היה וכו' שאין מי שיכחישנו אבל בב"מ שב' עדים מכחישים אותו ואומר אכלתי ניחא ליה טפי לומר מזיד הייתי ולא להכחיש העדים כיון דאפשר לתלות ולומר שהוא בעל תשובה תוס' דאיתיליד אונס באורחא ולעיל שהוצרך לומר וכו' הנראה ברור בדברי התוס' הוא שהם ז"ל מפרש כפירושם בהך שמעתא הפך רש"י ז"ל וזה שמה שפרש"י ז"ל ללישנא קמא פירשו התוס' ללישנא בתרא וזה שדעתם ז"ל דלישנא דאי בעי סליק ה"ק אי בעי הוה סליק בלי שום עיכוב אבל אי הוה איתיליד אונסא באורחא הוה הדרי זביני וללישנא דאי בעי לא סליק בתמיה ה"ק אי בעי הוה שכיח שיירתא אי הוה מהדר אבתרא אבל באונס גרידא לא מהדר זביני וזהו החילוק שיש בין דברי התוס' לרש"י והוקשה להו דלמה ליה לרבא למיהב טעמא משום דדברים שבלב אינם דברים דהא אפי' תימא דהוו דברים לא מהדר זביני כיון דלא מיאנס לכך כתבו ז"ל דללישנא קמא איירי דהיה אונס

בדבר ולכך אי לא היה טעם זה דדברים שבלב הוה מהדר זביני וללישנא בתרא דבאונס גרידא לא מהדר כיון דמצי למהדר בתר שיירתא צ"ל דלעיל איירי דאיתייליד ליה אונס גדול דאפי' מהדר בתר תיור גדול לא היה יכול לעלות ולכך הוצרך רבא לומר טעמא דדברים שבלב וכו' והוזקקתי לזה לפי שראיתי כתוב בדברי הרב מוהרי"ק זלה"ה בטור ח"מ סימן ר"ה ז"ל דמדברי התוס' משמע שמפרשים אי בעי לא סליק בניחותא כלומר שא"א לו לעלות ע"י תיור ע"כ כנר' שהבין שהתוספות מפרשים כן אהך עובדא דמייתי לה מאי דקאמר אי בעי לא סליק ואינו נר' כן מן הסוגיא כלל מדקאמר מאי בינייהו נר' דהנך לישנא לא פליגי בהך עובדא כלל והיל"ל במאי קמפלגי אי הוו פליגי ואמתות התוספות הוא דמ"ש דא"א לעלות ע"י תיור לעובדא דלעיל קאי אבל בהך עובדא דהכא לעולם לא הוה אונס בדבר כלל ואפשר שכתב הרב מוהרי"ק כדי שלא לומר דפליגי רש"י והתוספות מן הקצה אל הקצה דלרש"י כשהוא בניחותא הכונה היא אי בעי למשכח שיירתא ולתוספות הוי פירוש אי בעי סליק בלי שום אונס אבל אי הוה אונס לא הוה סליק ומיהו נ"ל דלישנא דבתמיהה נראה יותר לומר דה"ק אי בעי למטרח שיירתא לא הוה סליק כנ"ל.

ולענין הלכה בהנך עובדי קי"ל כעובדא קמא בלישנא בתרא דכל דסליק אדעתא למיסק והא סליק דלעולם הוי הלכה כאיכא דאמרי אלא דתמיה לי על דברי הרב בעל נמוקי יוסף שכתב בפרק איזהו נשך גבי מתניתין דמכר לו בית וכו' דאמרי' משלשין את הפירות כתב בשם הרשב"א וכן בזבין ארעא אדעתא למיסק לא"י ולא סליק א"נ סליק ולא איתדר ליה דהדרי זביני א"א ללוקח וכו' ומדקאמר בסליק ולא איתדר דהדרי זביני משמע שפוסק כלישנא קמא דכל דסליק אדעתא למידר והא לא איתדר איברא שמ"ש הרב הנמוקי בשם הרשב"א הביאו הר"ן ז"ל בפרק זה בפי' ההלכות ולא כתב לשון זה שהוסיף בו הרב הנמוקי וגם ה"ה בפי"א מהלכות מכירה שהביא דבריו לא הזכיר כלל מזה עוד נראה לי מהך עובדא מדקאמר דזבין אדעתא למיסק לא"י וכו' ולא קאמר אדעתא למידר דע"כ לא פליגי אלא בזבין על מנת למיסק דלמר עיקר הסילוק הוא לדור ולמר הוא הסילוק לבד דה"ק רבא אדעתא למיסק והא סליק אבל אם היה מתנה ואומר ע"ד לדור נראה דלא פליגי הני לישנא ולישנא בתרא מודה ללישנא קמא שכל שלא דר הדר זביני והדברים נראים לי ברורים ומוכרחים מצד עצמם.

ותמיה מילתא על מ"ש הטור בח"מ סימן ר"ז ז"ל ואם פירש בשעת המכר ע"ד לדור וכו' המקח קיים כיון שעלה דהא כיון שהתנה ע"ד לדור מנא ליה דכיון דסליק המקח קיים ולא יצטרך לדור ואפשר שיפרוש לשונו במ"ש ואם פירש קאי אדלעיל דזבין נכסיה

אדעתא למיסק וכבר הזכיר הוא לישנא דגמ' ומ"ש ע"ד לדור ר"ל שודאי כך הוא דעתו של אדם דכל דסליקאדעתא למידר אלא בעבור שפירש אדעתא למיסק הוא דדייק בגמרא אדעתא למיסק והא סליק ולא אמר כל דסליק אדעתא למיסק ולא פליגי הני לישני אלא משום דפירש אדעתא למיסק: והרמב"ם כתב בהלכות מכירה ז"ל או שנסתייע לו לעלות וכו' ונראה לדקדק מלשון אומר ונסתייע לו לעלות כיון לדקדק בלשונו מאי דאמרינן בעובדא קמא בלישנא בתרא אדעתא למיסק והא סליק ואפשר דזה דקדק הרב המגיד משנה זלה"ה באו' זה נלמד שם מההוא דלא איתדר וכו' והרב מוהרי"ק ז"ל כתב שדבריו סתומים ולפי מה שכתבתי נראה שפוסק כלישנא בתרא ויש בזה ד' פרושים מחולקים הא' הוא פירושו של רש"י דלישנא קמא הוי בניחותא וה"ק אי בעי למטרח לאהדורי בתר שיירתא וכו' וללישנא בתרא דקמתמה תלמודא ומשמע שלא הי"ל שום עכוב לפ"ז פסקינן כלישנ' בתרא דוק' כשלא היה עכוב בדבר.

ולדעת התוס' של לשון אחרון הוי בתמיה דהי"ל לחזור אחר שיירתא הלכה כלישנא בתרא הפי' הג' הוא פי' תוספי רי"ד והוא פי' רבי' האיי שכ' רבינו ירוחם העתיקו הרב מוהרי"ק זל"ה בסי' הנזכר והריטב"א כ' פירוש ד' הפך דבריו ועיקר הנפקותות שיש בפירושים ביארתים יפה בספר ראש יוסף בסי' ר"ז בס"ד: מתני' האומר לשלוחו וכו'.

בהך מתני' לא פליג ר"א ודוקא בגיטין פליג אבל הכא איכא טעמא רבה כמו שכתבו בעלי תוס' רי"ד. ואי קשיא דהתם בגיטין פריך מאי שנא רישא דלא פליג ר"א ומאי שנא סיפא וכו' ויהיב טעמא בגמרא וכיון שכן היכי מצי תנא למשתק מחלוקת האו' תנו גט דא"כ הייתי אומר דכי היכי דפליג ר"א בסיפא ה"ה דפליג ברישא אבל מדתנא ליה רישא סתמא ומייתי פלוגתא דסיפא ש"מ דר"א מודה ברישא.

ונראה דממתניתין דהכא הוה שמעינן דרבי אליעזר מודה באומר תנו גט דהא קתני ליה תנא הכא סתמא ולא תני פלוגתא כלל ש"מ דלא פליג את"ק. ולענין הלכה הדבר פשוט בלשון המשנה ואם האשה אמרה לשליח התקבל לי קדושי מפ' נראה דלד"ה הויא מקדושת דבאשה ליכא שום קפידא אבל הטור כתב בסי' ל"ו שדין האשה דמי לדין האיש: מתני' המקדש שתי נשים וכו' וכן קטן שקדש הא דנקט חלוקה בפני עצמה משום דלא דמי להיא דלעיל דהוי בפחות מש"פ: גמרא וצריכא וכו' וכי קמשדר סבלונות אדעתא דקדושין קמשדר לפי' רש"י דפירש לקמן דחוששין שמא קדושין הם וכו' ניחא דקאמר שפיר דאדעתא דקדושין קמשדר אבל לפי' התוס' שכתבו דחיישינן לסבלונות ר"ל כיון ששלח סבלונות חיישינן שמא קדשה כבר אם כן היכי קאמר אימא כי קמשדר סבלונות אדעתא דקדושי קמשדר ונראה דה"ק אדעתא דקדושין שקדמו לו קמשדר

ולקמן נמי אמרינן ואביי לא מבעיא קאמר לא מבעיא בעלמא דלא נחית לתורת קדושין אבל הכא דנחית לתורת קדושין אימא הוו קדושין ולא היה ראוי לומר לדעת התוס' אימא הוו קדושין דהא לא חיישינן דהנך הוו קדושין: ונראה דה"ק אימא דהוו קדושין בענין זה שקדמו לסבלונות אלו קדושין קמ"ל תוס' ה"ג מסבלי והדר מקדשי וכו' לפירש"י דגריס מקדשי והדר מסבלי פשיטא היה לו להקשות ג"כ לחלוקה האחר מסבלי והדר מקדשי פשיטא דאינה מקודשת ונראה דחידושא אשמועינן דאינה מקודשת לקולא אבל לגי' ר"י דגריס מסבלי והדר מקדשי פשיטא דאינה מקודשת הוה ליה למפרך גם אחלוקה מקדשי והדר מסבלי פשיטא דהויא מקודשת ונראה דמכ"ש דפריך ליה ג"כ אמקודשת אלא שהתירוץ ע"כ שייך לומר דקמתרץ כי היכי דתריץ אליבא דתוס' וה"ק מהו דתימא ניחוש לקולא ואפשר שזהו כוונתם באומרם אך ר"י גריס וכו' וע"כ צריך לתרץ לדעתו ג"כ דלקולא קאמר.

ויש לי עוד בזה דרך אחר וק"ל: מקדשי והדר כתבי' פשיטא וכו' לרש"י ז"ל דלא חיישינן שהסבלונות הם על הקדושין שכתבו ולהכי בכתיבה לא אמרינן שהם הוראה על קדושין שקדמו ואדרבא הוה חיישינן למעוטא לכך הוצרך לומר טעם אחר בגמרא ולדעת התוס' צ"ל דלא תירץ הכא כדלעיל ע"ד שתירץ הריטב"א ע"ש: ובענין סבלונות יש אריכות בדברי הפוסקים ואם נביא כל מה שיש בהם מן העומק עתה יגדל נא חבורנו זה יהיה על המעיינים לטורח אם ה' יגזור בחיים אקח מועד לעיין בדיני' אלו ולייחדם בקונטרס בפני עצמו בס"ד: וחילוק בענין סבלונות אם היה ממקום אחד והלך למקום אחר וישב שם חדש או שנה הארכתי בספר משא מלך בח"א שער ראשון ע"ש.

מתני' המקדש אשה וכו' יצאו שנים בעשירי ואמר רבא גרסינן ומאי דאמר וליכא בזה אחר זה לאו מרבא קא יליף לה וק"ל: הלכה ב דף נא איתמר קדושין שאין מסורין וכו' ת"ש מי שיש לו שתי כתי בנות וכו' כולן אסורות פרש"י ואפי' אמצעית שבקטנות וקשה דהוא הפך מאי דאסיקנא בפ' האומר והתם אסיקנא דאמצעית בשמה קרי לה ומוקי סיפא שאין שם אלא גדולה וקטנה ומה לו לרש"י ז"ל לפרש כאן הקס"ד דהתם.

תוס' הא' חולץ וכו' ולא מצינו לפרש וכו' לשונם דחוק דלא היה לומר דלא מצינו לפרש וכו' שנראה שעושים פי' בסוגיא וזה לא יתכן כיון דקאמר בגמ' בהדיא טעמא דקפגע ביבמה לשון אבל נראה דכונתם לומר דלא מצינו לתרץ תירוץ אחר בגמ' והם הם דברי רש"י ז"ל ואפשר דלא גרסי בדברי התלמוד טעמא דקפגע וכו': תוספות ביע"ל קג"ם ור"ת מפרש וכו' לרש"י ז"ל יל"ד אמאי לא קחשיב ההיא דלא אפשר ולא קמכוין דבהדיא אמרינן בפרק כל שעה דהוי תיובתא דרבא.

ונראה דהכל הוא בכלל הלמ"ד לדעתו ז"ל. ואין לדקדק מה מקשים התוספות אמאי לא חשיב פשע בה ויצאת לאגם דילמא יציאה לאגם נכנס ביו"ד דיע"ל כי היכי דיאוש שלא מדעת נכנס בו ושמא תאמר דאין לומר כן כיון דיצאת לאגם לא הוי תחילת הדיבור הרי ימי לידה כתב ר"ת דהוי בכלל למ"ד עם שהלמ"ד אינו תחילת הדיבור ונראה דהתם הלידה היא העיקר אבל הכא עיקר פלוגתייהו הוא בעבור הפשיעה וה"ל למנקט פ' בסימן זה.

עוד כתבו ומ"מ לא הוזכר אלא וכו' פי' לבד מהכא בקדושין שאנו בו ולשון מ"מ מגומגם ונראה דה"ק שרש"י פי' לחי ור"ת פירש ימי לידה ובני נרבונה פירוש אחר ואיך יתכן בזה כ"כ פירושים כנראה שחולקים במציאות ולכך כתבו שאינו ממה שיקשה דמ"מ לא הוזכר כי אם ביאוש וכו' וכיון שכן שפיר מצינו לפרש מה שנרצה.

אך לשון מ"מ נראה שהוא כמו דוחק ואפשר דה"ק דמ"מ לא הוזכר אלא שם והוא דוחק למה לא הוזכר גם כן בשאר דוכתי עוד כתבו וא"ת אמאי לא חשי' וכו' והלכה כאביי דהא מסקינן וכו'. וקשה בעיני דהא בפרק המפקיד קאמר אביי דאפי' למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור הכא חייב וכו' וכן רבא קאמר למלתיה לד"ה א"כ אע"ג דפסקינן הילכתא דתחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב אפשר דהכא הוי הלכה כרבא דהא רבא אמר למלתי' לד"ה.

ונראה דדברי התוס' צריך להבינם ע"ד אחרת והוא דבספרים כתוב אחר פלוגתא דאביי ורבא והלכתא תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב והוא באמת דבר דלא שייך אפלוגתייהו אלא ע"כ אית לן למימר מדקאמר והלכתא תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב היינו משום דשייך אעיקר פלוגתא דאביי ורבא ופסיק תלמודא כאביי ואע"ג דרבא קאמר אליבא דכ"ע מלתיה היינו לכאורה אבל מדקאמר תלמודא הך והלכתא כנראה שבאו לפסוק כאביי ולהכי קמקשו התוס' מאי דהקשו אך לא כתוב כאן ולהך ספרים לא קשיא ולא מידי אבל בה"ג פירש שבספרים אינו כתוב כאן כי אם התם וזהו לשון אבל כלומר שאינו כאן אבל התם גבי צריפא דאורבני כתבו ולה"ג לא קשיא ולא מידי והתוס' מתרצים אפי' לספרים דכתוב כאן זה נראה בדוחק ואפשר שר"ח גריס בהדיא גבי הך שמעתין והלכתא ומקשי' לר"ח ובתוס' פרק המפקיד גבי צריפא דאורבני כתבו בשם ר"ח על ההיא דצריפא וצ"ע ומה שכתבתי נראה בדבריהם ומ"ש התם בפרק המפקיד בשם ר"ח לא כיוונו כי אם להביא ההלכה ולא יותר: הלכה א דף נב פיסקא א"ר ש"מ המקדש וכו'.

תוס' המקדש בפירות שביעית פי' בקונ' ולא אמרינן לאו ממונו הוא לקדש בו את האשה כיון דלא בא מטעם זכייה ויל"ד היכי סליק אדעתיה דלא יהא מקודשת ומ"ש מכל הפקר דעלמא דכיון דזכי איניש בגויה הוי כשלו לגמרי. ונראה דהייתי אומר דדמי למקדש בחלקו דמשלחן גבוה קזכו הכא נמי רחמנא זכי ליה אך קשה דנראה דזה דמי קצת לתירוץ השני שכתבו דלכם ולא לסחורה וכו' והנראה דהטעות הוא דכיון דהכשביעית משל אשה לא סמכה האשה דעתה בה והתוס' היה להם להאריך בזה וקצרו במובן.

עוד כתבו וכן משמע לקמן וכו' הא דלקמן איתא גבי ערלה שאם מכר וקדש בדמיהן מקודשת אבל שביעית אמרינן לקמן דתופס את דמיו ואינו יוצא לחולין וכו' והתוס' נר' שאינם מביאים הראיה אלא במדרגות דכי היכי דבערלה דאסור בהנאה אם מכרן מקודשת בדיעבד כמו כן בשביעית שאינו אסור בהנאה לפחות נאמר דבדיעבד יהא מקודשת כנ"ל: תוס' אפי' במקום שנעשית צרה וכו' הוקשה להו לתוס' דמה חידוש הוא דאשה נעשה שליח לחברתה ועל זה בא תירוצם שהחידוש הוא דאפי' במקום שנעשית צרה נעשי' שליח והטעם משום דהוי עדות במע"ש.

א"נ וכו' פי' שעיקר החדוש הוא דאשה נעשה שליח ואפי' קבלה הקדושין סתם והן עשאוה מעיקרא שליח וכמ"ש הרא"ש וגם נעשה אפילו במקום צרה ומטעם שכתבו מעיקרא. תוס' והוא לא אמר וכו' תימא מאי מחמת וכו' דהא שמעי' בסמוך דבגזל דידה מקודשת יל"ד אמאי מייתי מהא דשמעי' דבגזל דידה מקודשת טפי וכו' ולא מוכח לה מדברי רב עצמו דאמר ואפילו בגזל דידה משמע דגזל דידה ניחא טפי מגזל דאחרים ונראה דממלתיה דרבא ליכא למימר דשאני גזל דידה כדי להיות מקודשת ולכך מייתי לקמן דמקודשת בגזל דידה וכו' ותירצו התוס' דהא דמהני גזל דידה טפי ה"מ בשדיך וכו' אבל בדלא שדיך וכו' ורב הוה מיירי בדלא שדיך ויל"ד כיון דע"כ אהך קושיא דפריך בגמרא צריך לתרץ דיש לחלק בין גזל דידה לגזל דאחרים ובשדיך ללא שדיך אם כן מאי פריך לרב מתיבי וכו' והא מתניתין בגזל דידה וקאמר רב וכו' ונראה דאינו ממה שיקשה דהא רבי יוחנן הוא דאמר מי אמר רב הכי ובודאי דכי אמר זה להך שמעתא דרב קמיה רבי יוחנן אמר זה עם כל המסקנא דאסיקנא אליביה דהיינו בגזל דידה ולא שדיך אבל סתמא דתלמודא פריך אמימרא דרב דאכתי לא הוה אסיק אדעתין שום חילוק בדברי רב והתלמוד הוא דגילה האמת במלתי' דרבא ועו"ק בדברי התוס' שכתבו דגריע גזל דידה מגזל דעלמא היכא דלא שדיך וא"כ היכי קאמר רב במלתיה ואפי' בגזל דידה דמשמע דלא גריע גזל דידה מגזל דאחרים.

ונראה דבגזל דידה יש ב' בחינות הא' הוא דאיכא למימר דכיון דקבילו אחילתי' ובזאת הבחינה עדיפא גזל דידה מגזל דעלמא. הבחינה הב' היא הפך זאת דבגזל דידה ולא שדיך גרוע טובא וכמ"ש התוספות ורב השמיענו הבחינה השנית שהיא אמיתית ולא נחוש על הבחינה הראשונה מ"ש ואפי' בגזל דידה דסד"א דכיון דקביליה אחילתי' קמל"ן דאינה מקודשת דכיון דלא שדיך הסברא נותנת דגריע טובא וכו' ומוהריב"ל בח"א דף מ"א כתב על דברי התוס' דל"ג אפילו בגזל דידה אין צורך לזה ובתוספי הרא"ש ז"ל מצאתי שכ' דמה שכתבו ואפי' הוא שדיך כלומר ואפי' בגזל דידה והיכא דשדיך אמרינן דהוי מקודשת הכא דלא שדיך לא הוה מקודשת משום דגריע כ"כ על דברי התו' ומיניה נלמוד שיש בגי' התוס' הך לישנא הפך מה שכתב הרב מוהר"י ן' לב זלה"ה עוד כתבו וא"ת מאי אתא רבי יוחנן לאשמועינן קשה למה לא תירצו התוס' כמו התירוץ שתירצו אליבא דרב דלקמן דקמל"ן רבי יוחנן דאפי' מדרבנן אינו קדוש ולא חיישינן להחמיר ויהיה קדוש.
ונראה דלישנא דנקט רבי יוחנן אינו יכול להקדיש לא משמע הכי דה"ל למנקט גזל ולא נתיאשו הבעלים אינו קדוש והוה משמע דאינו קדוש אפי' מדרבנן מדנקט אינו יכול וכו' משמע שמצד עצמו אין לו שום כח להקדישו וע"כ הוי עיקר הדבר כמו שפירשו התוס' דקמל"ן דאין הנגזל יכול להקדיש וכו'.
א"נ נראה לתרץ דכשתירצו התוס' אליבא דרב מתורצת נמי אליבא דרבי יוחנן וקאי נמי אדלעיל אקושיא שהקשו אליבא דרבי יוחנן כנראה עוד יל"ד כיון דכל עיקר מימרא דר' יוחנן דגזל ולא נתיאשו אינה לאשמועינן דין דנגזל אם כן מאי פריך בגמ' והוא לא אמר והאמר רבי יוחנן ואמאי פריך מר' יוחנן ולא ממתניתין וה"ל למפרך והתנן באלו מציאות דאם לא נתיאשו הבעלים הרי הוא שלו.
ועוד מאי דקאמר רבי יוחנן מי אמר רב כוותיה משמע שכל עיקר של רבי יוחנן הוא לומר דאם לא נתיאשו לא הוי שלו ולא ה"ל למימר אלא מי אמר רב במתניתין דאיהו לא אשמועינן אלא בנגזל ורב בגזלן ובמה שכתבו התוס' לקמן בקושיא שהקשו אליבא דרב מאי קמ"ל ותירצו דמאי דאשמועי' רב היא דלא אזלינן לחומרא ודכותה היה ההיא דרבי יוחנן א"ש דלא מייתי אלא מרבי יוחנן וזהו כונת התוס' בשנותם את טעמם פעם ושתים באומרם והשתא מייתי שפיר תלמודא מר' יוחנן כלומר דאל"כ תקשי לן מאי דמקשינן אמאי פריך והוא לא אמר מרבי יוחנן ולא מן המשנה עצמה ובמה שכתבו התוס' על ההיא קושיא דרב ניחא עוד קושיא אחריתי דיש להקשות במאי דפריך בגמ' מיתיבי קדשה בגזל וכו' מאי קושי' לרב ולדידך מי ניחא הך ברייתא עם מתני' דאלו מציאות דקאמרי' בהדיא דאם לא נתיאשו לא הוי שלו וליכא לאוקמי הך ברייתא דקתני

מקודשת בנתיאשו דאם כן השתא נמי לא פריך ולא מידי ולא מוקי לה בהכי דאם כן מילתא דפשיטא דהוי מקודשת ולמה ליה לתנא למתני' ובתירוץ התוספות ניחא שפיר דהך ברייתא על מתניתין דאלו מציאות לא קשיא ולא מידי דאיכא למימר דהך ברייתא להחמיר בקדושין קאמר דהויא מקודשת אבל לרב דאפי' להחמיר קאמר דלא חיישינן קשיא.

אך קשה שהתוספות קמקשו לרב ולמה לא קבעו קושייתם על דברי המקשה דפריך מיתיבי וכו' ומאי קושיא ולדידיה מי ניחא הך ברייתא במתני' ומה שתירצו להך ברייתא עם מתני' כמו כן יתרצו אליבא דרב. ונראה דלבריית' לא הוה קשה דהיינו יכולים ודאי לתרץ בפשוט דהוי לחומרא אבל לדברי האמורא הוה קשה ביותר שהאמורא הי"ל לפרש אם הוא לא כיון אלא לומר דלא חיישינן דרבנן ומ"מ דחקו התוספות עצמם לתרץ דלרב נמי מתרצים הכי וק"ל.

עוד יל"ד דמה מקשים לרב מאי קא משמע לן דהא חידושא רבה אשמועינן כיון דהמקשה פריך ליה מיתיבי קדשה בגזל וכו' והוצרכו לחלק בין שדיך ללא שדיך ובלאו רבא לא הוה שמעינן חדושא. ונראה דאין לומר דקא משמע לן דאפי' בגזל דידה אשמועי' דאינה מקודשת דפשיטא דגרע גזל דידה בדלא שדיך טפי מגזל דאחרים כיון דבגזל דאחרים דשמעינן בההיא מתניתין דאינה מקודשת כל שכן בגזל דידה דלא שדיך ולכך הקשו התוספות מאי קא משמע לן ומתרצים דקא משמע לן דלא נחמיר בקדושין וכו'.

ודע שהרב מוהריב"ל זלה"ה רצה להוכיח בשיטותיו דהתוס' חולקים על דברי הרמ"ה ז"ל מדמקשה לרב מאי אתא לאשמועי' דאם איתא דס"ל לתוספות דינו כל הרמ"ה שכתב ז"נ שאם נתייאשה האשה ממנה והחזיר לה אינה מקודשת משום דליכא יאוש ושינוי רשות מאי האי דקמקשי התוס' מאי אתא לאשמועינן דאני אומר דאתא לאשמועינן דאפי' איכא יאוש אם קדשה בגזל דידה אינה מקודשת.

ולפי מה שכתבתי והוא האמת בלשון ואפי' דקאמר רב הוא לומר דלא מבעיא בגזל של אחרים ניחא שפיר הך קושיא דאי מיירי בנתייאשו הבעלים אם כן בגזל דאחרים אמאי אינה מקודשת הא איכא יאוש ושינוי רשות וליכא למימר דבגזל דאחרים איירי בלא נתייאשו הבעלים ובגזל דידה איירי שנתייאשה האשה דע"כ צ"ל דכל החלוקה איירי בחד' מילתא ובזה נתבטלה הקושיא דמהריב"ל ז"ל הנראה לע"ד.

ודברי הרמ"ה שכתב הטור בסימן כ"ח אבל גנב או גזל משלה וכו' אאחר יאוש שכתב למעלה קאי ובעל שילטי הגבורים כתב לשון הרמ"ה ז"ל אבל גנב או גזל משלה אפי' לאחר יאוש ולא שדיך וכו' וטעמא דמילתא הוי לדעתו ז"ל דיאוש לחודיה לא קני אלא

אם כן איכא יאוש ושינוי רשות וכשגנב מן האשה והחזיר לאשה עצמה ליכא שינוי רשות וא"כ היאוש שעשתה אינו כלום.
וגם דקדק הרמ"ה ז"ל כן מתוך הסוגיא דפריך לרב דקאמר קדשה בגזל וכו' ומוקי לה בגזל דידה והדר פריך והא מתני' בגזל דידה וקאמר רב וכו' ומאי קושי' נימא דהך ברייתא איירי לאחר יאוש ומלתיה דרב קודם יאוש וכ"ת אי אחר יאוש מאי למימרא פשיטא דהויא מקודשת הא אשמעי' דאע"ג דליכא שינוי רשות הויא מקודש' אלא ע"כ אית לן למימר דאין לחלק בין נתייאש ללא נתייאש ואע"ג דמעיקרא קס"ד דמקשה כד הוה פריך מהך ברייתא דאיירי בגזל דאחרים ואפי"ה הויא מקודשת אע"ג דלא נתיאשו הבעלים שאני התם דהיה אומר כן לחומרא לפי הקס"ד אבל לדעת המתרץ חילוק זה נכון אצלו דכיון דליכא שינוי רשות מאיזה טעם נחוש להחמיר ע"כ הוכרחו לחלק בין שדיך ללא שדיך ולעיל דפריך לר' יוחנן והוא לא אמר וכו' אין לתרץ ולומר דמשו"ה קמתמה ר' יוחנן משום דהו' ס"ל דרב אמר אפי' אחר יאוש וס"ל לר' יוחנן דמקודשת דהא לשון אפילו הוא לא מבעיא בגזל של אחרים וכיון שכן אמאי אינה מקודשת לרב הא איכא יאוש ושנוי רשות זהו הנראה בענין זה: ולענין הלכה יש בה הרבה מן הספק שהנה הרמב"ם כתב פ"ה מה' אישות המקדש האשה בגזל או בגניבה או בחמס אם נתייאשו הבעלים ונודע שקנה אותו הדבר ביאוש ה"ז מקודשת ואם לאו אינה מקודשת הנה הוא ז"ל השוה דין גניבה לדין גזילה: והוא דבר תימא דהא הויא פלוגת' דרבנן ור"ש וקיימא לן כרבנן דסתם גניבה יאוש בעלים הוי ולא סתם גזילה וכן פסק בטור ח"מ סי' שנ"ג וסי' שס"ח והדין עמו דבה' כלים פכ"ז איפליגו בהא ופסק כרבנן וכן פסק הרמב"ם ספ"ד מה' כלים ולפ"ז המקדש את האשה בגניבה כיון שלא ידענו בבירור שעדיין לא נתיאשו אמרי' דרך סתם הוי יאוש אבל בגזילה אין הדין כך אלא צריך שנדע בפי' שנתיאשו הבעלים מהם ובלאו הכי לא מהני וא"כ מה שכתב הטור בסי' נ"ח אם גנב או גזל וקדש קודם שנתייאשו צריך שיובן בגזילה ע"ד אחת ובגניבה על דרך אחרת דבגניבה צריך שנדע בפי' שעדיין לא נתייאשו מהם אבל בגזילה אפילו בדרך סתם אמרינן דלא נתייאשו מהם ומ"ש הטור ואם קדשה לאחר יאוש מקודשת היא ג"כ ע"ד זה דבגזילה אם קדשה לאחר יאוש היינו שידענו בפי' שנתייאש ממנה ובגניבה אינו כן אלא אפילו בדרך סתם הוי יאוש ואם קדש בו את האשה מקודשת: ואפשר שאם קדשה בגניבה סתם וקבלה קדושין מאחר שיהיו תופסים בה קדושי שני ואע"ג שהרמב"ם בה' כלים פכ"ד כתב ז"ל לפיכך גנב שגנב עור וחשב עליו לשכיבה המחשבה מועלת לו ומטמא במדרס היינו לחומרא ואפשר דבקדושין נחמיר וצריך שנדע בבירור שנתייאשו כדי שתהיה מקודשת גמורה.

איברא שלשון הרמב"ם מגומגם שכתב בין אגזל בין אגניבה ונודע שקנה אותו הדבר ביאוש ה"ז מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ואפשר דדוקא אגזילה כתב כן א"נ ה"ק אם נתיאשו הבעלים הא כדאיתא והא כדאית' דנגבי גניבה סתמא נמי הוי נתיאשו ולגבי גזילה צריך שנדע שנתיאשו בפירוש: ועוד יש לדון אם נתיאשו הבעלים אחר שנתקדשה כי הטור בח"מ סימן שנ"ג כתב מחלוקת בזה אם מכרו הגנב ואח"כ נתיאשו וכו' והטור בסימן הנזכר כתב ז"ל ונראה לא"א הרא"ש כיון דרבא מספקא ליה אי קני דאורייתא או דרבנן נהי דלא קי"ל כוותיה בהא מ"מ אם קדש האשה צריכה גט מספק ולכאורה נראה דאיירי בגזל דאחרים וכיון שכן קשה דהאיכא יאוש ושינוי רשות ביד האשה וכמ"ש הטור באה"ע בשם הרמ"ה: ובכל דברים אלו נראה להחמיר ולחוש לכל החומרות: אבל מה נעשה שבברייתא דקתני קדשה בגזל בחמס ובגניבה מקודשת הושוו הב' דינים יחד גזילה וגניבה ועירוב הברייתא הוא שהביא לכל הפוסקים להבי' הדינים בערבוב אבל אין הדין כן וכמו שכתבתי ובתוספי רי"ד ראיתי שכתבו קצת מזה ולא ירדתי לסוף כוונתם אם כוונתם לחוש למתני' דמס' כלים או להיא ברייתא דלעיל כי הלשון בא מבולבל בדבריהם ז"ל אבל בעיקר הברייתא הדין שוה בגזל ובגניבה לפי מאי דאוקימנא בגמרא בגזל דידה ושדיך דהשתא אין לחלק ביניהם והייתי סבור דכיון דאמרינן בגמרא פרושי קמפרש כגון שחטף וכו' אין להקשות ולא מידי ואין צורך בזה כי מה שכתבתי הוא הנכון: הלכה ב דף נב ההוא אריס וכו' א"ל מאן חלק וכו': נראים לי הדברים לענין ההלכה שאפילו בא בעל הבית ואמר לו האריס תקח לך בחלקך היותר גדולים שבהם כנגד הקטנים שלקחתי דאינה מקודשת כלל ונראה לדקדק זה מדברי הרא"ש ז"ל שכתב אבל במוזא מקפיד ב"ה שמא יתן לו קטנה והוי גזל מעיקרא ע"כ א"כ אעפ"י שיתן לו הגדולות בעת שקדשה מיהא שלא ברשות ב"ה היה ולא אמרינן כיון דהשתא ניחא ליה מעיקרא נמי ניחא ליה כההיא דאמרינן באלו מציאות ולא חיילי קדושין למפרע כנ"ל. ומיהו אם אמר לה תהא לי מקודשת בחלק שיש לי בבצלים אלו נראה דהויא מקודשת שהרי לא קדשה אלא באותו החלק שיתן לו ב"ה וכ"כ הר"ן וה"ה ע"ש: וראיתי בתוספי רי"ד כתוב ז"ל ואם אמר התקדש מיהא בפלג' דאית לי בגוי' כיון דכולה יהיב לה לא סמכה דעתה להאי קדושי אלא בכולי' וה"ל כמנה זה ונמצא חסר דינר ואינה מקודשת ע"כ ואינו סותר הדין שכתבתי דודאי שאם בעת הקדושין אמר כך הוי' מקודשת גמורה אבל אם אחר שנתן לה שבאו לבטל הקדושין אמר הוא לפחות מתקדש במה שיש לי שם בחלקי כיון שלא אמר לה כן בשעת הקדושין ה"ל כנותן לה מנה ואח"כ נמצא שחסר דינר ואינה מקודשת.

וה"ל לדמויי נמי למקדשה בדבר שאינו שלו וק"ל: דף נב עמוד ב תוספות המקדש וכו' וא"ת מי גרע וכו' וקשה דמדברי התוס' נראה דהאומר ע"מ שאדבר לשלטון מקודשת אע"ג דלא יהיב לה מידי ולקמן בפרק האומר אמרינן בהדיא אמר ריש לקיש והוא שנתן לה ש"פ והוכיח כן במסקנא מלשון המשנה דקתני ע"מ וכו' וכל הפוסקים פסקו כן איך יתכן שנעלם זה מדברי התוס' ועלה בדעתי לומר דהכא ג"כ איירי שנתן לה פרוטה דאל"כ כיון שאין האשה הזאת מתהנה מן הקדושין אמאי תהיה מקודשת לרבי יהודה ולכך הקשו התוס' ממתני' אמאי לא הויא מקודשת אי משום דלא נתן לה מידי בקדושין כמו כן בע"מ שאדבר עליך לשלטון לא יהיב לה ולא מידי ותירצו דהתם יכול ליטול שכר ולכך מהני עם הפרוטה שנתן לה מה שאין לומר כן הכא: א"נ נראה שדעת התוס' דמלתי' דר"ל דאמר בפ' האומר דאיירי שנתן לה פרוטה לא קאי אלא אחלוקת ואעשה עמך כפועל דאל"כ הויא מלוה כל פרוטה ופרוטה שמתהנה בה וה"ל שכירות מתחילה ועד סוף אבל בדיבור ליכא למימר הכי דהא לא קמתהני בתחילת הדיבור עד שיגמור כל הדבר ולכך כל פרוטה מהני והוא הפך מה שכתב רש"י לקמן ואע"ג שכל הכרח של ריש לקיש הוא משום דקחני מתני' ע"מ וכו' נקט כן בעבור חלוקת ואעשה עמך כפועל ולפ"ז נמצינו למדים לדעת התוס' שאם אמר לאשה ע"מ שאדבר וכו' ולא נתן לה פרוטה יש לחוש לקדושין אבל הנראה יותר נכון בדעת התוס' שכוונתם להקשות למקשה דפריך התם ובשכר לא והתניא וכו' כנראה שהיה דעתו דבלי פרוטה כלל תהיה מקודשת ולדידי' מי ניחא הך מתני' דהמקדש בחלקו דלא הוי מקודשת וגם קיימ' קושי' זו להיא תנא ברא דהתם לא בעי פרוטה כנ"ל ולפי דרך זה אין לחוש היכא דלא יהיב לה פרוטה כנ"ל והוא יותר נכון ומסקנת ההלכה אכתוב בפרק האומר במתני' דע"מ שאדבר עליך לשלטון.

תוס' וכי אשה בעזרה מנין וכו' ועוד תנן פ' כל הפסולין שהשחיטה כשרה וכו' וקשה מאי דהוי שחיטה היינו מצד השחיטה עצמה אבל התנא לא איירי אם דחקה ונכנסה שם או לא דהא קתני נמי התם פסולים וטמאים ואי התם איירי בסכין ארוך וכמ"ש הרמב"ם בפירוש המשנה דכוותה באשה נמי ומסוטה ונזירה נמי נראה דאין כ"כ ראיה דהתם גזירת הכתוב הוא לצורך מצוה.

ואפשר דכונת הקושיא היא היכי פריך מנין אפשר שהיתה נזירה וקדשה שם איברא שגם רש"י יוכל לתרץ דלא איירי תנא במלתא דלא שכיח כ"כ: ת"ל וחרבה וכו' ואי לא הוו כתיבי קראי דלעיל לא הוה מוקמינן הך קרא במרחשת כנגד מרחשת אלא מנח' כנגד עופות וכיוצא בחד מהני דלעיל דהא לא מסיימני הכי קראי: דף נג וכרב מי לא תניא

קשה בשלמא לרבי יוחנן לא קשה הני תרתי ברייתות אהדדי דחדא איירי קודם חזרת רבי יהודה והאחרת אחר שחזר בו ר' יהודה אבל לרב דקאמר דעדיין היא מחלוקת קשה איך יתכן זה דהא קשו תרתי ברייתות אהדדי ההיא דצנועים בההוא דתורת כהנים וצ"ע. תוס' וקאמר וכו' וכיון דלית בה פי' לפי הפי' שדחו הוה מייתי שפיר בגמרא דאין אשה מתקדשת כיון דאין דין חלוקה כלל אבל לפירוש' שכתבו שיש דין חלוקה אלא דוקא א' על חבירו הוא שאינו יכול ליטול ממון אחר אמאי אינה מקודשת לכן אמרו דכיון דלית בה דין חלוקה אינו יכול לקדש וכו' והשתא שייכי דברי התוס' שפיר אמאי דכתבו בסמוך: פיסקא מעשר שני וכו' הרי תרומה וכו' דלא כתיב ביה לה' קשה דה"ל למפרך והא כתיב קדש ישראל לה' דקאי אתרומה לפי הקס"ד ונראה דכיון דהוא מקרא כתוב בנביאים איחרו המקשה.

תוס'.

איהו לא ניחא ליה וכו' מיהו ק' וכן משמע לקמן ומוקי לה כרבי יהודה וכו' פי' אע"ג דדחינן לקמן ומוקמי' לה כר"מ וכגון דיהיב ליה בטבליה מ"מ כבר אסיק אדעת המקשה דהוי כר' יהודה דהוי ממון הדיוט. והאמת שראוי היה שהתוס' יביאו ראיה מההיא מתני' דמסיק במסקנא דהוי כר' יהודה משך המינו מעשר בסלע ולא הספיק לפדותו עד שעמד בשתים וכו' דמוכח מינה דהמעשר שני שלו דהוי ממון הדיוט אלא ניחא להו לבעלי התוס' לאתויי ראיה מהמשנה ראשונה שרצה המקשה להביא סייעתא לר' יהודה וגם אפשר דלפי המסקנא מוקמינן גם ההיאמתני' דהפודה מעשר שני וכו' כרבי יהודה ולא דחקינן לאוקומי כרבי מאיר.

עוד הקשו מפרק חלק ותירצו דאף על גב דלרבי יהודה ממון הדיוט הוא אפילו בגבולים מ"מ קאמר רב חסדא דלאו עשה הוא הואיל ואינה ראויה לאכול. וקשה דאם כן היכי פריך רב יוסף אמלתי' דרב חסדא דקאמר דדברי הכל פטור ממתני' דעיר הנדחת דמשמע דהוי ממון הדיוט דלעולם אימא לך דפטור דרב חסדא לא הוי משום דהוא ממון גבוה ולרבי יהודה משום דאינה ראוי לאכול ולעולם דהוי ממון הדיוט ולא פריך מעיר הנדחת לרבי יהודה ולא מידי וכ"ת דפריך לר"מ משום דבעי לאוקומי ההיא ברייתי' כר"מ ג"כ הא במסקנא דבעי לאוקומי במעשר שנטמ' ודחיק לאוקומי כרבי יהודה ואמאי קדחי' בכל הנך דוחקים ולא תירץ ע"ד שכתבו בעלי התוס' וצ"ע ושמא טעמם הוי דאינה ראויה לאכול פי' ולא מקרי כאן עריסותיכם דלענין זה עריסת גבוה מקרי ולכך פריך התם כיון דיש צד זה למקרי ממון גבוה לא הוה לן למימר בענין הנדחה שיגנז המעשר ודוק: דף נד ת"ש דתניא וכו' אבני ירושלים שנשרו וכו' לא דמי אבני ירושלים שנשרו לכתנות

כהונה שבלו דכתנות כהונה שבלו אינם ראויים עוד לעבודה אבל אבני ירושלים שנשרו ראויות הן לחזור לסדרם בבנין וק"ל.
וכ"ת משום דלא אמר כירושלים פי' והשתא נאמר דפרושי קמפרש רבי יהודה לדברי ת"ק ונאמר דלא נימא דבירושלים דקאמר ת"ק הוא הדין אם אמר הרי זה עלי ירוש' אלא אפי' ת"ק ס"ל דהאומר ירושלים לא אמר כלום וכולה רבי יהודה קאמר לה וכן משמע במסכת נדרים דף י' וק"ל. תוס' בכתנות כהונה וא"ת א"כ היכי קאמר וכו' וגם במזיד אליבא דר"מ הרי לא נתחללו וכו' ק' דהא לקמן לא מוקי דיש מועל אחר מועל כי אם לרבי יהודה לא לר' מאיר.
ונראה דהיינו דוקא למאי דקס"ד מעיקרא אבל לרבי יוחנן דמוקי לה שמעתין עד תומם שוב לא מוקמי' מתני' דלעיל כרבי יהודה ואפי' כר"מ אתיא דיש מועל אחר מועל ואין יוצאין לחולין ובהכי ניחא דסתים תנא כרבי יהודה בהקדש אע"ג דהך מתניתין דבהמה שנמצאת מוקמי' סתמא כרבי מאיר דאמר הקדש במזיד מתחלל וכו' דלפי המסקנא אתיא ככ"ע וק"ל.
אמר יוסף אעפ"י שארז"ל בכמה מקומות הלכתא למשיחה וכו' שמתי חותם על לבי דברי חכמים באומר כל העוסק בתורת קרבן כאילו הקריבן לכן ראיתי כי טוב לדקדק השמועה בדברי הרמב"ם ז"ל בדרך קצרה כתב בפ"ד מהלכות שקלים ז"ל חומות ירושלים וכל מגדלותיה וכל צרכי העיר באים משיורי הלישכה ע"כ נמשך מזה דלמ"ד מועלין בשיורי הלישכה ירוש' קדשה אבל למ"ד אין מועלין בשיורי הלישכה ס"ל דירוש' אינה קדשה ולכך פריך בגמרא על מאי דמוקים הך ברייתא דאבני ירוש' שנשרו מועלים בהם כרבי יהודה אי רבי יהודה ירוש' מי מקדשה והתניא באימרא וכו' וצריך לדחוק ולומר תרי תנאי אליבא דרבי יהודה ובודאי דהך מילתא לא שאני לן בכל התירוצים הנאמרים בגמרא בין אליבא דרבי יוחנן בין אליבא דרב דאמר חזרנו על צדדים וכו' דלא תלי הא בהא.
והרמב"ם בסוף פ"ו מהלכות מעילה כתב ז"ל ולעולם אין מועלין בשיורי הלישכה נראה דס"ל כר"מ דקפסיק הכי ולפ"ז לענין ירושלים ודאי דלא מקדשה ונמשך מזה דאם נדר ואמר כירוש' לא אמר כלום ולא כן פסק בפ"ח מהלכות נדרים שכך כתב התם ז"ל וכן האומר הרי הן עלי כהיכל כירושלים הרי אלו אסורין עכ"ל.
ונראה דמאי דפריך בגמרא היינו למאי דתריץ ש"מ רבי יהודה היא דקאמר דמועלין בהם דמשמע כיון דמועלין פשיטא דמקדשה ולכך פריך מי מקדשה וכו' אבל לרבנן דס"ל דאומר כירושלים אסור אפשר דס"ל דאע"ג דאין מועלין בה נהי דאין מועלין בה איסור

מיהא איכא והא דדחיק בגמרא לאוקומי תרי תנאי היינו דוקא לרבי יהוד' כי היכי דלא תקשי דהוא אמר דמועלין באבני ירושלים והוא אמר דירוש' לא מקדשה דזה ודאי הוו תרתי דסתרי אהדדי וזה פשוט בעיני: דף נד אמר עולא וכו' הלכה כר"מ במעשר הואיל וסתם לן תנא וכו' פרש"י וב"ה כסתם משנה חשיב להו דהלכה וכו' הנה משמעתין נראה דאפילו ב"ש מודו במעשר דהא לא קאמר בגמרא אלא דלא גמרי קדש ממעשר אבל לעולם דמודו במעשר דהוי ממון גבוה אלא שאין הכרח ממנו דכבר אפשר דסבירא ליה. דגם במעשר ס"ל דהוי ממון הדיוט ואין הכרח לומר דאיכא סתמא הר"מ אבל מב"ה איכא ודאי ראיה כיון דיליף ממעשר ודאי דס"ל במעשר הדין כך וק"ל, וראיתי להרמב"ם ז"ל שפסק כר"מ דמעשר ממון גבוה הוא בה' אישות והדין עמו דהכי אפסיק הלכתא ומתני דקתני הפודה מעשר שני שלו וכו' כיון שנתן לו במתנה וכן מתני' דהפודה נטע רבעי שלו מוסיף חומש בין משנתן לו במתנה לר"מ לא מתוקמא אלא דיהיב ניהליה בטבליה במעשר ובנטע רבעי דיהיב ליה.

כשהוא סמדר ודלא כרבי יוסי. וכן פסק בהלכות מעשר שני ונטע רבעי סוף פ"ט ז"ל העלין והלולבין והסמדר מותר בערלה עכ"ל.

פסק דלא כרבי יוסי כמסקנת שמעתין ומלשון זה נראה דדוקא סמדר מותר הא בוסר אסור ולהכי מוקי לה בגמרא דיהיב ליה כשהוא סמדר ולא קאמר כשהוא בוסר וכ"כ בפ"ק דערלה בפי' המשנה ע"ש וקשה שהרי בתחילת פרק זה כתב הרמב"ם ז"ל לפי' אינו נקנה במתנה אלא אם נתנו בוסר והוא דבר סותר למה שכתב בסוף הפרק ולא הי"ל אלא אם נתנו סמדר.

והרב מוהרי"ק זלה"ה בפירושו תמה ז"ל י"ל למה שינה רבינו וכתב בוסר במקום סמדר וע"כ לא שרי אלא סמדר ולא בוסר ואין לומר דטעמא דשרי סמדר משום דאינו פרי ובוסר נמי אינו פרי שהרי כשהגיע לפול הלבן מברכין עליו בורא פרי האדמה עכ"ל והי"ל ז"ל להקשות להרמב"ם מדידיה אדידיה וכמו שכתבתי.

ומה שכתב דכשהגיע לפול הלבן מברכין עליו בורא פרי האדמה אינו דבורא פרי העץ מברכין וכמ"ש התוספות והרא"ש בכיצד מברכין והרשב"א ג"כ כ"כ וכ"כ ז"ל בביאורו לאורח חיים סי' ר"ב. גם מפרק כיצד מברכין נראה שיש חילוק בין בוסר לסמדר והם דברים צ"ע ונראה שהרמב"ם ס"ל שבוסר וסמדר דינם שוה וסמך לו על מאי דאמרינן בפרק הכונס גבי אכלה סמדר על דברי ר"ש כרוך ותני בד"א בזמן שאכלה לולבי גפנים ויחורי תאנים אבל אכלה סמדר פגין או בוסר רואים אותן כאילו ענבים עומדות ליבצר ע"כ בגמ' הרי דהשוה בוסר לסמדר והתם רבי שמעון הוא דקחשיב להו כפירות גמורים

הא לאו הכי הכל שוה בוסר וסמדר ותרוייהו לא חשיבי פירי ומר"ש בן יהודה דהשוה אותם נשמע לדידן דתרוייהו חשיבי לענין דלא הוי פירי לענין מעשר זה נראה בדוחק עוד קשה דבפ"ה כתב הרמב"ם דמתנות שלא הורמו כמו שהורמו דמיין ואילו הך אוקימתא דאוקימנא על הך מתניתין דפסקא הרמב"ם לענין הלכתא בהך דניתן במתנה לא יתיישב אלא למ"ד מתנות שלא הורמו כמי שלא הורמו דמיין.

וראיתי להרב מוהרי"ק בפ"ג מהלכות מעשר נתעורר בזה וכתב בשם הר"י קורקוס שסובר רבי' דדוקא להאי מילתא אמרו לאו כמי שהורמו דמיין דע"כ לא קאמר ר"מ מעשר שני ממון גבוה אלא דוקא כשתורם ונקרא עליו שם מעשר דהא מדכתיב לה' הוא יליף וקרא אחר שהורם נקרא מעשר משמע עכ"ל מסוף לשונו משמע דמלישנא דקרא נפקא לן הכי ומתחילת דבריו כתב דדוקא להך מילתא וכו' לשונו מגומגם ביותר ועוד דהא במעשר ג"כ כתב הוא ז"ל בה' אישות ובפ"ו מהלכות מעשר דכמי שהורמו דמיין ואפשר הייתי לתרץ ולומר דלענין להחמיר על המקבל מתנה שיפריש חומש אמרינן הכי עם שהוא חוץ מן הדין.

איברא דבקדושין גם כן ראוי היה לחוש ולהחמיר סוף דבר הענין אצלי בספק ואילו היה נוהג זה בזמנינו הייתי אומר שהענין נשאר בספק וראוי לחוש להחמיר. תוספות קרבן מי מחייב וכו' הנה כדפריך בגמ' קרבן מי מחייב אכתי לא אסיק אדעתא לא אמרו שוגג מתחלל אלא לענין אכילה ונראה דהתוספות הוקשה להו דמאי פריך קרבן מי מחייב דהא בהמה וכלי שרת דאין מתחלל דהא יש מועל אחר מועל ואפי' הכי מחייב קרבן לכך תירצו דלא היה חייב בהנאה אלא באכילה ובהנאת גופו ובהמה וכלי שרת איירי דנהנה מהם דומיא דמשקלות שאמרו התוס' למעלה ועדיין יש גמגום דמאי משני לענין אכילה וכו'.

בבא לחוב וכו' פרש"י דמייתי ב' בהמות ואין לומר שיביא בהמה א' לבד ויאמר אם זאת עולה תהיה מחוללת על זאת והיא תקרב שלמים ואם היא שלמים שפיר מקרבים אותה שלמים והאחרת יהיה עולת נדבה דהא איכא נמי למספק בבכור ומעשר וכיון שכן לא מצי למקרבינהו ולכך מניחים אותה עד שתומם ואוכלים אותה במומה כדי להוציא מספק בכור ולכך צריך ב' בהמות להקריב עולה ושלמים אימור דשמעת לר"מ וכו' אע"ג דר"מ מודה אפי' בקדשי קדשים מ"מ לא פליג במקדש בחלקו בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים איכא מעוט דמה אשם לאכילה מ"מ כיון דגילה הכתוב בקדשי קדשים ילפינן קדשים קלים מינייהו תוס' אין מועל וכו' התו' בתירוצם נראה דסותרים דבריהסדמעיקרא אמרו דהא דאמרינן אין מועל היינו כשהוא סבור שהכלי של

חברו ואז הוא מתכוין לגוזלה וכו' ובסמוך כתבו ז"ל אבל כשנתנו לחבירו לא מעל אלא הראשון וכו' דנהי דסבור שהוא שלו וכו' נראה דאפי' סבור שהוא שלו כיון שהוציאה מרשותו חייב ואפשר דגרסינן או היכא שנתנו וכו' והשתא הוי חדא מתרתי.

תוספות קדשים קלים וי"ל וכו' אין לדקדק ויביא בהמה אחרת לבכור ויהיו ג' דהא הא' אינה נקרבת כדפרישית לעיל ונאכלת במומו וכו' השתא ס"ל לבעלי התוספות דליכא חילול כלל בקדשי קדשים ויש עוד תירוץ עיין בזה. ויש עוד לדקדק דהתוספות בד"ה ודילמא אשם כתבו דסמיכה לא מעכבא וכו' וקשה דכיון דטעמא דלא מעכבא אמרינן דאין צריך עוד להביא בהמה אחרת הדרא קושיית התוספות שהקשו כאן לדוכתא שהם תירצו דא"א לעשות כן לפי שיש ספק בכור ומעשר וכו' דלא הושוו מתנותיהם וכי לא הושוו מאי הוי הרי השלמים אף על גב דטעונים ב' מתנות אם נתן מתנה אחת מהם לבד אינה מעכבת וכמ"ש הרמב"ם פרק שני מהלכות פסולי המוקדשים ז"ל כל הדמים הנתניה וכו' אם נתן מתנה אחד לבד כפר ואפי' בחטאת מתנה א' היא העיקר ואפשר לחלק בין עכוב הסמיכה לעכוב מתנה א' כיון דבשאר מתנות דין הוא שלא להשוות לשלמים אבל הסמיכה אינו כ"כ הכרח ועוד צל"ע.

תוספות דמייתי נמי וכו' וא"ת אמאי צריך להביא וכו' הרמב"ם ז"ל פרק ו' מהלכות פסולי המוקדשים פירשה בחד בהמה שכך כתב ז"ל יביאנה שלמים ויביא עמה לחם שמא תודה היא ע"כ. וקשה שהרי אין הלחם בא לבדו בנדבה וכך כתב פי"ז מהלכות מעשה הקרבנות ז"ל האומר הרי עלי לחמי תודה יביא תודה ולחמה והדבר פשוט במנחות ונראה דהיינו כשבא בלא קרבן אבל כיון שנקרב שלמים אע"ג דלא הוי תודה ממש יכולין להקריב הלחם בלא תודה.

תוס' אין לוקחים בהמה וכו' התוספות הקשו לרש"י מהגוזל קמא וק"ל שהיה להם להקשות לו קושיא עצומה ממסקנא דההיא דלולב הגזול דף מ"א דקאמר רב אשי במסקנא מחלוקת בפירי וכו' מאי שביעית דמי שביעית דאלת"ה מעשר מעשר ממש והכתיב וצרת הכסף בידך אלא דמי מעשר וכו' ופרש"י ודאי מתחלל אלא המטבע דבר שיש לו צורה וכו' נראה דהיינו דוקא במעשר אבל דמי מעשר מתחלל אף על דבר שיש בו צורה ונראה שזה נכלל בתירוצם באומר וה"נ אמרינן בלולב הגזול ומשם נראה ונשכיל סוגיית הגמרא זה שמעתי מתרצים בדוחק ואין דעתי נוחה בו.

עוד כתבו דכוותה אמרינן בפרק הזהב אלא מאי רבנן וכו' בקשתיו ולא מצאתיו אבל דברי התוספות וראייתם היא מריש פרק הזהב דף מ"ה דפריך בשלמא להך לישנא דאמרת דאורייתא וכו' היינו דקתני יעשה ולא יעשה וכו' אלא להך לישנא וכו' מחללין

ואין מחללין מבעי ליה וגליתי היות זה אמת שבקיאות זה הביאוהו התוס' בפרק לולב הגזול להקשות זאת הקושיא ולפ"ז על המעיין להגיה יעשה ולא יעשה מחללין מבעי ליה אך מה שנראה להקשות הוא דלמה לא אמרינן בההיא דהזהב להההוא לישנא דפליג בדרבנן שאפילו בדיעבד יהא אסור כיון שיש תקנה לומר שיחזרו הדמים למקומם ויתבטל המקח כי היכי דאמרי בההיא דלולב הגזול ולמה אמרו יעשה ולא יעשה דמשמע לכתחלה הא בדיעבד שרי וצ"ע ונראה לתרץ דגזירה דשמא ישהה עליותיו לא דמי להך גזרה דשמא יגדל עדרים דהא איכא לספוקי נמי אולי יעלה בלבבו להוליך מעשרותיו של שנה הבאה בפירות ולא למכרם הלכך אין כאן חששא כדי שיתבטל המקח אבל הגזירה דשמא יגדל עדרים גדולה לריעותא כנ"ל עוד צריך להרחיב הביאור אתירוץ התוס' כיון דמדאורייתא מחללין ואין הטעם אלא משום גזירה דרבנן למה קנסי' ליה שיחזרו הדמים למקומם דבכה"ג הקשו התוס' לקמן בדיבור אבל במתכוין לפי' רש"י.

ונראה דכיון שאין כאן אלא דרך חילול שיחזיר הדמים ויתן לו בהמתו לא בדרך קנס אבל מה שהקשו לרש"י לקמן הוא שהוא אמר שמתורת קנס' אמרינן הכל לכן הקשו וכי משום קנס יחזרו וכו' ותדקדק בלשון התוס' דלקמן ויאירו עיניך. תוס' במזיד תעלה וכו' היינו יכולין לאוקמי מתני' כר"מ ואיירי בנקבות דכ"ע לא פליגי אלא דהיינו הך וכן הוא זה בתירוץ הדוחק שדוחקים לאוקמי כרבנן עם החילוק מבעל מום לתם.

תוס' אבל במתכוין לפי' ר"י מ"ש בין שוגג וכו' אף ע"ג דהכא לא שייך שוגג כיון שהתנה הכונה לומר דזאת החלוקה דומה לשוגג דלעיל כפירש"י ואימא יחזרו דמים למקומם וכו' ק"ל שנראה שהמקשה הקשה ב' דברים הפוכים דמעיקרא הקשה יחזרו דמים שנר' שהסברא מחייב כן ואח"כ הקשה טעמא וכו' ונקנסי' ללוקח ונ"ל שהקושיא היותר ראוי' היא האחרונה דנקנסי' ללוקח אבל כח המקשה באומרו יחזרו דמים הוא לבלתי נשים חילוק מהנזכר למעלה בברייתא וזה דייק באומר כי התם נהי דהסברא ג"כ הוא שסתם ראוי לקנוס ללוקח כמו שיקשה ויש לתרץ עוד לזה ולזה דוחק תיקן רש"י באומר ומתמהינן וכו' כלו' שהיא קושיית התלמוד נפרדת תוס' מסתברא וכו' וזה דוחק לפי' ריב"א יש להקשות מה דוחק הוא זה דהאי יחזרו הדמים קנס הוא למוכר כיון דבלאו חזרת המקח היינו יכולין לפוטרו מלעלות המעות לירושלים שהיינו מצריכים הלוקח לחלל מעות המעשר שביד המוכר מאחר שהמוכר לפנינו וזה כבתו התוס' בתחלת הסוגיא בדיבור ואם לקח בשוגג וכיון שכן מה דוחק הוא: הלכה א מתני' המקדש בערלה וכו' מדברי התוס' נראה דשלא בדרך הנאתן שרי ליהנות אבל הר"ן ז"ל כתב דדוקא גבי חולה הוא דשרי הא בעלמא אסור ומדברי התוס' נראה דאם איכא ש"פ שלא בדרך הנאתן

הוי ספק קדושין כיון שכתבו ב' תירוצים ולתירוץ הראשון הויא מקודשת ולתירוץ השני לא הויא מקודשת מטעמא דהאשה סבורה שיש לה ליהנות דרך הנאתן ואינו כן ולא סמכא דעתא וכו'.

ולענין הלכה נראה דהויא ספק מקודשת עם שבאמת לא ראיתי דבר זה מבורר בדברי הפוסקים גמרא בערלה מנלן דתניא וכו' פרש"י שלא יהנה ממנו כגון שלא יצבע וכו' כנראה מדבריו ז"ל דלא יהנה ולא יצטבע הוא חלוקה אחת ופרושי קמפרש ויל"ד דבפ' כל שעה נפקא ליה מדכתיב וערלתם ערלתו ערלים אלמא ג' ענייינים נינהו וכן נראה מדברי התוס' בד"ה מנין שלא יצבע וכו'.

ונראה דלרש"י חד ערלים איצטריך לגופיה דע"כ הוה ליה למכתב ג' שנים יהיה לכם ערלים. ומוערלתם ערלתו נפקא וזה שלא הוזכר בברייתא הזאת אלא וערלתם ערלתו ולא הוזכר ערלים פיסקא שור הנסקל וכו' ממאי דהאי לא יאכל וכו' פרש"י ובעל השור נקי לדרשה אחרינא אתא לחצי כופר ודמי ולדות כדלקמן רש"י לא פי' דאתא להנאת עורות כדמסיק לקמן דא"כ היכי פריך לקמן האי בעל השור נקי למאי אתא דהא להנאת עורו אתא כדהוה פריך ליה מעיקרא אלא ע"כ אכתי לא אסיק אדעתיה הך דרשה אלא דרשה דחצי כופר והא דלא מוקי לקמן בחצי כופר ופריך ליה למאי אתא אבאר לקמן בס"ד.

עוד קשה מאי פריך ממאי וכו' דהא אימא לך דטעמא דמילתא הוי משום דס"ל דהך דרשה דבעל השור נקי לשחטו לאחר שנגמר דינו וא"ת דה"ק מנא לך דאתא להך דרשה ולא לחצי כופר ודמי ולדות א"כ לקמן דדריש ליה להנאת עורו אמאי לא פריך ליה ממאי דאתא לעורו דילמא לא אתא אלא לחצי כופר ודמי ולדות ונראה דהכא פריך ליה דילמא אתא בעל השור נקי לכופר וכו' כי היכי דקרא דלא יאכל להוי קאי אענייני דקרא דשור הנסקל אבל לקמן דדריש בעל השור נקי לגופיה דשור הנסקל ומוקי ליה בהנאת עורו מש"ה לא פריך ממאי וכו' דהא ניחא טפי לאוקומי קרא בעורו מלאוקמי בכופר ודמי ולדות וכדרבי אבהו וכו' אפי' מחזקי' דפליג אר' אבהו בפ' כל שעה מצי לאתויי וכמו שכתב הריטב"א ז"ל דהא אפילו חזקיה לא פליג אלא יאכל אבל בלא יאכל ס"ל דאחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה משמע.

ונ"ל דמייתי מרבי אבהו משום דהלכה כוותיה וכ"כ הרמב"ם בהלכות מאכלות אסורות. והתוספות הקשו בפרק שור שנגח דף מ"א דבל' ר' אבהו הוה מצי לאקשויי דע"כ לאיסור הנאה אתא דאי לאיסור אכילה ממשמע שנא' סקול יסקל איני יודע דאסור באכילה.

והנ"ל דבלאו רבי אבהו לא קשיא ולא מידי דהא בגמ' פריך ממאי דבעל השור נקי אתא להיכא שנגמר דינו דילמא לדמי ולדות דלא הוי מענייניה דקרא בגופיה דשור הנסקל לא

הוי פריך ליה אי משמעותיה דלא יאכל הוה משמע אכילה דוקא משום יתורא לא הוה מוקמינן ליה לענין הנאה וניחא טפי לאוקומי בשחטו לאחר שנגמר דינו להכי מייתי מלתי' דרבי אבהו לגלות לנו שר' אבהו ס"ל דלא יאכל ג"כ משמע בו היתר הנאם ובזה מתוקן יפה מ"ש התוס' בפרק שור שנגח.

ה"מ וכו' דאי ס"ד וכו' נימא קרא לא יהנה א"נ לא יאכל וכו' מכאן נראה דקיהיב טעמא לבעל הברייתא וקשה אמאי לא פריך מהך ברייתא לרבי אבהו דס"ל דכל מקום שנאמר לא יאכל וכו' א' איסור אכילה וא' איסור הנאה משמע ומן הברייתא משמע הפך זה דקאמר אין לי אלא באכילה בהנאה מנין וכו' שוב ראיתי בהריטב"א שכתב דה"ק אין לי אלאבמילתא דאכילה כגון בשר בהנאה מנין כלומר מילתא דלא שייך אלא הנאה כגון עורו מנין ת"ל וכו' והנאני ולפ"ז צ"ל דכי קאמר לקמן והשתא דנפקא לן איסור אכילה האי בעל השור נקי למאי אתא לעורו והשתא תתיישב פרושה דברייתא להנאת עורו כנ"ל דאי ס"ד לאיסור הנאה נכתוב קרא לא יהנה פי' ואת בשרו איצטריך לשום דרשא א"נ לכתוב לא יאכל מאת בשרו נפקא לן כעין בשרו ואפשר דגם לשני תירוצים אלו אמרו התוס' בפרק כל שעה דלחד סברא איצטריך לשום דרשא וניחא השתא מאי דקאמר בגמ' לקמן להנאת עורו סד"א לא יאכל את בשרו כתיב בשרו אסור ועורו מותר וא"כ לשתוק מבשרו ולא איצטריך למכתב בעל השור נקי ולחד תירוצא איצטריך לכעין בשר ולאידך דרשא איצטריך לשום דרשא זהו שיטת התוס'.

ונ"ל דלקמן אפי' לאידך תירוצא בלא בשרו נמי אמרינן דוקא בשרו דכתיב בקרא לא יאכל דהיינו דבר דשייך ביה אכילה דהיינו בשר אבל עור דלא שייך ביה אלא הנאה בדוקא אמינא לך דמותר ולהכי איצטריך בעל השור נקי ולעולם דבלא בשרו אמרינן דעורו היה מותר והא דקאמר בגמרא סד"א לא יאכל את בשרו קאמר הכי משום דכתיב בשרו בהדיא בכתוב אבל אה"נ דבלא בשרו נמי הוה מצי למימר הכי.

עוד יש להקשות בשלמא להך תירוצא קמייתא דקאמר בגמרא אי ס"ד לאיסור הנאה נכתוב קרא לא יהנה ניחא שפיר הברייתא דקתני ממשמע שנאמר סקול יסקל איני יודע שהוא נבילה ונבילה אסורה באכילה מה ת"ל לא יאכל כלומר אי לאיסור הנאה נימא לא יהנה ומדקאמר לא יאכל משמע איסור אכילה אלא ע"כ אתא להיכא דנגמר דינו והשתא הוי בין איסור אכילה בין איסור הנאה דהא השתא איסור אכילה נמי מלא יאכל נפקא לן אבל למאי דקאמר א"נ לא יאכל את בשרו למה לי וכו' ולא דריש היכא שנגמר דינו ושחטי' אלא מיתורא דאת דסגי שיכתוב לא יאכל ולשתוק א"כ היכי קאמר הברייתא ממשמע שנאמר וכו' איני יודע וכו' לא יאכל את בשרו ל"ל והכונה מאת בשרו הוא

דקאמר למה לי וכיון שכן היכי שייך הך קושיא עם מאי דקאמר ממשמע שנאמר סקול יסקל איני יודע וכו' דהא הך קושיא דאת בשרו למה לי באפי נפשה קיימא.
ונראה דה"ק איני יודע וכו' וא"כ לא יאכל לא איצטריך וגם את בשרו ומשני דאיצטריך לאחר שנגמר דינו והשתא איצטריך לא יאכל לאיסור הנאה היכא שנגמר דינו וכ"ש היכא שנסקל ובאמת הוא דחוק בדברי הברייתא והשתא דנפקא לן איסור אכילה וכו' האי בעל השור נקי למאי אתא וקשה כיון דהמקשה פריך לקמן ולהנך תנאי דמפיק ליה בעל השור נקי וכו' לחצי כופר א"כ כיון דידע הך דרשא מאי פריך למאי אתא.
ונראה דפריך אתנא דברייתא דלעיל דנפקא ליה לענין הנאה ולהכי פריך מנא ליה ומשני להנאת עורו והשתא תהיה פי' הברייתי' כדפרישית לעיל בהנאה מנין דקאי אעור דלא שייך ביה אכילה אלא הנאה לחודא: עוד קשה מה ראה בעל הברייתא למדרש מבעל השור נקי לעורו ומיעט משמעות בשרו דהוי דוקא נימא דבשרו מיעט עורו ובעל השור איצטריך לכופר ודמי ולדות.
ונראה דניחא טפי למעט בשרו מבעל השור נקי כי היכי דלא נשדי בעל השור נקי לולדות שאינו מענייני דקרא דקאי אגופיה דשור הנסקל: פיסקא בעגלה ערופה מנלן וכו' כפרה כתיב בה כקדשים פרש"י ולא פרכינן אי מה קודש וכו' דאין משיבין על ההיקש קשה דהא קי"ל דאין היקש למחצה טפי הוה לן למימר דנילף מקדש דמה קדש תופס את דמיו ויוצא לחולין והיכי שייך למימר הכא אין משיבין על ההיקש.
עוד קשה דהא קי"ל דקדשי מזבח תמימים לא יפדו כדאסיקנא לעיל תהי בה ר' יוחנן וכי אומרים לאדם עמוד וחטא בשביל שתזכה וכתב הריטב"א ז"ל דפודה תמימים אין פדיונו כלום ודחק בפירושא דשמעתין ובהקדש בדק הבית הוא דיש לו פדיון וכיון שכן היכי כתב רש"י ז"ל ולא פרכינן אי מה קודש תופס וכו' דהא בקדשי מזבח דכתיב ביה כפרה לא יש לו פדיון והיכי מצי למימר אי מה קדש וכו' ונראה דמאי דקאמר בגמרא כפרה כתיב בה היינו מקדשים תמימים דלא שייך בהו פדייה ומהנהו ילפינן דאסורים בהנא' ורש"י כתב ולא פרכינן אי מה קדש וכו' לפי שאין משיבין על ההיקש שמקישים עגלה לשאר קדשים תמימים דנילף מהיכא דנפל בהם מום דזה הוא תשובה על ההיקש ויותר כולל הוא ההיקש כשלמדים מכל שאר קדשים תמימים משנלמוד מהיכא שנפל בהם מום.
עוד נראה לתרץ דבקדשים תמימים נהי דאינם נפדים תמימים ואינם יוצאים לחולין כלל אבל אם פדאן בבהמה אחרת תפסי קדושה בתרוייהו וז"ש אי מה קדש וכו' ועל עיקר לשון רש"י נראה לתרץ דהכא כתיב וערפו שם דמשמע שם תהא קבורתה ומשמעות

הדבר הוא דוקא גופה דעגלה הוא דתקבר אבל לא ממונה והוי כאילו משמעותיה דקרא דוערפו קממעטי' מיניה שלא תהא ממונה אסורה בהנאה ובהכי הוקשה לו לרש"י בהך הקישה דילפינן איסור הנאה מהקדש דאיכא למפרך מה להקדש שכן תופס את דמיו מה שאין כן הכא וזהו שכתב ולא פרכינן אי מה קדש כלומר זה א"א דהא הכא אית לן קרא וכיון שכן הך הקישה דילפינן מיניה הנאה פריכא הוא ותירץ רש"י ז"ל לזה שאין משיבין על ההיקש ואף על גב דאיכא פירכא מענין הדמי' מ"מ לא פרכינן על הקישה ולא מידי.

עוד יש לדקדק בלשון רש"י במ"ש ולא פרכינן דע"כ לא פרכינן הכי דא"כ למאי איצטריך מעוטא לקמן למ"ד ב' כתובים הבאים כאחד מלמדים דתרי מעוטי כתיבי וכו' ולמה איצטריך מעוטא הא בעגלה ערופה הוו ג' כתובים ונראה דכונת רש"י ז"ל היא לומר דלא פרכינן ולשתוק מהנהו מעוטים א"ל כי היכי דהקדש לא חשיב קרא בהנהו תרי קרא כמו כן עגלה ערופה דיליף מקדשים לא חשיבי קרא דהא מקדשים לא מייתי כלל אלמא דאינם שוים כלל ולהכי הוקשה לו לרש"י והוצרך לתרץ: דף נז פיסקא דצפורי מצורע מנא לן תנא דבי רבי ישמעאל וכו' לפי הנראה דרבי יוחנן דצפורי מצורע משעה שחיטה לא דרי' כי הך תנא דרבי ישמעאל דאם כן הוה ליה למילף מעגלה ערופה דהוי בין מחיים בין לאחר מיתה וז"ש לקמן תנאי היא וכו' וריש לקיש דקאמר דאסורה מחיים הוי אליבא דר' ישמעאל ור' יוחנן לא מעגלה ערופה כלל ולהכי איצטריך קרא דאת זה אשר לא תאכלו וכו' לרבות את השחוטה והא דלא קאמר לרבות מחיים כשאר קרבנות הטעם לרבי יוחנן הוא דכיון דאי לא היה קרא לא הוה שמעינן מידי דאיסור השתא דכתיב קרא שדינן ליה אמלתא דאית ביה סברא טפי דהיינו לאחר שחיטה לרבי יוחנן הוא יותר סברא בשחוטה יותר מחיים דהכי פריך לריש לקיש השתא מחיים אסירא וכו' ולריש לקיש דאסורא בין מחיים בין לאחר מיתה ויליף מכפר מבפנים וכו' יש לדקדק אמאי איצטריך קרא לרבות את השחוטה בין מחיים בין לאחר מיתה נילף ממכשיר מבחוץ דהא עגל' הוי בין מחיים בין לאחר מיתה.

ונראה דאי לא הוה קרא הוה ילפי' טפי משעיר המשתלח דדוקא מחיים אסור ולא לאחר מיתה דהא לענין טרפה יליף מיניה בפ' שלוח הקן דהוי נמי מכשיר בחוץ והא דילפינן מיני' טפי מעגלה ערופה משום דבעגלה חידוש הוא שחדשה תורה שיהא אסור בין מחיים בין לאחר עריפה וטפי ילפינן מכל שאר קרבנות דעלמא להכי איצטריך קרא לרבות את השחוטה דלרבי אפילו אחר שחיטה.

ובהכי ניחא קושיא אחריתי דהוה ק' דלשתוק מוערפו דשמעי' לאחר עריפה ונילף מכפר ממכפר בחוץ דהיינו צפורי מצורע דכתיב בהו קרא בהדיא אלא דהייתי לומד משעיר המשתלח דהוי מכפר בחוץ ולאחר הריגתו מותרת בהנאה כמ"ש הרמב"ם בסוף ה' עבודת יום הכפורים ועוד דהוה דמי לשאר קרבנות דעלמא וטפי ילפינן מכל הנך מלמדים משנלמוד מצפורי מצורע לחודי' כנראה ומה שהקשו התוספות לקמן אליבא דחזקיה קמקשי' התוספות אליבא דר' יוחנן דלית ליה תנא דבי רבי ישמעאל כדפרישית ולהכי הוצרכו לתת טעם למה אסורים בהנאה.

איתיבי שחטה ונמצא טרפה וכו' פרש"י אמאי מותרת בהנאה דילמא דשעת לקיחה וכו' לשון דילמא שכתב ק' להולמו ולפי הנראה מלשון זה שמפ' כפי' התוספות ולא כן כתב ז"ל בתחילת לשונו דקאמר קס"ד דנטרפות בעת השחיטה גם לדברי התוס' שכתבו דפריך אמאי מותר שמא אחר שחיטה ולקיחה: קשה מאד להולמם דאם אחר שחיטה נטרפה קשה מאי פריך רבי יוחנן לר"ל ואי ס"ד מחיים וכו' ולדידך מי ניחא דאי אחר שחיטה נטרפה אמאי מותרת הא בהתר' נטרפה ונראה דשחוטה לאו דוקא והכונה היא דאחר שחיטה איגלאי דמשעת השחיטה נטרפה וניחא השתא דנקטי בלישנייהו שחוט קודם לקיחה ולענין הלכה קי"ל כרבי יוחנן דמשעת שחיטה וכ"כ הרמב"ם פי"א מהל' טומאת צרעת ולרבי יוחנן כפי הנראה לא ס"ל כתנא דרבי ישמעאל כפי המסקנ' דמסיק אליבא דריש לקיש תנאי הוא ותמהתי מהרמב"ם בפי' המשנה שכתב צפורי מצורע משעת שחיטה כרבי יוחנן וכתב הקיש' דרבי ישמעאל בדרך סתם וק"ל ובעגלה ערופה אסורה בין מחיים בילאחר מיתה: הרי מוקצה וכו' הוא הדין דהוה מצי למפרך משור הנסקל אלא משום דטעמא דאיסור מוקצה היא משום דנסקל הוה ליה כאילו פריך מתרווייהו: את פני השדה כו' קשה לי כיון דמשדה נפקא היכי קאמר בעל הברייתא לעיל וזה אשר לא תאכלו לרבות את המשולחת ואם נאמר דאסמכתא בעלמא הוא מדברי רש"י ז"ל נראה דא"א לומר כן שהרי אמלתי' דרב' דאמר לא אמרה תורה שלח לתקלה כתב ז"ל וקרא דאמרן לעיל לרבות את המשולחת אסמכת' בעלמא היא ואלו אמילתיה דרבי ישמעאל לא כתב רש"י ז"ל ולא מידי ונראה דכיון דשדה איצטריך לדרשא שלא יעמוד ביפו ויזרקנה וכו' כדאיתא בברייתא והך דרשא דמשולחת לא נפקא לן אלא מהא דהשדה אי לאו קרא דאשר לא תאכלו הייתי אומר דהא לא דריש כדאיתא בריש פרקין הוא ההוא לא דריש.

ומה שפי' רש"י דקרא אסמכתא נראה שכיון לתרץ מה שהקשו התוספות בחולין פרק כל הבשר דף קט"ו ד"ה לא אמרה וכו': פיסקא שער נזיר וכו' קדוש קרינן וכו' יש לדקדק

דהא דפריך לעיל לרב אשי פן תקדש פן יהיה קדש מה קדש הוא תופס וכו' אמאי לא משני פן יהיה קדש כי הכא: ונראה דא"כ ראוי היה למכתב קרא פן תוקדש או תקדש כי היכי דנדרוש פן יהיה קדוש והמשכיל במלאכת הדקדוק תברר לו זה: דף נח פיסקא וחולין שנשחטו בעזרה וכו' דע כי סוגיא זו נשאלה למהר"ן ן' חביב זלה"ה הלא היא כתובה בספרו סי' ל"ו והרואה דברי השואל יראו באמת שלא היה מבושל כל צרכו בעיון כפי מה שנראה מדקדוקיו ופירוקיו ורוב הטעיות כבר בררן הרב המשיב הנז' ולא אבאר בדבריהם אלא דבר זה שראיתי שנטה אחריו הרב הנז' והוא דאביי דתריץ מתלתא וכו' ס"ל ג"כ המה מצי' דמה שלי בשלך אסור אף שלך בשלי אסורה ולפי שטתו הוקשה לו לשתוק קרא דאל פתח אהל מועד וכו' ובאו תירוצים בדבריו ז"ל וקשה לי על דבריו ז"ל דאם כן לדעת אביי למה לי תלתא קראי חד לבעלי מומין וחד לחיה וחד לעופות דבחד קרא סגי ואע"ג דלא נשדיי אלא אבעלי מומין לבד שיש בו יותר סברא שכן מין המכשי' מ"מ חיה ועוף גם כן נלמוד ממה מצינו בשלי ושלך מאי אמרת דאיכא למפרך מה לשלי בשלך שכן עונש כרת ולכך אסור בהנאה בעלי מומין יוכיחו שאעפ"י שאין בהם כרת אסורים בהנאה אף אני אבי' חיה ועוף.

לכך נראה דאביי הדר ביה מכל האמור למעלה וז"ש אלא אמר אביי מה שלי בשלך אסור וכו' אימא שלי בשלך ענוש כרת קשה דהא קיימא לן אין מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין ואפילו כרת אין עונשין כמ"ש התוספות פרק כל הבשר דף קט"ו ד"ה מה לחמץ בפסח וכו': כלל א ונראה דמעיקרא ס"ל דהך ילפות' דמה שלי בשלך אינו כמו בנין אב אלא כעין גילוי מלתא דכיון דאמרה תורה שחוט לי בשלי ושלך בשלך סתמא דמלתא הוא שאם שינה אסור ולהכי ליכא למימר אין עונשים מן הדין וכו' דדין הוא שיהא הדבר שוה ולהכי קאמר אי מה שלי בשלך ענוש כרת וכו' אבל כשמיעט קרא דאל פתח אהל מועד דדוקא על קרבן ענוש כרת ולא על חולין שנשחטו בעזרה מעתה אין הדבר שוה וליכא למילף שלך בשלי משלי בשלך אלא מבנין אב השתא איכא למפרך מה לשלי בשלך שכן ענוש כרת: ובהכי ניחא לי תמיהה אחרת דאיכא למידק בהך דפריך מה לשלי בשלך דמה קושיא היא זאת דהא מדאיצטריך קרא דאל פתח אהל מועד למעט חולין שנשחטו בעזרה שמעינן דחולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה דאם מותרין למה לי קרא למעוטינהו מכרת דמהיכא תיתי לן כיון דאיכא למפרך מה לשלי בשלך שכן אסורין בהנאה ונראה דאי לאו קרא דאל פתח אהל מועד הייתי אומר מסברא דבין שלי בשלך בין שלך בשלי שוים בדבר בין באיסור הנאה בין באיסור כרת ואתא קרא דאל פתח אהל מועד למעט לחולין שנשחטו בעזרה מכרת והשתא נתבטל השיווי.

ותו ליכא למילף משלי בשלך איסור הנאה משום דאיכא למפרך שכן ענוש כרת. מה שלי בשלך וכו' לכאורה נראה דאין הדברים שוים דשלי בשלך כבר מעיקרא היה אסור בהנאה וצריך זריקת דמים להתירם וכיון שלא נזרקו דמם באיסורן קיימי וזה לא שייך למימר בחולין שנשחטו בעזרה ונראה שהדמיון הוא כך מה שלי בשלך נתבטל התירו בעבור שבא לרשותך שאם היה נשחט בשלי היה ניתר בזריקת דמו אף שלך בעבור שנכנס לתוך רשותי יהא אסור.

כלל ב איכא למפרך מה לשלי בשלך שכן ענוש כרת קשה בכל איסורי הנאה דמתני' יוכיחו שאע"פ שאין בהם כרת אסורים בהנאה: ונראה דבשלמא אם אותן איסורים דמתניתין היו אסורים בכניסתן לעזרה הוה עבדינן פרכא מנייהו דדמיין ממש למאי דבעי למילף אבל טעמא דהנך משום דרחמנא שדי עלייהו איסור אבל החולין שנשחטו בעזרה מנא לן דמשום שחיטתן בעזרה להוו אסורים.

מנין לרבות את החיה אין לדקדק דלשתוק קרא מהקישא דחיה לפסולי המוקדשים לענין שחיטה וכמו שכתב רש"י ז"ל מדאיצטריך קרא לרבות החיה דהא איצטריכו לכמה דברים בפ"ק דחולין ע"ש: ודע שאין נוסחת רש"י ז"ל בשמעתי' כנוסחת התוס' בדבריו ז"ל וכפי הכתוב בספרינו דברי רש"י מסכימות לכל מה שכתבו התוס' בפירושן: אתה משליך לכלב וכו' הך דרשא איתמרא בפ' כל שעה אליבא דר"מ דדריש לגר ולכותי בין בנתינה בין במכירה דאי לר' יהודה אותו איצטריך לכל איסורים שבתורה שאסורים בהנאה ובהכי ניחא: ואין לדקדק דלשתוק קרא מהנך תלתא קראי מדאיצטריך קרא דאותו דאי לאו הנך קראי הוה דרשינן לאותו כר' יהודה: ולענין הלכה צ"ע בחולין שנשחטו בעזרה אי הוו דאורייתא אי דרבנן ובה' אישות כתב הרמב"ם כל האיסורים דמתניתין ולא הזכיר חולין שנשחטו בעזרה ובפ"ב מה' גניבה כתב ז"ל אעפ"י שחולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה הואיל ואסורים מדבריהם ה"ז חייב לשלם תשלומי ד' וה' ע"כ.

הנה כתב בהדיא דחולין שנשחטו בעזרה דרבנן הוו ומפרק מרובה דף ע"ב אין הכרח לומר דהוו דרבנן דהא אמאי דקאמר ר' יוחנן ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף פריך בגמרא לימא קסבר רבי יוחנן חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא דאי ס"ד דאורייתא מכי שחיט לה פורתה אסרה אידך לאו דמרא קטבח עד דמסיק מכח קושי' זו הכי אמר רב גמדא משמיה דרבא כי קמחייב כגון ששחט מקצת סימנים בחוץ וגמרן בפנים ע"כ בגמרא והנה הך מסקנא אתא לקיומי דחולין שנשחטו בעזרה הוו דאורייתא באופן שאין מפרק מרובה הכרח דהוו דרבנן כלל ואדרבא משם משמע דהוו דאורייתא.

גם בשמעתין דהכא הכי משמע דפריך אלמא חולין שנשחטו בעזרה לר"ש לאו דאורייתא משמע דלרבנן פשיטא דהוו דאורייתא ולפי המסקנא דמוקי מלתא דרבי שמעון כגון שנשחטה ונמצאת טרפה נראה דבשאר חולין שנשחטו בעזרה הוו דאורייתא אפילו לרבי שמעון: ונראה לתרץ דהרמב"ם ז"ל מפ' פרושה דשמעתין על דרך שפרשה הריטב"א ז"ל מכח ההיא קושיא שהקשו התוספות דבשמעתין משמע דבאיסורא דרבנן תופסים קדושין ובפרק כל שעה אמרינן דהמקדש משש שעות ולמעלה אפילו בחטי דקרדונייתא אינן אסורין אלא מדרבנן אין חוששי' לקדושין ובתוס' תירצו כפי דרכם והריטב"א ז"ל כתב דיש מי שפי' דה"ק חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא אלא דרבנן וכי אסרו רבנן באכילה אבל בהנאה לא אסרו ולפיכך מקודשת ואקשי' עליה מדקתני באידך מתני' ישרפו אלמא אסירי בהנאה דאי לא ימכרו לכנענים מבעי' ליה ע"ש ולפי פי' זה אפשר לומר דחכמים נמי ס"ל דהוו דרבנן וסבירא להו דכי היכי דאסרום באכילה אסרום בהנאה ג"כ ור"ש פליג עלייהו ואמר דדוקא באכילה אסרום ולא בהנאה וניחא גם כן מתני' דתמורה דף ל"ג דחולין שנשחטו בעזרה נקברין משמע דהוו מדרבנן דלא מחמרי' כולי האי וכן פסק הרמב"ם סוף פ' הלכות פסולי המוקדשים איברא דמשם אין כל כך ראיה דאפשר לומר דרבנן לא גזרו אטו קדשים פסולין אפי' להוו חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא מ"מ שיטת שמעתין יש מקום לפרשה דחולין שנשחטו בעזרה הוו דרבנן כ"כ הרמב"ם עצמו בפי' המשנה בפ' מרובה.

גם בהלכות שחיטה פ"כ כתב ז"ל וכל השוחט חולין בעזרה וכו' מכין אותו מכת מרדות. וקשה דמדבריו ז"ל נראה שסותר דברי עצמו שהרי כתב בהלכות מאכלות אסורות פ"ח ז"ל כל מקום שנא' בתורה לא יאכל לא תאכל לא תאכלו א' איסור אכילה וא' איסור הנאה משמע עד שיפרוט הכתוב כדרך שפרט בנבילה שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה ע"כ וזאת היא סברת ר"מ בפ' כל שעה דף כ"א אבל רבי יהודה ס"ל דברים ככתבן לגר במתנה ולגוי במכירה ופריך בפרק כל שעה בשלמא לר"מ דאמר אחד גר וא' עובד כוכבי' בין במכירה בין בנתינה מדאיצטרך קרא למשרי נבילה בהנאה אבל אסורים שבתורה בין באכילה בין בהנאה אלא לרבי יהודה דאמר לדברים ככתבן הוא דאתא אבל איסורין שבתורה מנאליה נפקא ליה מלכלב תשליכון אותו אותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב כל איסורין שבתורה ור"מ אותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב חולין שנשחטו בעזרה ואידך חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא עכ"ל משמע דלר"מ איצטריך קרא דאותו לחולין שנשחטו בעזרה וכדאסיקנא בשמעתין נמצאו דבריו סותרות זו את זו.

גם בפי' המשנה בפרקין נראה דסבירא ליה דהוו דאורייתא שהרי הביא הכתוב דלכלב תשליכון אותו כדאיתא בשמעתין וראיתי אל הרב מוהרי"ק בפ' שני מהלכות שחיטה שתמה על דברי הרמב"ם איך כתב שהוא מדרבנן הפך מאי דאסיקנא בהאיש מקדש ועוד שהוא ז"ל פסק בפ"ד מהלכות אישות שהמקדש באיסורי הנאה אינה מקודשת ולא חילק בין שאר איסורי הנאה לחולין שנשחטו בעזרה ומאחר שכתב כאן שחולין שנשחטו בעזרה אסורין בהנאה אפשר אם קדש בהם אינה מקודשת ומדמשמע מדבריו כאן דלא מתסר אלא מדרבנן אם קדש בהם (אינה) מקודשת ע"כ תמיהתו ז"ל ודבריו ז"ל אינם מובנים אצלי דבהדי' כתב בהלכות אישות פ"ה דהמקדש באיסורי הנאה אפילו היה אסור מדבריהם אינה מקודשת ואולי כונתו ז"ל דלא כתב הרמב"ם דבאיסור הנאה מדבריהם אינה מקודשת אלא בחמץ בפסח דאיכא מיהא שעות דאורייתא וכמו שכתבו התוס' וכ"כ הוא עצמו בפירושו לאה"ע סימן כ"ח ולפ"ז מ"ש כאן בפי' להרמב"ם בהלכות שחיטה בסוף דבריו באו' ומדמשמע כאן דלא מתסר אלא דרבנן אם קדש בהם אינה מקודשת נפל טעות בספרים או שדבריו בלשון תמיהה הם.

איך שיהיה נראה דמהלכות אישות אין שום תמיהה על דברי הרמב"ם ז"ל והרב הנז' תירץ לקושייתו ז"ל וי"ל דלעולם אימא לך דחולין שנשחטו בעזרה מתסרי מדאורייתא וזהו שכתב ודברים אלו דברי קבלה הם דהיינו שנאמר מסיני ומ"ש שאינו ענוש אלא מכות מרדות היינו מפני שלא נאמרו בהם לאו עכ"ל ולפי דבריו ז"ל מאי דאמרינן בפ' מרובה נימא קסבר רבי יוחנן חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא דאי ס"ד דאורייתא וכו' לאו דמר' קטבח פירושו הוי דלא הוי הלכה למשה מסיני אלא מדרבנן ולכך כתב בה' גניבה דחייב לשלם תשלומי ד' וה' לפי שאיסורו מדבריהם והיא ממש הפך מה שכתב ה' מוהרי"ק זלה"ה באופן שדברי הרמב"ם בעיני תמוהים מאד מעיד אני על עצמי שלא ירדתי לסוף דעתו: ב ב אלמא חולין שנשחטו בעזרה לר"ש לאו דאורייתא פרש"י איסורו לאו דאורייתא לא איסור שחיטה ולא איסור הנאתו רש"י ז"ל הוכרח לפרש כן משום מאי דפריך בגמרא מדר"ש אר"ש אבל לתלמודא קשה מאי פריך נימא דר"ש ס"ל דאינם אסורים אלא באכילה אבל בהנאה מותרים ומשום הכי האשה מקודשת ונראה דלא מצינו האי סברא ולאפושי מחלוקת לא מפשינן.

ואידך דע כי מרהיטת שמעתין נראה דלפי המסקנא לד"ה חולין שנשחטו בעזרה הוי דאורייתא ויל"ד על מ"ש רש"י ז"ל בפ' מרובה דפריך בגמרא לימא קסבר ר' יוחנן וכו' ז"ל פלוגתא היא במסכת קדושין אי דאורייתא הוא אי דרבנן ע"כ דהא לא מצינו פלוגתא לפי המסקנא בזה כלל ודוחק לומר דפריך לפי סברת המקשה דהביא ומה מאד מתקו

לי דברי התוס' שם ודברי רש"י צ"ע: דף נח פיסקא מכרן וקדש בדמיהן מקודשת מ"ל וכו' מדקאמר מ"ל נראה דהסברא מבחוץ היא דמכרן וקדש בדמיהן לא תהא מקודשת ולהכי בעי מ"ל ומשני מדגלי רחמנא בע"ג וכו' מכלל דבעלמא דמים מותרים.
וקשה דא"כ מאי פריך ונילף מינה דהא להכי לא איצטריך ע"ג דלשתוק מיניה וממילא ידעינן דבכל איסורי הנאה לא תפסי דמייהו ומכח קושיא זו כתב בתוספי הרא"ש ז"ל דהך סוגיא אתי' כמ"ד חליפי חליפים אסורים בע"ג והשתא פריך שפיר ונילף מינה דאי לאו נהי דמסתברא לומר דחליפי אסורי הנאה אסורים חליפי חליפין לא מסתברא למימר עכ"ל הסכים דעתו ז"ל דסוגיא זו אתיא כמ"ד חליפי חליפין אסורין.
ותמיה לי דהא בע"ג פ' ר' ישמעאל אסיקנא דמאן דס"ל חליפי חליפין אסורים ס"ל דב' כתובים הבאים כא' מלמדים ואיצטריך הו' למעט שאר איסורים דעלמ' דכיון דסוגיין אזלא אליביה היכי קאמר בגמ' הקושיא דונילף מינה משום דהוי ע"ג ושביעית בכה"כ ואין מלמדים דהא איהו ס"ל דמלמדים.
גם מרהיטת התוס' משמע דסוגיא זו אפשר לפרשה לדברי הכל דהא הקשו היכי הוו ב' כתובים בין למ"ד חליפי חליפין אסורים ובין למאן דאמר מותרים והדברים מצד עצמן תמוהים בסוגיא שהביא בתחלה דרשת והיית חרם כמוהו כל מה שאתה מהיה ממנו הרי הוא כמוהו משמע דאזלא כמ"ד חליפי חליפים אסורים ותירץ אליביה דע"ג ושביעית הוו בכה"כ ואין מלמדים.
עוד קשה מאי בעי מנלן וכו' נילף בבנין אב משער נזיר דדרשינן לעיל דאסור בהנאה מדכתיב קדוש יהיה ופריך אי מה קדש תופס את דמיו וכו' ומשני מי כתיב קדש קדש קרינן ופרש"י דהכי קרינן קדוש למעוטי דמיו לכך נראה שכל עיקר הכונה היא למאי דבעי לקמן ונילף מינה (וה"ק מנלן אי מדגלי רחמנא בע"ג וכו' ונילף מינה דטפי אית לן למילף מע"ג לחומרא משער נזיר לקולא עיקר סוגיין דהכא תליא בחליפי חליפין אי אסורים אי מותרים אלא בחליפין הראשונים דהוו אסורין לד"ה בע"ג דהא אפי' למ"ד חליפי חליפין מותרים וחליפין לחודייהו ס"ל דאסור ודריש והיית חרם כמוהו דהויה ראשונה שמהוה ממנה שהיא כמוהו ולפ"ז ל"ג בתחלת הסוגי' כל מה שאתה מהוה ממנה דהך דרשא הוא למ"ד חליפי חליפין אסורי' ומתני' דמכרן וקדש בדמיהן היא בחליפין הראשונים.
ומה מתוק מדבש דברי רש"י ז"ל באומרו מנלן דלא תפשי דמייהו מה שאתה מהיה גרסי' וק"ל. ולפ"ז קאמר בגמ' שפי' דהוי ע"ג ושביעית בכה"כ ואין מלמדים ולפי המסקנא למ"ד מלמדים דקאמר מעוטי כתיבי כתיב הכא כי חרם הוא וכו' ודאי ההוא מעוטא

לא קיימא אלא למ"ד חליפי חליפין אסורים והתוס' שהקשו היכי הוו בכה"כ בין למ"ד חליפי חליפין אסורים בין למ"ד מותרים היינו משום דדברי הכל הוו הנך בכה"כ וכמו שאפרש בדברי התוס' בס"ד.

ונילף מינה קשה דאיכא למפרך מה לע"ג שכן ענוש כרת ולכך תופס דמייהו ונרא' דאיכ' למימר שביעית יוכיח דאע"פ שאין ענוש כרת תופס את דמיו והמתרץ חידש לו דע"ג ושביעית הוי בכה"כ פי' דאיכא קרא מיותר דשוינהו להנך בכה"כ כמו שכתבו התוס' ז"ל אתירוצם. אי מה קדש וכו' ת"ל תהיה ק' לשתוק קרא מקדש וע"כ ידעינן דשביעית תפסי דמייהו מדאיצטריך תהיה לומר דבהווייתו יהא דלמאי איצטריך אי מע"ג איכא למפרך שכן אסור בהנאה.

ונראה דאי לאו קדש ה"א נהי דתפסי דמייהו אבל כל הפירות שנעשו בקדושת שביעית לעולם אסורים ואפי' פרי פירות להכי כתב קדש לומר שהפירות יצאו לחולין ומתהיה דרשינן דבהווייתו תהא הא כיצד אחרון אחרון נתפס ופרי עצמו אסור, מיעוטי כתיבי כתיב הכא כי חרם הוא גרסי' וכמו שכתב הריטב"א ז"ל.

וקשה למה לן תרי מעוטי בחד סגי למעט בעלמא וכן ראיתי שהקשו התוס' בענין כיוצא בזה בס"פ כל הבשר גבי ושמו הערופה ונ"ל דתרוייהו צריכי דאי לא הוה כתיב אלא יובל היא לא הוה ממעטינן אלא שלא יהא דומי' דשביעית שאחרון אחרון נתפס והוה ילפינן מע"ג ובמעוטא דע"ג ג"כ לא סגי דנהי דממעטי' שאר איסורי הנאה שלא יהיו דומי' לע"ג אבל יהיו דומי' לשביעית להכי צריכי תרוייהו ואכתי איכא למידק נימא דמאי דמעטינהו קר' היינו שלא יהיו דומי' דשביע' דאחרון אחרון נתפס ולא דומיא דע"ג דאפי' חליפי חליפין אסורין אבל בחליפים הראשונים לעולם דיהיו אסורים.

ונראה דכיון דלא מצינו למילף מע"ז כל מאי דאית בה טפי ילפינן משער נזיר דמותרים דמייהו ומקיימי' מעוטא דהוא לגמרי דדוקא בע"ג אסור בין חליפין ראשונים בין חליפי חליפין הא בעלמא מותר הכל. תוס' וב' כתובים וכו' וי"ל מ"מ נכתוב שביעית וכו' אין לדקדק כיון דשביעית אין בו איסור כרת איכא למימר דון מינה ומינה ולא יהיו בדמים איסור כרת שהרי הסכים הר"ש בס' כריתות לשון למודים שער ג' דלענין הלכה קי"ל כמ"ד דון מינה ואוקי באתר' וכן נ"ל דהכי קי"ל בפרק שבועות העדות ע"ש.

עוד כתבו וי"ל מדכתיב והיית חרם כמוהו וכו' דליכא למימר דאיצטריך לגופיה לאשמועינן דחליפי חליפין מותרים דהא ידעינן מדכתיב כמוהו כנראה מדבריהם למ"ד חליפי חליפין מותרים נפקא ליה מדכתיב כמוהו וקשה דהא בפרק ר' ישמעאל נפקא ליה מדכתיב הוא ולא חליפי חליפין ונראה דהתם אמרינן דמ"ד מותרים ס"ל דשני

כתובים הבאים כאחד אין מלמדים ולדידיה ע"כ צריך לתת טעם היכי הוו ב' כתובים כמו שהקשו התוס' וצריכים אנו לתרץ מהך יתורא שתירצו התוס' ולדידיה מיותר כמוהו ומיתורא דהוא שמעינן תרוייהו שמעינן דשני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים ושמעינן דחליפי חליפין מותרים ולהכי צריכי תרוייהו: והתוס' דנקטי במלתייהו יתורא דכמוהו סמכי אייתורא דהוא דהוא כדאית' פ"ר ישמעאל: עוד דהתוס' הקשו בתחלת דבריהם בין למ"ד חליפי חליפין אסורין בין למ"ד מותרים ולפי תירוצם נראה דלא תירצו אלא למ"ד מותרים ותירוץ לזה מצאתיהו בתוספי הרא"שדמייחודא דכמוהו ידעינן דהוי' ב' כתובים כיון דמוהיית חרם משמע אפילו חליפי חליפין אסורין וכמוהו לא איצטריך למכתב לחליפין ראשונים הלכך אתא למימר דע"ג ושביעית סגי בכה"כ: עוד יש להקשות לפי תירוץ התוס' מאי פריך בגמרא אלא למ"ד מלמדים מאי איכא למימר כיון דאיצטריך מעוטא דכמוהו לשוינהו לע"ג ושביעית בכה"כ ע"כ אתא למימר דלא נילף מינייהו דאי לא למאי טרח רחמנא וסתבי' לישווי להנך ב' כתובים הבאים כאחד ובדוחק נראה דלא גרע הך יתורא מב' כתובים דעלמא דס"ל דמלמדים ומחד מלמד הוה סגי לן וע"כ המלמד השני כתביה רחמנא בכדי וכדאמרינן בעלמא סגיא וכתב לה קרא וה"ה נמי בהך יתורא דאמרינן דטרח רחמנא וכתביה וצ"ע: סליק פרק האיש מקדש פרק האומר דף נז ע"ב האומר וכו' בת ישראל לכהן תאכל בתרומה וכו' ולא קתני בת כהן לישראל לא תאכל משום דממילא שמע מינה: אבל בסיפא איצטריך לאשמועינן דבת כהן לישראל לא תאכל דלא נימא דלא הוו קדושין ותאכל בתרומה בית אביה.

תוס', האומר וכו' וא"ת מה חידוש יש כאן וכו' כונתם ז"ל משום דהתנא לא נחית לאשמועינן דין רמאי לחודיה דא"כ הוה ליה למתני בהדיא אלא תרתי קאמר דין רמאי דזה נלמד ברמז מדקתני הלך וכו' ועוד דין הקדושין דקתני מקודשת לשני ובזה הוא דקמקשו התוספות פשיטא ומ"ש התוס' ובתוך כך אמר לה הרי את מקודשת וכו' פי' ואמר לי וכך כתוב במקצת נוסחאות וכדברי הרא"ש ז"ל.

גמ' ותנא דידן הלך נמי וכו' ותימה דהא במתניתין פרק האיש מקדש באו' לשלוחו לשלוחו צא וקדש לי אשה פלונית קתני והלך וכו' ולא הוי הלך ברמאות ונראה דהתם הוי באומר לשלוחו דהתם שייך למימר הלך בשליחותו אבל הכא לא הוי אלא באומר לחבירו דלא עשאו שליח הלכה לא הוה ליה למימר הלך אלא וקדשה דלא שייך למימר הלך בשליחו>ו כיון דלא עשאו שליח הלכך הלך דקתני הלך ברמאות הוא דקאמר.

א"נ דהתם שייך לומר הלך לפי שיש בענין השליחות שנוי' מקומו ולזה שייך הלך או לשליחותו או לשנות את השליחות: אבל שלוחו דטרח אימא מראה מקום הוא לו וקשה

דהא אמרינן בהאיש מקדש דההיא מתני' מתניה גבי גיטין כה"ג ועביד צריכות וכיון שכן היכי שייך למימר דבשלוחו דטרח אימא מראה מקום הוא לו קמ"ל וכיון שכן היכא קאמר שלוחו הוא דהוי רמאי דסמכא דעתי' וכו' דהא אין הענין תלוי בזה אלא במציאות אחר והוא דבהאי אתרא רחמי לי' וכו' ונראה דכיון דהיכא דמראה מקום כגון שאמר לה הרי היא במקום פ' אין לפקפק א"כ בחבירו דלא סמכה דעתיה אימור מראה מקום הוא לו וכאלו אמר לו בפי' הרי היא קמ"ל דלא אלא נאמר טעמא דבהאי אתרא מרחמו לי וכו': דף נט רבין חסידא וכו' והתניא מה שעשו עשוי וכו' בכאן לא פריך מעני המהפך בחררה כדפריך לקמן ולקמן לא פריך ממתני' דנהג בו מנהג רמאות ולענין הדין נ"ל דלא שייך דין עני המהפך ובחררה אלא במהפך ממש וחוזר אחריה וכמו רב גידל אבל במי שהוא בביתו ועושה שליח לחדש לא שייך זה כלל ולהכי פריך מרמאי דלא שייך בו אלא רמאי:

תוס' עני המהפך וק' מהא דתניא בשנים אוחזים וכו' ויל"ד לעולם דהיא שלו אבל רמאי מיהא איקרי ונראה שבעבור זה כתבו עוד התוס' ממי שלקט מקצת פאה דקתני מעבירים אותו לכתחילה משמע דלא מקרי רמאי וראיתי בתשובה להרב המובהק כמוהר"ר דוד ן' נחמיאש נר"ו נתעורר בזה ימצא המעיין תשובתו בתשובת הרב מוהרש"ך זלה"ה יע"ש עוד כתבו ומיהו ק' בפרק לא יחפור וכו' וק' דהא התם יהבי טעמא שאני דגים בדיהבו סירא ונראה דס"ל כפי' ר"י דעדיין לא נכנס במצודתו של זה אלא שזה עתיד שילכדנו וטרחא שהשליך המצודה אינה כ"כ ומשו"ה דמ' להההיא דהפקר דאמרינן דלא מקרי רשע אפילו טרח בה הראשון ומשו"ה מקשו ו חם והא דיהיב טעמא התם דשאני דגים דיהבי סירא וכו' לא מהני הך טעמא אלא לחלק בין ההיא דדגים למלתא דרב הונא' דבר מבואה אבר מבואה מצי מעכב וכ' ולגבי הך מלתא קאמר שאני דגים אבל לא מהני ההוא טעמא לחלק הכא ומתרצים התוס' דיש לחלק דהתם היזורה לא מטתי אבל ר"מ מחלק דהתם הוי דרמת וכו' וה"ל כאלו ממש נכנס ברשותו ואפ"ה כתב ר"מ דיכול' לומר לן במק"א משום דאי לא היה אפשר לזה שימצא בספק במק"א לא מהני הדג מה שהם במצודה כל עוד שלא ידע בבירור שנכנס בתוך המצודה ור"ל דלשון מן הדג נראה שהוא דג ידוע גדל באותו המקום שבא שמה וז"ש בה"א הידיעו ואפשר שבמקום אחר לא ימצאנו ולכך הוצרך אביו של ר"ח לומר שבא ע"י דג מת שאל"כ לא היה נמצא אותו הדג באותו המקום ובזה ניחא לי דכיון דעיקר החילוק שיש בין שכירות להפקר הוא' משום דבהפקר לא יכול לומר שימצא אחרת א"כ מאי פריך מפרק לא יחפור במרחיקין מן הדג וכו' ואע"פ שהוא הפקר ומאי קושיא הא התם שייך לומר שילך למקום אחר וימצא

דגים בים הנהר יחרב ויבש כנ"ל: ומה שתירצו התוס' דהתם הוא מפני שיורד לאומנות וכו' הטעם הוא דאע"ג דהוי הפקר כיון שאומנותו בכך הוי כאילו זכה בו ומשום פסיק לחיותיה נגעו בה: ונסתפקתי בדבר ר"י ז"ל ומכאן נראה למהר"י שאסור למלמד להשכיר עצמו וכו' שיש לו מלמד אחר בביתו וכו' שנראה שצריך שיהיה המלמד בביתו ולמה צריך שיהיה בביתו כיון דאמרינן דכל דטרח בה הראשון מהני אע"ג דעדיין לא הקנה אותה בקנין א"כ אפילו שהמלמד עדיין לא ישב בביתו כל דטרח ופסק עמו הדמים מהני ושוב אין צריך יותר ואי קאמר אסור לעכובא לו' שמעכבין אותו לגמרי שלא יעשה מלבד שנקרא רשע א"כ היכא קאמר ומכאן נראה לר"י שאסור למלמד וכו' דזה' אינו נשמע מכאן דמכאן לא נלמוד אלא דנקרא רשע ואולי למ"ד דכיון דבמהפך לחודיה נקרא רשע כשישב בביתו נקטי' דהוי אסור לגמרי עוד' למד ר"י וכתב ז"ל אבל אם שכר בעל הבית מלמד אחר יכול ב"ה אחר לשכרו כפי הנראה דין זה ק' דכיון שב"ה הראשון שכרו א"כ למה יכול ב"ס אחר לשכרו דכפי הנראה מדבריו שהבעל הבית הראשון שכרו לגמרי ונראה דאיירי כשפסק עמו דמים ולא גמר עדיין שכירותו שעדיין לא הוליכו לביתו ולא עשו תחילת קנין זה נ"ל הכרח גדול בדבריו ונלמוד מדבריו דדוקא בב"ה הוא דיכול לומר כמדומה לי שזה ילמוד יפה אבל במלמד אינו יכול לומר זה התלמיד הוא הגון יותר ולומד ומקבל יותר.

והרוצה להרחיב עוד דעתו בדינים אלו יעיין בדברי הטור ח"מ סי' רל"ז ובמה שכתבתי עליו ע"ש: פיסקא וכן האומר וכו' לא בא אחר וקדשה בתוך ל' יום מהו לכאורה נראה כי שאלה זאת היא שאלה בטלה דע"כ אית לן למימר דאם לא בא אחר וקדשה בתוך ל' שמקודשת לראשון לאחר ל' יום דאל"כ למה התני' לקח בלשונו בא אחר וקדשה בתוך ל' לישמעי' אפילו בא וקדשה אחר ל' מקודשת לשני דקדושי ראשן לא חלו ונראה דאפשר דנקט מתניתין בתוך ל' משום סיפא דמעכשיו ולאחר ל' דע"כ לא יתכן אלא שהאחר קדשה בתוך הל' א"כ אפשר דכוונת השאלה היא אם אחר ל' הויא מקודשת בודאי או בספק וכה"ג צריך לתרץ ג"כ מאי דבעי לקמן לא בא אחר וכו' וחזרה בה מהו ולא פשיט ליה מדנקט התנא בא אחר משמע דוקא בא אחר אבל חזרה היא לא דע"כ בסיפא צריכא למתני בא אחר ועוד דאפשר דחזרה בה תהיה מקודשת בספק וק"ל: הני בתורת קדושין יהבינהו ניהלי' וכו' והך טעמא לא סגי לאומר' גבי פקדון דנהי דיהיב ליה ניהליה בתורת קדושין אבל סוף סוף כיון דאכתי לא חלו בה עד יגיע זמן ל' יום הדין נותן שתהיה בה פרוטה לבסוף דומי' דפקדון דבעינן דישתייר בו ש"פ לכך הוצרך בעל התלמוד לומר דלא דמי כלל לפקדון דהתם ברשות דמר' קמתא כלה: לא בא אחר וכא ראיתי בדברי

הרא"י שדקדק בזה דה"ה דמצי למבעי היכא דחזר הוא ונתן עוד טעם בדבר וכתב ז"ל ועוד דריש' לקיש הוה מודה ביה דדוקא באשה קאמר משום דנתינת מעות לידה חשוב כמעשה להאי לישנא עכ"ל.

ודבריו תמוהים דהך דחשוב נתינת מעות כמעשה היינו לתירוצ' דגמרא דתירץ אהך דפריך ליה מתרומה אבל המקשה אכתי לא הוה מחלק בזה ולא מידי ולדידיה תקשי ליה למעיין אמאי לא בעי ג"כ היכא דחזר הוא ושמא המקשה כולי האי הוה קשיא ליה אלא דפריך ליה קושיא אלימתא מהיא מתני' דתרומה ואכתי ק' כיון דנתינתו לא מקרי מעשה אלא דוקא קבלת האשה מאי האי דפריך ממתניתין דהשולח גט וכו' דהתם הבעל הוא הנותן והמדבר ובכי האי גונא אפילו ריש לקיש מודה דדיבור מקרי ואתי דיבורומבטל דיבור.

ונראה שהרא"ש ז"ל כתב כן לפי המסקנא בתר דפרי' מההי' דהשולח גט וכו' ודעת המקשה היא שמה שתירץ שאני נתינת טעות ליד אשם דכמעשה דמי היינו פועל הנתינה שנותן הבעל המעות בידה וזהו המעשה ולהכי פריך מהשולח אבל בתר דפריך כל כמה דלא מטא גיטא לידה וכו' לפ"ז צ"ל שאין נתינת הקדושין לידה חשיב מעשה אלא מעשה שהיא מתקדשת מקרי מעשה ולכך אם חזר הוא פשיטא דאתי דיבור ומבטל דיבור ואין לספק אלא בה ולרבי יוחנן ה"ה דאתי דיבור ומבטל דיבור והכריח זה הרא"ש עם סברת ריש לקיש לפי המסקנא להך לישנא כנ"ל.

ולענין הלכה לית לן לספק מידי בהך דינא כיון דקי"ל כרבי יוחנן דאתי דיבור ומבטל דיבור אפי' בדידה כל שכן בדידיה. והיכא דבא אחר וקדשה בתוך שלשים ומת השני או גרש באנו למחלוקת הרמב"ן והרשב"א הביא הר"ן ז"ל דבריהם בארוכה ודעת הרשב"א ז"ל דנתבטלו קדושי ראשון בראיות ואחד מהם מדאמרי' ביבמות כיצד היא ממאנת וכ' ועם שבאמת הר"ן ז"ל דחה הראיה נראה עוד שיש בזה מן הדחייה בטוב טעם ודעת דשאני התם שהקדושין הם מדרבנן דכיון שהיתה קטנה אין קדושי אמה ואחיה קדושין מה שאין כן בקדשה ראשון קדושי דאורייתא דאפשר שלא נתבטלו.

איתיבי ריש לקיש לרבי יוחנן וכו' כל הכלים וכו' ק' ולריש לקיש מי ניחא עיין בהריטב"א ז"ל ונ"ל דכיון דלריש לקיש לא אתי דיבור ומבטל דיבור שיש בו מעשה אם כן נחתינן הכא דרגא ואמרינן דכיון דהתורה קראה מעשה משום הכי אינו מבטל ואף על פי שהוא מעשה גרוע אלא לרבי יוחנן דאפילו במקום שיש בו מעשה אמר אתי דיבור ומבטל דיבור דטומאה נמי היה ראוי לומר אתי דיבור ומבטל דיבור ומשני שאני טומאה וכו' וכיון דגלי קרא הוה ליה כאילו קרא כתוב בהדי' דלהוי מעשה גמור ולא יהיה מבטל

ליה רב זביד מתני לה אהא וכו' וכן האומר לשלוחו וכו' משנה היא בי' יוחסין ורישא דמתניתין מי שנתן רשות לשלוחו לקדש את בתו והלך הוא וקדשה וכו' ויש לשאול למה לא קבע רב זביד מלתיה אהך רישא דהתם.

כגון שקדם בעל הבית ותרם את פריו וכו' והא דלא משני הכי לעיל משום דנראה לו דוחק: דף נט פיסקא מקודשת לשני וכו' קדושי שני במאי פקעי יל"ד אמאי לא פריך היכי קאמר גמרי קדושי ראשון כנראה שהתחילו מתחילה וזה אינו דהא אין הקדושין חלין עד לאחר ל' יום ונראה דלשון גמרי בכאן ר"ל שגומרים בה שנעשית אשת איש גמורה ובפלוגתא וכו' לכאורה מצינן לדחויי ולומר דרב אתי אפילו כרבי ושמואל כרבנן ועם הבחינות דקאמר בסמוך אין גט לאחר מיתה וטעמא דבקדושין לקרובה קאתי וכו' אלא דכיון תלמוד' לענין ההלכה דבקדושין הלכה כרב דהוי איסורי ובגרושין הלכתא כרבנן ומכוין תלמודא לומר רב כרבנן ושמואל כרבי לענין ההלכה: דף ס ולטעמיה דרב וכו' ה"ה אם באו א' וב' וג' וכולן אמרו מעכשיו ולאחר ל' דמראשון צריכה גט ולא מן האמצעי ולא מן השלישי וה"ל לאביי לאשמועינן הך חידושה ממלתה דרב אלא דאשמעינן מציאות דמן הראשון והאחרון צריכה גט ולא מן האמצעי עולא אמר ר' יוחנן אפילו מאה תופסים בה ראיתי להריטב"א ז"ל שפרשה בתוך ל' ופי' טעמא משום דכל חד מנייהו רווחא שבק שיהיו קדושין של אחרים תופסין בה תוך זמנה וכו' ומדברי הר"ן נראה דאפילו בא אחר וקדשה לאחר ארבעים תופסים בה משום דרווחא שבק לחבריה כל שלא חלו קדושי הראשון לגמרי ולא ראיתי מי שיכתוב בזה מחלוקת ואני דקדקתי הדברים לע"ד והרשב"א בתשובה סימן תש"ז הסכים לדברי הר"ן ע"ש.

הכא נמי אם אתה אומר חולצת ומתייבמת וכו' קשה שאם אני אומר שלא תחלוץ תשאר בעגון ואין ראוי לעשות כן משום גזירה אבל במהיום אם מתי אי אמרינן שלא תחלוץ תשאר בדינה שהיא מותרת לגמרי ואפ' דה"ק הכי נמי וכו' וכיון דזה א"א א"כ לא גזרינן הא אטו הא ולמה אמרת אם אתה אומר חולצת וכו' ולענין הלכה פסקו הפוסקים כרב והרמב"ם הביא לישנא דרבי יוחנן וכפי מה שפירש ה"ה ז"ל שדעתו לפסוק כב"ע משום חומרא ואף על גב דלרבי יוחנן נמי איכא חומרא וצריכה גט מכולן נראה דאיכא חומר' לרבוטפי מרבי יוחנן כגון אם קדש' בשטר דלר' יוחנן צריך שיהיה השטר קיים לאחר ל' אבל לרב כיון דמספק' ליה אי תנאה הוי או חזרה נראה דאף לא יהיה קיים תהיה ספק מקודשת דאפשר דתנאה הוי ומדברי הרשב"א ז"ל בתשו' סימן תש"ז נראה עוד דין אחר שיש בין רב לרבי יוחנן באופן שהוכחנו דאי פסקינן כרב פסקינן בכל החומרות אבל אי פסקינן כרבי יוחנן פסקינן לקול' וזהו שהרי"ף הביא ממרא דרב ופסק כוותיה ולא

הביא אוקימת' דאביי כדי להחמיר והר"ש כתב שר"ח פסק כרי' יוחנן והרב מוהרי"ק בטור אה"ע תמה על הרא"ש ז"ל מה חילוק יש בין הרי"ף ור"ח ובמה שכתבתי א"ש.
ודע שהרב הנזכר כתב בכסף משנה שהרמב"ם פסק כרבי יוחנן וס"ל דטעמא דר' יוחנן משום דמספקא ליה וכו' והא דפריך בגמ' וכו' היינו דוקא לרב משרשיא דאמר הך טעמא לרבי יוחנן דלדידן לא הוי הך טעמא ולכאורה יש לתמוה היכן מצינו טעם אחר בדברי רבי יוחנן ועיין במה שאכתוב בסוף סוגיא זו טעם מדברי רש"י ז"ל בשמעתא דרבי זירא כי סליק להתם.
מתניתין האומר לאשה הרי את וכו' תוספות איכא בינייהו וכו' והא ליתא דהא אפי' לרב יהודה נמי צריכה גט מספק וכו' נראה דמפרק מי שאחזו אין הכרח כלל והתם הובאה סוגייא זו כדמותה ונראה דראייתם הוא מדבריהם ז"ל שכתבו כן התם בסוגיא והכריחו הדבר ע"ש ולפי דבריהם נראה דגם בקדושין אליבא דרב יהודה הכי הוי דהויא ספק מקודשת מהשני ולכך עביד בגמרא צריכותא בין קדושין לגרושין וק"ל.
עוד כתבו ולעיל לא מצי לשנויי וכו' יל"ד דהוה מצי לשנויי הכי בקדושי שטר דלא שייך אפי' נתאכלו וכו' דהתם איכא פלוגתא בין רב הונא לרב יהודה דלרב הונא מקודשת אפילו נאבד השטר ולרב יהודה אינה מקודשת. ונראה דניחא ליה למימר נפקותא בין אשטר בין אממון אמר רבי זירא וכו' כי סלקי להתם וכו' וקאמר משמע דרבי יוחנן הכל מודים וכו' לא נחלקו וכו' פרש"י כלומר לא מספקא להו לרבנן אי תנאה אי חזרה אלא במהיום ולאחר מיתה וקשה דהא רבי יוחנן לא הוי טעמיה משום דמספקא ליה אי תנאה אי חזרה אלא משום גזירה דמהיום אם מתי וכו' ותתייבם ואין בכך כלום כדאסיק לעיל ואי הוה מספקא אי תנאה אי חזרה אינה יכולה להתייבם ואפשר שדעת רש"י דרב משרשיא הוא דקאמר ההי' טעמא ולשיטתו קמתריץ תלמודא אבל דעת המקשה היתה דטעמא דרבי יוחנן משום דמספק' ליה אי תנאה אי חזרה ואפשר דלזה תנאה ולזה חזרה ולכך צריכה גט מכולן וכ"כ הרב מוהרי"ק בפירושו על דברי הרמב"ם ולשון זה דרש"י ז"ל מסייע לו: דף ס' עמוד ב' פיסקא ע"מ שיש לי ר' זוז וכו' וניחוש שמא יש לו וכו' המוסכם מן הסוגיא דהיכא דאין עדים בדבר הוו קדושי ספק ואם אמר ע"מ שיש לי ביד פ' כתבו הפוסקים שאפי' יאמר אותו פ' שאין לו בידו הוי ספק מקודשת אבל אם אמר ע"מ שיאמר פ' כתב הטור שאם אמר אותו פ' מקודשת ואם לאו אינה מקודשת והיא תוספתא מפורשת ויש לספק אי צריך שיאמר אין לו בידי או דילמא אפילו שתק לא מהני כיון דתלוי באמירתו ונראה דכל שלא אמר שיש לו בידו אינה מקודשת ואכתי יש להסתפק ולומר אמאי אינה מקודשת בספק ומ"ש ממקדש לאשה ע"מ שיאמר אביו אין

שכתב הטור בשם הרמ"ה דמקודשת בספק ואפילו אמר עכשיו שאינו רוצה שמא יאמר אין לאחר זמן הכי נמי ניחוש שמא יאמר שיש לו בידו לאחר זמן.
ונראה דכל זמן שלא אמר אותו פלוני שיש לו בידו לא סמכא דעתא ולכך אינה מקודשת כלל ולענין דינא נ"ל שמי שאמר ע"מ שיש לי מנה אם ידוע בעדים שיש לו מנה הויא מקודשת אפי' יאמר שאין לו ואם אינו ידוע בעדים שיש לו מקודשת בספק ודוק' כשאינו בידו אבל אם המנה בידו מסתמא כל מה שיש ביד האדם הוי שלו ומקודשת קדושי ודאי אע"פ שאין לנו עדים שהוא שלו כל שלא אמר שאינו שלו כ"כ הר"ן ז"ל ונראה שכל הפוסקים יסכימו בזה וראיתי להר' מהורי"ק סימן ל"ח שכתב ז"ל ורבי' שמצריך שיהיה ידוע בעדים שהם שלו חולק על הר"ן עכ"ל ונ"ל דהטור איירי כשאינו בידו ומסכים עם הר"ן וראיתי כעת בתשובה הרב נדפסו מחדש ושאל ממנו לשון זה והרב הליץ בעד עצמו ואחר השקידה ראיתי דבריו ראויים אליו ז"ל ומ"מ מה שכתבתי נראה לי שיש לו פנים פיסקא ע"מ שאראך וכו' תנא לא נתכוין זה אלא לראות משלו וכו' ואם הוא שולחני וכו' וק' כיון דמתני' קמל"ן דבעי' שלא תהיה משל אחרים וכמו שהשמיענו התוספת' לא נתכונה זה אלא לראות משלו מאי פריך פשיטא דהא הך מילתא גופא אשמועינן מתניתין ואפשר שהוא לשון התוס' ופריך פשיטא דכיון דקתני התוספתא לא נתכוונה זה אלא ואות משלו שוב אינה צריכה התוספתא למתני' ואם הוא שולחני וכו' ומשני דקמל"ן אף ע"ג דנקיט דמי בעסקא וכה"ג צריך למימר לקמן גבי הא דפריך גבי אם הראה בבקעה וכו': מתני' ע"מ שיש לי בית כור וכו' וניחוש שמא יש לו והדר פריך למה לי למתני וכו' ועושה צריכות נראה דהך קושי' שייכא עם מה שקדם הא בקדושי ודאי וכו' דאם לא כן הייתי אומר דלהכי איצטריך הך מתני' משום דלא דמיא למתני' דלעיל דהויא ספק וק"ל: דף סא המקדיש שדהו וכו' דברי הגמ' מבוארים בטעמם.
ולענין הלכה איפסיקא הלכתא דלהקדש מדמינן לה ואף על גב דהרמב"ם בפ"ד מהלכות ערכין כתב שאם היו עמוקים י' ואין בהם מים מחשבין אותן בפני עצמן כפי הראוי להם אלמא אין נמדדי' עמה יש לפרש דהרמב"ם ז"ל מפרש הסוגיא במ"ש ולקדשו באפי' נפשייהו היינו המקום אשר למטה בעמק ולא המדרון וז"ש נהי דבהדי ארעא לא קדשי פי' המדרון שלהם ומ"ש הרמב"ם ז"ל בהלכות ערכין דנחשבין בפני עצמן היינו למעט מאין המדרון שיש במה שבין העמק לבית כור נחשב אלא דוקא מקום אשר למטה אבל לעולם שנחשב עם הכור והראב"ד ז"ל שם השיגו ונראה דכונתו היא על דרך שכתבתי לע"ד: סוגיית בני גד מתניתין ר"מ אומר וכו' כולהו תנאי מבני גד ומבני ראובן ילפינן להו והא דפרש"י בתחלת דבריו כל תנאי שאינו כפול וכו' משום דמלישנא דרבי חנינא בן

גמליאל משמע דלהכי אתא לתנאי כפול ורש"י פירש דלא פליג כי אם אתנאי כפול וגם לישנא דקראי דמייתי אם יעברו ואם לא יעברו ולא קמזכיר המעשה כלל ומאי דמייתי רש"י מהרי זה גיטך ע"מ וכו' שנראה שהמעשה קודם לתנאי הוא שלא בדקדוק וכבר הארכתי בזה בדעת הרמב"ם ושאר המפרשים בזה.

עוד פרש"י בסוף הלשון דאי אתה שומע מכלל לאו וכו' פי' דאי אתה שומע מכלל האין הלאו אם אין הכתוב מפרשו הלכך, אחר שפרשו יטלו כאן וכאן ע"פ הגורל אבל קודם לכן הוה אמינא כלל וכלל לא ינחלו. עוד יש לדקדק בהך דדריש ר"מ שאר תנאים מדלא אמר תנו להם אם יעברו וכמו שפרש"י דמנא לן הא דהא אפשר דה"ה דאם היה אומר תנו להם אם יעברו הייתי אומר שהמעשה קודם לתנאי אינו מוכרח וכך הוא לשון הכתוב ובשלמא אם היה מוכרח לדבר כן והוה משני קרא בדיבוריה הוה מוכח שפיר ונראה דבאמת הלשון הברור כך היה ראוי לאמר תנו להם אם יעברו לפי שהצריך להם שהיה ארץ גלעד היה לו להזכירו בתחלה וכן אין קודם ללאו יליף משום דמן הראוי להקדים הלאו ולומר מה שצריך דהיינו שלא ימנעו מלצאת והיה ראוי להקדים ולומר אם לא יעברו תקנסו וכו' כדי להזהירם ביותר.

גמרא שפיר קאמר ליה וכו' בארץ כנען למה וכו' נראה מן הגמרא דלר"מ אם לא היה קרא דבארץ כנען הוה אמינא דהמתנה קיימת. וקשה דהא כתיב ונאחזו בתוככם דלר"מ הוי בארץ כנען ונראה דהכא ודאי ליכא למטעי אבל איצטריך בארץ כנען לאשמועינן בעלמא היכא דליכא קרא דונאחזו דבעי' תנאי כפול ולפ"ז מה שפרש"י אליבא דר"מ היכא דאית לכו משמע וע"כ לא כתיב בארץ כנען אלא למעוטי ארץ גלעד שלא יטלוה כולה וכו' אף ע"ג דכתיב ונאחזו דמשמע דואחזו בארץ כנען.

עוד יש להקשות במאי דקאמר בגמרא אליבא דרבי חנינא בן גמליאל הוה אמינא ונאחזו בתוככם בארץ גלעד אבל בארץ כנען כלל לא וכו' ומן המשנה משמע להפך דמלשון אומר אפי' בארץ כנען לא ינחלו משמע לא מבעיא בארץ גלעד שלא ינחלו ונראה דמתני' איירי מקמי דנימא ר"מ ונאחזו דאז הייתי אומר אפי' בארץ כנען לא ינחלו אבל בתר דשמיע ליה לר"מ קרא דונאחזו הייתי שומע דוקא בארץ גלעד אבל בארץ כנען כלל כלל לא.

ויש לדקדק כיון דע"כ צריך אתה למימר מהכרח הקושיא שכתבנו שהיא מקמי דנימא ר"מ ונאחזו א"כ מאי האי דפריך לקמן והא לא דמי משל למתניתין כיון דאיכא לשנויי דמתני' איירי מקמי' דנימא ר"מ ונאחזו וכו' דהא קאי על מתני' דהויא מקמי דנימא ונאחזו דהא לא הוזכר בברייתא קרא דונאחזו להכי פריך ומשני האי מקמיה דנימא

ונאחזו וכו' עוד קשה למה לו לר' חנינא לו' דונאחזו בתוככם הייתי אומר בארץ גלעד נימא כר"מ דהוי בארץ כנען אבל בארץ גלעד לא הייתי שומע אבל בתר דכתיב קרא בארץ כנען גלי דונאחזו בתוככם הוי בארץ גלעד.

ונראה דאי ר' חנינא הוה משמע ליה כר"מ דהוי משמעותו בארץ כנען טפי הוה ליה למימר דקרא בארץ כנען איצטריך לתנאי כפול משיאמר דממעט משמעותי' דונאחזו והא לא דמיא משל למתני' וכו' יש לדקדק הא עיקר הדמיון הוא דכי היכי דבמשל נוטל על פי דבורו בכפל בשאר נכסים שנתן כבר לאחיהם הכא נמי על פי הכפל דואם לא יעברו נוטלים בארץ כנען אשר הוא ירושה לשאר שבטים אבל מאי דבמתניתין אמרי דאם לא כפל אינן נוטלים לא בא"י ולא בארץ גלעד היינו משום קנסא דלא יהיו אחיהם עומדים בראש הצבא ולא הם ויטלו ג"כ חלק ראוי לקונסם שלא יטלו לא מא"י ולא מארץ גלעד אבל הכא במשל האב רוצה ליפות כחו ליתן לו שכר בפני עצמו על תנאי שיתן ר' זוז ואם לא יתנם ישאר עומד בירושה הנופלת לו מן התורה ולכך אילמלא כפילה לא הוה מהני שלא יטול אלא מאי דנתן לאחיהם אבל חלקים המגיע בשדה זה ירושה מן התורה ראוי שיטול ונראה דמ"מ פריך שפיר דלא הוה ליה לרב חנינא לומר משל שאינו דומה לנמשל בכל צדדיו.

בשלמא לר"מ היינו דכתיב אם תטיב שאת וכו' יש לדקדק נימא אם לא תטיב לפתח חטאת רובץ וממילא נשמע לר' חנינא דאם תטיב שאת דאין סברא לומר אם תטיב לא אגרא ולא דינא. ונראה כיון דמלישנא דקרא ישלטעות לא אגרא ולא דינא קאמר ליה קרא בהדיא וכה"ג צריך לתרץ לקמן דמשני אהך קרא דאם בחקותי ס"ד אמינא אם בחקותי תלכו ברכה אם בחקותי תמאסו לא ברכה ולא קללה וכו' ואיך יתכן לומר לא ברכה ולא קללה כיון דקרא כתיב בהדיא ואם לא תטיב לפתח חטאת רובץ אלא דנראה דאין להקשות זה כלל כיון דאיכא למטעי מן הכתוב לכך הזכירו הכתוב בהדיא וק"ל ולקמן אכתוב דרך אחר בס"ד.

בשלמא לר"מ היינו דכתיב אז תנקה וכו' ואם לא תאבה האשה למה לי וכו' נ"ל דפריך בין לר' חנינא בין לרבי מאיר דלכלהו קיימא הך קושיא דרש"י ז"ל פי' לקמן גבי הך דפריך והזה הטהור על הטמא למה לי וכו' ולדברי הכל בעלה ויש לדקדק למה רש"י ז"ל לא פירשו הכי ומ"מ כפי הנראה דהכא לכלהו פריך והא דקמשני בגמרא סד"א היכא דניחא לדידה וכו' יש לדקדק א"כ לכתוב קרא ולא נימא קרא דאז תנקה היכא דלא ניחא להו לקרוביה.

ונראה דהייתי טועה בדבר והייתי אומר דדוקא במאי דכתוב בקרא בהדיא הוא דאמרי' דתנקה וכו' ויש בחינות לכאן ולכאן. ויש לתמוה כיון דואם לא תאבה שמעינן היכא דלא ניחא לה לדידה ומוהיית נקי שמעינן היכא דלא ניחא להו לקרובים וכמו שפרש"י ואם לא יתנו לך קרובים והיית נקי למה לי הנך תרי קראי לא לכתוב שום אחד מהם ומאז תנקה מאלתי לחודיה שמעינן תרוייהו דשקולים הם ויבאו שניהם דלמאי איצטריכו אי לתנאי כפול הא לרבי חנינא מכלל הן שומע לאו אלא ודאי דהוה אמינא דניתי בע"כ וע"כ שמעינן בע"כ דקרובים וע"כ דידה דאיזה מנייהו מפק' ונראה דהייתי אומר דלתנאי כפול אתא כר"מ ודאי לא הוה קרא כתיב בהדי' רצון קרובים ורצון דידה א"נ קרא דאז תנקה מאלתי וקרא דוהיית נקי ע"כ כחד קרא חשיבי דהא לא שמעינן משמעתין שום דרשה להם וע"כ לשום דרשא איצטריך אחד מהם וכיון דאתית להכי דע"כ אם לא תאבה לר"מ איצטריך להיכא דלא ניחא לה לדידה מנא ליה לר"מ תנאי כפול דהא לדידיה נמי איצט' קרא לאז תנקה היכא דלא ניחא לה לדידה וכו' ונראה דלר"מ כיון דלא שמעינן בעלמא תנאי כפול מהכא כולה משמע מינה ניחא להו לקרובים וממילא דהכתוב הזכיר תנאי כפול דהא לר"מ מייתור דבארץ כנען הוא דשמע בעלמא דבעי' תנאי כפול היכא דהזכיר הכתוב תנאי ואם לא יזכיר הכתוב כמקום שמזכיר תנאי הוצרך כפלו ועם שדוחה בגמרא שהוצרך לרבי חנינא לענין אחר אפי' ר"מ נמי יסבור ג"כ באותו התירוץ מ"מ כפל ג"כ משמע מינה ולכך לא פריך בכל הני תירוצים דלקמן ור"מ וכו' כי היכי דפריך לעיל אקרא דונאחזו משום דהתם מכח הייתור הוה שמע בעלמא דבכל תנאי צריך שיכפול ואם לא יכפול לא יהיה תנאי וראיתי להריטב"א הוקשה לו דלר"מ הוו ב' כתובים הבאים כאחד ואחרי ההשקפה במה שכתבתי תראה שהקושיא מעיקרא אינה.

בשלמא לר"מ וכו' פרש"י לכן שהשביע אם לא תלך אל בית אבי תחול עליך שבועה לכאורה נראה שזה הוא תנאי קודם למעשה ונראה דקרא האמור גבי תנאי זה דאם לא יתנו לך היינו סיפיה דקרא דוהיית נקי מאלתי וכמו שפרש"י ז"ל ולפ"ז צ"ל דקרא דאז תנקה קאי אמאי דקאמר בסמוך ה' אשר התהלכתי וכו' דאז אין שום שבועה מוטלת עליו אז תנקה וגם לישנא דאז תנקה ק' מאי לשון אז היל"ל כי לא יתנו לך משפחתי תנקה מאלתי אלא ע"כ שקדמו לזהדברים וה"ק אם לא יתנו לך אז תנקה וכו' עיל"ד במה שפירש"י בשלמא לר"מ וכו' אם לא תלך אל בית אבי תחול עליך שבועה כנר' מלישנא דקרא דהמעשה הוא קודם התנאי דמעיקרא כתוב בקרא וישביעני אדוני וכו' ואח"כ כתוב אם לא אל בית אבי והכונה שתחול השבועה שהוא המעשה אם לא ילך אל בית אבי וכו' ונראה דלישנא דקרא דאם לא וכו' אין לו הבנה ושום שייכות לעיל

ולפי שאין לו הבנה ע"כ הכי צריך לפרשו מכח הייתור אם לא תלך אל בית אבי תהיה לך איסור שבועה מוטלת עליך והיינו קודם למעשה וגדולה מזאת כתבו התוס' בד"ה תנק' מדכתיב בלא יו"ד כאילו כתב אם שכב חנקי עו"ק דהלאו הוא קודם לאין כפי סדור רש"י ז"ל שכתב לפי שהשביעו וכו' וגם זה יש לפרש לפי דרך רש"י דמה שהיה צריך אברהם מעבדו שיהיה עומד באיסור שבועה שלא יקח מבנות כנען יותר משיקח ממשפחתו ודוחק.

בשלמא לר"מ וכו' לא ברכה ולא קללה וקשה דהא כתיב אם לא תטיב וכו' וכבר כתבתי למעלה ע"ש. עיל"ד למה חזר להקשות מהני קראי דכך משני לאחרון כמו לראשון ונראה דאם לא תטיב ביחיד כתיב והייתי אומר דבצבור דעדיפי לא ברכה ולא קללה וכו' דאי כתב צבור ולא יחיד הייתי אומר דדוקא בצבור הוא משום דכתיב בענין הלאו ואם בחקתי תמאסו אבל שב ואל תעשה לא להכי כתיב ואם לא תטיב והיינו שגם לא יעשה רע לפתח חטאת רובץ והדר פריך מואם תמאנו דס"ל דהתם נמי הוי שב ואל תעשה דאל"כ היל"ל ואם מריתם אלא ע"כ ה"פ ואם תמאנו דנחשב כמרי חרב תאכלו וניחא השתא דבעי מאי חרב תאכלו דכיון דקרא איירי במי שלא עשה רעות למה יהיה לו עונש חמור כזה ומשני אמר רבא מילתא וכו' וניחא השתא דהוכרחו רז"ל להוציא הפסוק ממשמעותו.

תוס' בשלמא לר"מ וכו' לכפלי' וכו' עיקר חידושו של ר"י בזה אינו אלא לומר שסברא הוא שלא השביעו אלא ע"מ שיתנו וכו' וזהו כל עיקר תירוצם ויש לדקדק למה האריך כ"כ ונראה דהוקשה לו לר"י כיון דהכא איכא הך טעמא דהוה סברא לומר שע"מ כן השביעו שיתנו לו וכו' א"כ לא בעינן לר"מ תנאי כפול כלל ולמה כפל התנאי לכך הוצרך לפרש דר"מ בעי בעלמא תנאי כפול אע"פ שהסברא הוא שאין צריך כמו דרך משל המתנה עם חברו אם תעשה לי כך אתן כך וכו' והוא בודאות שאם לא יעשה לא יתן עם כל זה צריך לכפול אם כן דכוותה הכא אע"ג דע"מ כן השביעו כפל תנאו.

תוס' בשלמא לר' חנינא פי' בקונטרס וכו' לכאורה נראה דקושייתם לא שייכי ארש"י ז"ל. ועוד יש לדקדק שכפי פירושם במתני' דרבי חנינא פליג אכלהו לא מקשו מידי ואולי אר"מ קיימו וק"ל ומה שהביאו פרש"י הוא בעבור התירוץ שכתבו דאם לא שכב הוא מה שרוצים ורש"י הזכיר בלשונו ברכה כי הוא הצריך והוא הכנה למה שצריכין לתרץ ואינו נראה כלל וצ"ע ולענין הלכה בדיני התנאים.

אם אמרתי אספרה כל מה שיש בזה בדברי הפוסקים יכלה הזמן ויהיה על המעיין לטורח ובדרך קצרה אכתוב הנראה לע"ד בעניינים אלו והנה הרב בעל הטורים בח"מ בסי' רמ"א כתב דיני התנאי ולא ראיתי שהזכיר בתוך התנאים שיהיה תנאי בדבר אחד

ומעשה בדבר אחר ואיתא בפרק מי שאחזו דף ע"ה מתקיף לה רב אדא וכו' מכדי כל תנאי מהיכא גמרי' להו מתנאי בני גד ובני ראובן מה התם תנאי בדבר א' ומעשה בדבר אחר אף כל לאפוקי הכא דתנאי ומעשה בדבר אחד איברא דהרמב"ם לא הזכירו לא בה' זכייה ולא בפי' מה' אישות אשר שם עיקר מקומו וכתב ה"ה בה' אישות וז"ל כל תנאי שבעולם וכו' ויש מי שהקשה על רבינו למה לא כתב ג"כ תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר כההי' סוגיא דמי שאחזו וי"ל דההי' סוגיא לא קיימא ואין טעם הברייתא אלא כדרב אשי דעביד אוקימתא אחריתי ע"ש.

ולכאורה נראה דאחר דברי הרמב"ם נמשך הטור ז"ל ויש לו על מה לסמוך בדברי אביו הרא"ש ז"ל שכתב בפרק יש נוחלין גבי הא דאמר רבא אתרוג זה נתון לך במתנה ז"ל ואע"ג דהוי תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר רבא לטעמיה דפליג במי שאחזו על רב אדא בר אהבה סבר רבא דתנאי ומעשה בדבר אחד הוי שפיר תנאי ע"כ וכפי הנראה הרא"ש ז"ל מסכים לדעת הרמב"ם דלא בעינן שיהא התנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר: אלא שיש לדקדק על דבריו שנראה סותרות זו לזו שבפרק מי שאחזו כתב ז"ל גבי האד ת"ר ה"ז גיטך והנייר שלי עד אמר אביי הא מני ר"מ היא וכו' דבעי תנאי כפול ורבא אמר משום דהוי מעשה קודם לתנאי ורב אדא בר אהבה אמר משום דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד דכלהו תנאי דמתניתין לא דקו לפרש וכו' ע"כ נראה מתוך לשונו ז"ל דכלהו טעמא דהני אמוראי הלכתא נינהו וכתב אח"כ ז"ל לפיכך צריך ליזהר בכל התנאים שיהיה התנאי כפול ואין קודם ללאו ותנאי קודם למעשה ושלא יהיה תנאי ומעשה בדבר אחד ע"כ.

וגם על דברי הטור קשה שבטור אה"ע סי' ל"ח כ' דצריך אחד מן התנאים שיהיה תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ואילו כאן בטור ח"מ לא הזכיר זה התנאי כלל ועוד יש לדקדק בדברי הרא"ש ז"ל במ"ש פרק יש נוחלין דרבה לטעמיה דפליג בפרק מי שאחזו על רב אדא בר אהבה וכו' דהיכן ראה בדברי רבה דפליג על רב אדא בר אהבה אי משום דרבה משני התם משום דהוי תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ולא משני משום דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד כרב אדא בר אהבה א"כ תקשי לך אליבא דאביי דקמשני הא מני ר"מ היא ולא משני משום דהוי תנאי קודם למעשה א"כ ה"נ דנאמר דאביי פליג עליה דרבא בהא וס"ל דלא בעינן תנאי קודם למעשה והא מתניתין סתמא הוא בסוף פרק השוכר את הפועלים וכל הפוסקים שוים בזה דבעינן תנאי קודם למעשה וכמ"ש ה"ה בפ"ז מהלכות אישות.

איברא דמצינן לתרץ ולומר דבשלמא אביי מצי לתרץ ולומר דברייתא איירי כשהיה התנאי קודם למעשה וכמו שצריכין אנו לדחוק בשאר המשניות דמתנו המעשה קודם לתנאי אבל הא ליכא לדחויי ולמימר דהתנאי הוי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר דהא ע"מ שתחזיר לי את הנייר הוא דקאמר. וראיתי במרדכי בפרק מי שאחזו שכתב בשם ר"ש ז"ל לאפוקי היכא דתנאי ומעשה בדבר א' כגון ההוא דאתרוג זה נתון לך במתנה דאמר רבא לא החזירו לא יצא רבא לטעמיה דהכא לא חייש לתנאי ומעשה בדבר א' ע"כ כפי הנראה בזה הלשון שמסכים אל דברי הרא"ש שכתב בפרק יש נוחלין ואי לא מסתפינא הוה אמינא דכל מה שכ' הרא"ש ז"ל בפרק יש נוחלין דרבא פליג ארב אדא וכו' שייך על סוף דבריו שכ' עוד ואף ע"ג דליכא תנאי כפול פי' רשב"ם דלא בעי וכו' וכן כתב ה"ר שמשון וכו' ואפשר דאליבא דידיה הוא שכתב הרא"ש לשונו והוא חולק עליו וכמ"ש בפרק מי שאחזו וגם הטור פסק כוותיה באה"ע אבל מה שכתב כאן צ"ע.
עוד הביא הרא"ש ז"ל בפרק יש נוחלין דברי רשב"ם ורבי' שמשון ודברי הירושלמי וכתב ועל דברי הירושלמי ק' דקולא הוא בגיטין הא דבעינן תנאי כפול וכו' והוא ז"ל הפך הגירס' וגריס בירוש' בכל אתר לית ליה מכלל לאו אתה שומע אין והכא אית ליה א"ר מתני' חומר הוא בעריות ויל"ד דמאי הוקשה לו בירוש' דהא מצי לתרץ כמו דתירץ הוא בעצמו משום חומר בעריות ואפשר לקיים זאת הגירסא בעצמו ולומר דבכל אתר אית ליה פי' בשתויי יין ופרועי ראש והכא לית ליה אלא צריך תנאי כפול משום חומר עריות דאי לא כפליה לתנאי הוי ספק משום חומר' שוב ראיתי בתשובות הר"ש בתשו' דהביא בעל הטורים שכתב ז"ל דברי הירושלמי ושר"י הקשה דהא קולא הוא וכו' ושר"י גריס בכל אתר לית ליה מכלל לאו אתה שומע אין והכא אית ליה וכו' ונראה שכונתו של ר"י לשנות הגרס' הוא כדי לקיים מאי דס"ל בכל דוכתא דבעי' תנאי כפול וזו בכל אתר לית ליה והיינו בכל אתר בדיני ממונות ושאר דוכתי' חוץ משתויי יין ופרועי ראש והכא אית ליה וקאי על דברי הירוש' דקאמר לעיל מינה גבי האומר לאשה ע"מ שירדו גשמים והכא לראשון אינה מקודשת שלא ירדו גשמים ולשני אינה מקודשת שלא כפל תנאו ומדקאמר לראשון אינה מקודשת אלמא אית ליה מכלל לאו אתה שומע אין ומשני משום חומר עריות ועל הספק צריכה גט משניהם: ואע"ג דהרא"ש סתם כאן הדברים שנראה מדעת עצמו כבר נתגלה כונתו ז"ל מתוך תשובתו ז"ל ועדיין יש לפקפק בענין זה שנראה מכל דברי הרא"ש שהביא לשון הירושלמי ע"ד סתם דבענין גיטין וקדושין אי לא כפלי' לתנאי אזלינן לחומרא ואלו בפרק מי שאחזו כתב ז"ל ומיהו יש דברים דלא בעינן גילוי דעת אבל היכא דבעי תנאי בעי כפילות ואם לא כפל התנאי בטל והמעשה קיים

אפילו בגט ע"כ נראה דלא הוי בגט שום חומרא אלא בכל גוונא המעשה קיים היכא דלא כפלי' ליה לתנאי ואולי סמך למ"ש בפרק יש נוחלין אלא שבדברי הרב בעל הטורים יש לתמוה שלא הזכיר כלל מזה בקדושין:

והר"ן ז"ל כנראה בפרק מי שאחזו כתב בשם אחרים דהאדאתקין שמואל לרווחא דמילתא אתקין וכו' עד וליכא למימר דטפי עדיף לרבי מאיר אומדנא וגלוי הדעת מתנאי שלא נכפל דהא לעיל בפרק השולח וכו' איכא אומדנא וכו' ואפי' הכי אומרים ולרבי מאיר בעי דלכפליה וכו' ובפרק שבועת העדות ובסופו גבי אל יכבה אם תעידוני וכו' האריך בזה וגם בפרקין וע"ש: ובענין היכא דא"ל ע"מ אי בעינן תנאי כפול או לא בזה גם כן יש מחלוקת שהרא"ש ז"ל בפרק מי שאחזו נראה דס"ל דבעינן בע"מ ג"כ תנאי כפול וכפי הנראה שזהו דעת הרשב"א ז"ל הביאו הרב ה"מ פרק ט' מהלכות גרושין בדין חולה שרצה אלא שבתשובותיו סי' אלף קכ"ה נראה שסותר דבריו ודע כי כל התנאים שהם הזכירם הרב בעל הטורי' באה"ע בסי' ל"ז אחת לאחת ואני ביארתי דבריו בפירושי לאה"ע ואזכיר מה שכתבתי שם כדי שלא יחסר מחבורי זה כלל וזה לשוני שם ה' בעל הטורים הזכיר עוד תנאי שלא הזכיר הרמב"ם והם תנאי שאפשר לקיים ע"י שליח ותנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר והרב המגיד זלה"ה כתב טעמיה לכהלן לתנאי בדבר אחד וכתב ז"ל דההיא סוגיא לא קיימא ואין טעם הברייתא אלא בדרב אשי וכו' עד כאן ודבריו תמוהים דהא רב אשי לא פליג על מאי דאוקמוה מעיקרא דמשום דתנאי בדבר אחד ומעשה בדבר עצמו משום הכי לא הוי תנאי אלא דרצה לאוקומי בע"מ כאומר מעכשיו והרואה הסוגיא במקומה יראה דרב אשי לא פליג על תנאי בדבר אחד ומעשה באותו הדבר בעצמו ואינו כדאי בעבור זה לדחות ההיא סוגיא: ועל תנאי שאפשר לקיים ע"י שליח שלא כתב הרב המגיד תירוץ ע"ש והמח' הביאו בכאן בתוך התנאים ואע"ג דבביאה לא שייך היינו משום דאתקש הויות להדדי אבל בכסף ושטר שייך שפיר שליח דומיא דבני גד אלא דיל"ד כיון דבכסף ושטר קאי מה שייך לומר שיהא תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר דודאי הכי הוא ועל הרב מוהרי"ק זלה"ה יש לתמוה שכתב על דברי הטור ז"ל וכיון דבקדושין לא בעי אפי' לקיומי על ידי שליח לא נתן תנאי זה להכתב בהל' אלו עכ"ל דהא אם לא אפשר לקיים ביאה ע"י שליח קדושי כסף ושטר אפשר לקיימם ע"י שליח וה"ל להקשות דכיון דבכסף ושטר קאי ודאי דהכי הוא דהוי ע"י שליח וכמו שהקשיתי אני: ותנאי זה הוא ברור בפרק המדיר דף ע"ד דפריך למ"ד המקדש על תנאי ובעל אינה צריכה ממנו גט מחליצה מוטעת אלמא כיון דעבד מעשה אחולי אחיל לתנאי הכי נמי כיון דבעל אחולי אחיל וכו' אמר ליה שפיר קאמרת מכדי

כל תנאי מהיכא גמרינן מבני גד ובני ראובן וכו' ומן הסוגיא יתבאר דטעמיה דחליצה הוי משום דאפשר להתקיים ע"י שליח אפילו למ"ד קידש על תנאי ובעל סתם צריכה גט ולא הוי טעמא בחליצה משום דכיון שעשה מעשה אחולי אחיל וזהו שאמר לו שפיר קאמרת בתמיה כלומר וכי יעלה על דעתן שבוש כזה וכיון שכן אין לומר דהך סוגיא לא אתמר אלא למ"ד אין צריך גט זה פשוט בעיני.

ועל הרב הגדול מוהרי"ק זלה"ה יש לתמוה שכתב ז"ל בפירושו להרמב"ם פרק ו' מהלכות אישות שטעם הרמב"ם הוא משום דההיא סוגיא לא איתמרא אלא למ"ד קדש על תנאי ובעל סתם אינו צריך גט והדברים נראים ברורים לע"ד. ותנאי בדבר א' ומעשה בדבר אחר הוא ודאי פשוט ומשום הכי פריך בפרק מי שאחזו דף ע"ה על ברייתא דהרי זה גיטך והנייר שלי מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן וכו'.

ותנאי זה הוא מוסכם לדברי הרב המחבר אבל הרמב"ם ז"ל לא הזכירו בתוך התנאים וכבר כתבתי למעלה שכבר הקשה ה"ה על דברי הרמב"ם ונתן טעם: ומיהו לדברי המחבר דבעינן תנאי ומעשה בדבר א' נראה לי דהיינו דוקא היכא שלא אמר ע"מ שאם אמר על מנת לא בעינן שום תנאי מהתנאים אלא תנאי דאפשר לקיימו וכמו שיבא בע"ה וזהו שהמחבר בה' גיטין סימן קמ"ג כתב ז"ל הרי זה גיטך ע"מ שתחזיר לי הנייר מגורשת ומתקיים תנאה עכ"ל הרי אע"ג דהוי תנאי ומעשה בדבר אחד מהני בע"מ.

ועל הרב הגדול מוהרי"ק זלה"ה יש לתמוה שכתב ז"ל והרא"ש פרק מי שאחזו כתב שצריך שיהא תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ואין כן דעת הרמב"ם שהרי פסק בפרק ח' מהל' גירושין הרי זה גיטך ע"מ שהנייר שלי הרי זה גט ותתן עכ"ל ואיך כתב מכח לשון זה דאין כן דעת הרמב"ם שהרי המחבר עצמו כתב דין זה בהלכות גיטין ועוד שהי"ל להביא ראיה מהרמב"ם ז"ל שכתב דיני התנאי ולא הזכיר דין זה וראיתי לרבי' ירוחם נתיב כ"ד ח"א ז"ל ובכל תנאי בעי' בדבר א' וכו' ובכאן קבל בדבר אחר ולפי' התנאי בטל והמעשה קיים עכ"ל ונראה דלא גריס והיא תתן כמו שכתב הרמב"ם והמחבר וצריך עיון ומדברי רבי' ירוחם נראה דאפי' בע"מ בעי' תנאי בדבר א' ומעשה בדבר אחר שכתב בה' גירושין בנתיב כ"ד ח"א ז"ל צריך ליזהר בכל התנאי וכו' ושיהיה התנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר כגון ע"מ שתחזיר וכו' ואפשר דלדוגמא נקטי' אבל לעולם דבע"מ לא בעי' תנאי זה: ובתנאי קודם למעשה פשוט המחלוקת שיש בדבר זה שהרמב"ם מפרשה לדעת הרב המגיד ז"ל שאין הדבר תלוי באמירה דה"ה אם אמר לה הרי את מקודשת לי אם תתני לי ר' זוז ואח"כ נתן הקדושין בידה הויא מקודשת וכתב טעם בדבר ה"ה דלישניה דמתני' מדויקות לדברי הרמב"ם בפרק מי שאחזו דקתני הרי

זה גיטך אם נתתי וכו' צריך לומר דהרי זה גיטך היינו באמירה שדבר ואח"כ נתן לה בידה ולדברי הרב המגיד בדברי הרמב"ם ק' דא"כ אמאי כתב הרמב"ם ז"ל כיצד האומר לאשה אם תתן לי מאתים זוז הרי את מקודשת לי בדינר ואם לא תתני לי לא תהיה מקודשת ואחר שהתנה תנאי זה נתן לה הדינר וכו' הרי התנאי קיים וכו' ואמאי כתב שאמר לה אם תתני לי מאתים זוז הרי את וכו' לאשמועינן רבותא אפילו אמר הרי את מקודשת אם תתני ואח"כ נתן לה דינר מקודשת.

ונראה דהרמב"ם תרתי בעי הדיבור שיהא קודם למעשה וגם האמירה קודם הנתינה שלא יתן הקדושין קודם שידבר אלא שיש ל"ד בדברי הרמב"ם דסיים לומר אבל אם אמר לה הרי את מקודשת לי בדינר זה נתן הגט בידה והשלים התנאי ואמר וכו' דלכאורה נראה דייקא הדיוקא בקל יתבאר ולפ"ז ניחא לי מה שהקשה הר"ן על דברי הרמב"ם מההיא דהתקין שמואל בגיטא וכו' דמשמע מהתם בפרק מי שאחזו דבאמירה לחודא הויא מעשה קודם לתנאי.

ועם זה אפשר שיתורץ מה שיש להקשות לדעת ה"ה ז"ל במאי דפריך בגמ' פרק מי שאחזו מכדי כל תנאי מהיכא גמרי' מתנאי בני גד וכו' מה התם תנאי קודם למעשה וכו' ומאי קושיא כיון שלדברי הרמב"ם בהמשניות הם בדקדוק והרי זה גיטך אם באתי היינו אפילו הדיבור היה קודם המעשה כמו כן נימא בהך ברייתא דהרי זה גיטך והנייר שלי דהיינו הדיבור ואחר כך נתנה בידה כי היכי דצריך לפרש בכמה משניות שהן בדקדוק: ולדברי שאר המפרשים שכתבו שהמשניות אינם בדקדוק לא קשה ולא מידי דתלמודא פריך לאביי דקמשני דטעמא דברייתא הוי משום דלא כפל לתנאו אלמא ברייתא זו היא בדקדוק וכיון שכן איכא למידק טעמא דמעשה קודם לתנאי וכו' דע"כ בדקדוק הוי ברייתא זאת אבל לדעת הרמב"ם קשה דנימא ברייתא היא בדקדוק והרי זה גיטך היינו הדבור ואח"כ נתן הגט בידה ואם נפרש דלהרמב"ם בעינן תרתי והמשניות גם אינם בדקדוק לדעת הרמב"ם אתי שפיר דפריך בגמרא על הדרך שפירשנו לדעת שאר המפרשים כנ"ל: ודעת הרי"ף בתשובה דלא קיימא לן כרבי מאיר כלל אלא דבענין גיטין וקדושין כתב דצריך כנראה דמשום חומרא הוא דכתב ולפ"ז מאי דאתקין שמואל בגיטין לרווחא דמלתא נקטי' ולהרי"ף נראה דהיכא דלא כפל לתנאיה הויא ספק מקודשת ואע"ג דמלישנא הרי"ף במי שאחזו גבי מתני' דהרי זה גיטך ע"מ שתשמשי וכו' משמע דס"ל דלענין דינא בעי' תנאי כפול שכך כתב ז"ל ואע"ג דקי"ל דבעינן תנאי כפול הני מילי באם תשמשי וכו' ונראה דה"ק ואע"ג דבעיא תנאי כפול משום חומרא כו' ודבריו מוכיחין זה שכתב וכדאתקין שמואל וכו' ושמואל משום חומרא הוי לרווחא דמלתא כנ"ל: ועל מה

שתמה ה' מוהרי"ק ז"ל על דברי הטור שלא הזכיר בתנאים אפשר לקיימו נראה שלא הזכיר אלא התנאים דנפקי מבני גד ובני ראובן אבל תנאי זה נלמד מסברא וכדאיתא בפרק השוכר את הפועלים ובגיטין זהו מה שיש בתנאים אלו ובכל מקום שנזכר תנאי בדברי הפוסקים כבר ביארתי הדברים יפה בטור אה"ע איש על דגלו תן לחכם ויחכם עוד: דף סב מתניתין המקדש את האשה ואמר כסבור הייתיכהנת וכו' לכאורה נראה שדין כהנת הוא יותר, מחודש עם היות שיש טעם לומר דמסאנא דרב מכרעאי לא בעינא כדאיתא פ' האיש מקדש.

אבל נראה כיון דטעמא דכלהו הוי משום דברים שבלב אינם דברים אין לחלק בזה ולכן לא הקפיד התנא בסדורו. ואם היינו אומרים זו ואין צ"ל זו קתני אינו מן הדוחק דהא בחלוקת לאחר שאתגייר עם שאר החלוקות הוי חלוקת לאחר שאתגייר יותר מחודשת דהוי בידו טפי מהנך כדאיתא בגמרא: מפני שלא הטעתו.

יל"ד למה תלה התנא הטעם בה ולא תלה הטעם לפי שלא פירש הוא ונראה דמלתא אגב אורחיה קמל"ן חידוש' והוא שאם האשה אמרה לאיש המקדש שהיא כהנת וקדשה ולא פירש ע"מ וכו' ונמצאת לויה אינה מקודשת דמסתמא ע"פ דיבורה קדשה עם היות שהוא לא פירש והרי הטעתו אבל בדין הזה באומר כסבור הייתי וכו' הוי מקודשת מפני שהיא לא הטעתו וכו' אלא הוא הטעה את עצמו: גמרא תנן התם וכו' ק"ל לדברי ר"ש ז"ל שפירש דלא חל שם תרומה אלא על דגן שמרחו אמאי נקט במתני' אין תורמין מן התלוש על המחובר לישמעינן רבותא דאין תורמין מן התלוש על התלוש שלא מרחו.

ונראה דמחובר דקתני היינו שהיה מחובר בקליפות השבלי': תוס' גר צריך שלשה וכו' עוד אומר ה"ר נתנאל דבגר כתיב לדורותיכם וכו'. אין לדקדק לשתוק ממשפט דשמעינן מיניה דבעי ג' מדאיצטריך לדורותיכם למעט שאינם מומחים ידעינן ליה דהייתי אומר דסגי ביחיד ואתא לדורותיכם למעט דלא בעינן יחיד מומחה: מתקיף לה ר' אבא בר ממל אלא מעתה כו' לאחר שאשתחרר וכו' וליכא למימר דאה"נ דלדידה מתקדשת דהא הדבר ידוע מוסכם לכל דאינה מקודשת ומשום דקים ליה הדבר בפשוט פריך הכי ואע"ג דלא נקט במתניתין ע"מ שאשחררך וכו': נהי דבידו לגרשה כתב הראב"ד דאיירי כגון שהגט בידו דאל"כ הכא נמי איכא למימר מי יימר לי דמזדמני ליה סופר לאו עדים ואפשר לי לומר דבשכר מוצא רבים סופרים ועדים: בידו לקדשה ואע"ג דמתני' קתני התקדשי לי לאחר שלשים דהויא מקודשת וע"כ טעמא הוי משום דאיהי ניחא לה להתקדש לאחר זמן וכמו כן היה לנו לומר הכי כיון שדעתה ורצונה להתקדש אחר אותו זמן שאני התם שיש בידו שאם היה רוצה לקדשה עכשיו היה יכול אבל הכא כיון שהיא כעת אשת איש

לא תפסי בה קדושין: תפשוט דבעי רבי אושעיא קשה דבלאו הכי תקשי מרבי אושעיא אר' אושעיא וראיתי תיקון לזה בשיטות הרשב"א והריטב"א ז"ל ע"ש: ודע כי בדין האומר ע"מ שיחלוץ לך יבמיך כתבו הפוסקים דהוי בספק וטעם הדבר הוא ברור כיון דאמר שמואל בעניותינו צריכה גט מספק טעמא דספיקא איתא ביבמות אי לא תהיה ללאו אתא וקדושין תופסים בה או דלמא קרא איצטריך לאשמועינן דאין קדושין תופסים בה ולפ"ז אם צד זה השני יהיה אמת המקדשה לאחר שיחלוץ לה וכו' אין קדושין תופסים בה דהוי כמקדש לדבר שאינו עכשיו בעולם או למקדש אשת איש הלכך ע"כ אית למימר דמקודשת מספק משום הצד הראשון.

ויש לתמוה על הרב מוהרי"ק זלה"ה שכתב דכיון דעכשיו תפסי לא הוי דבר שאינו בעולם דהא טעם הספק הוא בעבור הצד הראשון שאם היה הצד השני קיים הוי דבר שאינו בעולם ואין קדושין תופסים בה והדברים עתיקים. תוס'.

אלא מעתה וכו' וי"ל דסוגיא זו אתיא וכו' קשה כי תפרש כמ"ד אין עבד חייב כדי להקשות. ונראה דקאמר הכי התוס' משום דהוי כך ההלכה.

וראיתי להרמב"ם פי"ב מהלכות איסורי ביאה שכתב בעי' ג' לטבילה ולפ"ז הדרא קושיית התוס' לדוכתא ונראה דצ"ל דלכתחילה הוא דקאמר הכי לא לעכוב וק"ל. תוס' ואמר רבי חנינא וכו' וי"ל וכו' לכאורה נראה שאין עולה בדבריהם תירוץ דסוף סוף תקשי לן מה לא מוקי ברייתא כרבנן.

ונראה דכונתם היא שאין כל כונתו של רבי חנינא אלא לומר דלר' יש לחלק בין אשתו מעוברת לאין אשתו וכו' דלא נטעי ולימא דאף מעוברת ס"ל דהוי דבר שלא בא לעולם דהא קאמר לכשיביא שליש דמשמע שכבר היו בעולם ודמי להוכר עוברה הא לאו הכי הייתי אומר דהוי דבר שלא בא בעולם ואיכא לישני בגמרא ולכלהו איצטריכו מלתיה דרבי חנינא וק"ל.

עוד כתבו ונראה דאע"ג דהלכה כראב"י הכא לית הלכתא דהא פליגי וכו' יל"ד תיפוק ליה דהוא שיטה ואין הלכה כשיטה גם לרש"י ז"ל שפירש דהלכה כראב"י וקשה דהא שיטה קחשיב אביי שהוא אחרון ואולי ס"ל דהלכה כראב"י מדשקלי וטרו רבה ורב יוסף דאע"ג דמאביי ואילך הלכה כבתראי אפשר דס"ל דאין אביי בכלל זה ואין הלכה כתלמיד במקום הרב ולכך הוצרכו התוס' להביא ראיות מבחוץ והרמב"ם פסק דהוי מקודש' וכבר האריכו המפרשים בפי' דבריו ואין חידוש לי בהם לכך לא הבאתי בזה דעות הפוסקים: דף סג ד דתניא לא תסגיר וכו' קשה אמאי לא מייתי רבי מההי' דלקמן

דרבי יהודה הנשיא אומר מקודשת עוד מאי מייתי מהכא מהך קרא שאני הכא דאיכא קרא דלא תסגיר גלי קרא אבל בעלמא לא.
ונראה דזה לא יתכן לאומרו כלל שהרי לקמן דרבי יהודה הנשיא עצמו אמר דמקודשת וע"כ מינה יליף בעלמא ואפשר דמטעם זה מייתי הך קרא משום דמינה למד רבי דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם א"נ הייתי אומר דדוקא בלא מעכשיו וכרבנן אתיא ע"ד שכתבו התוס' בד"ה כגון דכתב וכו': תוס' כגון דכתב לה וכו' וקשה דהא מלתא דר"מ יש לדקדק למה הקשו מר"מ ולא מראב"י דאמר לכשיביאו שליש וכו' ולא הזכיר מעכשיו כלל.
וגם מרבי יהודה הנשיא דאמר מקודשת. עוד כתבו וכדאשכחן בפרק האשה שנפלו וכו' לא נהי' לו כן וכו'.
וקשה דמפרק האשה שנפלו איכא למשמע דיש חילוק בין אמר מעכשיו ללא אמר מעכשיו. ונראה שלא הביאו התוס' פרק האשה שנפלו אלא לגלות דאע"ג דלא נזכר מעכשיו בברייתא מוקמינן ליה אבל כשאמרו התוס' דלא נהירא לומר כן קמקשו בין הכא בדברי רבי בין אהך דפרק האשה שנפלו דאמאי קא משנינן התם הא דאמר מעכשיו הא דלא אמר וכו'.
עוד כתבו בסוף דבריהם ואתיא כשמואל וכו'. קשה דהא רב הוא דקאמר גבי שדה מעכשיו ולדידיה תירצו התוס' דטעמא הוי משום דאם נתקרע השטר וכו' וכמו שכתבו התוס' למעלה ואיך תירצו דאתיא כשמואל דאמר תנאה הוי דהא רב מספקא ליה אי תנאה הוי או חזרה ולדידיה תקשי ולסברתו של רב איכא תירוצא דאחרינא הביאוהו התוס' בהאשה רבה דיש לחלק בין היכא דאמר מעכשיו בתחילה להיכא דאמר בסוף ולפ"ז צ"ל דהתו' כיוונו לומר בזה דלשמואל אין צריך לחלק כלל חילוקים כיון דס"ל דהוי תנאה ודוקא לרב הוא דצריך לבקש חילוקים וק"ל: ולענין הלכה קיימא לן דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ויש בזה חילוקים הארכתי בהם בפירושי לח"ה בסי' רי"א ואזכיר מעט ממה שכתבתי שם וזה שהרמב"ם ז"ל הביא חלוקה א' ז"ל שדה זו לכשאקנה קנויה לך לא קנה כלום וכן כל כיוצא בזה ע"כ: ויל"ד בלשונו ז"ל אמאי הוצרך לומר שדה זו לאשמועינן דלא קנה דהא בשדה זו היה סלקא דעתיה דתלמודא לומר דאפי' רב גופי' מודה דלא קנה וכיון דאנן קי"ל דהוי כדבר שלא בא לעולם הוה ליה להרמב"ם לאשמועינן חדושא בשדה סתם דלא קנה וכ"ש בשדה זו ואפשר בדוחק כיון דלפי האמת מלתא דרב אפילו בשדה זו נמצא דהדין שוה בשניהם ולכך הרמב"ם נקט שדה זו בלישני' דרב ואפשר דגריס בדבריו הכא הפך מ"ש התוס' והרמב"ם ז"ל לא

כתב כאן בדין זה דאפילו אמר מעכשיו לא קנה משום דאין לשון מעכשיו שייך לענין זה דבמלתי' דרב לא איצטריך לאשמועינן אלא למה שכתבו התוס' בפרק שנים אוחזין דנפקא מינה אם נקרע השטר או שאבד קודם שלקחה זה דקנה כיון דאמר מעכשיו ע"כ איברא דאיכא נפקותא לדידן לענין שאכתוב בסמוך אבל הסמ"ג כתב הדין במעכשיו וע"ש.

ודע שמ"ש שם התוס' דאיכא נפקותא לענין אם נקרע השטר וכו' התוס' סתמו שם ביותר דהא הם ז"ל יסדו דבריהם על דברי רב שאמר הך מימרא דשדה זו לכשאקחנה וכו' והתוס' כאן בהאומר לאשה הרי את מקודשת מעכשיו ולאחר ל' יום מספקא ליה לרב אי תנאה הוי או חזרה הוי וכיון דאפשר דהוי חזרה לא מהני מה שנקרע השטר קודם שלקחה והתוס' בפרק האשה רבה דף צ"ג כתבו דאליבא דרב כיון שאמר מעכשיו לבסוף מהני וכו' ועל זה סמכו מה שכתבו כאן אם היות כי סתמו דבריהם.

ומ"מ לדידן דקי"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם איכא נפקותא שפיר וזה כתב הרב הנמוקי בפרק שנים אוחזין ז"ל הא דלגבי שדה גרסי' מעכשיו וגבי קדושין לא גרסינן מעכשיו טעמא דמלתא משום‌דרוב קניינים של קרקע בחזקה או בשטר הם וכיון שכן בעינן מעכשיו דהאומר לחבירו שדי קנויה לך לאחר ל' יום לא קנה כיון דבשעת חזקה לא קנה לאחר ל' יום נמי לא קנה דהא כלתה לו חזקה וה"ה לשטר אם נשרף או נאבד וכדאמרינן לגבי גט דבהאומר ה"ז גט לאחר ל' יום נשרף או נאבד אינה מגורשת ואילו אמר לה ה"ז גיטך מעכשיו ולאחר ל' יום נשרף או נאבד ה"ז מגורשת וכו' ולענין דינא נפקא לן אליבא דרבנן דקי"ל כותייהו בדבר שבא לעולם כן כתבו הרשב"א והר"ן עכ"ל.

ונראה לכאורה דלדעת רב הוא דקאמר דהאומר לאשה הרי את מגורשת לי מעכשיו ולאחר ל' יום דהוי מגורשת אפילו נשרף הגט או נאבד. דזה תימא כיון דרב מספקא אי תנאה הוי או חזרה הוי הויא ספק מגורשת ומדברי הנמוקי משמע דלדידן נפקא לן הך דינא בדבר שבא לעולם ומשמע דמעכשיו מהני בדבר שבא לעולם היכא דאמר מעכשיו ולאחר זמן פסק דמהני אפילו נקרע השטר קודם זה הזמן ודבר זה הוא תמוה מאד דהא בין לרב דמספקא ליה אי תנאה הוי או חזרה הוי בין לרבי יוחנן דאמר דהוי חזרה צריך שיהא השטר קיים בסוף הזמן ולא מהני כשנקרע השטר אלא לשמואל בדוקא וכמ"ש התוס' בפרקין ובהאשה רבה וכמו שכתבתי למעלה.

וה"ה משנה בפרק ט' מהלכות גרושין כתב ז"ל בדין הלכה והניחתו וכו' וראיתי להרשב"א שכתב דלענין הלכה גט ופרה שוים הם וכל שלא אמר מעכשיו והניחתו בצדי ר"ה אינה מגורשת ורמי בר חמא וכו' וליתא דבמעכשיו הוא ולפיכך כל שלא

אמר בגט מעכשיו אינה מגורשת ובפרה לא קנה ואם אמר מעכשיו בפר' קנה ובגט הויא לה מגורשת ואינה מגורשת דמספקא לן אי תנאה הוי או חזרה הוי וכו' ע"כ נראה דדעת הרשב"א בענין גט דמספקא לן וכיון שכן אם נקרע השטר בתוך הזמן פשיטא דלא הוו גירושין.

וגם ראיתי דברי הרשב"א ז"ל בתוך התשובה המכונות בשם הרמב"ן ז"ל שנראה שכתב הפך ממה שכתב ה"ה בשמו דפיר' הסוגיא בלא מעכשיו וטעם שחלק בין פרה לגט הארכתי בתשובת שאלה סוף דבר לשון הנמוקי במה שכתב בשם הרשב"א בענין גט וגם בכל הדין צ"ע אם לא שדבר בלשון קצר ומיירי כשאמר בלשון ע"מ דמהני טפי ממעכשיו דמהני בין אליבא דר' יוחנן בין אליבא דרב דלד"ה הוי תנאה ולא חזרה וכ"כ התוס' אליבא דר' יוחנן שהקשו לדעתו איך קונים בשידוכין וכו' זהו מה שנראה לי בעניינים אלו והדיין ידע להוציא דבר מתוך דבר לפי שכלו יהולל: דף סג מתניתין ע"מ שאדבר עליך לשלטון וכו'.

יל"ד אמאי לא קבע ריש לקיש מלתי' אמתניתין דלעיל האומר וכו' ע"מ שאתן לך ר' זהובים וכפי מה שפירשתי בפ' האיש מקדש במתניתין דמקדש בחלקו בדברי התוס' שם ניחא. הכא נמי ביהיב ש"פ קשה דאם כן אמאי קאמר בשכר שהרכבתיך וכו' דאינה מקודשת כיון דקי"ל דמלוה ופרוטה דעתי' אפרוטה ונראה דה"ק דאפשר דיש לחלק בין המלוה שכבר חייבת היא למלוה העתידה לעשות ובמלוה שכבר עשתה היא דאינה מקודשת אבל לפי האמת דברייתא לא מוקמינן לה בהכי מעתה נאמר דאפילו מלוה שכבר חייבת ופרוטה דעתי' אפרוטה.

ואי קשיא לך אמאי נקט מתניתין על מנת שאדבר וכו' לשמעינן רבותא דאפי' היתה חייבת לו לפי שדבר לה כבר עכ"ז כיון שנתן לה פרוטה מקודשת תריץ הכי דמתני' חידושא אתא לאשמועינן דצריך לדבר כדרך המדברים: ולענין הלכה כל הפוסקים מסכימים בע"מ שאדבר עליך לשלטון צריך שיתן לה ש"פ אבל אני דקדקתי למעלה בפ' האיש מקדש במתני' דהמקדש בחלקו מדברי התוס' שם לחד פרושא דיש לחוש בקדושין אפילו לא נתן פרוטה.

וז"ל הרמב"ם ז"ל בפרק ה' מהלכות אישות כתב ז"ל הרי את מקודשת לי בשכר שאדבר עליך לשלטון ודיבר עליה לשלטון והניח' השלטון ולא תבעה אינה מקודשת אלא אם נתן לה פרוטה משלו שההנאה שבאה לה מדבריו הרי היא כמלוה והמקדש במלוה אינה מקודשת הרי את מקודשת לי במלאכה זו שאעשה עמך ועשה אינה מקודשת אלא אם כן נתן לה פרוטה משלו לפי שהשכירות יזכה בה הפועל מתחילה ועד סוף

כל זמן שיעשה מקצת מן המלאכה זוכה במקצת מן השכר ונמצא השכר כלו מלוה אצלה ומקדש במלוה אינה מקודשת עכ"ל ודבריו תמוהים קצת שהדין שכתב בראשונה כתב דאינה מקודשת משום דהוה מלוה ולא הזכיר איך היא המלוה ובדין הב' בעל מנת שאעשה עמך מלאכה נתן הטעם לפי שהשכירות יזכה בה הפועל מתחילה ועד סוף וכו' וטעם זה מן הראוי היה שיתנהו בדין על מנת שאדבר עליך לשלטון דלכאורה היה נראה דלא שייך בו לומר שזוכה בו המדבר במקצת הדיבור וכמו שכתבתי בביאור דברי התוס' בפרק האיש מקדש ואין לומר דלדעת הרמב"ם אע"ג דלא זכה השכירות מן השלטון אלא אחר גמר מעשה מ"מ הויא מלוה גבי' דהא גבי מלאכה אמרו מכוש אחרון לית בו ש"פ משמע דאי הוי ש"פ מקודשת אע"ג דנתחייבה בה איהי ולא מקרי מלוה דבמה שנתחייבה בה באותו רגע מקדשה וראיתי להר"ן ז"ל שכתב ודייקי' לה מגמרא מדתני ע"מ דתנאה משמע ולא קתני בשכר אלמא אינה מקודשת באותו שכר ואי לא מאי קא משמע לן מסניתין הא פשיטא דתנאי זה מועיל בשאר תנאי' דעלמא עד כאן לשונו ביאור דבריו ז"ל דע"כ משמעות ע"מ הוי דנתן לה ש"פ מדלא נקט בשכר וע"כ נקט על מנת למעט היכא דקאמר בשכר דלא מהני דאי אמרת דהוא הדין אם אמר בשכר דמהני אמאי נקט ע"מ דהיינו שנתן לה פרוטה וקדשה פ"מ שידבר לשלטון דמהני פשיטא דתנאי זה מועיל אלא ע"כ אית לן למימר דנקט על מנת לדיוקא לומר דדוקא ע"מ מהני ולא בשכר: אבל הרא"ש ז"ל כתב בשם התוס' ז"ל הקשו בתוס' מאי שנא מכל שאר תנאים דפריך בהו פשיטא ותירצו דקא משמע לן דמקודשת וכו' ע"כ וכוונתם ז"ל להקשות דהנה מלישנא דמתני' לא משמע דחידושא הוי דדוקא על מנת מהני ולא בשכר דמתני' קתני דיבר עליה לשלטון מקודשת ואם לאו אינה מקודשת כנראה דחידוש המשנה היא אם דבר מקודשת ולכן הקשו פשיטא דאם מתקיים התנאי מקודשת ומתרצים דקא משמע לן דמקודשת וכו' ואינה יכולה לומר וכו' וכמו שכתב הרא"ש בשמם ז"ל: והרא"ש ז"ל כתב בשם התוס' דיש לחלק בין ע"מ לבשכר שאם אמר על מנת שאדבר עליך לשלטון אם דבר כדרך המדברים מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ואם אמר במה שאדבר עליך לשלטון אם דבר עליה בש"פ מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ע"כ ונראה דהרא"ש ז"ל לא הביא התוספתא אלא להוכיח ממנה דע"מ שאדב' עליך לשלטון דקתני מתני' היינו כשהדברים היו ידועים אצלו ואצלה אבל נראה דתלמוד דידן לא סליקא לענין הלכה הך תוספתא תדע לך דאמרי' בגמרא ומאי דוחקיה דריש לקיש לאוקומי למתני' בישנה לשכירות מתחילה ועד סוף וכדיהיב לה אמר רבא מתני' קשיתי' מאי איריא דתני על מנת ניתני בשכר ע"כ בגמרא ומאי קושיא נימא דאי הוה תני בשכר הייתי שומע

שאם דבר עליה בש"פ לבד מקודשת להכי תני ע"מ לומר לך שידבר כדרך המדברים כדקתני בתוספתא.
ואי קשיא לריש לקיש גופי' מאי דוחקי' דלא אוקי מתני' ע"ד התוספתא ונראה דלישנא דמתני' קשיתי' דקתני דבר עלי' לשלטון מקודשת ואי כל עיקר כונת התנא הוא לומר דבע"מ צריך שידבר כדרך המדברים העיקר חסר מדברי התנא לכך הוזקק ריש לקיש לומר דכל כונת התנא הוא לומר דדוקא בעל מנת מהני ולא בשכר ולפ"ז הך תוספתא היא דלא כהלכתא במאי דקתני דבשכר מהני בלי נתינת ש"פ וכן נראה מדברי רבינו ירוחם.
ולכאורה היה נראה מלשון המשנה דבדיבורו לשלטון תלוי הדבר בין יועיל בין לא יועיל אבל מדברי הרמב"ם ז"ל למדנו בירור הדבר שכתב ז"ל דבר עליה לשלטון והניח' השלטון ולא תבעה וכו' כנראה דאיירי כגון שהיה לה חוב אצל השלטון והשלטון הניחה על פי דבורו והדעת נוטה לזה דאל"כ הרי כאילו לא נתקיים התנאי כיון שלא הועיל כלום בדיבוריו ולענין הלכה אם אמר לה בשכר שאדבר עליך לשלטון ולא נתן לה ש"פ אם באנו לחוש לדעת התוס' וכפי הפירוש הב' שכתבתי בפרק האיש מקדש במתני' דהמקדש בחלקו יש להחמיר דאפילו לא נתן לה ש"פ תהי' מקודשת לפי שאינו דומה לפועל שבמקצת מלאכה שעושה ניכר בו השבח שהשביח כ"ש בהצטרפות לזה מה שכתבו ההגהות המכונות בשם שלטי הגבורים ז"ל בשם מז"ה בפסקיו שאם אמר לה בשכר שארקוד לפניך וכו' אם יש באותו שכר שוה פרוטה מקודשת וכו' ולא הוצרך לפרוטה אחרת כלל והביאו בשם ריא"ז ז"ל כנראה דמודה לדעת מז"ה: ויש לעיין היכי פסק הפך דעתו של ריש לקיש בזה והתלמוד לא הביא חולק על דבריו.
ואפשר לומר דס"ל דלא קי"ל כריש לקיש בהא וטפי סמכינן על סתמא דתלמודא פרק איזהו נשך דאסיקנא שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף וס"ל דהאבהא תליא דכיון דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף לא אמרינן ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף אלא אינה לשכירות אלא לבסוף התוס' ז"ל חלקו בדבר וכתבו בפרק האיש מקדש בד"ה דכ"ע ישנה וכו' דאף על גב דאשה דישנה לשכירות וכו' מ"מ אינה משתלמת אלא לבסוף ע"ש ומ"מ כדאי הם הרבנים לחוש, להחמיר: דף סג מתני' על מנת שירצה אבא וכו'.
גמרא אילימא עד דאמר אין וכו' וקשה דאם כן היכי קתני ואם לאו אינה מקודשת והא איכא למספק שמא יאמר אין והרוצה להעמיק בזה בשרשי הדינים יעיין בדברי הרמב"ם והר"ן עם שבאמת דברי הרמב"ם ז"ל הם בלתי מדוקדקות שכתב ז"ל לא רצה או ששתק וכו' אינה מקודשת ודבריו הם לצדדים והרב מוהרי"ק זלה"ה כתב כונה אחרת בדברי הרמב"ם ז"ל שכל דבריו הם בדקדוק וכתב שלדעת הרמב"ם על מנת שירצה היינו ירצה

בעת השמיעה וכן ע"מ שלא ימחה היינו בעת השמיעה ויישב הסוגייא לדעת הרמב"ם ז"ל ועם שבאמת יל"ד לדרכו ז"ל דהוה מצי לאוקומי כולה מתני' בלא ימחה ואתי' כולה התקנה אלא דניחא לאוקומי מתני' בע"מ שירצה דהוי ריצוי כריהטת לישנא דשמע ריצוי גמור.

ומ"ש הטור ע"מ שירצה ר"ל ע"מ שישתוק וכו' הוא אוקומתא דגמרא וי"ל על הרב מוהרי"ק זלה"ה שכתב מבואר הוא שאינו לא כשיטת הרמב"ם ולא כשיטת הר"ן ולא כשיטת הרא"ש ז"ל ולא נתבררו דבריו אצלי וכו': מתני' קדשתי את בתי וכו' איבעיא להו מהו לסקול על ידו עיקר הבעיא היא היכא דהאב אמר קדשתי את בתי לפלוני בעדים מהו לסקול על ידו וכו' ואם אמר האב איני יודע למי קדשתי איירי כגון שיודע האב שזה שבא עליה לא קדשה כלל וק"ל: השתא ומה במקום שאם בא לכנוס וכו' וקשה דהא איכא למפרך דלא דמי דהא טעמא דאב הוי משום דאין אדם מעיז לומר שהוא קדשה אא"כ הוא אמת.

עוד דמ"ש ולא היא וכו' דהא מ"מ בק"ו נילף דהיא ג"כ יהא נאמנת. ונראה דטעמא דקמתרץ הכי הוא בעבור שהק"ו פריכא הוא כדפרישית: ולענין הלכה אם האב נאמן לומר על הבן שהוא גדול בענין קידושין נ"ל שנאמן להחמיר וזה היה מעשה והארכתי בדבר והבאתי ראיה מדברי הריטב"א ז"ל שכתב ז"ל ואף על גב דשרינן ע"פ קרוב או אשה שהיבמה זו אשת המת ושהחולץ אחיו של מת התם כיון דמלתא דעבידא לאיגלויי דייקי' ואמרינן אבל הכא זימנין דלא דייקי' וכו' ע"כ הרי לך דלא נתן טעם דלמכות ועונשים אינם נאמנים אלא משום דזמנין דלא דייקי ולפיכך אין ראוי להעניש' מספק אבל בענין איסור כיון דאיכא זמני טובא דדייקי וזמנין מועטים בדוקא הוא דדייקי למה לא אסרינן על פיהם מספק והא דכתב המרדכי בשם רבוותא דלחליצה אין האב נאמן דהוי דבר ערוה היינו משום דהוי להקל לא להחמיר כל זה כתבתי בתשובת שאלה והבאתי תשובות דשייכי לה' נשים סי' י"ד ומ"ש המרדכי התשובה עצמה ס"פ מצות חליצה והרואה יראה שיש ט"ס בדברי המרדכי וצריך למוחקו על אופן שיסכים למ"ש בתשובת דשייכי.

ולענין הדין דע כי מ"ש ר"י בשיטה אחרונה ס"ל דסימנים או שערות מהני אלא דהברייתא חדא מנייהו נקט ואילו לדעת הרא"ש בעי' תרוייהו ומהריב"ל בח"א הביא דבריהם ז"ל בתוך הלשונות ע"ש הארכתי הרבה בתשובה לידע אי גם הנשים נאמנות להחמיר ע"ש: דף סד מתני' מי שאמר בשעת מיתתו וכו' הלכה זו יש בה מן העומק בדברי הרמב"ן ז"ל בס' המלחמות בהקשותו על הרז"ה שנטה דעתו אחרי רש"י ז"ל והוא ז"ל פירש דהצעתה

של שמועה בשעת קדושין היינו בזמן שנשאת ומעיקרא קס"ד דמתני' רישא נאמן להתיר במוחזק לן באחי ולא מוחזק לן בבני סיפא אינו נאמן לאסור בדלא מוחזק לן לא באחי ולא בבני וכ"ש במוחזק בבני כפשטא דמלתא נאמן בשצריכין לנאמנותו וכן ברייתא בכה"ג היא ור' נתן ה"ק אף נאמן לאסור כשם שהוא נאמן להתיר לומר שבזה ובזה אינו נאמן להוציאה מחזקה שלו אלא היתה בחזקת היתר מותרת היתה בחזקת איסור אסורה ונאמן לאו דוקא וכו'.

ודבריו תמוהים דאי ברייתא בכי האי גוונא מאי האי דקאמר בגמ' ולאו כל שכן הוא השתא ומה התם דקא מרע ליה לדבוריה אמרת קושטא קאמר מתני' וכו' כנראה דעל דיבורו סמכינן ולא הוי כמו שפי' הרמב"ן דנאמן להתיר ואינו נאמן לאסור היינו לומר דהיתה בחזקת היתר מותרת ונאמן לאו דוקא עוד קשה שנראה שקצת מתמיהותיו על הרי"ף ז"ל קשות לדעת הרמב"ן ז"ל על הכל צ"ע לענין הדין ועוד איזן וחיקר בזה הרב מוהרש"ך זלה"ה בח"ג ע"ש ויש עיון בדברי התו' במ"ש בריש פרק האשה שלום עם מה שכתבנו כאן ועוד צ"ע בביאור דבריהם שם כתבתי זה בפ' האשה שלום: היכי דמי אי דאית ליה סהדי להאי וכו' קשה נימא דאית לה סהדי נמי לאשה.

ונראה דא"כ היה ראוי שג"כ. יתנו להם גט שחרור ממנה וברייתא לא קתני כלל מזה ומאי דפריך בגמ' הוא דכיון שלפי דבריהם אינן חייבים לה מצד כתובה שהרי היא טוענת שהחבילה שלה אמאי שעור הכתובה ושלהם בספק.

ודע דבמקדש בעד א' לא ראיתי במפרשים שיחמירו לענין הלכה ובאמת תמהתי הרבה למה לא נחוש בענין איסורא לסברת הסמ"ג והמרדכי שכתבו להחמיר גם הר"ר ישראל בתשובותיו בסי' ר"ט כתב להחמיר ולדידיה היכא דאיכא ריעותא אחריתי שראוי לחוש גם מטעם עד א' מחמרינן. ואם בא עד א' לפנינו ואמר שקדשה בפניו ובפני אחר ואותו אחר אינו כאן בזה כ' בעה"ת בסי' ר"ט סברא להחמיר והביא ראיה מההיא דא' אומר קרוב לו וא' ואמר קרוב לה דחיישי' לה ונראה שיש לחלק בראיה זו דשאני התם שכולם מודים בקדושין ומקרוב לו או קרוב לה טעי אינשי אבל בנדון הר"ר ישר' היה העד האחר מכחישו ואשפשר דכיון דאומר קרוב לה בודאי הוי הכחשה לגמרי ומ"מ הסכים הרב זלה"ה שיש לחלק בראיה וכתב בסוף דבריו דברי התוס' דפרק שני דכתובות וכפי הנראה מדבריו ז"ל לע"ד שכונתו לומר דלא חיישינן בא' אומר קרוב לו אלא כשאנו יודעים בודאי שזרק הקדושין אלא דלא ידעינן אי קרוב לו או קרוב לה אבל אי לא ידעינן עיקר הקידושין אלא מתוך דבריהם וא' אומר קרוב לו וא' אומר קרוב לה חיישינן לה משום דלא הוה ליה אלא עד א' והוא מוכחש וכיון שנתבטלה ראייתו ז"ל נראה דאפי' אין

העד האחד שהוא אומר שהיה שם מכחישו אלא שאינו בפנינו אין לחוש ולהחמיר שהרי אין כאן אלא עד אחד ואין שום מקום ללמוד ממנו דין זה וניחא השתא שפיר דאם איתא דמהני הוה ליה לאוקמי בגמ' הברייתא בשנים שבאו ממדינת הים איש ואשה וחבילה וכו' בהכי: ואע"ג דבענין קלא דמסקינן בגיטין פלו' מהיכן שמע וכו' וכתבו הרמב"ם והרמ"ה ז"ל דבחד מפי תרי כגון ראובן שאמר שמעתי מפי שמעון ולוי שנתקדשה הוי קלא וחיישינן לה היינו דוקא היכא שמזכיר הב' עדים משום דמירתת דילמא היום או למחר אתו הלכך אם אמר מתו לא הוי קלא ואם עד זה שאמר שהיו אחרים עמו מזכיר האחרים בשמותן נראה דהוי קלא וחיישינן אבל אם אומר איני יודע מי הם למ"ד המקדש בעד אחד אין חוששין לקדושיו לא חיישינן ליה ואם עד אחד אמר שהאשה הודית בפניו שהיא מקודשת בזה יש לספק משום דבענין ממון יש מחלוקת בהודא' בפני א' אי הויא הודאה וכפי הנראה מדברי ה' מוהר"ן לב בח' א' דף צ"ג חשש להחמיר משום דפליגי רבוותא על בעל המאור בזה והיה נראה לחלק דבהודאה בעד א' בענין ממון שאני דלא מחייב לאחריני אבל זה העד בעדותו שבא לחייב לאחריני היה מקום לחלק בדבר.

ומ"מ כפי שנלמוד מתשובת ה' הנז' באותה תשובה שהטוען שקדש לפלו' ושיש לו עדים במ"ה אין לחוש לו ומ"מ ב"ד מחרימים ומוציאים הדבר לאור ואם יש צורך בדבר יכופו לגרשה וכמו שכתבתי זה ימים מועטים בתשובת שאלה והבאתי ראיה מהר"ש בר לקח הביאה ה' מוהרי"ק זלה"ה באה"ע בסי' מ"ב ומהרי"ן לב בדף כ"ד מח"א פלפל בה וכתבתי יישוב עליה אין צורך לשנותה במקום הזה: אמר אביי א"ל עד א' וכו'.

תוס' נטמאו וכו'. קשה דהא בפרק הנזקין וכו' וקשה נימא דבפ' הנזקין קאמר החילוק דבידו משום דלא אמר נטמאו בפניך נראה דזה נכלל בהכרח מתירוצם למעמיק בה: ודע דלתירוץ התוס' לשון נאמן דקאמר אביי הוא קשה להולמו הרוצה להעמיק בדבריהם יעיין בדברי הר"ן כי האריך בזה לענין הלכה לכך קצרתי: תוס' רבא אמר וכו' וא"ת כיון דשותק וכו' יל"ד דהשתיקה דהתם הוי כעין נטמאו טהרותיך בפניך ומש"ה אמרינן דדמיא להודאה וק"ל: אביי אמר לעולם דקמכחיש ליה וכו' שלח אחוי וכו' כתב הרשב"א ז"ל תמיה לי לא דמי משל למקנהמאי אחוי איכא אי אמרתא נמדדיה א"כ לאו פסולי בחד הוא אלא בשנים ואי מדדיה חד ואמר תא נמדדיה זימנא אחריתי דלמא במדידה ראשונה חסר ומאי קאמר היינו דקתני במקוה פסולו בגופו כלומר שנוכל לברר שהרי הוא בפנינו דהא ליכא לברר אלא ע"פ העד הא' שמדדו ראשונה וצ"ע עכ"ל.

ובאת אל הכהן וכו' הך קרא לאו בעסק דין איירי דהא נפקא לן מובאת אל הכהנים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם ולישנא דובאת אע"ג דמשמע לכתחלה בדיעבד מקרי

כיון דלא ציוה כן הכתוב אלא בעבור דליכא עוד כהן אחר הגון ממנו. מתניתין כל מקום שיש קדושין וכו' ואיזו כהנת וכו' פרש"י לוי שנשא כהנת וכו' ולא פירש כסדר המשנה כהן שנשא כהנת וכו' דהך מלתא דפשיטא דהוי כהן ונקט לוי עם כהנת דהשתא הוי הסדר נכון כדברי המשנה.

מכל עריות פרש"י שלחייבי כריתות פירש וכ"ש של מיתות ב"ד כדאיתא בגמ': גמ' הרי גר שנשא ממזרת קשה אמאי לא פריך הרי שתוקי שנשא בת ישראל וישראל שנשא שתוקית דאפילו לרבי יהודה אמרינן בי' יוחסין דממזר ספק יבא וכו' ואפ"ה הוי הולד שתוקי ונראה דלא פריך אלא מאיסורא דאורייתא.

מתני' רבי יהודה היא וכו' לרבי יהודה כל דרישא ע"כ לאתויי ישראל שנשא חללה וכדלקמן אלא דיש לדקדק דלקמן פריך וניתניי' בהדיא וכו' לתרוצא דמוקי לה אליבא דרבי יוסי כנראה דלרבי יהודה ניחא ולההיא תירוצא נמי ע"כ צ"ל הכי וק"ל ויל"ד אליבא דר' יהודה גר שנשא בת ישראל הולד פסול לכהן כדאיתא בי' יוחסין דבת חלל וכו' והוולד הולך אחר הזכר וכיון שכן ע"כ נכלל בכל דרישא.

ותימא השתא תקשי לן דניתני' בהדיא במתני' ולא שייך לתרוצי שום תרוצא דקאמר בגמ' ונראה דהתנא לא ס"ל כוותי' דר' יהודה בהא דהא מתני' לאו ר' יהודה היא דר' יהודה קאמר דחייבי לאוין הוי ממזר אלא ע"כ צ"ל במתני' מתניא בחד חלוקה אליבא דר' יהודה ואפשר דבגר לא ס"ל כר' יהודה וליכא למימר דלרבי יוסי נמי תקשי דהא רבי יוסי דס"ל דקהל גרים לא אקרי קהל וכו' אם נשא בת ישראל הוולד פסול לכהונה דהא בפרק עשרה יוחסין קאמר רבי יוסי בהדיא דגר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה וע"כ צריך לחלק דלענין כהונה לא מפסיל כיון דליכא בה פסול אחריתי וק"ל.

תוס' והרי חלל שנשא בת ישראל וכו' וא"ת מה פריך וכו' וי"ל וכו' ויש להקשות דאכתי תיקשי מאי פריך בגמ' דדילמא הולך אחר הזכר וגם אחר הנקבה שהיה פגמה בביאתו אבל בישראל שנשא חללה היא לא פגמה ליה ונראה דכיון שהיא פגומה ראוי היה לאסור הולד. ולרב דימי וכו' פרש"י והא איכא גבי יש קדושין דאין עבירה הוולד הולך אחר הפגום: לכאורה נראה דלשון זה שייך אמלתיה דרב דימי דאי לר' יוחנן כבר כתב בסמוך והא כי אתא וכ' אלמא דמעיקרא במלתיה דרב דימי שייך ורב דימי דדריש קרא דאשר יולדו אלמא אזיל בתר הלידה אם היה מצרי ראשון והאשה שניה לרב דימי אזלינן אחר אמו וכשר לבא בקהל ולמה כתב דאזלינן אחר הפגום ואפשר דכוונתו לומר דבהך חלוקה דהזכר שני אזלינן בתר הפגום שהיא ראשונה ואפשר דלרב דימי אזלינן אחר אימא לחומרא דוקא לא לקולא וזהו דעת הרמב"ם פי"ב מהלכות איסורי ביאה והרב

המגיד כתב שם בשם רש"י להפך דלדעת רש"י אזלינן לעולם אחר הלידה ולפי זה צ"ל דדבריו ז"ל במ"ש והאיכא וכו' שייכי אמימרא דרבי יוחנן וק"ל.
כל מקום דסיפא לאתויי מאי וכו' יל"ד נימא לאתויי ישראל שנשא מצרית ראשונה דהולד הולך אחר הפגום ומ"ש הריטב"א דלרבה בר בר חנא הוי כשר הוא קשה להולמו ונראה דכיון דקתני ישראל לנתינה וכו' לא גרע ישראל שנשא מצרית לממזרת ונתינה לישראל.
מאי באומות הלך אחר הזכר וכו' הוה מצי למימר דאם מצדי נשא עמונית הלך אחר הזכר שאם נתגייר יהיה מצרי ראשון וימתין עד שלשה דורות.
ונראה דלשון בכותים הלך אחר הזכר ר"ל בעודו בכותים וצריך שיהיה נפקותא בעודו כותי ולכך נקט א' הכותים שבא על השפחה וכו' ובמ"ש רש"י דבעי מנלן דאזלינן אחר הזכר ניחא טפי. פיסקא.
כל שאין לה עליו קדושין מה"מ פרש"י דאין קדושין תופסים בחייבי כריתות אבל הולד ממזר נפקא לן וכו' מריהט' רש"י נראה דבעי לר"ש התימני דס"ל יש ממזר מחייבי כריתות ולדידיה צ"ע לתרץ מה שכתבו התוס' דהא בהא תליא ואפשר דרש"י ז"ל לא ס"ל דהא בהא תליא ומר"ע שכתבו מקול אין הפרה דהא פרש"י לקמן ז"ל ולר"ע דאמר ביבמות אין קדושין תופסין בחייבי לאוין וכו' ואיתא בריש פר"ג דמוקי ההיא מתני' כר"ע ואפשר שהתנא שמע מר"ע דקאמר הכי בהדיא אבל אין נר' מדקדוק הלשון גם מהאי דאמרינן לעיל דף ס"ד וכר' סימאי דאמר מן הכל היה עושה ר"ע הולד וכו' וכיון דאין הולד ממזר ש"מ ס"ל קדושין תופסין בחייבי לאוין וכו' ע"כ נר' בהדיא דדעתו ז"ל דהא בהא תליא.
עוד קשה במה שפירש רש"י במתני' הולד ממזר בגמ' מפרש הראה שהוא הפך מה שפי' כאן בגמרא דבגמ' לא בעי אלא מנלן דקדושין לא תפסי דמה שהולד ממזר נפקא לן ביבמות ולשונו ז"ל צ"ע. מנא ה"מ קשה דמאיצטריך ותהי נדתה עליו לומר דלנדה תפסי קדושין דבשאר חייבי כריתות לא תפסי דאי תפסי למאי איצטריך קרא בנדה ונראה דאיצטריך קרא בנדה כי היכי דלא נילף בק"ו מיבמה שהיא בלאו ואפ"ה לא תפסי בה קדושין חייבי כריתות לא כל שכן מה תאמר שאר עריות נמי נילף בק"ו מיבמה זה א"א דאיכא למימר נדה תוכיח וע"כ צריך לבקש מלמד אחר וכמ"ש התוס' לקמן דסמוך אאחות אשה וכו' והשתא אכתי לא הוה אסיק אדעתיה אחות אשה: ואימא לאחר ולא לבן יש לדקדק כיון דסוגיין אזלא אליבא דרבי יהושע וכמו שאמרו התוספות דס"ל לרבי יהושע דאין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד ובעי אליביה מנלן דקדושין לא תפסי בחייבי כריתות מאי האי דפריך ואימא לאחר ולא לבן דהא לבן לא איצטריך לומר דלא תפסי

קדושין כיון דהוי מחייבי מיתות בית דין בסקילה והוי הולד ממזר ממילא ידעינן דלא תפסי קדושין ואפילו נימא דהיינו ממש מאי דתריץ בגמרא בן בהדיא כתיב ביה לא יקח איש את אשת אביו כלומר דמיניה ידעינן דהוי הולד ממזר מדכתיב לא יקח ולא יגלה כדאיתא בשלהי פרק החולץ דמלא יקח עד לא יגלה הוי ממזר טפי לא הוי ממזר ומאי דקאמר בהדיא כתיב הכונה לומר דמדכתיב לא יקח איש נפקא לן ממזר ומינה ידעינן דאין קדושין תופסים ועם שרש"י ז"ל לא פירש כן אלא כתב ז"ל לא יקח לא יהיה לך לקוחים בדברי התוס' צ"ל כן ורש"י ע"כ צריך לפרש כפירוש התוס' דהא כבר הוכרחנו לומר מתוך מה שכתבנו מדבריו דסבירא ליה ג"כ דהא בהא תליא.

ואכתי קשה לדברי הכל מאי האי דהדר פריך ואימא אידי ואידי לבן הא לכתחלה הא בדיעבד דכיון דידעינן דהוי ממזר ע"כ אפילו בדיעבד לא תפסי. ונראה דאפשר דהולד ממזר ואין קדושין תופסים בהם דוקא לכתחלה אבל בדיעבד תופסים ולכך איצטריך קרא אחרינא ואין נראה.

בן בהדיא כתיב וכו' כתוב בתוספי רי"ד ואין לומר ואימא לאחר ולא לבן היינו בן האשה וכו' ונראה דמכל שכן נפקא מלא יקח איש את אשת אביו כ"ש שאין קדושי' תופסים מצד היותה אמו שהרי גם היא אשת אביו והיא אמו, בן בהדיא כתיב ביה לא יקח לפירוש רש"י הוי טעמא משום לישנא דלא יקח לא יהא לקוחין וכו' והא דדריש בהחולץ דף מ"ט מהך קרא דהוי הולד ממזר לאו היינו מלישנא דקיחה אלא מייתורא דקרא דכתיב לא יקח ולא יגלה דסגי בחדא מינייהו.

אך קשה במאי דקאמר בשלהי החולץ לר' יהושע דמוכח מדכתיב לא יקח ולא יגלה וקאמר התם דלא לכתוב אלא לא יגלה וכו' והיכי מצי למכתב לא יגלה וכו' ולשתוק מלא יקח כיון דע"כ איצטריך לא יקח לאשמעי' הך דרשא דקדושין לא תפסי אפילו בדיעבד ואפילו נימא דלאו מלישנא דלקוחים דרשי לר' יהושע כמו שכתבתי בדברי התוס' מ"מ קשה דאפי' ר"ש התימני מהך קרא ג"כ מוכח לה ורש"י כתב דהך קיחה הוי לשון קדושין ונראה דהתם לא נחית תלמודא לענין קדושין כלל אלא לענין הולד ולהכי לא דק במלתיה למכתב לא לכתוב לא יקח וגם שנראה שהכונה היא לומר דלא לכתוב אלא קרא דלא יגלה ולכתוב ביה לישנא דקיחה להך דרשא דהכא.

עוד יש לדקדק במאי דקאמר ואימא אידי ואידי באחות אשה הא לכתחלה הא בדיעבד דהא לכתחילה מאלמנה לכ"ג נפקא דלכתחלה לא ובק"ו שהיא בלאו ואפ"ה לא מקדשי' לה לכתחלה אחות אשה לא כ"ש ונראה דאיכא למימר נדה תוכיח דהא לא שמעי' מקרא

שתהיה אסור לקדשה לכתחלה ובשיטות הרשב"א ז"ל ראיתי נתעורר בזה והשיב ז"ל דאיכא למימר כהנים שאני שריבה בהם הכתוב מצות יתרות.
ודילמא הא לכתחילה הא בדיעבד פרש"י דכוון דאמר ולא פריש קרובים אין לך להביא באיסור זה אלא האסור בכלן שקרוב מן הכל וק' דאי טעמא הוי משום דכיוונדלא פריש הוי האיסור שבכולן מאיזה טעם פריך התם לקמן ואימא אידי ואידי באחות אשה הא לכתחלה הא בדיעבד דהתם לא שייך הך טעמא ורש"י נתן טעם אחר לקמן ז"ל אבל שאר קרובים לא אשכחן בהו אזהרת קיחה לכתחילה וכו' וטעם זה היה צריך לאומרו לעיל ונראה דודאי דאה"נ דהוה שייך לאומרו אבל כתב טעם זה משום דלעיל פריך ואימא לאחר ולא לבן וע"כ טעמא הוי משום דבן קרוב יותר מאחר ולכך כתב רש"י להך טעמא לעיל.
עוד יש לדקדק במאי דפריך ואימא אידי ואידי באחות אשה וכו' דאם כן לשתוק קרא מלא יקח איש את אשת אביו ומק"ו דאחות אשה ידעי' לה. ונראה דאי לא הוה כתיב לא יקח לא הוה שדינן תרוייהו אאחות אשה הא לכתחילה הא בדיעבד אלא הוה מוקמי' לה לבן בדיעבד דלכתחלה מאחות אשה נפקא אבל אחות אשה דוקא לכתחלה ולא בדיעבד להכי איצטריך לא יקח דהשתא לכתחלה מק"ו נפקא מאחות אשה וקרא דלא יקח איש הוי אפילו בדיעבד ולכך פריך ואימא אידי ואידי באחות אשה הא לכתחלה הא בדיעבד וטעמא דמילתא דאמר דאי לא הוה כתיב כי יקח הוה מוקמינן ליה בבן ולבדיעבד ע"כ טעמא הוי משום דהבן קרוב יותר מן הכל ואפשר שמטעם זה הוא שהוצרך רש"י ז"ל לפרש זה הטעם אמאי דפריך בגמרא ואימא הא לכתחילה הא בדיעבד דכיון דלא פי' קרובים אין לך להביא אלא האיסור שבכלן וכו' מאחות אשה נפקא ומה אחות אשה בכרת וכו' מק"ו לא מצינו לאתויי אשת איש דאית ביה פרכא דלקמן שכן אין לה התר בחיי אוסר' וכו' וכיון שכן שאר חייבי מיתות בית דין לא כל שכן מק"ו לא מצינן לאתויי אשת איש דאית ביה פרכא דלקמן שכן אין לה התר בחיי אוסרן וכו' וכיון שכן שאר חייבי מיתות בית דין תקשי היכי מצינו למילף מק"ו דאחות אשה דהא איכא למימר אשת איש תוכיח שעם שהיא מחייבי מיתות בין דין תפסו קדושין בה כיון דלא מצית למילף לה מאחות אשה ואין לתרץ מה לאשת איש שכן יש לה התר בחיי אוסרן דהא בבתו לא שייך להקשות כן דהאיסור הוא מצד גופה לא מחמת קדושין שקדשה וכמעט הוי פרכא דלא שייכא.
ונראה דאיכא למפרך מה לאשת איש שכן מיתתה קלה שהיא בחנק אבל שאר חייבי מיתות כגון סקילה או שריפה שהיא חמורה מסקילה למ"ד לא אתיא ואפשר בזה הזקיקו

לרש"י ז"ל לפרש ולומר אשת אביו בסקילה. ויש לעיין דכיון דולא יקח איש הוי לשון קדושין ומינה שמעינן דאין קדושין תופסים בשומרת יבם של אביו והוי חייבי כריתות וגם הוי הולד ממזר מכח הסמיכות אם כן למאן דס"ל מחייבי כריתות הוי הולד ממזר מההוא קרא אמאי לא ילפינן מההוא קרא גם כן דלא תפסי קדושין ולשתוק מאחות אשה דהא בגמרא בעי למילף מאחות אשה דקדושין לא תפסי אלמא מצינן למילף הך מילתא אי איכא שום דוכתא דמצינן למילף ליה.

ונראה דמההוא קרא דלא יקח לא מצינן למילף ולא מידי אי לאו דקיימא לן בשום דוכתא דלא תפסי קדושין בעריות דהא היכי מצינן למילף משומרת יבם במה מצינו ליכא למילף דהיכי נלמוד מה מצינו בשומרת יבם שהיא ערוה ואין קדושין תופסים בה והולד ממזר זה שקר דהא שומרת יבם אינה ערוה וכדאיתא ביבמות פרק אין נושאין דפריך ותיפוק ליה משום דודתו ומשני לעבור עליה בשני לאוין כלומר שהיא על האמת בכרת והיא ערוה מטעם שהיא דודתו ונכנסה בכלל העריות וכי כתב קרא דלא יקח דלא יהיה בה לקוחין לאו אאיסור דנדתו כתבי' רחמנא אלא אאיסור דשומרת יבם ולא מצי למילף עריות ממנו אם לאו דקים לן בעלמא דלא תפסי קדושין והשתא נלמוד בבנין אב ונאמר מה מצי' באשת אב דשומרת יבם דאין קדושין תופסי' בה והולד ממזר אף כל שאין קדושין תופסים בה הולד ממזר וכן פרש"י לקמן בלשון המתחיל לחומרא מקשי' דילפינן לה מאשת אב ביבמות מה אשת אב לא תפסי בה קדושין והולד ממזר אף כל שאין עליו קדושין הולד ממזר והיינו מטעמא דפרישית ובדברי התוס' אבאר בזה: תוספות מנה"מ וכו' התוספות הכריעו דהא בהא תליא מר"ע.

ותמיה לי דהא ברייתא ערוכה היא בפרק החולץ דף מ"ד דקאמר ר"ע המחזיר גרושתו והנושא קרובת חליצתו וכו' שאין קדושין תופסים בה והולד פסול וכו' אלמא בהדיא קאמר ר"ע דאין קדושין תופסים בחייבי לאוין וצ"ע ומדברי התוס' נראה דלרבנן כשיודעים שהוא ממזר מקרא דלא יקח מינה ידעינן דאין קדושין תופסים בה וכו' ולכאורה נר' שהתוס' סותרים זה לקמן ד"ה לחומרא מקשינן שכתבו וי"ל דאדרבא חומרא היא וכו' דאי הוו תפסי וכו' אבל מאחר דלא תפסי חמירי יש לנו לומר שיהיו כולן למדות מזקוקת אביו ולמה צריך ללמוד מזקוקת אביו כיון דכבר ילפינן מאחות אשה מעתה אמרי' דהא בהא תליא.

ונראה דהשתא קיימי התוספות לקס"ד דאכתי לא אסיק לן קרא דנדה אבל בתר דשמעי' קרא דנדה היינו אומרים דנילף מיניה ולא מאחות אשה אי לאו דאית לן קרא דזקוקת אביו וכו'. עוד כתבו דהכא בעי אליבא דר' יהושע דאמר אין ממזר מחייבי לאוין אלא

מחייבי כריתות דבריהם אינם בדקדוק דהיה ראוי לומר אין ממזר מחייבי כרת אלא מחייבי מיתות בית דין אלא משום דהכריחו קושייתם מר"ע תפסו לשונו.
ולפי' התוספות קשה מאי האי דפריך בגמרא א"ה אפי' נדה נמי דהא לרבי יהושע ס"ל דאע"ג דלא הוי הולד ממזר אפי' הכי אין תופסים בה קדושין ואם כן דכוותה נאמר בנדה ועיין בהריטב"א ז"ל. והנראה דמאי דפריך בגמרא א"ה אפילו נדה נמי לאו לר' יהושע פריך אלא לרבנן נמי ואע"ג דסוגיין אזלא אליבא דרבי יהושע מ"מ כיון דכבר גילה סתמא דתלמודא הקישא דרבי יונה מעתה אמרינן דהך הקישא ע"כ רבנן לא פליגי עליה דהא הך הקישא מוסכם בפרק הבא ע"י ובפ"ק דיבמות ולרבנן פריך א"ה אפילו נדה נמי: הוקשו כל העריות לאחות אשה.
ק' כיון דבכלל כל העריות היא אשת אב וכבר כתיב ביה לא יקח איש וכו' לא לכתוב קרא באחות אשה ונילף כל העריות מהקישא דאשת אב דלא תפסי בה קדושין. ונראה דכיון דאשת אב הוא ממיתות בית דין טפי הוה ילפינן חייבי כריתות מנדה דדמי לחייבי כריתות ולא ילפינן מהקישא חייבי כריתות מחייבי מיתות.
ולמאן דמוקי בשומרת יבם לא קשיא ולא מידי דלשתוק קרא מאחות אשה דהא מאי דלקוחין לא תפסי לא כתיב בעריות כלל אלא בשומרת יבם ושומרת יבם לא הויא מהעריות כלל וכדפרישית לעיל. ואכתי יש לדקדק לשתוק קרא מאשת אב דכתיב לא יקח איש את אשת אביו ונילף ליה מאחות אשה בהקישא ולמאן דמוקי בשומרת יבם איצטריך לומר דקדושין לא תפסי מטעם שומרת יבם דחייב עליה בלאו זה ולמאן דדריש לאשת אב גמורה דהוי חייבי מתות בית דין קשה ג"כ דמהקישא ילפינן ליה ולפי מה שכתבתי למעלה דלדעת התוספת לא דריש הך לא יקח בתפיסת קדושין ניחא דקרא איצטריך לומר דהוי ממזר ולא לתפיסת קדושין אבל רש"י ז"ל לא פירש כן.
ונראה דאי הוה שתיק מלא יקח הייתי אומר דבאחות אשה דוקא לכתחלה לא תפסי אבל לא בדיעבד ואיצטריך קרא דוהיתה לאיש אחר לאשת אב אפילו בדיעבד וכל העריות לא הוה ילפינן מאחות אשה אלא לכתחלה דוקא לא בדיעבד להכי איצטריך קרא דלא יקח ומעתה דרשינן תרווייהו לאחות אשה חד לכתחלה וחד בדיעבד: אי הכי אפילו נדה נמי פי' אי אמרת בשלמא דלא הוה יליף מהך הקישא אלא מקרא אחרינא לא הוה קשי' לן אפילו נדה נמי נהי דאקשי' לך היכן מייתית לן קרא לשאר עריות ולא נהוי נדה בכלל אבל השתא קשי' אפי' נדה נמי: אלמה אמר אביי הכל מודים וכו' קשה ולדידך מי ניחא מאיזה טעם קאמר אביי דהכל מודים בבא על הנדה וכו' דמאי שנא נדה משאר עריות שבתורה ע"כ הוי טעמא משום דקרא כתיב ותהי נדתה עליו וכיון שכן לא פריך

לן ולא מידי ונראה דרש"י ז"ל כתב טעם בסוטה דעדיין קדושין עומדים בה ואלו בנדה לא כתב שום טעם ונראה דקס"ד דטעמא דמילתא הוי דכיון דהנדה בעודה תחת בעלה לא נתבטלו הקדושין באומרם שהיא כערוה באותה שעה אלא שהקדושין עומדים בה כמו כן נאמר היכא דקדש פנויה והיתה נדה דלא ימנעו הקדושין מלתפוס מטעם שהיא נדה ואי את אמרת הוקשו כל העריות אהדדי לא סגי הך טעמא ולא מידי ומשני אמר חזקיה אמר קרא וכו' והכא הוי גזירת הכתוב.

אך ק"ל דהתם בהחולץ נראה דאביי גופיה יהיב טעמא למלתיה מהך קרא דותהי נדתה עליו וכיון שכן ע"כ הוה ליה לאסוקי אדעתיה קרא דותהי וכו' ונראה דהתם תלמודא הוא דקאמר טעמא דקרא עם מסקנא דחזקיה דהכא תדע לך דהכא קאמר לה חזקיה ומהתם נראה דאביי קאמר לה אלא ע"כ תלמודא הוא דקאמר לה על מלתיה דאביי.

ותמהתי ממאי דכתבו התוס' בשם רש"י דאסורא מדכתיב תהיה בנדתה דהך קרא דתהיה בנדתה לא הוזכר בגמרא לא בדברי המקשה ולא בדברי המתרץ והתם בהחולץ מהך קרא גופיה נפקא לן ואפילו דאיצטריכו תרווייהו חד אנשואה דעדיין הקדושין עומדים לאחר נשואין וחד קודם נשואינכגון אם קדש פנויה ואי לא הוה כתיב אלא חד קרא הוה מוקמינן ליה מאחר נשואין בדוקא אלא דאכתי קשה למה ליה למימר הכי והיכן מצא שורש בגמרא לומר כן ושמא היינו הך קרא גופיה דהכא ולשונו דחוק וכונתו להך קרא וצ"ע: מאי חזית וכו' ק' דטפי איכא לאקושי לנדה ולאשת אב דהוי ב' מלמדים ולמאי דפרישית דאיירי בשומרת יבם ואינו בכלל העריות ניחא ועוד אפילו תימא במיתת ב"ד לא כתיב איסור ולא תפשי בהו ואינה בתוך העריות אלא במשנה תורה דוקא: הכל מודים פרש"י ר"ש התימני וכו' טפי הוה ליה למימר דאפי' ר"ע דסבירא ליה דאין קדושין תופסים בחייבי לאוין הכא מודה ונראה דלא פירש אלא כל מאי דפליגי במלתיה דידהו דר"ש התימני דס"ל דהוי ממזר מחייבי כריתות מודה בנדה דהוי כרת ור"ע דס"ל בחייבי לאוין דהוי ממזר מודה בסוטה.

א"ה שאר חייבי לאוין נמי וכו'. לכאורה נראה דהך א"ה אין בו אא"ב דהא לעולם היתה הקושיא דשאר חייבי לאוין נמי ונראה דה"פ דהך קרא דהבי' רש"י דלא תהיה אשת המת החוצה וכו' איתא בהאשה רבה דף צג ואיכא פלוגתא דרב ושמואל דשמואל מספקא ליה בפירושה דקרא אי ללאו אתא אי לאשמועינן דלא תפסי קדושין.

והמה מעיקרא אפשר דהוה ס"ל דקרא דיבמה לא אתא לומר דלא תפסי אלא כשמואל ס"ל אבל עכשיו דחדש הק"ו מיבמה השתא קשה שאר חייבי לאוין נמי וכו': כי תהיין וכו' אין לדקדק לשתוק מקר' דיבמ' ומדאיצטריך כי תהיין ידעינן דהא מנא לו דהוה

אמרינן דביבמה היא מאי לא תפסי בה קדושין דילמא א' משאר לאוין הוא ועוד דהך כי תהיין נראה דאינו מיותר.
איברא דלקמן בעי במאי מוקי לה כנראה דהוא ייתור ולקמן ק' אליבא דרבי עקיבא דכיון דס"ל דאלמנה לכ"ג דלא הוי הולד ממזר כיון דלר"ע הא בהא תליא וכמו שכתבו התוספות אמאי איצטריך כי תהיין ונראה דאיצטריכו למימר דהא בהא תליא וכיון דכתב קרא שלא יהיה ממזר וגם תפסי בה קדושין שמעינן דהא בהא תליא ומכאן ס"ל לר"ע בעלמא דכל דלא תפסי הוי הולד ממזר.
תוס'.
לחומרא מקשינן כבר כתבתי בדבור דלעיל מאי דשייך בזה ולדברי התוס' י"ל איך מתרצים מה שהקשו דאדרבא וכו' דמאי אולמיה דהאי חומרא מהאי חומרא. ונראה דהחומרא היא היותה ערוה מצד עצמה ומחמת דידה הוי הולד ממזר מצד היותה ערוה אבל אי תפסי בה קדושין אין האיסור מצד עצמה כלל אלא אסורה לעלמא מחמת קדושין דתפסי בה וק"ל.
ודע שהתוספו' דבריהם בזה הדיבור אליבא דרבנן עם שכל הסוגיא אזלא אליבא דר' יהושע וכמו שכתבו התוספות למעלה טעמא דמלתא הוי משום דהך קושיא דא"ה קיימא לדעת רבנן והך קרא דותהי נדתה עליו הוי מוסכם לדברי הכל וריהט' שמעת' כיוונו התוס' להעמידה ג"כ לר' יהושע ולא רצו לומר דבהא פליגי רבנן ורבי יהושע וכו'.
ובמה שכתבו התוס' בד"ה בבא על הנדה דהולד ממזר וכו'. קשה דהא כתבו דהא בהא תליא.
ויל"ד בהך דפריך בשמעתין א"ה חייבי לאוין אית לנו ק"ו מנדה שהיא בכרת ואפי' הכי קדושין תופסים ונראה דפריך מסברא דבגילוי מלתא בעלמא יהיו דומיא ליבמה לחומרא במה מצינו ונדה יצאת מן הכלל. ואין לתרץ ולומר מה לנדה שכן יש היתר לאיסורה אחר שנטהרה דא"כ קשה לתוס' ז"ל איך אמרו נדה תוכיח פיסקא.
ולדה כמותה מנלן וכו' וקשה אמאי לא ילפינן דולדה כמותה מדכתיב שבו לכם פה וכו' עם הדומ' לחמור ולקמן בשלהי פרקין גבי עבד אין לו חייס וכו' פרש"י אינו מתייחס אחר אביו שאין הולד כרוך אחריו עד כאן וכיון שכן מהך דשבו לכם היה ראוי ללמוד הכל ונראה דרש"י זכרונו לברכה כתב כן לקמן עם מסקנא דקרא דהכא וק"ל.
בנך הבא מישראלית וכו' פרש"י לאו מקרא דייק לה אלא ה"ק מדלא קפיד וכו' באמת הוא לשון תמוה ורש"י ז"ל כתב למעלה בסמוך דמדכתיב כי יסיר את בנך ולא כתיב בתך שמעינן דבן הישראלית קרוי בנך ואיך כתב דלאו מקרא דייק וכו' והרב מוהריב"ל זלה"ה

בח"ג סי' פ"ב נשאל על לשון זה וכתב דלפירוש התוספות הוי כמו וכו' וכונתם לומר דרש"י אאין בנך הבא מן הנכרי קרוי בנך קאי ובאמת הוא דבר מתמיה בלשון רש"י.
גם מה שפי' בו הרב מוהר"ר אליה מזרקי ז"ל בפ' ואתחנן דרש"י נקטי' כי היכי דלפלגו ר' יוחנן ואביי ולדעתו פליגי דמר נפיק ליה מדיוקא מדלא נקט ומר נפקא ליה מדכתיב קרא בהדיא כי יסיר את בנך ובאמת קשה דרש"י ז"ל כמעט כ' למעלה דמכי יסיר את בנך נפקא לן ואין לומר דרש"י פירש כן לדעת רבינו דלקמן גם מ"ש ה' החו' דרש"י תיקן מאי דקשיא ליה דהיכי פריך לרבינא טפי מרבי יוחנן באומר דאתא לאשמועינן דלא שדינן לה בתר הנכרי וכו' ולא ראיתי בעניותי תיקן בזה טפי מר' יוחנן דהא ר"י לא יכחיש זה והנר' דהסברא דלא ניזיל אחר הכנענית ויהי' נחשב כבהמה ולא אחר האם כשהיא כותית ולא יהיו הקדושין תופסים.
אלא דלעולם נלך אחר החומרא ולהכי בעי בגמ' מנלן כלומר שהוא חוץ מן הסברא וכשמשני אמר קרא כי יסיר בנך הבא מישראל קרוי בנך כנראה דעיקר כל קרא להכי אתא וזה תימה דהא לא איצטריך קרא להכי והעיקר הי"ל לכתוב דאין בנך הבא מן הכותית קרוי בנך לכך פרש"י דלאו כל עיקרו למידק מקרא דבנך הבא מישראל קרו' בנך אלא כונתו היא דמדלא כתיב בן הנולד ממנה שמעינן דבנך וכו' אבל בנך מן הכותית אינו בנך וזהו כל עיקר הכתוב דלא הוי בנך הבא מן הכותי כנראה בדוחק: פרש"י אין בנך הבא מן הכותית קרוי בנך מדלא כתיב כי תסיר את בנך דנשמע מינה דקפיד נמי קרא דבתו וכו'.
משום כי תסיר את הבן הנולד וקשה דאי הוה כתיב הוא לא הייתי דורשו בבן הנולד.
ונראה דע"כ בבן הנולד דרשינן ליה דומיא דכי יסיר את בנך דדרשינן ליה בבן הנולד מהכרח מדלא כתיב כי יסיר את בנך כנראה תוס' אמר קרא לא תתחתן בם והק' ה"ר יעקב וכו' ואימא ה"מ לכתחלה קשה אמאי לא הקשה הך קושיא לעיל דדריש דיבמה לא תפסי בה קדושין מקרא דלא תהיה אשת המת החוצה דאימא ה"מ לכתחלה אבל בדיעבד תפסי ונראה דאם עיקר האזהרה היתה על המקדש הוה קשי' שפיר דלא יקדש לכתחלה אבל עיקר הכתוב מדבר ביבמה ועליה נתן האזהרה וקאמר לא תהיה ופירושו דלא תהיה הויה בה וע"כ ה"ק שאין בה שום הויה כלל אם יקדשוה ובה לא שייך לא לכתחלה ולא בדיעבד: תוס' אמר רבינא וכו' עיקר חילוק הפירושים דיש לחלק בין פי' ראשון דפירוש כי תסיר קאי איראת שמים והפי' השני הוא דיסירנו מזרעו כלומר שלא יהיה נמשך אחריו והדוחק שיש בשני אבאר בסמוך בס"ד כי יסיר לרבות כל המסירים קשה דהא כי יסיר איצטריך לדרשא דלעיל בנך הבא מהישראלית קרוי בנך וכו' ובלאו כי

יסיר לא הוה שמעינן ההיא דרשא דיש הפרש בין בנך מישראלית לבנך הבא מהנכרית, ונראה ודאי להההיא דרשא היה ראוי לומר כי תוליך את בנך מאחרי קרי אאדוק בע"ג שתוליכנו אחריה ומדקאמר יסיר לרבות כל המסירים כלומר שאינו מוליכו אחריו שהרי אינו עובד ע"ג ואינו עושה אלא הסרה לבד ולפי' השני שפי' ר"ת ק' דהא איצטריך כי יסיר להסירו מהזרע.

ונראה דכי תוליך סגי להכי שמוליך הזרע אחריה ומדכתיב כי תסיר לרבות כל המסירים דבהסרה בעלמא הוי והיינו שאר האומות. כל היכא דקרינן ביה כי תהיין וכו' קשה דהא לעיל דריש מכי תהיין הא' וכו' שנואה בנשואיה וכו' וכשיש קדושין ויש עבירה הא קי"ל דהולד הולך אחר הפגום ולא שייך לומר ביה וילדו לו דהא ישראל שנשא נתינה דקרינן ביה כי תהיין ולא קרינן וילדו לו ונראה דה"ק כל היכא דקרינן ביה כי תהיין יש מקום לפעמים דקרינן ביה וילדו לו אבל כל היכא דלא קרינן כי תהיין לעולם לא קרינן וילדו לו ולכך לעולם הולכין אחרי' והולד כמותה: אחר שכתבתי ביאור הסוגיא כפי מה שיש בה מן הדקדוקים כפי העיון ראיתי לבאר עיקר שרשיה לענין ההלכה ועם שיש בה מן האריכות ידעתי אני ידעתי כי תערב ליודעים ולפסקני' כדבש למתוק יען נמצאו בה דברים עמוקים מתוקים ובדרך קצרה אבאר בס"ד.

הרא"ש ז"ל כתב ז"ל הא דכל עריות שבתורה לא תפסי בהו קדושין ילפינן בגמ' מהקישא דאחות אשה וכו' והולד מהם ממזר נפקא לן ביבמות מלא יקח איש וכו' לכאורה ק' לדברי הרא"ש ז"ל מה שהקשו התוס' דהא בהא תליא והוצרכו לתרץ דהך סוגיא כרבי יהושע אזלא והמדקדק היטב במה שכתבתי בעיון ההלכה דאחר הקישא דרבי יונה לא אמרינן הא בהא תליא א"ש כל דברי הרא"ש למדקדק היטב לכך קצרתי:דף סח ובפסקא דכותים מנלן ראיתי להאריך בהן בפירוש הפוסקים כי סתומים וחתומים הם הדברי' ראשונה בדברי הרי"ף שכתב ז"ל כל מי שאין לה עליו וכו' מנלן אמר קרא שבו לכם פה עם החמור אשכחן דלא תפסי בה קדושין ולדה כמוה מנלן כפי הנראה דבענין שפחה גריס אשכחן דלא תפסי בה קדושין ואח"כ גריס ולדה כמוה מנלן ואלו בכותי גריס כותית מנלן וכתב הר"ן ז"ל וכיון דפשיטא דולדה כמוה ממילא פשיטא לן דלא תפסי קדושין בכותית ע"כ ותימא דא"כ דכוותה בשפחה נמי נימא הכי גם מהגמ' משמע דתרווייהו בעי אשכחן דלא תפסי בה קדושין ולדה כמוה מנלן ואמאי איצטריך להכי ובדוחק ראיתי שיש מקום ליישב כל זה שוב ראיתי להרשב"א ז"ל נתעורר בקצת מזה על הספרים שהיו גורסים כן ובאמת שלע"ד נראה שהרי"ף ז"ל ל' קצרה דבר וגירסתו שוה לגירסתנו בזה וק"ל.

מה שיש להקשות בענין פסקא דדינא הוא זה: דע שבפרק כיצד הובא בגמ' ברייתא דרבנן ורבי יוסי בבא על אחותו והיא בת אשת אביו ולרבנן חייב משום אחותו ומשום בת אשת אביו ולר' יוסי אינו חייב אלא משום אחותו בלבד ור' יוסי דריש מחד קרא פרט לאחותו משפחה והדר פריך בגמ' ורבנן למעוטי שפחה ונכרית מנא להו נפקא להו מהאשה וילדיה ור' יוסי חד בשפחה וחד בכותית ומסיק בגמ' אליבא דרבנן דכותית נפקא לן מכי יסיר את בנך מאחרי ופריך הניחא לר"ש דדריש טעמיה דקרא וכו' ומשני מאן תנא דפליג עליה דר' יוסי בר יהודה ר"ש היא ע"כ והרמב"ם פרק שני מהלכות איסורי ביאה בדין הבא על אחותו פסק כרבנן דחייב משום אחותו ומשום בת אשת אביו נמשך לדעתו ז"ל דהלכה כר"ש דדריש טעמי' דקרא דהכא מסיק מאן תנא דפליג עליה דרבי יוסי ר"ש היא וכו' וקשה והא קי"ל דלא כר"ש ובריש פ"ג מהלכות מלוה כת' הרמב"ם עצמו דאלמנה בין שהיא עניה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה והיינו דלא כר"ש בפרק המקבל דלא דריש טעמיה דקרא דבהכי מוקי לה תלמודא התם ונראה לתרץ בזה ולומר דאע"ג דמתוך סוגי' זו נראה דהא בהא תליא מ"מ בפרקין מפיק ליה מקרא אחרינא דכתיב ואחרי כן תבוא אליה ובעלתה ואמר קרא כי תהיין וילדו לו וכו'. וגם הרא"ש ז"ל בפ' כיצד כתב ז"ל אמר קרא כי יסיר את וכו' ואע"ג דמוקי הך דרשא דר"ש דדריש טעמיה דקרא ולית הלכתא כוותיה בקדושין פרק האומר מפיק ליה מקרא אחרינא וילדו לו ע"ש. אך קשה דעדיין לא נתיישבו בזה דברי הרמב"ם שהרי בפי"ב מהלכות איסורי ביאה כ' ז"ל והבן מן הנכרית אינו בנו שנאמר כי יסיר את בנך מאחרי מסיר אותו מהיות אחר ה' אלמא דריש כר"ש עם שבאמת הלשון מצד עצמו תמוה דבן הנכרית היכי מוכח מכי יסיר ואם פי' הפסוק קאי אבתו לא תקח לבנך אין שום מקום ללמוד דבן הבא מן הנכרית אינו בנו אלא מדלא כתיב כי יסיר זרעך או שיפרש כפירוש הב' שפירש ר"ת שמסיר הזרע שאינו הולך אחריו וכלל מזה לא הוזכר בדברי הרמב"ם ז"ל.

ובפי' המשנה פ' כיצד כתב ז"ל וכן בא בקבלה האמיתית בנך וכו' קרוי בנך ואין בנך הבא מן הכותית קרוי בנך אלא בנה שנאמר כי יסיר את בנך מאחרי אלמא כוותיה דר"ש ס"ל להרמב"ם דקי"ל לענין הלכה ואלו בההיא מתני' דפ' המקבל באלמנה בין שהיא עניה וכו' כ' דלא קי"ל כר"ש ולא דרשינן טעמיה דקרא בפי' המשנה ע"ש ונראה דיובן ביאור זה עפמ"ש התוס' בשמעתין ד"ה הניחא לר"ש דדריש טעמיה דקרא עד סוף דבריהם ז"ל וכיון דבעי בכנענים מנלן כי היכי דלא נטעי בקרא דכי יסיר דאת' לומר דוקא בז' עממים א"כ השתא דכ' קרא דכי תהיין וכו' וילפינן מיניה דבבן הבא מן הכותית קרוי

בנה מעתה קרא דכי יסיר לא אתא למעט ולומר דדוקא ז' עממים אלא אתא כפשוטו בכל הכנענים לומר שמסירין מאחרי ה' וזהו מטעם שכ' הרמב"ם ז"ל בהלכות איסורי ביאה ובפי' המשנה קרא דכי יסיר לפי שהוא הפסוק היותר מובן אשר ממנו משמע שמסיר את לבו מאחרי האל וסמך ודאי אל פסוק דשמעתין דכי תהיין ולפי שאינו מבורר לו כ"כ דרשה זו תפס בדבריו הכתוב היותר מבורר וכן דרכו בכמה מקומות ובהכי ניחא לי מה שיש להקשות בדברי הרי"ף ז"ל שבפרק האומר תפס דרשת כי תהיין לאיש וכו' וילדו לו וכו' ובפרק כיצד לא הזכיר אלא קרא דכי יסיר וכו' אלא דאליבא דרבנן דפליגי אליבא דר"ש דיליף ליה דכי תהיין דריש נמי קרא דכי יסיר להכי ולא כר"ש דכולה מלת' נפקא ליה מכי יסיר משום דדריש טעמיה דקרא ועדיין קשה לי בזאת הפסקא שפסק הרמב"ם ז"ל דולד הכותית כמותה נראה שאין לו מקום ללמוד דין דאמרי' בשמעתין דמאי דילפינן מקרא דכי תהין וכו' ופריך א"ה אפילו בן שפחה נמי ומשני דאה"נ אלא האשה וילדיה למה לי לכדתני' הרי את בת חורין וולדך עבד וכו' וחכמים אומרים דבריו קיימים משום שנאמר האשה וילדיה וכו' ופריך מאי תלמודא ומשני אמר רבא ר' יוסי הגלילי ע"כ נמשך לפי זה דמאן דדריש מקרא דכי תהיין לאיש וילדו לו וכו' מיניה נפיק נמי שפחה וקרא דהאשה וילדיה ע"כ איצטריך לדרבי יוסי הגלילי אבל לרבנן דס"ל דבריו קיימים ע"כ איצטריך לאשמועינן דולד שפחה כמוה וכיון שכן הכרח לומר דרבנן לא נקטי להו דבן כותית כמותה מקרא דכי תהיין וא"כ מינה שמעי' נמי שפחה ומוכרחים להוכיח מכי יסיר כר"ש וכיון שהוכחנו לדעת הרמב"ם דס"ל כמאן דדריש כי תהיין א"כ מינה דריש נמי שפחה וכיון שכן ק' דפ"ז מה' עבדי' פסק דאומר לשפחה הרי את בת חורין וולדך עבד דבריו קיימים וכ' כרבנן וא"כ נמצאו דבריו סותרים דהא לרבנן לא מצי למילף מכי תהיין וכדפרישית.

גם קושיא זו היא על דברי הרי"ף ז"ל שפסק בפרק האומר כן וכמאן דדריש כי תהיין וכו' ובפ' השולח בגיטין דף תקע"ה הביא ההיא ברייתא דהאומר לשפחה ולדך עבד וכו' ופסק כחכמים. ויותר קשה על דברי בעל הטורים שהוא ז"ל כ' בטור אה"ע סי' ט"ז דלית הלכה כר' שמעון דדריש טעמיה דקרא והק' על דברי הרמב"ם ז"ל וכיון שכן מוכרח לדעתו דמאי דכ' בדין השפחה דהולד כמותה היינו מפסוק כי תהיין לאיש וכו' וילדו לו וכו' וכיון שכן יקשה ליה הקושיא זאת בעצמ' דאיך פסק בטור י"ד בהל' עבדים בדין הכותב לשפחה הרי את בת חורין וולדך עבד דדבריו קיימים כרבנן ונראה לפרש דלדברי הכל לא קיי"ל כוותיה דרבי שמעון דדריש טעמיה דקרא והעד מתני' דפרק המקבל וקרא דכי יסיר נמי איתא לדעת רבנן בתר דאית לן קרא דכי תהיין וכו' דאל"כ

הייתי אומר דאתא למעט ולומר ז' עממין דוקא מיתורא דקרא וכמו שכתבו התוס' וכמו שכתבתי למעלה ומאי דקאמר בגמ' אלא האשה וילדיה תהיה לאדוניה למה לי מבעיא ליה לכדתניא וכו' לאו מדברי רבי יוסי הגלילי מייתי לה דרבנן נמי דרשי קרא דהאשה וילדיה להך דרשא דהאומר לאשה הרי את בת חורין וולדך עבד דדבריו קיימים ומפרש הרמב"ם ז"ל דה"פ דטעמא דרבנן דדבריו קיימים ע"כ הוא מטעמא דכתב הר"א ז"ל בהשגות פ"ז מהלכות עבדים דעובר לאו ירך אמו הוא וצריך לשאול מנא להו לרבנן הא והוכר' הרמב"ם לפ' דלרבנן נפקא להו מדכתיב האשה וילדיה תהיה לאדוניה דלמה ליה דכתיב וילדיה פשיטא שאם קנה אדם שפחה מעוברת דהשפחה והולד שבמעיה היא לאדוניה ע"כ להכי כתבי' רחמנא לאשמועינן דעובר לאו ירך אמו הוא ונ"מ להיכא דאמר הרי את בת חורין וולדך עבד דבריו קיימים ולהכי כתביה קרא והיינו טעמא דנקט קרא האשה וילדיה אחר דברי רבנן לאשמועינן דמהך קרא נמי נפקא רבנן דדבריו קיימים משום דעובר לאו ירך אמו הוא ומאי דפריך תלמודא מאי תלמודא לרבנן וכו' ראיתי בדברי רש"י במס' תמורה דף כ"ה הובאה ברייתא זאת ופריך תלמוד' לרבנן ופרש"י ז"ל קרא משמע טפי כר' יוסי הגלילי דהולד הולך אחר האם עכ"ל והכונה בודאי דלרבנן שפיר מתיישב הפסוק אבל לשון הברייתא קשיתי' לבעה"ג שאחר דברי רבנן הביא ראיה מן הפסוק שנאמר האשה וילדיה וכו' וכאלו לר' יוסי הגלילי אינו מתיישב כלל והא יותר מתיישב הוא אליבא דרבי יוסי הגלילי טפי מרבנן ואיך קאמר אחר דברי רבנן שנא' כאלו לר' יוסי אין ראיה משם ומשני דהראיה ג"כ מביאה לר' יוסי הגלילי אבל ודאי ואין ה"נ דרבנן נמי דרשי שפיר קרא להך דרשא ולהכי הביא בעל הברייתי' הפסוק אחר דברי שניהם לאשמועינן דאתרווייהו קאי וכל אחד ואחד דריש ליה כפי משמעותו ומאי דקאמר בגמ' מבעיא ליה לכדתניא מכולהו מייתי בין מר' יוסי בין מרבנן והרמב"ם ז"ל פסק כרבנן לפי שהם רבים והיינו טעמא דהרי"ף והיינו טעמא דבעל הטורים שפסק כן בה' עבדים.

אבל הרב מוהרי"ק זלה"ה בטור א"ה סי' י"ז ובפי"ב מה' איסורי ביאה כתב דהרמב"ם פסק כר' שמעון דדריש טעמא דקרא ובההיא סוגיא דקדושין דמשמע דסתמיה דתלמודאכוותיה אזלא. ובמחילת כ"ת אלף פעמים נראה דבריו תמוהים מאוד דאיך יעלה על הדעת לומר שפוסק כר"ש דדריש טעמי' דקרא כיון דרבנן פליגי עליה ולא עוד אלא שהוא פסק כרבנן פ"ג מה' מלוה ודע כי בפ"ג מה' מלכים כתב ז"ל וכן לא יהא שטוף בנשים אפי' לא היתה לו אלא אחת לא יהא מצוי אצלה תמיד וכו' ואין ראיה מלשון זה שפוסק כר"ש דדריש טעמיה דקרא דאפי' אחת והיא מסירה את לבו וכו'

דודאי דעת הרמב"ם דיכול ללוקחה ובלבד שלא יהא מצוי אצלה תמיד וכמו שנראה מלשונו ז"ל: שוב חזרתי לעיין בדר' זה וראיתי דברי הרמב"ם עוד תמוהים מצד אחר בין לדרך שדרכתי בין לפי דבריו ז"ל שהנה כפי מה שכתבתי לדעת הרמב"ם ז"ל נמש' דהרמב"ם ס"ל דנכרית נפקא לן מקרא דכי תהיין וילדו לו וכו' ומינה נפקא לן שפח' וקרא דהאשה וילדיה איצטריך לכדתני' וכדפרישית ואלו הרמב"ם בפ' א' מהלכות יבום וחליצה כתב ז"ל אבל בנו מן השפחה ומן הנכרית אינו פוטר את אשתו שזרע הבא מן השפחה עבדים ומן הגויה גוים וכאילו אינם הרי הוא אומר בשפחה האשה וילדיה תהיה לאדוניה מלמד שולדה כמותה ובגויה או כי יסיר את בנך מאחרי וכו' ע"כ כנראה דס"ל כסברא הראשונה דפרקין וזה דבר תמוה מאוד דזה לא נאמר אלא אליבא דר"ש דדריש טעמא דקרא וצ"ע ואולי לקח זה הפסוק בלשונו שהוא יותר מובן זאת ההבנה בפסוק ואחר שגילה הכתוב באו' כי תהיין וילדו לו וכו' מעתה דרשי' קרא דהאשה וילדיה הב' דרשות דנפיק תלמודא וק"ל.

ובביאורי לח"ה דרכתי עוד דרך אחר ע"ש. ולהשלים הביאור במה שיש מן הדין בענין שמעתין ראיתי עוד להתעורר במ"ש הרמב"ם בדין החומר לשפחתו וכו' בפ"ז מהלכות עבדים והלשון הזה מצד עצמו קשה דלאו סיפא רישא וכפי הנראה שאין שום טעם ליישבו אם לא במ"ש הראז"ל רישא דבריו קיימים דעובר לאו ירך אמו וסיפא לא אמר כלו' או משום דאינו בא לעולם או משום דאין העבד מקבל גט לחברו מיד רבו שלו עכ"ל וכתב הרב בעל הכסף משנה דדבריו אינם השגה אלא פי' וטעם ושפתים ישק עכ"ל ודברי הראב"ד כנראה שהם מוכרחות בדברי הרמב"ם ז"ל.

וקשה שכפי זה דברי הרמב"ם סותרות זו את זו כפי מה שכתב בפרק ג' מהלכות נחלות בדין הניח להם וכו' וכתב ה"ה ז"ל לשיטת הרמב"ם ז"ל ואיכא למימר שאני עובר דירך אמו ואיכא למימר דלא אשתני עכ"ל. גם בדברי הרב בעל הטורים יש לתמוה שבטור י"ד בהלכות עבדים כתב כדברי הרמב"ם ז"ל אלמא ס"ל דעובר לאו ירך אמו ואילו בהלכות נזקי ממון סימן שצ"ט כתב ז"ל אף על פי שהתם אינו משלם אלא מגופו פרה מעוברת שהזיקה גוף חצי נזק ממנה ומולדה מפני שהיא כגופה עכ"ל אלמא ס"ל דעובר ירך אמו כדאיתא בפ' הפרה במימרא דרבא דף מ"ז וכן פסק הרמב"ם פ"ט מה' נ"מ.

וראיתי ונתון את לבי לחפש ולתור אחרי הרמב"ם ז"ל במקומות אחרים ולדעת ביאור עיקר דבריו ולהיכן הדין נוטה, וראיתי דברי הרמב"ם ז"ל מבטלות זו את זו בסיתור גמור. הנה פי"א מה' נ"מ כתב ז"ל נגחה והמיתה וכו' אם ילדה אחר גמר דין ולדה אסור שהעובר ירך אמו עכ"ל.

והוא נלמד מפ' אלו הן הנשרפין דף פ' ומסיק שם בדין זה דהוי הטעם משום דעובר ירך אמו הוא וכן בפ"ג מהלכות איסורי מזבח כתב ז"ל וכולן ולדותיהן מותרין למזבח חוץ מולד נרבעת וכו' בד"א כשנעבד' בה עבירה או שהמיתה כשהיתה מעוברת שהרי הולד מצוי עמה בעת שנפסלה והיה כא' מאבריה עכ"ל אלמא ס"ל ז"ל דעובר ירך אמו והכי איתא בתמורה בס"פ כל האסורים רבא אמר מחלוקת כשנעבדו ולבסוף עברו וכו' אבל עברו ולבסוף נרבעו וכו' ואלו במקום אחר סתר זה ונראה דס"ל ז"ל דעובר לאו ירך אמו דאמרי' בתמורה דף כ"ה א"ר יוחנן הפריש חטאת מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בולדה מתכפר מ"ט קסבר רבי יוחנן אם שיירו משויר עובר לאו ירך אמו הוא דה"ל כמפריש ב' חטאות לאחריות רצה מתכפר בחברת' ע"כ ופריך לרבי יוחנן מברייתא דמשחרר חצי עבדו וכו' אלמא אם שיירו אינו משויר ומסיק דתיובתא דרבי יוחנן תיובתא אלמא לרבי יוחנן עובר לאו ירך אמו הוא והרמב"ם ז"ל פרק ד' מהלכות פסולי המוקדשים כתב ז"ל הפריש חטאת מעוברת וילדה הרי היא וולדה כשני חטאות שנתפרשו באחריות ע"כ הרי פסק כרבי יוחנן דאם שיירו משוייר ועובר לאו ירך אמו הוא והיותר ק' בזה שבגמרא אסיק מלתיה דרבי יוחנן בתיובתא והרמב"ם פסק כוותיה להגדיל הקושיא בזה.

ועוד צריך לעיין בזה דבסוף פרק כל האסורים גבי ולד טרפה מסיק דלמ"ד טרפה אינה חיה משכחת לה כגון שעברה ולבסוף נטרפה ובהא פליגי דרבי אליעזר סבר עובר ירך אמו ורבנן סברי עובר לאו ירך אמו עכ"ל. והרמב"ם ז"ל פי"א מהלכות שחיטה פסק דטרפה אינה יולדת וא"כ פלוגתייהו הוי כגון שעברה ולבסוף נטרפה והרמב"ם פרק ג' מהלכות איסורי מזבח פוסק דכל האסורים ולדותיהם מותרים וטרפה אחד מהם דהא קחשיב ל' בהדי הנך אלמא ס"ל כרבנן וע"כ הוי טעמא משום דעובר לאו ירך אמו וכיון דפוסק דטרפה אינה יולדת ע"כ פלוגתייהו הוי בהכי ועם היות שלא ביאר הרמב"ם ז"ל בפירוש סמך למבין וכבר גילה דעתו ז"ל פי"א מהלכות שחיטה דטרפה אינה יולדת ומינה משמע דהוי בעברה ולבסוף נטרפה דומיא דרובע דאיירי ביה הרמב"ם בסמוך דהוי בהכי.

ודע כי בעלי התוס' בפרק אלו הן הנשרפים האריכו ליישב הסוגייות הנראות סותרות בענין זה והביאו ב' ישובים בזה אחד הפך האחר וא"א בשום אחד מהם ליישב דברי הרמב"ם ז"ל: ראשונה כתבו ז"ל דבכל דוכתא עובר ירך אמו בר מלענין טרפות שהוא תלוי בחיות וכו' וזה ודאי כראוי למה שהרמב"ם פוסק דטרפה אינה יולדת ופסק כרבנן דטרפה דעובר לאו ירך אמו אבל בכל שאר המקומות כתב דעובר ירך אמו: אך התוס'

כתבו סיוע לתירוצא ומיהו יל"ד מזה דמותיב התם תיובתא אלמא אין הלכה כן עכ"ל אבל הרמב"ם פ"ד מהלכות פסולי המוקדשים פסק כרבי יוחנן כדפרישי' גם א"א לומר שמפ' כפר"ת דבכל דוכתא עובר לאו ירך אמו וכו' שהרי דחו התוס' פירושו מההיא דפרק הפרה והרמב"ם ז"ל מביא ההיא בה' נ"מ לענין פסק הלכה.

והנראה לי בזה ליישב כל הצדדים בשלימות דודא' דאה"נ דבכל דוכתא אמרינן עובר ירך אמו חוץ מטרפה וכמו שכתבו התוס' ומ"ש בהלכות עבדים בדין הכות' לשפחתו הרי את בת חורין וולדה עבד וכו' אין פירוש דבריו כמו שהבינם הרב בעל כ"מ שדברי הראב"ד אינם השגה אלא טעם אלא נראה לי שהוא השגה לדברי הרמב"ם ז"ל שהרמב"ם נתן טעם בסוף דבריו ז"ל הרי את שפחה וולדך בן חורין לא אמר ולא כלום שזה כמי שמשחרר חציה ע"כ טעם זה מורה דסבירא ליה דעובר ירך אמו וכמו שנתן בגמרא טעם זה לדברי רבי אלא דקי"ל דהמשחרר חצי עבדו בשטר לא קנה העבד וכיון דסיפיה דמילתיה הו' משום דעובר ירך אמו אלא ששחרר חצי עבדו אם כן יתקשה עכשיו בתחילת דבריו שכתב הכותב לשפחתו הרי את בת חורין וולדך עבד דדבריו קיימים ולמה דבריו קיימים כיון דעובר ירך אמו והראב"ד ז"ל פליג עליה בתרתי חדא שכתב ברישא דבריו קיימים משום דעובר לאו ירך אמו וכו' ובזה פליג על הרמב"ם דס"ל בעלמא בכל דוכתא דעובר ירך אמו והראב"ד ס"ל כר"ת ז"ל דבכל דוכתא דקי"ל לאו ירך אמו ואפשר שסובר דלא קי"ל כמימרא דרבא דפרק הפרה שהקשו התוספות ממנה לר"ח באלו הן הנשרפין מכח כמה סוגייות אחרות שהביאו התוספות אשר משם משמע דעובר לאו ירך אמו.

עוד פליג עליה דאלו הרמב"ם נתן הטעם בסיפא דמלתיה דהרי זה כמי ששחרר חצי וכו' אלמא עובר ירך אמו וכו' והוא ז"ל כתב שאינו מטעם זה אלא משום דאינו בעולם אבל דעת הרמב"ם נראה דסיפיה דמלתיה היינו משום דהכי קי"ל בכל דוכתא דעובר ירך אמו אבל כשאמר לה הרי את בת חורין וולדך עבד וכו' דדבריו קיימים נראה דשאני התם דגלי קרא האשה וילדיה תהיה לאדוניה דשמעי' מהך קרא דעובר לאו ירך אמו הוא דאל"כ למה לי' לקרא למכתביה ומלתא דפשיטא היא דהמוכר שפחה מעוברת ע"ד סתם הולד הוא בכלל והכתוב איצטריך למכתביה לגלות לנו דאין הולד בכלל האם לענין זה ועובר לאו ירך אמו ובא הכתוב להשמיענו דהכותב לשפחתו הרי את בת חורין וולדך עבד דבריו קיימים ואע"ג דבשמעתין ובפ' כיצד מערימים קאמר מאי תלמודא אמר רבא קרא לרבי יוסי הגלילי וכו' משמע ליה להרמב"ם ז"ל דאתרוייהו קאי כדפרישית לעיל ובפירושה דקרא פליגי כיון שהוא מיותר ומוכרח זה בדברי הרמב"ם ז"ל מכח שאר התמיהות שכתבתי למעלה דכיון דגלי קרא דהאשה וילדיה לרבו' אתא שמע' דהכותב

לשפחה הרי את בת חורין וולדך עבד דבריו קיימים וכי האי גוונא משני תלמודא בהערל דף ע"ח גבי הא דאמר רבי יוחנן מצרי שני שנשאמצרית ראשונה וכו' ופריך מר' יוחנן עצמו ומשני בעלמא בתר דידי' אזלינן ושאני הכא דאמר קרא אשר יולדו להם וכו' ומטעם זה כתב ז"ל דדבריו קיימים.

ואין לומר אימא איפכא דקרא דהאשה וילדים אתא לאשמועינן דעובר לאו ירך אמו היכא דאמר לה הרי את בת חורין וולדך עבד נאמר דלא יהיו דבריו קיימים והטעם כיון דקי"ל בכל דוכתא דעובר ירך אמו הוא נראה דלהכי מהני לן סברת הראב"ד שכתב בסיפא דאין דבריו קיימים כיון דעדיין לא בא לעולם וכיון דאין כאן סברא יותר ראוי שנאמר דהאשה וילדיה אליבא דרבנן אתא לאשמועי' דעובר לאו ירך אמו דוקא היכא דאמר לה הרי את בת חורין וולדך עבד וכו' זה דעתי במ"ש בה' עבדים: ועדיין לא בא היישוב במה שפסק בפ"ד מה' פסולי המוקדשים והוא עיקר הכל אשר אנו מבקשים ונראה לי שדעת הרמב"ם ז"ל בזה נכון מאד והוא ז"ל ס"ל דטעמא דרבי יוחנן דקאמר רצה מתכפר בה וכו' לא הוי משום דקסבר אם שיירו משוייר אלא טעמא הוי משום דאדם מתכפר בשבח הקדש ואע"ג דאמרינן בתר הכי מתקיף לה רבא ממאי דטעמא דרבי יוחנן אם שיירו משוייר דילמא היינו טעמא משום דאדם מתכפר בשבח הקדש וא"ל רב המנונא רבי אליעזר תלמידיה דרבי יוחנן ויתיב קמיה ר' יוסי ולא אהדר ליה האי שנויא ואת אמרת טעמיה דר' יוחנן משום דאדם מתכפר בשבח הקדש אלמא א"א לומר דטעמי' דר' יוחנן הוה מש"ה כבר אמרינן בפ' בתרא דכריתות דף כ"ז דס"ל לר' יוחנן אדם מתכפר בשבח הקדש והביאו הרמב"ם בפסק הלכה בפי"ב מהלכות פסולי המוקדשים ז"ל ולד תודה ותמורתה והמפריש תודתו וכו' ואם עדיין לא כפר בה והרי היא וחליפתה או היא וולדה וכו' הרי שניהם צריכים להביא לחם ע"כ והיא היא המימרא דרבי יוחנן בפ' בתרא דכריתות ואע"ג דכתבו התוספות בפרק כיצד מערימים דצריך לחלק בין שבח הקדש דתודה לשבח הקדש דחטאת דבעלי התוספות דברו כפי הסוגי' דפרק כיצד מערימים דקמוקי לה טעמא דר' יוחנן דאם שיירו משויר אבל הרמב"ם ז"ל לא סמך אהך סוגייא אלא אסוגיא דמנחות פרק התודה דף פ"א א"ל רב אשי לרב כהנא אם לר' יוחנן דאמר הפריש חטאת מעוברת וכו' א"ל מאן לימא לן דאמר ר' יוחנן אם שיירו משויר דילמא אם שיירו אינה משוייר והיינו טעמא דר' יוחנן דאמר אדם מתכפר בשבח הקדש ע"כ מדלא קמשני תלמודא עלה מידי כי היכי דקמשני בתמורה אלמא דטעמא דר' יוחנן הוי משום דאדם מתכפר בשבח הקדש ולכך פסק הרמב"ם ז"ל כר' יוחנן בפ"ד מה' פסולי המוקדשים מהך טעמא דכתיבנא ולעולם דבעלמא עובר ירך אמו ואע"ג דאמר שמואל

בפרק התודה דף פ' כל שבחטאת מתה וכו' ומסיק בגמרא מאי קמ"ל לאפוקי דר' יוחנן וכו' לא קי"ל כשמואל בהא אלא כרבי יוחנן וה' חטאות מתות לדעת הרמב"ם היינו כשאינו רוצה להתכפר בם וקי"ל כר' יוחנן לגבי שמואל ובכל מקום קי"ל דעובר ירך אמו וז"ש ה' המגיד בפ"ג מה' נחלות דהכא עובר ירך אמו וכו' וכמו שכתבתי למעלה.

אבל עדיין צ"ע בדברי הרמב"ם מהא דאמרי' פ' הערל דף ע"ח א"ר יוחנן מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שני אלמא עובר ירך אמו ופריך מר' יוחנן דאמר הפריש חטאת וכו' ומשני דילמא שאני התם דכתיב אשר יולדו תלאו בלידה ע"כ משמע דלר' יוחנן עובר לאו ירך אמו ודוקא גבי מצרי הוא דאמרינן דבתר האם אזלינן מדכתיב אשר יולדו וכו' והרמב"ם ז"ל בפי"ב מהלכות איסורי ביאה כתב ז"ל מצרי שני שנשא מצרית שנייה וכן מצרי ראשון שנשא מצרית שנייה הולד שני שנאמר בנים אשר יולדו להם הכתוב תלאן בלידה ע"כ ומדהוצרך הרמב"ם ז"ל להביא פסוק אשר יולדו להם דהכתוב תלאן בלידה אלמא משמע דעובר לאו ירך אמו הוא וכה"ג משני בגמרא שאני הכא דכתיב אשר יולדו וכו'.

ונראה דהרמב"ם ז"ל לא הוצרך להביא פסוק זה אלא בעבור חלוקת מצרי ראשון שנשא מצרי שנייה דלא אזלינן בתר האם אלא מחמרינן בה לחומרא ויהיה בנו שני והטעם כמ"ש ה"ה משנה שהרמב"ם ז"ל מפרש דכיון דכתיב אשר יולדו וכו' ואי אפשר ללידה בלא אב בעי' שיהיה שלישי מאב ואם ובעבור זה לבד הוצרך להביא הפסוק דאשר יולדו להם.

אבל ה' בעל הטורים הפליא לעשות בטור א"ה סימן ר' שכתב הדין דמצרי שני שנשא ראשונה דהולד שני ולא הביא פסוק כלל משום דס"ל ז"ל דעובר ירך אמו והמצרי ראשון שנשא שנייה ס"ל דהולד שלישי כדברי רש"י ז"ל דלעולם בתר האם אזלינן והטעם משום דעובר ירך אמו ולא הוצרך להביא בזה שום פסוק כלל.

כלל העולה דבכל מקום בתלמוד הדין דין אמת לדעת הרמב"ם ז"ל דעובר ירך אמו לבד מטרפות וכך הוא דעת התוספות והטור אבל הר"א ז"ל ור"ח ס"ל דעובר לאו ירך אמו וכבר הקשו התוספות באלו הן הנשרפים לר"ת מהסוגיא דפ' הפרה והראב"ד צריך לתרץ עלה דהויא דלא כהלכתא כדפרשינן הלכך הדין דין אמת כדברי הרמב"ם ז"ל וכן ראוי להורות בספק שיפול בענינים אלו ישמע חכם ויוסיף לקח: דף סט מתניתין ר"ט וכו' גמרא איבעיא להו וכו' כתב רש"י ז"ל טיהרת את הזכרים שילכו וכו' וקשה למה כתב שילכו וכו' ונראה דה"ק מדקאמר ולא טיהרת את הנקבות דהא נקבות נמי אפשר דישאו עבדים בדיעבד לכך כתב דאין דרך לילך נשים וכו' ומאי דקאמר בגמרא ר"ט לכתחילה

קאמר פי' דיהא מותר ליקח לכתחלה אבל אי אמרינן דישיאו לו עצה לגנוב או להמכר בע"ע דבאשה לא שייך שתמכר ונמכר בגניבתו ולא בגניבתה זה לא מקרי לכתחלה דכל זה בדיעבד מקרי כיון דאיכא איסורא להשיאה מבלי שימכר בע"ע: תוספות אלא אי אמרת וכו' העוי"ל הוא ג"כ מדברי רש"י ואפשר שלא היה בנוסחתם ולענין הלכה אי ממזר נושא שפחה לכתחלה או לא כפי הסוגיא הדבר פשוט דר"ט לכתחילה קאמר אבל כפי מה שנראה בדברי האחרונים בזה נראה שיש לספק בזמננו זה וזה כי ידוע הוא שהממזר שהתירו לו חכמים שישא שפחה היא ודאי שפחה שקבלה עליה המצות כדת יהודית וכ"כ רבי ירוחם בבירור והדברים הם ברורים דאל"כ ה"ל נכרית גמורה ואסור משום לא תתחתן בם.

והשפחה כד' שתקרא שפחה צריך שיטבילנה לשם עבדות וכיון שכן אין בה דין שפחה וכ"כ הרב מוהריב"ל ח"ג סימן מ"ה ז"ל אבל בנ"ד לא הוחזקה מעיקרא שטבלה לשם עבדות אדרבא א' מני אלף שעולה על דעתו לטבול שפחתו לשם עבדות שנית מה שכת' בסימן הנז' ובחלק א' סימן י"ב דף ט"ו י"ו האריך בזה וכתב ז"ל אבל.

לכוח שלנו ראה ראינו כי אינם אצלנו אלא כשכירות בעלמא: פרק עשרה יוחסין אין שואלים בשלום וכו' כתבו התוספות דדוקא בשאלת שלום אבל לשלוח לה בשלום אפי' ע"י בעלה אסור ע"כ. ולכאורה נראה דאין מקום לפירושם כפי מאי דפריך בגמרא פרק השוכר את הפועלי' ונראה שהתוספות כתבו זה אחר מסקנת הגמרא ובקל יתבאר ולענין הלכה כתב הרמב"ם פכ"א מהלכות איסורי ביאה ז"ל אסור להשתמש באשה כלל בין גדולה בין קטנה בין שפחה בין משוחררת באיזה שמוש אמרו רחיצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה וכו' וה"ה זלה"ה כתב שהוציאו מן הירוש' והירוש' למדקדק בדבריו יפה נראה שהוא הפך דברי הרמב"ם ז"ל והדבר יתבאר במעט עיון למעמיק בלשון ואפשר לבקש ממנו סמך במה שאנו משתמשים בשפחות וישגם ראייה למנהג מהמרדכי עם שבאמת בעיני ה' מוהרי"ק ז"ל רע כמו שתראה בטור א"ה: איני והא איקלע רב לביבר שפי וכו' מאי לאו ביחסותא וכו' ההכרח נראה דה"ק דודאי ביחסותא הוא דאי בשתיקותה איך הוה ידע זה רב עם כניסתו לבי בר שפי דהשתיקות' הוא כשהוא בפני אנשים ויעלבו לו וישתוק ומשני לא ושתיקותה ודחיק השתא דה"ק להו בדוקו אי שתקי אי לא דהשתא לא הוי מאי דאיקלע לביתו דוקא אבל הכונה היתה לבודקו עם האנשים: ת"ר גר נושא ממזרת וכו' ה' קהלי כתיבי קשה על מה שכתב רש"י ז"ל מדהוה מצי למכתבינהו לכלהו בחדא אזהרה דמה ראה על ככה לומר ייתורא דקהלי הוא מדלא כתבינהו בחדא וחד קהל דלכאורה מלישנא דגמרא משמע דמייתורא דקהלי דריש ליה

דהוה סגי למכתב לא יבא ממזר ולא יבא עמוני ומואבי גם דור עשירי לא יבא להם בקהל ה' והקהל קאי אכולהו.

עוד קשה שרש"י התחיל בתחילת לשונו דהוה מצי למכתבינהו לכלהו בחדא אזהרה וסיים לומר לא יבא ממזר ועמוני ומואבי בקהל גם דור עשירי לא יבא להם וכו' ולמה הוצרך עוד אזהרה דדור עשירי לא יבא בו דבחדא אזהרה סגי לא יבא ממזר ועמוני ומואבי גם דור עשירי בקהל ה' עד עולם וזה אפשר לתרץ ולומר דכיון דדור עשירי הוי כמשתקע ממנו שם ממזרות ושם עמוני ומואבי להכי כתב בו לאומיוחד ואינו מספיק.

עוד קשה דכיון דהוצרכו הני קהלי דאי לא הוה כתב אלא תרי הוה אמינא לוים וכהנים אבל ישראל לא וכו' כמו שפרש"י א"כ מנלן דאתא חד למשרי שתוקי בישראל דילמא תרי קהלי איצטריכו לכהנים דאי לא הוה כתיב אלא חד הייתי אומר דוקא כהן גמור אבל חללים כיון דמותרים בגיורת ומשוחררת הייתי אומר דיהיו מותרים בממזרת להכי איצטריך קהל א' לחללים וחד ללוי וחד לישראל והשתא לא איית' לשתוקים בממזר ויש בשתוקי רק א' ונראה דקהל משמע כל שבט הכהן דדוקא בכהן ולו' הוא דאיכא פלוגתא לקמן אי נפקי מחד קהל או לא.

אבל פשוט דבכל גוונא דכהן קהל א' מקרי ועוד דחללים לא עדיפי מלוים. ומאי דקאמר בגמרא וחד למשרי ממזרת וכו' אין לדקדק דבלאו קרא הוה ידעינן דמותרים דדוקא לכהנים ולוים ויש' גמורים מוקמי קראי דקהלי דהאי כיון דכבר כתיב קד קהל לישראל ע"כ על הספק אזלינן לחומרא וכיון דהוא בספק ישראל הוה אסרינן ליה משום דספק אורייתא לחומרא מש"ה איצטריך קרא להתיר.

ע"ב אמר רבא מי איכא דדריש מילתא כי האי וכו' פי' כי האי דוקא אבל הוא דרש מתחלה דמותר בכהנת ומש"ה דרש להם ג"כ דמותר בממזרת דטבא להו עבדי דהשתא לאירע בעיניהם כ"כ. תוס' חמשה קהלי דלא שייך ביה קהל פי' שאינם מולידים ולא יעשו קהל: פיסקא אלו הן וכו' מאי אמרת דילמא אזלא וכו' והתורה אמרה קשה למאי איצטריך הך טעמא דהתורה אמרה וכו' דבלאו הכי הו' ספק ספקא ספק אי אזלא איהי לגבייהו או לא ואת"ל דאזלא איהי לגבייהו והוו ליה מחצה על מחצה ספק והריטב"א ז"ל נתעורר בזה ותירץ תירוצים ע"ש והנ"ל דהוצרך בעה"ג לומר הך טעמא משום דהך ספקא אינו מתהפך ולא הו' ספק ספקא וכמו שכתבו קצת מבעלי הכללים ואי מהפכינן הספק ונאמר ספק אם נבעלה לממזר או לישראל שוב ליכא למימר את"ל דנבעלה לממזר וכו' דאם נבעלה לממזר אסורה בהחלט.

והרב מוהרי"ן לב בקצת מקומות מספריו כתב דהוי ס"ס אע"פ שלא יהיה בשני צדדיו והביא ראיה מדברי התוס' בכתובות והנה מדברי הריטב"א בשמעתין אפשר לו גם כן להביא ראיה לדבריו מדלא תירץ מאי דתריצנא וק"ל: אלא מעתה וכו'. קשה דאפילו אמרת דשתוקי אסור ג"כ מן התורה תקשי ליה נמי דשתוקי לא ישא שתוקית דכיון דאסור הספק מדאורייתא דילמא הוי זה ישראל וזה ממזר וכיון שכן היכי קאמר אלא מעתה דמעיקרא נמי ק' כדפרישית.

ונראה שאם איסורו היה ד"ת לא היה משום ספיקא אלא כמשפחה פסולה בפני עצמה דאמרה תורה שיהא אסור ועשה בו ספק כודאי ומש"ה השתוקי הי' מותר בשתוקית כמו ממזר דמותר בממזרת אבל השתא דתלי טעמא משום שמא יקח אחותו ק' כדפרישית: בקהל ודאי הוא דלא יבא ק' למאי איצטריך למימר בקהל ודאי וכו' דהא מקהל ודאי לא נפקא לן אלא דשתוקית מותרת בממזר כדלעיל אבל ממזר ודאי הוא דנפקא לן ממאי דנקט רבא במימריה דדבר תורה שתוקי כשר ונראה דכיון דהוכיח מקרא דממזר ספק יבא בקהל ה' סד"א שתהא אסור השתוקית בממזר להכי הוצרך עוד להביא בקהל ודאי הוא דלא יבא לומר דאפילו הכי בממזר מותר כנ"ל כיון דאיכא פנויה וכו' משמע דמיעוט דפנויה הוי כנגד מיעוט דארוסה וכו' ויש לדקדק דהא הוי מיעוט גרוע דבפנויה נמי איכא ספקא דילמא אזלא היא לגבייהו כדלעיל והוו קרובים וממזרים קבועים דהוו כמחצה על מחצה ואיכא מיעוט ארוסות ואשה שהלך בעלה למד"ה בעדים פלגא דקרובים ממזרים והיו רובא לריעותא ושמא איכא רוב דפנויות ובהך ספקא נחשב כפלגא ופלגא אי נמי דההיא מחמת רעבון מכריע ועוד יש תירוצים: עוד יש לדקדק במאי דקאמר מחמת רעבון מאי ספק איכא אי מצאתו בר"ה איידי דשני רעבון קטלא ליה כדלקמן ואי בצדי ר"ה אפילו בלא רעבון נמי ונראה דהתם הוי שני רעבון והכא הוי כרעבון דידה לחודה דאפשר דטעמא דצדי ר"ה דכשר משום דאמרי' דמחמת רעבון השליכוהו שם ומאי דפריך לקמן הוא אמאי נקט שני רעבון א"נ משום דאמרינן התם הוא מדרבנן דמשום דמעלה עשו ביוחסין וחכמים הוא שחלקו בין ר"ה לצדי ר"ה דמדאור' הוי כשר כיון דיש לתלות שהשליכוהו מחמת רעבון כנ"ל: תוס' בד"א וכו' פי' בקונטרס דרמי עליה למידק לפי שהוא במי שפרע וכו' כונת התוס' בהביאם התחלת דברי רש"י ז"ל הוא משום שבעלי התוס' חולקים עליו בזה לפירושם שפירשו ז"ל דקאי אמקחו בידו דנאמן מטעם מגו והנה ע"כ בזה פליגי על דברי רש"י ז"ל דהא טעמם הוי משום דהוי נאמן במיגו דמצי אמר לא מכרתי והנה לדעת רש"י ז"ל לא מצי למימר לא מכרתי כיון דקאי עליה במי שפרע והתוס' כפי הנראה אינם מקפידים בזה.

עוד כתבו ולפ"ז גרסי' ולא ידע ולא גרסי' ולא ידוע שמשמע שאין אנו חוששים לידיעתו וכו' הכי צריך למגרס בדבריהם ז"ל אלא שיש לשום לב במאי דהאריכו וחזרו ושנו דבריהם באמרם ולפ"ז צ"ל דלא ידע וכו' שהם דברי מותר. ואפשר דהרגישו ז"ל דאמאי אוקמת דלא ידע נימא דידע וקאמר מזה לקחתי מדעתו ומזה בע"כ לז"א ולפ"ז צ"ל דלא ידע דאם ידע פשיטא הוא ולא הוצרך לאומרו ודוחק.

והנראה יותר דהתו' הרגישו דכשאמר ולא ידע הי מדעתי' והי בע"כ היכי קאמר בגמרא נאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי כיון דלא ידע צ"ל דה"ק לזה מכרתי פי' עם שבאמת מא' היא מדעתי ומא' בעל כרחי עכ"ז אני איני רוצה למכור אלא לזה אלא דקשה לזה דא"כ מאי אריא דלא ידע אפי' ידע נמי יאמר לזה אני רוצה למכור אלא ע"כ צ"ל דה"ק לזה מכרתי פי' שאין אני יודע מי נתן לי מדעתי מ"מ לזה מכרתי ואומדן דעת הוא שזה היה מדעתו ולזה אמרו התוס' ולפ"ז צ"ל דלא ידע שאם ידע מי היה מדעתו שוב אינו נאמן לומר שלא מכר אלא לאחר ואומדן דעת היא ודאי שלמי שנתרצה הוא דמכר וק"ל: ולענין הלכה הארכתי בביאורי לח"מ וכדי שלא יחסר בזה מאומה אבאר בקצרה מה שכתבתי שם לענין הדין בטור ח"מ סימן רכ"ב וזה לשונו שם.

דברי הרי"ף ז"ל בזה נוטות כפי פשוטו אל דברי רש"י ז"ל וכבר הרא"ש ז"ל תמה על דבריו וה"א באמת קושיא אלימתא. ועוד אני מוסיף לתמוה עליו לדעת הרב דמתני' דשנים אוחזין לא קאי אלא אארישא דאיירי במציאה אבל הסיפא דמקח וממכר איירי כשהמקח הוא ביד הלוקח אמאי הוצרך בעל התלמוד לעשות צריכות אחר בין מציאה למקח וממכר דכיון דהרישא איירי כשהם אחוזים בה וסיפא דמקח וממכר איירי בשהמקח הוא ביד המוכר לא דמיין אהדדי ולא צריך לתת צריכות ביניהם.

ומ"ש לענין הדין אין שום קושי' עליו במה שמובן מדבריו ז"ל דאי נקיט זוזי מחד מינייהו אפי' דהמקח בידו נאמן לומר לזה מכרתי וכו' דהיא כדעת רש"י ז"ל אלא שהתוס' והרא"ש ז"ל תמהו עליהם דלמה יהא נאמן כשנים והרמב"ם ז"ל לא נתן לו כח אלא כעד אחד והוא כדעת התוס' ז"ל ומתוך דברי הרמב"ם ז"ל יש לדייק בבירור שאם מקחו בידו נאמן כעד אחד שכתב ז"ל לפיכך אם נטל הדמים משנים ונטל מאחד מדעתו ומא' בע"כ ולא ידע ממי נטל מדעתו וממי בע"כ אין כאן עדות וכל אחד נשבע וכו', ע"כ משמע דוקא משום דלא ידע הא אם ידע נאמן לפוטרו משבועה וזה דבר ברור בדברי הרמב"ם. וכן דקדק הר"א ז"ל מדבריו. ותמהתי מהרב מוהרי"ק זלה"ה בכ"מ שכ' על דברי ה"ה שלא מצא גילוי בדברי הרמב"ם ז"ל ע"ז וק"ל ודע דאע"פ דכשלא ידע השוה הרמב"ם ז"ל הדין בין כשהמקח בידו לשאין המקח בידו נרא' דאין הדין שוה בענין הדיוק שיש

לדייק בדבריו דהוא ז"ל כתב בין שהיה המקח בידו בין שלא היה בידו אין כאן עדות כלל הא אם ידע ממי נטל מדעתו וממי בע"כ יש לחלק ביניהם דאי המקח בידו נאמן כשנים ואי אין המקח בידו נאמן כעד א' לסייע לחבירו לפוטרו משבועה אם הוא תפוס בה ואם חבירו תפוס בכולה ישבע שבועת התורה להכחיש העד.

ונ"ל לדקדק מדברי הרמב"ם דאי לא נקיט זוזי אלא מאחד מהם ואין המקח בידו אינו נאמן לומר לזה מכרתי ויהיה שלו אלא דוקא בעד א' שכך כתב סתם ז"ל אבל אם אין המקח יוצא מתחת ידו הרי הוא עד א' בלבד ובנקט מאחד מהם איירי הרמב"ם מדקאמר בסמוך לפיכך אם נטל הדמים משנים וכו' כנראה דמעיקרא בנקט מא' איירי ואפ"ה קאמר דנאמן כא'.

ולפ"ז כדפריך בגמרא ונחזי זוזי ממאן נקיט אריש פריך וע"ד שהקשו התוס' בדעת ר"ת דפריך הכי נהי דמקח בידו אמאי נאמן אם יאמר אמי שלא קבל המעות לזה נתרציתי דמשמע דנאמן בכל ענין ועל הא משני לא צריכא דנקט זוזי מתרווייהו ולפ"ז אפילו המקח בידו אם קבל מעות מאחד מהם אינו יכול לומר לזה נתרציתי.

ובפי' זה כתבו התוס' ז"ל ולפ"ז גרסינן דלא ידע וכדכתיב לעיל שיש טעות בספרים וגם הרא"ש בפ"ק דב"מ כתב בשם ר"ח ז"ל הלכך נראה כפי' ר"ח שפי' בקדושין בזמן שמקחו בידו נאמן במגושיכול ליתנו לאיזה צד שירצה ועלה פריך ולחזי זוזי ממאן נקיט ואנן סהדי דלאותו נתרצה ומשני התם דנקיט זוזי מתרווייהו ואין יודע ממי קבל וכו' וצריך להבין שאם גרסי' ולא ידע דמשמע שהמוכר לא ידע היכי קאמר נאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי דא"כ הא שפיר ידע כיון דקא' לזה מכרתי וכו' ונראה דזה אפשר להבינו כשאמר המוכר שהם השליכו המעות בפניו ולא נתן אל לבו מי השליכם בפניו בע"כ אבל נפשו אוותה לפ' שמעולם היה דעתו רצויה אליו ובזה אפשר להבין דברי הרמב"ם ז"ל ומיהו דברי הרי"ף ז"ל אינם ע"ד שפי' ה' בעל הטורים שיהא נאמן מי שהמקח בידו להכחיש את העדים ואלו היתה אחוזה אפי' במקצת בדברי הרי"ף ז"ל יכולים היינו לקרבו אל הסברא ולומר שיהא נאמן אפי' להכחיש את העדים כל זמן שהמקח בידו והטעם הוא שכיון שהמקח בידו ויש לאל ידו לחזור בו שהרי אינו חייב אלא מי שפרע יוכל להכחיש את העדים כיון שהוא יכול לחזור בו ומיהו אין נראה כן דעת הרי"ף כלל ובפי' נמצא כתוב בשיטת הרשב"א לקדושין ז"ל אשתכח השתא להאי פרושא דכל זמן שמקחו בידו אע"פ שיש עדים שמכר נאמן לומר מזה קבלתי דמים ולא מזה או מזה קבלתי מדעתי ומזה בע"כ כל זמן שאין עדים מכחישים אותו אבל אין מקחו בידו אינו נאמן אלא כעד א' בלבד ואפי' אין עדים שמכר מיהו נאמן כעד א' דעלמא עכ"ל

ואע"ג דלא כתבו על דברי הרי"ף הסברא מיהא סברא אלימתא היא דכל שיש עדים בדבר לא יהא נאמן.

וכפי מה שכתבתי בפי' ר"ת נמצינו למדי' שאפי' אמר המוכר שהשליכו המעות באופן שלא הכיר להם מי היה מדעתו ומי בע"כ נאמן לומר רצוני לעולם היה למכור לזה שדעתי נוחה הימנו. אבל הטור הביא דברי ר"ת וכתב ז"ל אם נקיט זוזי מתרוייהו וכו' ואין ידוע מאיזה מדעתו ומאיזה בע"כ נאמן לומר מזה קבלתי מדעתי וכו' שהרי דברי ר"ת הם אפי' לא ידע ממי קבל כלל ועיקר וכבר יש מקום לפ' דברי התוס' ור"ת באופן אחר וזה נראה יותר ואחרי שפרשנו דברי הרי"ף ור"ת נאמר שמה שתמה הרא"ש ז"ל על דברי הרי"ף ז"ל והוא תמיהת התוס' באמת היא תמיהא אבל אין ראייתו ז"ל שהביא ראיה על קושייתו שהוא כתב ז"ל וק' לפי דכשאין מקחו בידו אפי' נקיט זוזי מחד מינייהו אמאי מהימן טפי מאיניש דעלמא כיון שנסתלק מן המקח וכן משמע לשון התוספת' דקתני אבל אין המקח יוצא מתחת ידו הרי הוא ככל אדם עכ"ל ואין ראיה מהתוספת' כלל דהא הקשו עליה בגמרא ולחזי זוזי ממאן נקט ועלה משני דנקט זוזי מתרוייהו וכו' ועלה הוא דקאמר בתוספתא דהוי ככל אדם אבל אי לא נקיט אלא מא' מהם מנלן דלא יהיה נאמן ע"כ: תוס'.

שודא דדייני ועוד בפ"ק דגיטין וכו' דע כי בפ"ק דגיטין פרש"י ע"ד שפי' הכא אבל התוס' מקשי' לו מלישנ' דאמרי' התם דיעשה שליח מה שירצה כנראה דאין שום אומד דעת שיהי' נוטה לזה יותר מזה וזה משמע כפי' ר"ת דמה שירצה הדיין יעשה: תנינא חדא זימנא פרש"י למה ליה למתני' בתרי דוכתי וכו' והדין עמו לפ' כן ולא כמו בכל שאר דוכתי דתלמודא דפריך למה לי למתני' זמנא אחריתי דהא הכא אבא שאול קאמר לה והתם ר"ג אמרה ולא שייך למימר בזה תנינא וכו': מתני' כל האסורים וכו': גמ' מאי כל האסורים וכו' אילימא ממזירי ונתיני הא תנא ליה רישא וכו' כנראה דלא הוקשה לו אלא למאי איצטריך הא תנא ליה רישא וקשה דהוה ליה למפרך דאיפכא תנינן לעיל דלעיל אמרינן דגרים נמי מותרים בממזר' והכא תני בכל האסורים משמע דוקא כל האסורים הא המותרים אסורים בממזר ואין לומר דהדיוק אינו מוכרח שיהיה כולל והתנא מילי פסיקתא קתני דהאסורים לבוא בקהל כולן מותרין אבל המותרים יש מהם שיהיה מותר ויש מהם שיהיה אסור וחלל יהא אסור בממזרת והנה עם שהוא מותר בקהל יהא מותר בממזרת דא"כ מאי פריך לקמן הא מותר אסור והרי גר שמותרת לכהונה וכו' ומאי קושיא היא זו דהא הדיוק אינו מוכרח שיהיה כולל דיש מותר שהוא אסור בממזרת ויש אסור שהוא אסור וכדפרישנא הכא.

והיה נראה לחלק עם קושיא אחריתי דאיכא לאקשויי בתירוץ הגמ' דמוקי לה דה"ק כל האסורים לבוא בקהל כהונה וכו' ואם כונת המשנה דכל האסורים היא זאת היכי פליג רבי אליעזר עלה וקאמר ודאין בודאין וכו' ומי הזכיר כאן ודאי בודאי ודאי בספק והתנא לאו בהכי איירי אלא באיסורי כהונה: אין לומר דרבי אליעזר פליג אריש פרקין דמתני' דעשרה יוחסין דקתני בהדיא דממזירי נתיני שתוקי ואסופי מותרים לבוא זה בזה דא"כ היה ראוי להביא דברי רבי אליעזר אריש אלא שנ"ל דגם לפי המסקנא לא נכחד ממנו הבנת כל האסורים לבוא בקהל דהיינו בקהל ישראל והיינו ממזר שתוקי וכו' כדקתני רישא אלא דהוה סגי למתני האסורים לבוא בקהל מותרים לבוא זה בזה ומדכללי' בלישנא דכל האסורים ש"מ דהוי כלל ברור וכלל האסורים לבוא בכהונה דמותרים וכיון דמתיבת כל הוא דנפקא לן לאיסור כהונה אבל הבבא במקומה עומדת לדין קהל ישראל צריך ע"כ שיהי' כלל כלול ברור ולהכי פריך לקמן הא מותר אסור לפי שלא למדנו זה אלא מן הכלל לא מן החלוקה ואלו מן החלוקה היינו מדייקינן ואמרינן הא מותר לפעמים יהיה מותר ולפעמים יהיה אסור וכדפרישנ' הכא ובאמת הוא תירוץ דחוק.

והנראה עוד לתרץ ולומר דכונת הגמ' היא למפרך הכי דע"כ כונת התנא באומרו כל האסורים לבוא בקהל מותרים לבוא זה בזה ע"כ מרהיטת דברי התנא משמע דמותרים לבוא זה בזה אתא לאשמועינן דאתא לפלוגי על רב' יהודה דאוסר דאלו לדקדק ולומר דדוקא כל האסורין הא גר דמותר אסור בממזרת ה"ל למתני בהדיא וכיון שכל כונת התנא משמע דלענין מותרים אתא לאשמועינן ק' והא תנא ליה רישא וכו' זהו כל עיקר כונת המקשה: ואין לדקדק בזה דא"כ היכי קאמרי התוס' לקמן דלאו עיקר קושיא היא דפריך הא תנא ליה רישא דהא כפי מאי דפרישית קושיא אלימתא: ונראה דכיון דמלישנא דתנא משמע דאתא לאשמועינן דהנך דאסורי' לבוא בקהל מותרים לבוא זה בזה כדפרישית אהא הוא דפריך הא תנא ליה רישא וזה אינה כ"כ קושיא וכמו שאפרש בסמוך: עיל"ד אמאי דחיק בגמרא לאוקומי כל הני אוקימתי דחיקי נימא דכל האסורים לבוא בקהל קאי אכותי דאסור לבוא בקהל מטעמא דהוו גירי אריות ור' יהודה אוסר דסבירא ליה.

דהוו גרי אמת והיו כישראל גמורים דהא מייתי לקמן פלוגתא דרבי ישמעאל ור"ע בהכי ורבי אליעזר ס"ל דהוי ספק ובודאין בספיקן ס"ל דאסור. ונראה דלישנא דכל האסורים משמע שהוא כלל מוסכם דלא פליג עליה שום תנא וכפי זה המחלוקת ששמענו שר' יהודה עצמו שאסר לבוא זה בזה פליג אכללים בכל האסורים ולא הוה ליה לת"ק למימר

כל האסורים בדבר שר' יהודה עצמו בא עליו במחלוקת ולא דמי להא דאמרינן לקמן ה"ק כל האסורי' בקהל כהונה וכו' דהוי דלא כרשב"י דהא נהי דרשב"י פליג עליה אבל ר' יהודה לא פליג עליה בהך כללא וק"ל: עוד קשה כיון דע"כ צריך לדחוקי מתני' דלא כחד תנא וגר עמוני לפי המסקנא דצריך להגביה כנשר לישנא דר' יהודה אוסר וה"פ אע"פ שר' יהודה אוסר וכו' אמאי לא אוקמא רישא וסיפא אליבא דר' יהודה וה"ק כל האסורים לבוא בקהל מותרים לבוא זה בזה הא המותר לבא בקהל כגון גר אסור לבוא זה בזה לפי שר' יהודה אוסר גר בממזרת ונראה דבשלמא לפי המסקנא אע"ג דדחיק במלתיה דר' יהודה מ"מ ר' יהודה קאי אמאי דתנינן במתניתין בהדיא אבל השתא צריך לדחוקי מילתיה דר' יהודה מ"מ ר"י קאי אמאי דתנינן במתני' בהדיא אבל השתא צריך לדחוקי מלתיה דר' יהודה דנתן טעם לדיוקא דשמעינן ממתני' דכל האסורים וכן לא יעשה א"נ לא ה"ל למימר ר' יהודה אוסר דמשמע דרישא לא הוי ר' יהודה ויותר ראוי היה להתחיל בדברי ר' יהודה ולומר א"ר יהודה כל האסורין לבוא בקהל מותרים לבוא וכו' לפי שר' יהודה אוסר בממזרת וכו'.

עיל"ד מאי פריך בגמ' הא תנא ליה רישא וכו' וכיון דקי"ל דסתם ואח"כ במחלוקת אין הלכה כסתם א"כ אע"ג דתנא ליה רישא דסתמא חזר לשנותו במקום הזה כדי להביא המחלוקת כר' אליעזר עליו ולא להוי הלכה כסתם אלא כרבי אליעזר וכדפסיק רב לקמן ואפשר שמטעם זה הוא דכתבו התוספות דלא עיקר קושיא היא דפריך הא תנא ליה רישא אלא עיקר קושיא סמוך וטעמא הוי כדפרישית דהכא הוצרך למתני' כדי להביא המחלוקת עליו דליכא למימר דאמאי לא הביא דברי ר' אליעזר אמתני' דלעיל דא"כ בכל כה"ג דמחלוקת ואחר כך סתם תקשי לך הכי.

והרי גיורת פרש"י וע"כ תנא דידן מדשרי וכו' הך לישנא דרש"י ז"ל קשה מאד להולמו והם נראים דברים ללא צורך בלי שום קשר ונראה דהוכרח לפרש כן משום דאיכא למידק בדברי הגמרא במאי דמוקי לה בפחותה מבת שלש שנים ואתיא מאי דקתני כל האסורים לבוא בקהל דלא כר"ש אבל מאי דקתנימותרים לבוא זה בזה אתי כב"ע ואמאי לא מוקמינן בבת שלש ויום א' כב"ע ודייקינן מינה הא התוס' מבת ג' שנים ויום א' אסורה לבא זה בזה והוי דלא כר"ש ובהא פליגי וניחא טפי ממאי דמוקי לה בגמרא דהשתא כל האסורים דקתני הוי אליבא דכ"ע ונראה דזה לא יתכן ואינה ממה שיקשה דהא כיון דטעמא דרבנן הוי משום דקהל גרים לא איקרי קהל אין לחלק בין פחות מבת שלש שנים ליותר מבת שלש שנים ויום א' ודוקא לענין כהן הוא דיש לחלק בין פחות ליותר דפחות מבת ג' לא הוי זונה וביותר משלש חשיבה זונה לכך מוקי לה בפחותה

מבת שלש וכו' וקתני מותרים לבוא זה בזה ומטעם דקהל גרים לא איקרי קהל וכ"ש ביש לה ג' שנים עוד נראה לדקדק אמאי לא מוקי לה בשלש שנים ויום א' כי היכי דלא נטעי במילי דר' יהודה דאסר דהשתא איכא למטעי בדבריו ולומר דדוקא בפחותה מבת ג' הוא דאסר הא ביותר משלש לא ואינו כן דהא רבי יהודה פליג ארבי יוסי וס"ל דקהל גרים איקרי קהל אפילו גדול ונראה דליכא למטעי בדברי ר' יהודה דכיון דטעמא הוי משום דאקרי קהל פשיטא דאין לחלק בין קטן לגדול וכדפרישנא לעיל.

ומהך טעמא ניחא לי דקדוק אחר שהיה נראה לדקדק בדברי התו' שהקשו דהא תנא ליה רישא דגר מותר בממזרת ומאי קושיא דהא טובא אשמעינן דאפילו פחותה מבת שלש מותר בממזרת אלא שנראה דלענין מותר בממזר ליכא חידוש כלל דמה לי קטן מה לי גדול כיון דטעמא הוי משום דקהל גרים לא איקרי קהל: וכללא הוא וכו' לכאורה יל"ד במה שהקשו התוספות אמאי לא פריך הא תנא ליה רישא וכו' דהא חידושא אשמעינן דכל האסורים מותרים ואפילו אלמנה וגרושה אלא דבגמרא פריך ליה וכללא הוא וכו' וכבר הקשו לו זאת הקושיא.

ונראה דודאי לא היה עולה בדעת המתרץ דאלמנה וגרושה בכלל ודוקא אגיורת פחותה מבת שלש הוא דקאמר אלא דפריך ליה וכללא הוא וכו' משום דלא ה"ל למנקט בהאי לישנא דכל כיון דאין אלמנה וגרושה בכלל ושפיר קמקשו התוספות הא תנא ליה רישא וכו': והרי חלל וכו' יל"ד דהא הך תנא אתא לאוסופי על תנא דלעיל ובמאי דתנא תנא דלעיל בהדי' דהיינו חלל דאסור בממזרת לא אתא מתני' דהכא לחלוק עלה ונרא' דמ"מ לא ה"ל למתני בלשון כל דמשמע שכולל כל הדברים: וכרבי אליעזר פרש"י דאילו בגר שנשא ישראלית לא מצית לאוקומא וכו' ומדסיפא ר' יהודה וכו' רישא לאו רבי יהודה. וקשה דנראה שאין הכרח זה הכרח דלעולם דרישא וסיפא כולה רבי יהודה ופליגי אי מותרים לבוא זה בזה או לא דלרבנן הוו מותרים זה בזה ולרבי יהודה אסור ונראה דכיון דלא הוזכר במתני' דלקמן דאסורה לבוא בקהל כהונה בת ישראל שנשאת לגר אלא רב' יהודה לא הוה ליה למתני תנא דמתניתין כל האסורים בדרך סתם כיון דלא מצינו הך סברא אלא כרבי יהודה בדוקא: תוספות והרי גר דמותר וכו' ונראה לפרש הרי גר שנשא בת ישראל וכו' באמת דברי התוספות ז"ל קשים להולמם דמן הגמרא נראה דמיירי בגר שנשא כהנת וכפי הנראה שהם מוחקים הגי' ולא הוזכר זה בדברי הגמרא כלל ואפילו נדחוק הגמרא על פי דבריהם קשה היכן הוזכר זה בדברי ר' אליעזר דהוי מותר בממזרת ושמא דכיון דהולד הולך אחר הזכר הו' גר ולכך מותר בממזרת דעד עשרה דורות הוי גר ומותר בממזרת.

אלא דקשה בדברי התוספות במ"ש בכי האי גוונא פריך בסמוך וכו' דתקשי לן דכיון דכונת הקושיא דגמרא היא ע"ד שאמרו התוספות ומכח קושיא זו דחיק אנפשיה ר' נתן בר אושעי' משום הכי הדר ביה איך נפל עוד בקושיא עצמה אשר מכחה הדר ביה ממאי דקאמר מעיקרא והנר' דמעיקרא אפשר היינו לומר דכונת הקושיא באו' ותו וכו' היתה קושיא זו אלימתא לפי שלא מצינו שום חידוש ברישא דמתניתין באומר כל האסורים כיון דלא כלל באותו הכלל אלא גיורת פחותה מבת שלש ולא היה מקום לומר אלא דהכלל הוא בדיוק דדייקינן מינה הא מותר אסור והוא כולל בכל המותרים דאסור ולהכי פריך ותו וכו' אבל רבי נתן דמוקי לה כל שכהן אסור וכו' ויש קצת חידוש ברישא כר' דוסא ולהכי קאמר כל האסורים וכו' כל שכהן אסור וכו' וחלל אינו בכלל קס"ד דאינה קושיא מאי דפריך ותו הא מותר אסור וכו' ואפילו הכי פריך לה בגמ' ואינו נראה וצ"ע.
עוד יל"ד במ"ש התוספות וכי האי גוונא פריך וכו' שהם דברי מותר ונראה דה"ק דלפירושם ז"ל פריך והר' גר שנשא' גיורת דמותרת בממזר ולפי כלל זה נראה דדוקא גיורת דאסורה מותרת הא מותרת אסורה ודמי ממש למאי דפריך לקמן והרי גר שנשא בת ישראל וכו' ומותר הגר לבוא בממזרת ופריך אכללא ממש אבל אם הוא כפי הנראה מן הגמרא והרי גר שמותר בכהנת וכו' לא הוי דומה להההיא דלקמן וגם אינה קושיא אלימתא: ממזר מאחותו וכו' לא קאמר דפליגי בממזר מחייבי לאוין דלרבנן לא הוי ממזר ולרבי יהודה הוי ממזר ואם כן לא ה"ל למימר כל האסורים ור' יהודה אוסר דמשמע דקמודה ליה במאי דקאמר כל האסורים וס"ל דלא הוו ממזר מחייבי לאוין ולפ"ז לא הל"ל אלא ר' יהודה אומר מותרים לבוא בקהל ואסורים לבוא זה בזה וק"ל.
אלא אמר רבא גר עמוני איכא בייניהו. קשה דהיכי קאמר איכא בינייהו דמשמע דבהא נמי איכא פלוגתא וכפי המסקנא ה"ק אע"פ שר' יהודה אוסר וכולה חד תנא הוא ואם נאמר דהיינו הך דפריך בגמרא אי הכי מאי ר' יהודה אוסר וכו' הוי ליה לשנוי אלא הכי קאמר כיון דהדר ביה ממאי דקאמר רבא איכא בינייהו ונראה דכיון דלא נייד מן האוקימתא מכל וכל משום הכי לא קאמר אלא דהא אוקימתא דגר עמוני וכו' במקומה עומדת: ושניהם לא למדוה אלא וכו' בכאן מצינו כלל מחודש בדברי התוספות דעם היות אמת שעיקר הילפותא היא ממקרא אמ' שניהם לא למדוה לומר דהכונה דלא תקשי ממקום אחר: פיסקא הלל שונה לי וכו' פי' דמשנה הלל הויא כסתמא וכמו שכתבו תוספי רי"ד.
ורב אמר הולד ממזר וכו' פרש"י דאמרינן מרובא דעלמא וכו' וקשה לי דלכאורה נראה דלא פריך לרב ולא מידי דלעולם אימא דטעמיה דרב התם הויא משום דרוב פסולין

אצלה ולכך הולד ממזר. ונראה עם דקדוק אחריתי דאיכא למידק במאי דקאמר בגמרא ואי איתמר בהא קאמר רב משום דרוב כשרים אצלה ואמאי לא קעביד צריכותא כאורחא דתלמודא ונימא הכי ואי איתמר בהא קאמר שמואל אבל בהא אימא מודה לרב.

ולכאורה יש לתרץ ולומר דלא מצי למימר הכי כיון דבהך פלוגתא קמייתא לא אפליגו רב עם שמואל פה אל פה דהא רב הוא דאמר הך מימרא אמתניתין ואח"כ אמרה רב יהודה לקמיה דשמואל וכיון שכן תקשי לרב אמאי איצטריך הך מימרא דהכא דמההיא מימרא דרוב פסולין אצלה נפקא במכ"ש כיון דהתם רוב פסולין אצלה.

והנראה נכון לע"ד הוא דבעה"ג עשה ב' צדדים כי היכי דלא תקשי לן מאי דפרכינן מעיקרא דלא פריך ולא מידי ורמי דרב אדרב וכו' ולהכי קאמר דאיכא ב' צדדים הא' דרוב פסולין אצלה והאחר דאיכא למתלי בארוסה וכו' וכיון שכן הוי הענין כמסופק והתלמוד אמר כן לפי שכך הוא האמת שיש צדדי ספק בזה ודמי לשתוקי דבעלמא ומה שכתב רש"י ז"ל טעם לרב משום דרוב פסולין אצלה וכו' וכת"ק לא הוי משום דהוא ודאי מהך טעמא דהא לרבנן טעמא דמותר בשתוקי הוא משום דהתורה אמרה בקהל ספק יבא אבל טעם דאסור בישראל הוא דכיון דיש ספק בדבר אזלינן לחומרא ונטה לצד זה לחומרא משום מעלה עשו ביוחסין כדלעיל: תוס' וכולן מותרים וכו'.

ונראה לר"י לפרש דכל אחד ואחד מותר וכו' קשה לדברי ר"י מאי פריך בגמרא משמואל אשמואל דשמואל לא אמר הלל שונה וכו' אלא דוקא במינו אבל שלא במינו לעולם ס"ל כרבי אליעזר דאסור ואפשר בדוחק דמאי דקאמר הלל שונה היינו דוקא למעט הלכה כרבי אליעזר וז"ש הלל שונה וכו' ואת אמרת כרבי אליעזר אבל הוא לעולם ס"ל דהלכה כרבנן ודאי דקאמר הלל שונה פירוש במין במינו ואתי דלא כרבי אליעזר ואת היכי פסקת כוותי' אבל לדידי כולה כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים ודלא כהלל בזה ולא קאמר הלל שונה אלא להכריע ג"כ שאין הלכה כר' אליעזר ולכך פריך דשמואל אשמואל עוד נראה לתרץ עם דקדוק אחד שיש לדקדק עוד בדברי התוס' שכתבו דכל אחד מותר במינו דא"כ נמצאו שלשה מחלוקות בדבר דלדעת רבנן אפי' מין שלא במינו מותר ולרבי אליעזר הכל אסור ולהלל מין במינו מותר ושלא במינו אסור עוד יש לדקדק לדברי התוס' דה"ק כל אחד מותר במינו היכי קאמר עשרה יוחסין וכולן מותרים במינן דהא כהנים לוים ישראלים מותרים לבא זה בזהונראה דכלן מין אחד חשיבי והפירוש הוא דבבת אחת כלל הכל כל הי' יוחסין והוא להיותן מותרים לבא במינן ומינה נלמוד מן הטעם שיש במינן דמותרים גם כן שלא במינן כיצד ישראל שכשר בישראל ולא שייך ביה איסור

מותר ג"כ בכהן ולוי וממילא משמע וכן בשתוקי ואסופי כיון דמותרים מחמת עצמן זה בזה ה"ה דיהיו מותרים לבא שתוקי באסופי דהא כיון דלשתוקי בשתוקית לא חיישינן דילמא אחד יהיה ממזר והאחר יהיה ישראל ה"ה דמטעם זה יקח שתוקי האסופי ולא חיישינן להך חששא אלא דהלל נתן טעם כולל יכלול כל הי' יוחסין בבת אחת ולא רצה להאריך לחלקם כסדר המשנה ואי קשיא לך הא בגרים דקתני דמותרין לבא זה בזה דהו' מין במינו לא שמעינן ממילא דמותר בממזרת י"ל דאפשר כמ"ד דגר אסור בממזרת דהוי כר' ומה שכתבו התוספות והיינו דלא כר' אליעזר דלדידיה ספיקן בספיקן אסור וכו' ה"ה דספיקן בודאן לפ"ז דהוי דלא כר' אליעזר אלא דהתוס' נקטי במלתייהו מאי דחדוש יותר דאפי' מין במינו אסר רבי אליעזר והתירוץ השני מהתוספות הוא דוכלן דקאמר היינו כסדר המשנה ובפי' וכולן הוא דפליגי וק"ל: ושמואל אמר הולד שתוקי וכו' אין לדקדק דלרב דאמר הולד ממזר היינו דאינו מותר בממזרת אלא דאסור בבת ישראל ושמואל אמר הולד שתוקי פירוש ומותר בממזרת וע"כ צ"ל דרב ס"ל דאסור ושמואל מותר דהא כיון דרב אמר הולד ממזר אדרבא הוה משמע הך לישנא דמותר בממזרת טפי משמואל דקאמר הולד שתוקי דשתוקי לא גריע כ"כ והיה לן לאוסרו בממזרת וכיון שכן צריך לומר ע"כ מלישנא דידהו דלאו בהכי פליגי: שמשתיקין אותו מנכסי אביו פירוש והשתא רב ושמואל מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וכ"כ הרא"ש ביבמות פרק אלמנה ולקמן דמוקי לה מאי שתוקי בדוקי כתב שם הרא"ש ז"ל דפליגי ויש לתת טעם למה לא כתב שם דמר אמר חדא וכו'.

ונראה דהטעם הוא מדקאמר רב הולד ממזר בסתמא ולמה החליט הדבר ונשאל לאשה ממי נתעברה ותהיה נאמנת אלא ודאי דבכל גוונא קאמר רב דהוי הולד ממזר ושמואל אמר בדוקי וכו': האומר שמואל חדא זמנא קשה דכיון דהך מימרא דהכא הוי' יותר מחודשת משום דרוב פסולין אצלה אמאי איצטריכא המימרא דהתם דהלכה כר' שמעון בן גמליאל ובדוחק י"ל דהכא איכא למהימנה יותר משום דאיכא למתני בארוסה וחזקה שלא נבעלה לאסור לה דהיינו כל העולם.

ונראה יותר דהתם בכתובות אמרינן דשמואל אמר לרב יהודה הלכה כר' שב"ג וכו' ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים אצלה ולהכי הוצרכה ההיא מימרא לומר דלכתחילה נמי עבדינן ההיא עובדא ואי קשיא אמאי צריכא התם ההיא מימרא דשמואל דהלכה כר"ג דהא כבר אמר שמואל לרבי יהודה את לא תעביד עובדא וכו' ונראה דההיא איתאמרא מכלל חברתה דהיינו ההיא דקאמר שמואל לרב יהודה שיננא וכו' תוס' כותי לא ישא כותית וא"ת היאך מסופק וכו' והא רבי אליעזר גופיה קאמר במתניתין וכו'.

ויש לדקדק נימא דהיא גופא קמבעיא ליה מאיזה טעם קתני במתניתין דהוי ספק. ונראה דא"א לאומרו דא"כ היכי קאמר רב יוסף עשאוה כגר וכו' כיון דעיקר הבעיא היא למבעי' טעם הדבר למה יהיה ספק לא שייך טעם עשאו כגר לעיקר בעייתו כלל צ"ל דקמבעיא ליה טעם לאיסור ולכך מקשי' התוס' דטעם האיסור הוי משום דהוי ספק דמדבעי טעם כנר' דלא מבעיא ליה אלא הטעם לאיסור לבד: תניא וכן ר' אליעזר לכאורה יש לדקדק מה חדש בברייתא יותר מן המשנה ואפשר דהספקות דקתני במתניתין היינו כותי באסופי ושתוקי אבל כותי בכותי לא משמע בהדיא וכן נראה מלשון התוספתא: תוספות ורבי ישמעאל סבר לה וכו' ושמא יש לומר אם הולד כשר א"כ הוא הולך אחר הנכרי וכו' פירוש אע"ג דבפרק האומר ס"ל לרבינא דהולד כשר וממזר לא הוי פסול מיהא איקרי מ"מ כונת התוספות היא למימר הכי דע"כ אי ס"ל הולד כשר כמו שהקשינו דהוי דלא כרבינא אם כן הולך אחר הכותי דהכי אמרינן לעיל דהוי ככותי ואם נתגייר כשר אך ק' אמאי קאמר בגמרא דס"ל דהולד ממזר נימא דפסול כרבינא ויש לחוש שמא ישא כותית שהיא כותי גמורה.

עוד איכא למידק בלישנא דתוספות ז"ל שכתבו ואיכא למיחש טפי וכו' ולשון טפי קשה להולמו דמשמע דאיכא חששא ביותר אבל התם חששא מיהא איכא וזה אינו דאי הולד הוי כשר ליכא למיחש כלל. ונר' שהתוס' אה"נ שהיו יכולין להשיב כן דאיירי בישראל פסול אלא כיון דהישראל הוא פסול מחמת שהוא בן כותי אין לחוש כ"כ אם ישא כות' כמו הממזר דקרינן ליה ממזר בשביל צד הישראל והוא ישראל גמור ויש לחוש שלא ישא גיורת ולז"א התוספות דאיכא למיחש טפי וכו' לכך נראה לר"י לפרש וכו' לפי' ר"י יש לדקדק אמאי קאמר דקסבר כותי ועבד וכו' הולד ממזר לא יהא אלא כשר כיון דאיכא הך חששא שנתערבו בהם ישראל וישראלית אפשר דישראל גמור ישא כותית ונראה דנהי דמצא טעם לאיסור אבל מה שתירצו התוספות לעיל בסמוך באומרם א"נ דע"כ סבר ר' אלעזר הולד ממזר מדחשיב כותי במתני' בהדי ספקות דהיינו ספק ממזר להכי הוצרך לומר טעם כי היכי דנהוי ספק ממזר והוא דס"ל דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר: תוספות השתא ממזר הוי וכו' ונראה ליישב וכו' עדיין לישוב זה אכתי ק' דר' יוחנן אדר' יוחנן והיא הקושיא הראשונה שהתחילו התוספות בה ונר' דהתוספות תירצוה עם מה שאמרו לקמן והשתא לא ק' מר' יוחנן אר' יוחנן וכו' וקאי בין אמאי דכתבו בשם הר"ש מקוצי בין אמאי דכתבו בסמו' בשם הר"ש מטריוא"ש אלא שלפי שהה"ר שלמה בא לתת טעם אחר ליישוב הגמרא סמכוהו התוספות עם מה שסיימו לומר ונראה ליישב הכי וכו' והדברים פשוטים והאריך ללא צורך: שלש מחלוקו' בדבר

פי' הכי קים ליה בעלמא ור' יוחנן כך קבל דלרבי עקיבא גרי אמת הם דאל"כ נימא דר' עקיבא ג"כ גרי אריות ס"ל וכדסליק אדעתין מעיקרא: וכהנים נטמעו בהם כהנים כשרים היו ק' אמאי לא קאמר לר"ע נמי דכהנים שנטמעו בהם היו פסולים ונראה דודאי אם היו כשרים לא הוו מקבלים כהנים ממזרים אך קשה אמאי קאמר לר"ע טעם אחר מפני מה אסרום ולא נתן הטעם שנתן לקמן לרבי אליעזר דממזר מאשת איש נתערבו בהם ונהי דלר"ע אפילו מחייבי לאוין הוי ממזר אבל מעשה שהיה כך הי' ונראה דלר"ע דס"ל גירי אמת הם ס"ל דהם מדקדקים במצות בעצם כך א"א שנתערבו בהם ממזרים דכיון דהם מדקדקים במצות ודאי שאינם מתחתנים בממזרים ולכך הוצרך לר"ע דכהנים שנתערבו בהם כהנים כשרים הוו דודאי פסולים לא היו מתערבים בהם דאי ר"ע ס"ל דאינם מדקדקים במצות כר' אליעזר היה לו לפרש ולהכי קאמר מפני שהיו מייבמים את הארוסות דהשתא אף ע"פ שהם מדקדקים במצות מ"מ טעו הכא בפשטיה דקרא דדרשי הכי.

והא דהוצרך בגמ' לומר דר"ע לטעמיה וכו' ולא קאמר דטעמי' דר"ע היא משום מעלה עשו ביוחסים אע"ג דלא נהוי ממזר נראה דטעמא דמילתא הוי משום דמתני' קתני כותי בהדי ספקות דכהנים דהוי ספק ממזר וכמו שכתבו התוספות לעיל בד"ה ורבי ישמעאל וכו' תוספות שאין ממזר וכו' ולעיל כי פריך ומי ס"ל כר"ע והאמר ר' יוחנן וכו' ויל"ד דאי ר' ישמעאל ס"ל כרבי עקיבא דכותי ועבד הבא עב"י הולד ממזר א"כ הדרא קושיי' הגמרא לדוכתא השתא ממזר הוי ופסיל בביאתו מבעיא ונר' פשוט דתוספות אזלי הכא כפי התירוצים שכתבו לעיל אקושיא דר' יוחנן אר"י לדעת הר"ש מקוצי וההה"ר שלמה מטריוא"ש דלא סבר כותיה דר"ע בשאר לאוין ודריש כי תהיין כי היכי דדרשי ביה רבנן וק"ל: תוספות מצת כותי מותרת פי' וכו' דברי התוס' לכאור' נראה ללא צורך והנראה דהייתי מפ' דתרתי אשמועינן תנא דברייתא חדא דמצת כותי מותרת ואין בה משום פת כותי דהוי כאילו אוכל חזיר ועוד אשמועינן דאדם יוצא ידי חובתו בפסח ולא חיישינן לחימוץ ורישא דברייתא הוה מצי למינקט הדין בשאר פת דשאר ימות השנה אלא דמשום דסיפא איירי בפסח נקט חמץ ולפי פי' זה היתה קושיית התוספות עומדת במקומה מבלי תירוץ כלל לכך פי' מותרת לאכלה בפסח ואע"ג דמסיפא שמעינן לה איצטריכא רישא משום ר' אליעזר למימר דאפי' ברישא פליג וכ"ש דאין אדם יוצא ידי חובתו בפסח: משום שפחה נתני חדא הכא הדר פריך הכי דסד"א דליכא לשנויי כדלעיל דהכא כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ולא דמי לדלעיל דשוי' באיסור אלא

שיש חידוש בא' יותר מאחר: מתניתין הנושא אשה כהנת וכו' באמהות דידה לא אזלינן כ"כ דורות כמו באביה דהא סליק באביה דידה דור אחר והוא להשלים הח' אמהות: אין בודקין מן המזבח וכו' פרש"י שאם מצא שאבי אביה כהן בידוע שמיוחס הוא וכו' וי"ל מי יאמר שאביה לא נשא פסולה ונר' דאפשר דאיירי דבודקין באמה תחלה וכשהלכו באביה ראו שאבי אביה כהן וכו' וז"ש רש"י ז"ל התחיל לבדוק באמהות וכו' א"נ כיון דאבי אביה כהן מסתמא לא מחזיקים ריעותא ונתבטל הערעור והראשון נראהיותר: תוס' הנושא אשה וכו' עד דבנות ישראל מקוה טהרה לחלין וכו' דע כי הכא לא שייך הך דקאמרי דבנות ישראל מקוה טהרה לחולים והכונה לומר דבני ישראל מקוה טהרה לחללות וכן לקמן במ"ש בדיבור אחר זה שהרי לכ"ע בנות ישראל וכו' צ"ל בני ישראל מקוה טהרה לחללות דהא בחלל שנשא בת ישראל איכא פלוגתא דרבנן ורבי דוסא לקמן וק"ל: פיסקא אין בודקין וכו' מ"ט אי לאו דבדקוה יל"ד למה לא נתן בעה"ג הטעם דלקמן דאמר מר ששם היו יושבים מיחוסי כהונה וכו' ונראה דלא סגי הך טעמא שהרי טעמא דהכא הוי כמ"ש התוס' דהא דתניא אין בודקין מן המזבח וכו' אייר אפי' בעבודות הכשרות בזרים ואי הוה יהיב טעמא דשם היו יושבים מיחוסי כהונה אכתי לא הוה שמעינן שזה השוחט או המפשיט הוי כהן דאפשר דהוא ישראל כיון דשחיטה והפשט כשירה בזר לז"א אי לאו דבדקוה כלומר דודאי כיון דלכתחילה צריך כהן אי לאו דבדקוה לא הוה שוחט אבל לענין לוי דהא ע"כ הוא לוי יהיב טעמא אלימת' והיא דשם היו יושבים מיחוסי כהונה וכו': האי תנא מאי קסבר אי קסבר איסור חל על איסור וכו' אף ע"ג דלקמן מסיק דאפילו רבנן דס"ל דאיסור חל על איסור הוי איסור חמור על איסור קל וגם לאיכא דאמרי גם כן מ"מ קאמר הכא אי קסבר וכו' פי' ומשום דאיסור כהונה קאמרת דכיון דהוו שוים חייל איסור על איסור: והתנן נזיר וכו' פי' מסיפא פריך דקתני אמרו לו אל אשת חייב על כל אחת וק"ל: מתיב רב אלמנה וגרושה לוקה משום ב' שמות וכו' וקשה דמה פריך רבא לרב יהודה ולדידיה מי ניחא דהא ס"ל לרבא גופי' לקמן דבעל לוקה שתים וכמו שפרש"י לקמן וכיון שכן היכי קתני הך מתני' דחייב משום ב' שמות ותו לא ע"כ צריך רב לדחוקי הך מתנ' ולומר דב' שמות על כל אחד ואחד קאמר ואי רבא מוקי הך מתני' דבעל ולא קידש דמודה רבא דחייב וע"כ אינו חייב אלא א' א"כ לרב יהודה נמי נימא הכי ולא תקשי ליה מהך מתניתין ולא מידי וע"כ צריך את לומר דלא מוקי להך מתניתין בבעל ולא קדש משום דמלישנא דמתניתין משמע דמשום אלמנה וגרושה הוא דחייב ולא מטעם קדושין ובעילה ואם הוה פשטא דמתניתין הכי הוה ליה לפרושי בהדיא גם הסיפא ורישא דהך מתניתין במסכת מכות נראה דלא הוי פרושא

דמתניתין מטעם זה כלל ונראה דרבא מעיקרא הוה פריך לרב יהודה משום דהוה קשיתי' במימרא דרב יהודה ומשני ליה לקושייתו ואח"כ מייתי תלמודא פלוגתא דאביי ורבא דפליגי במימרא דרב יהודה אחר שהיא מימרא קיימת ואין בה שום קושיא ופליגי בה אי מאי דקאמר רב יהודה דלוקה שתים הוי חדא אקדושין בפני עצמן וחדא אבעילה בפני עצמה או דילמא אבעילה וקדושין הוא דחייב שתים אבל אקדושין בפני עצמן אפילו אחדא לא לקי ומאי דקאמר ומודה רבא פי' אליביה דרב קאמר או אליבא דנפשיה גם כן כיון דקביל עליה מימרא דרב יהודה בעיקר: מאי לאו שני שמות ותו לא טעם הקושי' היא דודאי אשני שמות ותו לא קאמר דאם הכוונה לומר שני שמות על זה כדקמשני היה ראוי לומר אינו חייב אלא משום אחת ומדקאמר אלא אחת ש"מ דאכולהו אינו חייב אלא אחת ומשני לא שני שמות על זה ושני שמות על זה וכו'.

ולכאורה היה נראה מלשון הגמרא דשני שמות דקתני בברייתא ה"ק לוקה משום שני שמות בין אגרוש' בין אאלמנה אבל רש"י ז"ל פירש ז"ל ודאי ב' שמות דקתני אגרוש' ואלמנה ויש לתת טעם למה פי' כן. ונראה דטעמא דמילתא הוי משום דהשתא דמי ללישנא דסיפא דקתני גרושה וחלוצה אינו חייב אלא על אחת וכי היכי דרישא קתני שני שמות על כל אחד הוה ליה למתני בסיפא ג"כ דחייב שתים על א': ועוד דכיון דרישא דהך מתני' לא קתני דחייב על אלמנה וגרושה כאחת אלא חייב על כל אחד ואחד קתני והכונה דחייב משוה ב' שמות על כל אחד היכי קתני בסיפא גרושה וחלוצה דאינו חייב אלא על א' דהא ברישא לא מיירי דחיי' על שתיהן כי היכי דניתני ברישא לכך הוצרך רש"י ז"ל לפ' משום אלמנה וגרושה וק"ל: וחלוצה דרבנן וכו' בלאו הכי נראה דאינו חייב על חלוצה משום דאין איסור חל על איסור לא הוי איסור מוסיף כדקאמר לעיל גבי אלמנה וגרושה וכו' ועדיין שריא למיכל בתרומה וכו' וכיוון שכן מן הראוי היה שלא לחול איסור חלוצה על איסור גרושה אלא משום דהוי האמת הכי ומהכרח דאיתא ביבמות דף כ"ד ועוד דא"א דטעמא דהך מפני' הוי משום דלא איסור מוסיף דאמאי נקט לה בגרוש' וחלוצה דתרוייהו דמו אהדדי בגרושין דהא חליצה במקום גט קיימא ופשיטא דאין איסור גרושה חייל אגרושה עצמה וטפי הוה ליה למנקט הך חידושא באלמנה וגרושה וכגון שנתגרשה קודם שנתאלמנה וכדאית' לעיל בזמן שהם כסדר וכו':

דף עח פיסקא רבי יהודה אומר וכו' גר שבא מטפה פסולה א"ד שבתו פסולה וקשה דהא מצרי שני יוכיח שעם שבא מטפה פסולה אפ"ה בתו כשרה אף אני אביא גר שעם שבא מטפה פסולה תהא בתו כשרה לכהונה ונראה דאיכא למפרך מה למצרי שני שכן איכא הכשר בטפתו אחר דור ג' תאמר בגוי בהיותו בגיות לעולם אין הכשר לטיפתו

עד סוף כל הדורות אם לא יתגייר: כלל, מה להצד וכו' למדנו במדות דלר' יוסי דהלכה כוותי' דלקמן ס"ל דאין זה הצד השוה למילף מינייהו פסול לבת גר זכר דלא שייך לומר הצד השוה שאינה ברוב קהל כיון שאין פסול בנות שוה דבת חלל אינה פסולה לקהל ישראל ובת מצרי ראשונה פסולה לבא בקהל ומכאן נשמע דהצד השוה צריך שיהיה גמור בכל צדדיו ובתוס' מפורש הטעם לרבי יוסי בהדיא: תניא רשב"י אומר גיורא וכו' רש"י פי' הרי ד' מחלוקות וכו' טעמו ז"ל מדפריך בגמ' ורבנן וכו' כנראה דרבנן פליגי עליה: האי רישא פרש"י קס"ד דה"ק שהיא אלמנה ממיוחס פי' דאל"כ אלא דדריש כר' יהודה כבר מפורש בכתוב בהדיא דאיירי בכהן הדיוט וכמו דקאמר לקמן משאר כהנים יקחו: מתני' האומר בני זה ממזר וכו' ואפי' שניהם מודים לכאורה נר' דקאי אריש אבל רש"י ז"ל פי' דאפילו שניהם מודים שייך לקמן דאפי' שניהם מודים על העובר שבמעיה ממזר הוא.

ונראה טעם בדבר דבגמ' פריך מאי אפילו שניהם וכו' ולא ה"ל לשנויי אלא לא מבעי' קאמר וכו' ולא יותר אלא ע"כ אית לן למימר דקאי אסיפא ופריך מאי אפי' פי' וגם מכל החלוקה עצמה מבעיא ליה אמאי נקט ומשני לא מבעיא קאמר וכו' ולא מבעי' היכא דאית חזקה דכשרות לא מהימני וכו': ר' יהודה אומר נאמנים כדתני' וכו' וכשם שנאמן וכו' קשה דהיכי מייתי מבן גרושה לענין ממזר דאנא אמינא דדוקא לבן גרושה שאינו פוסלו לבא בקהל הוא דנאמן לא לעשותו ממזר: ונראה דלעיל בריש פרקין גבי הא דמייתי לעיל דנאמן האב לומר וכו' כתבו התוס' ז"ל דיכיר היינו בבנו קטן ואפי' שיעשה לגדולים ממזרים ומאי דקאמר כשם שנאמן לומר זה בני בכור עם היות דמאי דקאמר זה בני בכור היינו שעושה האחרים ממזרים ויליף מינה דכך נאמן לומר זה בן גרושה וכו' הטעם הוא דמ"מ כשאמר זה בני בכור עם היות דכשעשה לזה בכור מינה משתמע שהאחד ממזר מ"מ לאו להכי אתא אלא לומר דבן זה בכור ולז"א דכשם שנאמן וכו' אבל התוס' כתבו למעלה בשם ה"ר אליהו דיליף דנאמן לומר זה בן גרושה מדכתיב בן השנואה יכיר והיינו שנואה בנשואיה וכו' ולדידיה לא מוכח אלא לבן וצ"ל דר' יהודה ס"ל דיש ממזר מחייבי לאוין וכ"כ התוס' למעלה על מה שהקשו דאמאי לא פריך בגמרא דקשי' דרבי יהודה ארבי יהודה וכו' וע"ש.

ורש"י ז"ל שפי' במתני' ממזר הוא שנולד לו מחייבי כריתות נקטי' משום דהוי הדין הכי לדברי הכל וק"ל. ומ"ש רש"י ז"ל דבבכור לא פליגי רבנן ארבי יהודה ע"כ ס"ל לרש"י דלא כפירוש התוס' שכתבו לעיל דעושה לגדולים ממזרים אלא כפי' רבינו אליהו וק"ל: מתני' מי שנתן רשות וכו' איתמר קדשה אביה בדרך וכו' ומוקי לה במסקנא דההוא יומא

דמשלם ששה רב אמר הרי היא בוגרת לפנינו וכו' פרש"י דקדש ביומא דמשלם שית אביה בבקר והיא בערב וכו' ע"כ ויל"ד למה הוצרך רש"י ז"ל לומר שקדשה אביה בבקר והיא בערב ואפי' היתה היא עצמה מתקדשה בבקר היה ג"כ המחלוקת דלרב אמרינן הרי היא בוגרת לפנינו ולשמואל דאמרינן השתא הוא דאייתי סימנים א"כ אמרינן דמה שקבלה היא בבקר לא היו קדושין איברא דלרב איכא חידושא דאפילו דקדשה אביה בבקר ואיכא למימר דבאותו זמן היתה נערה אפ"ה כיון דהשתא הויא בוגרת אמרינן דמצפרא נמי בוגרת היתה וגם לשמואל אפשר דאיכא קצת חידוש: דף עט ולענין הלכה בדינא דמתני' כ' הרמ"ה ז"ל דאי שויא שליח אחרינא דבתרא הוי קדושין וכו' והרב בעל הטורים הביא דבריו בא"ה בלי מחלוקת ובסימן קמ"א כתב דברי הרמ"ה וכתב דאין דעת הרא"ש ז"ל כן שכתב בתשובה אשה שמנה שליח לקבל גיטא מיד בעלה בכל מקום שימצאנו וכאשר ארכו הימים וכו' דע כי לא נתבטל שליחות הראשון בכך ושניהם שלוחים וכו' ונראה דיש לחלק ביוגרושין לקדושין דבגרושי' זכות הוא לה לפי שהיא יושבת בעגון ולכך איכא למימר דדעתה היא שתתגרש באיזה צד שיהיה אבל בקדושין אע"ג דניחא לה לאשה משום טב למיתב טן דו מ"מ בשליח זה נתרצה יותר משליח אחר. והרמ"ה ז"ל לא הורה לעשות מעשה לענין קדושין ולא ראיתי בגרושי' חשש לזה אולי הרמ"ה ז"ל השוה העניינים במקומו והטור סמך למ"ש דבריו בהלכות קדושין והרא"ש ז"ל נ"ל שאינו חולק על דברי הרמ"ה בהלכות קדושין אלא בשליח שעושה האשה אבל בשליחות שעושה הבעל נראה שאפשר שיודה הרא"ש להרמ"ה ז"ל: תוס' קדשה אביה בדרך וכו' וא"ת אמאי אפליגו רב ושמואל בכה"ג לפלגו בקדשה אביה גרידא וכו', וקשה אמאי לא הקשו התוס' הך קושי' לצד אחר דאמאי לא אפליגו בקדשה היא עצמה גרידא דלרב הויא מקודשת משום דאמרי' הרי היא בוגרת לפנינו ולשמואל, חיישינן חששא בדוקא כיון דאיכא למיחש דילמא השתא הוא דאייתי סימנים ומאי דקדשה היא עצמה לא תפסי בה קדושין וא"כ מספיק' הוא דחיישינן ואת"ל דה"ה דהך קושיא ג"כ נכללת בדברי התוס' אלא שהתוס' הקשו בקמייתא דהיינו בקדשה אביה זה א"א שהרי התוס' תירצו דודאי לא פליגי בקדשה אביה לחוד דבההיא מודה שמואל דאינה מקודשת דאמרינן העמד אשה בחזקת פנויה כמו שהיתה קודם שקדשה והרי היא בוגרת לפנינו ואין קדושי האב קדושין דהשתא ליכא למימר הכי בקדשה היא עצמה דהא היא בוגרת לפנינו מחייב דקידושי' קדושין וחזקת פנויה מחייב דלא יהיו תופסים בה הקדושין שלה והם דברים סותרים ונראה דודאי ופשיטא שבחלוקה הזאת הויא מקודשת כיון דאיכא למימר אחזקה דפנויה לא תהיה מקודשת ואיכא למימר הרי היא בוגרת לפנינו

ותהיה מקודשת ולכך לא נקט כה"ג אלא נקט קדשה אביה וקדשה היא עצמה ללמד לנו דאפ"ה חייש שמואל לקדושי אביה אע"ג דאיכא למימר לא ניחוש לקדושיו כיון דאיכא לקדושי אביה תרתי לטיבותא חדא לאוקומא אחזקת פנויה ועוד מטעמא דהרי היא בוגרת לפנינו ולא ניחוש אלא לקדושי דידה קמ"ל דצריכה גט משניהם.

אלא דאכתי איכא למיחש דהא לקמן גבי מקוה אמרינן התם תרתי לריעותא וכו' משמע הא לא היה תרתי לריעותא הוה אמרי' השתא הוא דחסר וא"כ הכא גבי קדשה עצמה כיון דאיכא חזקה דפנויה לא נאמר הרי היא בוגרת לפנינו אלא נאמר השתא הוא דחסר ואוקמה אחזקה דפנויה ולא תפסי בה קדושין ודמי ממש למאי דתירצו התוספות דבההיא מודה שמואל דאינה מקודשת דאמרינן העמד אשה בחזקת פנויה והרי היא בוגרת לפניך כמו כן נאמר השתא הוא דבגרה ומעיקרא נערה היתה וכיון שכן לא תפסו בה קדושין דידה נמשך מזה דעכ"פ לא הוי קדושי דידה היכא דלא קדשה אביה קידושין ולא קדושי אביה היכא דלא קדשה איהי עצמה ולפי שיקשה לך א"כ היכי קאמר שמואל חיישינן לקדושי שניהם כיון דע"כ כשהם נפרדים אין שום אחד משניהם תופסים כיון דאיכא לאוקמה אחזקה דפנויה ולקדושי האב נאמר הרי בוגרת לפנינו ולקדושי דידה נאמר השתא הוא דבגר' לז"א התוס' אבל עתה שקדשה אף היא עצמה ליכא חזקה דפנויה כדי שנאמר שתהיה מותרת כדפרישנא דממה נפשך היא מקודשת או מצד קדושי דידה או מצד קדושי אביה וכיון שכן מטעם זה הוא דליכא לאוקומא אחזקת פנויה ותהיה מותרת כן נראה בעיני שיובנו דברי התוס' ולפ"ז אין ללמוד מדבריהם ז"ל היכא דאיכא ספק בקדושי אשה כגון ספק דרבנן ואח"כ תפסה קדושין אחרים גמורים שלא נאמר דלא נוקמא הך איתתא בחזקת פנויה מצד הקדושין השניים שכבר היא מקודשת לאחר דהא לא דמי מ"ש התוס' לזה כלל: והווזקקתי לזה לפי שראיתי רב מוסמך בדורנו זה הקשה על מ"ש ה' מוהרש"ך בח"ג סי' א' בזה ואני הארכתי בתשובות בזה עם שהאמת אין ללמוד מדברי התוס' ולא מידי שהתוס' לא כתבו זה כ"א לשמואל לא אליבא דרב דהלכתא כוותיה ורב בלי ספק דפליג אהך סברא וס"ל דבכל גוונא אמרינן הרי בוגרת לפנינו ואוקמא אחזקת פנויה וקדושי האב אינן קדושין אלא קדושי דידה:

פרש"י וכ"ת וכו' לא גרסי' וכו' הכונה היא דובלבד לא גרסי' דהא אם הוה אומר פחות הוה סליק אדעתך למטעי דדוקא פחות הוא דליכא הא יותר אפשר דאיכא אבל כיון דלא קאמר הכי ליכא למטעי וכ"כ התוס' בנדה דרש"י לא גריס הכא בלבד ע"ש תוס' ואי ס"ד לא פליגי וכו' ולפי' כעס שמואל דאפילו רב נמי מודה הטעם הוא מדקאמר כ"ע כיילי ליה בקבא זוטא וכו' ואי רב לא הוה מודה וכי לרב קארי לכ"ע כיילי וכו'

וכיון דאיכא רב היכי הוה מקפיד כ"כ אלא ודאי דאפילו רב לא קאמר אלא להלכה לא למעשה ודחו התוס' בזה דלא נהירא דלכל הפחות משמע דעביד כרב והיה קפיד אפילו בזה: כלל למדנו משמעתין כלל מחודש מדברי הריטב"א במאי דפסיק בגמרא הלכתא כרב עם היות דהוי מלתא דאסורא מ"מ אי גם בהך פלוגתא תלי מלתא דממונא, לא אמרינן הלכתא כשמואל באיסורי כיון דבהא מלתא גופא דאפליגו הוי איסור' אע"ג דמהך פלוגתא נלמוד מלתא דממונא לא יהיה הדין כשמואל דהיכי נעביד תרתי דסתרן ודוקא היכא דפלוגתייהו במלתא דממונא הוי הדין כשמואל אבל כשהוי מלתא דאיסורא ה"ה דבענין ממונא הלכתא כרב ולכך כתב הריטב"א על הא דפסיק תלמודא דהלכתא כוותיה דרב ז"ל והא דאיצטריך תלמודא למפסק כוותיה וכו' ותו דפשטא דמתני' דרב כרבי נתן ושמואל אמר כרבי יעקב דהלכתא כוותי' וקמ"ל תלמוד דשנויא דשנינן שנויא הוא דרב דאמר אפילו כרבי יעקב עכ"ל והנה מדאיצטריך תלמודא לתרץ דשנויא דשנינן שנויא הוא ש"מ דאי לאו הכי אע"ג דפליגי רבי נתן כרבי יעקב בענין ממונא לא הוה פסקינן כרבי יעקב עם היות דאתי רבי יעקב כשמואל דהוי הלכתא כוותיה בדיני.

ואפשר דטעמיה דהריטב"א ז"ל לא הוי מהך טעמא אלא משום דאי לא הוה קאמר תלמודא דאפילו רב אתי כרבי יעקב הייתי פוסק כרבי נתן וכרב בענין ממונא הפך מאי דקי"ל דכשמואל בדיני וטעמא משום דרבי נתן הוי דיינא ונחית לעומקא דדינא וכמו שפסק רמב"ם וראבי"ה וראב"ן אפילו לפי האמת וכמ"ש הגהות מיימו' פ"ה מהלכות זכייה ומתנה איברא דהתוס' לא הזכירו תירוץ הריטב"א אפשר לטעות מדבריהם ולומר דלא אית להו הך כללא ונראה דאפשר שיש בעיני התוס' דחייה והיא הדחייה שכתבתי והריטב"א ז"ל חתם בדבריו ז"ל ותו דהכא נמי איכא ממונא שאין האב זוכה בכסף קדושיה ע"כ כנראה דהוי איסורא וממונא ופסק תלמודא כרב כנראה דאי לאו הכי לא היינו פוסקים כוותיה באסורא ואפשר הייתי אומר דלענין איסורא איתשיל.

שוב ראיתי אחר החיפוש בדברי הרב מוהריב"ל ח"ג סימן צ"ח איזן וחיקר בזה וכתב ז"ל על דברי הריטב"א ז"ל הא קמן מאי דכתבינן דאי לאו דפסק תלמודא דהלכתא כרב לא הוה כללא דהלכתא כרב באיסורי דכיון דבההיא דקדשה אביה וכו' איכא ממונא שאין האב זוכה בכסף קדושיה ה"ל כאלו לענין איסורא וממונא איתשיל ע"כ: ולענין הלכה הרמב"ם בפ"ב מהלכות אישות לא הזכיר סימני בגרות כלל ואפשר דלא גריס בברייתא בפרק יוצא דופן אלו הן סימני בגרות וכו' וסוגי' זו צ"ע לדעתו וכבר נתקשה בה ה"ה ז"ל ואפשר דהכי פריך לדעתו ז"ל אילימא בתוך ששה השתא הוא דבגרה כלומר יעלה על דעתך לומר שיהא בוגרת וכי בזמן הזה היא בוגרת הא אין סימנים לבוגרת אלא

אחר שיעברו הששה חדשים של נערות וכה"ג נראה שצריך שיפורש לדעת רבינו ירוחם שכתב בנתיב כ"ה ח"ה ולפי גירס' הרי"ף ורש"י וכו' ולפי גירסא התוס' עדיין היא נערה עכ"ל והנה לא ראיתי בדברי התוס' הכרת לזה.

ובפירושי לא"ה הארכתי לבאר מאין הוציא רבינו ידנחש שכתבו כן התו' ודקדקתי על דבריו יפה: ובקיצורי לדינים כתבתי הנכללים מפרק יוצא דופן ואין צורך לשנות הדברים וזה לי ימים מועטים בא לידי שאלה מארץ המוריא"ה על בחור שנסתפקו במנין שנותיו. וקדש אשה וחדשתי דינים נלמדים אמתיים לע"ד ושם העליתי אחר הדקדוק בספרים כל החלוקות שיש בדבר ולפי שראיתי טעות בדברי שהקנים אשר הוא ראוי להעלים את שמם מפני הכבוד ראיתי לכתוב בכאן הדינים שהוצאתי מהספרים יהיה לטוטפות בעיני הדיין והם אלו.

כל קטנה שנסתפקו במספר שנותיה ולא נבדקה בעת הספק אם הביאו סימנים או לא ונתקדשה הם ספק קדושין מן התורה וטעם הדבר הוא שכל ספק שיש בשנים יש ג"כ בסימנים וכשם שיש לספק אם היא קטנה או גדולה כמו כן יש לספק אם הביאה סימנים והוה לה ספקא דאורייתא ולחומרא אבל אם נבדקה ולא מצאו לה סימנים אין הספק נופל מדאורייתא כ"א מדרבנן משום דחיישינן שמא נשרו ומחמרינן ג"כ מדרבנן: וזה למדתי מתשובת הרשב"א ז"ל שכתב בסימן אלף רי"ו וכן נתבאר שכל שיש ספק קדושין דאורייתא אינהאלאה אלא בגט הלכך אשא זו שנסתפק במספר שנותיה אנו חוששים שמא כבר הגיע לכלל שנותיה ומקודשת היא ד"ת ואם נבדקה ולא מצאו לה סימנים אפשר שגם בזו אנו חוששים לשמא נשרו וכדרבא אלא שיש להתיישב בזה לפי שיש לומר שיש בזה ב' ספקות ספק הגיעה לכלל שנותי' ספק לא הגיעה לכלל שנותיה כשקדשה ואפילו את"ל הגיע' ספק הביאה סימנים ונשרו ספק לא הביאה וכל ס' ספקא אפי' בשל תורה לקולא ואפ"ה איני רואה בזה להקל כי יש עוד להתיישב בדבר עכ"ל: והמדקדק היטב הדק ישגיח בתחילת התשובה שכתב שכל שנסתפקו במספר שנותיה הויא מקודשת ד"ה ובסמוך כתב דהויא ספק ספקא והענין הוא זה דודאי כל קטנה שהגיע לכלל שנותיה חזקה שהביאה סימנים ואינה צריכה בדיקה להקל והו' ספק דאורייתא אולי הגיעה לכלל שניה ואם יש לה שנים מסתמא שהביאה סימנים ואם הגיעה לכלל שנותיה ולא נמצאו סימנים אמרינן דנשרו ולא תמאן.

ואם נסתפקו במספר שנים ונבדקה ולא נמצאו לה סימנים אז יש צד גדול להקל ולו' שמה שאין לה סימנים אינו בעבור שנשרו אלא בעבור שהיא קטנה בשנים דדוקא כשהיא גדולה ודאית הוא דחשבינן נפשין ואמרינן דנשרו ולכך בזאת החלוק' שיש ספק

בשנופיה ונבדקה ולא מצאו לה הוא דכתב הרשב"א ז"ל הספק ספקא: ואם קטנה זאת שנסתפקו במספר שנותיה ונבדקה ונמצאו בה סימנים הי' מקום לומר שהסימנים יהיו הוכחה על השנים ותהי' גדולה ודאית ומ"מ אף בזו דנין בה כשאר ספקות לחומרא וזהו שכתב.

ה"ה בפרק שני מהל' אישות בשם הרמב"ן ז"ל וקטנה שלא נודע אם הגיעה לכלל שנותיה והביאה סימנים לא מצי' בגמ' דינא מפורש וי"א שמטילין אותה לחומרא כדין כל הספקות עכ"ל הנה הרב חדש לנו שגם בזו שהביאה סימנים היא בספק כ"ש כשאנו מסופקים דודאי היא בספק ועיין בתשובת הרב מוהרש"ך ז"ל בח"א בסימן כ"ג ובסימן כ"ט ונראים דבריו סותרים ובמה שכתבתי בסיתור דברי הרשב"א ז"ל שהיה נראה לכאורה ודקדקנו החילוק שיש בדבריו יראה הרואה בעיניו שהב' דינים שכתב ה' וכו' צדקו יחדיו עם שבאמת ה' זלה"ה לא ירד בזה בפירוש דברי הרשב"א ז"ל להבינם ע"ד שכתבתי שהרי הביא ראיה מס"ס שכתב הרשב"א ולפי מאי דפרישית אין הספק ספקא עולה לאותו הדין כלל.

הנה אלו העיקרים בנויים על קו היושר והאמת שומרם כאישון בת עין כי הם דינים אמתיים נצרכים בכל עת ובכל רגע ובמסקנת שמעתין כתב הרמ"ה דוקא במכחישתו וכו' והמעיין יראה שיש להרמ"ה ז"ל גירסא אחרת בגמרא אינה שוה לגירסתו וה' מוהרי"ק בטור אה"ע הביא פי' יפה על דברי הרמ"ה ז"ל ואינה מתיישב' כפי גי' ספרינו וה' הנזכר העתיק גי' ספרינו בלי כונה לפ' דברי הרמ"ה ז"ל: תם ונשלם חדושי מסכת קדושין תהילה ועוז לאל העוזר הנה לא ינום ולא יישן כלל מפרקא קמא דחולין אמר יוסף כאשר הייתי בימי חרפי שליו הייתי בביתי בעיר שאלוניקי בביתי ובחומותי יד ושם לי בתלמידים לא זזה ידי מתוך ידם עד אשר אוציאם מאפלה לאורה גם הפלא ה' לי לעשות ויורני דרך זו אלך בישיבה המפואר' ישיבת האדון המעולה גביר ונבון דון דדן ן' יחייא נר"ו הוא וכל החכמים גבירים ומעולים בני משפחתו הם התומכים ידי החכמים השלמים ההולכים לדרוש את ה' יחד בלב אחת ושם ראיתי האדם הגדול בענקים עטרת תפארת ראש החברים הנמצאים שם והוא לצפירת תפארתם גדול מרבן שמו כמוהר"ר אהרן חסון נר"ו היה לי למשיב נפשי הרבה תורה למדנו שם ויהי היום בלמדנו פ' כל הבשר בחברה הנזכר כל א' וא' מהחברים נר"ו גם המאור הגדול חבר כל אחד וא' בביתו מה שיגע וטרח ואני הצעיר כדי להשלים מלאכתי זאת בראותי שמן סוגיית סוף פ' כל הבשר ומקצת דבורי התוספות ממסכת חולין יש בהם כללים נחיה בהם אמרתי אעשה כן גם אני ע"ד שעשיתי במסכת קדושין ואעלה הכללים מן הסוגיא יהיו לטטפת בעיני

היודעים יזכרוני לטובה במתתי בחסדם יעלה לפניהם זכרוני לרצון ואם ימצאו דברים בלתי הגונים לא יחלו השגיאה כי אם על שכמי אשאנו והאל מנסתרות ינקנו ומשגיאות יצילנו אמן וכעת טלטלני הזמן טלטלא דגברא קשה נחני עד עיר קושטאנטינה יע"א והאלהים אנה לידי ישיבה גדולה לאה' בקהל קודש חכמים שלמים מובהקים הם המאורות הגדולים המיוחסים שבעים ובחמלתם עלי כרחם אב על בנים ותמכו ידי מזה א' ומזה א' וצויתי מעודי בקושטאנטינה להדפיסו ויהיה משכורתה שלמה אויר"א: קצת דיבורי התוספות וסוגיות ממקומות מפוזרים שנלמוד מהם כללים מחודשים פ"ק חולין מתני' כשר בפרה בכלל תרי קלי וחמורי דסתרן אהדדי וכו' חילקו התוספות בין דינא דההיא מתני' להההיא דזבחים באו' דהתם בולא תותר וכו' כל ק"ו סותר לחבירו וכו' כשתעיין יפה תראה דלא דמי למ"ש הכא דאי הוה עביד ולא תהא פרה בשחיטה דמי להההיא דזבחים וכו' ומ"מ החילוק הוא רב לפי שעושה ולא תותר וכו' שהוא הלמד אשר הי' כח הק"ו אשר עשה בתחילה אבל הכא הק"ו הוא ומה עגלה שאינו כתוב בתורה שחיטה וכן בפרה אמרינן ומה פרה שאין כתוב בה עריפה וכיוצא בזה סמכינן אמה מצינו ומ"ש התוספות דאי הוה עביד ולא תהא פרה בשחיטה דמי להההיא דזבחים היינו טעמא משום דאי הוה עביד הכי לא אמרינן דסמיך אמה מצינו אבל בק"ן של מקומות דלא מצי למסמך אמה מצינו הוו ב' קלי וחמורי דסתרי אהדדי אע"ג דלא הי' אומר ולא תהא שחיטה וכו' דבלאו הכי דמי להההיא דזבחים והדברים פשוטים ולתירוץ התוס' שכתבו שיש סברא לעשות ק"ו א' יותר מא' וכו' לכתוב קרא המיעוט בק"ו שאין בו כ"כ סברא ומדאיצטריך למכתביה ידעינן דאיכא שום מיעוטא דהא לשתוק מיניה וע"כ לא הייתי עוש' ק"ו זה כי אם הקל וחומר שיש בו הסברא לעשותו אלא ודאי דהייתי שומע דאיכא שום מיעוטא בק"ו האחר ולהכי איצטריך הך קרא: ונראה דהך ק"ו השני אית ביה שום סברא אלא שבראשון איכא סברא טפי ואי לא הוה כתיב אלא חד קרא הייתי אומר דהכתוב למדך שהסברא כך היא וזהו הק"ו של סברא לא האחר וכונת התוספות היא שהייתי עושה ק"ו א' לפי שהאחר אינו ק"ו.

ודע שבפ' כיצד הרגל נראה לכאורה שהם ב' קלי וחמורי דסתרן אהדדי כפי הנחתם ז"ל. ועיין בדברי התוספות שם שכתבו שיש סברא בא' יותר מאחר.

עוד קשה לפי תירוצם ז"ל שבכל מקום שעושה התלמוד כך איכא למימר דאיכא סברא בחד טפי מהאחר א"כ מאי האי דכתבו התוספות בד"ה פרה וכו' בשחיטה ומליקה אין ללמוד וכו' נימא דגבי שחיטה ומליקה לא מצינן שום קרא דמיעטי' אמרי' דהוו תרי קלי וחמורי דסתרן אהדדי ותיקום כל חד וחד אדוכתיה ונראה דכיון דדמו ממש להני

קלי וחמורי דשמעתין נראה להם ז"ל שאין לחלק ביניהם כלל בכלל אין דנין ק"ו ובנין אב מהלכה יש ללמוד חידוש מדברי התוס' שם בד"ה פרה שהיא כשרה וכו' ז"ל ואין ללמוד בעוף שיוכשר בשחיט' מק"ו דבהמה שלא הוכשר במליקה דלמאן דיליף רוב שנים מהלכה אין דנין ק"ו ובנין אב מהלכה ע"כ וקשה לא נילף בעוף כי אם מציאות השחיטה לא שיהא רוב שנים ונראה דכיון דלא מקרי שחיט' בבהמה כי אם ברוב שנים משום הכי אמרינן דהוי ק"ו מהלכה: ואי קשיא א"כ היכי עביד בגמרא ק"ו מפרה שתהא עגלה בשחיט' והא שחיטת רוב שנים דרבנן הוו לא קשיא ולא מידי דהתם בבהמה קיימינן דהעגלה בהמה הויא וגלי הק"ו שבכלל שחיט' מן התורה דכתיבה בפרה תהא עגלה נמי והשתא לא הויק"ו מענין הלכה: כלל אחר יש ללמוד מתירוץ האחר שכתבו התוס' שם והוא דאמרינן יוכיח מבחוץ כלומר שאין היוכיח בכל התלמוד שהיוכיח הוא מן הדבר עצמו אשר באי' ללמוד אלא פי' יוכיח שהיינו אפשר לעשות ק"ו וכיוצא בזה ואפי"ה מיעטו קרא כמו כן נאמר כאן וזהו לשון התוספות שם ונראה לי דכיון דאיכא מיעוטא בפרה ועגלה לענין שחיטה ועריפה תו לא מצי למילף עוף מבהמה ובהמה מעוף לענין שחיטה ומליקה דאיכא למימר טריפה תוכיח שאינה כשרה בפרה וכשרה בעגלה ואפי"ה אין שחיטה כשרה בה אף אני אביא מליקה וכן איפכא.

ולתירוץ זה יש לעיין ראשו דדרשינן בפ' השוחט ל"ל ונראה דאיצטריך משום דאיכא הקישא דבהמה לעוף והייתי לומד מליקה בהקישא אבל מטעם ק"ו לא איצטריך ולתירוץ זה האחרון שכתבו התוספות ס"ל דילפי' ק"ו מהלכה ואפשר דבכה"ג מצי למילף מציאות השחיטה ואי קשיא לתירוץ זה בק"ו שעושה בגמ' מפרה לעגלה וכו' נימא מליקה תוכיח שהיינו יכולין להביאו בפרה מק"ו דעוף ואפי"ה מיעטו קרא דראשו י"ל דהיכי מצינו למילף דמיעטו קרא אי משום דעבדינן ק"ו ואמרינן מה עוף שלא הוכשר בשחיטה היא גופא תיתי דנילף ליה הלכך כיון דאכתי לא ידעי' מיעוטי דפרה ועגלה גם העוף היה כשר בשחיטה מיהו אכתי קשה דמצי' למעבד קל וחומר כדעביד בגמרא ומה עגלה שלא מצינו בהדיא וכו' כמו כן הכא נאמר ומה עוף שלא מצינו שהוכשר בהדיא וכו' ועוד היה נראה לי דלתירוץ השני ראשו איצטריך לאשמועינן דאין ראשו של אחר לענין שחיט' ממול עורף אבל אי עביד מליקה ממול עורף שפיר דמי ומהך יוכיח הוא דידעי' דבהמה במליקה לא והשתא ליכא למימר מליקה תוכיח דמליק' גופא לא ידעינן דלא אלא בתר דכתיב מיעוט בעריפה ולתירוץ הראשון דממעטים ליה מראשו ס"ל דיוכיח בכה"ג מבחוץ לא עבדינן.

ועדיין נשאר לבאר שכפי הנראה דהקיש' דבהמה לעוף איתי' במציאות וע"כ ראשו איצטריך להך דרשא דאיתא בפ' השוחט ואין לחלק בזה בין השני תירוצים ועדיין צריך לי עיון: אמר יוסף ראה ראיתי סוגיא אחת עמוקה בסוף פרק כל הבשר אשר ממנה למדו בעלי הכללים רוב הדינים בקלים וחמורים איך יהיה הפרכות בהם והחילוק שיש בין חדא מחדא לחדא מתרתי לחדא מתלת: ועוד דקדקתי דקדוקים בכללים לא הוזכרו בספרים לזה ראיתי לעיין ולהעמיק בסוגיא מתחילת' עד סופה לפי שהיא סוגיא עמוקה ואם לא יעמיק המעיין בה לא יוכל להכיר עיקר הכלל לכן אבנה אצלו ציון בחוץ כדי שיעמיק המעיין עת הצטרך אליו וזה החלי בס"ד: סוגיית פרה ורחל מתניתין בשר בהמה טהורה וכו' ר"ע אומר וכו' כפי הנראה מלישנא דמתניתין דר"ע לפלוגי את"ק אתא דלרבנן ה"ה בשר עוף דאסור מן התורה וכ"כ התוספות הפך מ"ש הרא"ש בשם הרי"ף ז"ל ורש"י כתב גבי ר"ע ז"ל אבל בהמה טהורה דלאו גדי כגון פרה ורחל איתרבו מקראי וכו' וגבי רישא לא כ' כלל אליבא דרבנן מנלן פרה ורחל ואי דעתו ז"ל דכול' ר"ע ניחא ואפילו תימא שדעתו ז"ל כדעת התוס' יש לפרש ולו' דכתב זה על דברי ר"ע משום דממעט חיה ועוף לגמרי הוצרך לומר דשאר בהמה טהורה אית ליה מקראי: ויל"ד בדברי רש"י ז"ל במ"ש בדברי ר"ע דפרה ורחל איתרבאי מקראי כדקתני בברייתא בגמ' שרש"י ז"ל היה לו להביא הפסוק שמביא ר' אלעזר שהוא אמורא בסמוך דמן הברייתא אין שום גילוי לומר דגם פרה ורחל דהברייתא קתני אין לי אלא בחלב אמו חלב פרה ורחל מנין תלמוד לומר בחלב אמו וכו' אבל הברייתא לא אמרה שגדי לאו דוקא.

ועוד קשה שרש"י ז"ל כתב לקמן בפירוש' דהך ברייתא וגדי משמע ליה גדי דוקא ובשר חיה ושאר בהמות מגדי יתירה נפקי לאיסורא דאי ס"ל וכו' עד לקמן דמשמע לן יתורא דגדי גדי לר"ע למעוטי חיה ועוף ה"מ למאן דמשמע ליה גדי ואפילו עגל וכו' כנראה מדברי רש"י ז"ל דר"ע ס"ל הפך הברייתא דהברייתא דס"ל דגדי דוקא ומגדי אחרינא מרבי' שאר בהמות טהורות מהכרח שכתב ז"ל לקמן ור"ע ס"ל דכל בהמות בכלל גדי הם ואם כן איך השוה רש"י ז"ל דעת ר"ע לדעת תנא דברייתא: עוד יל"ד דלר"ע לא צריך שום קרא לרבויא שאר בהמות דמדמיעט רחמנא חיה ועוף ובהמה טמאה שמעינן דשאר בהמות אסורות בבשר וחלב ולא ירדתי לסוף דעת רש"י ז"ל בזה אם לא יש ט"ס במ"ש כדקתני ברייתא וצ"ל כדאמר בגמרא.

גמרא מנא הני מילי קשה בהך דבעי מנלן נר' דאליבא דרבנן לא בעי ולא מידי כיון דרבנן ס"ל הך דרשא דדריש ר' יוסי הגלילי את שאסור משום נבילה אסור לבשלו בחלב משם ילפינן דכל בהמה טהורה אסור בבשר בחלב וליכא למימר דאליבא דר"ע בעי דהא לר"ע

מדאיצטריך תלתא גדי למעט חיה ועוף ובהמה טמאה ידעינן דשאר בהמה טהורה אסור ואפילו לר"ע נמי נימא דדריש ליה הך סמיכות דנבילה לבשר בחלב והוה מרבינן אפי' עוף ואתי תלתא גדי, ואפקינהו אבל שאר בהמות טהורות הוו בכלל הך הקישא ונראה דלרבנן בעי מנלן וה"פ דמסברא אית לן דכל עוד דמצינן לאוקמי דרשא דגדי לגופי' ולא להנך דרשות דדריש שמואל לקמן דרשינן להו ובעי דאע"ג דמכח הסמיכות הוה מרבי' כל מיני בהמה נימא דאתא גדי יתירא ואפקי' וקאמר דדוקא גדי וקאמר ר' אלעזר דמקרא שמעי' דמשמעות גדי היא אפילו פרה ורחל והשתא ליכא למימר דיתורא דקרא אתא לומר דגדי הוי דוקא גדי כיון שמשמעותו הוה אפי' שאר בהמות.

ולר"ע נמי צ"ל דבעי אליבא דהרי"ף ס"ל דר"ע ורבנן לא פליגי דה"ק מנ"ל למימר דחד גדי אתא למעט עוף נימא דעוף לא צריך קרא וחד גדי אתא למעט אפי' פרה ורחל ואי לא הוו אלא תרי גדי היינו שומעים פרה ורחל וקרא מוקמינן דוקא למעוטי חיה ובהמה טמאה. אמר רבי אלעזר אמר קרא וישלח יהודה וכו' יל"ד למה לא הביא הפסוק הקודם בתור' ואת עורות גדיי העזים דרבקה.

ונראה דכונתו היתה לומר שהם ב' כתובים הבאים כאחד כדלקמן ולכך הזכיר לו הפסוק האחרון ואם היה מביא לו הפסוק הראשון לא היה שומע שכונתו לומר שהם ב' כתובים והוה ק' לו ונילף ואפשר דהני ב' קראי צריכי אבל השתא שהיה אומר לו הפסוק האחרון ולא הראשון ודאי היה שומע שכונתו לב' כתובים והמקשה לא הבין כונתו ופריך ליה ונילף מיני' ומשני ליה כתיב קרא אחרינא והיתה כונתו לומר שרצונו היתה לו' שהיו ב' כתובים עם הקודם ואפ"ה לא הבינו עד שפירש ר' אלעזר בהדיא הוו להו ב' כתובים וכו' ונילף מיני' ק"ל דאפילו נילף דהוו גדי עזים דוקא הא פרש"י לקמן גבי ברייתא דאין לי אלא בחלב אמו דגדי משמע ליה לתנא דהוי גדי דוקא ושאר בהמות מגדי יתירא נפקי' איסורא וא"כ אפי' תימא דגדי דוקא אתא גדי יתירא ורבינהו.

ונראה דפריך עם סברת שמואל דדריש ליה להנהו דרשות דלקמן דאי קרא אתא לרבויא לא דרשי' הנהו דרשו' ואי קשי' למאן דאמר ב' כתובים הבאים כא' מלמדים נימא דס"ל כההוא תנא דלקמן ולא פריך ולא מידי לא קשיא דתלמודא בעי לשנויא לי' אליבא דשמואל ואליבא דכ"ע ע"ק לי דכיון דכל עיקר כונת הבעיין היתה לומר דמנלן דשאר בהמה במשמע נימא מגדי יתיר' דהוי דוקא גדי ומשני מדקאמר גדי העזים משמע דבעלמא דכתיב גדי סתם הוי אפי' פרה ורחל א"כ מאי האי דהדר פריך ונילף מינה דא"כ לא לכתוב עזים ומגדי ידעינן דהוי גדי דוקא דהא זאת היתה סברת הבעיין ואי לאו דאתא

למילף בעלמא דגדי הוי סתם למה לי למכתב העזים ונראה דהייתי אומר דגדי סתם לא היתה כל מיני בהמה.
ומצאתי בתוספי הרא"ש ז"ל כתוב ז"ל וקשי' לן א"כ לשתוק קרא מהעזים דכיון דבעי מנא ה"מ אפרה ורחל א"כ ידע דגדי היינו גדי עזים ונ"ל דאפרה בעי מנה"מ אבל גדי משמע בין מעז בין מרחל כמו שה כבשים ושה עזים הלכך אהני העזים למעוטי רחל ונילף מינה ע"כ. אמר שמואל גדי וכו' לרבות את המתה יש לדקדק למה לי קרא לרבות את המתה דמהקישא דלא תאכלו כל נבילה דסמיך לבשר וחלב שמעינן דנבלה אסור בבשר בחלב.
ונראה דכל שישנו בנבלה פירושו בשר טהור' המותרת לאכילה דשייך בה נבלה אח"כ ולא בא ההיקש לגות' של נבלה. ועדיין קשה לי גדי למעט בהמה טמאה דמהיקש' שמעי' כל שאסור משום נבילה וכו' יצא בהמה טמאה שאין בה משום נבילה ונראה דההיקש לא בא למעט אלא לרבות דכל שישנו משום נבילה אסור אבל אפשר דגם כל שאינו בנבילה שיהא ג"כ אסור להכי איצטריך גדי למעט א"נ כיון דגדי אחרינא אתא לרבות חלבועתה הייתי ג"כ מרבה טמאה דמ"ש ותרוייהו איסור חל על איסור הוא ולהכי איצטריך קרא יתירא למעט.
עיל"ד למה לי קרא למעט בהמה טמאה דמדאיצטריך בחלב אמו למעט בהמה טמאה ופרש"י דמשמע שלא נאסרה החלב אלא ממין בשר וכו' משמע דבהמה טמאה לית בה משום איסור בשר וחלב דאל"כ היכי ממעטי' ליה מהאי קרא. ונראה דאי לאו גדי יתירה הייתי דורש בחלב אמו לדרשת רבי יוסי הגלילי אם כן הייתי אומר דבשר טמאה יש בה משום בשר בחלב וריבה רחמנא החלב גם כן מכח הייתור דבחלב אמו: קסבר שמואל וכו' רש"י ז"ל הוקשה לו ללשון ששמ' מדאמרינן לקמן לר"ע וכו' ואפשר היינו ליישבו דמ"ש לקמן חלב מתה לא צריכי קרא כלומר לא צריך קרא מיותר ומיוחד להך דרשא מהנהו תלת' יתירא דדרשי' מיניהו למעט חיה ועוף וטמאה ממילא נשמע מינייהו חלב ומעתה דהא ר"ע ס"ל דגדי סתם הוי אפילו פרה ורחל וכמו שפרש"י לקמן בברייתא ואפ"ה דריש ליה למעט וע"כ טעמו הוי מדשינה ולא כתב בשר או בהמה ודריש להו למעט ומהנהו מעוטי ממילא משמע חלב ומתה אלא שהקושי' היא מדקאמר קסבר ר"ע איסור חע"א דמשו"ה לא צריכי קרא לפ"ז לא הוי הטעם משו"ה אלא דשמואל ור"ע פליגי דשמואל ס"ל דגדי איצטריך לגופיה ולא ס"ל מאי דס"ל לר"ע דהוי מיותר משום דה"ל למכתב בשר ור"ע ס"ל דהוי מיותר דלכתוב לא תבשל בשר או בהמה: תוס' קסבר שמואל וכו' בחנם מוחק וכו' התוספות כיוונו ליישב הסוגיא לשיטתו של רש"י לפי

האמת ושאין צריך למחוק הגי' כמו שהוא ז"ל מחקה והכונה דלהכי קא' קסבר וכו' כלומר דאין כונת הגמרא קסבר איסור חל על איסור לומר דדוקא הכא הוי הכי אבל בעלמא ס"ל דאין איסור חל על איסור דא"כ לא הוה ליה למילף מהכא אלא בדדמי אבל מהכא יליף לבעלמא דאיסור חל על איסור ולפ"ז מ"ש התוספות אלא הוה יליף מהכא הכונה דהוה יליף מהכא חידוש זה בבשר בחלב דוקא ובשאר דוכתי אין איסור חל על איסור אבל השתא דהכא ס"ל דאיסור חל מהכא יליף לשאר דוכתא מעתה לא תקשי לן לא נילף מהכא אלא בדדמי דדוקא כשהסברא הוא דאין איסור חע"א הוא דאמרי' הכי א"נ מ"ש דאי הוה ס"ל ה"ק דאי סברתו היתה להפך ויליף מהכא לשאר דוכתי דיחול הפך הסברא דאין איסור חל לא היה למילף אלא בדדמי אבל השתא ליכא סברא בעלמא כלל ומהיכא יליף בעלמא דאיסור חל על איסור אבל ר"ע מסברא אית ליה בעלמא דאיסור חל ולא מהך קרא ויש לפ' הבנה אחרת בדבריהם דקסבר היינו בעלמא אלא דאיצטריך קרא כי היכי דלא נימא דהוי דוקא בדדמי ויש לפי' זה פנים ולא אאריך בו לפי שמה שכתבתי הכא העיק' במיני' ויש לדקדק כיון דכל עיקר הפסוק לא בא אלא ללמד בעלמא איסור חל איסור מאי פריך וסבר וכו' דהא משו"ה איצט' משום דמה"ג יליף בעלמא ולכך איצטריך התם קרא למעטה ונראה דהכי פריך דכיון דמצינו דס"ל התם אין איסור חע"א נימא דהכי ס"ל בכל דוכתא והשתא לא נילף מגדי אלא בדדמי דוקא: וסבר שמואל איסור חל על איסור קשה לי מנא לן דהתם הוי טעמא משום דאין איסור חל איסור דילמא התם לא הוי טעמא משום הכי אלא דהכתוב לא הטיל עונש מיתה כי אם בתרומה טהורה והטעם לפי שהכתוב רצה שלא תתחלל התרומה הטהורה אבל כשהתרומה טמאה לא איכפת ליה לקוב"ה ולא הטיל כי אם עונש עשה בעלמא בין שיהיה הכהן טמא או טהור יחדיו יהיו בומתו לענין איסור עשה.

ונרא' דפריך מדאיצטריך קרא למעטו ממיתה דהא מהיכא תיתי דכיון דהטיל הכתוב עונש מיתה בתרומה טהורה ועונש עשה בתרומה טמאה מסתמא לא הייתי טועה בדבר ואומר שיתחייב מיתה ולמה לי קרא דומתו בו אלא ודאי דהוה שייך ביה עונש ואיצטריך קרא לאשמועינן בעלמא אין איסור חל על איסור ומשני שאני התם דמיעט רחמנא ומתו בו להך שינוייא קשה לפי מאי דפרישית דלא תריץ ולא מידי דהא כל הכרח המקשה היה מדאיצטריך הך קרא דהא לא הוה צריך ש"מ דאתא לאשמועינן בעלמא אין איסור חל על איסור ורש"י ז"ל בהרגישו זה כתב ה"ג בעלמא סבר שמואל וכו' והטעם משום כיון דתרומה טמאה יש בה איסור עשה ובטומאת הגוף כרת שפיר שייך לחול הך איסור דטומאת הגוף על גוף התרומה הטמאה דהוי בכרת עם שהוא דוחק: תוס' ושאני הכא

וכו' אי לאו גדי וכו' יש לדקדק נימא דאיצטריך גדי למתה דיחול איסור בשר בחלב על המתה דלא שייך בה הותר מכללו דמהתם שייך למימר שאני חלב דהותר מכללו כדקאמר התם ר' דאמלתיה דשמואל פריך דקאמר גדי לרבות את החלב וכו' עוד כתבו דשאני נבילה דמטמאה יש לדקדק דתיתי מתרווייהו דכד פרכת מה לנבילה שמטמאה טרפה יוכיח מה לטרפה שכן מחיים נבילה יוכיח ונראה דמה להנך שכן יש בהם צד חמור כלומר שהכתוב רצה בהנך מפני שהם חמורים אם בעבור שמטמא או שהם מחיים אע"פ שהפרכא אינו שוה מ"מ כיון שצד חמור יש בהן פרכינן כה"ג ומשו"ה לא קשה לכתוב נבילה ובשר בחלב או טרפה ובשר בחלב ולא לכתוב נבילה ותיתי האח' מתרווייהו דג"כ הוה פרכינן מה לתרווייהו שכן יש בהם צד חמור וכל שלא הזכיר הכתוב האחר לא הוה ידעינן חומרתו ובשר בחלב ודאי דיש בו חומרא דאסור בהנאה.
עוד יש לדקדק בדברי התוס' מאי האי דהוקשה להו למה לי גדי וכו' דאי לאו גדי כיון דבעלמא אית לן דאין איסור חל על איסור הוה ילפינן בבשר וחלב הכי דלא יחול ונראה דכיון דהוי חלב ממש כי ההיא דגיד הנשה והתם חל על איסור הייתי אומר דכל היכא דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן.
ואי קשי' לפי האמת לא נימא קרא דנבילה וטרפה לאשמועינן דאיסורם חל על איסור חלב ותיתי מבשר בחלב דהא אמרת דלחומרא מקשינן ונראה דאיכא למפרך דאסור בהנאה ועוד דבשר בחלב חידוש הוא דאפי' בבישול אסור ולא גמרינן מיניה וללישנא קמא דבעלמא איסור חל על איסור מהכא נ"ל דאי לא הוה קרא דאכול לא תאכלוהו דפ' גיד הנשה וחטא' העוף לא הוה גמרינן מבשר בחלב בעלמא והיינו או' אין לך בו אלא חידושו והשתא ילפי' מכולהו.
עוד כתבו והא דאמרינן וכו' אין לומר דהתם גמרינן הכי עם מסקנא דהכא דרבי גדי אפי' איסור קל על המתה דהוי חמורא דהא לא קאמר התם הכי אלא מידי דהוה אחלב וכו': ויש שואלים איך כתבו התוס' כ"ש אאבר מן החי דהא נבילה משום דמטמאה חייל אחלב אלמא טומאה עדיף מחלב וכיון דאבר מן החי מטמא מנלי' דטרפה חייל עליה מהך טעמא שכתבו התוספות בחלב ונראה דכונת התוס' היא זאת דהא לא ימלט לעולם שיהיה חלב שהוא בכרת יותר חמור ממתה אע"פ שמטמאה וכן מטרפה ואפי"ה חיילי הני איסורי עלייהו ע"כ טעמא הוי משום דרצה הכתוב דנבילה וטרפה יחולו על איסורים חמורים מעתה שפיר כתבו התוספות דכיון דטרפה חיילי אחלב דודאי הוא חמור לפי שכרת חמור מן הכל כל שכן אטרפה והשתא אתא לומר דנבילה ג"כ חייל דמאי דחייל אינה מפני חומרתו דהא עינינו הרואות דכרת עדיף אלא דכך גזר הכתיב וק"ל: בעי מיניה

וכו' א"ל מדאיצטריך לשמואל וכו' קשה נימא דשמואל חלב זכר פשיטא ליה אבל חלב גדי שלא הניק' מספקא ליה כי היכי דמספקא ליה לרב אחדבוי.
ונראה דאי מספקא ליה אי אינו אסור בבשר בחלב נמצא א"כ דקרא דבחלב אמו מעטיה לגדי שלא הניק' ומכ"ש הוא דממע' חלב זכר אבל אי קרא ודאי אתא למעט חלב זכר חלב שלא הניקה אסורה ואם היה מסופק בו שמואל הוה ליה למספק נמי בקרא דבחלב אמו אי אתא למעט חלב שלא הניקה או למעט חלב זכר אבל מדאיצטריך ליה לשמואל למי' הכי למעט חלב זכר ולא למספק אי אתי במכ"ש דחלב שלא הניקה וקרא אתא לחלב שלא הניקה ש"מ דפשיטא ליה דאסור וכו': איתמר המבשל חלב וכו' פרש"י ולא נפיק מקרא דלגופי' וכו' ואע"ג דלגופיה לא איצטריך קרא דהא פרש"י לעיל דכלהו תלתא גדי יתירא היינו לפי ל' הגמרא דקאמר קסבר שמואל איסור חל וכו' אבל אפשר היה לומר דהוה ס"ל דחד לגופיה ולא איכפת ליה במאי דהוה למכתב לא תבשל בחלב תדע לך שהרי רש"י לא הקשה לאותו הל' ששמ' אלא מר"ע דלקמן הא לאו הכי הוי אתי ליה שפיר.
ובמה שפרש"י ז"ל דאילו למעוטי דם וטמאה לא איצטריך יש לדקדק נימא דאיצטריך למעט' מבישול לחודיה ונראה דבישול דקרא כולל אפילו אכילה דהא אפקיה לאכילה בלשון בישולום"ד לוקה דהא אפקי' יש לדקדק אמאי לא קאמר דשאני הכא דרב' גדי כי היכי דקאמר לעיל שמואל ובקל ית': מיתיבי המבשל וכו' חייב יש לדקדק דילמא הכא בבישול דוקא חיי' לא באכילה ומשום דאין איסור חל על איסור ואי פריך אלישנא קמא דכי היכי דעל אכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי היכי כתב רש"י ז"ל אלמא אף על גב דאסירי וקיימי אתי איסור בשר בחלב וחייל עלייהו כנראה דמטעם איסור חל על איסור פריך ונרא' דס"ל למקש דבישול דקתני בברייתא היינו אכילה נמי דומיא דרישא דקתני המבשל במי חלב פטור והיינו נמי אפי' אכלה כמ"ש התוס' דפטור אבל אסור וכו' דאין לומר דנקט רישא בישול משום סיפא דזה נראה לו דוחק וצריך לתת טעם לרש"י ז"ל למה כתב אלמא מריבויי דגדי נפקא לן וכו' ופשוט הוא: תוס' כיון דעל אכילה וכו' תימה וכו' אע"ג דמ"ש התוס' הוא הלשון השני דקאמר ואי אימא וכו' כונת התוס' להקשות כן משני טעמים אי משום חומרא אי משום דטפי הוה למילף אכילה שלא נזכר בכתוב מבישול שנזכר ממה שנלמוד בישול הכתוב בהדיא מאכילה שלא נזכרה בכתוב.
ת"ר בחלב אמו וכו' אין לי וכו' פרש"י כלו' עז: הכונה נר' פשוטה דלא בעי למימר אין לי אלא בחלב אמו אמו מדוייק דא"כ הוה ליה למבעי בחלב גדי בעז שאינו אמו ממש מנין אלא ודאי דאין לי אלא בחלב אמו דקאמר היינו כלו' עז: והכונה לרש"י ז"ל דהאי

תנא ס"ל דגדי הוא דוקא וכיון שכן גם אמו דכתיב ביה הוי אמו דוקא דגבי' מעוט כתיב וגדי אחרינא דרוב' אפי' שאר בהמות כגון עגל וטלה היינו עגל במינו וטלה במינו אבל פרה ורחל בגדי לא שמענו כי אם מיתורא דקרא דבחלב אמו ולמין בשאינו מינו מהני לן הק"ו דלמין במינו מגדי אחרינא דרבי שמעינן ליה ומה שפרש"י דאי ס"ל האי דגדי הכל במשמע אפילו עגל וטלה למה ליה לרבויי חלב וכו' פירוש דאי הוה רבוי וגבי רבוייא כתיב בחלב אמו ע"כ היה, פירושו דאמו קאי אמין זה כמין אחר מדלא כתיב בחלב אמם וקאי אמו של גדי לכל מין ומין דמרבינן מיניה דבמין בשאינו מינו אסור ומשום דסבירא ליה לתנא דהוי דוקא ומעוטא כתיב גביה משום הכי איצטריך בחלב אמו אחריני ואידך לברייתא דלקמן והשתא התוספות ורש"י ז"ל פליגי בהכי דלרש"י ז"ל אי גדי הוה כולל גם מבחלב אמו הוה שמעינן מין בשאינו מינו ולבעלי התוס' ז"ל לא שמעינן מאמו אלא אמו של כל מין ומין בפני עצמו ולהכי צריך קרא יתירה ובין לדעת התוס' בין לדעת רש"י במין אחד בפני עצמו כגון גדי בגדייה שמעינן ליה מגדי אף ע"ג דלא כתיב רבוייא דבחלב אמו: ויש לדקדק אמאי לא עשה התנא הק"ו בגדי ועז דעלמא שאינו אמו ולא נאסרה אמו בהרבעה ונאסר בבישול והשתא ל"ש למיפרך מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה ואין לומר דלהך ק"ו איכא למימר בהמה טמאה יוכיח דהא איכא פרכא שאפי' בשרה בחלב עצמה מותר משא"כ בפרה בחלבה דאיתרבאי מגדי וכמ"ש התוס' וכמו דפרישית גם לרש"י ז"ל ועוד דהתם שאני שאין איסור חל על איסור ורש"י ז"ל דקאמר ולהכי נקט וכו' דפעמים מקשה על סוף הדין כגון דקתני סיפא פרה ורחל וכו' לדוגמא בעלמא נקטינן לאשמועינן כלל במדות דפרכינן אסוף דינא ג"כ כי הכא אי הוה מקשה הכי אבל ודאי שאין הפרכא במקום הזה כלל ואיכא למימר דהך ק"ו פריכא הוא ואיכא למימר מה למין במינו דין הוא שיהא אסור בבישול שכן יש במינו אסור שחיטה כגון אמה ובנה מה שאין כן בפרה ורחל בגדי דלעולם לא אתי לכלל אסור זה.

אך קשה דנהדר הק"ו למקומות ולא שייך הא פירכא ונימא ומה אסור רביעה שאינו נוהג בעז וגדי דעלמא נוהג בפרה ורחל בחיה איסור בישול וכו' והשתא ליכא למימר איסור שחיטת אותו ואת בנו יוכיח שנוהג במינו דהא מגדי שאינו אמו עבדינן ק"ו ובשלמא פירכא שייך ביה וליכא למיפרך מה לאסור רביעה שכן נוהג בבהמה טמאה דאיכא למימר איסור בשול בשר טמאה עצמה יוכיח שאינו נוהג בטמאה ונוהג בפרה ורחל וכו': ונראה דכך פריך מה לאמו בגמרא ה"ק דהך ק"ו לא יתכן קיומו אם לא שתאמר דבחלב אמו קמא אינו אמו דוקא אלא ה"ה גדי בעז והא מנא לך דילמא דוקא באמו קאמר קרא דאיכא איסור שחיטה אבל מין במינו שאינו אמו לא יליפנן משם דאיכא למפרך

שכן נאסרה עמו וכו' ולפי' ה"ר יוסף ט"ע שפי' רש"י משמו לקמן בברייתא א"ש דהא אחותו לא שמעינן אלא מבחלב אמו יתירא והשתא לא ילפינן מגדי קמא אלא דוקא באמו ומייתי תלמוד הברייתא האחרת דרבי לן גדי בגדיה שאינו אמו הא למה לי קרא יש לדקדק אמאי לא בעי נמי לדעת רש"י ז"ל דמגדי אחריתי ידעינן עגל וטלה להאי תנא דלמה לי האי קרא דמהך ק"ו גופיה ידעינן ליה ונראה דכיון דגדי מיעוטא הוי הייתי אומר דקרא מיעט הק"ו.

ואין לדקדק להאי תנא לכתוב רחמנא לא תבשל בהמה ורבי כל בהמה ולא לכתוב אלא חד גדי והוה מוקמינן ליה אטמאה ולמה לי למכתב תלתא גדי חד למעט וחד לטמאה. ונראה דהייתי אומר דגדי אתא לאורויי פירוש דלא תבשל בהמה דהוי דוקא גדי כי היכא דאמרינן גבי כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט ולא מקשינן מהכלל: הא למה לי קרא הא אתיא לה ק"ל דאף ע"ג דאתיא לה מק"ו איצטריך קרא משום דאין מזהירין מן הדין ואין עונשין וכו' ונראה דהכא הוי הק"ו לגלות לנו דבגדי אחריתי דרבי קרא אפילו עגל וטלה קאי בחל' אמו קמא ושמעינן מין במינו והיכא דהוי לגלות בעלמא אמרינן דמזהורין מן הדין: תוס' פרה ורחל וא"ת חיה ועוף וכו' קשה דאיכא למפרך מה לחיה שכן אפילו בשרה בחלבה מותר וכן אותו ואת בנו שאינו נוהג בה ושאר קולות נמי כגון חלב וכו' ונראה דהק"ו הוא מכח איסור רביעה דאסר רחמנא מין בשאינו מינו והטעם לפי שהם נפרדים זה מזה ולא רצה הכתוב שידבקו ויתחברו ב' מינים אלו יחד ואם כן בחיה עצמה שלא אסריה רחמנא בשחיטת בנו היינו משום דבמינו דהוי מין אחד לא אסרי' אבל שלא במינו דאסורי בהרבעה יהיה אסור ודכותיה איכא למימר לאידך פירכא דפרכינן שמותר בשרה בחלבה דהא כל כח הק"ו הוא במין בשאינו מינו וצריך למפרך מה לחיה בגדי בשניהם יחד ובזה לא ימצא שום פירכא שוה כנ"ר לי א"נ התוס' מקשי' למקשה שהקשה הא אתיא לה ולא ידע פירכא דרב אשי דהא לדידיה תקשי ליה חיה יוכיח ובזה אינו עולה תירוץ כי אם לפירכא דשחיטה דגמרא וק"ל.

עוד יש לדקדק לדעתם דהך יוכיח נקשה אותו לקמן דאתי מביניי' ופרש"י דאתי מק"ו ולא שייך למימר דעדיפא פריך דהתם קאי הק"ו. ונראה דהתוס' ס"ל דאתי מביניי' היינו ממה מצינו דלא שייך ביה יוכיח ומפר"י כפי' ה"ר יוסף ט"ע שמביא רש"י ז"ל דכתב לקמן בק"ו היינו אליבא דרבנן דחיה ועוף נמי אסירי: תוס' מה לאמו וכו' תימא לרבנן חיה תוכיח וכו' פי' ואע"ג דמה שבחיה מותר חלבה הוי מין במינו שלא במינו בק"ו אתי' והפירכא דגמרא דשחיטה בטלה משום דחיה יוכיח ועוד דהק"ו מצינן למעבד ליה מחיה גופה שלא נאסרה עמו בהרבעה ונאסרה בבישול ואין להקשות מה לחיה שכן

טעונה כיסוי שעיקרי הק"ו כאן הוא בעבור שמינים אלו נפרדים זה מזה שהפרידן הכתו' כגון הרבעה ושחיטה אבל בעבור שהטיל בחיה מצות כסוי ובפרה וגדי לא הטילן בעבור זה לא יפרדו איש מעל אחיו: תוס' ת"ל בחלב וכו' ורבי יוסי הגלילי וכו' מוא"ו דאמו דריש ושאר וי"ן דב' אמו לשו' דרשא אתו א"נ אגב אמו קמייתא נקט אמו בתלתא ויש לדקדק לר' יוסי אימא כוליה קרא להכי אתא למעט עוף.

ונראה דא"כ לכתוב לא תבשל בחלבו ומינה הוה ממעטינן עוף דאין לו חלב ויש לדקדק בשמעתין אליבא דר"ע דדריש תלתא גדי יתירי וחד גדי למעוטי עוף וע"כ היינו בחלב בהמה דהעוף אין לו חלב אם כן לשתו' קרא מבחל' אמו דאתא למין שאינו במינו ומדאיצט' למעט עוף בחלב שמעינן דמין בשאינו מינו אסור ונראה דהייתי אומר דגדי אתא למעט אפילו פרה ורחל וכ"ש עוף אבל השתא דרבינן פרה ורחל מבחלב אמו מעתה לא ממעטינן מגדי אלא עוף בדוקא: תניא אידך אין לי אלא בחלב אמו וכו' לפי' ששמע רש"י ז"ל יש לדקדק במאי דפריך א"ה אחותו נמי תיתי מביניי' דלא הוה ליה למפרך אלא אחותו נמי תיתי מאחותו קטנה לחודא מק"ו דהא ליכא למפרך מידי אק"ו דקטנה ונראה דניחא ליה למעבד ק"ו מאמו דמפורש בכתוב בהדיא: עוד יש לדקדק בהך דבעי אחותו קטנה מנין וכו' דהא פרש"י לעיל דגדי משמע ליה גדי דוקא דאיס"ל הכל במשמע אפי' עגל וטלה למה לי לרבויי חלב פרה ורחל וכו': ותימה השתא דרבי מאידך גדי אפי' עגל וטלה וכתב אידך בחלב אמו ע"כ כל חלב רבי קרא אפילו חלב עגל וטלה ומינה נשמע בין אחותו גדולה בין אחותו קטנה.

ונראה דבשלמא אי משמעות גדי הוה כולל אפי' עגל וטלה גם בחלב אמו הוה כולל דקאי אמו ג"כ בין אחלב עגל או טלה מין בשאינו מינו כדפרישית לעיל אבל השתא דלא הוה אלא מייתורא דקרא אמרינן דמקרא לא רבינן אלא מאי דהוה סברא דנהי דמגדי רבינן הכל אבל מבחלב אמו לא רבינן לאחותו קטנה: א"ה אחותו גדולה נמי וכו' מקטנה ומחיה מצי למפרך דתיתי אחותו גדולה לפי' ששמע רש"י ז"ל ובקל ית'.

ולפי' ה"ר יוס' ט"ע שכתב רש"י ז"ל צ"ל דכ"ש דאחותו קטנה אתי מביניי' לאו היינו מק"ו כמו שמפר"י אלא ממה מצינו ואי קשיא לך א"כ מאי בעי הוא עצמה בחלבה מנין נימא דממה מצינו דאמו אתיא ולא בעי לאתויי מק"ו דאיכא כל הנך יוכיח דלקמן ונראה דאה"נ והוה פריך ליה הפירכא דלקמן שכן ב' גופים כו' אלא דנחית למעבד ק"ו וכל כמ' דמצי לקיומי' מקיים הק"ו עד דסתר ליה רב אשי ובסותרו נסתר נמי המה מצינו ולפי' רב יוסף ט"ע דהאי תנא היינו תנא גופיה דלעיל יש לדקדק דהתנא דלעיל קאמר מקרא תניינא פרה ורחל נכנסה עמו לדיר ואמאי נימא תפסת מועט תפסת ואולי איירי

ברחל שלא נכנסה לדיר ודוחק: היא עצמה בחלבה מנין התוס' כתבו למעלה בד"ה בחלב פרה דפרה בחלב עצמה הא דרשינן לעיל כל מקום שנאמר גדי וכו' והשתא בעי היא עצמה בחלבה מנין ונראה דמ"ש התוס' בחלב עצמה היינו חלב מאמו אבל היא עצמה בחלבה לא ידעינן אלא מבחלב יתירה: ומה במקום שלא נאסר פרי עם פרי וכו' לכאורה נראה דעביד ק"ו משחיטת אותו ואת בנו וה"ק שחיטת אותו ואת בנו שאין פרי עם פרי אסור בו פרי עם האם אסור בו בישול שנאסר פרי עם פרי אינו דין שנאסר פרי עם הא' ולפ"ז מ"ש רב אחדבוי סוס בן סוסים ה"ק רביעה יוכיח שאסור פרי עם פרי ומותר פרי עם האב:

ופריך התם זרע האב הא גרים וכו' יש לתמוה דאעפ"כ הא שפיר פרכי' מיניה דחומרא מיהא איכא ונראה דה"ק דהכא לא הוי טעמא משום דהוי פרי עם פרי כלל אלא משום קורבה האב הוא דגרים תדע לך דהא אי הוי אפכא וכו' ופריך רב אשי מה לפרי עם פרי משום דהוי ב' גופים יש להקשות דאי פריך אריש דינא דהוי שחיטה לא הול"ל אלא מה לפרי עם הא' דהוי ב' גופי' ואם נאמר דשפיר שייך פירכא אלא דאיכא למעבד הק"ו כי היכי דעביד לעיל באידך ברייתא ונימא הכי ומה פרי עם פרי דאינו אסור בשחיטה אסור בבישול פרי עם האם דאסור בשחיטה א"ד וכו' והשתא שייך שפיר למפרך אריש דינא מה לפרי עם פרי שכן ב' גופי' אכתי תקשי דכי מעיינן שפיר נראה דאק"ו דשחיטה ליכא למימר מה לשחיטת אמו שהם ב' גופים דזה אינו חומרא בענין השחיטה והפירכא היא מה לשחיטה שכן נוהג בב' גופי' וזה אינו חומרא בענין שחיטה כדפרישית נמשך מזה דליכא שום פירכא בהך ק"ו אלא אסוף דינא ולכן כ' בעל הלכות עולם שהוא כלל מחודש מצינו דוגמתו בתלמוד ונראה לי דעיקר הפירכא הוא דיו אסוף דינא וז"ש מם לפרי עם פרי דסוף דינא דבישול שהם ב' גופים וכיון שכן דיו שיהא אמו בב' גופים ואע"ג דמפריך ק"ו אמרי' דיו לרבנן ואי אמרינן דכוונת רב אשי למפרך דיו ניחא נמי מאי דאיכא למפרך בהך דפריך רב אשי שכן ב' גופים דנראה שהיא פירכא מסתברא ומבליעין אותה בתוך הק"ו ונימא ומה שחיטה שלא אסר בה פרי עם פרי עם היות שהם ב' גופים נאסר פרי עם האם בישול שאסר פרי עם פרי א"ד וכו' ואע"ג דבסוף דינא דאמרי' בישול שאסר פרי עם פרי לא מצינן למימר אע"ג דהוי ב' גופים דאדרבא משום דהוו גופים הוא דאסרן מ"מ כיון דמקיים הוא הק"ו דריש דינא דהיינו פרי עם פרי שלא נאסר בשחיטה אע"ג דהוו ב' גופים נראה דשפיר מבליעינן ליה בתוך הק"ו כמה שפירשתי דכונת רב אשי דהוי דיו אסור דינא כנ"ל ולזה לא אמר רב אשי אעיקרא דדינא פירכא כדלעיל תוס' עד שיפרוט וכו' וי"ל דה"א דאתי למעוטי נתינה דגוי ולדבריהם ז"ל אי הוה כתיב לגר תתננה או

לנכרי ולא עוד הייתי ממעט הקדמה לענין מכירה וה"ק דדוקא בנתינה הגר קודם אבל במכירה זה וזה שוים ולכאורה נראה לדקדק בדברי התוס' במה שכתבו דמסברא בלא שום קרא ידעינן להקדים שהם אמרו לקמן דבגר ה"א דלא לספו ליה וכו': ונראה דדוקא בלא שום קרא הוי סברא הכי אבל בתר דכתיב קרא ה"א דאתא למעט לגר דלא לספו לי' וכו': ובשמעתין פי' רש"י ז"ל דטעמי' דר"מ מדכתוב מכירה ונתינה באמצעי וכו' דאי דוקא כר"י ה"ל למכתב הכי תתננה לגר ותמכרנה לגוי: ויש לדקדק לר' יהודה או דכתב רחמנא לחלק למה לי לכתוב הכי תתננה לגר ותמכרנה לגוי וה"מ אמרי' באיזה נשך דאי הוה כתיב את כספך לא תתן לו בנשך ואכלך במרבית הוה משמע נשך דכסף ורבית באוכל: ונראה דאה"נ אלא כתב או בהדיא לחלק ואה"נ דמשמע נמי הכי לחלק וזה אינו ממה שיקשה לרבי יהודה אמאי כתב או ולא כתב בגוונא אחריתי: אמר קרא כי קדש הוא.

יש לדקדק לשתוק מלא תאכל כל תועבה וידעי' ליה מדאיצטריך כי קדש הוא לו' דאין מעשיה קדש: ונראה דאי לאו כל שתעבתי הייתי מפרש לקרא לחומרא כרבי יוחנן הסנדלר דאלו נערות דדריש מה קדש אסור אף מעשה שבת אסור א"נ הייתי אומר דמשום חומרא דשבת הייתי אומר דמעשה שבת אסור להכי איצטריך כי קדש היא למעט: עוד קשה לי מאי פריך משב' דשאני שבת שאינו גוף הדבר הנאכל אלא הבא מכחה קדש וכדאיתא בגמרא לקמן: ונראה דשבת כפי האמת דמי ממש לבישול וכמ"ש התוס' אלא שהם ז"ל הודחקו ומשום דאינה ניכר וכו' ואי לא הוה קרא דקדש היא לכם הייתי אומר דאסורים כל מעשה שבת מכל שתעבתי לך ודמי ממש לבשר וחלב ולהכי איצטריך קרא למעט ולומר דכיון דאין ניכר המעשה שנעשה בשבת לא דמי לכל שתעבתי: ולרבי יוחנן הסנדלר דדריש מהיא קודש שכל מעשה שבת אסורי' צ"ל דחורש בשור ובחמור וחוס' פי פרה דטעשיהם מותרי' ואינו אסור מכל שתעבתי לך ולדידיה ליכא ק"ו בשבת היינו טעמא משום דמסברא אית ליה דלא דמי לכל שתעבתי לך דהתם אין האיסור עצמו נאכל אלא הבא מן הזריעה וק"ל: מדגלי רחמנא גבי כלאי הכרם פן תקדש וכו' קשה לי לשתוק מפן תקדש ללמד היתר בכלאי זרעים וההיתר ידעינן מהקיש' דכלאי זרעים לכלאי בהמה ואסור בכלאי הכרם מכל שתעבתי לך זה הקושיא קיימא לתירוץ בתרא שכתבו התוס' בד"ה פן תקדש: ונראה דאי לא הוה כתיב פן תקדש הייתי מקיים היקישא להיתר אכילה ומכל שתעבתי לך הייתי או' דאסורי זרעים באכילה אבל השתא דכתיב פן תקדש להתיר ע"כ מהיקש שמעינן דגם לאכילה מותר: ולתירוצא קמא

שכתבו התוס' דבלאו הכי פריך שפיר צ"ל דמהיקשא דזרעים לכלאי בהמה ידעינן וכלאי זרעים מותרים בין באכילה בין בהנאה משום דאין היקש למחצה:
וכלאי בהמה גופייהו מנלן וכו' אי לא הוה קרא דכלאים מפורש הייתי או' דאיצטריך היקשא לאקושי כלאי בהמה לכלאי זרעים מה זרעים באכילה אסירי ובהנאה שרו וכמו דפריך לעיל ואימא וכו': מדאסר רחמנא כלאים לגבוה אין לדקדק לעולם דלהדיוט נמי אסור ואיצטריך למיסר דאי לא הוה אסריה הייתי ממעט כלאים לגבוה מדכתיב אלה גבי קדשים למעט כל קדשים שנעבד בהם עבירה דמותרים וה"ה כלאים וכ"ש דלהדיוט הוה שרי ואיצטריך למיסר כלאים לגבוה וכ"ש דלהדיוט אסור ונראה דא"כ הוה ליה למכתב איסור לגבי הדיוט ומכ"ש הוה ידעינן דלגבוה אסור וכה"ג פי' ר"י בפרק כל האסורין גבי טרפה מנלן: שילוח הקן ליתסר וכו' אע"ג דבפרק שילוח הקן דריש מתשלח דאפילו לדבר מצוה תשלח ואינו דוחה עשה דמצורע לא שמעי' מיניה דלגבוה אסור דנהי דישלח הצפור לקיים מצות שילוח אבל אם הקריבה שתהא אסור' לגבוה לא שמענו להכי הוצרך לתרץ לא אמרה תורה שלח לתקלה ובמה שפירש"י ומתחילה הוא מותר יאסר וכו' יש לדקדק דהא זרעים בשר בחלב מתחילה כל מין ומין היו מותרים ונראה דהתם לא מקרי זרעים אלא אחר התולדה הנמשך מהם וכן בשר וחלב וצ"ע: תוס' חורש בשור ובחמור ויש שפי' וכו' וספרים אלו הם לפי הפי'שכתבו דקאי אשור וכו' ולהאי דמשני הגמ' לס' אלו מקרא דאלה צ"ל שמה שכתבו התוס' למעלה בד"ה כל שתעבתי דמדאסר מעוך וכתות מכלל דלהדיוט שרי ולא אמרי' דמעוך איצטריך משום למכתב אלה וכו' נראה דהיינו טעמא דקרא כתיב האיסור גבי מעוך וכתות והדר כתיב ומיד בן נכר לא תקריבו את אלה ואי כול' קרא דמעוך לא איצטריך אלא כדי למכתב אלה לא הוה ליה למכתב האיסור אלא גבי אלה לחודיה ונימא ומעוך וכתות וכו' לא תקריבו את אלה ומדכתב האיסור ואח"כ כתב אלה גבי בן נכר ש"מ לאשמועי' אתא דלהדיוט שרי וכו':
עוד כתבו וא"ת הזרעים וכו' דאי כל מילי וכו' א"כ מעשה שבת וכו' ויש לדקדק דאי כל מילי שרי ואף מעשה שבת במה יתקיים כל שתעבתי דהא השתא ס"ל להך גי' דשבת ובשר בחלב תרוייהו שוים ונראה דגם לספרים אלו מתחלקים בין מעשיה ניכר לאין ניכר וקרא לא אתא אלא לבשר בחלב דניכר ולא לשבת אך ק' דמה מקשו ממעשה שבת דשאני שבת שהוא חמור ולא ידעינן ליה מאלה ונראה דלהאי גי' לא שאני ליה אע"ג דרובע ונרבע אסורים לגבוה לאו מפני שאסורין במיתה אלא משום דמאיסי טפי אך קצת תימא נימא דקרא אתא למעט בהדיוט גבי שבת ואתא לו' דדוקא גבי הדיוט מותר

הא לגבוה אסור ונראה דכיון דמיעט קרא דאין מעשיה קדש לגמרי מיעט אפי' לגבוה דכיון דאין מעשיה קדש מהיכ' תיתי איסורא א"נ דאין מעשיה קדש לא מסיים דאיירי להדיוט ולא לגבוה: עוד כתבו דלא שייך מכל שתעבתי הזרעים וכו' דאפילו בלא חרישה אסור וכו' וק"ל שהם נתנו טעם לחורש בשור ובחמור ולא בחוסם פי פרה ודש בה דהא ודאי החוסם שלא בשעת מלאכה אינו עובר ונראה דהתם בחוסם לא צריך למיהב טעמא משום דקרא כתב האיסור בפרה לא בענין הדישה דה"ק לא תחסום שור אבל גבי חרישה דתלי איסורא בענין החרישה דכתב לא תחרוש איצטריכו למי' דלא תחרוש לאו דוקא וכו' עוד כתבו וא"ת למה לי קרא דאלה הא מדאיצטריך רובע וכו' ק"ל דאפי' דאיצטריך מן הבהמה לרובע איצטריך אלה דהייתי או' דשאר איסורים שנעבדה בהם עבירה אתו מק"ו מבעל מום שלא נעבדה בהם עבירה כדאיתא פ' כל האסורים והתם פריך מה לבעל מום שכן ניכר לזה איכא למימר דהתם קרא רובע ונרבע כדי לעשותו יוכיח מינייהו אע"ג דאינו ניכר אסירי מה לרובע ונרבע שכן במיתה בעלי מומין יוכיחו ואתו במה הצד להכי איצטריך אלה ונראה דאי משום הא לשתוק מרובע ונרבע ואנא ידענא דאיסור שאר איסורים מכל שתעבתי לך ולמה לי מן הבהמה להא אלא לאשמועי' דשאר איסורים שרו ולשתוק מאלה ושפיר הקשו התוס' ז"ל:

עוד כתבו וכ"ת וכו' ומ"מ נילף חורש וכו' הך מ"מ שכתבו קשה מאד להולמו דנהי דילפי' חורש דאסור להדיוט מק"ו דרובע מ"מ הייתי טועה דלגבוה אסור ולהכי איצטריך אלה ונראה דכונתם לומר דכיון דמכל שתעבתי מיעט חורש בשור וחוסם שאינו בכלל איסורא דקרא מעתה אין סברא לומר דכל שתעבתי אתא לאסור לגבוה כיון דעיקר קרא בהדיוט כתיב ואפ"ה אינו בכלל דקרא לא אתא לאסור לגבוה וזה דוחק בדבריהם ז"ל וראיתי תוספי הרא"ש ז"ל בזה ולא נתחוורו דבריהם ז"ל עם מה שכתוב שם ויש יתרון הרבה בלשון כיתרון האור מן החושך עוד כתבו וי"ל דאי לאו אלה הוה אסרי' מדכתיב מן הבקר וכו' אין לדקדק לשתוק מהכל ומכל שתעבתי ידעינן איסורא דהא השתא נמי ס"ל דקרא דמן הבהמה אתא לומר דהא להדיוט שרי ומ"ש התו' לעיל מק"ו דרובע ונרבע דבמיתה ושרי להדיוט צ"ע דמאי דשרי רובע ונרבע להדיוט היינו בעד א' דלית ביה מיתה דאי בשני עדים גם ברובע ונרבע אסור וכדאיתא בפ' כל האסורים ושמא מ"ש במיתה פי' דשייך בהו מיתה היכא דיש ב' עדים ומעד א' קילפי התוס' ויש מי ששאל לדברי התוס' לשתוק קרא מאלה ומדאיצטריך ומעוך וכתות ידעינן דשאר איסורין מותרים דאי הכל אסור לשתוק מיניה ומכל שתעבתי ידעינן אלא ודאי דאתא לאשמועי' דוקא הנך אסורים הא שאר איסורים לא מה תאמר ל"ל מן הבהמה איצטריך לומר דלהדיוט יהא מותר

וכמ"ש התוס' ונראה דהייתי אומר דאיצטריך מעוך וכתות כי היכי דלא נטעי ונימא דמן הבהמה אתא למעט מעוך וכתות וקאמר דדוקא רובע ונרבע אסור הא שאר איסורים מותרים ולהכי אתא מעוך וכתות לו' דגם שאר איסורים כמעוך וכתות אסירי והשתא קרא דמן הבהמה לאשמועינן אתא דלהדיוט שרי ולעולם בכל שאר איסורים שנעבדו עבירה אסירי לגבוה להכי איצטריך באלה כנ"ל:

אחר שכתבתי ביאור דבריהם ז"ל נראה דיש לדקדק לגי' ספרים אלו מאי דפריך בפ' כל האסורים גבי רובע ונרבע למה לי קרא וכו' הא אתיא לה ומאי קושיא הא איצטריך כי היכי דלא נמעטי' רובע ונרבע מקרא דאלה כי היכי דמיעט שאר איסורים ונראה דהתם אית ק"ו ונאמר דמקיימים קרא דאלה לשאר איסורים ורובע ונרבע אתא בק"ו דניחא טפי לקיים הק"ו ועוד יש לדקדק כפי האמת שתירצו דמן הבקר וכו' וקרא דמן הבהמה השתא ע"כ איצטריך לומר דלהדיוט שרי כדפרישית לעיל דאל"כ לשתוק מכל קראי מן הבקר ומן הצאן ומכל שתעבתי נפקא א"כ מאי פריך בפ' כל האסורין למה לי קרא וכו' דהא איצטריך לומר דלהדיוט שרי וצ"ע זהו מה שראיתי שיש לעורר בדיבור זה והאל יראנו בתורתו נפלאות אמן: תוס' פן תקדש כבר ביארתי בדברי הגמרא מה שיש בין התירוץ הראשון והשני וק"ל: תוס' כלאי זרעים וא"ת לקמן וכו' וק"ל דלקמן כל שלא הוסיף מאתים מעולם לא נכנס באיסור דכל שתעבתי לך ומנלן לאסור ונראה דמ"מ כיון דאתי לכלל איסור איכא למימר דבכלל לא תזרע כרמך כלאים הוא וק"ל: תוס' מדאסר רחמנא וכו' וא"ת ודילמא איצטריך קרא להקדישה וכו' וי"ל דמ"מ וכו' ויש לדקדק מהאי טעמא נמי הוי בטרפה הכי ולמה לי קרא בטרפה בפ' כל האסורים ואם נא' דמטרפה שמעי' הך סברא זהו קרוב לתירוץ השני שכתבו התוס' ויש לחלק בתירוצי' בקל ית' ודע דבפרק יוצא דופן צריכי ב' קראי חד לבהמה חולין וחד לקדשים והתם ה"א דחולין היינו קרא דהכא דאתא למעט הדיוט וחד לקדשים היינו אם עלו שירדו ומה שהתוספות הקשו דילמא איצטריך היינו שלא יעלו דכיון דלהדיוט אסור קרא לא איצטריך אלא לאקדשיה ואח"כ הרביע והמעמיק בעיון יראה בהדיא דאין משם לדברי התוס' נפתל ועיקש אע"ג שלכאורה היה נראה שמשם היה קושיא לדבריהם ז"ל וק"ל:

תוס' מדאסר וכו' נתקו הכתוב לעשה וכו' וק"ל דא"כ היכי קאמר מדאסר וכו' דלעולם דלהדיוט אסור ואיצטריך הכתוב לנתק הלאו לעשה וקרוב אני לו' שכונת התוס' לעשות כעין תימא וק"ל: אמר ריש לקיש וכו' א"ל רבי מפני כעורה זו וכו' רבי יוחנן פריך אר"ל דהוה כמה דורות קודם רב אשי והקושיא קיימא גם לרב אשי א"נ דוקא לריש לקיש פריך כעורה זו וכו' משום דאיכא כמה דרשות בפרק כל שעה בהך קרא וכמ"ש התוס'

ז"ל: אי מהתם הוה אמינא וכו' והשתא הך קרא לריש לקיש איצטריך לדרשא אחריתי: תוס' ונאמר להלן וכו' ה"א דהנאת הגוף בלא אכילה פי' דאי לאו האי קרא הייתי אומר דהכתוב לא אסר כי אם הנאת הגוף כי ההיא דהוי הנאת בעילה דהיינו הנאת הגוף וה"ה דאכילה נמי דהוי הנאה אבל שאר הנאות לא אבל השתא דאסר אכילה ומינה שמעינן דה"ה שאר הנאות הגוף כי ההוא דבעילה דעדיף טפי או דמי לאכילה מעתה קרא אחרינא לשאר הנאות הוא דאתא ומ"ש התוס' הנאת הגוף בלא אכילה לאו למימר אבל אכילה לא דהא אכילה בכלל הנאה היא: ועוד דהשתא נמי נימא דקרא אתא להנאת הגוף אבל מ"ש התוס' דהנאת הגוף בלא אכילה הוא כמראה מקום לנו והכוונה לומר דהנאת הגוף כי ההוא דהוי בלא אכילה דהיינו בעילה אסר הכתוב וה"ה אכילה אבל שאר הנאות לא כנ"ל: בהנאה מנין ומה ערלה וכו' קשה בהנך תלתא קראי לא לכתוב רחמנא בערלה ותיתי מחמץ מק"ו שהיתה לו שעת הכושר ואסור וכי פרכת מה לחמץ שכן ענוש כרת כלאי הכרם יוכיח: ונראה דאעיקרא דדינא איכא למימר נבילה תוכיח שלא היתה לו שעת הכושר ומותר בהנאה כדאיתא בהעור והרוטב דף ק"כ דנבילה לא היתה לה שעת הכושר א"נ דגבי ערלה כתיב לכם ובפ' כל שעה דריש לנטוע לרבים והייתי אומר דאתא לומר לכם לכל צרכיכם ולהתיר הנאה: לא לכתוב קרא בכלאי הכרם ותיתי מהנך איכא למימר דקרא איצטריך לומר דטעון שרפה לחד שינוייא דתוספות דלעיל ולאידך שינוייא דלעיל דכתבו דהוה ליה למכתב פן תשרף וכ' פן תקדשלאיסור הנאה וצ"ע ובקל ית' וגם גבי חמץ ק' כי האי גוונא דתיתי מתרוייהו עיין: מה לערלה שכן לא היה לה שעת הכושר קשה נימא מיד כלאי הכרם יוכיח דהיה לה שעת הכושר כדאמרי' לקמן זאת אומרת וכו' והשתא אתי מתרתי: ונראה דאי הוה אמר הכי הוה פריך מה שכן גדולי קרקע דאחדא מתרתי פרכינן כל דהו: מה לחמץ שכן ענוש כרת וכו' התוס' כתבו דכרת גופי' ל"ש למילף שאין עונשים מן הדין וא"כ ה"ה במלקות ל"ש למילף דאין מזהירין מן הדין וכיון שכן קשה לפרוך מה לחמץ שכן לוקין עליו והשתא ליכא למימר כלאי הכרם יוכיח דהא בכלאי הכרם לוקין עליו ונראה דהק"ו הוא לגלויא דאיסור דלא תבשל היינו גם לענין הנאה ושפיר לוקין על לא תבשל באיסור הנאה כיון דגלי לן הק"ו דהוי אסור בהנאה: חורש בשור ובחמור יוכיח: הקשה הרב מוהרי"ן לב זלה"ה בח"ג סימן ח' דהיא גופא תיתי בק"ו ונראה דאי חודש בשור ובחמור דשמעתין הוי אגופיה דשור וגופיה דחמור הדבר פשוט דאיכא קרא דאלה דמיעטו וכמ"ש התוס' לעיל ואי הוי הזרעים דדישה וחרישה איכא למימר כלאי זרעים יוכיחו דמותרים בהנאה

וק"ל: משום דאיכא למימר וכו' והשתא ליכא למימר חורש יוכיח דמה לחורש בשור ובחמור דמותר באכילה וכמ"ש רש"י ז"ל.
וקשה דהא איכא למימר נבלה תוכיח דאסור באכילה ומותר בהנאה מה לנבילה שכן לא נעבדה בה עבירה חורש יוכיח וכבר הק' זה מוהריב"ל ז"ל ונראה דאינו ממה שיקשה דלא מצי למיתי מתרוייהו דליכא הצד השוה שבהם משום דחורש מותר באכילה ונבילה אסורה באכילה ואיך נאמר הצד השוה שבהם שאסורים כיון שאחד אסור וא' מותר וליכא צד השוה בהם אחריתי שיהיה גורם האיסור א"נ כדאמרי' מה לחורש בשור שמותר באכילה תאמר בשר בחלב שאסור באכילה יהיה אסור בהנאה פי' יהא אסור מכח הק"ו שעשינו בתחיל' ומה ערלה שלא נעבדה בה עבירה וכו' בשר בחלב שנעבדה וכו' וכיון שכן איך נאמר נבילה תוכיח דהא בנבילה ל"ש למיעבד ק"ו מערלה ומזה הטעם הוא שכתבו התוספות בחגיגה במה שהביא מוהריב"ל דלא אמרי' תרי יוכיח לבטל והוא נלמד בפי' מדבריהם ז"ל עוד יש לדקדק אמאי לא עביד ק"ו מבישול ונימא הכי ומה איסור בישול שאינו נוהג בערלה נוהג בבשר בחלב הנאה שנוהג בערלה אינו דין וכו': ונראה דאינו מן הדין דאיסור ערלה לחוד ואיסור בישול לחוד ולפי שאין בישול נוהג בערלה שאינו ממין איסורו לא בעבור זה יהיה קולא או חומרא: נבילה יוכיח ק' מה לנבילה שכן לא נעבדה בה עבירה תאמר בבשר בחלב וכו' ונראה דאינו ממה שיקשה לפי שהקושי' דנבלה תוכיח דפריך רב אשי על הצד השוה דהיינו חמץ וערלה ובמקום פירכא פריך רב אשי יוכיח והוי כפירכא על מה הצד והשתא איך נא' שכן לא נעבדה בה עבירה שאינו מזה הטעם שהרי ע"כ בחד מהנך תרתי דהיינו חמץ וערלה לא נעבדה בהו עבירה ואפ"ה אסורים בהנאה א"כ אין הקושיא כלל למעמיק בעיון עוד קשה תיתי מתרתי מערלה ותקרובת ע"ז והשתא ליכא למפרך מידי: ונראה דניחא ליה לתנא לאשמועינן הך כללא דכייל לקמן דעל חדא מתלת כי לא הדר דינא לא פרכינן כל דהו ואי לא הוה מייתי לה מתלתא בכה"ג לא הוה שמעינן לה:
תוס' כלאי הכרם וכו' קשה לפי האמת לשתוק מהג"ש ונילף במה מצינו מכלאי הכרם דהתוס' לא הקשו אלא במאי דילף בגמרא איסור הנאה מק"ו דנילף במה מצינו ותירצו דניחא ליה וכו' אבל אנן קשיא לן לפי האמת לשתוק מהג"ש ונילף במה מצינו: ובדוחק י"ל דלא ילפינן במה מצינו אלא כשיש שייכות בלמד עם המלמד לענין הדין אבל אי לא שייכי כלל ואין לנו קצת מעיקר הדין כמו בבשר בחלב שאין לנו עדיין היתר אכילה לא ילפינן במה מצינו כנ"ל אלא שאין כלל זה ברור בשאר מקומות דילפינן במה מצינו עוד לתירוץ השני דלרבנן חמץ אינו בשרפה וא"כ ליכא למפרך מה לכלהו מ"מ הא שייך

למפרך מה לכלאי הכרם שכן בשרפה וע"כ צ"ל חמץ יוכיח והדר דינא במה הצד ואתי מתלת וכו' הדר דינא ואתי במה הצד פרכינן כל דהו ואיכא פירכא דגדולי קרקע ודע דכדפריך בגמ' מה לכלאי הכרם שכן היתה להם שעת הכושר ה"ק דכיון דאיכא פירכא דשעת הכושר הוי הדר דינא ושייך למפרך שכן גדולי קרקע ומוהרי"ן לב זלה"ה נראה שאינו מפרש כן בשמעתא והמעמיק בעיון יראה שכדברי כן הוא האמת: עוד קשה לי היכי אמרו התוספות דהיא גופא נילף וכו' דא"כ היכי קתני מתני' דתמורה דהוי בשרפה: ונראה שתירוץ זה הוא כר' יהודה דאיהו אמר דהוי ביעור חמץ בשרפה ור' יהודה הא קאמר התם דאם רצה לשרוף ישרף ולכך אמרו דהוא גופא נילף וכו' עוד יש לדקדק כיון דע"כ לדעת התוספות איכא פירכא בכלאי הכרם וצריך לקיים הדבר במה הצד א"כ כדפריך בגמרא דליתי במה הצד ומשני רב אתי משום דאיכא למימר נבילה תוכיח כלומר והשתא ליכא למימר תוכיח דלא יליף אלא מכלאים לחודיה שדומה לבשר בחלב שנעבדה בה עבירה ואסור ולדעתם ז"ל שהילפותא היא מהצד השוה דאסור באכילה ואסור בהנאה אף אני אביא בשר בחלב וכו' הא איכא למיפרך בחדא מתלת נמי נבלה תוכיח ומאי תיקן ויותר ראוי למילף במה הצד כיון דסוף סוף הפירכא במקומה קיימא. והיה נראה דהתוספות סמכו אמאי דכתבו בסמוך דתקרובת ע"ז נמי אסור וכדפרכינן הך פרכא איכא למימר תקרובת ע"ז יוכיח אלא שהתוספות לא הזכירו כלל מתקרובת ע"ז: עוד דבשמעתין נמי קיימא כדפרישנא לעיל. ועוד קשה בדברי התוספות שכתבו דאיכא למימר שכן בשרפה דבתרומה נראה דאדרבא הוה קולא דנשרפין אפרן מותר והנקברון אפרן אסור: ונראה דבשרפה איכא קולא וחומרא כדאיתא התם והוי פרכא כל דהוא ולכך כדגמרי' במה מצינו לא מצינו למפרך פרכא דשרפה וקושיי' התוספות שייכא אמאי דפריך בגמרא ולפריך מה לכלהו שכן גדולי קרקע דטפי הוה לי' למפרך שכן בשרפה משום דהוי קצת פרכא כנ"ל: תוספות חדא מתרתי וא"ת וכו' וי"ל וכו' ועוד דמצי למימר תקרובת ע"ז וכו' נראה דהך שנוייא בתרא הכונה לומר דכאן שייך ב' תירוצים אבל בשאר דוכתי בעלמא דיליף במה הצד מתלת הוי כי האי גונא היה יכול לומר הב' יוכיח דהוי תלתא דאל"כ נפרוך מיד הפרכא כל דהו ולא יש נפקותא בין חדא מתלת לחדא מתרתי ובחדא מתרתי מיד נפרוך הפרכא כל דהו קודם שיבא לחדא מתלת ועיין כי הדברים מוכרחים בכל המקומות שנא' התירוץ הראשון בלי שום ספק עוד בריש פ' האיש מקדש בתוס' האיש מקדש נראה מה שיש בדברי התוס' כתוב במסכת' ושם יבאר דבשלמא בשתי בבות ש"ל חדא חדא שמעינהו ותנינהו אבל בשתי תיבות לא שייך לומר כן ע"ש: כללים בענין דיו פרק קמא דיו"ט דף ז' ע"ב בפיסקא ב"ש וכו' ומה חמץ

וכו' פרש"י דלא תימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון וכו' לשון רש"י זה נשאל מחכמים קדומים והקושיא היא דלא ידעינן חמץ בככותבת אלא אחר שגילה הכתוב וכתב שאור הא לאו הכי הוה אמינא דחמץ בכזית והכי עביד בגמרא ק"ו ומה חמץ שאין חמוצו קשה וכו' בכזית.

ונראה דאחרי שגילה הכתוב וכתב שאור כתב רש"י ז"ל דהשתא התורה הסכימה מה שהוא ברור אצל הקב"ה דלגבי דידיה הוה אמרינן דיו משום דידוע אצלו שהחמץ הוא ככותבת והוא דבר תמוה למה לן לפרש כאן הכי ולא פירש זה במקום אחר רק בפרק אלו מציאות גבי מתניתין דאף השמלה בסוגיא פריקה וטעינה ואף באותו הלשון נתחבטו בו רבים.

לכן נראה לי דרש"י ז"ל אזיל לשיטתי' שכתב בסמוך דשיעורין הלכה למשה מסיני: ונראה דלא נאמר למשה מסיני שהחמץ הוא ככותבת אלא שהביעור הוא ככותבת ואי לא הוו תרי קראי שאור וחמץ ולא הוה כתוב אלא חד מנייהו הייתי אומר דההלכה דהוי ככותבת קאי אהך דכתיב בהדיא ובהכי נצלנו לרש"י ז"ל ממה שהקשו התו' עליו דכיון דאית לן הלכה ל"ל קרא דאינה קושי' דההלכה לא גילת' שיהא החמץ בככותב' ובהכי ניחא שפרש"י דיו לבא מן הדין שיהא כחמץ דהוי בככותב' דלדעתו ז"ל אי לא הוה כתיב אלא חמץ לחודיה הוי שיעור ככותבת ולפ"ז צריך לו' דרש"י כתב כן עם מאי דאיהו גופיה אסיק דשיעורין הלכה למשה מסני הם וגם צ"ל דטעמא קמא שפרש"י דהוי משום יתובי דעתא אינו טעם נפרד דהוא קשהלהולמו דמה טעם הוא יתובי דעתא לענין ביעור ובשלמא אי הוה לענין אכילה הוה ניחא אלא ע"כ צ"ל דרש"י ז"ל לא סמיך אהך טעמא לחודיה אלא אאידך דהיינו מה שפרש"י דשיעורין הוו הלכה וכו' והתוספות לא סמכו אהך טעמא דיתובי וכו' וזהו שלא כתבו לכנ"ל דטעמא קמא דרש"י כאילו רצו לומר שחידשו תירוץ אחר דהוא משום דמצינו כן גבי כפורים משום דתפסת מועט תפסת תפסת מרובה וכו' כנ"ל וכיון שבא לידינו סוגיא זו כדי שלא יהיה כמאן דיליף ריקם ראיתי לרמוז ברמז ההערות שיש לי בה ק' היכן קאמר ב"ש ק"ו מחמץ דהא לא מצי למשתק משאור כיון דקי"ל אין מזהירין מן הדין ונראה דכונת ב"ש הוא דלכתוב קרא לא יראה לך חמץ ולא יראה לך ובק"ו ילפינן דהך לא יראה לך קאי אשאור:

עוד בהאי דפריך וב"ש לית ליה דר' זירא פרש"י ז"ל דמקרא בהדיא כתיב דנראה דבלאו הכי לא הוה פריך מר' זירא דאפשר דב"ש לית ליה דר' זירא ותימא הוא דהא ע"כ ס"ל דר' זירא דאל"כ נמצא דכרת דכתיב בקרא לא קאי כי אם אחמץ והיכי עביד ק"ו לעיל דהא איכא למפרך מה לחמץ שכן ענוש כרת וליכא למילף בק"ו דאין עונשין מן הדין

ונראה דהייתי מפרש קרא הכי שאור לא ימצא בבתיכם ותדע למה לפי שאפילו האוכל חמץ ונכרת' א"כ כ"ש שאני מזהיר לך אשאור אבל ר' זירא דקאמר א' שאור וכו' ק' ועוד דהייתי מפרש דלענין כרת א' שאור וא' חמץ אבל לא לענין דהיינו הך ולכך מייתי דרבי זירא וק"ל: תוספות דאמר רבי זירא וכו' לכאורה דברי התוספות הם טפל מבלי מלח דודאי פשיטא היא מה שתירצו כיון דמהאי טעמא לא יליף ב"ש ביעור מאכילה ובסוף דברי התוספות שכתבו דלא הייתי משום כרת אלא בחמץ ק' היכי קאמרי ב"ה דיליף ביעור מאכילה: ונראה דעיקר קרא לא אתא אלא לכרת אלא דמלתא אגב אורחי' אשמעי' קרא דילפינן ביעור מיניה וק"ל ויש עוד לאלוה מילין בסוגיא זו זיכני ה' ללמדה בהיותי מתגורר פה קוסטאנטינא בישיבת ק"ק גרוש יע"א בחברת חכמים שלמים מובהקים ה' עליהם יחיו ולא העליתי בספר כי אם מה שיגעתי ומצאתי בענין הכללים ולא יותר: על כלל דכל מה הצד מגופיה פרכינן מעלמא לא פרכינן שנראה שהתוספות סותרים זה בפ"ק דב"מ פרק שנים אוחזין דף ד' תוספות הצד השוה שבהם וא"ת כופר הכל יוכיח הראשונים הקשו קושיא חזקה בדיבור זה כיון דכלל מסור בידינו מפרק כל הבשר דאמר רב אשי משום דאיכא למימר נבלה שאסורה באכילה וכו' וא"ל ר"ל כל מה הצד מגופיה פרכינן מעלמא לא פרכינן והר' מוהר"י נ' לב בח"א נתעורר בזה ונראה דשלשה תשובות בדבר א' כי התוספות ז"ל לא הקשו יוכיח אלא שכופר הכל שיש בו טענה וכפירה ילמוד במה הצד מפיו ועד א' ומה ראית לאפוקי מכי הוא זה כופר הכל ולא העדאת עדים או כי הוא זה איצטריך למוד' ממין הטענה כדלקמן ותירצו דיש טענה חשובה וכו' והוא דומיא דהעדאת עדים מה שאין כן בכופר הכל: עוד דרך שני במה שכתב הצד השוה שבהם שע"י טענה וכפירה הם באים דאיך גרס טעם טענה וכפירה להתחייב שבועה ולזה הקשו שאין זו טעם דהא כופר הכל יש בו טענה וכפירה ולא שייך בו הך טעמא לאחיובי שבועה ותירצו שיש טענה חשובה במה הצד כמו שפי' אבל הוא דוחק לומר שהוקשה להם כך דהא בכל מה הצד שבתלמוד אין אנו צריכים טעם לגרוס אותו דבר אלא ההשואה לבד.

ובדוחק יש לומר שהתוספות הקשו למקשה שהיה סובר דעבדינן יוכיח והוא רב אשי והיותר נראה לע"ד דהא דאמרי' מעלמא לא פרכינן הוא דומיא דנבילה שהוא דבר מעלמא בערך בשר וחלב אמנם בהעדאת עדים שהוא גופיה הוא כופר הכל שהרי כשכפר הכל באו העדים והעידו וכיון שהעדאת עדים גופיה היינו כופר מגופיה ממש יש בו יוכיח שיש בו דין בהפך ולהכי ניחא לאגמורי מכופר הכל במה הצד ע"י טענה וכפירה עצמה.

ועוד שהוא גופיה כופר הכל מלאגמורי מפיו ועד אחד שאין פיו דומיא דהעדאת עדים ונראה לי (שהוא) דבר נאה ומתקבל: יש לחקור אי דיו אריש דינא עדיף או דיו אסוף דינא וכדי להוציא כלל זה לאמיתו צריך לבאר הסוגיא אשר בסוף כיצד הרגל ואגב כלל זה נבאר כל הסוגיא ההיא שהיא צריכא נגר ובר נגר ולמען יזכיר המעיינים המעמיקים בעומקה של הלכה לטובה ראיתי להוסיף הטורח ולהעמיק העיון בכל הסוגיא: מתניתין שור המזיק ברשות הניזק כיצד וכו' אמר להם רבי טרפון ומה במקום שהקל וכו' הנראה לע"ד פשוט בהבנת המשנה הוא זה כי הק"ו הראשון הוא ק"ו מנושאים וה"פ ומה שן ורגל שברשות הרבים פטורין אפ"ה ברשות הניזק חייבים נזק שלם קרן שבר"ה חייב חצי נזק אינו דין שברשות הניזק יתחייב נזק שלם ועל ק"ו זה אמרו לו רבנן דיו לבא מן הדין להיות כנדון שיהא רשות הניזק דקרן כחומרתו שיש לו בר"ה והוא דיו אסוף דינא וזה ביארו רש"י ז"ל באומר קרן ברשות הניזק שאתה מביא מדין קרן ברשות הרבים וכו' ואמר להם רבי טרפון אני לא אדון קרן מקרן אני אדון וכו' פירש אחזיר הק"ו של נושאים לקל וחומר של מקומות ואעשה כן ומה רשות הרבים הקל בשן ורגל ורגל חמור בענין קרן שחייב בו ח"נ רשות הניזק החמור בשן ורגל שחייב נ"ש אינו דין שיתחייב ברשות הרבים דקרן נ"ש.

והוה ס"ל לר"ט דהשתא לא אמרינן דיו כיון דמרגל יליף בסוף דינא ואפי"ה אמרו לו רבנן דסוף סוף אי לאו קרן בר"ה לא משכחת צד ק"ו וכמו שפירש רש"י ואמרינן שפיר דיו ארישא דינא דהיינו קרן בר"ה ונמשך לפי זה שעיקר הדין הוא אסוף דינא והוא פשוט, אך ראיתי בדברי הרב מוהריב"ל ח"א שהבין שהדיו מראשית המשנה הוא דיו אריש דינא והדיו השני הוא דיו אסוף דינא ואחריו נמשך ה' מוהר"ש הכהן בח"א דף כ"ב לא יכולתי להלו' דבריהם ועיקר הדבר האריך הרב בעל הספר כריתות בשער א' ובפי' כתב שהדיו הראשון הוא ק"ו של רשויות וכן כתב בהדיא הרב בעל נמוקי יוסף דדיו קמא הוא דיו אסוף דינא.

איברא שכתב הלשון צ"ע קצת שכתב שהק"ו הראשון הוא של רשויות ולפי האמת הק"ו השני הוא ק"ו מרשות לרשות. ונראה שודאי שכן הוא האמת שהקל וחומר הראשון הוא ק"ו מנושאים אלא שצדדי הק"ו הוא ומה שן ורגל שברשות הרבים פטורים ברשות הניזק חייב נ"ש קרן שבר"ה שלו חמור אינו דין שרשות הניזק שלו גם כן יהיה חמור וזהו מה שהזכיר נמוקי יוסף ז"ל בדבריו באו' שהק"ו הוא מרשות לרשות וק"ל וצריך לעיין לפירוש זה במשנה מ"ש התוספות ז"ל ואין לומר דמרשות לרשות גמרינן וכו'

כנראה דאינו כך פירושא דמתניתין וזה אינו דהא כבר השרשנו דהק"ו השני הוא ק"ו של מקומות ויתבאר זה כשנעמוד על דבריהם.
וקודם שאבאר דברי התוספות ראיתי לדקדק במה שפרש"י במתני' ז"ל ומה וכו' שהוא פטור כדכתיב וביער בשדה אחר וכו' דהא הך קרא קיימא לקמן דהדר פריך מידי כוליה נזקא קאמרי' וכו' ומשני אמר קרא וחצו את כספו כספו של זה ולא של אחר ואפשר דקרא דוחצו את כספו גילה לוביער בשדה אחר שיהא פטור לגמרי.
ואין לדקדק במתניתין אמאי לא עביד ק"ו דלא יהא ביה פירכא ונימא הכי ומה חיוב נזקי טמון שאינו באש שהרי אש פטור מטמון ישנו בקרן חיוב נ"ש ברשות הניזק שהוא באש אינו דין שיהא נוהג בקרן דאכתי איכא דיו אסוף דינא שיהא בחיוב טמון שהוא בקרן בר"ה מה התם חצי נזק אף בחצר הניזק חצי נזק.
ואין לדקדק יחזור הק"ו על ענין אחר ונימא הכי ומה חיוב תשלומין חצי נזק שאינו בשן ורגל בשום אופן נוהג בקרן חיוב נ"ש שנוהג בשן ורגל אינו דין שיהא נוהג בקרן. ובסוגיא דיש העדאה לצרורות כתבתי בזה ע"ש.
ויש לדקדק בהך ק"ו דמתניתין דאיכא למפרך מה לשן ורגל שכן משתלם מן העליה תאמר קרן שמשתלם מגופו ונראה דמצי' לומר דהיא גופא תיתי בק"ו דנזק שלם ישתלם בקרן מן העליה אבל לפי המסקנא אהני דיו למגופו וכדמסיק תלמודא לעיל גבי יש העדאה לצרורות וכו' תוספות אני לא אדון קרן מקרן וכו' לדבריהם וכו' הא דלא אמרו התוספות דר"ט אית ליה דיו אסוף דינא ולא אריש דינא ולכך אמר אני לא אדון וכו' משום דלפי האמת תרוייהו שוים בין דיו אריש דינא בין דיו אסוף דינא והחילוק ביניהם אינו כ"כ אלא שפשוט יותר הדיו אסוף דינא לפי שחומרתו הוא שוה למה שבא ללמוד ובזה אין לחלק אליבא דר"ט ולכך הוצרכו לומר לדבריהם וכו' דלדידיה ס"ל דהיכא דמפריך ק"ו לא אמרינדיו.
עוד כתבו וא"ת מה לשן ורגל שכן היזקו מצוי הכונה היא שדרכן להזיק שהרי השן אין היזקו מצוי אלא רגל דוקא. כדאמרי' בפ"ק לא ראי הרגל שהזיקו מצוי וכו' כראי השן שאין היזקו מצוי והכונה הוא שדרכן להזיק וכמ"ש התוספות לעיל דף ה' ד"ה שכן מועדין מתחילתם ולכך אמרו שקרן אין דרכו להזיק כלל למ"ד דבחזקת שימור קיימי, ואין לדקדק היכי יליף מקרן שחייב בר"ה למ"ד פלגא נזקא קנסא כיון דממונא מקנסא לא ילפינן דהא לא ילפינן ממונא מקנסא היינו דוקא כשאנו למדים עיקר הדבר מקנס' במה מצינו או כיוצא בזה אבל הכא לא מהני אלא להביא צד חומרא והק"ו והוא כך

ומה ר"ה שפטור בשן ורגל חייב בו משום קנס ממון דנ"ש שהחמיר בו אינו דין שיחמיר הכא גם כן.
ובמה שכתבתי בהאשה נקנית ואף על גב דממונא מקנסא לא ילפי' היכא דאיכא ק"ו ילפי' א"ש: עוד כתבו ואין לומר מרשות לרשות גמרינן וכו' וק"ל דהא עיקר הק"ו השני הוא ק"ו של ר"ה והיכי קאמרי ואין לו' וכו' ונראה דה"פ הוקשה להו דמה קושי' היא זו דמה לשן ורגל שכן היזקו וכו' שהרי כבר הק"ו הראשון נדחה וכמ"ש ר"ט אני לא אדון קרן מקרן וכו' ושמא תאמר דמ"מ שייך למפרך היכי הוה עביד הק"ו מעיקרא כיון דאיכא למפרך נאמר דסמוך אק"ו שני וז"ש ואין לומר דמרשות לרשות גמרינן כלו' וסמיך אק"ו השני דאכתי איכא למפרך וכו' ופי' דאע"ג דעיקר הפירכא היתה ראויה להיות אריש דינא ולו' מה לר"ה שחייב בקרן וכמו שהוא בכל התלמוד.
מ"מ הכא איכא למיפרך הך פירכא בעצמה שכן היזקו מצוי תאמר בקרן שאינו כן ומביאים התוספות ראיה מההיא דלקמן דבעי למילף בקרן ברשות הניזק שיתחייב כופר שלם מק"ו דשן ורגל ופריך מה לנזקי שן ורגל שכן ישנו באש והתם יש לחזור הק"ו מנושאים למקומות ונאמר כן ומה ר"ה שהקל התורה בשן ורגל לענין נזקין החמיר בקרן לענין חצי כופר רשות הניז' שהחמירה בו תורה לענין ניזקין אינו דין שיחמיר בקרן ברשות הניזק לשלם כופר שלם והשת' לא שייך למפרך מה לנזקי שן ורגל אלא ודאי מדלא אפיך תלמודא הק"ו ש"מ דפירכא מיהא איתא ופרכינן מה לנזקי רשות הניזק דשן ורגל שכן ישנו באש ושייך פירכא אסוף דינא.
זהו כונתם כפי הנראה בפשיטות אלא שהוא דבר קשה מאוד להלום שלא מצינו בכל התלמוד פירכא אסוף דינא לבד בפרק כל הבשר בסוגיא דפרה ורחל וגם שם תמה הר"ם הביאו בעל הליכות עולם רמזתיהו בסוגיי' פרה ורחל ע"ש גם ק' שפירכא זו שייכא אשן ורגל לא ארשויות ואפשר בדוחק לתרץ ולומר דכונתם לומר דאין לומר דמרשות לרשות גמרינן וכיון שכן לו שייך למפרך מה לשן ורגל שכן היזקן מצוי דע"כ איכא למיפרך אעיקרא דדינא עם שבאמת אין אנו יודעים אותה וז"ש דמ"מ איכא למיפרך פי' פירכא אחרת אעיקרא דדינא דהוא קרן ברשות הרבים שהוא המלמד ומביאים ראיה לזה מדפריך בגמרא לקמן מה לנזקי רגל וכו' ואמאי לא חזר הק"ו מנושאים אל מקומו' וימלט לקמן מקושי' זו אלא ע"כ דקים ליה לתלמודא בפשוט דאיכא למיפרך אעיקרא דדינא דהיינו קרן בר"ה ולכך לא אפיך ליה אלא שהתירוץ שתירצו התוס' שנבליע הפירכא באמצע הק"ו ק' לדרך זה דנהי דהתוס' מתרצי' הקושיא ראשונה שמקשי' אל ק"ו הראשון אבל הפירכא שיש לק"ו של מקומות כיון שאין אנו יודעים אותה אכתי במקומה עומדת

ומה הועילו בתירוצם ובזה הודחקו לפרש דכיון דאיכא למפרך דיו לכך לא קפדי עוד למפרך קושיא אעיקרא דק"ו כיון דקמהדר מק"ו של נושאים לק"ו של מקומות הילכך אינו עולה כלל דרך זה.

והנראה לי דודאי כך הוא האמת דלא פרכינן כי אם אעיקרא דדינא וכמו שהוא הנהוג בכוליה תלמודא אבל הכא בהך ק"ו שייך למפרך אפי' אסוף דינא לפי שצריך כח גדול כדי לדרוש הך ק"ו דדריש ר"ט והטעם הוא משום דקרא כתיב יחצון דמשמע דאין חצי נזק חלוק לא ברשות הרבים ולא ברשות היחיד ואף על גב דר"ט לא דריש ליה מ"מ כיון דעיקר קרא דוחצו את כספו משמע שכולל בין ברה"ר בין ברה"י ור"ט בא ללמוד מק"ו שהפסוק הוא פרטי צריך ק"ו גמור דלא להוי בי' פירכא כלל לא אריש דינא ולא אסוף דינא וכה"ג הוא הק"ו דלקמן דבעי למילף כופר שלם ברשות הניזק שהרי מן הראוי היה שיהא פטור התם לגמרי כדאמרי' בפ' הפרה ומדכתיב ובעל השור נקי דנקי מכופר ודי לן דס"ל כר' יוסי הגלילי חצי כופר בין ברשות הרבים בין בחצר הניזק ולכך אף על גב דנהדר הק"ו למקומות פרכינן שפיר אסוף דינא דהיינו מה לרשות הניזק דשן ורגל וכו'.

עוד נראה לי דרך אחר שהנה התוספות התחילו בתחיל' דבריהם ואמרו דר"ט אליבא דרבנן הוא דקאמר כנראה דר"ט קים ליה לדידיה שהק"ו הראשון הוא אמיתי אצלו לכך מקשי' ליה לדידיה מה לשן ורגל שכן היזקן מצוי וכו' ואין לומר פי' דר"ט סמוך אק"ו שני וכשאומר אני לא אדון וכו' לאו אליבא דרבנן הוא דקאמר לה אלא משום דאית ליה פירכא אק"ו הראשון מ"מ שייך למפרך שפיר כלומר דמ"מ אין תירוץ זה עולה יפה במה שנדחה ולומר דסמיך אק"ו של מקומות ושייך קושיא קמייתא דמה לשן ורגל תדע לך שהרי לקמן פריך מה לנזיקין דרגל וכו' ואי הוה אפיק הק"ו לשל מקומות לא הוה קשיא ולא מידי מאיזה טעם לא אפיך אלא ע"כ קים ליה לתלמודא דר"ט הק"ו הראשון דמתניתין קים ליה באמת ולכך לא בעי למילף לקמן אלא כעין ק"ו דמתניתין ואם כן אכתי קשיא מה לשן ורגל וכו' ומיהו אכתי איכא למידק דהיכי מסיק לקמן בגמ' דשמע מינה יש כופ' ברגל והיינו דלא אשכח שום ק"ו אחר אלא מרגל דאיכא כופר ביה ואמאי לא עביד קל וחומר של מקומות ולימא הכי ומה ר"ה שהקיל' בו תורה לענין נזקין שן ורגל החמור לענין קרן בחצי כופר רשות הניזק וכו' ואפשר דמשמע ליה דלא סגי הך טעמא למעבד ק"ו דהיכי נימא ומה ר"ה שהקל לענין ניזקין החמיר לענין כופר ומה שייך נזק לענין כופר דהא כשהמית את האדם הוא טעם לחייב בכופר אע"פ שבענין נזקין פטור.

ומיהו התוס' מביאים ראיה משום דהך דחיי' דכתיבנא לא הוה סגי אי לאו דקים ליה לתלמודא דר"ט לא דריש כי אם הק"ו של נושאים עוד כתבו ובפ"ק דזבחים וכו' הנה התוספות מביאים ראייה מזבחים והוו מצו לאתויי ראייה מההיא דלקמן דפריך מה לנזקי רגל שכן ישנו באש דע"כ היא פירכא גמורה מדלא מבליע אותה בתוך הק"ו אלמא משמע דפירכא שהיא חומרא שהתורה נתנה בה חשיבא פירכא גמורה ואין מבליעין אותה בתוך הק"ו אלא דאפשר דכיון שהק"ו הוא חוץ מן הסברא וכדפרישנא לעיל לכך מהני פירכ' כל דהו למפרך ואין מבליעין אותה בתוך הק"ו לכך מייתי מזבחים.

עוד כתבו וא"ת והיכי קאמרי רבנן וכו' הנה התוספות כפי הנראה אין עיקר קושיית' אלא על הק"ו הראשון שעושה משנתינו שהוא ק"ו של נושאים שהמלמד הוא שן ורגל ושייך ביה להקשות דבשביל חומרא קטנה שיש בלמד מייתינן כל מאי דאית במלמד אבל בק"ו השני שהמלמד הוא ר"ה דקרן לא שייך למפרך ולא מידי דהא לא מייתינן אלא מאי דאית ביה במלמד וליכא במלמד כי אם חצי נזק ונראה דהוא הדין דשייך למפרך לרבי טרפון נמי היכא דלא מפריך ק"ו דהוי כמו אליבא דרבנן אלא שהקשו התוספות לרבנן משום דקיימי במתניתין וק"ל.

עוד כתבו וא"ת בפ"א דיני ממונות וכו' והנה בפרק א' דיני ממונות מתרצים שם התוספות ז"ל וי"ל מ"מ איכא ק"ו השתא ומה עבודה דקילא דוחה שבת קבור' מת מצוה דחמירא לא כ"ש ותימא דאיך התוספות העלימו הקו' והחומרא דהא מאי דעבודה קילא היינו שמת מצוה דוחה אותה ומאי דמת מצוה חמורה היינו שדוחה את העבודה א"כ נאמר דיו אסוף דינא דמה קבורת מת מצוה דוחה עבודה בשב ואל תעשה אף שבת לא ידחה אלא בשב ואל תעשה ונראה דהק"ו הוא כן ומה עבודה שנדחה מפני אחר דוחה שבת מת מצוה שאינו נדחה מפני אחר כלל לא כ"ש והשתא ליכא למפרך ולא מידי או שנאמר שהתוספות מעלימי' הפירכא דקולא וחומרא ולכך מקשי' מפרק כיצד הרגל דאמאי לא אמרינן ומה שן ורגל הקל משלם בחצר הניזק נ"ש וכו' והשתא ניחא בפ"ק דיבמות שתירצו התוספות דאיכא למפרך מה לשן ורגל שכן יש הנאה להזיקו דהא היא גופא נכניס בק"ו כמו שאנו עושים כאן אלא ע"כ אית לנו למימר דשאני התם שאין אנו מזכירים לא קולא ולא חומרא בק"ו ואפשר שעיקר הק"ו נעשה בחומרא דסברא ונאמר כן ומה שן ורגל שאין כונתם להזיק חייב נ"ש ברשות הניזק וכו' אך מ"ש התוספות ומה היא חומרתו שעבודה נדחי' וכו' לא אתי מחוור למה שתירצתי בסמוך בכונת התוס' בא' דיני ממונות.

ומה שכתבו שם ביבמות מה לשן ורגל שכן יש הנאה להזיקן עיקר הקושיא היא מה לשן שכן יש הנאה להזיקו רגל יוכיח מה לרגל שכן היזקו מצוי שן יוכיחמה להצד השוה שבהם שכן דרכן להזיק. ודע כי מוהרש"ך זלה"ה כתב בספרו ח"א דבר ואמר שהוא להועיל לתלמידים וזה שהתוספות סמכו במה שהביאו מפרק אחד דיני ממונות אל ק"ו אחר וכו' ואני לא מצאתי ק"ו אחר ועוד עיקר דבריו מיוסדים במה שהניח דהקל וחומר השני דמשנתינו הוא דיו אסוף דינא ולכך הוקשה לו מ"ש ז"ל: גמ' ור"ט לית ליה דיו וכו'. קשה נימא דלעולם דלית ליה דיו והתם אית ליה דיו בדוקא משום כבודו של משה וכדאיתא לקמן בשמעתין. ונראה דפריך עם מסקנת שמעתין דדרשינן מותסגר שהוא קרא יתירא שמע מיניה לאשמועינן בעלמא אתא דדרשינן דיו: תוספות ק"ו אר"ת וכו' כל א"ה דברים וכו' בענין האם כפי נוסחתינו במסכת נידה אינן אלא ארבעה שמהאודם לא נתהוו אלא ד' דברים.

ונראה שמהאודם נתהוה הדם והיינו ה' דברים ולא דמי ללובן שלא נתהוה ממנו דבר אחר לבד הה' ונוסחאות מדויקות יש עשרה דברים וחשיב דעת ובינה והשכל בתלתא: ובמ"ש מ"מ דנקט י"ד כנגד ב' הסגרות וכו' פי' דמן הדין לא הי' ראוי לתת שום מעל' אחרת אלא א' לבד והיה ראוי להיות בהקב"ה שמנה א' יותר מן האב.

ואין לדקדק מאי פריך בגמ' ור"ט וכו' דאימא דאע"ג בעלמא אית ליה דיו היינו טעמא משום דלא נוכל לקיים שניהם רצו' הדין והק"ו דהא כיון שאמרנו שיהיה כאביה ואמה שוב אין יכול למילף אלא שבעה אבל הכא איכא לקיים הק"ו לנזק שלם והדיו למגופו וא"כ מקיימים תרוייהו ואמאי איצטריך לשנויי דאית לחלק בין מפריך ק"ו להיכא דלא מפריך ק"ו ונראה דאם אין לחלק בין מפרך ללא מפרך נקשה שם אמאי לא אמרי' דיו כולל ואפילו לחצי נזק דאם אהני ק"ו להביא ח"נ דמה שהוא כתוב ג"כ בתורה אינו מעלה ומוריד כיון דלא חילקת בין מפרך להיכא דלא מפרך אלא ע"כ אית לך למימר דטעמא דמקימי' הקל וחומר הוא משום דמפרך ומשו"ה לא אמרי' דיו לענין נזק שלם ואין עוד תירוץ אחר עולה אלא התירוץ האמור בגמרא.

והא האי תנא וכו'. ומה טהור בטהור וכו' יש שואלים אמאי לא יליף בקל וחומר כדבעי למילף מי רגלים בפ' דם הנידה ונימא הכי ומה רוק שיוצא ממקום טהור טמא ש"ז שיוצא ממקום טמא א"ד שיהא טמא והשתא ליכא למפרך כדפריך התם דם פי האמה יוכיח שיוצא ממקום טמא ואפי"ה טהור דאיכא למפרך מה לדם פי האמה שכן אינו טמא באדם טהור תאמר שכבת זרעו שטמא באדם טהור יטמא אפי' כאן ונראה דאעיקר ק"ו איכא למפרך שכבת זרעו היוצא מן הטהור יוכיח שאפי' שיוצא ממקום טמא אינו

במשא אף אני מביא קריו של זב מה תאמר מה לשכבת זרעו של טהור שכן יוצא מאדם טהור משא"כ בשכבת זרעו של זב שיוצא ממקום טמא מאדם טמא איכא למימר דם פי האמה יוכיח וחזר הדין הצד השוה שבהם שיוצאים ממקום יטמא וכולן טהורין במשא אף אני אביא שכבת זרע של זב שלא טמא במשא.

ואמאי נימא אהני ק"ו למגע וכו' יש לדקדק אמאי לא פריך אהני דיו למושב ומשכב דלא ליטמי כמו שמטמא בזה וכן אהני לכל שהוא לפי שהדין הוא ששכבת זרעו מטמא בכעדשה וזובו של זב בכל שהוא וכן ליום א' שתינוק בן יום א' מטמא בזב וש"ז אינו מטמא באדם טהור עד שיהיה בן י"ג שנה וכל דינים אלו הם ברורים בדברי הרמב"ם בדיני מטמאי מושב ומשכב ונראה דהכל מתורץ עפמ"ש התוס' דאין לחלק בטומאות ולא מצינו טומאת זב שיהיה לחצאין שלא מצינו טומאת זב במקום אחר שיהיה טמא במשא ולא יטמא מרכב ומושב וגם אפי' תינוק יום ולא יטמא בכל שהוא וק"ל: סד"א מקרה לילה וכו' זה אינו אלא סילוק אדעתין בעלמא שהייתי טועה בזה ובא הק"ו ומיעט זה הס"ד וזה פשיטא ופשיטא שאינו מן המוכרח בפסוק.

ומוהרש"ך ז"ל בח"א תמה כאן ואמר נימא דקרא מיעט הק"ו וזה כתב לפי שהבין שהבנת הפסוק הוא מוכרח וזה לא יעלה ח"ו אבל במ"ש בגמ' מידי בא' כתיב הוא דאיכא למידק דמשמע דאי הוה כתיב בא' הוה ניחא ליה וזה אינו דאי הוה כתיב בא' היה ק' דא"כ היכי עבדינן ק"ו אבל נראה שהכוונה בפשוט הוא מידי בא' כתיב כלו' כדי שנוציא הפסוק ממשמעותו זה אינו אלא מקרה לילה לטמא ולטהור יחדיו ואין כונת קושייתו אלא שהפסוק הוא כולל טמא וטהורה אבל אי הוה כתיב בא' הוה מקשה ליה, פשיטא דאמאי עביד ק"ו הפך הפסוק ואה"נ שלא היה עושהו אבל כל כונתו הוא להכחיש ממשמעות הפסוק וק"ל: ומאן תנא דשמעת ליה לא ר"א ולא רבי יהושע כיון דלא מצינו שום תנא נימא דר"ט הוא דס"ל דהיכא דמפריך ק"ו לא אמרינן דיו ומהך טעמא מפיק משא בק"ו.

ונראה דמאן שמעת ליה דקריו של זב מטמא במשא בהדיא דהא אפשר דר"ט ס"ל דא"א בלא צחצוחי זיבה ואין צריך תו ק"ו כלל: א"נ י"ל דהברייתא לא קתני בהדיא דהק"ו הוא למשא ג"כ אלא תלמודא הוא דקאמר דקמייתי בין למגע בין למשא וכב' אפשר לומר דדוקא ליגע הוא דקמייתי וס"ל דאע"ג דמפריך אמרי' דיו וכיון דקאמרה את בין למשא וכו' ע"כ הוא משום דשמעת משום תנא דקאמר הכי בהדיא להכי מאן תנא וכו': אלא האי תנא וכו' הוה מצי למדחי דס"ל האי תנא דוקא מעת לעת אבל בתוך ג' לא כסבר כהנהו תנאי דנזיר שכתבו התוס' ונר' דדומיא דזובו קתני בכל ז' שראה טמא לגמרי.

עוד נר' לדקדק שהנה בעל הגמ' נתן טעם מדקתני ליה גבי רוקן ש"מ דאתי מרוקו ותימה דבפר' דם הנידה קתני ממתני' אבל הזוב והניע והרוק והשרץ והנבילה והשכבת זרע מטמאים בין לחים וכו' והשתא מתני' כמאן ס"ל אי כהך תנא דכלים דמרוקן יליף ליתני ש"ז בתר רוקו ואי ס"ל טעמא משום צחצוחי זיבה ליתני' בתר זובו ונראה דדוקא בהך תנא דמ' כלים הוא דאיכא למידק בכה"ג משום דהתנא איירי בענין הטומאה אי מטמא במגע ובמשא וכיון דעיקר המשא ילפי לה או מרוקו או מטעם ציחצוחי זיבה משום הכי איכא למידק בכה"ג אבל בפרק דם הנידה דאינו עיקר כוונתו של תנא לידע עיקר הטומאה אלא באיזה צד מתטמא אי ביבש אי בלח ליכא למידק מאי דתני לה כי היכי דדייקינן הכא.

ובמה שפי' הרמב"ם ז"ל במס' כלים בפי' המשנה יש מקום צ"ע שהוא כתב דבאה הקבלה הזאת לרבות ש"ז ומימי רגלים א"א בלא ציחצוחי זיבה והנה הך תנא ע"כ לא הוי טעמא דש"ז משום ציחצוחי זיבה דא"כ אמאי תני ליה גבי רוקו ועוד דהא בפרק דם הנידה לא ילפינן מוזאת אלא דוקא למי רגלים: ובספר היד בפ"א מהלכות מטמאי משוב ומשכב נתן הטעם משום ציחצוחי זיבה והתם לא קשיא לי ולא מידי משום דהוא ז"ל פסק כרבי יהושע אבל גבי הך מתני' לא ה"ל למימר הכי דהא הוא שמעתין: ונראה שפסק כן לפי שרצה לפ' סתמא דמתניתין בענין ההלכה: והא האי תנא וכו' ומה פכין קטנים וכו' וקשה דמושב ומשכב יוכיח שמטמא בזב ואינו מטמא במת דהא אם היתה אבן למטה מן המת אינו מטמא הכלים שתחתיו מה שאין כן בזב תדע שהיא פרכא גדולה שהרי התוספות בפ' ר"ע שהוקשה להו מה לפכין קטנים שכן מטמאים מאוירן כתבו ז"ל דאין לעשות ק"ו מזב ולומר ומה זב שאינו מטמא פכין קטנים וכו' דאיכא למפרך מה לזב שכן מטמא מושב ומשכב וא"כ כי נעשה ק"ו ממקומות דהיינו הק"ו שהברייתא עושה נעשה יוכיח מכלי שתחת האבן.

ונראה דודאי אם כלי מושב ומשכב הם באהל בלי הפסק אבן ודאי מקבל טומאה וכמ"ש בגמרא בריש נדה דף ה' גבי הא דכלי חרס המוקף צמיד פתיל ניצול מאהל המת וכו' אבל הכא עשינו יוכיח מכלי שתחת האבן דבזב מטמא ולא במת. ונראה דאיכא למפרך מה לכלי שתחת האבן שכן אינו תחת האהל שהרי מפסיק בו האבן תאמר במפץ שהוא תחת האהל גם יטמא במת: עוד קשה נימא אהני ק"ו לטומאת ערב וטומאת ז' דיו לטומאת אהל שיהא דומיא דזב שאינו מטמא באהל.

ונראה דלא מצינו טומאת מת שיטמא ז שלא יטמא באהל וכמ"ש התוספות למעלה ואין לומר שהרי מצינו במת שאינו מטמא באהל וכמ"ש הרמב"ם פרק ג' מהלכות טומאת

מת. ונראה דזה אינו אלא דוקא אבר מן החי וכו' ואבר מן המת שחסר בשרו וכו' אבל במת שלם לא מצינו שלא יטמא באהל והכא במת שלם קיימינן: תוס' ומה פכין קטנים וכו' ואע"ג דגבי קולית נבילה וכו' ואע"ג שחש' עלי' לנוקבה אין מטמא במשא וכו' נראה לי דאע"ג דהתוס' כתבו דאין מטמא במשא לאו למימרא דפשיטא להו דבמגע לא מטמא דומיא דהכא דבזב דדוקא בהיסט הוא דמטמא ולאבמגע דהכא אין מגעו כלום ואע"ג דהוי לפתוח מ"מ אינו מטמא בנגיעה לחודא שהרי צריך שישים הטומאה באויר הכלי ואין הנגיעה בכלי עושה ולא מידי אבל בקולית נבילה דאינו מחוסר כי אם נקבה אי חשבינן ליה כנקוב מיד כשיגע אפילו מבחוץ הוה ליה כנגע בבשר השרץ דהשומר הוה ליה כשרץ עצמו והתוס' שכתבו משא ה"ה מגע אלא שכתבו הטומאה החמורה יותר ויש לדקדק בדברי התוס' שהם מקשים מחולין והתם הא אסיקנא דמחוסר נקיבה לאו כמחוסר מעשה דמי ואפשר לומר דהתוס' גרסי התם כמחוסר מעשה דמי והרמב"ם בס"פ ב' מה' שאר אבות הטומאה פסק דהוי ספק כנראה שיש גירסאות חלוקות בדברי הגמרא א"נ נראה שהתוספות מקשי' אל דברי הבעיין דבעי אי הו' כמחוסר או לא דמאיזה סברא לא הוה לן למימר כמחוסר ומ"ש מצמיד פתיל דתנינא בברייתא בהדיא בריש נדה דף ה' דה"ל כמחוסר כיון דקאמר דאין ניצול במעת לעת דנדה ואין לו דהתם דוקא לענין מגע הוא דבעי אבל במשא פשיטא דמטמא דומיא דזב דמטמא בהיסט דלענין נבילה לא שנא מגע ממשא דאין לה טומאת אויר וכדפרישית לעיל עוד הקשו וא"ת מה לפכין קטנים שהן מטמאים מאוירן וכו' אין להקשות דנחזור הק"ו למקומות ונאמר ומה טומאת אויר שאינו בזב בפכין קטנים ישנו במת שמטמא באהל מפץ שמטמא בזב אינו דין שיטמא באהל דהא אויר ומפץ לא דמי אהדדי דאויר הוי כעין מקום ומפץ הוי כעין נושא לגבי אויר והוי ק"ו מורכב מנושא למקום וכן לא יעשה.

ולמה שהקשו התוספות לקל וחומר שעשו בפ' ר"ע מזב שאמרו ומה זב דאינו מטמא פכין קטנים וכו' והקשו מה לזב שכן עושה משכב ומושב וכו' איכא פירכא אחריתי מה לזב שכן מטמא במשהו אלא דחדא מינייהו נקטי. ודע כי הרב מוהרש"ך ז"ל הקשה במה שהקשו התוס' מפכין גדולים דהא סוף סוף צריך לעשות יוכיח מפכין קטנים דאיכא למפרך מה לפכין גדולים שכן טמאים ע"י היסט תאמר מפץ שאינו מטמא ע"י היסט וכו' ואני לא מצאתי לא במשנה ולא בגמרא גם בדברי הרמב"ם ז"ל שהמפץ לא יטמא בהיסט וכיון דבנגיעה מטמא הוא הדין ע"י היסט וק"ל: עוד שמעתי מקשי' אמאי קמהדר ואמר תנא ממפץ בשרץ קיליף נימא דמק"ו גופיה קיליף טומאת ז' כדמעיקרא וע"כ ק"ו אתא לטומאת ז' דאילו לטומאת ערב מג"ש נפקא לן דיליף מת משרץ כדמייתי לקמן

ג"ש וכיון דטומאת ערב ילפי' מג"ש לא אהני הק"ו אלא לטומאת ערב וא"כ אמאי קאמר תנא מפץ בשרץ והיותר קשה לחד פירושא מרש"י ז"ל ולפ"ז לא הוה צריך לומר מקרא דוכבסתם למ"ד דון מינה ומינה דמק"ו ידעינן ז' וי"ל דאינה קושיא דע"כ אית לן למימר כשידענו הק"ו דאית לן ק"ו ולא בא הג"ש אלא לטומאת ז' תדע לך דהא כיון דאמרנו הג"ש דמת לשרץ ע"כ כבר ידענו הק"ו דהא בשרץ גופיה מנא ידעינן אם לא מק"ו דפכין קטנים שטהורים בזב וטמאים בשרץ מפץ שמטמא בזב א"ד שמטמא בשרץ ואי אכתי לא ידעינן הקל וחומר דמת בזב איכא למפרך מה לפכין קטנים שכן טמאים במת תאמר במפץ שטהור במת וע"כ אית לך למימר היא גופא תיתי בק"ו מזב וא"כ קודם הג"ש אית לן למימר דהמת טמא טומאת ערב בק"ו דזב וא"כ ע"כ אהני הק"ו לטומאת ערב בהכרח כשנרלמוד הג"ש וק"ל: עוד הקשה בגמרא נילף תחלה מה מצינו מכלי עץ ואי פרכינן מה לכלי עץ שנעשית אב הטומאה נאמר פכין קטנים יוכיחו וכיון דכבר הוכחנו טומאת ערב במה מצינו אהני הקל וחומר לטומאת ערב.

ונראה לי דאינו ממה שיקשה דכיון דעשינו מה מצינו מפכין קטנים לענין ערב שוב לא נוכל עוד לעשות ממש ק"ו דהא כל הילפותו' באו מפכין קטנים ואיך יועיל לעשות ממנו קיו ומה מצינו ללמוד ב' דברים ובכלל זה שעשה נוכל לעשות כן בכל התלמוד ללמוד יותר מהצריך לנו וזה אינו.

אבל אי קשיא הך קשי' דנעשה מה מצינו משרץ שמטמא בפכין קטנים בשרץ וטמאים במת אף אני אביא מפץ שמטמאים בשרץ ויהיו טמאים במת וכבר הוכחנו טומאת ערב והשתא הק"ו מפכין קטנים. דזב לא מהני אי לא מייתי טומאת שבעה: תוס' שטהורין וכו' תימה מנלן שלא יטמא במעיינות וכו' קשה לי דילמא דלעולם אימא שמעיינותיו טמאים והכא עביד קל וחומר מנגיעה וקאמר הכי ומה פכין קטנים שטהורים בזב בנגיעה טמאים במת וכו' אבל פשיטא דבמעינותיו טמא.

ונראה דהתוס' כתבו כן משום דאזלי לשיטתם שכתבו בסוף הדיבור הסמוך לעיל דניחא ליה למנקט פכין קטנים שטהורים בזב אפילו בנגיעה דמשום הך מלתא לחודי' לא הוה ליה למעבד ק"ו מפכין קטנים שהוא מציאות פרט בתכלית: תוס' מפץ וכו' וא"ת כלי חרס המוקף וכו'. קשה מה לכלי חרס המוקף צמיד פתיל שכן אינו מתטמא בזב בנגיעתו אלא בהסיטו דוקא א"נ שכן אינו נעשה מדרס בזב דכלי חרס אינם נעשים מדרס ולכך אינם טמאים במת תאמר מפץ שאם נגע בו הזב טמא אי נמי שנעשה מדרס לא יטמא באהל המת וא"כ לא מקשו התוס' ולא מידי וי"מ דכוונת התוס' היא להקשות שאם באנו להקשות הכי מה לכלי המוקף צמיד שכן אינו נעשה מדרס נראה דמטעם מדרס

בא כל כח הק"ו וכיון שכן איכא לאקשויי הקושיא שהקשו התוס' אמאי לא עביד ק"ו מפכין גדולים שאינם טמאים במדרס כיון דע"כ זהו כל כחי בזה הק"ו מטעם דצמיד פתיל אינם נעשים מדרס אבל הקושי' שהקשינו שאינו מתטמא בנגיעה אכתי במקומה קיימת ונראה דאיכא למימר כלי שתחת האבן יוכיח שמתטמא בזב ואינו מתטמא במת שמפסיק אבן בינו ובין הכלי מה לאותו כלי שכן אינו למעלה באהל תאמר מפץ דשייך ביה אהל כיון שהוא בתוך האהל כלי המוקף צמיד פתיל יוכיח שאף שהוא באהל למעלה שהאהיל מאהיל אינו מתטמא אף אני אביא מפץ זה עיקר כונת התוס': עוד כתבו ואר"ת וכו' ובמת נמי אם היה כזית מן המת בתוכו היה טמא וכו' דוקא בצמיד פתיל הוא דאיכא למימר הכי משום דהוא עתיד ליפתח אבל בפכין קטנים לא אמרינן אם היה רחב שהיה נוגע בו הזב בבשרו היה טמא דאם הוא כך קטן שוב אינו עשוי כלל להפתח.

ויש לדקדק לדעת התוספות כיון דלא מהני לעשות יוכיח מצמיד פתיל היכי עביד ק"ו בפ"ק דנדה שהביאו התוספות למעלה ומה כלי חרס המוקף צמיד פתיל הניצול מאהל המת אינו ניצול ממעת לעת שבנדה דהא אה"נ שאם היה כזית של מת בתוכו היה טמא וכמ"ש התוספות ונר' דיש לחלק בין יוכיח לק"ו שהיוכיח בא לבטל הק"ו וכל שנוכל לקיים הק"ו נקיים אבל לעשות הק"ו במעט חומרא שמצאנו בלמד מן המלמד שבנידה ובזב הטילה תורה חומרת היסט שיטמא בצמיד (במת) ובמת לא מצינו חומרא זו מהני לעשות ק"ו: תוס' קמייתי' וכו' הא כיון דלית ליה טהרה במקוה אין נעשה אב הטומאה כדמוכח בסוף עירובין ולא ראיתי ראיה מוכרחת מההיא דסוף ערובין דמאי דלית ליה טהרה במקוה אינו נעשה אב הטומאה אלא דהתם אמרינן מ"ט משום דלית לי' טהרה וכו' לא מי שנעשה אב הטומאה יצא כלי חרס שאינו נעשה אב הטומאה ולרש"י הוקשה לו שם וכתב ז"ל ועל ידי מגע נמי לא הוי אב הטומאה דכתיב לעיל מההוא קרא וחטאו ביום הג' וכו' וכל אשר יגע בו הטמא וכו' כל היכא דקרינן ביה וחטאו דיש לו טהרה בטבילה קרינן ביה והנפש הנוגעת תטמא וכל היכא דלא קרינן ביה וחטאו לא קרינן ביה והנפש הנוגעת וכו' אלמא כלל הוא דהא בהא תלי' וזאת היא ראיית התוס' ז"ל: עוד כתבו וי"ל דהאי ק"ו נמי מהני לפשוטי כלי עץ בזה התירוץ הראשון ס"ל דהבנת הברייתא היא דוקא במפץ של גמ' ולא בשל עץ אלא דשל עץ אתי נמי בהך אלא שק' דהיכי קא' והא האי תנא וכו' וקמייתי' לה בין לטומאת ערב בין לטומאת ז' כיון דתנא לא איירי אלא דוקא במפץ של גמי ובהכרח התנא לא איירי אלא בטומאת ערב א"כ לעולם דס"ל במפץ של עץ דאמרינן דיו וא"כ היכי קאמר וקמייתי לה בין לטומאת ערב

בין לטומאת ז' ונראה דמוכח לה מדנקט התנא מפץ סתם והוי של גמי דלשמעינן רבותא במפץ של עץ דיש לו טהרה במקוה ואפילו הכי לא הוי אלא טומאת ערב משום דאמרינן דיו אלא ודאי דס"ל לתנא דדוקא במפץ של גמי הוי טומאת ערב אבל במפץ של עץ מייתי' ביה טומאת ז': מופנה וכו' שרץ איתקש לשכבת זרע.

כיון דש"ז אינו מטמ' במפץ דהא ע"כ לא מטמא הבעל קרי במעיינותיו דלא עדיף מזב דמטמא במשהו ומפץ מזב לא מצי אייתי במה מצינו דמה לזב שכן מטמ' במשהו ולכך מטמ' המפץ מה שאין כן הבעלקרי וכיון שכן נימ' דאדרב' איתקש שרץ לשכבת זרע דכי היכי דבעל קרי לא מטמ' מפץ כמו כן השרץ ולא נייתי ליה בק"ו דפכין קטנים וההיקש מעט ואינו דוחק שנמעיט טומאה מהיקש' דכללא כיילנא דאפושי טומאה לא מפשינן ולפי האמת לא קשיא לי ולא מידי דאית לן ג"ש מופנה ע"כ אתא ללמד מת משרץ ואית לן למימר דמקיימי' הק"ו דשרץ מזב מכח הקישא אבל כדפריך בגמרא אלא למ"ד למדין ומשיבין מאי איכא למימר הוה ליה למימר דבשרץ נמי נימא איפכא וק"ל: הניחא למ"ד דון מינה וכו' דברי רש"י ז"ל בזה צ"ע וכבר הקשה מוהרי"ן לב בח"א ע"ש ומהרש"ך תירץ בזה תירוץ.

ושמעתי מקשי' במה שכתב ז"ל אפילו למ"ד וכו' אם כן ג"ש למה לי וכו' דהא אינו הכרח כלל דהא איצטריך להך דפרק במה אשה דאיכא כמה דרשות וכמ"ש התוס' ושמעתי אומר דרש"י לא פי' כדרך דון מינה דבעלמא לפי שהוקשה לו קושיית התוס' שהקשו דנילף מק"ו כדמעיקרא והם תירצו דאטומאה דכתיב בהדיא משמע ליה קרא וכו' דהוקשה להו דאף על גב דשרץ גופיה גמרינן מקל וחומר ככתוב בהדיא דמי וזה הוקשה בעיני רש"י ז"ל ונראה לו דוחק דסוף סוף שרץ מקל וחומר אתיא ולכך פירש דאהיקשא פריך ומ"ש דאי משרץ צ"ל מש"ז והשתא אבגד ועור פריך דאילו מהקישא לא אתיא דדון מינה ומינה אמרינן והשתא משני שפיר דמהקישא נמי אתיא טומאת ז' ואע"ג דבכל דוכתא אמרי' דון מינה ומינה דהכא קרא כתיב וכבסתם וקאי אבגד ועור דכתיב בהדיא אבל אכתי קשה לרש"י דנהי דהוא כתב לתקן הסוגיא כפי הפי' שפי' אבל אכתי גם אנחנו נקשה הקושיא ונאמר הניחא למ"ד דון מינה ומינה דהשתא ילפינן מפץ משרץ ואוקמי' ליה באתרא בטומאת ז אלא למ"ד דון מינה ומינה היכי ילפי' טומאת ז' במפץ משרץ השתא ליכא למימר מקרא דוכבסתם דהא קרא דוכבסתם לא אתא אלא למה שכתוב בהדיא נשיב ונאמר דלרש"י לא קשיא מידי דמ"ד דון מינה אמר לך דהכא בהכרח נאמר דאוקי באתרא דאילו למינה ומינה ג"ש לא צריכא דמהקישא דמת לש"ז

וש"ז לשרץ ידעינן טומאת ערב וע"כ לא הופנה הג"ש אלא למימר דאוקמינן לה באתרא אטומאת ז.

כך שמעתי והוא דוחק גדול בעיני והרש"ל כתב דט"ס נפל בספרים וכן הנראה בעיני כי דרך רש"י ז"ל לפ' היושר כדרכו ז"ל בכל התלמוד והיודע אשר יבחר בו יקריב אליו: ותהא שן ורגל חייבת בר"ה וכו' איכא ק"ו אחר דהוה מצי לאקשויי לר"ע והוא זה ומה קרן הקל שמשלם מגופו חייב בו ברה"ר שן ורגל דחמור שמשתלם מן העליה אינו דין שיהא חייב בר"ה ולרבנן מצי' לתרץ ולהכי איצטריך וביער.

וגם קרא דוחצו את כספו ומעטו זה הק"ו לגמרי אבל זאת הקושיא שייכא יותר בדברי התוס' במה שהקשו ז"ל אי שן ורגל בחצר הניזק חצי נזק אמאי איצטריך כספו של של זה וכו' דהשתא ק"ו דלעיל ליכא וכו' ומאי קושיא הא ע"כ איצטריך דאי לאו כספו של זה ע"כ אין לנו בחצר הניזק ק"ו אם לא שייסד יסוד מעיקרא דשן ורגל ברה"ר פטורים לגמרי דהכא עביד ק"ו קרן שברה"ר חייב ברשות הניזק אינו משלם כ"א חצי נזק שן ורגל שברה"ר פטור וכו' ואי לא הוה לן שום ק"ו ודאי דמכח קרא דוביער הוה פטור לגמרי דאי לאו קרא דוביער ממילא חייב נ"ש בין ברה"ר בין ברה"י וקרא דוביער מעטו לגמרי אבל מכח ק"ו דאית לן אמרינן דוביער לא מיעט לגמרי אלא מקיים הק"ו ודכותה אמרינן לעיל מידי כוליה נזקא קאמרי' וכו' כלומר ומכח דובער מקיימינן הק"ו הכא נמי אי לאו ובער היה נ"ש בין ברה"ר בין ברשות הניזק אבל מכח קרא דובער ומכח ק"ו דאית לן דמשלם חצי נזק והוא זה ומה קרן דמגופו משלם משלם ברה"ר שן ורגל שמשלם מן העליה אינו דין וכו' השתא אמרינן דובער אתא למעט ולומר דדוקא ברשות הניזק משלם מן העלי' אבל ברה"ר לעולם שמשלם מגופו חצי נזק ומקיימינן הק"ו לחצי נזק ומגופו דאמרינן ביה דיו בקרן למגופו וכיון דברה"ר חצי נזק לא עבדינן ק"ו דלא תהא ברשות הניזק אלא חצי נזק אבל בתר דכתיב וחצו דמעט ברה"ר אפי' מגופו מעתה עבדינן ק"ו שלא יהא חייב ברשות הניזק אלא חצי ניזק ונראה דכוונת התוס' להקשות על הק"ו שאמר בעל התלמו' דדוחק לומר שהתלמוד סמך לו על הק"ו הזה דדוק' מנושא למקום הוא שסומך אבל מק"ו זה אל ק"ו דעלי ההוא דוחק: אמר קרא וחצו את כספו הקשה הרב מוהרש"ך זלה"ה דהשתא למה צריך קרא דובער דע"כ מוחצו את כספו שמעינן דברה"ר פטור כמו שתראה בספרו בסוף סוגיא זו והניחה בצ"ע ונראה לתרץ דאי לאו קרא דובער הייתי אומר דכספו של זה אתא לאשמועינן דברה"ר חייב ח"נ מן העליה דמן הסברא הייתי אומר דבין ברה"ר בין ברשות הניזק נ"ש ואתא קרא בקרן דהכא דוקא ח"נ מגופו ועייתורא הוה שמעינן דיש במקום אחר שחייב מן העליה ולהכי איצטריך בשדה

אחר למעוטי ולומר דברה"ר כלל כלל לא לא מגופו ולא מן העליה ואי לאו יתורא דכספו של זה ולא כספו של אחר הייתי אומר דובער לא מיעט אלא מן העליה ברה"ר אבל מגופו יתן להכי צריכי תרוויהו: ולא תהא שן ורגל חייבת ברשות הניזק אלא ח"נ מק"ו ק' דאי שן ורגל אינו חייב אלא ח"נ למאי איצטריכא ההלכה למשה מסיני לצרורות דאינו משלם אלא ח"נ כיון דבכל שן ורגל משלם ח"נ ויש מפרשים דאיצטריכא ההלכה משום דמהך ח"נ דילפינן מכאן מקרן ילפינן לה דומיא דקרן דח"נ שלו הוא בשני פעמים.

אבל כשהוא מועד משלם נ"ש ודכוותה ג"כ ילפי' ברגל דדוקא בשני פעמים יהי' חייב ח"נ ובפעם השלישית נ"ש ואיצטריכא הלכתא לומר דאין העדאה לצרורות וזהו דפריך ולא תהא וכו' ובצרורות לא יהיה העדאה וכו' ודוחק הוא דבשן ורגל מה לי פעם אחת מה לי שתי פעמים. ואין להקשות בק"ו דלעיל דיליף רה"ר בשן ורגל מקל וחומר דקרן דלא מצי למילף מקרן אלא דכוותיה דהיינו בפעם ראשונה ושנייה אבל בפעם השלישית ישלם נזק שלם והוי כקרן והשתא הקל וחומר מופרך דבשלמא בקרן יש לחלק בין תם למועד אבל בשן ורגל מה לי פעם אחת מה לי שתי פעמים וכיון שכן לא מצי למילף ולא מידי לחד לישנא דפי' רש"י בסוגיא דיש העדאה לצרורות ע"ש.

ולי נראה דבשן ורגל אין לחלק בין פעם אחת לשתי פעמים דבפעם אחת הוי כדין קרן כשהוא מועד אלא דאין ללמוד מקרן אלא דוקא ח"נ לפי שהוא המלמד ויש להאריך בזה אלא שאהבתי הקיצור: עוד הקשה הרב מוהרש"ך זלה"ה כיון דמעוטא דוחצו את כספו אתא למעט ר"ה דרגל משמע דוחצו את כספו הוי ברשות הרבים אם כן משמע דמעוט' דוחצו את כספו הוי ברשות הרבים אם כן היכי תיסק אדעתין לומר ולא תהא קרן חייבת ברשות הרבים וכו' ולי נראה דקרן אף על גב דמעוטא דוחצו מייר' ברשות הניזק ילפינן מיניה לשן ורגל כל חד וחד כפי מציאותו דבקרן מוקמינן ליה על פי הסברא ברשות הניזק ומהכרח המיעוט ממעטינן שם רשות הרבים ואינו מן הדוחק כלל דמסתמת קרן יליף אל סתמיות דשן ורגל אבל הך כי דיניה והך כי דיניה.

עוד הקשה דלשתוק קרא דיחצון וכו' ואינה קושי' אצלי דאיצטריך לדרשה דלקמן בפרק המניח דהנבלה מחצין דמיה בפלוגתא דרבי יהודה ור"מ וק"ל ור"ט נראה דהכרח לו דלא דריש ליה יחצון להך דרשא כיון דאית ליה נ"ש ברשות הניזק עוד קשה לי במאי דפריך ולא תהא שן ורגל חייב ברשות הניזק אלא ח"נ מק"ו דהא כיון דכתיב קרא דוחצו. וגם קרא דובער בשדה אחר ע"כ אית לן למימר דחייב נ"ש דהא מוחצו את כספו ומקרא דובער לא ידעינן אלא דפטור ברשות הרבים אבל הסברא שיהיה מעיקרא אי לאו קרא דובער שחייב נ"ש מאן מיעטיה. ונראה דהייתי אומר דובער אתא למעט דאינו

משלם אלא ח"נ ברשות הניזק ודוקא ברשות הניזק משלם מן העליה ח"נ אבל ברשות הרבים משלם ח"נ מגופו ואתא וחצו את כספו ומיעט דאפי' מגופו אינו משלם ברשות הרבים ולעולם דמקיימינן הקל וחומר דלא יהא ברשות הניזק אלא ח"נ להכי איצטריך לאוכוח' מקרא דישלם דהוי תשלומי מעליה ולפי האמת ישלם לאו קרא יתירה הוא אלא משמעות הפסוק הוא וכמו שנראה מתוך דברי רש"י ז"ל: ולעיקר הקושיא דלמה איצטריכא ההלכה לענין צרורות דמשלם ח"נ כיון דבכל שן ורגל חייב ח"נ נראה דבקל וחומר שעשה בגמרא שיהא חייב ח"נ נראה דאינו מתקיים אלא דוקא למאן דאמר פלגא נזקא ממונא והיינו רב פפא דסבירא ליה הכ' בסוף פ"ק דאילו למאן דאמר פלגא נזקא קנסא ומן הדין לא היה לו לשלם כלל כיון דסתם שוורים בחזקת שימור קיימי אלא שהתורה הטילה עליו חנם היכי קאמר ומה קרן ברשות הרבים וכו' ברשות הניזקאינו משלם אלא ח"נ דהא מאי דאינו משלם אלא ח"נ הוא משום דאפילו החצי לא היה ראוי לתת לו מן התורה ולכך אינו משלם אלא ח"נ וכיון שכן איך יעלה על הדעת ללמוד כן בשן ורגל מדבר שלא היה ראוי מן הדין להיות חייב כלל מה שאין כן בשן ורגל שהוא דבר של ממון ומן הדין ומן הראוי שיהיה חייב נ"ש ובשלמא למאן דאמר פלגא נזקא ממונא שייך למילף שפיר בקרן מקל וחומר והשתא דמי שפיר לשן ורגל וזה נראה ברור ומטעם זה נר' דאיצטריכא ההלכה כי היכי דלא נטעי כדעת מי שאמר פלגא נזקא קנס' וכיון שכן אין ללמוד מק"ו דבר זה כלל וכיון שכן ראוי שיהיה חייב בשן ורגל נ"ש ולכך צריכא ההלכה לאשמועינן דבשן ורגל הדין נותן שיתחייב ח"נ וא"כ שפיר נלמוד שן ורגל מק"ו דקרן ואין להקשות ולו' אם כן שכל כוונת ההלכה היתה לאשמועינן דבשן ורגל חייב ח"נ אמאי נאמרה ההלכה בצרורות ולא בעיקר שן ורגל דאילו היתה ההלכה נאמרת בשן ורגל לא היינו אומרים דקרן הוי ממון אלא הוי קנס והיינו טועים בסברת מאן דפליג עליה דרב פפא להכי נאמרה בענין צרורו' לגלות לנו ולומר דבצרורות הדין כך ומיניה נלמוד דצרורות דרגל הדין שוה דרגל ושן נלמוד בק"ו וע"כ אין ללמוד הק"ו אם לא שנא' דקרן הוא ממון ועיקר ההלכה באה כדי שלא נטעי בסברת מ"ד דהוי ממונא: תוס' לא תהא וכו' בכאן הק' ה' מוהרש"ך נר"ו לקושי' התוספות דנחזור הק"ו למקומות וכו' ובאמת שמדברי הרב מוהרי"ן לב בסוף דבריו נראה דס"ל כן אבל במחי' כ"ת נראה שלא נמלט מהקושי' בהפיכת הק"ו דהא איך נא' ומה רה"ר שהחמיר בקרן שחייב ח"נ הקל בשן ורגל שפטור לגמרי רשות הניזק שחייב ח"נ אינו דין וכו' דהא חומרא שאמרנו היש ברה"ר שחייב בקרן ח"נ היא שוה לקולתו של רשות הניזק שחייב ח"נ ואין זה טבע ק"ו כלל אם לא ישתנה הקולא מן החומרא שיעור ניכר.

ואין לומר דרה"ר חשיבה חומרא אע"פ שאין שיעורו אלא חצי נזק בערך רה"ר דשן ורגל דפטור לגמרי דזה נראה ברור: עוד כתבו דצרורות יוכיחו וכו' אין לתרץ לקושיא שהקשינו בדברי הגמרא הלכתא למאי איצטריך דאיצטריכא לאשמועינן דעבדינן יוכיח כי היכי דלא להוי פירכא בקל וחומר דהא קשה אמאי לא נאמרה ההלכה בעיקר רגל ולמה לי למכתבה בענין צרורות.

עוד קשיא לי דהיכי עבדינן יוכיח מענין ההלכה כיון דאית לן כללא דלא עבדינן יוכיח מהלכה ובדוחק נראה כיון דצרורות דמו ממש לרגל אי לאו דברגל אית לן בודאי הדין כן לא היתה ההלכה אומרת כן דהא הדין שוה צרורות לרגל במאי דאמרי' אין דנין יוכיח מהלכה הוא בענין שאין הדבר שעושים יוכיח הוא עצמו הדבר שדנין עליו.

עוד הקשה הרב מוהר"י ן' לב מההיא קל וחומר דלקמן יהא אדם חייב וכו' דאמאי לא הקשו התוספ' זאת הקושיא כיון דהתרי קלי וחמורי הם שוים ובאו כלם להחמיר והרש"ך תירץ פה: עוד נראה לתרץ בק"ו הראשון שעושה ואמר מה שור שאינו חייב בד' דברים אינו סותר מה שעושה אח"כ ויהא שור חייב בד' דברים מק"ו דמאי דבעי למילף לקמן אליבא דרבנן מקרא דכי יתן מום בעמיתו היינו דוקא צער לחודי' כדאיתא בהמניח דף ל"ג דקאמר אי מההיא הוה אמינא צער לחודיה אבל לריפוי ושבת מכמשפט הזה נפקא ומאי דפריך בגמרא ויהא שור חייב בארבעה דברים פי' מצער קאמר והכונה שיהא חייב בכולן דאילו לשנים מהם מקרא אחרינא נפקא לן ומאי דעביד הקל וחומר מעיקרא ומה שור שאינו חייב בד' פי' בכל הד' דהא מאי דאינו חייב בריפוי ושב' מקרא דהזה נפקא ליה ואינו סותר הקל וחומר דלקמן דהוי לצער לחודיה ובזה אינו מתורץ אלא הצד הראשון והוא נכון באמת.

ודע כי הנך תרי קלי וחמורי נראה דהוו סתרי אהדדי ובכל המקומות אמרי' בכי האי גוונא סמיך אמה מצינו והכא לא שייך למימר הכי כלל דאיכא פירכא דקרן ארגל ומרגל לקרן וגם שנחזור לשניהם למקומות לא שייך לומ' סמיך אמה מצינו בקל וחומר של מקומות וכמו שהשמיענו התוס' בפרקא קמא דחולין בדיבור כשר בעגלה וכו' וצ"ל דיותר ראוי הוא לעשות הקל וחומר הראשון להביא ח"נ בשן ורגל ויהיה קרא דוחצו את כספו כולל בין אקרן בין אשן ורגל וכן לקמן בהני תרי קלי וחומרי דאדם ושור איכא למיעבד יותר הקל וחומר דיהא אדם חייב בכופר משום דאדם יותר חמור לעולם: ומה שור שאינו חייב בד' דברים חייב בכופר אין להקשות מה לשור שכן חייב בל' של עבד דהיא גופא נילף שיהא אדם חייב בשלשים של עבד בהא ק"ו גופיה אבל לבי מגמגם דשלשים של עבד הוא קנס והיכי מייתי לה בקל וחומר.

ולהך דבעי למילף כופר באדם והוא לדעת התוספות ז"ל שיתחייב תרתי מיתה וממון למאי איצטריך קרא דלא תקחו כופר דדרשינן לא תשקול ממונא למפטריה כיון דאנן מייתי' שיתחייב בשניהם בממון ומיתה ואפשר דסלקא דעתך אמינא דבמקום המיתה ישתלם ממון אחר חוץ מכופ' שנתחייב בכפרת נפשו קא משמע לן קרא לא תשקול ממונא מיניה וכו' וצ"ע: עוד במה שכתבו התוס' בסוף דיבור ויהא אדם במ"ש ומדתנא דבי חזקיה וכו' דנראה סותר למ"ש בפ"ק דף ד' בד"ה כראי אדם שאין משלם את הכופר וכו' שכתבו דמעליו פטרי אפילו בשוגג דאין מזיד לשור וכו' לא היו צריכים לטעם זה אלא משום דמה מכם בהמה לא חלקת וכו' עיין ברש"י חולק בסוגיא זאת עם דברי התוס' והוא ז"ל כתב דהכא איירי במזיד ולא אתרו ביה דחייב מיתה בידי שמים וקשיא לי דכיון דמחייב מיתה בידי שמים מאי דמתכפר בכופר הוי קולא שהקילה תורה בו וכדאמרינן באלו נערות גבי כל חרם אשר יחרם למה לי וקאמר לפי שמצינו במומת בידי שמים שנותנין ממון ומתכפר וכו' אלמא קולא הוא וכיון שכן היכי עבדינן קל וחומר שור שאינו חייב שהוא קל חייב בכופר דאדרבא מטעם קולתו מתחייב שיתכפר בכופר שנותן אבל אדם שהוא חמור לא יתכפר אלא שיתחייב מיתה בידי שמים ובדוחק נראה דמייתי בקל וחומר דיתחייב תשלומי הכופר ולא ימנע בעבור זה מיתה בידי שמים שהוא מתחייב אבל דוחק הוא כיון שהכופר ניתן לכפרת נפשו: תוס' אינו דין וכו' וא"ת מה לאדם שכן מועד מתחלתו וכו' פי' שמתחייב נ"ש בעת שהזיק אפי' בפעם ראשונה והיא פירכא כתובה בתורה שאין מבליעין אותה בתוך הק"ו אך למה שתירצו התוספות דנזקי אדם וכו' דהכונה שנחזור אותו לקל וחומר של מקומות ונאמר ומה כופר שאינו באדם ישנו בשור ד' דברים שמתחייב באדם אינו דין וכו' אין להקשות נ"ש יוכיח שישנו באדם ואינו בשור דהקל וחומר דעביד בגמרא משור מועד הוא דעביד ועביד הכי ומה כופר שאינו באדם ישנו בשור מועד ד' דברים וכו' והשתא ליכא למעבד יוכיח מנ"ש דגם כן ישנו בשור המועד וכו' וק"ל.

ומהרי"ן לב זלה"ה כתב דרך ב' בזה הדיבור וכתב דלרבנן איש בעמיתו לא דריש להך דרשא ובמחילת כ"ת א"א בשום פנים דבפרק המניח דרשי רבנן איש בעמיתו לצער כדאיתא התם וע"כ אית פירכא דמה לאדם שכן מתחייב מתחילה תאמר בשור דבתם לא יתחייב שפיר שייך פירכא ואין חילוק בהנך פריכי בין רבנן דרבי עקיבא כלל: שייך לעיל בקל וחומר דעביד בגמרא ויהא קרן פטור ברשות הרבים מקל וחומר ומה שן ורגל דברשות הניזק משלם נ"ש ברשות הרבים פטור קרן דברשות הניזק ח"נ אינו דין דברשות הרבים פטור קשה דאיכא למימר דיו אסוף דינא כיון דאתית למעט מקל וחומר אמרינן

דיו שיהא רה"ר בחיובו של רשות הניזק בקרן מה ברשות הניזק ח"נ אף ברשות הרבים חצי נזק אף על גב דמפרך קל וחומר לרבנן אמרי' דיו כדאיתא א"א והכא לרבנן קיימי' דהא משני מקרא דיחצון דאין חצי נזק.

חלוק ואילו רבי טרפון לא אמר דיו ואין לומר דבעה"נ סמוך אקל וחומר אחר שנעשה מעליה ומה שן ורגל שמשלם מן העליה פטור ברשות ניזק קרן שמשלם מגופו אינו דין וכו' דאכתי איכא למיפרך דהא דמשלם מגופו היכן הוי לא ברשות הניזק דיו שיהא חצי נזק כשילומו שמשלם מגופו ולקמן בד"ה ורבי יוסי הגלילי אבאר לך עוד בזה: איבעיא להו רגל שדרסה וכו' קשיא לי דע"כ רגל חייב בכופר דאי אינו חייב למאי איצטריך לעיל קרא דחצי את כספו למעט הקל וחומר שהייתי אומר דיהא רגל חייב ברשות הרבים מקל וחומר דקרן והייתי אומר ומה קרן שברשות הניזק אינו משלם אלא חצי נזק ברשות הרבים חייב וכו' ואי שן ורגל פטור מכופר למאי איצט' וחצו את כספו למעט הק"ו הא איכא למפרך מה לקרן שכן חייב בכופר תאמר שן ורגל שאינו חייב בכופר אלא ע"כ שחייב שן ורגל בכופ' ומאי קמבעי' ליה: ונראה דאעיקרא דפירכא איכא למימר אש ואדם יוכיחו שאינם חייבים בכופר חייבים ברשות הרבים אפאני אביא שן ורגל שיהיו חייבים ברשות הרבים: כופר שלם בתם לר"ט מנא ליה וכו' קשה דהא מק"ו מייתי' לה ואמרינן הכי ומה רה"ר הקל שאינו חייב אלא ח"נ חייב בכופר רשות הניזק שיש בו נזק שלם והכי מייתי לה ר"ס במתני' מק"ו אינו דין שיה' חייב כופר שלם ולר"ט ליכא למימר דיו כיון דמפריך קל וחומר דבלאו הכי ידעי' חצי כופר בין ברה"ר בין ברשות הניזק כרבי יוסי הגלילי ולעולם דליכא כופר ברגל ונראה דאיכא למימר רגל יוכיח שחייב נזק שלם ופטור מכופר אף אני אביא קרן ברשות הניזק מה לרגל שכן אין בו אפילו חצי כופר תאמר קרן שיש בו חצי כופר רשות הרבים דקרן יוכיח שיש בו חצי כופר ואפי' הכי אינו חייב אלא החצי אף אני אביא רשות הניזק שלא יתחייב כי אם חצי כופר והשתא המלמד נעשה יוכיח לסתור הקל וחומר ועבדינן תרי יוכיח לבטל הקל וחומר דזה כלל גדול בכללים.

אי נמי היה נראה דלא דמי לקל וחומר דמתניתין דיליף רשות הניזק דקרן משן ורגל מטעם דמפריך קל וחומר דהתם איכא למילף ממקום אחר אבל קרן ברשות הניזק מקרן עצמו ליכא למילף בקל וחומר מטעם דחמור יותר רשות הניזק מרשות הרבים דאדרבא אני אומר דהדין שוה אצל הכתוב ולא בעבור זה אמר הכתוב בדבר א' דין א' ובאותו הדבר יש בו צד אחד חמור מצד האחר עבדינן קל וחומר מן הקל לחמור ללמוד יותר ממה שאנו צריכים מההכרח דאם לא כן הוי הק"ו מפריך דסוף סוף הא נאמר דאין ללמוד קרן

עצמו בק"ו כדי שנאמר דהוי מפריך וילפינן בקרן ברשות הניזק יותר פירכא גדולה דבכי האי גוונא אפילו ר"ט מודה דאמרינן דיו משום דמפריך ק"ו: תוס' לא משום דסבר כרבי יוסי הגלילי וכו' וא"ת אפי' בלא רבי יוסי הגלילי מק"ו מה שן ורגל דפטורים ברשות הרבים וכו' קרן לא כל שכן וקשה דאדם יוכיח שחייב ברשות הרבים ואינו חייב כופר. ונראה דאיכא למפרך מה לאדם שכן אינו חייב כלל כופר תאמר קרן שכבר חייב חצי כופר לפחות. ויש מקשים לדברי התוס' דע"כ איצטריך לומר דסבר לה כרבי יוסי הגלילי דאם לא כן הייתי או' דמק"ו לא ידעינן אלא חצי כופר לחודי' דהא איכא למימר דיו אסוף דינא דה"ק קרן שברשות הרבים חייב ח"נ אינו דין שיתחייב כופר שלם והא איכא למימר דיו אסוף דינא בחצי נזק מה ברשות הרבים חצי נזק אף כופר חצי כופר אבל השתא דסבר לה כרבי יוסי הגלילי דס"ל דתם משלם חצי כופר השתא הוי ק"ו מפריך ולא אמרינן דיו והיה נראה לומר דאפילו בלא רבי יוסי כיון דלית לן מעוטא דמעטיה לתם מכופר מסברא ידעינן דמשלם חצי כופר בין ברשות הרבים בין ברשות הניזק והוי מפריך ק"ו אבל היותר נראה דלא עבדינן דיו מנזק לכופר ונהי דמהני לקולא וחומרא אבל אינו ראוי לדמות הכופר לנזק ולומר שבשביל שחייב חצי נזק יתחייב חצי כופר ובהכי ניחא לי הק"ו דעביד לעיל בגמרא דלא תהא קרן בר"ה חייב מק"ו והקשינו למעלה דהא איכא דיו אסוף דינא ומה ברשות הניזק ח"נ אף בר"ה ח"נ דאיכא למי' דסמיך לק"ו אחר ועבדינן הכי ומה שן ורגל שחייב בכופר שלם פטור בר"ה קרן שברשות הרבים אינו חייב אלא חצי כופר אינו דין שיהא פטור ברה"ר והשתא לא אמרינן דיו שיהא בר"ה ח"נ בחצי כופר דחייב בקרן דלא אמרינן דיו מכופר לנזק ולפ"ז צ"ל דהקל וחומר דלעיל הוא דוקא אליבא דרבי יוסי הגלילי דסבירא ליה דתם משלם חצי כופר דאלו לרבנן ליכא קל וחומר כלל משום דאמרינן ביה דיו אסוף דינא כדפרישית וקרא דיחצון לדרשא אחריתי הוא דאתא אלא שיש לדקדק בדרך זה דדון לאידך גיסא כיון דלר' יוסי הגלילי פריך יתחייב כופר שלם מק"ו ומה שן ורגל דברה"ר פטור חייב כופר שגם קרן דברה"ר חייב אינו דין שיתחייב כופר שלם מה תאמר אדם יוכיח שחייב בר"ה ופטור מכופר איכא למפרך מה לאדם שכן אינו משלם כופר כלל תאמר בקרן שכבר משלם חצי כופר לעולם שיתחייב כופר שלם.

אלא דאיכא למפרך דאעיקרא דדינא פירכא מה לשן ורגל שחייב כופר שלם שכן מועד מתחילתו כלומר שמתחיל' מתחייב נ"ש מה שאין כן בקרן אלא שיש להקשות שיתחייב נ"ש ברשות הניזק מזה הק"ו בעצמו ונימא הכי ומה שן ורגל שברה"ר פטור מכופר ברשות הניזק חייב נ"ש קרן שברה"ר חייב בכופר א"ד שיתחייב נזק שלם והשתא ליכא

למימר דיו כלל ור"ט דלא עביד הך קל וחומר במתני' ולא מצינו למפרך דיו היינו טעמא משום דבעי למעבד קל וחומר אליבא דרבנן דסבירא ליה דתם אינו משלם כופר כלל ואעיקר תירוצא שכתבתי דליכא למימר דיו מכופר לנזק הוא דבר צ"ע כי במתני' כתבתי דאמאי לא יליף קל וחומר מאש ולא הוה דיו כלל ובאה התשובה לאותו ק"ו דהוה אמרי' דיו לנזק בחצי כופר וצ"ע מה לנזקי רגל שכן ישנו באדם יש מקשים אמאי לא אמרי' ק"ו אחר ונאמר הכי שהדין הוא ששור שהרג את הנפש והזיק כלים בהריגתו חייב הכל ולא אמרי' קים ליה בדרבה מיניה אלא במי שזרק חץ לחבירו וקרע שירים וכו' דקים ליה בדרב' מיניה והשתא אמרינן הכי ומה נזקי רגל שברה"ר פטורים בדבר טמון בעת שהרג לאדם ברשות הניזק חייב על שניהם על האדם ועל הטמון קרן דברה"ר חייב על דברים טמונים בעת הריגתו לאדם דלא אמרינן קים ליה בדרבה מיניה אינו דין שיתחייב כופר שלם ונראה לי דלא קשי' ולא מידי דמאי דאינו משלם באדם הוא מטעמא דממיתין אותו ואמרינן קים ליה בדרבה מיניה ובשור משלם משום דאין ממיתין לבעליו כ' היכי דנימא קים ליה בדרבה מיניה ודוקא לשור הוא שממיתין ואי הוה שייך לומר קים ליה בדרבה מיניה הוה אמרינן והו' כפירכא דלא שייך ביה וזה פשוט מנזיקין דרגל וכו' פרש"י הכי גמר ר"ט ומה רגל ברה"ר וכו' יראה לי שאין לשונו של רש"י ז"ל מדוקדק דמתו' לשונו נראה דמרגל עביד ק"ו ועלה לא ש"ך למפרך מה לנזקי רגל שכן ישנו ברגל אבל הכי עביד מה נזקי רגל פטור וכו' וק"ל:

ובמסקנא דפריך מה לנזקי רגל שכן ישנו ברגל איכא למפרך נ"ש יוכיח שישנו ברגל ואינו בקרן ובדוחק אפ' דאיכ' למפרך מה לנ"ש שישנו באש אלא דאיכא למידק דאם כן הוכרחנו לחזור אל כל הפירכות דלעיל ומלישנא דתלמודא דקאמר ה"נ מסתבר' וכו' נראה דאינו צריך כלל מההיא דלעיל וק"ל: אמר יוסף ידעתי אני ידעתי שאינו דומה שונ' פרקו פעם אחת לשונהו פעמים הרבה ופר' זה מכיצד הרגל עיינתי אותו מתחילתו עד סופו ולא זכיתי לחזור ולשנותו להיות בעלי המלאכה אצים וזהירים במלאכתם לכן לא יחשדני המעיין אם ימצאו דבר בלתי מתוקן ובזאת הבחינה עצמ' מנעתי עצמי מלכתוב סוגיות רבות בפ' זה ובפ"ק דב"ק לי רב כיד ה' היתה עלי א' המרבה וא' הממעיט לא כתבתי סוגיא זו רק בעבור מה שנלמוד ממנה לעניני כללי דיו ושאר כללים והאל משגיאות יצילנו ומנסתרות ינקנו אמן: אע"ג דק"ל אין מזהירין מן הדין אם בא לנו מפורש לאו מכלל עשה אף על גב דקי"ל לאו הבא מכלל עשה עשה אפשר להביא המלקות בק"ו וכלל זה למדנו אותו בפירוש מדברי הרב המגיד פרק שני מהלכות מאכלות אסורות ז"ל מכלל מה שנאמר כו' ודע שאין לתמוה על מה שאמרו שלאו מיני בהמה וחיה טמאים

בא מק"ו מחזיר שפן וארנבת ממה שאמרנו אין מזהירין מן הדין ק"ו לפי שאלו כבר נאסרו בלאו הבא מכלל עשה מכלל מן התורה בביאור וכיון שכן אפשר ללאו שלהם לבא מק"ו עכ"ל והדברים ברורים: תם תם יש לי עוד כללים מחודשים נצרכים לדעת גופי התורה בענין ההוראה והם גופי הלכות צריכות לדעת משפט אמת לאמיתו וראיתי הדברים נמשכו באורך הרבה עשיתי מהם כללים רבים לקטתי אותם ממקומות רחוקים חפשתים חיפוש מחיפוש וראיתי כי יש עוד מהם מפוזרים וצריכין עומק גדול כדי להוציאם ולבררם ולא הספיק לי הזמן אקח מועד בע"ה לחברם ואשאל מאבי שבשמים יזכני להשלימו ולהדפיסו יחד עם כמה שאלות ותשובות שהשבתי עליהם כיד ה' אחד המרבה ואחד הממעיט ואני לא באתי בחיבורי זה הקטן רק להשלים לתלמידים אשר כגילי יהיו דברי אלה קרובים אל ה' יספיק לי טרף לביתי אחזור על בני ויקל מעלי מקרה הזמן כי קשים עלי כעת יזכני להגות בתורתו יומם ולילה כדכתיב לא ימוש ספר התורה וכו' אוי"ר: